

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

CHARLES DICKENS

MÜŞTEREK DOSTUMUZ

CİLT 1

ASLI BİÇEN'İN ÇEVİRİSİYLE
TUNCAY BİRKAN'IN SUNUMUYLA

Charles John Huffam Dickens

D. 7 Şubat 1812, Portsmouth - Ö. 9 Haziran 1870, Higham, Kent

Yazar, şair ve eleştirmen Charles Dickens, Viktorya Dönemi'nin ve İngiliz edebiyatının en önemli yazarlarından biridir. *Müşterek Dostumuz*, *Oliver Twist*, *David Copperfield*, *Büyük Umutlar* ve *İki Şehrin Hikâyesi* gibi önemli eserlere imza atan Dickens'ın en önemli yapıtı olarak kabul edilir.

Çıktığı seyahatlerden dolayı yorgun düşen yazar, *Edwin Drood'un Gizemi* adlı eserini tamamlayamadan, en şöhretli zamanlarında ölmüştür.

Müşterek Dostumuz
Charles Dickens

Orijinal Adı *Our Mutual Friend*

İthaki Yayınları - 1234

Yayın Koordinatörü *Tuğçe Nida Sevin*

Editör *Alican Saygı Ortanca*

Yayına Hazırlayan *Tuncay Birkan*

Düzeltili *Ömer Ezer*

Kapak İllüstrasyonu *Fatma Süleymanoğlu*

Kapak Tasarımı *Şükrü Karakoç*

Sayfa Düzeni ve Baskıya Hazırlık *B. Elif Balkın*

1. Baskı, Haziran 2017, İstanbul

ISBN 978-605-375-688-0

Sertifika No 11407

Türkçe çeviri © Aşlı Biçen, 2016

© İthaki, 2016

Yayıncının yazılı izni olmaksızın alıntı yapılamaz.

İthaki™ Penguen Kitap-Kaset Bas. Yay. Paz. Tic. Ltd. Şti.'nin yan kuruluşudur.

Caferağa Mah. Neşe Sok. 1907 Apt. No: 31 Moda, Kadıköy - İstanbul

Tel: (0216) 348 36 97 Faks: (0216) 449 98 34

editor@ithaki.com.tr – www.ithaki.com.tr – www.ilknokta.com

Kapak, İç Baskı: Deniz Ofset Matbaacılık

Gümüşsuyu Cad. Topkapı Center, Odin İş Merkezi No: 403/2 Topkapı-İstanbul

Tel: (0212) 613 30 06 - Faks: (0212) 613 51 97

Sertifika No: 29652

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

CHARLES DICKENS
MÜŞTEREK DOSTUMUZ

Çeviren
ASLI BİÇEN

Sunuş
TUNCAY BİRKAN

ithaki

İçindekiler

Sunum:

DICKENS: İMAJIN ÖTESİ

1. Kitap

NEYE NİYET NEYE KISMET

1. Bölüm – Erkete
2. Bölüm – Bıyerli Adam
3. Bölüm – Başka Bir Adam
4. Bölüm – R. Wilfer Ailesi
5. Bölüm – Boffin'in Köşkü
6. Bölüm – Kopmak
7. Bölüm – Bay Wegg Kendi Başının Çaresine Bakar
8. Bölüm – Bay Boffin İstişarede
9. Bölüm – Bay ve Bayan Boffin İstişarede
10. Bölüm – Evlilik Mukavelesi
11. Bölüm – Podsnapçılık
12. Bölüm – Dürüst Bir Adamın Alınteri
13. Bölüm – Alıcı Kuşun İzini Sürmek
14. Bölüm – Alıcı Kuşu Avlamak
15. Bölüm – İki Yeni Hizmetkâr
16. Bölüm – Evlatlıklar ve Bakımlıklar
17. Bölüm – Sefil Bir Bataklık

2. Kitap

AYNI YOLUN YOLCUSU

1. Bölüm – Eğitime Dair
2. Bölüm – Eğitime Devam
3. Bölüm – Bir Parça iş
4. Bölüm – Fisteklenmiş Aşk Meleği
5. Bölüm – Merkür Fişteklıyor
6. Bölüm – Cevapsız Bir Bulmaca
7. Bölüm – Dostça Bir Hamle
8. Bölüm – Masum Bir Kaçamak
9. Bölüm – Yetimin Vasiyeti
10. Bölüm – Halef
11. Bölüm – Gönül Meseleleri
12. Bölüm – Başka Alıcı Kuşlar
13. Bölüm – Solo ve Düet
14. Bölüm – Kararlılık
15. Bölüm – Şimdiye Kadar Olanlar
16. Bölüm – Bir Yıldönümü

Dickens: İmajın Ötesi

TUNCAY BİRKAN

Charles Dickens'ın 19. yüzyılın en “büyük” birkaç romancısından biri olduğu, roman kanonunu oluşturan “klasik” yazarlar arasında muhakkak zikredilmesi gerektiği, roman sanatıyla ortalama bir tanışıklığı olan hemen herkesin, kendi kişisel görüşünü de pek açık etmeksizin itirazsız kabul edebileceği bir iddia. Ama Dickens'la günümüz okurları arasında dikkate değer bir mesafe olduğu inkâr edilemez. Özellikle memleketimizde Dickens, kelimenin sadece kötü anlamıyla, “herkesin bildiği ama kimselerin pek okumadığı yazar” anlamıyla “klasik yazar” konumundadır. Daha da ötesi bizdeki genel kanaat Dickens'ın bir “çocuk kitabı yazarı” olduğu yönündedir ve ciddiye de alınmaz pek eserleri. Bu nedenledir ki uzun yıllar sadece, başta *Oliver Twist* ve *David Copperfield* olmak üzere birkaç kitabının çocuk kitabı olarak kısaltılmış versiyonlar ya da *Bir Noel Şarkısı* gibi hakikaten de çocuk kitabı olarak yazılmış eserleri ve bir de muhteşem başlangıcına rağmen en zayıf eserlerinden biri sayılan *İki*

Şebrin Hikâyesi yayınlanmış, Türkiyeli okurun zihnindeki Dickens imajını da büyük ölçüde bu kitaplar belirlemiştir. Halbuki Dickens'ı gerçekten büyük yazar yapan en önemli üç özelliğinin, yani muhteşem üslup zenginliğinin, mizah duygusunun ve inanılmaz çeşitlilikte karakterler yaratma ustalığının kısaltmalarda korunması olanaksızdır. Uzun yıllar tam ve nispeten sağlıklı çevirisi yayınlanan tek eseri, MEB Klasikleri arasında çıkan *Antikacı Dükkânı* olmuş, buna aradan epey bir zaman geçtikten sonra *Büyük Umutlar*, *Martin Chuzzlewit* ve *Zor Zamanlar* eklenmiştir ki bunların ilki hariç hiçbirisi Dickens'ın en önemli eserleri arasında sayılmaz. Birçok eleştirmenin Dickens'ın başyapıtı olarak gördüğü *Kasvetli Ev* ülkemizde ancak 2001 yılında yayınlanabildi, ama gereken ilgiyi gördüğü söylenemez. İçerdikleri toplumsal eleştiri boyutuyla da en önemli diğer iki eseri arasında sayılabilen *Müşterek Dostumuz* ancak şimdilerde yayınlanabilirken, *Little Dorrit* hâlâ yayınlanmadı. Yine ciddi bir kapitalizm eleştirisi içeren *Dombey and Son* da çevrilmiş değil.

Böyle olunca da memleketimizde Dickens denince okurun zihninde vasat bir yazar imgesinin canlanması doğal. Ama ben bizdeki bu ilgisizliğin ardında, dünya edebiyatıyla temas kurmamıza aracılık eden aydınlarımızın, yazar, eleştirmen, çevirmen ve yayıncılarımızın Batı'da da çok uzun bir süre egemen olan "Dickens imajının" etkisinde kalmaları olduğunu düşünüyorum. Yazının başında bahsettiğim mesafe sadece buradan kaynaklanmıyor. O yüzden de bu yazıda Dickens'ın Batı'da alımlanış tarzının aradan geçen yüz elli küsur yıl boyunca nasıl değişimlerden geçtiğini ele almaya odaklanacağım.* Bahsettiğim mesafenin, 20. yüzyılda "iyi

* O yüzden de kaçınılmaz olarak bolca alıntıya başvuracağım ve bu alıntılar da daha çok Dickens'ın kendisinden çok hakkında yazmış

edebiyat” okurlarının Dickens’la ilişki kurmakta zorlanmasının olası nedenleri üzerinde durmak istiyorum; eğer yazının sonunda bu mesafenin kapanmasına biraz olsun katkıda bulunabilirsem amacımı gerçekleştirmiş sayacağım kendimi. (Dickens’in son derece ilginç hayatının ayrıntılarına da girmeyeceğim, ama bu konuda meraklı okurun Dickens hakkında Türkçede çok az yazı olmasına karşın, gerçek bir Dickenssever olan Mina Urgan’ın *İngiliz Edebiyatı Tarihi* adlı kitabının 3. cildinde yer alan kapsamlı Dickens bölümüne bakmasını öneririm.)

Şimdi, yaşadığı dönemde başka hiçbir yazara nasip olmamış ölçüde halk tarafından sevilmiş,^{*} üstelik gördüğü ilgi sadece anavatanı İngiltere’yle sınırlı kalmamış bir yazardır aslında Dickens. Amerika seyahatinde günümüz sinema veya rock yıldızlarının gördüğü inanılmaz ilgiyi görmüş sözgelimi. Mina Urgan bu ilgiyi çok canlı bir biçimde anlatır: “1842’de ABD’ye gidince... onuruna görkemli şöenler, balolar verildi; cumhurbaşkanı Beyaz Saray’da ağırladı onu; hayranları, iki bin mil uzak yerlerden onu görmeye geldiler; kaldığı evlerin ya da otellerin önünde kalabalıklar birikti” (Urgan 1991, s. 224-5). Yine bu baktan Dostoyevski çok etkilendiği Dickens hakkında şöyle yazmış günlüğüne: “Rusçada bizlerin Dickens’ı İngilizler kadar, neredeyse bütün çizgilerine kadar anladığımıza inanıyorum: İngilizler

insanlardan yapılacak. Şimdiden affola. Bu arada bu yazı esasen *Müşterek Dostumuz*’un Türkçe baskısına bir sunuş olarak tasarlandığı için Dickens’in yazar olarak sergilediği çeşitli özellikleri daha çok bu kitaptan örneklerle yer vererek ele alacağım. Yazı boyunca bunu yapacağım için doğrudan kitabı ele aldığım sondaki bölümü biraz kısa tutmakta sakınca görmedim.

* Barthes tam da bu anlamda Voltaire’e “son mutlu yazar” der bir denemesinde, ama bence Dickens’ı nitelemek için kullanmak daha uygun bu tabiri.

kadar da seviyoruz belki de. Oysa Dickens ne kadar ulusal ve kendine özgü bir kişiliktir!” Böyle bir yazarın bugün okurla buluşmasında sorunlar olduğundan bahsetmek kulağa garip gelebilir. Ama bugün varlığından bahsettiğim mesafeyi doğuran en önemli nedenlerden biri tam da Dickens’la çağdaşı olan okurlar arasındaki o olağanüstü yakınlık olmuştur aslında. Bu denli popüler bir yazar iyi bir yazar olamaz önyargısı sanıldığından daha etkili olmuştur Dickens’ın alımlanışında. O zamanki tipik tepkilerden birini yine Mina Urgan şöyle aktarır:

Dickens’in romanlarının, toplumun her kesiminden, her yaşta, her çeşit insanda hayranlık uyandırması, Dickens’in romancı olarak değeri konusunda kuşkular uyandırdı eleştirmenler arasında... Dickens’a duyulan bu olağanüstü ilginin sürmeyeceği sanıldı. Muhafazakar *Quarterly Review*’nın bir eleştirmeni, bu yazarın ‘bir roket gibi yükseldiğini ve bir değnek gibi yere düşeceğini’ ileri sürdü (s. 280).

“Yüksek edebiyat” çevrelerinin Dickens karşısındaki bu burun kıvrırma tavrı epey uzun süre devam etti. Bu tavrın aşınmasında ve Dickens’ın Batı’nın yüksek edebiyat kanonunda artık sağlam bir yer edinmesinde ilk ve belki de en büyük pay sahibi, yazar ve eleştirmen G. K. Chesterton olmuştur. Chesterton’ın Dickens hakkında 1906 yılında yazdığı kitap sadece İngiltere’de değil, uluslararası alanda da Dickens’ın saygın ve önemli bir yazar olarak kabul görmesinde son derece etkili olmuştur. Sözgelimi, her zaman aralarında bir gönül yakınlığı bulunduğu inandığım iki yazarın, Walter Benjamin ve Ahmet Hamdi Tanpınar’ın

Dickens'a gösterdikleri muhabbette (Tanpınar, romanda "kendini mekteplerine verdiği iki yazar" olarak Dostoyevski ve Dickens'ı sayar Mücevherlerin Sırrı'nda yayınlanan bir söyleşisinde) Chesterton'ın önemli bir rol oynadığı açıktır. Benjamin dev Pasajlar yapıtında Chesterton'ın bu kitabından çok sayıda alıntıya yer verir; hatta ünlü flaneur kavramını Baudelaire kadar Chesterton'ın bu kitabında anlattığı haliyle Dickens'tan da hareketle geliştirir. Tanpınar da *Edebiyat Üzerine Makaleler*'de Dickens'tan söz ettiği iki pasajdan birinde, Chesterton'ın –kitapta yanlışlıkla Chatterton olarak basılmış– Dickens'ın başarısının sırrını "sokağın anahtarına" sahip olmasıyla açıkladığı ünlü tesbitini aktarır ki ilginçtir, bu pasajı Benjamin de aktarır.

Ama Chesterton'ın bu kitabına tıpkı benim şu anda yaptığım gibi Dickens'ın popülerliğiyle ve "saf sanatsal eleştirmen" adını verdiği muhayyel tiple polemiğe girerek başlamak zorunda kalması manidardır. Çok güzel yazılmış bu pasajı uzunca aktarmak istiyorum: "Demek ki Dickens'ı ele alırken, halk nezdinde kazandığı başarı bir mucize ve neredeyse ucube bir durum denebilecek bir adamı ele alıyoruz. Tam bu noktada, Flaubert'le Turgenyev'in rahle-i tedrisinden geçmiş saf sanatsal eleştirmen arkadaşımın artık kendisini tutamadığını fark ediyorum. Kakao fincanını devirerek ayağa fırlıyor ve küçümser bir edayla bütün bu lafların eleştiriyiyle ne alakası olduğunu soruyor. 'Bir yazarı incelemeye', diyor, 'popülerlikle ilgili abuk sabuk laflarla başlamak niye? ... Halk kötü edebiyatı sever. Amacın Dickens'ın iyi edebiyat olduğunu göstermekse, onun popülerliğinden dolayı özür dileyip bir açıklama bulman gerekir.'" Bu noktada Chesterton "sanatsal eleştirmen"den biraz sabırlı olmasını isteyip

halkın kötü edebiyatı sevdiğini söylemenin yanlış olduğunu, “halkın belli bir tür edebiyatı sevdiğini” söylemenin daha doğru olacağını belirtip Benjamin’in “bu Hugo için de geçerli” notunu düşerek alıntılacağı şu tesbitte bulunur:

Dickens büyük, bir edebiyat dâhisi toplumunkine benzer bir edebi beğeniye sahip olduğunda olup biten şeylere dair meydan okuyucu bir anıttır öncelikle. Zira bu akrabalık derin ve manevi bir akrabalıktı. Dickens o bildik demagoglardan ve gazetecilerden değildi. Dickens halkın istediği şeyleri yazmıyordu. Dickens halkın istediği şeyleri istiyordu.

Ve şöyle devam eder:

Onun popülerliğinin şöyle can alıcı önemde bir yanı vardı: Hiçbir tenezzül içermiyordu... Dickens halkla asla yukarıdan konuşmadı. Aşağıdan konuştu. Halka bir ilah gibi yaklaştı ve varını yoğunu, kanını canını onun uğruna harcadı. Onunla geniş insan kitleleri arasındaki ölümsüz bağı meydana getiren şey de budur. Sadece onların anlayabileceği bir şey üretmekle kalmadı, bu işi ciddiye de aldı, bunu üretebilmek için ter döktü, sancı çekti... Geçirdiği tedirgin ve uykusuz geceler, karanlıkta çılgınca yürüyüşleri, dolup taşan defterleri, harap olmuş sinirleri, bütün bu olağanüstü şeyler sıradan insan uğruna yapılmış birer fedakârlıktı. O alt sınıfların bulunduğu mevkiye tırmanmış, yorgun kanatlarıyla yoksulların bulunduğu gökler katına çıkmıştır (Chesterton 1906).

Chesterton, Dickens’ın hiç de halka kendini beğen-dirmek için çalakalem yazan biri olmadığını ve bir çırpıda okunan bütün romanlarının ardında çok ciddi bir işçi-

lik yattığını haklı olarak vurgulamasına rağmen, edebiyat çevrelerinde çok uzun zaman, Chesterton'ın da yukarıdaki pasajda hafifçe iğnelediği Flaubert'in şu satırlarında ifade bulan bakış açısı çok daha etkili olmuş, bu bakış açısı ciddi edebiyat okurlar nezdinde de bu yazıyı bertaraf etmeye hasrettiğimiz yanlış "Dickens imajı"nın temel bileşenlerinden birini oluşturmuştur: "Ne kadar da az sanat aşkı var onda!.. Sanattan bir kez olsun söz etmez!.. Tam anlamıyla karacahıl... Müthiş bir adamcağız ama ikinci sınıf." Bunun neden böyle olduğunu anlayabilmek için, izninizle Batı'da edebiyat tarihinin 19. yüzyıl ortalarından itibaren izlediği genel seyre dair spekülatif mahiyette (ve biraz da indirgemeci) birkaç fikir serdetmek isterim.

Ben bu seyrin, 20. yüzyıl ortalarına, hatta kimilerine göre 1970'lere ve 80'lere kadar sanat ve özelde de edebiyat alanında hegemonik konumda bulunan "modernizm ideolojisi"nin hakimiyeti şeklinde özetlenebileceğini düşünüyorum (bu tesbitin çok sayıda karşı-örnek dikkate alınarak fena halde inceltilmeye muhtaç olduğunun farkındayım, ama bu sunuşun boyutları içinde bunu yapmak elbette imkânsız). Bu ideolojinin belki de en temel bileşenlerinden biri, sanatla hayat, dolayısıyla yazarla okur arasındaki mesafenin kapatılamaz hale geldiği, dışarıdaki "kirli hayat gelgiti" (Joyce) bütünüyle seri üretime ve düşüncesizce tüketmeye dayalı kitle kültürünün hakimiyeti altında olduğu için sanatçının sanatını koruyabilmek adına bu hayattan ve kitlelerden uzak durmakla mükellef olduğu varsayımdır. Yıllar önce yazdığım bir yazıda bu varsayımın temel sonuçlarından birini şöyle özetlemiştim: "[Modernistler] yapıtlarının sahate olduğunu düşündükleri 'gerçek hayattan' mümkün olduğunca uzak durarak sahicilik kazanmasını amaçlarlar. Bunu

yaparken de Biçim'i (bozarak, montaj kullanıp organiklikten uzaklaşarak) ve sanat yaptıkları aracı (romanda dili, müzikte tonal sistemi, resimde figürü) sorunsallaştırır, kesinlikten yoksun, muğlak bir dünyayı eşdeğer bir belirsizlik ve çokanlamlılıkla yeniden üretir; çoğu kez de biçim oluşturup bozma, yani sanat yapma uğraşının kendisini kurcalarlar.” Modernizmin başlangıcı genelde 1900'lü yıllara tarihlense de son dönemlerde edebiyat alanında “gerçekçilik” adıyla bilinen ve en “katıksız” temsilcisinin Flaubert olduğu düşünülen estetik tavrın da, geleneksel olarak yapıldığı gibi modernizmin karşıtı olarak görülmek şöyle dursun, bir tür “proto-modernizm” olarak görülebileceği fikri ağırlık kazanmaya başlamıştır (bu bakımdan Flaubert'in Dickens'ın sanattan “bir kez olsun söz etmemesi”ni bir ikinci sınıflık alameti olarak görmesi manidardır). Hem modernizmde hem de proto-modernizmde bu sanat-hayat, sanatçı-kitle karşıtlığı, özellikle de bu karşıtlığı mutlaklaştıran sanatçılarda çok güçlü bir elitizmi beraberinde getirebildiği için, Dickens'ın popülarlığının otomatikman sanatından vermiş olması gereken bir tavize tercüme edilmesi muazzam bir haksızlık olmakla birlikte şaşırtıcı değildir.

Buradan Dickens imajının diğer bileşenlerine geçmek istediğim için, gerçekçilik tartışmasını daha fazla derinleştiremeyeceğimden bir iki noktaya değinmek isterim. Burada “proto-modernizm” adıyla andığımız akımın temsilcileriyle modernistler arasında, karakterlerin iç dünyasının oluşturucuları, hatta bazen de belirleyicileri olarak dış dünyadaki nesnelere yüklenen önem başta olmak üzere çok can alıcı

* Henry James ve Tolstoy da diğer iki önemli temsilcidir. Thomas Mann da kendi romancılık kariyeri içinde bu anlamda gerçekçilikle modernizm arasındaki organik bağı kurmuş isim olarak görülebilir.

farklar olduğunu hatırlamak ve bu ikisi arasında basit bir özdeşleştirmeye gitmemek önemlidir. *The Realist Vision* adlı kitabında edebiyat ve resim alanında gerçekçilik mirasını yeni ve yaratıcı bir gözle değerlendiren Amerikalı eleştirmen Peter Brooks bu noktalar üzerinde durduğu kitabına Dickens'ı da dahil ederken yaşadığı ikircikliliği vurgular: "Dickens'tan gerçekçilik bağlamında söz etmek doğru mu hiç emin değilim elbette, zira Dickens'ın yazdıklarının büyük bir bölümü gerçekçilikten kaçınmanın, hatta gerçekçiliğin bastırılmasının ürünüymüş gibi görünüyor. Household Words [Dickens'ın yıllarca yayınladığı, romanlarının çoğunun ilk defa tefrika edildiği bu dergiye serbest bir çeviriyle, "Ailenizin Edebiyatı" demek meşrudur gibime geliyor -T.B.] adlı bir dergide yayınlanmış bir metne Fransızların terime yüklemeye başladıkları anlamda ne ölçüde gerçekçi denebilir ki? Gerçekçinin en sert gerçekliklerin adını koyma iddiası ile Viktorya dönemi romanlarının genelde, Household Words'ün de kesinlikle kabul ettiği kendi kendini sansürleme bağlamı arasında bir uyumsuzluk yok mudur?" (Brooks 2005, s. 40)

Aslında öteden beri gerçekçi akımla birlikte anılan Dickens, Dostoyevski, Balzac ve Gogol gibi bir dizi yazarı, özellikle üslup ve perspektif açısından bu akımdan ayırıştırarak ayrı bir başlık altında değerlendirme isteği yeni sayılmaz. Bu yazarlar "romantik gerçekçi" olarak adlandırılmaktadır epeydir. İlk defa İngiliz romancı Gissing tarafından Dickens için kullanılmış olan bu tabiri böyle dörtbaşı mamur ve açıklayıcı gücü yüksek bir kavram haline getiren isimse 1967'de yayınlanan Dostoyevski ve *Romantik Gerçekçilik* adlı kitabıyla Donald Fanger olmuş ve bu kavram birçok eleştirmen tarafından kullanılmaya başlamıştır. Sözelimi Jale Parla, *Don*

Kişot'tan Günümüze Roman adlı, Türkçede alanında yazılmış tek yapıt olma niteliğini koruyan önemli kitabında bu kavramı Dickens'a atıfla kullanır:

Ondokuzuncu Yüzyılın önde gelen romancılarından Dickens'ın 'romantik-gerçekçi' diye tarif edebileceğimiz bir bakış açısı vardır. Çağının günlük yaşamını, egemen değerlerini, yaygın tiplerini betimlemekte gerçekçi, buna karşın iyilik, saflık ve dürüstlüğü galip geleceğini düşünmekte romantik bir bakış açısına sahiptir Dickens. Varoluşu iyilik/kötülük savaşının yeryüzündeki izdüşümü olarak görmesi ve iyiliğin kazandığı mutlu sonlarla biten romanlar yazmış olması onun bakış açısının romantik bir özelliğidir. Düşlediği okur da bu inancı paylaşan, en azından romanı okuduktan sonra paylaşacak olan okurdur. Bu dünyanın saf gözlerin seçemediği binbir kötülük barındırması, bu kötülüklerin kişiyi baştan çıkarıp onu kendine ve 'gerçek' değerlere yabancılaştırması ise Dickens ironisinin ya da realizminin eksenini oluşturur. Anlatılar hep ironik bir biçimde gerçekleşen "doğruları görme" ve "düşlerden uyanma" süreçleri üzerine kuruludur... değerler evrensel, gerçekler ebedidir. Bu açıdan söz konusu anlatıları tek-doğru anlatılan olarak da tarif edebiliriz (Parla 2000, s. 165-6). Gerek Brooks'un gerekse de Jale Parla'nın aktardığımız tespitlerinde alttan alta hissedilen pejoratif ton*

* Pejoratif diyorum, zira Dickens'ın bildiğimiz anlamda gerçekçi olmadığını söylemenin başka yolları da vardır. Sözgelimi Eagleton *Eleştiri ve İdeoloji*'de şöyle yazar: "Gerçekçi metnin ideolojisi... diğer söylem tarzlarına boyun eğdirme çabalarını gösteren biçimsel dönüştürmeler ve yer değiştirmelerde var olur. Charles Dickens'ın ilk döneminde, sözgelimi her bir metin rakip kurmaca tarzlarının –gotik, romans, ahlaksal masal, toplumsal sorun romanı, popüler tiyatro, kısa öykü, ga-

baştan beri “Dickens imajı” adını verdiğimiz meselenin bir başka boyutuna getiriyor bizi. Buna göre, Dickens fazlasıyla evcimen, modern bir yazardan beklenmeyecek ölçüde kendi toplumunun değerleriyle barışık, ona yönelttiği eleştiriler basit bir ahlakçılık düzeyinde kalan, yarattığı iyi karakterler fazlasıyla iyi, kötüler fazlasıyla grotesk, romanlarındaki bu gibi temel kusurları gereksiz ölçüde karmaşık olay örgüleri ile telafi etmeye çalışan ve en önemlisi, modern dönemin ayrıcalıklı türü olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğimiz trajedi yazmayı başaramayıp özellikle çocuklar üzerinden duygu sömürsü yapmakta beis görmeyen amma Allah için mizah yeteneği güçlü (bunu hemen herkes teslim eder), ikinci sınıf bir yazardır. Bu bahsettiğimiz imajın bütününe çeşitli itirazları olsa bile Dickens’a olan sevgilerini gizlemeyen çeşitli yazarların (mesela bir Zweig ya da Orwell’in) yazılarında bile görülebilen çeşitli eleştirilerden derleyerek (ve biraz da abartarak) çizdim bu imajı. Dickens’ın minör kitaplarından bir-ikisini okuduktan, sinema uyarlamalarını filan seyrettikten sonra bir de önem verdikleri, çoğu modernist eğilimli çeşitli yazarların satır aralarında yaptığı Dickens değinmelerini gören okurların zihninde oluşan imaj da bahsettiğim bütün bu ayrıntılar içermese de bu yöndedir az çok.

Şimdi tam tersi yönden gidelim: Dickens bütün bu anlatılanlardan ibarettiye şayet, Dostoyevski ve Kafka gibi modern edebiyat duyarlılığı denince akla ilk gelen iki ismin, ayrıca yukarıda andığımız Tanpınar ve Benjamin’in en fazla

zetecilik...– yol açtığı tam bir yığındır ki, gerçekçiliğe hiçbir ayrıcalık tanımaz. Dickens’ın geç dönem ‘gerçekçiliği’, bu nedenle alabildiğine katışmış bir haldedir” (Eagleton 2009, s. 145).

etkilendikleri yazarların başlarında bulunmasının hikmeti ne ola ki? Nabokov gibi titiz bir üslupçunun, edebiyatta en beklenmedik yerlerde kitsch ve bayağılık teşhis ettiğini bildiğimiz bir yazarın, *Edebiyat Dersleri*'nin Türkçeye çevrilmemiş en uzun yazılarından birini Dickens'ın *Kasvetli Ev*'ini hayranlıkla analiz etmeye hasretmesini neye yormalı peki? Ünlü Amerikalı ayırksı eleştirmen Harold Bloom'un "Hiçbir 19. Yüzyıl romancısı, hatta Tolstoy bile, Dickens kadar güçlü değildir; onun yarattı zenginliği neredeyse Chaucer ve Shakespeare'le boy ölçüşür" (Bloom 1994, s. 311) demesini "her zamanki gibi abartıyor" diyerek geçiştirmek mümkün belki, ama bizden Mina Urgan'ın da "Dickens, 19. Yüzyıl romancılarının en büyüğüdür bize kalırsa" diyerek ona katılması niye? Virginia Woolf gibi modernizmin en büyük yazarlarından birinin, Dickens'ın düzyazısında "sadece güzellik değil, yoğun bir şiirsellik de" görmesi; postmodern edebiyat denince ilk akla gelen isim olan Borges'in "Charles Dickens ile ilgili olarak... söylenebilecek tek şey, deha sahibi bir insan olduğudur. Fransız çağdaşı Victor Hugo gibi Dickens da büyük bir romantik romancıydı... Byron, Scott ve Wordsworth denizin ve dağların güzelliğini keşfetmişlerdi; Dickens kenar mahallelerin duygu ve coşkularını keşfetti. Daha da önemli bir başka keşfi de, çocukluğun yalnız büyüsüydü. Suç izleği de çekici geldi Dickens'a; Dickens'ın anlattığı ve Dostoyevski'yi de etkilemiş olan cinayetler unu-

* O ünlü "belkemiği" esprisini bu yazıda geliştirir Nabokov: "Mümkün olsaydı bütün derslerimin elli dakikasını Dickens hakkında sessizce ve hayran hayran yoğunlaşıp düşünmeye ayırırdım ... *Kasvetli Ev*'i okurken tek yapmamız gereken gevşeyip işi belkemiğimize bırakmaktır. Zihnimizle okusak da sanatsal keyfin yatağı kürek kemiklerinin arasındadır. Sırtımızdaki o küçük ürperme insanlığın saf sanatı ve saf bilimi geliştirirken ulaştığı en yüksek duygu biçimidir kesinlikle" (Nabokov 1980, s. 64).

tulmazdır” (Borges 1987, s. 51) diye yazmış olması bir durup düşünmeyi gerektirmez mi? Zweig’ın “Dickens’in eserlerinde öyle bölümler vardır ki, bu bölümlerde olup biten vakaları olsa olsa güzel manzaralara benzetebiliriz: Öyle saf, maddi içtepilerden o derece tanrısal bir şekilde uzak, tatlı ve neşeli insanlık duyguları ile öylesine ferah ve ıslık ıslık ki... Dickens yalnızca bunlar için bile sevmeye değer; çünkü bu küçük süsler eserinin her tarafına öyle cömertçe serpiştirilmişlerdir ki sırf bu yüzden büyüklüğe hak kazanmışlardır” (Zweig 1995, s. 65) gibi coşkun satırlar yazmış olmasının anlamı nedir? Peki ya 20. Yüzyılın en sahici düşünürlerinden birinin, yani Gilles Deleuze’un, “Bir hayatın ne olduğunu kimse Dickens kadar iyi anlatamamıştır” demesi niye? (Deleuze 2001).

Has edebiyat okurunun, son derece etkili olmuş o Dickens imajının ne kadar büyük bir haksızlık olduğunu ve neler kaçırmaya sebep olduğunu kavraması için bütün bu saygın isimlerin dediklerine kulak vermesine de gerek yok aslında. Modernizm, gerçekçilik vs. gibi belli tarihsel koşulların ürünü olan edebiyat anlayışlarını/ideolojilerini, bu tarihsellik boyutunu gözardı ederek ontolojikleştirmekten kaçınması; iyi edebiyatın her zaman ve her yerde sergilemesi gereken belli sanatsal ilkeleri içselleştirdiklerini zannetmekten vazgeçmesi; bu anlayışların ve aşına oldukları kategorilerin büyük bir yazarın özgüllüğünü kavramayı engellediğini sezdikleri anda hiç değilse bunları bir süre askıya alabilmesi yeterlidir çoğu zaman.* Yukarıda görüşlerini aktardığım isimler, hem birbirlerinden hem de Dickens’tan çok farklı

* Alımlama okulu kuramcılarının ve yorumbilgisinin kasten telkin ettikleri bu pratik, edebiyata sevdalı bütün okurların zaten hep yaptıkları şeydir.

edebiyat anlayışlarına sahip olmalarına rağmen bunu yapabildikleri, öncelikle kendilerini bambaşka bir okuma deneyimine çağıran bu eserle baş başa kalabilmeyi becerebildikleri içindir ki Dickens'ın dehasının inceliklerini ayırt edebilmişlerdir. Dickens söz konusu olduğunda okurun bunu yapması hiç zor değildir. Zira ben herhangi bir eserini (ama ben hem en sevdiğim romanları olduğu için hem de muhteşem başlangıç bölümlerini göz önünde bulundurarak özellikle *Kasvetli Ev'i*, *Büyük Umutlar'ı* veya *Müşterek Dostumuz'u* öneririm) bir otuz-kırk sayfa kadar okuduktan sonra (belli başlı karakterlerin –ki hep çok sayıdadırlar– sahneye girmesi ve Dickens'ın kendine özgü mizahına aşina olmayan okurun alışabilmesi için bu kadar bir vakit gerekir bence) Dickens'ın başından kolay kolay kalkabilecek bir okur hayal edemiyorum cidden.

Dickens öncelikle üslubuyla, atmosfer yaratma ustalığıyla ve inanılmaz ayrıntılar ön plana çıkaran muhteşem görme yeteneğiyle çarpar okuru. Donald Fanger bunu çarpıcı bir biçimde anlatır: “Dickens insanı afallatan bir üslupçuydu ve kendi bakış açısına hizmet edecek mot juste’ü [doğru ifadeyi] bu amaçla daha bir kasıtlı olarak çabalayan birçok kişiyi kışkandıracak bir sıklıkla buluyordu. Kelimeler onu sarhoş ediyordu ki onu okurken sık sık bu sarhoşluk hali yeniden yaratılır” (Fanger 1967, s. 94). Bu sarhoşluk hali o boyutlara varır ki Dickens “gerçekçi” denen türden romanlarda pek görmediğimiz ölçüde geniş bir söylemler alanına açar düzyasını. Bahtin’ genelde “komik İngiliz romanı”nda

* Graeme Smith gibi son dönemlerde öne çıkan Dickens uzmanları, Parla’nın Dickens romanlarını “tek doğru anlatılan” olarak nitelemesinin hilafına, Bahtin’in “çoksesli roman” ve “karnaval” gibi kuramlarının Dickens’ın eserlerinde muazzam bir uygulama alanı bulduğunu vurgularlar (Smith 1998). Bu arada Smith’in bu bildiriği 1998 yılında

görüldüğünü söylediği şu özelliği özellikle Dickens'ı göz önünde bulundurarak tesbit etmiş gibidir: "Dönemin edebiyat dilinin hem sözlü hem de yazılı bütün düzeylerinin (parlamento, mahkeme, gazetecilik, iş dünyası ve akademi gibi kurumların dilleri, epik ve kutsal kitap üslupları, vaaz) komik-parodik bir biçimde işleminden geçirilmesi." Gerçekçiliğin başat özelliği olduğu söylenebilecek dilsel saydamlık iddiasının, yani gerçeği olduğu gibi yansıtacağı, temsil edeceği varsayılan bir tür beyaz yazıya ulaşma çabasının hiçbir karşılığı yoktur Dickens'ta. Kendi yarattığı gerçeklik efektlerinin söylemsel niteliğini özellikle öne çıkartır, dilin özerkleşmesine, alıp başını gitmesine izin verir (tarih bilgisi zayıf kuramcılarının modernizmle başladığını zannettiği bu özellikler sadece Dickens'ta değil, sözgelimi gotik romanda da görülür). Dickens'ın dilinin, anlattığı nesneleri fersah fersah aşan bir enerjisi, bir aşırılığı, "bolluğu" (plenitude) vardır. Bu enerji de atmosfer yaratmaya hizmet eder Dickens'ta, özel bir yoğunluğu olan bir tuhafılık, olağandışılık halesiyle kuşatılmamış neredeyse tek bir sahne yoktur romanlarında.

Dickens'in modern bir yazarın ayırt edici niteliği olan şeyden yoksunluğunun kanıtı ve okurla kurabildiği olağanüstü yakınlığın başlıca sebebi olarak zikredilen, sözde "toplumla barışıklığı" meselesine de yakından bakalım. Bu öylesine güçlü bir önyargıdır ki Zweig gibi Dickens'ı çok seven

ODTÜ'de yapılan bir sempozyumda sunmuş olduğunu belirtmek isterim.

- * Zira bu baktan zikredilebilecek diğer başlıca isimler olan Steme ve Fielディング gibi yazarların bu denli geniş bir alana uzandıkları söylenemez.
- ** Ki gözü durmadan nesnelerin olmadık ayrıntılarına takılıp bir yandan nesneleri kişileştirirken bir yandan da kişileri nesneleştirir. Sözgelimi *Müşterek Dostumuz*'da Silas Wegg'in tahta bacağını anlattığı sahnede ya da Venüs'ün dükkânındaki sahnelerde, sonradan görme Veneeringler'in evindeki yemek sahnelerinde olduğu gibi...

bir yazar bile şöyle şeyler yazabilmiştir: “Shakespeare nasıl haris bir İngiltere’nin pervasızlığını temsil ediyorsa, Dickens da doymuş bir İngiltere’nin tedbirliliğini dile getirmektedir” (s. 53). “Sanatı tok İngiltere’nin refah ve doygunluğundan ileri gelen ikiyüzlü bir ahlakla beslenmiştir; eserinin arkasında bu derece olağanüstü bir şiir gücü bulunmasaydı, pırıl pırıl, yaldızlı bir nükte yeteneği duyguların renksizliğini örtbas etmeseydi, Dickens’ın ancak İngilizler için bir değeri olabilir[di]” (s. 55). “Dickens halinden memnundur. Dünyadan, İngiltere’den, çağdaşlarından memnundur; onlar da ondan memnundurlar” (s. 57).

Zweig’ın Dickens’ı çok sevse bile dile getirmekten kendini alamadığı bu iddiaların, aslında popülerliği yüzünden Dickens’ı sevmeyenlerin abartılı saldırılarına verilen ödünler olduğunu düşünüyorum şahsen ve hepsini temelden yanlış ve hakkaniyetsiz buluyorum. Çünkü Dickens’ın romanlarını okuyan herkes görür ki kendi ülkesinin başat değerlerini (milliyetçiliği, ırkçılığı) ve kurumlarını (mahkemelerini, hapishanelerini, okullarını, siyasal temsil kurumlarını, sanayi ve çalışma örgütlenmesini, yoksullar ve suçlularla ilgili yasal düzenlemelerini) kitaplarında onun kadar sert ve tavizsiz bir biçimde eleştirmiş çok az yazar vardır. *Kasvetli Ev*’de hukuk sistemine yönelttiği, Kafka’yı da müthiş etkilemiş eleştirisini, *Müşterek Dostumuz*’da paranın insan ilişkilerinde yarattığı tahribatı muhteşem bir biçimde betimlemesini, *Küçük Dorri*’te hapishane kurumunu ve bürokrasiyi, *Dombey ve Şürekası*’nda şirket kurumunu hedef alan ısırtıcı mizahını örnek verebiliriz bu bابتan. Üstelik okurlarıyla arasındaki muazzam ve karşılıklı sevgi ilişkisi sayesinde başka hiçbir yazara nasip olmayacak ölçüde etkili de olmuştur Dickens’ın eleştirileri.

Liberter düşünceleriyle tanınan George Orwell, Dickens hakkındaki uzun, ayrıntılı ve hepsine katılmasam da çok sayıda zihin uyarıcı fikirle dolup taşan denemesinde bunu şöyle anlatır: “Dickens bir burjuva olmasına rağmen, kesinlikle yıkıcı bir yazardı, bir radikaldi, hatta abartmıyorum bir asiydi. Eserlerinin çoğunu okumuş herkes bunu hissetmiştir... *Oliver Twist*'te, *Zor Zamanlar*'da, *Kasvetli Ev*'de, *Küçük Dorrit*'te İngiliz kurumlarına o zamandan beri kimselerin yaklaşmadığı bir yırtıcılıkla saldırmıştır. Ama bunu kendisinden nefret ettirmeden yapmayı başarmıştır, dahası saldırdığı insanlar onu öylesine bütünüyle kabullenmişlerdir ki kendisi bizzat ulusal bir kurum haline gelmiştir” (Orwell 1940). Orwell, Dickens'ın topluma yönelttiği eleştirinin “neredeyse münhasıran ahlaki” nitelikte olduğunu, onun gençlik yıllarını parlamentoda çalışarak geçirmesinin de etkisiyle siyasete hiç inanmadığını belirtir ama bu eleştirel tavrını tuzukuru, sinik bir ahlakçılıktan çok bir tür nihilizme bağlar (buna Frye da katılır) ve bunda neredeyse devrimci bir yön bulur. Okurun onun kitaplarından aldığı en güçlü izlenimin “istibdat” (tyranny) karşısında duyduğu nefret olduğuna dikkat çeker. Yabancılar hor görme tavrının adeta milli bir spor olduğu bir ülkenin yazar olmasına rağmen eserlerinde milliyetçilik, İngiltere'nin emperyalist ve militer geleneğiyle övünme ve yabancı düşmanlığının esamisinin okunmadığına dikkat çeker; romanlarında bu tür görüşleri dile getiren kişiler (mesela *Müşterek Dostumuz*'daki Podsnap) hep gülünç kişilerdir.

Bence bir tek, *Oliver Twist*'teki Yahudi Fagin karakterinde döneminin yaygın antisemitizminin etkilerinden kurtulamadığı söylenebilir ki Dickens bir okurundan bunu eleş-

tiren bir mektup alınca çok üzüldür. Bunun kefareti de yine *Müşterek Dostumuz*'da okurların bu doğrultudaki önyargıları, yarattığı Riah karakteri sayesinde çok hoş bir biçimde oynayarak öder: Riah bir İngiliz'in sahip olduğu tefecilik şirketinde çalışan ve onun zorlamasıyla şirketin sahibi acımasız tefeci Yahudi rolünü oynayan, ama aslında dünyalar iyisi bir adamcağızdır. Hatta kitabı seven bazı eleştirmenler bile Riah'ı gerçek olamayacak kadar iyi bulurlar ama Dickens'ın iyileri, kitaplarındaki peri masalı mantığı gereği zaten hep "aşırı" iyi olduğundan, benim isabetli bulduğum bir eleştiri değil bu şahsen.'

Kadınlara bakışı da çağının ilerisindedir. Ama kitaplarında son derece "güçlü" ve stereotiplere hemen hiç uymayan kadın karakterler (*Kasvetli Ev*'deki Esther Summerson, *Müşterek Dostumuz*'daki Lizzie Hexam geliyor hemen aklıma) yaratabilmiş olduğu için Dickens'tan bir "proto-feminist" yaratmak çok zorlama olacağı gibi, birçok kişinin yaptığı gibi onu kitaplarında cinselliğe veya en azından tenselliğe pek yer vermediği için suçlamak da yanlış olacaktır; hem 20. Yüzyıl öncesi dönemde bütün dünyada bunu yapan çok az sayıda yazar olduğu için, hem de Dickens bunu yapsaydı

* Frye'in Dickens'ın romanlarını hakkıyla kavramaya yönelik analitik bir kavram olarak geliştirdiği ve herhangi bir pejoratif tını içermeyen bu peri masalı tespitini –teknik bir tabir kullanarak, Dickens'ın gerçekçi romanlar değil "düşük mimetik yönelimli peri masalları" yazdığını söyler Frye (s. 71)– Harold Bloom da yineler ve "peri masallarının sanki toplumsal gerçekçilik destanları gibi anlatıldığı bir sanat" olduğunu söyler Dickens'ın için (Bloom 1994, s. 317). O yüzden de Dickens'ın bazı karakterlerini aşırı iyi bulan, kimi minör karakterlerini de fazla mekanik ve tek boyutlu bulan türden eleştiriler, zaten bilinen anlamda gerçekçilik diye bir kaygısı olmayan Dickens'a tam da gerçekçi bir yazarın karşılaşması beklenen kriterlerle yaklaştıkları için onun sanatının özgün yanını ve bu sanatın halk kitleleriyle neden bu denli kolayca buluşabildiğini kavramaktan aciz kalırlar.

** Hele İngiliz edebiyatında o döneme kadar benim bildiğim tek istis-

okurlarıyla yaptığı örtük sözleşmeyi (“Ailenizin Edebiyatı”) ihlal etmiş gibi olacağı için.* Ama yine de, ezilenlerden yana, özgürlükçü ve istibdat aleyhtarı genel tavrının bir parçası olarak içinde yaşadığı toplumun kadınlara layık gördüğü ikiyüzlü muameleyi de romanlarında sert bir biçimde eleştirmekten geri durmamıştır. Viktorya dönemi İngilteresi’nin gündelik hayatta da çok etkili olan sınıfsal kodlarına da bodoslamadan saldırır ve okurlarının bu tür önyargılarını hemen her romanında farklı biçimlerde sarsar. Mesela Müşterek Dostumuz’da anlattığı, alt sınıfa mensup Lizzie Hexam ile üst sınıflardan avukat Eugene Wrayburn’un ilişkisinin bu bakımdan küçük çaplı bir skandal olduğu söylenebilir. Zira o dönemlerde böyle aralarında sınıfsal uçurumlar olan çiftlerin ilişkilerine yer veren öyküler genellikle melodramatik bir edayla anlatılıp ya felaketle, yani alt sınıftan kadının “düşmesiyle” veya intiharıyla sonuçlanır ya da üst sınıf üyesi erkeğin yaptığı muazzam bir “kahramanlık” veya fedakârlık hikâyesi şekline bürünürken (aslında o dönemin aşırı sınıf-bilinçli toplumunda daha “gerçekçi” olan da budur), Dickens bu ilişkiyi son derece sıradışı (ama aynı ölçüde de inandırıcı) bir biçimde, işin içine Lizzie’ye daha yakın olduğu söyle-

na Emily Bronte’nin *Uğultulu Tepeleri*’dir; tabii Viktorya döneminde patlama yapan müstehcen romanları saymıyoruz, *Fanny Hil* de dahil hemen hiçbirinin edebiyatla ilgili bir derdi yoktur zira.

- * Orwell de Frye da Dickens’in gerçekten “tanıdığı”, belli bir değer yüklediği tek ama tek toplumsal kurumun aile olduğunu belirtirler ki ben şahsen bunu da Dickens’in çocuklara duyduğu sevgiye bağlıyorum. Şu anki anlayışımızla baktığımızda bunu bir taviz olarak görebiliriz, ama yukarıda Chesterton’ın yaptığı tespiti hatırlayalım: Dickens gerçekten de aileye değer veriyordu, okur kazanmak için inanmadığı bir şeye inanıyormuş gibi yapmıyordu, yani aslında taviz vermiyordu. Üstelik bu ortak değer sayesinde ki diğer bütün kurumlara yönelttiği son derece yıkıcı eleştiriler okurlarını rahatsız etmek şöyle dursun onları çoğunlukla dönüştürebiliyordu da.

nebilecek bir sınıfa mensup öğretmen Bradley Headstone'u da katarak kurgulamayı ve melodramı da bir kahramanlık/fedakârlık ilişkisine dönüştürmeden anlamlı bir sona bağlamayı başarır.

Dickens'in ezilenlerden yana tavrı en parlak ve etkileyici haline, yine de, kadınları değil de yoksullar anlatırken ulaşır. Dickens'in "sıradan insan"ı (ve dolayısıyla sokağı) romana sokan belli başlı romancılardan biri olduğu söylenir genellikle, bu tespit bir ölçüde doğru olsa da bunu ondan önce yapan başka edebiyatçılar da olmuştur; ben Dickens'in daha özgül olarak "yoksullar"ı romana sokması ve hep onlardan yana tavır alması bakımından, John Berger'in de geçtiğimiz aylarda *Roll*'da yayınlanan söyleşisinde hatırlattığı gibi "yoksulların romancısı" olduğunu söyleyebileceğimizi düşünüyorum. Dickens'in sınıfsal tercihi son derece belirgindir; *Kasvetli Ev*'deki Lady Deadlock ve farklı romanlarındaki – yine peri masallarına özgü bir tip olan– "cömert zenginler" (Bay Boffin de bu tipin, alt sınıftan gelen bir çeşitlemesi sayılabilir) gibi birkaç istisna dışında üst sınıflara mensup karakterleri genellikle son derece itici bir biçimde tasvir eder. Györy Lukacs bunu daha iyi ifade ediyor: "Dickens'in halktan kişileri içeriden, soylu ve orta tabaka kişileri dışarıdan incelenmişlerdir... Elbette her yazar kendi toplumsal yaşantısını dayandığı sınıfı içeriden yansıtma eğiliminde olacaktır. Bütün öbür sınıflar ise dışarıdan ele alınacaktır" (Lukacs, s. 109). Dickens tam anlamıyla yoksul sınıftan geliyor olmasa da (daha çok küçük burjuvadır), *Müşterek Dostumuz*'da Lizzie Hexam, Jeny Wren, Bayan Abby, Bay Wilfer, Betty

* Berger bu yüzden de vahşi kapitalizm koşullarına dönülmeye başlanan günümüzde Dickens'in son derece güncel olduğunu söylemekte kesinlikle haklıdır.

Higden, Rahip Milvey, Zifos gibi yoksul karakterlerin anlatımındaki derinlik ve sevecenlik ile Podsnap, Veneering, Fledgeby, Lady Tippins gibi zenginlerin tasvirindeki çok güçlü alaycı ton arasındaki fark da bu tesbiti doğrular. Ancak şu şerhi de mutlaka düşmek gerek: Dickens'ın varlıklı olumlu tipi az olmakla birlikte, yoksullara hiç de romantik, tektipleştirici gözlerle yaklaşmaz; bütün romanlarında yine kasten dışarıdan anlatılan son derece itici –ama hepsinin iticiliği de kendine özgüdür, bireyselleşmiştir–, hatta bazıları düpedüz iğrenç yoksul karakterler de vardır: Yine *Müşterek Dostumuz*'dan örnek verecek olursak Silas Wegg, Rogue Riderhood, Bayan Wilfer, zenginler arasında kendilerine yer edinmeye çalışan Bay ve Bayan Lammle vs...

Bu noktada Dickens'ın bütün romanlarının birer komedi, karakterlerinin büyük çoğunluğunun da komedi karakterleri (Frye “humors” der bu karakterlere, düz bir çeviriyle “mizaçlar” denebilir sanki) olmasının da, kimilerinin iddia ettiği gibi trajedi yazmayı becerememesinin ya da tuzukuru şen tabiatının filan değil yoksul insanlar anlatma isteğinin kaçınılmaz sonucu olduğunu düşünüyorum ben. Sonraki yüzyılda da yoksullar anlatan en büyük romanların (benim aklıma hemen Platonov'un *Çevengur'u* ve Latife Tekin'in *Buzdan Kılıçlar'* geliyor) da komedi niteliği taşıması, anlattıkları karakterlerin tuhaf takıntılar olan irrasyonel tipler olması boşuna değil.* Trajedi, soylular ve entelektüelleri, yani belli bir rasyonaliteyi şahsında cisimleştirdiği varsayılan,

* Burada temellendirmenin pek mümkün olmadığı bir spekülasyon daha dile getireyim geçerken: Yoksulları anlatmanın bir başka yolu da 20. Yüzyılda yine komedi unsurları taşımasına karşın daha çok fantazi unsurlarıyla dolu olan ve başta Latin Amerika olmak üzere yokluk ve yoksulluğun feci boyutlara ulaşabildiği 3. Dünya ülkelerinden çıkan “büyülü gerçekçilik” akımı tarafından keşfedilmiştir.

soyut fikirlerin heyecan ve daha çok da acı verdiği tipleri anlatmaya daha uygun bir türken, komedi hayatlar zaten somut acılarla, “trajik” olaylarla dolup taşıdığı için bilinen anlamda “rasyonel” yaşamaları çok da mümkün olmayan, hayatlarına genellikle soyut fikirlerin girmediği yoksullar “gerçekçi” bir biçimde anlatmaya daha uygun bir türdür gibi geliyor bana. Ama genelde komedi formunu tercih etmesi Dickens’ın trajediye özgü olduğu varsayılan çeşitli temalar (en başta da ölme ve öldürmeyi, acıyı ve bağışlamayı, keder ve hüsrancı) muazzam bir derinlikle işlemekten aciz olduğu anlamına gelmez. Özellikle *Kasvetli Ev* bu babtan muhteşem sahnelerle doludur; Lady Deadlock basbayağı trajik bir figürdür ama sanırım okurun kalbine en çok işleyen sahne küçük çöpçü çocuk Yapayalnız Tom’un ölümünün anlatıldığı sahnedir.

Buradan Dickens’ta ‘Çocuk karakterlerin özel yerine geçelim; burası hassas bir noktadır, çünkü Dickens’a burun büken çoğu eleştirmen Dickens’ın çocuklar kullanarak duygu sömürüsü yaptığını söyleyip onu adeta bir Kemalettin Tuğcu haline getirirler. Dickens’ın romanlarında çocukların sık sık öldüğü doğrudur, bunun modern okurların sinirlerini kaldırdığı da yadsınamaz (bütün sevgime rağmen kendimi de bu modern okurlar arasında sayıyorum) ama bu konuda çabuk bir yargıya varmadan önce, etik eleştirinin öncü isimlerinden Wayne Booth’un *Antikacı Dükkânı*’ndaki Küçük

* *Çevengur* tam da bunu, komünizm, proletarya gibi yüksek, soyut fikir ve kavramların yoksulların hayatına girdiğinde olup biten absürd, hem komik hem de hüzünlü şeyleri konu edinir. Dickens’ta ise fikirlere pek yer yoktur. Sadece, *Müşterek Dostumuz*’da Silas Wegg’in Boffin’e Roma İmparatorluğu’nun Yükseliş ve Düşüşünü okuduğu sahnelerde olduğu gibi, eğitim kurumuna yönelik genel inançsızlığını dışarı vuran fikir parodileri vardır.

Nell'in ölümünü ele alırken dikkat çektiği şu olguyu hatırlamakta fayda var: Viktorya dönemi İngilteresi'nde şimdi kiyle kıyaslanmayacak kadar yüksek oranda çocuk ölümü yaşanıyordu. Bununla yetinmeyip Dickens'ın dünyasında çocukların anlamına biraz daha yakından bakalım Frye ve Eagleton'ın yardımıyla. Frye, öncelikle komedi türünün genellikle gençlerin yaşlılar üzerindeki zaferini betimlediğine; ama Dickens'ın kitaplarının çoğunda bu kahramanın ya çocuk olduğuna ya da çocuğu andıran terimlerle betimlendiğine dikkat çeker ve şöyle der: "Gürültücü ve gözleri hiçbir şey görmeyen yetişkinlerin hakimiyetindeki bir Brobdingianlar [Güiver'in Gezileri'ndeki devler] dünyasında hassas bir çocuğun verdiği tepkileri kimse Dickens kadar canlı bir biçimde tasvir edememiştir... Bu çocuk da genellikle bir kızdır. Kadın kahramanların çoğu, hatta yetişkin kadınlar bile 'küçük' diye tasvir edilir veya perilere benzetilir. [*Müşterek Dostumuz*'daki Bella Wilfer tam da böyle bir karakterdir] Dickens'ın sık başvurduğu merkezi temalardan biri, *Alis Harikalar Diyarında* temasıdır: Yaralanmak bilmez kız çocuğunun grotesk bir dünyaya düşüşü" (Frye 1987, s. 85). Frye daha çok başkarakter konumunda olanlardan bahsediyor; diğerleri zafer kazanmak şöyle dursun acımasız ilişkilerle yoğrulu bir dünyada ezilir giderler; daha doğrusu tam da bu ezilişleriyle bu dünyanın acımasızlığının sembolü olup çıkarlar. Eagleton da bunu güzel anlatır: "Dickens'in Romantik hümanizminin merkezi yer tutan simgelerinden biri, çocuk masumiyetidir; romanlar bu masumiyeti yetişkin yaşantısıyla bir dizi karmaşık ilişkiye sokar. Çocuk kimse-siz, kurban ve gözle görülür biçimde parçalanmış dünyasını bütünleştiremeyecek durumda olduğu için, vücuda getirdiği olumlu değer aslında bir olumsuzlama olarak kendini göste-

rir. ... çocuk, Brecht'e özgü bir eğretilenleyle, bu tarihsel olarak tipik güçlerin savaştığı bir sahne haline gelir" (Eagleton 2009, s. 146-7).

Çocuklarla ilgili bu gözlemlerle birlikte "Dickens imajı" adını verdiğimiz heyulanın çeşitli veçhelerini bozma, hiç değilse üzerlerinde bir kez daha düşündürme amaçlı bu yazının sonlarına iyice yaklaştık. Kendimi böyle bir amaçla sınırladığım için Dickens'ın romanlarında işleniş tarzı ele alınabilecek başka birçok konuya* giremedim. Ama epeyce uzayan bu yazının sonunda artık biraz da bu yazıyı yazma vesile olan ve Aslı Biçen'in Dickens'ın dilinin incelikli nüanslarını müthiş bir başarıyla Türkçede yeniden yaratan çevirisinden okuyacağınız *Müşterek Dostumuz* romanından bahsetmek isterim.

* Özellikle de kendini kapitalist modern şehir yaşamının labirentlerinde dolaşmaya hasrettiği için romantiklerdeki doğa anlayışının, organikçi ideolojinin onda hemen hiç görülmemesi konusuna veya Frye'in çok güzel anlattığı, romanlarındaki olay örgülerinin karmaşıklığının ondaki "absürdücü" eğilimin sonucu olması meselesine girmek iyi olabilirdi.

Müşterek Dostumuz'a Dair

Dickens'in ölümünden önce tamamladığı son kitap olan bu romanı ilk olarak 1864-65 yıllarında tefrika halinde yayınlandı ve başta Henry James'in *The Nation* dergisinde yazdığı yazı olmak üzere pek iyi eleştiriler almadı. O sıralar yazar olarak kendi kişiliğini oluşturmaya çalışan James, bunun en iyi yolunun ustalarla yekten kavgaya tutuşmak olduğunun farkındaymış gibi görünüyor ve baştan sona gayet sert ve acımasız bir tınısı olan yazıya "*Müşterek Dostumuz*, bize göre, Bay Dickens'in en zayıf eseri" diyerek başlayıp "ilhamdan nasibini almamış" dediği eseri yerden yere vuruyordu: "Bize öyle geliyor ki son on yıldır Bay Dickens bariz biçimde kendini zorlamakta. *Kasvetli Ev* zorlamaydı; *Küçük Dorrit*'te kendini iyice kasıyordu; bu eser ise adeta kazma kürekle oyulmuş gibi... Bu denli az görülmüş, bilinmiş veya hissedilmiş ama bu denli aşırı yazılmış bir kitap okumadık... Buradaki bütün karakterler bir egzantriklikler yığınınından ibaret, hiçbir doğal ilkeyle hayat kazanmıyorlar." James'e göre mesela Lammlelar'la Fledgby'nin kötülükleri zerre inandırıcılık taşımıyordu. Wrayburn'le Headstone arasındaki iki erkek, iki tutku arasındaki çatışmadan bekleneceği kadar güçlü kıvılcımlar çıkmıyordu vs. James'in "yüzeysel

romancıların en büyüğü” dediği, “onu büyük romancılar arasında saymak bizce insanlığa hakaret olur” diye andığı Dickens, ona göre “insan karakterine dair kavrayışımıza hiçbir şey eklememiş, eklediyse de çok az şey eklemiş”ti, en fazla bizi sıradan olanla ve acayip olanla barıştırdığı söylenebilirdi. Halbuki gerçekten büyük bir romancı olsa, acayiplik diye bir şey olmadığını, insanlığın dışında bir şey olmadığını bilirdi. Bunu da Dickens’ın müthiş bir gözlemci ve müthiş bir mizahçı olmasına rağmen hiç mi hiç filozof olmamasına bağlıyordu (James 1956, s. 75-80).

Henry James çok gençken yazdığı bu yazıdaki fikirlerini sonradan epey yumuşatmıştı,* ama James’in yazısının gayet iyi örneklediği değerlendirme biçimi uzun zaman hakim kaldı, kitabın kadrinin bilinmesi için 20. Yüzyılı beklemek gerekti. Bugün Leavis’ten Jameson’a Yirminci Yüzyılın en önemli eleştirmenlerin çoğunun en önemseddiği, en çok sevdiği Dickens romanları, başta da dediğim gibi, tam da James’in adlarını özellikle andığı üç kitap: *Kasvetli Ev*, *Müşterek Dostumuz* ve *Küçük Dorrit*. (Kimileri sonuncunun yerine *Büyük Umutlar*’ı, daha nadiren de *David Copperfield*’ı zikreder ama ilk ikisi hemen hep listededir). ”

* Mesela Dickens’ı hayranı olduğu Balzac’la birlikte anarak nesneleri muazzam bir canlılıkla görme ve okurun hayalinde aynı canlılıkla uyandırma konusunda ikisinin de Shakespeare’den başka bir rakipleri olmadığını söyleyecekti ama yine de başlarda bahsettiğim proto-modernist gerçekçi ideolojiye yakınlığı ve Dickens’ı hep gerçekçiliğe özgü ölçütlerle değerlendirmesi yüzünden hep mesafeli olmuştur. O ideolojinin sınırları içinden bakınca, Dickens gibi olağanüstü bir yazarın değerinin nasıl fena halde ıskalanabileceğinin iyi bir örneğini sunmuştur aslında James.

** İtalyan romancı ve eleştirmen Italo Calvino da ülkemizde de yayınlanan *Klasikleri Niçin Okumalı?* kitabında Dickens romanları arasından “klasik” olarak *Müşterek Dostumuz*’u seçmiştir. Calvino kitabı “hem buluş, hem üslup olarak mutlak bir başyapıt” olarak niteler, bazı sahnelerdeki kara mizahın Beckett’i muştuladığını söyler (Calvino 2008, s.

Bu tercih değişimi de anlaşılır aslında. Zira adı geçen her üç roman da modern toplumun en etkili soyut gle-riyle hesaplaşır, bu glerin somut, kanlı canlı bireyleri ne hale getirdiğiyle ilgilenir: Hukukla, brokrasiyle ve paray-la. Başta Hillis Miller olmak üzere birçok eleştirmenin be-lirttiği gibi, *Müşterek Dostumuz*’un merkezi teması, paranın insan hayatındaki dnştrc gcdr (Miller 1967). Son derece karmaşık bir olay rgs ve onlarca karakteri olan bir romanı özetlemek çok g ve de pek anlamlı olmadığı için öyle bir şey yapmayacağım, ancak olaylar esasen bir va-siyet etrafında gelişir. Londra’nın p Kralı Bay Harmon (Londra sokaklarının çöp ve tozlarını temizleme işi yapa-rak çok zengin olmuştur. Bu p yığınlarının içinde bolca dışkısı da olduğu için romanın esasen, folklorda da modern psikanalizde de önemli bir yeri olan para=dışkısı denklemine dayandığına işaret etmek adettendir) birkaç kez yazdırdığı vasiyetinde muazzam servetini ülke dışında yaşayan oğlu John Harmon’a bırakmıştır, ama bir şartı vardır: Memleke-tine dnerek mahallesinden grp oğluna beğendiği kızla (Bella Wilfer’la) evlenmelidir; aksi takdirde btn serveti yıllardır evinde alışan Bay ve Bayan Boffin’e kalacaktır. Ro-mandaki olaylar da bu servetin John Harmon’a değil onlara kalışıyla ve kendilerini rahatsız hissettikleri için yoksul bir ailenin kızı olan Bella Wilfer’ı yanlarına alıp ona borçlarını ödemeye çalışmalarıyla başlar; roman da esasen Bella’nın, parayla ve Boffinler’in esrarengiz sekreterleri Rokesmith’le (Boffinler’in parayla kurmayı beceremedikleri ilişkiyi onlar adına kuran kişidir o da) ilişkisinin hikâyesidir (zaten kitap-

165). Kitapta ilgili çok hoş ayrıntılara dikkat çeken bu yazıyı mutlaka okumanızı oneririm. Bu arada Calvino çok ufak bir hata da yapar: İki yerde Fledgby karakterinden bahsettiği halde adını Lammle diye anar.

ta para ve paraya olan tutkusu konusunda en çok konuşan ve düşünen kişi de Bella'dır). Aslında bu, romandaki onlarca alt-olay-örgüsünden sadece biridir, ama hepsi de bir şekilde bu vasiyetnameyle, daha doğrusu parayla ve sınıfsal konumla ilgilidir: Kitabın iki büyük alt-olay örgüsünden ikincisinin kahramanlar Lizzie, Eugene ve Bradley Headstone'un ilişkileri sınıfsal konumlar karşısındaki tavırlarıyla belirlenir; sonradan görme zengin Veneering para gücüyle parlamentoya girer; aslında beş parasız olan Lammle çifti uzun süre Londra sosyetesinde takılıp zengin çift rolü oynarken envai çeşit dolap çevirerek gerçekten zengin olmaya uğraşırlar; bu çiftin zengin Podsnaplar'ın kızına yamamaya çalıştıkları Fledgby tefecidir ama kendisinin sahip olduğu şirketi yanında çalıştırdığı Yahudi Riah'ın gibi göstermektedir; romandaki en itici iki yoksul, Silas Wegg'le Rogue Riderhood'un derdi gücü birilerinden para sızdırmaya çalışmaktır; kitapta ki en olumlu karakterlerden ihtiyar Betty Higden'in bile en büyük takıntısı, cenaze parasını korumaktır vs...

Dickens, toplumun akla gelebilecek bütün kesimlerinden gelen bu (ve daha burada saymadığım onlarca) karakterin ilişkilerini anlatırken dönemin kapitalizminin başkenti Londra'daki hayata dair, belki de başka hiçbir romanında göremeyeceğimiz ölçüde geniş bir panoroma sunar, çünkü, malum, para yokluğuyla bile her yerdedir. En alt tabakalardan en üst tabakalara mekik dokuyacağını zaten daha en baştan sezdirir Dickens: Roman Thames Nehri'ne düşen cesetleri toplama işi yapan ailenin rutin turlarından birinin tekinsiz betimlenişiyle açılır ve hemen ardından yeni zengin Veneeringler'in evindeki yemeğin ve davetlilerin alaycı ve olağanüstü komik bir biçimde anlatıldığı bölüm gelir. Ro-

mandaki müthiş dil ve üslup çeşitliliğinin de habercisidir bu iki bölüm. Dilbilimcilerin tabiriyle “sosyolekt”lere (ve tabii “idiolektlere”de) olağanüstü duyarlı bir kulağı olan Dickens, bu romanda bir yandan bütün toplumsal tabakalar gezerken, bir yandan da her birini anlatmaya en uygun dili ve üslubu da yakalar. Yakaladıktan sonra da uzun uzun keyfini çıkarır ve okuru da kendinden geçirir. Romanın zenginlikleri bu eleştirel ve çok geniş kapsamlı toplumsal içeriğiyle ve dilinin olağanüstülüğüyle de sınırlı değildir; bütün Dickens romanlarında olduğu gibi insani anlamda müthiş derinlikli sahneler bu romanda da fazlasıyla vardır. Herkes gönlüne göre pek çok sahne seçebilir bu kitaptan; beni de inceliğiyle çarpan pek çok sahne sayabilirim; ama galiba en önce şunlar geliyor aklıma: aşağılık bir insan olduğunu bildikleri halde herkesin ölmekte olan Rogue Riderhood’u hayata döndürmek için çırpındığı ve o kendine gelir gelmez ondan uzaklaştıkları sahne (Deleuze de bu sahneyi anlatır, “bir hayatı en iyi anlatan yazar Dickens’tır” derken), Lizzie ile Eugene’in nehir kıyısında konuştukları sahne, Rogue’un şantaj yapmak için öğretmen Bradley’yi sınıfında ziyaret edişi ve nehirdeki boğuşmaları...

Zaten bir dolu insan nehre düşer roman boyunca; birçok eleştirmen romanda Thames’in gördüğü simgesel, artıcı işleve dikkat çekmiştir. Ama bu tespiti en ilginç biçimde dile getiren kişi feminist eleştirmen Eve Kosofsky Sedgwick olmuştur: “*Müşterek Dostumuz*’la ilgili eleştirilerde biri nehir, diğeri ise çöp yığınları etrafında olmak üzere iki grup tematik imge ayırt etmek gelenek olmuştur. Çöp yığınlarının, sermayenin küçük burjuvazinin endişelerine son derece duyarlı bir biçimde insanbiçimleştirilmesini temsil ettiği söy-

lenebilirse, nehir de bunun yabancılaşma ve nakit akışı etrafında örgütlenmiş daha kolektif bir kapitalizm adına yapılan bir eleştirisini temsil eder. Bunun toplumsal cinsiyetle ilgili olarak gayet belirgin ve acayip içerimleri vardır: Su kıyısında geçen bu romandaki bütün erkekler su karşısında çarpıcı ölçüde beceriksizdir. Hepsi de erkek olmak üzere yedi tane boğulma ya da az-kalsın-boğulma vakası vardır romanda; erkekler birbirlerini hep nehre çekmektedir; ve nehirden bir insanı kurtarma becerisine tek bir kişi sahiptir: Lizzie” (Kosofsky Sedgwick 1987, s. 254). Bu arada aynı eleştirmen yazının diğer bölümlerinde bu eserin homofobik bir roman olduğu tezini ilginç karinelerle temellendirmeye çalışır, ama şahsen ben pek ikna olduğumu söyleyemeyeceğim.

Müşterek Dostumuz, homofobik olmasa da, yine ele aldığı tema gereği, Dickens’ın belki de en karanlık, en sert romanlarından biridir; Sedgwick’in nehir örneğinde yaptığı gibi simgesel değeri bakımından değerlendirilmesi gereken, psikanalitik okumaya elverişli birçok nesne ve olayla dolup taşar (mesela Jeny Wren’in oyuncak bebekleri, Bay Venüs’ün organ tedarikçiliği yaptığı tuhaf dükkânı geliyor hemen aklıma). Şifre çözümlemeye meraklı okurları da ziyadesiyle tatmin edecek ölçüde karmaşık bir romandır yani. Bir şekilde yine peri masalları gibi “happy end”le biter, ama arada çok fazla şiddet yaşanmış ve bunlardan bazıları kalıcı izler de bırakmıştır.

Yayıncılarımızın büyük çoğunluğunun klasik yayıncılığından zaten zamanında çevrilmiş romanları tekrar tekrar (üstelik bazen de intihal çevirilerle) yayınlamayı anladığı bir dönemde, Dickens’ın “klasik” sıfatına gerçekten layık ve şimdiye kadar çevrilmemesi Türkiyeli okurlar adına ciddi bir kayıp olan bu dev (hem hacmen hem de mecazen dev) ro-

manını yayınlama konusunda gösterdiği cesaret için İthaki Yayınları'nı ve bu güzel çeviri için Aslı Biçen'i kutlayarak bitireyim.

Kaynakça:

Bloom, Harold (1994), *The Western Canon*, New York ve Londra.

Borges, Jorge Luis (1987), *İngiliz Edebiyatına Giriş*, çev. Celal Üster, İstanbul: Afa.

Brooks, Peter (2005), *Realist Vision*, New Haven ve Londra.

Calvino, Italo (2008), "Charles Dickens, Ortak Dostumuz", *Klasikleri Niçin Okumalı?* içinde, çev. Kemal Atakay, İstanbul: YKY.

Chesterton, G. K. (1906), *Charles Dickens*, <http://www.online-literature.com/chesterton/charlesdickens/>.

Deleuze, Gilles (2001), "Immanence: A Life"

Eagleton, Terry (2009), *Eleştiri ve ideoloji*, çev. Savaş Kılıç, İstanbul: İletişim.

Fanger, Donald (1967), *Dostoevsky and Romantic Realism*, Cambridge.

Frye, Northrop (1987), "Dickens and the Comedy of Humors", *Modern Critical Views. Charles Dickens* içinde, haz. H. Bloom, New York.

James, Henry (1956), "Review of Our Mutual Friend", *The Future of the Novel*, New York.

Kosofsky Sedgwick, Eve (1987), "Homophobia, Misogyny, and Capital: The Example of Our Mutual Friend", *Modern Critical Views. Charles Dickens* içinde, haz. H. Bloom, New York.

- Lukacs, György (1969), Çağdaş Gerçekçiliğin Anlamı, çev. Cevat Çapan, İstanbul: Payel.
- Miller, Hillis (1967), "Our Mutual Friend", Dickens. A Collection of Critical Essays içinde, haz. Martin Price, Englewood Cliffs.
- Nabokov, Vladimir (1980), Lectures on Literature, New York ve Londra.
- Orwell, George (1940), 'Charles Dickens', http://www.orwell.ru/library/reviews/dickens/english/e_chd.
- Parla, Jale (2000), Don Kişot'tan Bugüne Roman, İstanbul: İletişim.
- Smith, Graeme (1998), "Dickens and Critical Theory", <http://www.victorianweb.org/authors/dickens/turkey/turlit09.html>.
- Urgan, Mina (1991), İngiliz Edebiyatı Tarihi İstanbul: Altın.
- Zweig, Stefan (1995), Üç Büyük Usta: Balzac, Dickens, Dostoyevski, çev. Melahat Baydur, İstanbul: İş Kültür.

1. Kitap
NEYE NİYET NEYE KISMET

I Erkete

Şimdiki zamanlarda, tam senesi hususunda fazla hassasiyete lüzum yok, pis ve görünümü şaibeli bir tekne, içinde iki kişiyle, Thames Nehri'nde süzölmekteydi, demirden yapılmış Southwark Köprüsü'yle, taştan yapılmış Londra Köprüsü arasında, bir sonbahar akşamı nihayete ermekteydi.

Bu teknedeki iki kişiden birisi, çitişmiş kır saçlı, güçlü kuvvetli, yüzü güneşten kararmış bir adamla, kızı olduğu hemen anlaşılacak kadar ona benzeyen, on dokuz yirmi yaşlarında esmer bir kızdı. Kürekleri hiç zorlanmadan çekiyordu kız; dümenin iplerini gevşekçe tutan ellerini pantolonunun beline sokmuş olan adam dikkatle etrafı gözlüyordu. Ne ağı, ne kancası ne oltası vardı, balıkçı olmadığı çok belliydi; teknesinde de, ne oturan müşteriler için yastık, ne boya, ne yazı ne de paslı bir çapayla bir ip kangalından başka bir aksesuar vardı, kayıkçı da olamazdı; teknesi yük taşıyamayacak kadar küçük ve dingildekti, mavnacı ya da nakliyecisi de olamazdı: ne aradığına dair en ufak bir ipucu yoktu ama muazzam dikkatli bir bakışla her yeri tarıyordu. Gelgitin dönmesiyle birlikte bir saat önce çekilmeye başlamış suyun geniş sahindeki en ufak akıntıyı, en ufak girdabı yakalıyordu gözleri

ve kızına verdiği talimatlarla, ya akıntıya teknenin burnunu veriyor ya da kışını döndürüp akıntının önü sıra gidiyordu. O nehri nasıl dikkatle inceliyorsa, kızı da onun yüzünü öyle dikkatle inceliyordu. Ama kızın bakışlarının kesafetinde bir nebze korku ya da dehşet vardı.

Üzerini kaplayan balçık ve içini dolduran su yüzünden, nehrin sathından ziyade dibine yaraşan tekne ve içindeki iki kişi, besbelli sıkça yaptıkları bir işi yapıyor, sıkça aradıkları bir şeyi arıyorlardı. Karman çorman saçlarını örtecek bir şapkası olmayan, esmer kolları omuzlarına kadar çıplak, açık bağrındaki saç sakal ormanı arasında gevşek düğümünden daha da gevşek bir mendil sarkan, üzerindeki kıyafet, teknesini kaplayan çamurdan dikilmiş gibi duran, bu yarı vahşi görünümlü adamın sabit bakışlarında, yine de iş icabı gibi bir hava vardı. Kızın en kıvrak hareketlerinde, bileğinin her bükülüşünde, belki en çok bakışlarındaki korku ve dehşette de öyle; alışılmış şeylerdi bunlar.

“Açığa al Lizzie. Burada gelgit kuvvetli. Kayığı akıntının dışına al.”

Kızın becerisine güvendiğinden, dümene hiç el atmadan, yükselen sulara dalgın bir dikkatle baktı. Kız da ona. Ama tam o sırada, batan güneşin eğik ışınlarından biri teknenin dibine şöyle bir göz attı ve boğulmuş insan şeklini andıran bir lekeye dokunarak onu adeta sulanmış kan rengine boyadı. Kızın gözü buna takılınca ürperdi.

“Neyin var?” dedi adam, bütün dikkatiyle yükselen sulara baktığı halde kızın ürperdiğini anında fark etmişti; “Suda yüzen bir şey görmedim ben.”

Kırmızı ışık çekilmiş, ürperti kesilmişti; adamın bir anlığına tekneye dönen bakışları tekrar açıklara çevrildi. Kuv-

vetli akıntı nerede bir engelle karşılaşsa, gözleri orada bir an duraklıyordu. Her zincirde, her ipte, demirlemiş her kayıkta, akıntıyı geniş bir ok başı gibi yaran her mavnada, Southwark Köprüsü'nün ayaklarından uzanan çıkmalara, nehrin pis suyunu döven buharlı çarklarına, bazı iskelelerin etrafında yüzen birbirine bağlanmış kütüklere aç bakışlar fırlatıyordu parlak gözleri. Gittikçe kararan gökyüzü altında bir saat kadar geçmişti ki aniden dümenin iplerine asıldı ve kayığı Surrey sahiline çevirdi.

Gözlerini onun yüzünden ayırmayan kız da bu harekete küreklere asılarak cevap verdi anında; bunun üzerine kayık sertçe döndü, bir şeye çarpmış gibi titredi ve adam kayığın kışından aşağı eğildi.

Kız, üzerindeki pelerinin kapüşonunu kafasına çekip yüzüne kadar indirdi, sonra da kapüşonun önündeki kıvrımlar nehre bakacak şekilde başını arkaya çevirerek akıntıyı kayığın arkasına aldı. O ana kadar tekne pek fazla yol kat etmemiş, neredeyse hep aynı noktada süzölmüştü; ama şimdi kıyı hızla akıyor, Londra Köprüsü'nün derinleşen gölgeleriyle yanan ışıkları geride kalıyor, iki tarafta da demirlemiş sıra sıra tekneler uzanıyordu.

Adamın belden yukarısı ancak bu sırada kayığa geri döndü. Kolları ıslak ve kirliydi, yan taraftan uzatarak yıkadı. Sağ elinde tuttuğı bir şeyi de nehirde yıkadı. Paraydı bu. Şöyle bir şıkırdattı, üzerine üfledi, sonra tükürdü –“şans getirir,” dedi sesi boğularak– sonra cebine koydu. “Lizzie!”

Kız yerinde sıçrayarak yüzünü ona çevirdi ve sessizce kürek çekmeye devam etti. Yüzü çok solgundu. Adamın kemeri bir burnu vardı ve o burun, o parlak gözler, o darma-dağınık saçlarla alıcı kuşlara benziyordu.

“Çek şu şeyi yüzünden.”

Kız kapüşonunu indirdi.

“Ha şöyle! Kürekleri de bana ver artık. Gerisini ben götürürüm.”

“Hayır baba, olmaz! Hayır! Yapamam baba! Ona o kadar yakın oturamam!”

Adam yer değiştirmek için kıza doğru ilerliyordu ki kızın korku dolu serzenişi onu durdurdu ve yerine geri döndü. “Sana ne yapacak ki?”

“Hiç, hiçbir şey. Ama dayanamıyorum.”

“Nehirden bile nefret ediyormuşsun gibi geliyor bana.”

“Pek – pek sevmiyorum baba.”

“Geçimin ondan değil sanki! Yemen içmen ondan değil!”

Bu sözler üzerine kız tekrar ürperdi ve rengi ruhu atarak bir an kürek çekmeyi bıraktı. Adamın dikkatinden kaçtı bu, çünkü teknenin arkasından çektikleri bir şeye bakıyordu.

“En iyi dostuna karşı nasıl bu kadar nankör olabilirsin Lizzie? Bebekken seni ısıtan ateş, kömür mavnalarının yanaştığı yerlerde nehirden toplandı. İçinde uyuduğun sepeti gelgit atmıştı sahile. Onu beşik yapmak için altına kestğim tahtalar, geminin birinden karaya vurmuştu.”

Lizzie sağ elini kürekten çekip dudaklarına dokundurdu ve bir an sevgiyle babasına uzattı; sonra konuşmadan kürek çekmeye devam etti, çünkü onlarınkine benzeyen ama biraz daha bakımlıca olan başka bir tekne, karanlıklardan çıkıp yanlarına yanaşmıştı.

“Yine şansın yaver gitti ha, Gaffer?” dedi, kayıkta tek başına kürek çeken adam, kem bakan gözlerini kısarak “Uzaktan geldiğini görünce dümen suyundan şansının yaver gittiğini anladım.”

“Yal” dedi öteki soğuk soğuk. “Sen de çıktın ha?”

“Evet, orttak”

Artık nehrin üzerine belli belirsiz, sarı bir ay ışığı vuruyordu. Yeni gelen, kayığını yarım boy geriye alarak, öteki teknenin arkasından çektiği şeye dik dik baktı.

“Kendi kendime dedim ki,” diye devam etti, “seni görür görmez dedim ki ‘Bu gelen Gaffer, yine şansы yaver gitmiş, dinime imanıma!’ Kürek çarptı orttak –hemen huzursuz olma– ona dokanmadım.” Gaffer’ın küçük, sabırsız bir hareketine karşılık söylemişti bunları; bir taraftan da o yandaki küreği sudan çıkarıp Gaffer’ın teknesinin küpeştesine tutunmuştu.

“Seçebildiğim kadarıyla ona dokunan dokunmuş, Gaffer! Epey bir gelgit geçirmiş, oradan oraya savrulmuşa benziyor, di mi orttak? Bu da benim talihsizliğimi gösterir! Geçen sefer yanımdan geçip gitmiş herhalde çünkü aha şu aşağıdaki köprünün ayakları dibinde erketeye yatmıştım. Seni akbabaya benzetesim var, orttak, kokusunu mu alıyorsun ne.”

Kapüşonunu tekrar başına çekmiş olan Lizzie’ye de bakmayı ihmal etmeden alçak sesle konuşuyordu. Adamların ikisi de tuhaf, tekinsiz bir ilgiyle Gaffer’ın teknesinin arkasına bağlı olan şeye bakıyordu.

“Aramızda ayrı gayrı mı var? Onu benim tekneye alayım mı orttak?”

“Hayır,” dedi öteki. Ses tonu öyle haşindi ki, diğer adam boş boş baktıktan sonra bu çıkışa şöyle mukabele etti:

“Yediğin bir şey midene filan mı dokundu orttak?”

“Evet, nerden bildin,” dedi Gaffer. “Şu Orttak kelimesinden biraz fazlaca yuttum. Ortağın filan değilim ben senin.”

“Ne zamandır ortağım değilmişsiniz, Gaffer Hexam Hazretleri?”

“Adam soymakla suçlandığından beri. Canlı bir adamı soymakla!” dedi Gaffer büyük bir öfkeyle.

“Ya ölmüş bir adamı soyınakla suçlansaydım, Gaffer?”

“Öyle şey olmaz.”

“Olmaz mı, Gaffer?”

“Hayır. Ölü adamın para neyine? Ölmüş adamın parası olması mümkün mü? Ölmüş bir adam hangi dünyaya aittir? Öteki dünyaya. Para hangi dünyaya ait? Bu dünyaya. Cese-din nasıl parası olurmuş? Bir ceset paraya sahip olabilir mi, para isteyebilir mi, harcayabilir mi, üzerinde hak iddia edebilir mi, kaybedebilir mi? Doğruyu yanlışsı birbirine karıştır-maya çalışma öyle. Ama canlı bir adamı soyan sinsi birinden her şey beklenir.”

“Sana bir şey diyeyim mi—”

“Hayır, deme. Ben sana bir şey diyeyim. Elini bir deniz-cinin, canlı bir denizcinin cebine attığın için fazla yatmadan çıktın. Kıymetini bil, bahtına şükret, ama bu yaptığından sonra sakın bana ortak filan diyebileceğini sanma. Eskiden birlikte çalışırdık ama şimdi çalışmıyoruz, gelecekte de çalışmayacağız. Bırak küpeşteyi. Yaylan!”

“Gaffer! Benden böyle kurtulabileceğini sanıyorsan...”

“Bu şekilde kurtulmazsam başka bir şekil denerim, satırla parmaklarını keserim ya da kafana çapayı takarım. Yaylan! Çek, Lizzie. Eve çek, madem babanın çekmesine izin vermiyorsun kürekleri.”

Lizzie çabucak küreklerle asılınca öteki tekne geride kaldı. Lizzie'nin babası, kendi yüksek ahlaki değerlerini savunmuş ve çürütülemeyecek bir konum almış birinin kendinden

memnun haliyle, ağır ağır piposunu yakıp bir nefes çekti ve kayığın arkasından çektiği şeyi incelemeye koyuldu. Arkadan çektiği şey, kayık duraladığında korkunç bir şekilde üzerine çullanıyor, bazen de kendini kurtarmaya çalışıyormuş gibi görünüyordu ama çoğunlukla uysal uysal peşlerinden geliyordu. Bu işin acemisi, o şeyin üzerinden geçen dalgaları, görmeyen bir yüzdeki belli belirsiz ifade değişikliklerine benzetebilirdi; ama Gaffer acemi değildi, hayal de görmezdi.

II

Biyerli Adam

Bay ve Bayan Veneering, Londra'nın yepyeni bir semtinde, yepyeni bir eve yeni çıkmış insanlardı. Veneeringler'in her şeyi gıcır gıcırdı. Bütün mobilyaları yeniydi, bütün arkadaşları yeni, bütün hizmetkârları yeni, yiyecekleri yeni, arabaları yeni, koşumları yeni, atları yeni, resimleri yeni, kendileri bile yeniydi, yeni doğmuş bebeklerinin yasal olarak izin verebileceği ölçüde yeni evliydi ve evde bir büyük dedeye ihtiyaç olsa, o da Zanaatçılar Çarşısı'ndan, paket kâğıtlarına sarmalanmış, tek çiziksiz, tepeden tırnağa Fransız cilası çekilmiş halde gelirdi.

Zira Veneering hanesinde, üzerine yeni arma işlenmiş hol sandalyelerinden mekanizması yenilenmiş büyük piyanoya, yukarıdaki yeni yangın merdivenine kadar her şey pırıl pırıl cilalanmış ve boyanmış vaziyetteydi. Mobilyalarda gözlemlenen durum Veneeringler için de geçerliydi – yüzeyleri biraz fazla atölye kokuyordu, biraz da yapışkandı.

Kullanılmadığı zamanlarda St. James Mahallesi Duke Sokağı'nda, kiralık araba avlusuna bakan bir evde tutulan, hareketli, masum bir akşam yemeği mobilyası daha vardı ki, onun için Veneeringler daimi bir hayret kaynağıydı. Bu par-

çanın adı Twemlow'du. Lord Snigsworth'un birinci göbekten kuzeni olduğu için kendisine yoğun talep vardı ve pek çok evde yemek masasının ta kendisi olduğu söylenebilirdi. Mesela Bay ve Bayan Veneering, bir yemek tertip ettiklerinde, âdet olduğu üzere Twemlow'la başlarlar, sonra üzerine yaprak ilâştirir gibi diğerk misafirleri eklerlerdi. Bazen masa Twemlow ve bir düzine kadar yapraktan oluşurdu; bazen Twemlow yirmi yapraklık azami boyuna ulaşırdu. Bay ve Bayan Veneering, resmi davetlerde, masanın ortasında karşı karşıya oturlardı ve paralellik yine korunurdu: zira masa ne kadar uzatılırsa Twemlow da kendini merkezden o kadar uzak bulurdu, ya odanın bir ucundaki büfenin önünde ya da diğerk ucundaki perdelerin önünde.

Gerçi Twemlow'un narin ruhunu şaşkınlığa gark eden bu değildi. Buna alışmıştı, bunun dibini bulabilirdi. Onun için asıl dipsiz uçurum, hayatındaki zihnini meşgul eden ve sürekli büyüyen müşkülât, Veneering'in en eski mi yoksa en yeni mi arkadaşı olduğuna dair o cevapsız soruydu. Bu mülayim beyefendi, hem kiralık araba avlusuna bakan evinde, hem de St. James Meydanı'nın derin düşüncelere müsait, soğuk kasvetinde bu sorunu çözmek uğruna nice sıkıntılı saatler sarf etmişti. Şöyle ki: Twemlow, onunla ilk olarak kendi kulübünde tanıştığında, Veneering onları tanıştıran adamdan başka kimseyi tanımıyordu, zaten dünyadaki en yakın arkadaşımışı gibi davrandığı bu adamı da iki gündür tanıyordu, ruhları arasında – dana filetosunun pişirilmesi hususunda komitenin takındığı aşağılık tavır üzerine tesis edilen birlik bağı, tesadüfen tam da o gün kurulmuştu. Tanışmanın hemen ardından Twemlow, Veneering'den akşam yemeği daveti almış ve daveti kabul etmişti: öteki adam da davetliy-

di. Hemen sonra adamdan akşam yemeği daveti almış ve kabul etmişti: Veneering de davetliydi. Adamın evinde bir Mebus, bir Mühendis, bir Ulusal Borç Ödeyicisi, Shakespeare'i yad eden bir şiir yazmış bir şair, bir şikayet, bir Memuriyet vardı ki Veneering hiçbirini tanıımıyordu. Yine de hemen bu yemeğin ardından, Mebus, Mühendis, Ulusal Borç Ödeyicisi, Shakespeare'i yad eden bir şiir yazmış bir şair, şikayet ve Memuriyet'le akşam yemeği yemek üzere Veneering'in evine davet edildiğinde bütün bu insanların Veneering'in dünyadaki en yakın arkadaşları olduğunu ve (hepsi mevcut bulunan) karılarının da Bayan Veneering'in en derin sevgisine ve en mahrem sırlarına mazhar olduğunu öğrendi.

İşte Bay Twemlow'un, elini alnına koyup, evinde kendi kendine: "Bunu düşünmemeliyim. Yoksa beynimi yiyeceğim," diye söylenmesi bundandı, yine de düşünmekten kendini alamıyor ve asla bir neticeye varamıyordu.

Bu akşam Veneeringler bir ziyafet veriyor. Twemlow'a on bir yaprak; toplam on dört kişi. Sade takımlar ve beyaz gömlekler giymiş dört hizmetkâr holde tek sıra duruyor. Matemli bir edayla –"Bir zavallı daha yemeğe geldi; heyhat!" diyecekmiş gibi– merdiveni çıkan beşinci hizmetkâr, "Bay Twemlow!" diyerek yeni geleni takdim ediyor.

Bayan Veneering, güzelim Bay Twemlow'unu buyur ediyor. Bay Veneering sevgili Twemlow'unu karşılıyor. Bayan Veneering, Bay Twemlow'un bebekler gibi yavan şeylerle ilgilenecek mizaşta biri olmasını beklemediğini ama bu kadar eski bir dostun bebeği görmekten hoşlanabileceğini söylüyor. "Aile dostumuzu ileride daha iyi tanıyacaksın, Tootleums," diyor Bay Veneering, bu yeni parçaya duygulu duygulu başını sallayarak, "bazı şeyleri fark etmeye başladı-

ğın zaman.” Sonra sevgili Twemlow’unu iki dostuyla tanıştırmak için izin istiyor, Bay Boots ve Bay Brewer – hangisinin hangisi olduğuna dair en ufak fikri olmadığı da aşikâr.

Ama tam o sırada elim bir hadise cereyan ediyor.

“Bay ve Bayan Podsnap!”

“Canım,” diyor Bay Veneering, Bayan Veneering’e, kapı açılırken dostça bir alaka keşfetmiş bir halde, “Podsnaplar.”

Üzerinde ölümcül bir zindelik olan, çok çok güleç, iri bir adam karısıyla kapıda görünür görünmez karsını bırakıp Twemlow’un üzerine hücum ediyor:

“Nasılsınız? Tanıştığımıza çok memnun oldum. Ne cici bir eviniz varmış. Gecikmedik inşallah. Ne güzel bir fırsat!”

Twemlow ilk taarruz karşısında, eski moda, temiz küçük ayakkabılar ve temiz küçük ipek çoraplarıyla arkasındaki divanın üzerinden atlamak istercesine iki kere geriye kaçmaya çalışıyor; ama iri adam onu hemen yakalıyor, pek kuvvetli biri.

“Lütfen,” diyor iri adam, uzaklardaki karsının dikkatini celbetmeye çalışarak, “Bayan Podsnap’ı ev sahibimize tanıştırmaya zevkini bana bahşediniz. Bu” –o ölümcül zindeliğiyle, bu sözden daimi bir körpelik ve sonsuz bir gençlik alıyor-muş gibi görünüyor– “onun için çok güzel bir fırsat olacak, şüphesiz!”

Bu arada, Bayan Veneering kendisi dışında odadaki tek kadın olduğundan, kendi namına bir hata yapmaya muvafak olamayan Bayan Podsnap, kocasının hatasını desteklemek için elinden geleni yapıyor ve Bay Twemlow’a hazin bir çehreyle bakıp, Bayan Veneering’e halden anlar bir tavırla, eşinin renginin ruhunun pek bir kaçmış olduğunu ve bebeğin daha şimdiden ona benzediğini söylüyor.

Başka bir adam zannedilmekten hoşlanan biri var mıdır bilinmez; ama bu gece, tarziden daha yeni gelmiş, genç Antinous modeli gömleğini giymiş olan Bay Veneering, cılız ve titrek, üstüne üstlük kendisinden de otuz yaş büyük Twemlow zannedilmekten hiç hoşlanmıyor. Bayan Veneering de Twemlow'un karısı olma isnadına aynı şekilde güceniyor. Twemlow'a gelince, kendisinin Veneering'den kat be kat görgülü bir adam olduğuna öyle emin ki iri adamı, süzülmemiş öküzün teki telakki ediyor.

Bu karmaşık ikilemin ortasında, Bay Veneering, elini uzatarak iri adama yaklaşıyor ve gülerek adamın görmekten bu kadar bahtiyar olduğu kişinin kendisi olduğuna onu temin ediyor: iri adam da ölümcül zindeliğiyle hemen mukabele ediyor:

“Teşekkür ederim. Kusura bakmayın, şu anda nerede tanıştığımızı hatırlayamıyorum ama bu fırsattan dolayı çok memnunum, şüphesiz!”

Sonra bütün cılız kuvvetiyle kendini geride tutmaya çalışan Twemlow'un üzerine hücum ederek, onu Veneering olarak takdim etmek üzere Bayan Podsnap'a doğru çekiştir-meye başlıyor ama tam o sırada başka misafirlerin gelmesi bu hatayı gün ışığına çıkarıyor. Bunun üzerine Veneering'le Veneering olarak, Twemlow'la da Twemlow olarak el sıkışıyor tekrar ve “Pek gülünç bir fırsat – yine de memnunum, şüphesiz!” diyerek olayı kendi açısından mükemmelen tatlıya bağlıyor.

Bu korkunç tecrübeyi yaşayan, daha önce Brewer'le Boots'un, Boots'la Brewer'in birbirine geçmesine şahitlik etmiş olan, üstüne de geri kalan yedi misafirden, daha akıllı başında olan dördünün gözleriyle odayı tarayarak içe-

ri girdiğini ve Veneering kendini onlara açık edene kadar, herhangi birine Veneering muamalesi yapmayı reddettiğini gören Twemlow, bu gözlemlerinden yola çıkarak kendisinin gerçekten de Veneering'in en eski arkadaşı olduğu sonucuna varıyor ve zihni nihayet açılıyor ki kendi gözleriyle oturma odasının arka tarafında, sera kapısının yanında Veneering'le iri adamı ikiz kardeşler gibi birbiriyle sarmaş dolaş görmesiyle ve kendi kulaklarıyla duyduğu Bayan Veneering'in sesinin, iri adamın bebeğin vaftiz babası olacağını söylemesiyle, zihni tekrar bulanıp, feleğini şaşıyor. "Sofra hazır!"

Melankolik uşak, "Gelin de zehirlenin, ey mutsuz insan evlatları!" dercesine söylüyor bunu.

Kendisine herhangi bir hanım düşmeyen Twemlow en arkadan geliyor, eli alnında. Onun keyifsiz olduğunu düşünen Boots'la Brewer, "Adamın rengi solmuş. Öğle yemeği yemedi herhalde," diye fısıldaşıyorlar. Halbuki kendisi varoluşunun alt edilmez zorluğundan serseme dönmüş sadece.

Çorbayla biraz kendine gelen Twemlow, Boots ve Brewer'la Saray Bültenini tartışıyor sakın sakın. Ziyafetin balık safhasında, kuzeni Lord Snigsworth'un şehirde olup olmadığı meselesinde Veneering tarafından fikri soruluyor. Kuzeninin şehir dışında olduğunu söylüyor. "Snigsworthy Park'ta mı?" diye soruyor Veneering. Twemlow, "Snigsworthy'de" diyerek onaylıyor. Boots ve Brewer onun seçkin bir adam olduğunu düşünüyorlar; Veneering de masrafına değen bir parça olduğuna kani. Bu arada uşak, bunalımlı bir Analitik Kimyager gibi ortalıkta dolaşıyor ve "Şarap, efendim?" diye her soruşunda, "Neden yapıldığını bilerseniz istemezsiniz," diye ekleyecekmiş gibi bir hava yaratıyor.

Büfenin üzerindeki büyük ayna, masayı ve masada oturanları yansıtıyor. Yeni Veneering armasını yansıtıyor; kimi yerleri altın, kimi yerleri gümüş, biraz erimiş bir buzlu cam gibi bir yüzeye işlenmiş, her derde deva bir deve. Herald's College, Veneering'e, kalkanında deve resmi taşıyan (ya da akıl edebilmiş olsa taşıyacak olan) haclı seferlerine gitmiş bir cet buldu; sofradaki meyveler, çiçekler, mumlar da hep deve biblolar tarafından taşınıyor, yere çömelmiş bir tanesinin de yükü tuz. Ayna, Veneering'i yansıtıyor; kırkında, dalgalı saçlı, esmer, şişmanlığa yatkın, hin, gizemli, tül misali geçirgen – eli yüzü düzgün, peçeli bir kahin ama kehanette bulunmayan nevinden. Bayan Veneering'i yansıtıyor; sarışın, kartal burunlu ve parmaklı, saçlar olması gerektiği kadar açık değil, üstü başı, mücevherleri görkemli, coşkulu, mültefit, kocasının peçesinin bir köşesinin kendisini de örttüğünün farkında. Podsnap'ı yansıtıyor; bol bulamaç besleniyor, iki küçük, sarışın kanat, kel kafasının iki yanında saç fırçaları gibi duruyor, alnından boncuk boncuk ter akıyor, buruşuk gömlek yakası ensesinde heybetle dikiliyor. Bayan Podsnap'ı yansıtıyor; biyolog Profesör Owen'a pek hoş gelecek bir hanım, safi kemik, boynu ve burun delikleri oyuncak atları gibi, hatları keskin, üzerine Podsnap'ın altın sunular taktığı, gösterişli bir saç tuvaleti var. Twemlow'u yansıtıyor; kır saçlı, kuru, kibar, doğu rüzgârından mustarip, Avrupa'nın-Bir-Numaralı-Beyfendisi yakası ve kravatı takmış, yanakları içe göçük, sanki seneler önce kendi içine inzivaya çekilmek için büyük gayret harcamış, ama ancak bu kadarını başarmış, daha ileri gidememiş. Olgun genç bir hanımı yansıtıyor; kuzguni bukleleri, –şu anki gibi– iyice pudralandığında aydınlanan bir yüzü var, olgun genç beyfendiyi etkilemek için çırpınıyor; o

beyefendinin yüzü ise biraz fazla burunlu, favorileri biraz fazla kızılı, yeleşti biraz fazla gövdeli, yaka iğnesi, gözleri, düğmeleri, konuşması ve dişleri biraz fazla parıltılı. Veneering'in sağındaki sevimli ihtiyar Lady Tippins'i yansıtıyor; kocaman, yassı, oval bir yüzü var, yemek kaşığından yansıyan bir surat gibi, tepedeki boyalı saçları ensesindeki takma saçlara doğru Windsor Şatosu'nun Long Walk'u gibi dümdüz iniyor, karşısında oturan Bayan Veneering'e yol yordam gösteriyor, o da bundan memnun. Veneering'in yine en eski dostlarından, "Mortimer" diye birini yansıtıyor; daha önce bu eve adımını atmamış, tekrar gelmeyi de istemiyormuş gibi bir hali var, Bayan Veneering'in solunda teselli kabul etmez bir havayla oturuyor, (çocukluk arkadaşı) Lady Tippins tarafından tuzğa düşürülerek bu insanların evine muhabbete gelmeye ikna edilmiş ama ağzını bıçak açmıyor. Mortimer'ın arkadaşı Eugene düşüncelere dalmış; sandalyesinin arkasına diri diri gömülmüş, olgun genç hanımın –üzerinde pudradan bir apolet olan– omzunun arkasında, Analitik Kimyager ne zaman yakınından geçse kadehini şampanya şişesine uzatıyor gamla. Son olarak, ayna Boots ve Brewer'i yansıtıyor, ve toplulukla olası kazalar arasındaki son iki doldurulmuş Tampon'u.

Veneering yemekleri muhteşem yemekler –yoksa yeni insanlar gelmezdi– ve her şey yolunda gidiyor. Bilhassa Lady Tippins, sindirim işlevleri üzerinde hayli karmaşık ve cüretkâr bir dizi deney yapmış durumda, öyle ki sonuçlarıyla birlikte yayınlanacak olsalar bütün insanlık bundan faydalanır. Dünyanın dört bir yanından erzak tedarik etmiş bu güngörmüş, eski kruvazör, nihayet Kuzey Kutbu'na ulaşmış, dondurma tabakları toplanırken şu kelimeler dökülüyor ağzından: "Sizi temin ederim sevgili Veneering–"

(Zavalı Twemlow'un eli alına doğru kalkıyor, zira besbelli şimdi de Lady Tippins en eski dost olacak.)

“Sizi temin ederim sevgili Veneering, gerçekten çok tuhaf bir durum! Reklamcılar gibi, saygıdeğer bir referans temin etmeden bana güvenmenizi talep edecek değilim. Şuracıkta oturan Mortimer benim referansımdır, o her şeyi biliyor.”

Mortimer iyice ağırlaşmış gözkapaklarını kaldırıp ağzını açar gibi oluyor. Ama yüzünden “Ne manası var?” anlamına gelen hafif bir tebessüm geçiyor ve gözkapaklarını düşürüp ağzını kapatıyor.

“Mortimer,” diyor Lady Tippins, kapadığı yeşil yelpazenin çubuklarını, ekleminden yana pek zengin olan sol elinin eklemelerine vurarak, “Jamaika’lı adam hakkında her şeyi anlatman hususunda ısrar ediyorum.”

“Şerefim üzerine yemin ederim Jamaika’lı adam filan bildiğim yok; biraderimiz olan hariç,” diyor Mortimer.*

“Tobago öyleyse.”

“Tobago’lu birini de tanımıyorum.”

“Şu dostumuz hariç,” diye lafa giriyor Eugene; onu tümüyle unutmuş olan olgun genç hanım için öyle beklenmedik bir manevra ki bu, sıçrayarak apoletini adamın önünden çekiyor: “sadece sütlaç ve balık jölesi yiyerek uzun yıllar yaşayan, sonra doktoru taallukatından birine başka bir şey deyince bir koyun butu yeyip nalları diken dostumuz.”

Eugene’in dışarı açıldığı izlenimi masa etrafındakileri canlandırıyor. Ancak bu izlenim havada kalıyor çünkü Eugene tekrar içeri çekiliyor.

“Sorarım size sevgili Bayan Veneering,” diyor Lady Tippins, “dünyada görülmüş en banal hareket değil mi bu?

* Kölelik karşıtlarının “Ben de İnsan değil miyim, biraderiniz değil miyim?” sloganına göndermede bulunuyor. -çn

Sevgililerimi de nereye gitsem yanımda gezdiriyorum ikişer üçer, tek şartım uysal ve sadık olmaları; işte şef-sevgilim, bütün kölelerimin başı, herkesin önünde itaati bir kenara bırakıyor! Yine bir diğer sevgilim, şimdilik kaba bir Cymon' elbette ama zamanla yola gireceğine dair büyük umutlar besliyorum, böyle anaokulu tekerlemelerini hatırlayamamalar filan! Onların üzerine nasıl titrediğimi bildiklerinden, kasten beni üzmemek için yapıyorlar bunu!"

LadyTippins'in vazgeçemediği bir şey varsa o da bu bayat âşıklar hikâyesidir. Daima yanında bir iki âşığı bulunur, bunların listesini tutar, bu listeye daima yeni âşıklar katar ya da eskileri çıkarır ya da bir âşığını kara listeye alır ya da bir başkasını mavi listeye terfi ettirir ya da âşıklarını sayar ya da listeyi alenen duyurur. Bayan Veneering onun bu şakacılığına hayran, kocası da. LadyTippins'in gırtlığındaki, eşelenen tavukların bacaklarına benzeyen sarı, oynak kabartı da bu hayranlığı arttırıyor belki.

"Haini hemen şimdi aforoz ediyorum, Cupidon'umdan (defterime bu ismi taktım şekerim) çıkarıyorum, şu anda. Ama Bıyerli adamın hikâyesini anlattırmakta kararlıyım, bu yüzden de bu işi yapmanızı sizden rica ediyorum," bunu Bayan Veneering'e söylemişti, "baksanıza bunlar üzerinde hiç etkim kalmamış. Senden yalancı tanık olur!" Bunu yelpazesini tıkırdatarak Mortimer'a söylemişti.

"Bıyerli adam hepimizi merakta bıraktı," diyor Veneering. Bunun üzerine dört Tampon cesaretlerini toplayarak hep bir ağızdan lafa giriyorlar:

"Çok ilginç!"

"Heyecan verici!"

* Boccaccio'nun öykülerinden birinde anlattığı sevgilisi sayesinde medeniyet öğrenen kaba saba bir köylü. —77

“Dramatik!”

“Hiçbiyerli adam denmeli, belki!”

Derken Bayan Veneering –zira Lady Tippins’in gönül çelme manevraları bulaşıcıdır– ellerini bir şey isteyen bir çocuk gibi kavuşturup solundaki komşusuna dönüyor ve “İş-terij, işterij! Biyerli adamı işterij!” diyor. Bunun üzerine yine gizemli bir biçimde aynı anda harekete geçen dört Tampon, “Nazlanmayın!” diye ünlüyorlar.

“Rica ederim,” diyor Mortimer bezgin bezgin, “Bütün Avrupa’nın gözlerinin böyle üzerime çevrilmesi beni utan-dırıyor, tek tesellim, Biyerli adamın ne kadar sıkıcı olduğunu anladığınızda, ki aksi mümkün değil, içten içe bu işten Lady Tippins’in sorumlu olduğunu düşünecek olmanız. Onu belli bir yere sabitleyerek bu romantik havayı bozduğum için üzgünüm, ama kendisi, hani şu meşhur şarapların yapıldığı yerden geliyor, ismi bir türlü hatırlayamıyorum ama eminim buradaki herkes hatırlayacaktır.”

“Day and Martin ayakkabı boyası fabrikası,” diyor Eugene.

Mortimer kılını bile kıpırdatmadan cevap veriyor, “Yok orası değil; orası Porto şarabının yapıldığı yer. Benim adam Cape şarabının yapıldığı ülkeden geliyor. Ama sevgili dostum, bu iş bildiğimiz işlerden değil, epey tuhaf.”

Veneeringler’in masasında kimse Veneeringler’le fazla iştigal etmez; söyleyecek bir şeyi olan bunu doğrudan onlara değil, tercihan başka herhangi birine söyler.

“Adam,” Mortimer, Eugene’e hitap etmeyi sürdürüyor, “bu arada adı Harmon, tozdan para kazanan muazzam bir üçkâğıtçının tek oğluymuş.”

“Şu bizim kırmızı kadifeli, çingiraklı sokak süpürge-cilerinden mi?” diye soruyor gamlı Eugene.

“Bazısında merdiven ve sepet de oluyor. Yok, bu adam nasıl yaptıysa, Toz Mteahhitliğinden* zengin olmuş, sadece Tozdan ibaret engebeli bir arazide, bir delikte yaşıyormuş. İhtiyar serseri, kendi küçük mülküne, yaşlı bir volkan gibi püskürerek kendi dağ silsilesini yaratmış, jeolojik formasyonu da Tozmuş. Kömür tozu, sebze tozu, kemik tozu, tabak çanak tozu, kaba toz, ince toz – Toz oğlu Toz.”

Mortimer lafının tam bu noktasında Bayan Veneering’i hatırlar gibi olunca son  beş kelimesini de ona hitaben sarfediyor; sonra yine başkalarına açılıyor. Twemlow’u deneyip cevap alamıyor, nihayet onu coşkuyla karşılayan Tamponlar’a dönüyor.

“Bu rnek şahsın ahlaki varlığı –doğru ifadenin bu olduğu kanaatindeyim– en yakın akrabalarını aforoz etmekten ve onları kapı önüne koymaktan besleniyormuş. Bu yöndeki alakasını, öncelikle (bekleneceği üzre) biricik karısı üzerine yönelttikten sonra, aynı muameleyi kızına da yapmak için yeterince boş zamanı kalmış. Kızının gönlünü hiç umursamadan, sadece kendi gönlüne göre bir damat seçmiş ona, sonra da düğün parası olarak, ne kadar Toz eder bilmem ama muazzam bir şey vereceğini söylemiş. Bu aşamaya gelineğinde zavallı kız, romancıların ve şairlerin Bir Başkası dedikleri o çok popüler karakterle gizlice nişanlanmış olduğunu ıtlatmak durumunda kalmış tekmil hürmetle ve basısına onun önerdiği adamla evlenmenin hem kalbini hem

* Londra’da birçok semt belediyesi sokakların toz ve kl nevinden çöplerini toplama işini kendi yapmıyor, Toz Mteahhiti denen özel girişimcilere ihale ediyorlardı. Bu müteahhitler çok sayıda kişiye çalıştırıp toplattıkları tozu kendilerine ait bir arazide eni konu tepeler oluşturacak yığınlar halinde topluyorlardı. Çok düşük ücretlere çalışan, genellikle kadın, işçiler de bu yığınları elekten geçiriyorlar, bunlardan zaman zaman çıkan çok değerli eşyalar da müteahhite kalıyordu. –n

de hayatını Toza döndüreceğini –kısacası onun babasının işine fena halde gömülmesine yol açacağını– söylemiş. Saygıdeğer baba bunu duyar duymaz –derler ki soğuk bir kış gecesi– kızını aforoz edip, kapı önüne oturtmuş.”

Bu noktada (Monimer’ın hikâyesinden hiç haz etmediğini açıkça belli eden) Analitik Kimyager, Tamponlar’a biraz Bordo şarabı takdim ediyor; onlar da yine gizemli bir biçimde aynı anda, özel bir haz burgusuyla şarabı midelerine vidalayarak koro halinde bağırıyorlar: “Lütfen devam ediniz.”

“Bir Başkasının mali kaynakları, genelde olduğu üzere, pek sınırlıymış. Bilmem çok kuvvetli bir ifade mi kullanıyorum ama bizim Bir Başkası basbayağı züğürtmüş. Yine de genç hanımla evlenmiş ve muhtemelen verandasında hanımeliyle filbahrinin birbirine sarıldığı mütevazı bir evde yaşıyorlarmış, ta ki kadın ölene kadar. Resmi ölüm sebebi ni öğrenmek istiyorsanız o mahallenin muhtarına gitmenizi tavsiye edeceğim; ama mühürlü sayfalarda ve matbu yazılarda görünmeseler de, erken yaşta karşılaşılan elem ve kaygının etkisi olabilir. Bir Başkası için de aynı şeyin geçerli olduğu kesin, zira genç karısını kaybetmek onu öyle derinden sarsmış ki, topu topu bir yıl daha yaşayabilmiş.”

Hissiz Mortimer’ın öyle bir hali var ki, yüksek tabakanın herhangi bir şekilde kendine etkilenme izni vermesi gibi bir durum söz konusu olabilirse, yüksek tabakanın üyesi olan kendisinin de burada anlattığı şeyden etkilenmek gibi bir zaafı olabileceğini ima ediyor. Bunu gizlemek için büyük gayret sarf etse de anlaşılıyor. Gamlı Eugene’de de bununla akraba bir hissin olmadığı söylenemez; zira, ‘sevimsiz Lady Tippins’in, Bir Başkası yaşasa onu âşıklar listesinin başına koyacağını söylemesi üzerine –aynı zamanda olgun genç hanımın, olgun

genç beyefendinin özel ve gizli bir yorumu karşısında gülüp apoletlerini sallaması üzerine— gamı öyle bir kesafet kazanıyor ki haşin haşin tatlı bıçağıyla oynamaya başlıyor.

Mortimer devam ediyor.

“Keşke hiç demeseler ama romancıların sıkça dediği gibi, şimdi Biyerli adama geri dönelim. Ablası kovulduğunda, Brüksel’de ucuz eğitim gören on dört yaşında bir oğlan olduğundan, bu haberi biraz geç almış – annesi ölmüş olduğundan, ablası bizzat haber vermiş olmalı; gerçi ben orasını bilemem. Hemen kaçıp buraya gelmiş. Haftalık beş meteliklik harçlığıyla buraya kadar gelebildiğine göre cesur ve becerikli bir çocuk olmalı; her neyse, bir şekilde gelmeyi başarmış ve ablasını savunmak için babasının karşısına çıkmış. Saygıdeğer baba hemen aforoza başvurup onu anında kapı önüne oturtmuş. Şaşkınlık ve korku içindeki çocuk, kendi ekmeğini kazanmak için bir gemiye atlamış, sonunda da Cape bağlarında karaya ayak basmış: küçük işletmeci, çiftçi, bağcı – istediğiniz ismi verin.”

Hikâyenin bu bölümünde, holde ayak sesleri duyuluyor ve yemek odasının kapısı çalınıyor. Analitik Kimyager kapıya gidip görünmeyen ziyaretçiyle kızgın kızgın konuşuyor, kapının tıklatılmasının ardındaki sebebi anlayınca sakinleşmiş görünüyor ve dışarı çıkıyor.

“Kendisi on dört yıl yurtdışında kaldıktan sonra geçen gün bulundu.”

Tamponlar’dan biri, aniden kendini diğer üçünden ayırıp onları da hayretlere gark ederek tek başına soruyor: “Bulunmuş ne demek, neden?”

“Ah! Tabii ya. Hatırlattığınız için teşekkür ederim. Saygıdeğer baba ölmüş.”

Başarısından cesaret bulan aynı Tampon tekrar soruyor:
“Ne zaman?”

“Geçenlerde. On ya da on iki ay önce.”

Aynı Tampon kurnazca merak ediyor, “Hastalığı neymiş acep?” Ama burada bu hazin örnek iflas ediyor; diğer üç Tampon’un buz gibi bakışları haricinde hiçbir faniden ilgi görmeyerek.

“Saygıdeğer baba,” diye tekrarlıyor Mortimer, masada Bay Veneering diye birinin olduğunu bir anlığına hatırlayıp ilk kez ona hitap ederek “ölmüş.”

Kendisine hitap edilmesine pek memnun olan Veneering ağırbaşlılıkla tekrarlıyor, “Ölmüş”; ve tam kollarını kavuşturup dikkatli bir biçimde dinlemek üzere alnını hazırlıyor ki kendini bu kasvetli dünyada yine terk edilmiş buluyor.

“Vasiyeti bulunmuş,” diyor Mortimer, Bayan Podsnap’ın oyuncak at gözlerini yakalayarak. “Oğlu kaçtıktan sonra hazırlanmış. Toz dağlarından en alçağını, eteklerindeki külbemsi bir şeyle birlikte, vasiyetin tek icracısı olan eski bir hizmetkâra bırakmış, mülkün geri kalanını –ki epey heybetli– oğluna. Bazı tuhaf törenler ve sonraki hayatı için bazı tuhaf tedbirlerle gömülmek istemiş ama bunlarla sizi sıkmayayım şimdi, bütün hikâye bu kadar – sadece...” ve hikâye burada bitiyor.

Analitik Kimyager geri döndüğünden herkes ona bakıyor. Kimse onu görmek istediğinden değil, insanoğlunu, kendine hitap eden kişi yerine, başka herhangi bir şeye bakmak için en ufak bir fırsatı değerlendirmeye sevkeden doğal bir eğilim yüzünden.

“...Sadece oğlanın mirası alması için bir şartı yerine getirmesi gerekiyormuş. Vasiyet düzenlendiği sırada dört beş yaşlarında olan, şimdiyse evlilik çağına gelmiş genç bir

hanımla evlenmesi. İlanlar ve araştırmalar, Biyerli adamın o oğlan olduğunu ortaya çıkarmış, şimdi de kendisi eve dönüş yolunda –büyük bir şaşkınlık içinde olsa gerek– hem büyük bir mirasa konacak, hem de evlenecek.”

Bayan Podsnap, bu genç, cazip bir genç mi ki acaba? diye soruyor. Mortimer’ın bu konuda bilgisi yok.

Bay Podsnap, evlenme şartı yerine getirilmezse o büyük servete ne olacağını soruyor. Mortimer, özel bir ek madde uyarınca, mirasın böyle bir durumda oğlanı atlayarak yukarıda bahsi geçen ihtiyar hizmetkâra kalacağını belirtiyor; aynı zamanda oğlan hayatta olmasaydı da tek varisin hizmetkâr olacağını söylüyor.

Bayan Veneering, başkalarına uzattığı tabakları maharetle Lady Tippins’in eline çarptırarak onu bir horlamanın eşiğinden döndürmeyi az önce başarıyor ki Mortimer dışında herkes, Analitik Kimyager’in, hortlak görmüş gibi, katlı bir kâğıdı ona uzattığını fark ediyor. Merak, Bayan Veneering’i birkaç dakikalığına alıkoyuyor.

Mortimer, kimyagerin bütün gayretlerine rağmen, sükûnetle bir kadeh Maderia şarabıyla kendini toparlıyor ve herkesin büyük ilgisine mazhar olan kâğıdı görmemeye devam ediyor, ta ki (kendini bilmez bir halde uyanma alışkanlığı olan) Lady Tippins, nerede olduğunu hatırlayıp, etrafındaki nesneleri algılamaya başlayarak ona: “Don Juan’ı bile sadakatsizlikte gölgede bırakacak adam; neden Commendatore’den notu almıyorsun?” diyene kadar. Bunun üzerine burnunun dibine kadar gelen kimyagere dönüp soruyor Mortimer: “Nedir bu?”

Analitik Kimyager eğilip fısıldıyor.

* Mozart’ın Don Giovanni operasında, canlanarak Don Juan’ı cehenneme çeken heykel. –fz

“Kim?” diyor Mortimer.

Analitik Kimyager tekrar eğilip fısıldıyor.

Mortimer ona bakarak kâğıdı açıyor. Okuyor, bir daha okuyor, tersini çevirip boş tarafına bakıyor, üçüncüye okuyor.

“Olağandışı bir zamanlama,” diyor Mortimer, değişmiş bir yüzle masanın etrafında oturanlara bakarak: “bizim adamın hikâyesinin sonu.”

“Yoksa evli miymiş?” diye tahminde bulunuyor biri.

“Evlenmeyi red mi ediyormuş?” diyor bir diğeri.

“Tozun arasından zeyil mi çıkmış?” diye tahminde bulunuyor diğeri.

“Yok, hayır,” diyor Mortimer; “hepinizin birden yanılması çok doğal. Hikâye benim sandığımdan daha heyecanlıymış, hem de daha bitik. Adam boğulmuş!”

III

Başka Bir Adam

Veneering merdivenlerini çıkan hanımların etekleri gözden kaybolurken, yemek odasından beri peşlerinden giden Mortimer bol yaldızlı yeni ciltleri içindeki yepyeni kitaplarla dolu kütüphaneye saptı ve kâğıdı getiren ulakla görüşme talebinde bulundu. On beş yaşlarında bir oğlandı. Mortimer oğlana bakıyordu, oğlansa duvardaki, kırlardan ziyade oymalar, yürüyüş kolundan ziyade altın çerçeveler arasında Canterbury'ye giden yepyeni hacılara.

“Bunu kim yazdı?”

“Ben, efendim.”

“Yazmanı kim söyledi?”

“Babam. Jesse Hexam.”

“Cesedi o mu buldu?”

“Evet, efendim.”

“Baban ne iş yapar?”

Oğlan duraladı, kendisini küçük bir müşkülata sokmuşlar gibi sitemle hacılara baktı, sonra pantolonun sağ paçasını pli gibi katlayarak, “Geçimini sahilden temin eder,” dedi.

“Buradan uzak mı?”

“Ne?” diye sordu oğlan, savunmaya çekilmişti ve bir kez daha, Canterbury yoluna. “Babanın evi.”

“Epey yol var, efendim. Arabayla geldim, araba da dışarıda ücretini bekliyor. İsterseniz ödemeyi şimdi yapmayın, ona binip gidelim. Ceplerde bulduğumuz adrese bakarak önce büronuza gittim, orada benle akran bir çocuktan başkası yoktu, o da beni buraya gönderdi.”

Çocukta tamamlanmamış bir vahşilikle, tamamlanmamış bir medeniliğin ilginç bir bileşimi vardı. Sesi çatlak ve kaba, yüzü kaba, bodur vücudu kabaydı; ama o tipteki çocuklardan daha temizdi; yazısı da iri ve fazla yuvarlak olmakla birlikte güzeldi; kitapların sırtlarına da, cildi aşan bir merakla bakıyordu. Okuma bilen birisi, rafta kapalı bile dursa, bir kitaba asla okuma bilmeyen biri gibi bakmaz.

“Eğer bir imkân varsa hayatını kurtarmak için hiçbir şey yapılmış mı, biliyor musun?” diye sordu Mortimer şapkasını ararken.

“Halini görseniz bu soruyu hiç sormazdınız, efendim. Firavunun Kızıldeniz’de boğulan askerlerini bile kurtarmak daha kolay olurdu. Lazarus bunun yarısı kadar kaykılmış olsa, mucizelerin en büyüğü onun diriltilmesi olurdu.”

“Vay vay!” diye bağırdı Mortimer, şapkası başında arkasına dönerek. “Kızıldeniz’e hayli aşına görünüyorsun, genç dostum.”

“Okulda öğretmenimiz okuttu,” dedi çocuk.

“Ya Lazarus’u?”

“Onu da. Ama babama söylemeyin! Bunu duyacak olursa huzur muzur bırakmaz. Ablam sağolsun.”

“İyi bir ablan var anlaşılan.”

“Fena sayılmaz,” dedi oğlan; “ama hepi topu harfleri biliyor – onları da ben öğrettim.”

Gamlı Eugene, elleri ceplerinde içeri girmiş ve konuş-

manın son bölümüne nezaret etmişti. Oğlan, ablasını küçümseyerek konuştuğunda, çenesini sertçe tuttu ve yüzünü kendine çevirdi.

“Bırakın, efendim!” dedi oğlan direnerek. “Umarım bir daha karşılaşırız.”

Eugene ona cevap vermeye kalkışmadı: Mortimer’a, ‘İstersen ben de geleyim!’ demekle yetindi. Üçü birlikte oğlanı getiren vasıtayla yola koyuldular; iki arkadaş (devlet okulunda da sınıf arkadaşlarıydılar) içeride puro içiyordu, haberci, arabanın üstünde, sürücünün yanındaydı.

“Şu işe bak,” dedi Mortimer giderlerken; “Chancery Yüksek Mahkemesinin, saygıdeğer dava vekilleri listesine ve Halk Mahkemeleri avukatlar listesine gireli beş yıl oldu ve Eugene ve vasiyet edecek hiçbir şeyi olmayan Lady Tippins’in vasiyetnamesi için on beş günde bir verdiği talimatlar bedavaya almayı saymazsak, bu romantik işten başka hiçbir dava gelmedi elime.”

“Ben de baroya alınalı yedi yıl oldu,” dedi Eugene, “ama hiç dava gelmedi, geleceği de yok. Zaten gelse de ne yapacağımı bilemem.”

“Bu son hususta şüphelerim var,” dedi Mortimer büyük bir ciddiyetle, “senden hallice sayılır mıyım, hiç emin değilim.”

“Nefret ediyorum,” dedi Eugene, bacaklarını karşı koltuğa kaldırarak, “mesleğimden nefret ediyorum.”

“Ben de ayaklarımı koysam seni rahatsız eder miyim?” diye sordu Mortimer. “Teşekkürler. Ben de benimkinden nefret ediyorum.”

“Beni zorladılar,” dedi gamlı Eugene, “çünkü ailede tek eksikliğimizin bir dava vekili olduğuna karar verilmişti. Tam oldu.”

“Beni zorladılar,” dedi Mortimer, “çünkü ailede tek ek-
siğimizin bir avukat olduğuna karar verilmişti. Şimdi tam
oldu.”

“Avukatlık bürosu denilen o kara deliğin kapısının sağ
tarafında dördümüzün adı var,” dedi Eugene; “dördümüzün
de aynı kâtipte –Kırk Haramiler’deki Kasım Baba– dörtte
birlik payı var ve içimizde tek saygıdeğer kişi Kasım.”

“Ben tek başıyım,” dedi Mortimer, “berbat bir mer-
diven boşluğunun en tepesinde, mezarlık manzaralı bir oda,
bütün kâtip bütününü bana ait, onun da bütün gün mezarlık
seyretmekten başka işi yok, büyüüp olgunlaştığında nasıl
biri olacak hayal bile edemiyorum. O sefil baykuş yuvasında
aklı ya sürekli bilgeliğe işliyor ya cinayete; böyle tek başı-
na kukumav kuşu gibi düşünme düşünme yetişkinliğe erdiğin-
de, acaba cümle âleme ışık mı saçacak yoksa zehir mi; işte
meslek hayatımda merakımı celbeden tek konu bu. Ateşini
alabilir miyim? Teşekkürler.”

“Sonra da budalalar,” dedi Eugene arkasına yaslanıp
kollarını kavuşturarak gözleri kapalı içmeye devam etti pu-
rosunu, biraz genizden geliyordu sesi, “Enerjiden bahsed-
yor. Sözlükte A’dan Z’ye bütün kelimeler arasında en tik-
sindiğim, enerji. Ne bayağı bir hurafe, ne papağan zırvası!
Ne yani! Sanki sokağa fırlayacağım, zengin kılıklı ilk adamı
yakasından tutup sarsacağım ve ‘Hemen bir dava açacaksın,
it, benim geçimimi sağlayacaksın, yoksa gebertirim,’ diyece-
ğim. Halbuki asıl buna enerji denir.”

“Kesinlikle aynı kanaatteyiz, Eugene. Bana iyi bir fırsat
göstersinler, gerçekten enerjik olmaya geçecek bir şey gös-
tersinler, ben o zaman gösteririm onlara enerjinin hasını.”

“Aynen,” dedi Eugene.

Londra Postanesi'nin hizmet alanı sınırlarında, onlar gibi en az on bin genç adam, aynı akşam, aynı umutlu sözü söylemişti muhtemelen.

Tekerlekler dönmeye devam ediyordu, Anıtın yanından, Kulenin yanından, Rıhtımdan; Ratcliff ve Rotherhite'in oradan; insanlığın biriken cürufunun, ahlaki bir lağım gibi yükseklerden aşağılara akıp biriktiği, kendi ağırlığıyla kıyıdan düşüp nehre gömülmeyi beklediği yerlerden. Karaya vurmuş gibi duran teknelerin, suda yüzer gibi görünen evlerin arasından –pencerelere bakan cıvadraların, gemilere bakan pencerelerin arasından– yuvarlandı durdu tekerler, nehir basmasa hiç yıkanmayan karanlık bir köşede durdular, oğlan aşağı inip kapıyı açtı.

“Buradan öteye yürümeniz lazım, efendim; az bir şey kaldı.” Eugene yokmuş gibi konuşuyordu.

“Pek ücra bir yermiş,” dedi Mortimer, taşların ve karaya vurmuş çöplerin üzerinde ayaklar kayıyordu. Oğlan köşeyi çabucak dönmüştü. “Babamın evi şurası, efendim; ışığı yanan yer.”

Alçak bina eski bir değirmene benziyordu. Tepesinde çürük çubuklar vardı, değirmenin yelkenleri eskiden oraya geriliyordu herhalde ama gecenin karanlığında bütün bunlar hayal meyal seçiliyordu. Oğlan kapıyı açtığında kendilerini basık, yuvarlak bir odada buldular; içinde kızıl ateşe bakarak ayakta duran bir adam ve oturmuş dikiş diken bir kız vardı. Ateş, ocağın içine yerleştirilmemiş paslı bir mangalda yanıyordu ve sümbül köküne benzeyen adi bir lamba, masanın üzerindeki taş şişenin ağzında, kırpışıp tütüyordu. Bir köşede tahta bir karyola ya da sedir vardı, öteki tarafta üst kata çıkan tahta bir merdiven – öyle çarpık çurpuk

ve dikti ki boyacı merdiveninden farksızdı. Bir duvara iki üç eski kürek dayanmıştı, biraz ilerisinde küçük bir rafta, pek az sayıda tencere tabak göze çarpıyordu. Odanın tavanı sıvanmamıştı, üst katın zemininden ibaretti. Kirişler üstündeki çok eski, budaklı, ekli ahşap tavan odaya basık bir hava veriyordu; eski un, sülüğün (ya da muhtemelen depo olarak kullanıldığında edindiği başka bir leke) ve küf lekeleriyle dolu olan tavan, duvarlar ve zemin, çürümekte olduğu izlenimini veriyordu.

“Beyefendi geldi, baba.”

Kızıl ateşin önündeki adam arkasına döndü, çitişmiş saçların örttüğü başını kaldırdı ve alıcı bir kuş gibi baktı.

“Siz Mortimer Lightwood olacaksınız, değil mi beyim?”

“Adım Mortimer Lightwood. Bulduğunuz şey,” dedi Mortimer, biraz çekingenlikle karyoladan tarafa bakarak, “burada mı?”

“Tam burada değil ama yakında. Ben her şeyi kitabına göre yaparım. Polise haber verdim, onlar aldılar. Hiç zaman kaybedilmedi. Polis yazı çizi işlerini halletti, işte yazı.”

Üzerinde lamba yanan şişeyi alıp duvarda asılı bir kâğıda yaklaştırdı, üzerine BULUNAN CESET başlığı atmıştı polis. İki arkadaş duvara yapışık duran raporu okudular, bu arada onlara lambayı tutan Gaffer da ikisinin yüzlerini okuyordu.

“Zavallı adamın üzerinde sadece belgeleri varmış anlaşılan,” dedi Lightwood, gözlerini bulunanların dökümünden bulana çevirerek.

“Sadece belgeler.”

Tam o sırada kız elindeki dikişiyle ayağa kalkıp kapıdan çıktı.

“Hiç parası yokmuş,” diye devam etti Mortimer; “yelek ceplerinden birinde üç peni varmış sadece.”

“Üç. Peni. Yelek cebinde,” dedi Gaffer üç cümle kurarak.

“Pantolon cepleri boşmuş ve tersyüz edilmiş haldeymiş.”

Gaffer Hexam başını salladı. “Ama hep böyle olur. Gelgit akıntısından mı nedir. Aha,” ışığı ötekine benzeyen bir başka kâğıt parçasına tuttu, “adamin cepleri boş ve tersyüz edilmişti. Nah bu da öyle,” ışığı bir başkasına götürdü, “kadının cebi boş ve tersyüz edilmişti. Bu da öyle. Bu da. Ben okuma bilmem, gerek de yok, duvardaki yerlerinden biliyorum hepsini. Şu denizciydi, kolunda iki çapa, bir bayrak, bir de GFT dövmesi vardı. Bakın bakalım doğru mu değil mi?”

“Doğru.”

“Bu da gri botlu genç kadındı, iç eteğine bir tane haç işlenmişti. Bakın bakalım doğru mu değil mi?”

“Doğru.”

“Şunun da gözünün üzerinde çok fena bir yara vardı. Bu, kendilerini eşarpla birbirlerine bağlamış kız kardeşler. Şu da ihtiyar bir ayyaştı, ayağında terlik, başında gece takesi, sonradan anlaşıldı ki bu, çeyrek şişe rom için suda delik açarım diye iddiaya girmiş, sonra da kalkıp hayatında ilk ve son olarak sözünde durmuş. Az buz kâğıt yok odada, ama ben hepsini ezbere bilirim. Alim sayılırım!”

Işığın kendi alim zekâsına şahadet etmesini ister gibi, lambayı bütün kâğıtların üzerinden geçirdi, sonra masanın üzerine koydu ve arkasına geçip dikkatle misafirlerine bakmaya başladı. Bazı alıcı kuşlara has bir özelliği vardı; kaşlarını çatığında, çitişmiş başı iyice dikiliyordu.

“Bütün bunları sen kendin mi buldun?” diye sordu Eugene.

Alıcı kuş bu soruya cevaben, “Sizin adınız neydi acaba?” diye sordu kelimeleri uzatarak.

“Arkadaşım Bay Eugene Wrayburn,” diye araya girdi Mortimer.

“Bay Eugene Wrayburn, öyle mi! Acaba Bay Eugene Wrayburn bana ne sormakta?”

“Basit bir soru, bütün bunları tek başına mı buldun?”

“Basit bir cevap, çoğunu.”

“Bu vakalarda, boğulma öncesi şiddet ve soygun olduğunu düşünüyor musun?”

“Bunu hiç düşünmüyorum,” dedi Gaffer. “Ben öyle düşünen tiplerden değilim. Siz de ömrünüzün her günü, geçiminizi nehirden çıkarmak için debelenseydiniz, siz de düşünmeye fazla merak sarmazdınız. Sizi geçireyim mi?”

Lightwood’un başıyla onaylaması üzerine kapıyı açtığında, hayli solgun ve bizar olmuş bir yüz kapıda belirdi – aşırı gergin bir adamın yüzü.

“Kayıp ceset mi var?” diye sordu Gaffer Hexam, olduğu yerde durarak; “yoksa bir ceset mi bulundu? Ha?”

“Ben kayboldum!” dedi adam telaşlı ve sabırsız bir tavırla.

“Nasıl yani?”

“Be-ben yabancısıyım buranın, yolları bilmiyorum. Burada tarif edilen şeyi bulabileceğim yeri arıyorum. Acaba siz biliyor musunuz?” Soluk soluğa kalmıştı ve zorlukla konuşuyordu; ama duvardaki daha zamkî kurumamış ilanın bir kopyasını gösterdi. Kimbilir belki ilan yeni basılmış olduğundan, belki de genel görünümü ona çok belirgin bir izlenim verdiğinden, Gaffer çabucak bundan bir netice çıkardı.

“Bu beyefendi, Bay Lightwood bu ilgileniyor bu işle.”

“Bay Lightwood?”

Kısa bir sessizlik oldu ve Mortimer’la yabancı birbirlerini süzdüler. İkisi de birbirini tanımıyordu.

“Beyefendi,” dedi Mortimer, sıkıntılı sessizliği, kendine hakim havayla bozarak, “az önce adımı söyleme onurunu bana bahsetmiştiniz değil mi?”

“Bu adamın dediğini tekrar ettim.”

“Londra’da yabancı olduğunuzu söylediniz değil mi?”

“Yabancıyım.”

“Bay Harmon diye birini mi arıyorsunuz?”

“Hayır.”

“Öyleyse sizi temin ederim bu işten bir randıman alamayacaksınız ve bulmaktan korktuğunuz şeyi bulmayacaksınız. Bizimle gelir miydiniz?”

Son murdar gelgit tarafından oracığa atılmış gibi duran çamurlu sokaklarda az biraz dolandıktan sonra, polis karakolunun kapısına ve parlak lambasının altına geldiler; orada Gece Komiserini buldular, kireç badanalı odasında, elinde dolmakalem, mürekkep, bir de cetvel, defterlerini doldurup duruyordu itinayla, sanki dirseğinin hemen dibindeki arka avluda sarhoş bir kadının uluyan öfkesi kendini hücre kapısına vurmuyordu da dağ tepesindeki bir manastırdıydı. Kendini ilme irfana vermiş bir münzevi havasıyla başını zorlukla defterinden kaldırıp Gaffer’ı görünce şüpheli bir selam verdi, “Biz senin ne mal olduğunu çok iyi biliyoruz, günün birinde çizmeyi aşacaksın,” demeye getiriyordu belli ki, aynı zamanda Bay Mortimer Lightwood ve arkadaşlarına onlarla birazdan ilgilenileceği mesajını veriyordu. Sonra, kendini artan bir şiddetle kapıya vuran ve dehşet verici bir şekilde başka bir kadının dalağını sökeceğini haykıran kadı-

nın farkında olduğuna dair en ufak bir emare göstermeden, gayet tertipli ve sistemli bir biçimde çizgi çizme işini bitirdi (yaptığı iş bir meselin altını çizmekti sanki, öyle sakindi).

“Fener,” dedi Gece Komiseri, anahtarlarını alarak. Astlarından biri tekmil saygıyla feneri yetiştirdi. “Buyrun beyler.”

Anahtarlardan biriyle, avlunun ucundaki soğuk mahzenin kapısını açtı ve hep birlikte içeri girdiler. Girdikleri gibi dışarı çıktılar, bir tek Eugene konuştu, fısıltıyla Mortimer’a “Lady Tippins’ten çok da kötü durumda değil,” dedi.

Tekrar manastırın kireç boyalı kütüphanesine döndüler—görmeye geldikleri sessiz manzaraya bakarken olduğu gibi, şimdi de söz konusu dalak çılgınlarla talep edilmekteydi—orada Başkeşiş tarafından davanın esasları özetlendi. Cesedin nasıl suya düştüğüne dair hiçbir ipucu yoktu. Genellikle olmazdı. Yaraların ölmeden önce mi öldükten sonra mı oluştuğunu anlamak için çok geçti; seçkin bir cerraha göre önceydi; bir diğer seçkin cerraha göre ise sonra. Beyefendinin yolculuk ettiği geminin kaptanı cesedi teşhis etmek için getirilmiş ve o olduğuna yemin etmişti. Giysileri tanıdığına da yemin edebilirdi. Sonra da, gerçi sonrasını biliyorlardı, ilanları onlar da görmüştü. Nasıl olmuş da gemiden ayrılıp nehirde bulunana kadar tümüyle ortadan kaybolmuştu? Kimbilir! Muhtemelen bir iki el oyun oynayayım demişti. Muhtemelen zararsız bir oyun olduğunu düşünmüştü ama verdiği sözün arkasında duramayınca ölümcül bir oyuna dönüşmüştü. Soruşturma yarındı, karar herkese açıklanacaktı elbette.

“Arkadaşınız eşekten düşmüşe dönmüş,” dedi Bay Komiser özetini bitirdikten sonra. “Adamın hali harap valla!” Bunu çok alçak sesle, yabancıyı dikkatle süzerek söylemişti (ilk meraklı bakışı da değildi bu).

Bay Lightwood, beyefendinin kendi arkadaşı olmadığını açıkladı.

“Sahi mi?” dedi Bay Komiser kulaklarını dikerek; “Nereden buldunuz?”

Bay Lightwood biraz daha izahat verdi.

Bay Komiser özetini, dirsekleri masaya dayalı, sağ elinin parmaklarıyla sol elinin baş parmağını tutarak yapmış, sonraki sözleri de bu duruşu hiç bozmadan söylemişti. Bay Komiser gözlerinden başka yerini kıpırdatmadan sesini yükseltti:

“İçiniz fena mı oldu, beyefendi! Böyle şeylere pek alışık değilsiniz herhalde.”

Şömine rafına yaslanmış, başını öne düşürmüş olan yabancısı etrafına bakarak cevap verdi, “Değilim. Korkunç bir manzara.”

“Teşhis için gelmişsiniz galiba?”

“Evet.”

“Teşhis edebildiniz mi?”

“Hayır. Korkunç bir manzara. Ah! Korkunç, dehşet verici bir manzara!”

“Siz kimi bulmak için gelmiştiniz?” diye sordu Bay Komiser. “Tarif edin. Belki yardımcı olabiliriz.”

“Hayır,” dedi yabancı; “işe yaramaz. İyi geceler.”

Komiser yerinden kımıldamamış, kimseye emir vermemişti; ama astı, sırtını kapıya dayadı, sol kolunu kapının üzerine gerdi, sağ eliyle de rasgele bir hareketle şefinden aldığı feneri yabancıya çevirdi.

“Ya bir dostunuzu kaybettiniz, malum; ya da bir düşmanınızı, malum; yoksa buraya gelmezsiniz, malum. O halde kimi kaybettiğinizi sormak pek mi abes?” buyurdu Bay Komiser.

“Beni bağışlayın ama size söyleyemeyeceğim. Aile içi meselelerin, başka hiçbir çare kalmadığı müddetçe alenen ortaya dökülmeyeceğini en iyi siz anlarsınız. Bana bu soruyu sorarak vazifenizi yerine getirmenize itirazım yok; siz de benim cevap vermeme hakkım olduğuna itiraz etmeyin. İyi geceler.”

Yine kapıya döndü ama ast, gözleri şefinde, dilsiz bir heykel gibi duruyordu.

“En azından,” dedi Bay Komiser, “bana kartınızı bırakmaya bir itirazınız yoktur herhalde?”

“Yanımda olsa itiraz etmezdim ama yok.” Bu cevabı verirken kıpkırmızı kesilmiş ve çok bocalamıştı.

Bay Komiser sesini ya da tavrını hiç değiştirmeden; “En azından adınızı ve adresinizi yazmaya bir itirazınız yoktur herhalde?”

“Elbette.”

Bay Komiser kalemini mürekkebe batırdı ve maharetle yanında duran bir kâğıdın üzerine yerleştirdi; sonra yine eski duruşunu aldı. Yabancı masaya gidip eli titreyerek yazdı –bu amaç için eğdiği başının üzerindeki her tel saçı kafasının bir köşesine not ediyordu Bay Komiser– “Bay Julius Handford, Hazine Kahvehanesi, Palace Yard, Westminster.”

“Orada mı ikamet ediyorsunuz?”

“Evet.”

“Aslen taşradan mı geldiniz?”

“Hı? Evet – taşradan.”

“İyi geceler, beyefendi.”

Ast kolunu çekip kapıyı açtı ve Bay Julius Handford dışarı çıktı.

“Memur!” dedi Bay Komiser. “Bu kâğıdı al, kendini his-

settirmeden adamı takip et, orada kaldığına emin ol, hakkında bilgi topla.”

Ast gitmişti; yeniden şu Manastırın sakini Başrahbine dönüşen Bay Komiser kalemini mürekkebe batırdı ve defterlerine geri döndü. Bay Julius Handford’dan şüphelenmekten ziyade, Bay Komiserin profesyonel tavrını merakla seyreden iki arkadaş, kendileri de ayrılmadan önce, bu vakada gerçekten mide bulandıran bir şey olup olmadığını sordular.

Başrahip ketum bir tavırla cevap verdi, “Bilemem. Cinayetse herkes fail olabilir. Hırsızlık, yankesicilik olsa çıraklık ister. Cinayet öyle değil. Hepimizin elinden gelir. Buraya teşhise gelen çok insan gördüm ama böyle etkileneni hiç görmedim. Belki de mesele Kafasından ziyade Midesindedir. Biraz fazla rom girmiştir belki midesine. Ama rom nereye girse bir başka yapar tabii. Doğru kişinin eli değdiğinde cesetlerin kanadığına dair o hurafe doğru değil maalesef; cesetler hiç renk vermez. Şu kadın gibilerin ağzından her şeyi alırsınız – akşamdan beri demediğini bırakmadı,” (gümbürtülü dalak taleplerinden bahsediyordu) “ama cesetlerden hiçbir şey öğrenemezsiniz.”

Ertesi günkü soruşturmaya kadar yapacak başka bir şey olmadığından iki arkadaş ve Gaffer Hexam’la oğlu ayrı ayrı, yollarına gittiler. Ama son köşeye geldiklerinde Gaffer oğlunu önden gönderdi ve kendisi ‘iki tek atmak için’ biraz yükseltilmiş bir yolun üzerinde, sudan şişmiş gibi duran, kırmızı perdeli tavernaya girdi.

Oğlan, kapının kulbunu açtı ve ablasını, elinde işi, ateşin önünde buldu. Kız, içeri giren kardeşine bakmak ve sorusunu cevaplamak için başını kaldırdı:

“Nereye gittiniz?”

“Karanlığa çıktım.”

“Gerek yoktu ki. Bir sorun çıkmadı.”

“Adamlardan birisi, ben buradayken konuşmayan, bana çok dikkatli baktı. Yüzümden bir şeyler okuyacak diye korktum. Dur ama! Şimdi beni boşver Charley! Babama az bir şey yazdığını itiraf ettin ya asıl ona telaşlanmıştım biraz.”

“Hı! Ama çok berbat yazdığım için birinin okumasının mucize olduğunu da söyledim. Çok ağır yazdığım ve küçük parmağımla yazıları bulandırdığım için babam beni seyrederken pek memnun oldu.”

Kız işini bir kenara bıraktı ve sandalyesini ateşin başına, kardeşinin sandalyesinin yanına çekerek elini usulca omzuna koydu.

“Zamanını boşa harcamıyorsun değil mi Charley?”

“Harcar mıyım canım? Sevdigimi biliyorsun. Di mi?”

“Evet, Charley biliyorum. Sıkı çalıştığını biliyorum. Ben de biraz çalışıyorum, Charley, kurnazlıklar düşünüyorum, planlar kuruyorum (bazen uykudan uyanıyorum plan kurarken), şuradan nasıl bir şilin bulurum, buradan nasıl bir şilin çıkarırım, ne yaparım da babamı, senin kıyı boyunda üç beş kuruş kazandığına inandırırım.”

“Sen babamın gözdesisin, onu her şeye inandırırsın.”

“Keşke öyle olsa Charley! Onu eğitimin iyi bir şey olduğuna, hayatımızı daha güzelleştireceğine inandırsam mutluktan ölebilirim.”

“Ölmekten bahsetme Liz.”

Kız diğer elini de kardeşinin omzuna koyup, yuvarlak, esmer yanağını iki elinin üzerine dayadı ve ateşe bakarak dalgın dalgın konuşmaya devam etti:

“Akşamları Charley, sen okulda, babam da...”

“Six Jolly Fellowship Porters’tayken...” başını geriye doğru atarak meyhaneden tarafı işaret etti.

“Evet. Oturup ateşi seyrediyorum ve yanan kömürlerin arasında –hani şimdi ısıldadı ya...”

“Gaz parlıyor öyle,” dedi çocuk, “Nuh Tufanı zamanlarında sular altında kalmış çamurlara gömülmüş ağaçlar bunlar. Bak! Elime maşayı alıp karıştırdığımda...”

“Karıştırma Charley, parlayacak yoksa. Ben parlayıp parlayıp sönen, şu soluk ışıltıyı diyorum. Akşamları seyrederken bana resim gibi görünüyor, Charley.”

“Bir resim de bize göster madem,” dedi çocuk. “Nereye bakacakmışız göster.”

“Yok! Benim gözlerimle bakman lazım, Charley.”

“Madem öyle kısa kes de gözlerin orada ne görüyor onu anlat.”

“Seninle ikimizi görüyorum, Charley, sen annesini hiç tanımamış küçük bir bebesin...”

“Annemi hiç tanımadığımı söyleme,” diye araya girdi çocuk, “çünkü bana hem analık hem ablalık eden küçük bir ablacığım vardı.”

Kız sevinçle güldü ve gözleri mutluluk yaşlarıyla doldu, kardeşi de kollarını beline dolayıp ona sarılmıştı.

“İkimizi görüyorum Charley, babam işe gitmiş, kendimizi yakmayalım, pencereden düşmeyelim diye bizi sokağa bırakmış, kapının önünde, merdivenlerde, nehir kıyısında oturuyoruz, zaman geçirmek için dolanıyoruz. Sen kucakta taşımak için biraz fazla ağırsın Charley, sık sık dinlenmem gerekiyor. Bazen uykumuz geliyor, birbirimize sokulup bir köşeye kıvrılıyoruz, bazen çok acıkıyoruz, bazen biraz korkuyoruz ama en fenası soğuk. Hatırlıyor musun Charley?”

“Hatırlıyorum,” dedi oğlan, onu bir iki kere kendine bastırarak, “küçük bir şalın altına sokulurdum, orası sıcak olurdu.”

“Bazen yağmur yağıyor, bir kayığın ya da ona benzer bir şeyin altına giriyoruz; bazen karanlık sokak lambalarının oraya gidip sokaktan geçen insanları seyrediyoruz. Nihayet babam gelip bizi eve götürüyor. Sokaktan gelince ev sığınak gibi! Babam ayakkabılarımı çıkarıyor; ayaklarımı ateşte ısıtıyor ve sen yattıktan çok sonra bile beni yanında oturtup piposunu içiyor ve babamın elinin kocaman olduğunu görüyorum ama insana dokunduğunda hiç ağır değil ve babamın sesi haşın ama benimle konuştuğunda hiç öfkeli değil. Sonra büyüyorum, babam yavaş yavaş bana güveniyor ve beni arkadaş belliyor ve her ne yaparsa yapsın bana tek fiske bile vurmuyor.”

Onu dinleyen oğlan, sözün burasında, “Ama beni dövüyor!” demek ister gibi homurdandı.

“Bunlar geçmişten resimler Charley.”

“Fazla uzatma,” dedi oğlan, “bu sefer de fal bak bize; gelecekte bir resim göster.”

“Peki! Ben yine babamlayım, onunla yaşamaya devam ediyorum çünkü o beni seviyor, ben de onu. Kitap filan okuyamıyorum çünkü okumayı öğrensem babam onu terk ettiğimi düşünürdü ve onun üzerindeki etkimı kaybederdim. İstediğim etkiye sahip olamazdım. Engel olmaya çalıştığım bazı korkunç şeylere engel olamıyorum ama günün birinde bunun gerçekleşeceğine ümidim ve güvenim var. Bu arada bazı konularda babamı dizginlediğimi biliyorum, ona sadık olmazsam –belki intikam olsun diye ya da hayal kırıklığından ya da ikisi birden– kendini hepten bırakır ve kötü biri olur!”

“Biraz da benim için fal bak.”

“Tam ona geliyordum, Charley,” dedi kız, başladığından beri duruşunu değiştirmemişti ama şimdi başını hüzünle iki yana salladı; “diğerleri hazırlıktı hep. Sen...”

“Nerdeyim Liz?”

“Alevlerin arasında şu boşlukta.”

“Alevlerin arasındaki şu boşlukta da yok yok,” dedi çocuk, gözlerini onun gözlerinden, ince uzun bacakları üzerinde uğursuz bir iskelet gibi görünen mangala çevirerek.

“Okuldasın Charley, babamdan gizli çalışıyorsun; ödüller kazanıyorsun; gittikçe daha iyi oluyorsun; sonra da şey oluyorsun – geçende anlattığında söylemiştin ya; neydi?”

“Ha, ha! Falcıya gel, gördüğü şeyin adını bilmiyor!” diye bağırdı çocuk, alevler arasındaki boşluğun bu kusurundan rahatlamışa benziyordu. “Öğrenci öğretmen.”

“Öğrenci öğretmen oluyorsun ve gittikçe daha iyi oluyorsun ve çok bilgili, herkesten saygı gören gerçek bir öğretmen oluyorsun. Ama babam sırrı öğrenmiş ve bu da seni babamdan ve benden ayırmış.”

“Hayır, ayırmamış!”

“Evet, ayırmış Charley. Bütün açıklığıyla görüyorum, senin yolunla bizim yolumuz bir değil, babam senin bu yolu seçmeni affetse bile (ki asla affetmez), bizim yolumuz seninkini karartır. Ama bir şey daha görüyorum, Charley...”

“Yine bütün açıklığıyla mı, Liz?” diye sordu çocuk oyuncu bir havayla.

“Hı hı! Öyle! Senin babamın hayatından çıkarıp, yeni ve iyi bir başlangıç yapmanı sağlamak için çok çalışmak lazım. Kendimi görüyorum, Charley, babamla yalnız kalmışım, onu olabildiğince hizada tutmaya çalışıyorum, üzerinde daha

fazla etki kurmaya çalışıyorum ve kimbilir belki şansım ya-
ver giderse, ya da hastalanırsa veya –bilmem ki– onun daha
iyi şeyler yapmak istemesini sağlayacağımı umuyorum.”

“Kitap okuyamadığını söylemiştin, Lizzie. Senin kütüp-
hanen, ateşin ortasındaki boşluk galiba.”

“Gerçek kitap okuyabilseydim keşke. Eğitimden yana
çok eksiklik hissediyorum, Charley. Ama bunun babamla
aramda bir bağ oluşturduğunu bilmesem daha çok hisse-
dim – Dikkat! Babamın ayak sesi!”

Geceyarısını geçtiği için, alıcı kuş doğrudan tüneğine
çekildi. Ertesi gün öğle vakti Six Jolly Fellowship Porters’ta
tekrar boy gösterdi, onun için hiç de yeni olmayan bir rolde,
Adli Tıp Tetkik Heyeti önünde şahit olarak.

Bay Mortmer Lightwood, şahit rolünün yanı sıra,
merhumun temsilcileri adına soruşturmayı izleyen güve-
nilir avukat olarak ikinci bir rol daha oynadı ve gazetelere
de bu şekilde geçti. Bay Komiser de soruşturmayı seyretti
ama bunu kimseye belli etmedi. Doğru adresini vermiş olan
ve ücretini hiç aksatmadığı bildirilen, ancak otelinde, gayet
kendi halinde bir adam olduğu hariç kendisine dair pek bir
şey bilinmeyen Bay Julius Handford’a celp gitmediğinden,
sadece Bay Komiser’in zihnindeki gölgeler arasında mev-
cuttu.

Merhum Bay John Harmon’ın İngiltere’ye ne sebeple
döndüğünün, Bay Mortimer Lightwood’un ifadesinde yer
alması üzerine, dava kamuoyunun ilgisine mazhar oldu;
günlerce Veneering, Twemlow, Podsnap ve bütün Tampon-
lar, tümüyle sahiplendikleri bu sebepleri yemek masalarında
tartışıp durdular, birbirleriyle uzlaşamadıkları gibi kendile-
riyle de çelişkiye düştüler. Gemi kaptanı Job Potterson ve

yolculardan Bay Jacob Kibble'in ifadeleri de ilgiyi arttırdı; merhum Bay John Harmon'in, inerken de yanında götürdüğü bir el çantasında, acilen sattığı küçük arazisinden aldığı nakit yedi yüz küsur pound parayı taşıdığını söyledi ikisi de. Thames'ten çok sayıda ceset çıkaran Jesse Hexam'in dikkate şayan tecrübeleri de ilgiyi arttırdı, "Defin Dostu" diye imza atan (herhalde cenaze levazımatçısıydı) ateşli bir hayranı, onun yararına, The Times editörüne on sekiz posta pulu ve editörlerle yapılan yazışmalarda âdet olduğu üzere "Sayın Bayım" diye başlayan beş mektup yollamıştı.

Önlerine konan delillerin ışığında, Heyet, Bay John Harmon'in cesedinin, epey çürümüş ve zarar görmüş bir halde, Thames'te yüzer vaziyette bulunduğuna hükmetti; adı geçen Bay John Harmon'in ölümü son derece şüpheliydi, ancak kimin elinden, ne şekilde gerçekleştiğine karar vermek için bu Heyetin elinde yeterli bilgi yoktu. Kararın altına, bu muammayı çözene ödül verilmesi için bir tavsiye eklediler (Bay Komiser de bunu hayli makul bulmuşa benziyordu). Kırk sekiz saat içinde Yüz Pound ödül verileceği ilan edildi, gerçek fail ya da failler olmayan herkesten peşinen özür dilenerek her şey kitabına uygun yapıldı.

Bu ilan, Bay Komiser'in işlerini iyice arttırdı, nehre inen basamakların üzerinde ve geçitlerde dalgın dalgın durmasına, teknelerin içinde pusuya yatmasına, falancayla filancayı bir araya getirmeye çalışmasına sebep oldu. Ama falancayla filancayı bir araya getirmekte başarısız olursan elinde bir balık bir de kadın olur, halbuki başarılı olursan bir Denizkızı elde edersin. Bay Komiser'in elinde de Denizkızından daha sağlam bir şey yoktu, hiçbir yargıç ya da jüri buna inanmazdı.

Böylece, halk arasında bilindiğı ismiyle Harmon Cinayeti, onu insanların bilgisine taşıyan gelgitler gibi, kâh yükseldi kâh alçaldı, kâh doldu kâh boşaldı kâh şehre, kâh taşraya, kâh saraylara kâh kulübelere, kâh lordlar, leydiler, asilzadeler arasına, kâh işçiler, çekiççiler, taş kırıcılar arasına uzandı, en nihayet, durgun suda epey bir tavsayıp denize açıldı ve uzaklaştı.

IV

R. Wilfer Ailesi

Reginald Wilfer isminde bir şaşaa var, ilk duyulduğunda, taşra kiliselerindeki piriñ levhaları, vitraylı vitrinler içindeki fermanları ve genel olarak Fatih William'la birlikte gelmiş De Wilfer'ları çağrıştırıyor. Zira bu soykütüğü işlerinde bilinen bir gerçek vardır, adı De Bilmemne olan kim varsa zaten illaki O'nunla gelmiştir.

Ama Reginald Wilfer ailesi öyle sıradan bir soydan geliyordu, öyle sıradan işlerle iştigal etmişti ki, ataları nesillerdir geçimlerini Rıhtımdan, Vergiden, Gümrükten elde ederek gelmişti, halihazırdaki R. Wilfer da fakir bir kâtipti. Sınırlı bir maaşı ve sınırsız bir ailesi olmasından mütevellit öyle fakir bir kâtipti ki hayli mütevazı olan yegane gayesini asla gerçekleştirememişti: Şapkası, ayakkabısı da dahil, tepeden tırnağa yepyeni bir kıyafet giymekti bu gaye. O daha palto alamadan, siyah şapkası kahverengiye dönüyor, yeni bir çift ayakkabı alana kadar pantolonunun dikiş yerleri ve dizleri beyazlıyor, yeni pantolon alana kadar ayakkabısı eskiyor, bütün turu tamamlayıp yeniden şapkaya ulaştığındaysa, bu gıcır gıcır modern aksesuar, çeşitli dönemlerden kalma antik harabelerin üzerini taçlandırıyor.

Bildiğimiz Kerubi, büyüyüp giydirilse, bir fotoğrafı çekilse Wilfer'in tıpkısı olurdu. Tombul, yumuşak, masum çehresi, yekten aşağılanmadığıda bile ona hep tepeden bakılmasının başlıca sebebiydi. Akşam vakti saat onda fakirhanesine giren bir yabancı, hâlâ masa başında akşam yemeği beklediğini görüp şaşırabilirdi. Hatları ve oranlar öyle çocuksuydu ki, Cheapside'da eski öğretmeniyile karşılaşacak olsa, adam hemen oracıkta kıcına kıcına vurma arzusuna karşı koyamayabilirdi. Kısacası, yukarıda sözü geçen farazi fotoğraftaki bildiğimiz Kerubiydi, biraz saçlar kırlaşmış, yüzünde biraz kaygı ve daima paraya sıkışık

Utangaçtı, biraz fazla iddialı ve havalı bulduğundan Reginald ismini kullanmayı da pek sevmezdi. İmzasında sadece başharfi olan R'yi kullanırdı ve açılımının ne olduğunu sadece kendi seçtiği arkadaşlarına, bir sırrı faş ediyormuş edasıyla söylerdi. Bunun neticesinde, Mincing Lane havali-sinde, R'yle başlayan sıfat ve ortaçlardan ona isim uydurmak gibi eğlenceli bir alışkanlık husule gelmişti. Bu isimlerden bazıları üç aşağı beş yukarı uygun gibiydi: Riayetkar, Rahvan, Ruhi, Rüyakar; diğerleriye onunla hiç alakası olmadığı için komiktiler: Rüzgâr, Reis, Radikal, Rekortmen. Ama en tutulan ismi Rumba'ydı, eczacı taifesinden keyif ehli bir beyefendi, anlık bir ilhamla bulmuştu bu ismi, mahalle korosunun diline pelesenk olan bu şarkı, baş icracısı olan bu beyi de Şöhretler Tapınağı'na yükseltmişti; şarkının pek bir manalı nakaratıysa şöyleydi:

Rumba tumba, la la la lay

Esmer bomba, tra la lay.

Bu yüzden de işle ilgili önemsiz notlarda bile kendisine

“Sevgili Rumba” diye hitap ediliyordu; o ise bunlara cevaben yazdığı notların altına sükûnetle, “Saygılar R. Wilfer” diye imza atıyordu.

Chicksey, Veneering ve Stobbles ecza deposunda kâtipti. Eski patronları olan Chicksey ve Stobbles, bir zamanlar gezici satıcılar ya da aracıları olan Veneering tarafından yutulmuştu, kendisi mutlak iktidara kavuşmasını, iş yerine bol miktarda Fransız cilalı maun bölme, el yapımı cam pencere ve parıl parıl, devasa bir isim levhası getirerek ilan etti.

R. Wilfer bir akşam masasını kilitleyip, anahtar tomarını cebine adeta topacını koyar gibi koyarak evinin yolunu tuttu. Evi, Londra’nın kuzeyindeki Holloway bölgesindeydi, ama tarlalar ve ağaçlarla bu bölgeden ayrılmıştı. Battle Köprüsü’yle, Holloway Mahallesi’nin onun oturduğu bölümü arasında kentsel bir Sahra Çölü uzanıyordu, fayans ve tuğla pişirilen, kemik kaynatılan, halı dövülen, çöp dökülen, köpek dövüştürülen, müteahhitlerin toz yığıldığı bir yer. Fırın alevlerinin ışığının sisin üzerine kızıl lekeler düşürdüğü bu çölün kıyısı boyunca ilerleyen R. Wilfer içini çekerek başını salladı.

“Aaah ah!” dedi, “insan ne umuyor, ne buluyor.”

İnsan hayatı üzerine yaptığı bu yorumla, sadece kendine ait olmayan bir tecrübeyi işaret ederek, yolculuğu bitene kadar keyfini çıkartmaya baktı.

Bayan Wilfer elbette, uzun boylu, keskin hatlı bir kadındı. Evlilikte zıtları birleştiren ilke uyarınca, kocası ne kadar bebek tipliye kendisi de o kadar görkemliydi. Başına bir mendil bağlayıp çenesinin altından düğümlemeye pek meraklıydı. Bu başlık, evin içinde giyilen bir çift eldivenle birleştiginde, adeta bahtsızlığa karşı bir zırh teşkil ediyordu

(morali bozuk olduğuunda ya da bir zorlukla karşılaştığında daima kuşandığı bir zırh), ayrıca bir nevi tam tuvaletti. Bu nedenle, onun kuşandığı kahraman kıyafetiyle, mumu küçük holde bırakıp merdivenden inişini, küçük avludan geçip ona kapıyı açışını seyreden kocasının içine kasvet bastı.

Evin kapısında bir acayiplik görmüş olmalı ki R. Wilfer merdivende durup kapıya bakarak bağırdı:

“Bu ne!”

“Evet,” dedi Bayan Wilfer, “adam elinde kerpetenle geldi ve levhayı söküp götürdü. Parasını almak gibi bir beklentisi olmadığından ve başka bir KIZ OKULU ona levha sipariş ettiğinden, herkes için en iyisinin (cilalanırsa) bu olduğunu söyledi.”

“Belki de daha iyidir, canım. Ne dersin?”

“Bu evin reisi sensin RW,” dedi karısı. “Senin ne dediğın önemli, benim değıl. Yoksa adam kapıyı da söküp götürse daha mı iyi olurdu?”

“Ama canım, kapısız yapamazdık.”

“Öyle mi?”

“Neden öyle diyorsun, canım! Yapabilir miydik?”

“Senin ne dediğın önemli RW, benim değıl.” Hürmetkâr kadın bu uysal sözlerle, basamakları kocasının önünden inerek, yarı mutfak yarı salon bir bodrum katı odasına girdi; orada yüzü ve endamı acayip güzel ama hem yüzünde hem de omuzlarında sabırsız, huysuz bir ifade olan (ki onun yaşında ve cinsiyetindeki biri için memnuniyetsizlik manasına gelir) on dokuz yaşındaki bir kız, Wilfer Hanesinin en küçük üyesi olan daha küçük bir kızla dama oynuyordu. Wilfer’ları ayrıntısıyla anlatarak bu sayfayı doldurmamak için geri kalanların çeşitli şekillerde “hayata atıldığını” ve Çok sayıda ol-

dukalarını söylemek yeterli. Öyle çok ki, hayırlı evlatlarından birisi onu görmeye geldiğinde R. Wilfer, kafadan küçük bir aritmetik hesap yaptıktan sonra, genelde kendi kendine “Ay! Bir tane daha!” der gibi bakar, sonra da yüksek sesle eklerdi, “Nasılsın John?” ya da Susan, artık hangisi münasipse.

“Eee Domuzcuklarım,” dedi RW, “bu akşam nasılsınız bakalım? Düşünüyordum da canım,” dedi, eldivenlerini kavuşturup çoktan köşesine oturmuş olan Bayan Wilfer’a, “birinci kat güzelce kiraladığımıza göre ve artık senin öğretmenlik yapabileceğin bir yer kalmadığına göre, tabii öğrenci de...”

“Sütçü kerli ferli iki genç hanım tanıdığını söyledi, uygun bir müessese arıyorlarmış, bir de kartlarını almış,” diye lafını kesti Bayan Wilfer, Parlamentoda yüksek sesle kanun maddeleri okuyormuş gibi ciddi bir tekdüzellikle. “Geçen Pazartesiydi, di mi, anlatsana babana Bella.”

“Ama bir daha ses seda çıkmadı anne,” dedi büyük kızları Bella.

“Buna ilaveten, canım,” diye lafına devam etti kocası, “iki genç insanı yatıracak yerin olmadığına göre...”

“Kusura bakma ama,” diye lafını kesti tekrar Bayan Wilfer; “genç insan değil onlar. Kerli ferli iki genç hanımefendi. Söyle babana Bella, sütçü öyle dedi mi demedi mi.”

“Aynı kapıya çıkar, canım.”

“Hayır, hiç de değil,” dedi Bayan Wilfer, aynı etkileyici tekdüzellikle. “Kusura bakma!”

“Demek istediğim, canım, yer açısından aynı. Yer açısından. Her ne kadar kerli ferli olsalar da, ki olduklarına hiç şüphem yok, iki genç insan evladına verecek yerin yoksa, o iki genç insan evladı nerede barındırılacak? Artık başka bir şey demiyorum. Ben buna sadece,” dedi kocası, sesine hem

uzlaşmacı, hem gönül alıcı, hem tartışmacı bir ton vererek, “senin de eminim kabul edeceğin gibi, hayatım, sadece insan evladı açısından bakıyorum.”

“Benim diyecek başka şeyim yok,” dedi Bayan Wilfer, eldivenlerini bitkin bir feragatle savurarak “Senin ne dediğin önemli RW; benim değil.”

O sırada Bayan Bella’nın darılması ve bir hamlede üç pulunu kaybetmesinin üstüne bir de rakibinin dama yapması, genç hanımın dama tahtasını masadan atmasıyla sonuçlandı; kız kardeşiyse yere çömelerek dağılan pulları toplamaya başladı.

“Zavallı Bella!” dedi Bayan Wilfer.

“Aynı zamanda da zavallı Lavinia, değil mi canım?” diye sordu RW.

“Kusura bakma ama,” dedi Bayan Wilfer, “hayır!”

Bu kıymetli bayanın bir özelliği de dünyadan bezmiş, melankolik ruh hallerini, kendi ailesini methederek gidermek konusundaki şaşırtıcı becerisiydi: Bu vakada da aynı şeyi yapmaktan geri durmadı.

“Hayır, R.W. Lavinia, Bella’nın çektiği ezayı çekmedi. Kızın Bella’nın çektiği ezanın, belki bir eşi daha yoktur ve kendisi buna, bana kalırsa, asaletle katlanmıştır. Kızın Bella’yı, ailemizde bir tek onun giydiği siyah elbisesiyle gördüğünde, onun bu giysiyi giymesine sebep olan koşulları düşündüğünde, o koşulların ne kadar uzun zamandır devam ettiğini dikkate aldığında, RW bilmem başını rahatça yastığa koyup ‘Zavallı Lavinia’ diyebilecek misin!”

Bu sırada, masanın altında iki büküm durmakta olan Bayan Lavinia, ne babası ne de başka biri tarafından “zavallı olmak” istediğini söyledi.

“Tabii istemezsin, yavrum,” dedi annesi, “çünkü senin sağlam, cesur bir ruhun var. Ablan Cecilia’nın da daha farklı ama yine sağlam ve cesur bir ruhu var, saf bir adanmışlıkla dolu, güzel bir ruh! Cecilia’nın kendini feda etmesinde, kadınsı ve saf bir hususiyet var, nadiren eşine rastlanırsa da asla aşılmaz bir hususiyet. Ablan Cecilia’dan bu sabah gelen mektup cebimde –evleneli üç ay oldu, zavallı yavrum!– kocasının, elden ayaktan düşmüş teyzesini beklenmedik bir biçimde çatıları altına aldığını anlatıyor. ‘Ama ona sadık kalacağım, anne,’ demiş dokunaklı bir edayla; ‘Onu terk etmeyeceğim, kocam olduğunu unutmamalıyım. İsterse teyzesi gelsin!’ Bundan acıklı bir şey varsa, kadının kendini adamasını bundan iyi gösteren bir şey varsa...” Kadıncağız, bundan fazlasını söylemenin imkânsız olduğu hissiyle eldivenlerini salladı ve mendilin, çenesi altındaki düğümünü iyice sıktı.

Isınmak için halının üzerine oturmuş, kahverengi gözlerini ateşe dikmiş, kahverengi buklelerinden bir tutamı ağzına almış olan Bella önce buna güldü, sonra suratını astı ve ağlayacak gibi oldu.

“Sen benim halimden anlamasan da baba,” dedi, “gelmiş geçmiş en talihsiz kızlardan biriyim ben. Ne kadar fakir olduğumuzu biliyorsun,” (biliyor olsa gerekti, bunu bilmesini sağlayacak bayağı bir haklı sebep vardı!) “zenginliğin nasıl bir şey olduğunu bir an için gördüm, sonra hepsi eriyip gitti, şimdi de bu gülünç matem elbiseleri içindeyim –ah nasıl da nefret ediyorum!– hiç evlenmemiş bir dul. Yine de halimden anlamıyorsun – Peki tamam, anlıyorsun.”

Bu ani fikir değişikliğine babasının yüzü sebep olmuştu. Durup babasını, birini boğazlarken yapılması çok daha

münasip bir hareketle sandalyesinden alaşağı etti, yanağını öpüp pışpışladı.

“Ama halimden anlaman lazım, di mi, baba.”

“Anlıyorum canım.”

“Evet, ben de anlaman lazım diyorum zaten. Beni kendi halime bırakıp bu konudan hiç bahsetmeselerdi böyle olmazdı. Ama o musibet Bay Lightwood, beni bekleyen şeyleri haber vermeyi görevi addetmişmiş, ben de mecburen George Sampson’dan ayrıldım.”

Son dama taşını da bulan Lavinia, masanın altından çıkarak araya girdi, “Zaten George Sampson senin umurunda bile değildi Bella.”

“Ben umrumdaydı mı dedim, küçükhanım?” Sonra tekrar buklelerini ağzına tıktırıp somurtarak “George Sampson benden çok hoşlanıyordu, bana hayrandı, ona yaptığım her şeye de katlanıyordu.”

“Ona karşı çok kabaydın,” diye tekrar lafa girdi Lavinia.

“Ben değildim mi dedim, küçükhanım? George Sampson’ın arkasından gamlanıyor değilim. Sadece hiç yoktan iyiydi, diyorum.”

“Bu kadarını düşündüğünü bile belli etmedin ona,” dedi Lavinia.

“Hem gevezesin hem de budala,” dedi Bella, “yoksa böyle salak salak konuşmazdın. Ne yapmamı bekliyordun ya? Büyüyene kadar bekle, anlamadığın meselelerde de konuşma. Sadece cahilliğini gösteriyorsun!” Sonra tekrar sızlanarak, arada sırada buklelerini kemirerek, sonra ağzından çıkarıp ne kadarı kemirilmiş diye bakarak konuşmaya devam etti. “Yazıklar olsun! Böyle berbat durum görülmemiştir! Bu kadar gülünç olmasa hiç kafaya takmazdım. Bir yabancının,

beğense de beğenmese de benimle evlenmeye geliyor olması yeterince gülünçtü zaten. Bunun ne kadar utanç verici bir buluşma olacağını, ikimizin de birbirimize meylimiz varmış gibi yapamayacağımızı bilmek yeterince gülünçtü zaten. Ondan hoşlanamayacağımı bilmek yeterince gülünçtü zaten – nasıl hoşlanabilirdim ki, bir vasiyetle, çatal-bıçak takımı gibi ona bırakılmışken? Her şey kesilip biçilmiş, hazır, kurutulmuş portakal kabukları gibi. Bir de elimde portakal çiçekleriyle evleneceğimi düşünmüyor muyum! Tekrar söylüyorum, yazıklar olsun! Bu gülünçlükler para sayesinde yumuşatılabilirdi çünkü parayı severim, ve param olsun istiyorum – hem de çok feci istiyorum. Fakirlikten nefret ediyorum ve bizim fakirliğimiz aşağılayıcı, bizim fakirliğimiz saldırgan, bizim fakirliğimiz sefil, bizim fakirliğimiz hayvani. Ama ben hâlâ buradayım, olayın bütün gülünç kısımları baki, onların üstüne bir de bu gülünç kıyafet eklendi! Doğruya doğru, Harmon cinayeti bütün şehrin dilindeyken, herkes intihar olabileceği yorumlarında bulunurken, eminim o kulüplerden filan çıkmayan utanmaz reziller, zavallı adamın sulu mezarı bana tercih ettiğini söyleyerek espriler yapmışlardır. Böyle densizlikler yaptıklarına eminim, hiç şaşırırmam! Gerçekten de çok müşkül bir durum, ben de çok talihsiz bir kıyım. Hem hiç evlenmeyip hem de bir nevi dul olmak nedir! Hem de eskisi kadar fakir olmak, üstüne üstlük karalar bağlamak, hem de hiç görmediğim bir adam için, görmüş olsam da nefret ederdim kesin!”

Genç hanımın vahlanmaları, tam o sırada odanın yan aralık kapısının tıklatılmasıyla son buldu. Söz konusu el karpıyı daha önce de iki üç kere tıkladım ama kendini duyurmayı başaramamıştı.

“Kim o?” dedi Bayan Wilfer, o Parlamento-Oturumu edasıyla. “Girin!”

Bir beyefendinin içeri girmesiyle Bayan Bella, kısa ve keskin bir çığlıkla ocağın önündeki halıdan ayağa fırladı ve kemirilmiş buklelerini, olmalar gerektiği yerde, ensesinde topladı.

“Geldiğimde hizmetçi kız kapıyı açıyordu, beni beklediğinizi söyleyerek buraya gönderdi. Beni takdim etmesini istememekle hata ettim korkarım.”

“Kusura bakmayın,” dedi Bayan Wilfer. “Hiç önemli değil. Bunlar kızlarım. RW, birinci katı tutan beyefendi. Bu akşam sen evdeyken gelip görüşmek için randevu almıştı sağolsun.”

Esmer bir beyefendiydi. Taş çatlasa otuzunda. Anlamlı, hatta yakışıklı bir yüzü olduğu söylenebilirdi. Hali tavrı pek fenaydı. Son derece çekingen, ürkek, mahcup, sıkıntılı. Gözleri bir an Bayan Bella’ya çevrildi, sonra evin reisine hitap ederken yere indi.

“Odalar, konumları, fiyat benim için gayet uygun olduğuna göre, Bay Wilfer, iki üç satırlık bir sözleşme imzalasak, ben de kirayı versem ve pazarlığı bağlasak ne dersiniz? Fazla oyalanmadan mobilyalar taşımak istiyorum.”

Bu kısa hitap esnasında, hitap edilmekte olan kerubi, tombul eliyle bir iki kere bir iskemleyi işaret etmişti. Beyefendi o iskemleye oturdu ve elini tereddütle masanın köşesine koydu, diğer eliyle de tereddütle şapkasını dudaklarına götürüp ağzını kapattı.

“Beyefendi, RW,” dedi Bayan Wilfer, “daireyi üç aylığına kiralamak istiyor. Sözleşmenin iptali için iki tarafın da üç ay önceden haber vermesi gerekiyor.”

“Sormaya gerek yok ama,” dedi ev sahibi, böylesi bir durumda bu konuyu açmayı gayet tabii addederek, “tavsiye mektubunuz vardır herhalde?”

“Bence,” dedi beyefendi bir an durup düşündükten sonra, “tavsiye mektubuna gerek yok; doğrusu pek mümkün de değil çünkü Londra’nın yabancısıyım. Ben sizden tavsiye istemediğime göre belki siz de benden istemeseniz daha iyi olur. Daha adil. Aslında ben size daha fazla emniyet ediyorum çünkü istediğiniz meblağı peşinen ödüyorum, mobilyalarım da size emanet olacak. Halbuki siz sıkışık durumdaysanız – tabii bu sadece bir varsayım...”

İçten içe adama hak veren R. Wilfer’ın yüzü kızardı, ama Bayan Wilfer köşesinden (daima kritik köşeleri tutardı) tok bir sesle, “Bit-tabii” diyerek onun yardımına yetişti.

“Evet, öyle bir şey olsa, hepsi giderdi.”

“Öyle ya!” dedi R. Wilfer şirin şirin, “en iyi tavsiye para ve eşya.” Ocağın önünde ayaklarını ısıtan Bayan Bella, omzunun üzerinden bakmadan, “Gerçekten öyle mi baba?” diye sordu alçak sesle. “En iyi olmasa da en iyilerdendir, canım.”

“Bana sorarsan bildiğimiz tavsiye mektubunu da onların arasına katmak lazım,” dedi Bella buklelerini savurarak

Beyefendi yüzünde bariz bir dikkatle onu dinliyordu ama ne başını kaldırdı ne de duruşunu değiştirdi. Müstakbel ev sahibi teklifini kabul edip, işi bağlamak için kâğıt kalem getirene kadar sessiz ve hareketsiz oturdu. Ev sahibi yazar-ken de hep sessiz ve hareketsiz oturdu.

Sözleşme iki nüsha olarak hazırlandığında (eski bir ustanın elinden çıkıp çıkmadığı her zaman uzun tartışmalara konu olan o resimlerdeki, kerubi kâtipler gibi yazmıştı ev sahibi belgeyi) taraflar imzalarını attılar, Bella da onlara ha-

kir gören bakışlarla şahitlik etti. Taraflar R. Wilfer ve Sayın Bay John Rokesmith'ti.

İmza atma sırası Bella'ya geldiğinde, Bay Rokesmith, otururken tereddütle masanın üzerinde duran elinin konumunu değiştirmeden ayağa kalktı ve onu kaçamak ama ısrarlı bakışlara süzdü. "Nereye atayım baba? Şu köşeye mi?" diyerek kâğıdın üzerine eğilen güzel vücuduna baktı. Cilveli yüzü gölgeleyen güzel kahverengi saçlara baktı; bir kadın için cesur olan imzanın özgürce akışına baktı; sonra da birbirlerine baktılar.

"Size müteşekkirim Bayan Wilfer."

"Müteşekkir mi?"

"Size çok zahmet verdim."

"İmza attırmakla mı? Ya, öyle tabii. Ama ben ev sahibinizin kızıyım, beyefendi."

Peşinat olarak sekiz altın ödemekten, sözleşmeyi cebe koymaktan, eşyalarının ve kendisinin taşınacağı zamanı tayin etmekten ve çekip gitmekten başka yapacak bir şey kalmadığından, Bay Rokesmith bütün bunları olabildiğince eğreti hareketlerle eda etti ve ev sahibiyile birlikte temiz havaya çıktı. Bay R. Wilfer, elinde mumuyla ailesinin bağına geri döndüğünde, bu bağı pek bir telaşe içinde buldu.

"Baba," dedi Bella, "bu kiracı katil."

"Baba," dedi Lavinia, "bu kiracı hırsız."

"Ölse başkalarının suratına bakamıyor!" dedi Bella. "Hiç böyle rezalet görmedim."

"Canlarım," dedi babaları, "biraz çekingen bir beyefendi, özellikle de sizin yaşıntıdaki kızların yanında zannederim."

"Ne varmış bizim yaşımtı?" diye bağırdı Bella tahammülsüzce. "Ona ne bizim yaşımtı?"

“Hem ablamla ben de aynı yaşta değiliz – ne yaşıymış bu?” diye sordu Lavinia.

“Sen kafanı yorma, Lavvy,” dedi Bella ters ters; “daha böyle sorular soracak yaşa gelmedin. Baba, bak şuraya yazıyorum! Bay Rokesmith’le benim aramda doğal bir antipati ve derin bir güvensizlik var; hiç hayırlı bir şey çıkmaz bu işten!”

“Karıcığım, kızlar,” dedi kerubi aile reisi, “Bay Rokesmith ve benim aramda sekiz altınlık bir durum var ve bu işten yemek için hayırlı bir şeyler çıkacak, bir itirazınız yoksa.”

Konuyu hoş ve keyifli bir mecraya yöneltti bu söz, zira Wilfer hanesinde leziz yiyecekler pek kıttı, akşamın onunda Hollanda peynirinin bütün tekdüzeliğiyle sofrada boy göstermesi, Bayan Bella’nın çukurlaştırdığı omuzlarıyla karşılaşmıyordu ekseri. Doğrusu mütevazı Hollandalı da çeşit yoksunluğunun farkında olsa gerek, ailenin karşısına bu kusurundan dolayı iyice terlemiş vaziyette çıkardı. Dana pirzolası, uykuluk ve ıstakoz arasında oylama yapıp, dana pirzolasında karar kıldılar. Bunun üzerine Bayan Wilfer, kızartma tava-sını hazırlamaya yönelik bir ön fedakârlık babında, vakarla kafasındaki mendili ve eldivenleri çıkarttı, RW de bizzat gıda maddesini almaya gitti. Çok geçmeden, taze bir lahana yaprağına sarılmış, cilveyle ince bir dilim jambona sokulmuş söz konusu gıda maddesiyle birlikte geri döndü. Ateşin üzerindeki kızartma tavasından nağmeli seslerin yükselmesi fazla uzun sürmedi; masanın üzerindeki iki dolu şişenin üzerinde dans eden ışığa pek uygun bir müzikti bu.

Masa örtüsünü Lavvy serdi. Ailenin tescilli süsü olan Bella, en rahat koltuğa oturmuş, iki elini saçına fazladan bir dalga vermekte kullanıyor ve zaman zaman yemeğe dair bir

komut veriyordu: “iyice kızart anne,” ya da kardeşine, “O tuzluğu doğru koy, küçükhanım, öyle havalara da girme.”

Bu arada Bay Rokesmith’in altınlarını şıkırdatarak, çatalıyla bıçağı arasında beklentiyle oturan babası, bu liralardan altı tanesinin kendi kiralrı için tam zamanında yetiştiğini söyledi ve seyrine dalmak için hepsini masa örtüsünün üzerine dizdi.

“Ev sahibinden nefret ediyorum!” dedi Bella.

Babasının yüzünün asıldığını görünce gidip yanına oturdu ve bir çatalın sapıyla saçlarını karıştırmaya başladı. Kızın şımarıklıklarından biri de daima aile efradının saçlarıyla uğraşmasıydı – belki de kendi saçları çok güzel olduğu ve çok fazla zamanını aldığı için.

“Kendine ait bir evi hak ediyosun; değil mi babacığım?”

“Herkes kadar, canım.”

“Onu bilemem ama ben herkesten daha fazla istiyorum,” dedi Bella, babasının çenesini tutmuş seyrek saçlarını havaya dikiyordu bir yandan, “bizim her şeye ihtiyacımız varken bu kadar çok şey yutan bu Canavara giden paraya acıyorum. Şimdi diyeceksin ki (bunu demek için can attığına eminim baba) ‘Bu ne mantıklı ne de doğru, Bella,’ sonra ben de şöyle cevap vereceğim, ‘Belki de öyledir baba, ama fakir olmanın, fakirlikten tam manasıyla nefret etmenin ve tiksindenin sonuçlarından biri bu ki, benim hislerim de aynen böyle.’ Çok cici oldun böyle baba. Neden saçlarını hep böyle yapmıyorsun? Ah, etler geldi! Çok iyi kızarmadıysa yiyemem, anne, bazen tam kıvamında pişmesi için tekrar tavaya koymak gerekiyor.”

Ancak etler, Bella’yı bile memnun edecek kadar iyi kızardığından, genç hanım lütfedip kızartma tavasına geri göndermeden kabul etti, bu arada sırası geldikçe iki şişenin

içindekilerden de payını aldı: Birinde İskoç birası diğerindeyse rom vardı. İkincinin kokusu, kaynamış su ve limon kabuğunun da teşvikiyle, bütün odaya yayıldı ve sıcak ateşin etrafında öyle yoğunlaştı ki evin çatısı üzerinden geçen rüzgâr, bacada kocaman bir arı gibi vızıldadıktan sonra bu leziz kokuya bulanarak yoluna devam etmiş olmalı.

“Baba,” dedi Bella, bu kokulu karışımı yudumlayıp, en sevdiği bileğini ısıtarak; “sence ihtiyar Bay Harmon niçin beni (aslında kendisini de, ama öldüğü için onu hiç karıştırmıyorum) böyle aptal yerine koydu?”

“Bunu bilmek imkânsız, canım. Vasiyeti gün ışığına çıktığından beri bunu sana kaçınıcıya söylüyorum bilmem, ihtiyar beyefendiyle toplansan yüz kelime konuşmamışımdır. Bizi şaşırtmak gibi bir kaprisi vardı belki, bunda da başarılı oldu. Şaşırdığımız kesin.”

“Beni ilk gördüğünde ayağımı yere vurarak bağırmışum, öyle mi?” dedi Bella, yukarıda sözü geçen bileğine dalarak.

“Küçük ayaklarını yere vuruyordun, canım ve ince sesinle bağıriyordun ve bana vurma maksadıyla çıkarttığın küçük bonenle beni dövüyordun,” dedi babası, bu hatıra roma daha bir lezzet vermişti; “Pazar sabahıydı, seni gezdirmeye çıkarmıştım, senin istediğin yoldan gitmedim diye yapıyordun bunu, o sırada yakınlardaki bir bankta oturan ihtiyar beyefendi, ‘Hoş bir kız; çok hoş bir kız, istikbali parlak!’ dedi. Gerçekten de öyleydin, canım.”

“Sonra bana adımı sormuş, di mi baba?”

“Sonra adını sordu, canım, benim adımı da; başka Pazar sabahlar oturduğu yerden geçtiğimizde onu yine gördük ve – ve olup olacağı bu kadar işte.”

Romla suyun da olup olacağı bu olduğu için, yani başka bir deyişle, RW başını geri atıp boş bardağını üst dudağıyla burnu üzerine tepetaklak dikmekle, çaktırmadan bardağının boşaldığını ima ettiği için Bayan Wilfer içkiyi tazeleme teklifinde bulunsa çok makbule geçebilirdi. Ama bu kahraman kadın hızlı tarafından, “Yatma zamanı,” dedi, şişeler kalktı ve herkes yataklara dağıldı; kendisi de, bir tablodaki haşin bir azize gibi ya da alegorik olarak resmedilmiş fani bir ana gibi, kerubi eşliğinde odasına çekildi.

İki kız odalarında yalnız kaldığında Lavinia, “Yarın bu saatlerde Bay Rokesmith burada olacak ve her an gırtlaklarımızı kesmesini bekliyor olacağız,” dedi.

“Mumla benim aramda durman için sebep değil bu,” diye terslendi Bella. “Fakir olmanın bir sonucu da bu! Benim kadar güzel saçları olan bir kızın tek bir uyduruk mum, bir avuç da aynayla yetinmek zorunda kalması ne feci!”

Bakım için kullandığın vasıtalarından ne kadar şikayet et-sen de.”

“George Sampson’ı o saçlarla tavlamıştın Bella.”

“Seni kepaze! George Sampson’ı onlarla tavlamışmışım! Kendi tavlama yaşın gelene kadar, tavlama lafını ağzına al-masan iyi edersin, küçükhanım.”

“Belki de gelmiştir,” diye mırıldandı Lavvy başını savurarak “Ne dedin sen?” diye sordu Bella sertçe. “Ne dedin küçükhanım?” Lavvy tekrarlamayı ya da açıklamayı reddedince, Bella yavaş yavaş saçlarıyla uğraşmaya dalıp, fakirliğin meşakkatlerini sayıp dökmeye başladı kendi kendine, üzerine giyecek şey yok, bir yere giderken giyecek şey yok, takıp takıştırarak şey yok, doğru düzgün bir tuvalet masası yerine bu uyduruk kutu var sadece, üstüne üstlük bir de şüpheli ki-

racılar alma zorunluluğu. Őikayetlerinin zirvesi olan bu son maddeyi iyice vurgulamıştı – Bay Julius Handford’ın dünya- da bir ikiz kardeşi varsa onun Bay John Rokesmith olacağını bilse vurguyu daha da arttıırırdı.

V

Boffin'in Köşkü

Londra'da, Cavendish Meydanı yakınındaki köşe evlerden birinin yanında, tahta bacaklı bir adam, soğuk havalarda sağlam bacağını bir sepetin içine sokarak otururdu senelerdir, hayatını da şöyle kazanırdı: Her sabah saat sekizde, topallaya topallaya köşeye gelirdi, elinde hepsi denk yapılmış bir sandalye, bir askılık, iki tezgâh ayağı, bir tahta levha, bir sepet, bir şemsiye. Dengi açıp ayaklara levhayı tezgâha dönüştürür; içinden satmak için getirdiği üç beş meyve ve şekerlemeyi çıkarttığı sepeti ayak ısıtıcısına dönüştürür; askılığını, yarım penilik seçme şarkı sözlerini satmak için bir panoya dönüştürür; onun yanına iliştiirdiği tabure de gün boyu görev yeri olurdu. Her türlü havada alırdı yerini. Sokak lambasının direğini de taburesine sırtlık yapmıştı. Hava yağmurlu olduğunda şemsiyeyi kendisinin değil mallarının üzerine açardı; hava kuru olduğunda o ağarmış nesneyi kapatır, etrafına bir parça ip bağlar, ayakların altına yanlamasına koyardı; orada sağlıksızca semirtilmiş, boydan yana kazandığını renkten ve tazelikten yana kaybetmiş bir marul gibi dururdu.

Köşe üzerindeki hakkını, ev sahiplerinden izin almadan kendi kendine tesis etmişti. Yerinden milim kıınıldamazdı

ama daha en baştan, çekingenlikten evin yan cephesini tercih etmişti. Kışları rüzgârın uluduğu, yazları tozun savrulduğu, en iyi gününde bile kimsenin istemeyeceği cepheyi. Anayol sükûnet içinde olduğunda bile orada saman ve kâğıt parçaları fırtınaya tutulmuş gibi uçuşurdu; su arabası da, sarhoşmuş ya da gözleri iyi seçmiyormuş gibi tam o köşede şöyle bir savurulur, başka her yer temiz olduğu halde orayı çamur içinde bırakırdı.

Tezgahının önünden, tutacağa benzeyen küçük bir levha sarkardı, üzerinde kendi özenli elyazısıyla birkaç satır vardı:

Hanım ve Beyefendilerin

Getir götür İşleri Titizlikle takip edilir

Sadık hizmetkârınız: Silas Wegg

Zaman içinde kendini köşedeki evin getir götür işlerine tayin etmekle kalmamıştı (gerçi bu tür işler senede beşi altıyı geçmezdi, o zaman da bir uşağın yanına yardımcı diye takılırdı), kendini ekmeğini evden kazananlardan biri olarak da görür, ona karşı sadık ve vefakâr bir ilgi duyardı. Bu sebeple de ondan hep “Bizim Ev” diye bahsederdi ve içinde olup bitenlere dair bilgisi çoğunlukla tahminlerden ibaret ve yanlış olsa da, bilmediği sırrı yokmuş gibi davranırdı. Yine aynı sebeplerle, evin sakinlerinden birini pencerede görüp de şapkasına davranmadığı olmamıştı. Ama onlara dair öyle az şey biliyordu ki onlara taktığı isimler kendi uydurmasıydı: “Bayan Elizabeth”, “Bay George”, “Jane Teyze”, “Parker Amca” gibi – sonuncusu hariç hiçbirine taktığı isimlerde doğruluk payı olmadığından, özellikle bu sonuncuya büyük bir inatla sarılmıştı.

Ev üzerinde de, sakinleri ve yapıp ettikleri üzerindeki kadar hayali bir nüfuz sahibiydi. Arka kapının üzerinden kıv-

rılarak nemli taşlığa giren ve yerine pek “ısımış” bir sülüşü andıran tombul, siyah su borusundan daha fazla girememişti asla eve, ama bu durum, eve kendi kafasına göre bir plan yakıştırmasına engel değildi. Yanlarda dar pencereleri olan, arkası düz duvar, büyük, kasvetli bir evdi, dış görünüşüne anlam verecek şekilde içini tanzim etmek için kafasını epey bir yormuştu. Ama sonuçtan tatmin olmuş ve evin içinde gözü kapalı dolaşabileceğine iyiden iyiye kendini ikna etmişti: çatının tepesindeki parmaklıklı tavanarası odalarından giriş kapısının önündeki –hayat dolu misafirlerden, içeri girmeden önce bir zahmet kendilerini söndürüvermelerini talep edercesine duran– demirden iki meşale söndürücüye kadar.

Silas Wegg’in bu küçük tezgahı kuşkusuz Londra’daki bütün kısır, küçük tezgahların en beteri idi. Elmalarına bakmak insanın yüzünü, portakallarına bakmak midesini, fındıklarına bakmak dişlerini sızlatırdı. Bu son mamulden daima küçük, bayat bir küme bulundurur, üzerine de Magna Cana’da belirlenmiş bir penilik ölçek olduğu iddiasıyla, neredeyse hiç çukuru bulunmayan tahta bir ölçek koyardı. Doğru rüzgârını çok yediğinden mi ne –köşe tam doğruya bakıyordu– tezgah, mallar ve satıcı, çöl gibi kupkuruydu. Wegg, budak budak, damarlı bir adamdı, çok sert bir malzemeden oyulmuş yüzünde ancak bir bekçi düdüğü kadar ifade vardı. Güldüğünde sarsılır ve bekçi düdüğü gibi takırdardı. Doğrusu öyle odun gibi bir adamdı ki tahta bacağı bile ona pek doğal geliyor gibiydi; onu gören hayalperest bir gözlemci – gelişiminde beklenmedik bir duraklama olmazsa– altı aya kadar ikinci bir tahta bacağı kavuşacağını düşünebilirdi.

Bay Wegg gözlem gücü yüksek bir insandı ya da kendi deyimiyle “gördüğünü unutmazdı”. Düzenli olarak tez-

gahının yanından geçenleri, sokak lambasına dayalı taburesinden, her gün selamlardı, bu selamların duruma göre gösterdiği değişkenlikten de büyük gurur duyardı. Mesela mahallenin papazına halka has bir hürmet ve kilisedeki ilk duanın belli belirsiz dalgınlığıyla selam verirdi; doktora verdiği selam daha mahremdi, beyefendiye iç organlarıyla olan tanışıklığını saygıyla hatırlatır gibi; Kalite karşısında tevaazu göstermekten zevk duyardı; asker emekli (en azından Wegg onu orduya layık görmüştü) Parker Amca'ya gelince, onu gördüğünde elini şapkasının kenarına götürüp asker selamı çakardı ama bu kızgın bakışlı, kapalı, kırmızı suratlı, ihtiyar beyefendi selamın kıymetini bilirmiş gibi gözükmezdi.

Silas'ın sanığı şeyler arasında sert olmayan tek şey zencefilli kurabiyeydi. Bir gün zavallı bir çocuk at şeklinde (çok berbat durumda) bir zencefilli kurabiyeye birlikte, o gün tezgaha konmuş, zamktan yapış yapış bir kuş kafesini satın aldığı anda, feci kurabiyelerin yenilerini çıkartmak üzere tezgahın altındaki teneke kutuya eğilmiş tam kapağını açıyordu ki durup kendi kendine: "Aha! Yine o adam!" dedi.

Sözünü ettiği adam, geniş, yuvarlak omuzlu, vücudunun iki tarafı eşit gelişmemiş, komik komik köşeye doğru ilerleyen, bahariyeli paltolu, büyük bastonlu, matem kıyafetli, yaşlı biriydi. Ağır ayakkabılar, kalın deri tozluklar ve kalın eldivenler giymişti, çit örenler gibi. Hem giyimi hem de vücudu itibarıyla, katlı gergedan yapısındaydı, yanaklarında, alnında, göz kapaklarında, dudaklarında ve kulaklarında derin çizgili kat yerleri vardı; ama sarkık gözkapakları ve geniş kenarlı şapkası altındaki gri gözlerinde ışıltı, heves ve çocukça bir merak vardı. Tepeden tırnağa pek tuhaf görünümlü bir ihtiyardı.

“Yine o adam,” diye tekrarladı Bay Wegg, derin derin düşüncelere dalarak. “Nesin ki sen? Şu Vakıfçı para babalarından mısın? Bu mahalleye yeni mi yerleştin yoksa başka mahalleden misin? İş güç sahibi bir adam mısın yoksa sana selam vermek boşa sarfiyat mı? Peki! Riski göze alıyorum! Sana bir selam yatırıyorum.”

Teneke kutuyu yerine koyup, bir başka zencefilli çörek düşkünün bebeyi tuzağına düşürmek üzere doğrulan Bay Wegg bu dediğini yaptı. Selamına da karşılık aldı:

“Günaydın beyefendi! Günaydın! Günaydın!”

(“Bana Beyefendi diyor!” dedi Bay Wegg kendi kendine. “Bundan hayır gelmez. Selam boşa gitti!”)

“Günaydın, günaydın, günaydın!”

“Gösterişçi bir moruğa benziyor,” dedi Wegg yine kendi kendine. “Size de günaydın, beyefendi.”

“Beni hatırlıyor musunuz yani?” diye sordu yeni ahabası, tezgahın önünde tek tarafa meyletmiş bir halde durmuş, sert bir tavırla ama çok mülayim bir ifadeyle konuşuyordu.

“Son bir iki haftadır, bizim evin yanından pek çok kere-ler geçtiğinizi gördüm, beyefendi.”

“Bizim ev derken...?” diye sordu öteki.

“Evet,” dedi Bay Wegg, adamın sağ eldiveninin işaret parmağıyla sarsakça evin köşesine işaret etmesi üzerine.

“Ya! Peki,” diye devam etti ihtiyar adam meraklı bir tavırla, boğumlu bastonunu bebek gibi sol koluna almıştı, “ne yapıyorsun onlar için?”

“Getir götür işleri yapıyorum bizim ev için,” dedi Silas kuru ve ketum bir tavırla; “ama daha resmiyete bağlanmadı.”

“Ya! Demek resmiyete bağlanmadı? Hım! Resmiyete bağlanmadı. Ya! – Hadi selametle, selametle!”

“Çatlak moruğun teki bu,” diye düşündü Silas, öteki ağır ağır uzaklaşırken, onun hakkındaki ilk iyi izlenimlerine böyle şerh düşmeyi uygun bulmuştu. Ama bir dakika sonra adam tekrar geri dönüp soruverdi:

“Bu bacak neden tahta?”

Bay Wegg bu özel soruya biraz nazlanarak cevap verdi, “Kaza geçirdim.”

“Hoşuna gidiyor mu?”

“Bilmem! En azından sıcak tutmam gerekmiyor,” sorunun tuhaflığının verdiği bir çaresizlikle bulmuştu bu cevabı.

“Sıcak tutması,” diye tekrar etti öteki, sarıldığı boğumlu bastonuna bakarak; “sıcak tutması –ha, ha!– gerekmiyor! Boffin adını duydun mu hiç?”

“Hayır,” dedi Bay Wegg, bu sorgulama karşısında biraz huzursuzlanmaya başlamıştı. “Boffin adını hiç duymadım.”

“Hoşuna gitti mi?”

“Şey, hayır,” diye terslendi Bay Wegg, yine çaresizlikle, “hoşuma gittiğini söyleyemem.”

“Neden gitmedi?”

“Bilmem,” diye çıkıştı Bay Wegg, iyice çileden çıkarak, “ama hiç hoşuma gitmedi.”

“Şimdi sana bir şey söyleyeceğim, bu dediğine üzüleceksin,” dedi yabancı gülümseyerek. “Benim adım Boffin.”

“Elden ne gelir!” dedi Bay Wegg. Sonradan yapacağı saldırgan ilaveyi de tavrıyla ima etmişti, “Elden bi şey gelse de yapmazdım zaten!”

“Ama sana bir şans daha tanıyorum,” dedi Bay Boffin, hâlâ gülüyordu. “Nicodemus adını sever misin? İyi düşün. Nick ya da Noddy.”

“Bu isim,” dedi Bay Wegg, melankolik bir açıksözlülükle karışık sakın bir tevekkülle tekrar taburesine otururken; “saygı duyduğum kimsenin beni çağırmasını isteyeceğim bir isim değil, ama eminim bu isme benim gibi itirazı olmayanlar da vardır – nedenini bilmiyorum,” diye ekledi Bay Wegg, yeni bir soruyu önceden tahmin ederek.

“Noddy Boffin,” dedi beyefendi. “Noddy. Benim adım bu, Noddy –ya da Nick– Boffin. Senin adın ne?”

“Silas Wegg – bilmem,” dedi Bay Wegg yine aynı tedbiri almak için kendini zorlayarak, “bilmem neden Silas ve bilmem neden Wegg.”

“Bana bak Wegg,” dedi Bay Boffin, bastonuna daha sıkı sarılarak, “sana bir teklifte bulunacağım. Beni ilk ne zaman gördüğünü hatırlıyor musun?”

Tahta Wegg adama dalgın dalgın baktı, bir menfaat ihtimali sezdiğinden tavrı da biraz daha yumuşamıştı. “Dur bir düşüneyim. Pek emin değilim ama genelde gördüğümü unutmam. Pazartesi miydi acaba, kasabın çırağı bizim eve et siparişlerini getirdiydi, benden de bir balad aldıydı, melodiyi bildiğim için ona okuyuverdim, o zaman mıydı?”

“Doğru bildin, Wegg! Ama bir taneden fazla aldıydı.”

“Evet, haklısınız beyefendi; birkaç tane aldı; parasını en iyilerine harcamak istediğinden bana fikir sormuştu, sonra da bütün koleksiyonu birlikte elden geçirmiştik. Valla öyle. Aha o şuradaydı, ben burada, siz de şurada Bay Boffin, tıpkısının aynısı böyle, koltuğunuzun altında aynı baston, aha böyle sırtınız bize dönük. Tabii ya!” Bay Wegg, Bay Boffin’in sırtını görebilmek ve bu son olağandışı rastlantıyı teşhis etmek için şöyle başını eğip arkasına doğru baktı, “nah işte bu sırtınız!”

“Sence ne yapıyordum, Wegg?”

“Bana kalırsa sokağı süzüyordunuz.”

“Hayır, Wegg. Dinliyordum.”

“Sahi mi?” dedi Bay Wegg şüpheyle.

“Ayıp bir şey yapmıyordum Wegg, ne de olsa kasap cıra-ğına şarkı söylüyordun; sokağın ortalık yerinde sırlarını şarkı yapıp kasaba söylemez insan.”

“Hatırlayabildiğim kadarıyla hiç bu dediğinizi yaptığım olmamıştır,” dedi Bay Wegg temkinle. “Ama yapabilirim de. Gün gelip de neyi canının çekeceğini bilemez insan.” (Bay Boffin’in bu itirafından doğabilecek en küçük üstünlüğü bile kaybetmemek için söylemişti bunu.)

“Neyse,” dedi Boffin, “seni ve onu dinliyordum. Senin yaptığın – başka bir taburen yoktur di mi? Biraz nefes darlığı var da bende.”

“Başka yok ama bunu alabilirsiniz,” dedi Wegg, kendi taburesinden feragat ederek. “Biraz ayakta durmak bana da iyi gelir.”

“Oh be!” diye bağırdı Bay Boffin sesinde büyük bir keyifle ve bastonunu yine bebek gibi kucağında tutarak oturdu, “güzel yer burası! İnsanın dört bir yanının böyle baladlarla çevrili olması, kitap sayfasından yapılmış fenerler gibi! Harika!”

“Eğer yanılmıyorsam beyefendi,” dedi Bay Wegg hassas bir dokundurmayla, elini tezgahına dayayıp, daldan dala atlayan Boffin’in üzerine eğilerek, “aklınızdaki bir tekliften bahsetmişsiniz?”

“Ona geliyorum! Tamam. Ona geliyorum! Diyeceğim şuydu, o sabah dinlerken, hayranlık, hatta huşu içinde dinledim. Kendi kendime şöyle düşündüm, ‘Al sana tahta bacaklı bir adam – okumuş yazmış...’”

“P-pek öyle sayılmaz, beyefendi,” dedi Bay Wegg.

“Neden ki, bütün bu şarkıların adını ve melodisini biliyorsun, hangisini okumak ya da söylemek istesen, tek yapman gereken gözlüğünü gözüne takmak!” diye bağırdı Bay Boffin. “Kendi gözümle gördüm.”

“Madem öyle, beyefendi,” dedi Bay Wegg, kafasını mahcup mahcup yana eğerek, “okumuş yazmış diyelim.”

“ ‘Okumuş yazmış bir adam –tahta bacaklı– ve bütün Matbuat ona açık!’ O sabah bunu düşündüm,” diye devam etti Bay Boffin, elbise askısı kolunu engellemesin diye öne eğilerek olabildiğince büyük bir yay çizdi; “ ‘bütün Matbuat ona açık’. Nitekim öyle, değil mi?”

“Valla doğrusunu isterseniz beyefendi,” diye kabul etti Bay Wegg tevazuyla; “yakasından tutup sırtını yere vuramayacağım hiçbir yazı yok, yeter ki İngilizce olsun.”

“Şipşak mı?” dedi Bay Boffin.

“Şipşak.”

“Biliyordum! Madem öyle, şunu bir düşün. Ben tahta bacağı olmayan bir adamım ama bütün matbuat bana kapalı.”

“Sahi mi beyefendi?” Bay Wegg’in kendinden duyduğu memnuniyet arttıkça artıyordu. “Eğitimi ihmal mi ettik?”

“İh-mal!” diye tekrarladı Boffin vurgulayarak. “Doğru kelime bu değil. Hani diyeceğim o ki, B’yi gördüm mü, Boffin’i yapıştıracak kadar da üç beş kurşluk bilgimiz var.”

“İyi ya beyefendi,” dedi Bay Wegg, onu yüreklendirmeye çalışarak, “o da bir şey.”

“Bir şey,” dedi Boffin, “ama çok bir şey değil.”

“Belki de işlek bir zekâyı tatmin etmeye yetecek kadar çok değildir,” cevabını verdi Bay Wegg.

“Şimdi bak. Ben artık emekli oldum. Bayan Boffin’le

birlikte –Henerietty Boffin– babasının adı Henery’ydi, annesinin Hetty, ikisini birleştirip ona bu ismi vermişler; neyse merhum mal sahibimizin mirasında bize bıraktığı ufak bir gelirle geçiniyoruz.”

“Beyefendi öldüler mi?”

“E dedim ya. Merhum mal sahibi diye. Alfabeydi, gramerdi, kazma kürek bunlara girişmem için artık çok geç. Yaşımı başımı aldım artık, biraz rahatıma bakayım diyorum. Ama okumak istediğim şeyler de var – güzel iri yazılı, Belediye Başkanı’nın Geçit Alayı gibi tıka basa ciltler,” (burada muhtemelen aklı Belediye Başkanı’nın verdiği muazzam ziyafetlere gittiğinden dolu dolu yerine tıka basa demişti); “insanın zihnine nüfuz eder, sindirmesi zaman alır. Nasıl okuyabilirim ki o kitapları Wegg? Bu işi yapmaya ehil birisine,” bastonuyla onun göğsüne vurdu, “gelip bana okusun diye, saat başı para (mesela iki peni) ödeyerek.”

“Hım! Gurur duydum efendim,” dedi Wegg, kendini bambaşka bir gözle görmeye başlamıştı. “Hım! Sözüünü ettiğiniz teklif bu muydu?”

“Evet. Hoşuna gitti mi?”

“Düşünüyorum, Bay Boffin.”

“Doğrusu,” dedi Boffin bonkör bir edayla, “tahta bacaklı, okumuş yazmış bir adamı öyle fazla sıkıya getirmek de istemem. Hani yarım peninin daha aramızda lafı olmaz. Saatleri kendin seç, sizin evdeki işlerine göre. Maiden Lane taraflarında oturuyorum ben –Holloway’e giderken– burada işin bittikten sonra sürekli kuzeydoğuya git yeter, oradasın. Saati iki buçuk peni,” dedi Boffin, cebinden bir parça tebeşir çıkardı ve üzerinde kendince hesap yapmak üzere tabureden kalktı; “iki uzun bir kısa – iki buçuk peni; iki kısa bir uzun

eder, uzunlardan ikişer tane dört eder – hepsi beş uzun; gecede beş uzundan, haftada altı gece,” hepsini tek tek çizdi, “otuz uzun. Bir gümüş lira. Yarım kron!”

Bu toplamı büyük ve tatminkâr bir yekun olarak işaret eden Bay Boffin, nemli eldiveniyle tabureyi silip kalanların üzerine oturdu.

“Yarım kron,” dedi Wegg derin düşüncelere dalarak. “Evet. (Hani öyle fazla da sayılmaz beyefendi.) Yarım kron.” “İyi de haftada.”

“Haftada. Evet. Hayır, insanın beynine verdiği yük açısından düşünüyorum da. Şiir filan da var mı?” diye sordu Bay Wegg kafasında evirip çevirerek.

“Fiyat artar mı?” diye sordu Boffin.

“Artar tabii,” dedi Bay Wegg. “İnsan her gece her gece şiir hafızladı mı, beyin üzerindeki zayıflatıcı etkisi için de para almayı hak eder.”

“Doğrusunu istersen, Wegg,” dedi Boffin, “ben şiir düşünmemiştim ama belki şöyle bir şey olur, ara sıra gönlünden kopar da Bayan Boffin’le bana senin şu baladlardan bir tane attırırsan o zaman şiirden yana da eksik kalmayız.”

“Ben onu anladım, beyefendi,” dedi Wegg. “Ama müzik mesleğinden olmadığım için, yaparım dersem haddimi aşmış olurum, o sebepten, şiire geçecek olursam bana sadece arkadaş gözüyle bakmanızı rica edeceğim.”

Bunu duyan Bay Boffin’in gözleri parladı ve Silas’ın elini samimiyetle sıktı; bundan iyisi can sağlığı diyerek, bu söylediğinin ne kadar makbule geçtiğini belli etti.

“Koşullara ne diyorsun Wegg?” diye tekrar sordu Bay Boffin saklayamadığı bir endişeyle.

Bu endişeyi, mesafeli ve ciddi tavrıyla yaratmış olan,

karşısındaki adamı da iyiden iyiye anlamaya başlayan Silas, kendine olağanüstü cömert ve mühim bir şey söylüyormuş gibi bir hava vererek konuştu:

“Asla pazarlık yapmam Bay Boffin.”

“Ben de senden beklemezdim zaten!” dedi Bay Boffin takdirle.

“Hayır efendim. Asla pazarlık etmedim, etmem de. Onun için de size hemen tek bir şeyle karşılık veriyorum – Kabul ederim ama iki katı paraya!”

Bay Boffin lafın sonunun böyle gelmesine hazırlıklı değildi pek ama razı oldu, “Sen benden daha iyi bilirsin Wegg,” diyerek onunla anlaşma üzerine tekrar el sıkıştı.

“Bu gece başlayabilir misin Wegg?” talebinde bulundu sonra.

“Evet efendim,” dedi Bay Wegg, bütün hevesi itinayla karşı tarafa bırakarak. “Madem öyle istiyorsunuz bana uyar. Gerekli gereci, yani kitabı temin etmişsinizdir herhalde?”

“Açık arttırmadan aldım,” dedi Bay Boffin. “Sekiz cilt. Yıldızlı kırmızı. Her cildin içinde mor kurdele var, kaldığın yeri işaretlemek için. Yazar biliyor musun?”

“Kitabın adı ne efendim?” diye sordu Silas.

“Kitabın adını bilmeden de bilirsin sanmıştım,” dedi Bay Boffin hafif hayal kırıklığıyla. “Rusya-İmparatorluğunun Yükselişi-ve-Çöküşü.” (Bay Boffin bu taşların üzerinden ağır ağır ve büyük dikkatle geçmişti.)

“Bilmem mi!” dedi Wegg, eski bir dostu hatırlar gibi.

“Biliyorsun demek, ha?”

“Son zamanlarda pek sayfalarını çeviremedim keratanın,” dedi Bay Wegg, “malum işten güçten, Bay Boffin. Hiç bilmez olur muyum? Şu bizim Rusa’nın yükselişi ve çöküşü.

Daha sizin şu baston kadar yoktu boyum. En büyük ağa-
beyimin kulübemizden ayrılıp orduya yazıldığı zamanlardı.
Hatta bunun baladı da vardır:

O kulübe kapısının yanında, Bay Boffin

Diz çökmüştü bir kız;

Havaya kaldırmıştı kar gibi bir eşarbı, efendim,

Eşarp (ağabeyim baktı ki) rüzgârda salınmaktaydı.

Kız onun için bir dua okudu, Bay Boffin;

Duyamayacağı bir dua.

En büyük ağabeyim dayandı kılıcına, Bay Boffin,

Sildi gözünden akan yaşı.”

Bu ailevi durumdan ve Bay Wegg’in daha şimdiden
şiiirler döktürerek sergilediğı dostluktan çok etkilenen
Bay Boffin, bu tahta bacaklı madrabazla el sıkıştı ve ken-
disine bir saat vermesi talebinde bulundu. Bay Wegg se-
kiz dedi.

“Oturduğum yere,” dedi Boffin, “Köşk derler. İlk taşın-
dığımızda Bayan Boffin onu Boffin’in Köşkü diye vaftiz et-
mişti. Bilmeyen birine denk gelirsen (pek yoktur ya), Maiden
Lane’de bir buçuk, bilemedin iki kilometre gittikten sonra,
Battle Köprüsü’ne gelirsın, orada Harmany Hapishanesi’ni
sor, hemen gösterirler. Seni bekleyeceğim Wegg,” dedi Bay
Boffin, büyük bir heyecanla omzuna vurarak, “sevinçle. Sen
gelene kadar içim içime sığmayacak. Artık matbuat önümde
açılıyor. Bu gece tahta bacaklı bir adam,” bu aksesuara hay-
ranlıkla baktı, Bay Wegg’in hünlerlerinin verdiğı heyecanı
daha da arttırıyormuş gibi – “beni yeni bir hayata götürmeye
başlayacak! Sana elimi tekrar uzatıyorum, Wegg! Hadi sela-
metle, selametle!”

Öteki ağır ağır uzaklaşırken tezgahında tek başına kalan Bay Wegg, paravanın arkasına eğildi, burun silerken insana çile çektiren türden küçük bir mendil çıkardı ve düşünceli düşünceli onunla burnunu yakaladı. Aynı zamanda bu metayı halen elinde tutmaktayken uzaklaşan Bay Boffin'e doğru defalarca düşünceli bakışlar fırlattı. Ama Wegg'in yüzünde derin bir ciddiyet tahta kurulmuştu. Zira içten içe bu ihtiyar adamın görülmedik saflıkta olduğunu, bunun durumunu düzeltmek için bir fırsat olduğunu, belki bu işten şimdiki hesapların üzerinde bir para çıkarabileceğini düşünüyordu da, bu yeni işin hiç kendi harcı olmadığını ya da bir nebze de olsa gülünçlük unsuru içerdiğini teslim edip kendi üzerine toz kondurmuyordu. Bay Wegg, bahsi geçen o Yükseliş ve Çöküş kitabının sekiz cildiyle yakından tanışıklığını sorgulayan biri çıksa esaslı bir kavgaya bile tutuşabilirdi.

Ciddiyeti olağandışı, uğursuz ve ölçsüzdü, kendisinden hiç şüphesi olmadığından değil, başka birisinde oluşabilecek bir şüpheyi daha başından engellemeyi gerekli gördüğü için. Bu bakımdan da sadece başkalarına karşı değil kendisine karşı da zevahiri kurtarmaya kararlı, o kalabalık sahtekârlar sınıfına giriyordu.

Aynı zamanda hafif bir kendini beğenmişlik de gelmişti Bay Wegg'e; sırların resmi yorumcusu olarak kendisine talep olduğunu bilmekten gelen bir burnu büyüklük. Gerçi bu onu ticari alanda bonkörlüğe değil cimrilüğe sevketmişti, öyle ki o tahta ölçeğin her zamankinden daha az fındık alması mümkün olsa o gün kesin alırdı. Ama gece çöküp de peçesinin ardından onu Boffin'in Köşkü'ne doğru aksak aksak giderken gördüğünde, Bay Wegg ferahlamıştı da.

Köşkü bulmak, Güzel Rosamond'un kulesini bulmak kadar zordu. Kendisine söylenen semte gelen Bay Wegg, en azından on kişiye Köşk'ü sorup cevap alamadıktan sonra aklına Harmony Hapishanesi'ni sormak geldi. Çok şaşırttığı kaba bir beyefendi ile bir eşeğin ruh halinde hızlı bir değişikliğe neden oldu bu isim.

"Bizim Harmon'u mu diyon?" dedi kaba beyefendi, eşeğini arabaya koşmuş, kırbaç yerine havuç kullanmaktaydı. "Ne demeğe söylemedin ki? Eddard'la ben de oraya gidiyoduk! Atlayıver."

Bay Wegg dediğini yaptığında kaba beyefendi, mevcut bulunan üçüncü kişiye dikkatini şöyle çekti:

"Bak bakiim Eddard'ın kulaklarına. Ne dediydin demincek? Fısılda."

"Boffin'in Köşkü," diye fısıldadı Bay Wegg.

"Eddard! (gözünü kulaklarından ayırma) Boffin'in Köşkü'ne çek!"

Kulakları yatık duran Edward hiç kıpırdamadı.

"Eddard! (gözünü kulaklarından ayırma) Bizim Harmon'a çek!"

Edward kulaklarını anında dikti ve öyle bir hızla tırıs kalktı ki Bay Wegg'in sözleri ağzından bölük pörçük döküldü.

"Hi-iç-hapi-sane-olmuş-mu-buu-rası?"

"Yok ööle seni beni kapatacakları gibi mapushane değil," dedi eşlikçisi, "Bizim Harmon orada tek başına yaşadığı için ööle isim takmışlar."

"Pek-iii-nede-Nar-monide-mişler?" diye sordu Wegg.

"Bu kimselerle geçinemez de ondan. Espirik olsun deye. Harmon'un Hapishanesi, Harmony Hapishanesi. Bööle de-ğişmiş işte."

“Baybof-fini-tanırmı-sın?”

“Herhalde yani! Buralarda herkes tanır. Eddard da tanır. (Kulaklarından gözünü ayırma.) Noddy Boffin, Eddard!”

İsmin yarattığı etki çok ürkütücüydü. Edward’ın başı bir an gözden kayboldu, arka ayakları havaya fırladı, hız ve dolayısıyla sarsıntı birkaç misli arttı, öyle ki Bay Wegg bütün dikkatini tutunmaya vermeye ve Bay Boffin’in bu tepkileri uyandırmasının hayra mı şerre mi delalet olduğunu anlama arzusunu bastırmaya mecbur kaldı.

Nihayet Edward bir bahçe kapısının önünde durduğunda Wegg tedbirli davranıp arabanın arkasından kendini aşağı atmakta hiç zaman kaybetmedi. O aşağı iner inmez, sabık sürücüsü havucu şöyle bir sallayarak, “Akşam yemeği, Eddard!” dedi ve sürücü, arka bacaklar, araba ve Eddard hep birlikte havalanarak adeta Allah katına çıkmaya davrandılar.

Aralık duran kapıyı iten Wegg, gökyüzüne uzanan, yüksek, karanlık yığınlarla dolu, etrafı duvarlarla çevrilmiş bir alanla karşılaştı; ayışığında Köşk’e giden patikanın, küllere saplanmış iki sıra kırık çömlek parçasıyla işaretlendiği görülüyordu. Patikadan gelen beyaz figürün hayalet değil, ilim irfan peşinde koşarken üzerine rahat, kısa, beyaz bir işçi gömleği geçirmiş Bay Boffin olduğu ortaya çıktı. Okumuş yazmış arkadaşını büyük bir samimiyetle karşıladıktan sonra, Köşke götürerek Bayan Boffin’e takdim etti – tıknaz, al yanaklı, neşeli yüzlü bir kadındı, siyah saten, kısa bir gece elbisesi giymiş, kocaman siyah, kâdife bir şapka ve tüyler takmıştı. Wegg buna pek şaşıtı.

“Bayan Boffin modayı yakından takip eder, Wegg,” dedi Boffin, “yapısı müsait olduğundan her giydiğini de yakıştırır. Halbuki benim modayla hiç alakam yok. Henerietty, karıcı-

ğım, Rusa İmparatorluğunun Yükselişi ve Çöküşünü işte bu bey yapacak.”

“Eminim, umarım, ikinize de faydası dokunur,” dedi Bayan Boffin.

Silas Wegg’in bildiği yerler arasında, en ziyade, lüks bir biçimde dayanıp döşenmiş, amatör bir meyhaneyi andırıyordu bu tuhaf mı tuhaf oda. Ateşin iki yanında iki ahşap koltuk, her birinin önünde bir sehpa vardı. Bu sehpalardan birinin üzerine, sekiz cilt tek sıra dizilmişti, pil bataryası gibi; ötekinde, bir şeker kasesi ve bir dizi sürahinin arkasında parmak ucuna kalkmış Bay Wegg’i görmeye çalışan, bir sıra davetkâr içki şişesi diziliydi. Ocakta çaydanlık kaynıyor, ateşin önünde bir kedi uyuyordu. Koltukların ortasında, ateşe bakan bir kanepa, bir tabure ve bir sehpa, Bayan Boffin’e ait olan merkezi bölgeyi teşkil ediyordu. Renkleri ve biçimleriyle pek cafcacılı ve zevksiz olsalar da pahalı oturma odası mobilyalarıydı bunlar, koltukların ve tavanda kırpışıp duran gaz lambasının yanında çok tuhaf kaçıyorlardı. Yerde çiçekli bir halı vardı; ama halıdaki ışıltılı nebatat şömineye kadar uzanmak yerine Bayan Boffin’in taburesi önünde son buluyor, yerini kuma ve talaşa bırakıyordu. Bu çiçeklerle bezenmiş ülke, dondurulmuş kuşlar ve cam fanuslar altında balmumu meyveler gibi manasız süsler içerse de Bay Wegg, nebatatın kesildiği alanda, onu telafi edecek bazı rafların farkına vardı hayran bakışlarla; bunlarda çeşit çeşit gıda arasında büyük bir turtanın en güzel parçası ve soğuk bir but seçilmekteydi. Oda geniş ama alçak tavanlıydı ve eski tarz pencerelerinin kalın pervazlarıyla, eğri büğrü tavanındaki kalın kirişler, bir zamanlar şehir dışında seçkin bir ev olduğunu gösteriyordu.

“Beğendin mi Wegg?” diye sordu Bay Boffin yine o kavgacı konuşma şekliyle.

“Çok hoşuma gitti, efendim,” dedi Wegg. “Hele bu şömine başı çok rahat.”

“Bunlar nedir anladın mı Wegg?”

“Yani, genel itibariyle efendim,” diye lafa başlamıştı ağır ve temkinli bir havayla Wegg; renk vermek istemeyen insanların yaptığı gibi başını eğmişti ki Bay Boffin lafını kesti:

“Anlayamazsın, Wegg, açıklayayım. Bu yerleşim Bayan Boffin’le benim ortak kararımızla oldu. Daha önce de sözünü ettiğim gibi Bayan Boffin modayı yakından takip eder: Ben şu anda pek ilgilenmiyorum. Benim derdim gücüm rahatlıktır, o da keyfine varabileceğim türden rahatlık. Madem öyle neden Bayan Boffin’le kavga edelim ki? Boffin’in Köşkü’ne gelmeden önce hiç kavga etmezdik; geldikten sonra neden kavga edelim? Bu yüzden de Bayan Boffin, odanın kendi tarafını kendi istediği gibi döşüyor; ben kendi tarafımı kendi istediğim gibi. Bunun neticesinde üç şeyi bir arada bulabiliyoruz, Muhabbet (Bayan Boffin olmasa sıkıntıdan delirirdim), Moda ve Rahatlık Ben zamanla modaya merak sararsam, Bayan Boffin kendi bölgesini biraz daha genişletir. Bayan Boffin zamanla modaya karşı şimdiki ilgisini kaybederse, o zaman onun halısı biraz daha geri gider. Eğer ikimiz de aynen bu şekilde kalırsak, o zaman zaten bir sıkıntımız yok, bir öpücük versene hanım.”

Sürekli gülen Bayan Boffin, kocasının yanına gelip tom-bul kolunu onun koluna geçirdi ve kendinden seve seve isteneni yerine getirdi. Siyah kadife şapka ve tüyler şeklindeki moda ona engel olmaya çalıştı ama layıkını bulup ezildi.

“İşte böyle Wegg,” dedi Bay Boffin, ferahlamış gibi ağ-

zını silerek, “bizi yavaş yavaş tanımaya başlıyorsun. Pek şirin bir yerdir Köşk ama kıymetini merhale merhale anlarsın. Her gün yeni bir güzelliğini azar azar keşfettiğin bir yerdir. Yığınların her birinin üzerinde kıvrıla kıvrıla çıkan bir patika vardır, avlu ve mahalleyi farklı açılardan görürsün. Tepeye çıktığında komşu arsanın manzarası eşsizdir. Orası eskiden Bayan Boffin’in merhum babasının yeri (Köpek Maması Ticaret-hanesi). Yukarıdan baktın mı avcunun içi gibi her şeyi görüyorsun. Yüksek Yığının üzerinde de öyle güzel, kafes işi bir çardak var ki yazın kitap okumak için ille de oraya gideceğim diye tutturmazsan, bir dost olarak kendini alamayıp defalarca şiir okumazsan, benden günah gitti. Ee, okurken ne istersin?”

“Teşekkür ederim,” dedi Wegg, sanki bu işi ilk kez yapmıyormuş gibi. “Genelde cin ve suyla okurum.”

“Dilini damağını nemlendirmek için mi Wegg?” diye sordu Bay Boffin masum bir hevesle.

“Haa-yır efendim,” dedi Wegg sakın bir havayla, “bana sorarsanız öyle değil. Yumuşatıyor. Ben olsam yumuşatma kelimesini kullanırdım, Bay Boffin.”

Tahta gibi katı kibri ve kurnazlığıyla, hayranlık içindeki kurbanının beklentilerine tümüyle ayak uyduruyordu. Tüccar kafasında oluşan görüntüler, bu bağlantının nasıl paraya çevrileceğinin hesapları, duygusuz ve sahtekâr bir adamın doğası gereği hiç aklından çıkmayan o düşünceyi gölgelemiyordu: Kendini ucuza satmamalıydı.

Bayan Boffin’in Moda’sı, normalde bu ad altında tapınılan ilahtan biraz daha az acımasız olduğundan, okumuş yazmış misafirine içki koymasını ya da beğenip beğenmediğini sormasını yasaklamıyordu. Misafirin kıymetbilir bir

* Canlı atların satın alınıp baltayla doğranması ve parçalarının kaynatılarak kedi köpek maması yapılması işine kibarca bu isim veriliyordu. —fn

cevap vermesi ve ilim irfan koltuğunda yerini alması üzerine, Bay Boffin de karşı koltukta bahtiyar gözlerle, kendini dinleyiciliğe hazırladı.

“Seni pipodan mahrum bırakacağım, kusura bakma Wegg,” dedi kendi piposunu doldurarak, “ama iki işi aynı anda yapamazsın. Ha! Söylemeyi unuttuğum bir şey daha var! Buraya gelip de raflardan birinde zevkine hitap eden bir şey görürsen çekinme söyle.”

Tam gözlüğünü takmak üzere olan Wegg, heyecanlı bir gözlemlerde bulunarak gözlüğü hemen geri bıraktı:

“Düşüncemi okudunuz efendim. Acaba gözlerim beni mi yanıltıyor yoksa şurada duran şey bir turta mı? Yok, ama turta olamaz.”

“Evet, turta, Wegg,” dedi Bay Boffin, hafif sıkıntılı nazarlarla Yükseliş ve Çöküş’e bakarak.

“Ben meyvelerin kokusunu mu unuttum yoksa bu elmalı bir turta mı?” diye sordu Wegg.

“Dana etli, pastırmalı turta,” dedi Bay Boffin.

“Demeyin! Dana etli pastırmalı turta, turtaların kralıdır,” dedi Bay Wegg, hisli hisli başını sallayarak.

“Biraz ister misin Wegg?”

“Teşekkür ederim Bay Boffin, madem teklif ediyorsunuz. Böyle bir durumda siz değil de başka biri teklif etse dünyada kabul etmezdim! Hem etli jöleye biraz da tuz eklendi mi, pastırmanın olduğu yerde tuz da vardır muhakkak, dili damağı yumuşatır, hem çok iyi yumuşatır.” Bay Wegg büyük bir neşeyle konuşuyordu.

Bunun üzerine turta aşağı indirildi ve Wegg çatal bıçakla maharetini gösterip yemeğini bitirirken, Bay Boffin de sabır gösterdi; bu ara sadece yaptığı açıklama yanına kâr kaldı, kilerde ne var ne yok böyle açıkta sergilemek pek Moda’ya

uygun olmasa da Bay Boffin bunu misafirperver bir davranış olarak değerlendiriyordu çünkü bir misafire yarım ağızla, “Aşağıda falanca filanca var; sana ne çıkarayım?” diye sormaktansa, “Raflara bak, canın bir şey çekiyorsa indireyim,” demek daha açık ve pratikti.

Artık Bay Wegg nihayet tabağını bir kenara koymuş ve gözlüğünü takmıştı; Bay Boffin piposunu yakmış, ıslıl ıslıl parlayan gözlerle önünde açılan dünyaya bakıyordu; Bayan Boffin modaya uygun bir biçimde divanına uzanmıştı: Elin-den geldiğince dinleyicilik edecek, elinden gelmediği yerde de uyuyacak gibiydi.

“Hım!” diye başladı Wegg. “Bay Boffin, Hanımefendi, kitabımızın birinci cildinin, birinci bölümü, Ro...” Burada kitaba dikkatle bakıp durdu.

“Ne oldu Wegg?”

“Aklıma geldi de, şimdi söylemeden olmayacak, efendim,” dedi Wegg, kitaba dikkatli dikkatli baktıktan sonra haline tavrına bir açısözlülük vererek, “bu sabah küçük bir hata yaptığınız, ben de düzeltecektim ama aklım başka şeye gitti. Rusa İmparatorluğu demiştiniz değil mi efendim?”

“Rusa değil mi Weg?”

“Hayır efendim. Roma. Roma.”

“Ne fark var Wegg?” Bay Wegg kem küm ediyordu, kendini ele verme tehlikesiyle karşı karşıyaydı ki aniden aklına parlak bir fikir geldi. “Farkı mı soruyorsunuz efendim? Ama bunu sormakla beni müşkül bir durumda bırakıyorsunuz, Bay Boffin. Farkı konuşmayı başka bir zamana, Bayan Boffin’in bizi varlığıyla şereflemediği bir zamana erteleme- nin daha iyi olacağını söylesem yeter sanırım. Bayan Boffin’in önünde buna hiç girmeyelim, efendim.”

Bay Wegg böylece aleyhindeki bu durumdan adeta bir

şövalye havasıyla sıyrılmış, üstüne üstlük erkeksi bir hassasiyetle “Bayan Boffin’in önünde buna hiç girmeyelim, efendim” demek vasıtasıyla durumu, çok fena bir pot kırdığını hisseden Bay Boffin’in aleyhine çevirmişti.

Daha sonra Bay Wegg duygusuz ve fütursuz bir tavırla işine koyuldu; karşısına çıkan her şeyin üzerinden paldır küldür geçerek; bütün zorlu şahıs ve yer isimlerine toslayarak; Hadrianus, Trajan ve Amonius’larla epey sarsılarak; Polybius’ta tökezleyerek (Polly Piyus diye okuduğu bu şahsı Bay Boffin, Romalı bir bakire zannetmiş, Bayan Boffin’se konuya hiç girmeme gerekliliğinin başlıca sebebi olarak görmüştü); Titus Antoninus Pius tarafından yere yıkılarak; tekrar ayağa kalkıp Augustus’la birlikte koşmaya başlayarak; nihayet Commodus’ta sırtı yeri bularak: Komediüs namıyla boy gösteren bu şahsı Bay Boffin kendi vatandaşı olmaya hiç yakıştıramamış, hele Roma halkını yönetirken sergilediği davranışları “adı batasica” diyerek kınamıştı. Bu şahsın ölümüyle Bay Wegg ilk okuma seansını sona erdirdi; bu sadet anından çok önce, Bayan Boffin’in mumunun, siyah, kadife şapkası ardında defalarca tam-tutulmaya uğraması endişeye sebebiyet verebilirdi, tabii yanan tüylerin kokusu canlandırıcı bir etki yapıp her seferinde onu uyandırmasaydı.* Mekanik bir biçimde okuyan ve metne hiçbir düşünce ilishtirmeyen Bay Wegg, bu müsabakadan zinde çıkmıştı; ama piposunu daha bitirmeden bir kenara bırakan ve o andan itibaren gözlerini ve zihnini dikmiş, Romalıların insanı afallatan tuhafliklarına bakan Bay Boffin, öyle fena cezalandırılmıştı ki okumuş yazmış arkadaşına iyi geceler diyecek, “yarın” kelimesini telaffuz edecek hali dahi kalmamıştı.

* Eskiden bayılan kadınları ayıltmak için, tüy şeklindeki mürekkepli kalemler yakılıp koklatılmış. —*fn*

“Komedius,” dedi Bay Boffin soluğunu bırakıp aya bakarak; Wegg’i uğurlamış avlu kapısını kilitliyordu: “Komedius o vahşi hayvanlı gösterilerde yedi yüz otuz beş kere dövüşüyor, hep aynı karakterde! Bu da yetmezmiş gibi bir kerede yüz aslanı birden salıyorlar yine aynı gösteride! Bu da yetmezmiş gibi Komedius, başka bir karakter olarak yüzünün topunu birden öldürüyor! Bu da yetmezmiş gibi Vitellius yedi ayda, İngiliz parasıyla altı milyon pound yiyor! Wegg’e göre hava hoş ama benim gibi yaşını başını almış adamı korkutur böyle şeyler. Komedius öldürülmesine öldürüldü de, biz buradan ne hisse çıkacağız bilmem.” Bay Boffin, kederli adımlarını Köşk’e çevirip başını iki yana salladı, “Bu sabah Matbuatta bu kadar korkunç şeyler olduğunu bilmiyordum. Ama bulaştık bir kere!”

VI

Kopmak

Daha önce de sözü geçen, şu ödemli kılıklı meyhane, Six Jolly Fellowship Porters, epeydir gürbüz bir zafiyet halindeydi. Koskoca binada tek bir düz zemin, hatta doğru çizgi yoktu, yine de pek çok bakımlı binayı, temiz meyhaneyi gömmüştü, daha fazlasını da gömerdi. Dışarıdan bakıldığında dar, yana kaykılmış, tombul pencerelerden bir ahşap yığınıydı ve bir portakal yığını gibi her an yuvarlanası vardı; yamru yumru ahşap verandası su üzerinde asılıydı; aslında tepede sızlanan bayrak direği dahil bütün bina suya eğilmişti ama su kenarında çok fazla beklediği için asla içine giremeyecek olan ayran gönüllü bir yüzücü gibi kıyıda kalmıştı.

Six Jolly Fellowship Porters'ın nehir cephesinin tarifi böyle. Müessesenin arka tarafı, ana giriş o tarafta olmasına rağmen öyle dardı ki, ön tarafla orantısı bakımından, dikine konmuş bir ütünün sapını andırıyordu. Bu sap, bir avlular ve sokaklar ormanının ta dibindeydi: Bu orman Six Jolly Fellowship Porters'ın öyle dibine sokulmuştu ki han kapısının önünde bir karışlık alan bile bırakmamıştı. Bu sebeple, tabii bir de bina su yükseldiğinde adeta yüzmeye başladığı için, Porters'ta çamaşır yıkandığında, bu işleme tabi tutulan

çatıların kurusunlar diye, resepsiyona ve yatak odalarına gerilmiş iplere asıldığı görülürdü.

Six Jolly Fellowship Porters'ın şömine raflarını, kirişlerini, bölmelerini, zeminlerini ve kapılarını oluşturan ahşabın bu ihtiyar yaşında, gençlik anılarıyla iyice kafası karışmış gibiydi. Yaşlı ağaçlarda olduğu gibi pek çok yeri boğum boğum olmuş ve yarılmıştı; yer yer budaklar ortaya çıkmış; kimi kısımları dal gibi eğrilip bükülmüştü. Bu ikinci çocukluk döneminde, kendi meşrebince durmadan gençliğini anlatır gibi bir hali vardı. Porters'ın müdavimleri, bazı panellerin, özellikle de barın köşesindeki ceviz dolabın üzerine ışık vurduğunda beliren desenler arasında, küçük ormanlar, bu kerestenin alındığı ağaca benzeyen dallı yapraklı küçücük ağaçlar seçildiğini söylerlerdi sık sık.

Six Jolly Fellowship Porters'ın barı insanın içini rahatlatan türdendi. Büyüklüğü bir posta arabasını geçmezdi; ama kimse bar daha geniş olsun istemezdi çünkü içi tombul küçük varillerle, üzerinde salkım salkım üzüm resimleri olan içki şişeleriyle, filelere doldurulmuş limonlarla, sepetlere konmuş bisküvilerle, müşteriler bira istediğinde kibarca selam veren bira musluklarıyla, kuytu bir köşeye sokulmuş peynirle ve buranın sahibi olan kadının daha da kuytu bir köşede, ateş başındaki üstü hiç örtüsüz kalmayan masasıyla harika bir biçimde donanmıştı. Bu sığınak, amansız dünyadan, bir cam panel bir de yarım kapıyla ayrılmıştı, üzerinde de içki bardağını koymak için kurşundan bir raf vardı, ama bu yarım kapıdan barın sıcaklığı dışarıya öyle boşalırdı ki, müşteriler ayakta, karanlık ve cereyanlı bir koridorda, içeri girip çıkanların omuz darbeleri arasında içseler de içkilerini, barın içinde oldukları gibi sihirli bir yanılsamanın etkisi altında görünürlerdi.

Six Jolly Fellowship Porters'ın hem lavabosu hem de salonu nehre açılırdı, pencerelerinde müdavimlerin burunlarına uygun kırmızı perdeler vardı, ateşin yanında külâh şeklinde kullanışlı teneke aletler bulunurdu, bunların sivri uçlarıyla közler arasında daha harlı olanları seçip şekerleyip baharatladığınız biranızı ya da Purl, Flip ve Dog's Nose diye anılan içkilerinizi ısıtabilirdiniz. Bu karışımlardan ilki, yani sıcak biraya cin katılarak yapılan Purl, Porter'ın spesiyaliydi, hatta kapısında "Erkencilere Purl" diye hislere hitap eden bir tabela vardı. Nedense Purl ille de erken içilir; gerçi erken kalkan kuşun solucanı kapması gibi, erken hazırlanan Purl'ün müşteriyi kapması tümüyle midevi bir meseleyse bile, onu burada çözemeyeceğiz. Sadece şunu eklemek lazım, ütünün sapında, barın karşısında, üç köşeli şapka gibi küçücük bir oda vardı, içine bir kez olsun ne güneşin ne ayın ne de yıldızların ışığı girmiş değildi, yine de gaz lambası ışığında dinlenmeye çekilecek pek rahat bir yer olduğuna dair bir batıl inanç vardı, bu sebeple kapısına da o cezbedici isim yazılmıştı: KUYTU.

Bayan Potterson, Fellowship Porters'ın yegane sahibi ve idarecisi olarak tahtında, yani Barda hüküm sürerdi, bir adamın ona itiraz edebilmesi için içkiden kendini kaybetmiş olması gerekirdi. Kendi ruhsatıyla Bayan Abbey Potterson adıyla bilindiğinden, su kenarında, su gibi pek de berrak olmayan bazı kafalar, onun ağırbaşlılığı ve sağlamlığından dolayı, adını Westminster'daki Abbey'den aldığı ya da onunla bir bağlantısı olduğu yönünde boz bulanık bazı düşünceler taşırlardı. Ama Abbey sadece Abigail'in kısaltmasıydı, zira Bayan Potterson altmış küsur yıl önce Limehouse Kilisesi'nde bu isimle vaftiz edilmişti.

“Riderhood, beri bak,” dedi Bayan Abbey Potterson, yarım kapının üzerine halden anlayan işaret parmağını koyarak, “Fellowship seni burada istemiyor, bedenine değil kapladığı yere ihtiyacımız var; ama burada olmanı isteseydik bile, şu son bardaktan bir damla fazla bira vermezdik sana. Keyfini çıkar.”

“Ama siz de kabul edersiniz Bayan Potterson,” –gerçi sesi pek cılız çıkmıştı– “adam gibi davranırsam bana içki vermezlik edemezsiniz.”

“Edemem öyle mi!” dedi Abbey muazzam bir ifadeyle.

“Elbette, Bayan Potterson; çünkü bildiğiniz gibi kanun...”

“Burada kanun benim,” diye lafı ağzına tıktı Bayan Abbey, “buna şüpheden varsa yakında seni de ikna ederim.”

“Ne şüpheden olacak, Bayan Abbey.”

“Olmasa iyi edersin.”

Yüce Abbey müşterinin yarım penisini kasaya attı ve ateşin yanındaki sandalyesine geri dönerek kaldığı yerden gazetesini okumaya başladı. Uzun boylu, dik bir kadındı ve yüzünün ciddiyetine, meyhane patronundan çok okul müdiresini andırmasına rağmen çok takdir edilirdi. Yarım kapının arkasındaki adam ona yan yan bakıyordu, gözden düşmüş bir öğrenci gibi.

“Bana karşı çok acımasızsınız Bayan Potterson.”

Bayan Potterson çatık kaşlarla gazetesini okuyordu, adam, “Bayan Potterson! Hanfendi! Sizinle biraz konuşabilir miyim?” diye fısıldayana kadar onunla ilgilenmedi.

Gözlerini ricacıya lütfen kaldıran Bayan Potterson, onu dar alnını yumruklar ve başını indirip kaldırır vaziyette buldu, sanki yarım kapının üzerinden balıklama içeri dalıp bara konmak için izin istiyordu.

“Peki!” dedi Bayan Potterson, kendisi uzundu ama lafı kısa kesiyordu, “ne diyeceksen de. Dökül.”

“Bayan Potterson! Hanfendi! Sorma cüretinde bulunduğum için affedersiniz ama benim karakterime mi itirazınız?”

“Kesinlikle,” dedi Bay Potterson.

“Yani korkuyor musunuz...”

“Senden korkmuyorum,” diye lafını kesti Bayan Potterson, “kastın buysa tabii.”

“Olur mu, tabii ki değil, Bayan Abbey.”

“O zaman ne?”

“Bana öyle zalimce, öyle sert davranıyorsunuz ki! Benim anlamaya çalıştığım sadece şuydu, benim buraya aşırı düzenli gelmem halinde, müessesenin mal-mülkünün emniyetle olmayacağına dair bir endişeniz, inancınız ya da tahmininiz mi var?”

“Ne demeye soruyorsun bunu?”

“Şey, Bayan Abbey, sakın üzerinize alınmayın ama Fellowship Porters’ın neden bana açık olmayıp da Gaffer gibi bir adama açık olduğunu öğrensem kafam rahatlardı doğrusu.”

Meyhane sahibinin yüzü bir tereddüt gölgesiyle karardı: “Gaffer senin girdiğin yere girmede hiç.”

“Quod’u mu diyorsunuz hanfendi, mapushaneyi? Belki. Ama girmeyi hak etmediği söylenemez. Ondan her şey beklenir.”

“Kim bekliyor?”

“Çok kimseler. En azından biri kesin. Ben.”

“Sen çok sayılmazsın,” dedi Bayan Abbey Potterson, kaşlarını tekrar tiksintiyle çatarak.

“Ama ortağıydım ben onun. Unutmayın Bayan Abbey, ortağı. Ben onun girdisini çıktısını herkesten daha iyi bili-
rim. Dikkatinizi çekerim! Ortağı olan bendim, ondan şüphelenen de benim.”

“Öyleyse,” dedi Bayan Abbey, bu sefer öncekinden daha tereddütlü, “kendi kendini itham ediyorsun.”

“Hayır, etmiyorum Bayan Abbey. Neden mi? Şundan. Ben ortağıyken benden hiç memnun kalmıyordu. Neden kalmıyordu? Çünkü şanssızım ben; pek fazla bulamıyorum. Onun şansı nasıldı? Hep iyi. Dikkatinizi çekerim! Hep iyi! Ya! Bazı oyun olur, şans önemlidir Bayan Abbey, ama bazı oyunda da, şansla birlikte ustalık da önemlidir.”

“Gaffer’ın bulduğu şeyleri bulmakta usta olduğundan kim şüpheleniyor be adam?” diye sordu Bayan Abbey.

“Bulduğu şeyleri kendisi temin ediyordur belkim,” dedi Riderhood, fesat başını sallayarak.

Karanlık bakışları karşısında Bayan Abbey’nin kaşları çatıldı.

“Her gelgitte nehre açılırsan ve nehirde birini bulmak istiyosan, önceden birinin kafasına vurup sonra da nehre atarak şansını fazlasıyla arttırabilirsin, Bayan Abbey.”

“Yüce Rabbim!” nidası istemeden Bayan Potterson’ın dudakları arasından fırladı.

“Dedim size!” dedi öteki, sesi, teknesinin paspası gırtlığına tıkılmış gibi çıktığından, sözlerini barın içine fırlatmak için yarım kapının üzerinden uzanmıştı; “Na buraya yazıyorum, Bayan Abbey! Buraya dikkat! Onu takip edeceğim, Bayan Abbey! Buraya dikkat! Yirmi yıl bile sürse ondan hesabımı soracağım! Kim ki o, kızı sayesinde matah bi halt zannediliyor. Benim de kızım yok mu?”

Konuşmakla daha çok kafayı bulmuş, iyice de zıvanadan çıkmış gibi görünen Bay Riderhood, bu gösterişli sözlerle bira kupasını alıp sendeleyerek tuvaletin yolunu tuttu.

Gaffer orada değildi ama Bayan Abbey'nin öğrencilerinden, gerektiğinde büyük uysallık sergileyen kalabalık bir tornan oradaydı. Saatin onu vurması ve Bayan Abbey'nin kapıda belirip, soluk kırmızı ceketli birine, "George Jones, zamanın doldu! Karına dakikası dakikasına evde olacağına söz verdim," demesiyle Jones boynu bükük kalktı, herkese iyi geceler dileyip çıktı. Saat on buçukta Bayan Abbey tekrar içeri baktı ve "William Williams, Bob Glamour, Jonathan, zamanınız doldu." Williams, Bob ve Jonathan da aynı yumuşakbaşlılıkla hoşçakal deyip buharlaştılar. Bunlardan daha tuhafı, şişe burunlu, parlak şapkalı bir şahıs, gözle görülür bir tereddütten sonra, garson çocuğa bir bardak sulu cin ısmarladı ama Bayan Abbey içkiyi göndermek yerine bizzat kendisi gelip, "Kaptan Joey, bundan fazlası artık zarar," deyince, sadece Kaptan çekingen hareketlerle dizlerini ovuşturup itiraz nevinden tek kelime etmeden ateşe bakmakla kalmadı, etraftakilerden de, "He ya Kaptan! Bayan Abbey haklı; sen Bayan Abbey'nin sözünden çıkma Kaptan," şeklinde mırıltılar yükseldi. Kendisine böyle biat edilmesi Bayan Abbey'in dikkatini köreltmek yerine keskinleştirmişti, sınıftakilerin saygılı yüzlerine şöyle bir göz gezdirip hizaya sokulmaya ihtiyaç duyan iki genç seçti ve takdirlerini onlardan esirgemedi: "Tom Tootle, senin gibi önümüzdeki ay evlenecek genç bir adamın artık eve gidip uyuma zamanı geldi. Hiç onu öyle dirsekleme Bay Jack Mullins, yarın senin de erkenden işbaşı yapacağını biliyorum, aynısını sana da söylüyorum. Hadi bakalım! İyi çocuk olun da iyi geceler deyin!" Bunun üzerine

kıpkırmızı olan Tootle, Mullins'e, kıpkırmızı olan Mullins de Tootle'a baktı, önce hangimiz kalksak diye ve nihayet ikisi birlikte kalktılar, Bayan Abbey onları geçirirken herkes pis pis sırtıyordu, onlara arkasını dönmese hiç kimse böyle sırtıtmaya cesaret edemezdi.

Böylesi bir müessesede, beyaz önlüklü garson, omuzlarını çıplak bırakacak şekilde ta yukarı kadar sıkı sıkı kıvrılmış yenleriyle zor kullanmanın ihtimal dahilinde olduğunu ima ederdi, ama bu ihtimal bir tür formalite muamelesi görürdü. Tam kapanma saatinde, sona kalmış müşteriler nizami bir biçimde dışarı çıktılar: Bayan Abbey barın yarım kapısında durmuş ayrılık törenine nezaret ediyordu. Hepsı Bayan Abbey'ye iyi geceler dilediler, o da hepsine, Riderhood hariç. Olanları, mesleki bir gözle inceleyen, ferasetli garson çocuk, bu adamın artık Six Jolly Fellowship Porters'tan ilelebet sürülüp aforoz edildiğini ruhunun derinliklerinde hissetti.

"Bob Gliddery," dedi Bayan Abbey garsona, "hemen Hexam'lara koş, kızı Lizzie'ye onunla konuşmak istediğimi söyle."

Bob Gliddery örnek bir süratle bir koşu gidip geldi. Onu takip eden Lizzie geldiğinde, Fellowship Porters'ın iki kadın çalışanından birisi, bar şöminesinin yanındaki küçük, kuytu masayı hazırlıyordu. Bayan Potterson'ın akşam yemeği, sosis ve patates püresinden ibaretti.

"Gel otur kızım," dedi Bayan Abbey. "Biraz bir şey yer misin?"

"Teşekkür ederim hanfendi. Ben yemeğimi yedim."

"Bana da bu kadar yetti," dedi Bayan Abbey, tadına bile bakmadığı yemeği iterek, "hatta arttı bile. Artık bana gına geldi, Lizzie."

“Üzüldüm, hanfendi.”

“Madem öyle, Allah aşkına neden yapıyorsun?” diye sordu Bayan Abbey sert bir sesle.

“Ben ne yapıyorum ki?”

“Öyle şaşkın şaşkın bakma bana! Lafa açıklamayla girebilirdim ama ben kestirmeden gitmeyi severim. Hiç lafımı esirgemem. Bob Gliddery, kapıyı zincirle de yemeğini ye.”

Yemekten olduğu kadar laf esirgememe durumundan da kaynaklanan bir çeviklikle Bob kendine söyleneni yaptı ve çizmelerinin nehir yatağına doğru indiği duyuldu.

“Lizzie Hexam, Lizzie Hexam,” diye tekrar konuşmaya başladı Bayan Potterson, “babandan kurtulursan doğru düzgün bir hayat sürebileceğini sana kaç kere söyledim?”

“Çok kere, hanfendi.”

“Çok kere. Evet! Fellowship Porters’ın önünden geçen en baba buharlı geminin demir bacasıyla konuşaydım daha iyiydi.”

“Hayır, hanfendi,” dedi Lizzie; “çünkü o size minnettar kalmazdı ama ben minnettarım.”

“Yemin ederim seninle böyle ilgilendiğime utanıyorum,” dedi Bayan Abbey hırçın bir edayla, “çünkü bu kadar güzel olmasan hiç sanmam ki ilgileneyim. Niye çirkin değilsin?”

Lizzie bu zor soruya özür diler gibi bir bakışla cevap verebildi ancak.

“Ama değilsin işte,” diye devam etti Bayan Potterson, “yani bu bahsi açmanın hiç manası yok. Seni olduğun gibi kabul etmem lazım. Öyle de yaptım. Hâlâ inat mı ediyorsun yani?”

“Ben olsam inat demezdim hanfendi.”

“Ya ne derdin, kararlılık mı?”

“Evet, hanfendi. Karar.”

“İnatçı olup da inatçı olduğunu kabul eden kimseyi görmedim zaten!” dedi Bayan Potterson, sıkıntılı burnunu kaşıyarak. “Ben olsam eminim kabul ederdim ama ben patavatsızım, ikisi farklı şeyler. Lizzie Hexam, Lizzie Hexam, tekrar düşün. Babanın en kötü tarafı ne, biliyor musun?”

“Babamın en kötü tarafını biliyor muyum!” diye tekrar etti Lizzie, gözlerini açarak.

“Babamın üzerine nasıl şüphe çektiğini biliyor musun? Ona karşı ne şüpheler beslendiğini biliyor musun?”

Babasının yaptığı işten vicdanen büyük rahatsızlık duyan kız yavaşça gözlerini yere indirdi.

“Söyle Lizzie. Biliyor musun?” diye üsteledi Bayan Ab-bey.

“Rica ederim şüpheler neymiş siz söyleyin, hanfendi,” diye sordu gözlerini yerden kaldırmadan.

“İnsana babası hakkında söylemek zor böyle bir şeyi ama söylemek lazım. Babanın ölü bulduklarının bazılarının ölmesine yardım ettiğini düşünenler var.”

Kendi duymayı beklediği gerçek, doğru şüphe yerine, asılsız olduğuna emin olduğu bir şey duymak, Lizzie’nin içini öyle rahatlatmıştı ki Bayan Abbey kızın soğukkanlılığına şaşırdı. Gözlerini hemen kaldırıp adeta zafer kazanmış gibi başını iki yana salladı, neredeyse gülecekti.

“Öyle konuşan her kimse babamı tanımıyor!”

“Çok sakın karşıladı. Olağanüstü sakın karşıladı,” diye düşündü Bayan Abbey.)

“Belki de,” dedi Lizzie bir şeyleri hatırlayarak, “babama garezi olan biridir; onu tehdit eden biri! Riderhood mu dedi bunları, hanfendi?”

“Doğrusunu istersen o dedi.”

“Evet! Babamın ortağıydı, babam ondan ayrıldığı için intikam almaya çalışıyor. Babam ortaklığı bozduğunda yanındaydım, çok kızmıştı. Hem bi de şey var Bayan Abbey! – Şimdi söyleyeceğim şeyi çok mecbur kalmadıkça kimseye söylemeyeceğinize söz verir misiniz?”

Eğilip fısıldayarak söylemişti bunları.

“Söz,” dedi Bayan Abbey.

“Babam sayesinde Harmon cinayetinin köprüünün hemen üzerinde ortaya çıktığı geceydi. Köprüünün hemen altında, eve doğru kürek çekerken, Riderhood teknesiyle karanlıkta belirdi. Sonra, cinayetin çözülmesi için o kadar uğraşıldığı halde bir türlü açıklığa kavuşmayınca, Riderhood’un cinayeti işlediğini ve babam bulsun diye cesedi özellikle oraya bıraktığını düşündüm çok kereler. Çok kötü, çok zalim bir şey ama şimdi babamın üzerine atmaya çalıştığı için bana sanki doğruymuş gibi görünüyor. Acaba ölen adam sayesinde mi malum oldu bu bana?”

Bu soruyu Fellowship Porters’ın sahibesinden ziyade ateşe sormuştu, sonra endişeli gözlerle küçük barı taradı.

Ama Bayan Potterson, öğrencilerini hizaya getirmeye alışık, tecrübeli bir müdire gibi meseleyi dünyevi bir perspektife yerleştirdi.

“Seni şaşkın kız seni,” dedi, “birinin şüphelerini dikkate almadan ötekinin şüphelerini geçiştiremeyeceğini görmüyor musun? Birlikte çalışıyorlardı eskiden. Ne yapıyorlarsa, epeydir yapıyorlardı. Senin düşündüğün doğru olsa bile, ikisinin birlikte yaptığı şey neyse, birinin aklına yatan şey de o.”

“Babamı tanımıyorsunuz hanfendi, yoksa böyle konuşmazdınız. Babamı hiç mi hiç tanımıyorsunuz.”

“Lizzie, Lizzie,” dedi Bayan Potterson, “bırak onu. İlişkini tümüyle kesmen gerekmez ama yanından ayrıl. Uzaklaş; ama sana bu gece söylediğim şey yüzünden değil –:bu konuda bir hüküm vermeyeceğiz ve doğru olmadığını ümit edeceğiz– daha önce söylediğim şeyler yüzünden. Bilmem güzelliğinden mi değil mi ama seni severim ve sana iyiliğim dokunsun isterim. Lizzie, gel sözümü dinle. Kendini harcamaya kızım, saygın ve mutlu olmaya gel ikna ol.”

Ricasının arkasında öyle olumlu duygular, öyle sağlam bir sağduyu vardı ki Bayan Abbey’nin sesi yumuşayıp okşar gibi bir tını almıştı, hatta kolunu kızın beline dolamıştı. Ama Lizzie sadece “Teşekkür ederim, teşekkür ederim! Yapmam. Yapmam. Bunu düşünmemeliyim. Babamın yükü arttıkça benim desteğime daha çok ihtiyaç duyuyor.”

Bunun üzerine Bayan Abbey, yumuşayan bütün sert insanlarda olduğu gibi yeterince ödün verdiğini hissederek buna tepki verdi ve buz kesti.

“Ben elimden geleni yaptım,” dedi, “bundan sonrasını artık kendin bileceksin. Kendi düşen ağlamaz. Babana söyle artık buraya gelmesin.”

“Ama hanfendi, emniyette olduğunu bildiğim tek yeri de ona yasaklayacak mısınız?”

“Fellowships,” dedi Bayan Abbey, “başkaları kadar kendisini de düşünmek zorunda. Burada düzeni sağlamak, Fellowships’i bu hale getirmek için çok emek harcadım, bu haliyle muhafaza edebilmek için de gece gündüz çabalıyorum. Fellowships’in üzerinde, adını kötüye çıkarabilecek bir leke olmamalı. Burayı Riderhood’a yasakladım, Gaffer’a da yasaklıyorum. İkisine de. Hem Riderhood’un hem de senin söylediklerin, ikisi üzerinde de şüpheler olduğunu gösteri-

yor, benim de ikisi arasında bir seçim yapmaya niyetim yok. İkisi de aynı karaya bulanmış, Fellowships'in de o karaya bulanmasını istemiyorum. Benim için durum budur.”

“İyi geceler hanfendi,” dedi Lizzie Hexam üzüntüyle.

“Hah! – İyi geceler!” dedi Bayan Abbey başını sallayarak.

“İnanın bana, Bayan Abbey, her şeye rağmen size gerçekten minnettarım.”

“Çok şeylere inanırım,” dedi oturaklı Abbey, “buna da inanmaya çalışacağım, Lizzie.”

O gece Bayan Potterson akşam yemeğini yemedi, her akşam içtiği sıcak negus şarabının da ancak yarsını içebildi. Kadın hizmetçiler –kara gözlü, parlak, kırmızı, yassı suratlı, basık burunlu ve oyuncak bebekler gibi kara bukleli iki gürbüz kız kardeş– birinin bayanın sinirlerini fena bozduğunu konuştular aralarında. Garson çocuk da, annesinin, yatma saatini maşayla sistematik olarak hızlandırdığı zamanlardan beri hiç böyle “yatağa kışkışlanmadığı” tespitinde bulundu.

Dışarı çıktığında arkasından kapının zincirlenmesi, Lizzie Hexam'ın o ilk anda duyduğu rahatlamayı silip süpürdü. Gece karanlık ve keskindi, nehir kenarındaki mezbelelik hüzünlüydü ve Bayan Abbey'nin elleri altındaki zincirlerin, kilitlerin şakırtısında insanı kovan bir nağme vardı. Alçalan gökyüzünün altına çıktığında, Cinayetin bozbulanık gölgesi altına girdiği hissi çöktü üstüne; nasıl yükseldiğini göremediği nehir gelgitle ayaklarının dibinde kabarıken, düşünceleri de görünmeyen bir boşluktan sökün edip yüreğine çullananak onu ürpertti.

Babasından haksız yere şüphe edildiğine emindi. Emin-di. Emin. Yine de bu kelimeyi içinden ne kadar tekrar ederse etsin, bütün olasılıkları tarayıp emin olduğunu kendine

kanıtlama işi hep sonra geliyor ve başarısızlıkla sonuçlanıyordu. Riderhood suçu işlemiş ve babasının üstüne atmıştı. Riderhood suçu işlememiş, sırf babasına kötülük olsun diye, çarpıtılmaya müsait bazı olayları babasının aleyhine çevirmişti. Bunlardan hangisi doğru olursa olsun, babası masum olduğu halde suçlu olduğuna inanılması olasılığı, bu korkunç olasılık akla geliveriyordu hemen. İnsanların cana kıydılar diye idam edildiklerini, ama sonradan suçsuzluklarının kanıtlandığını duymuştu, hem o bahtsız insanlar babasının karşı karşıya olduğu iftirayla karşılaşan ilk insanlar da değildi. Demek ki en iyi ihtimalle, babasının dışlanması, arkasından konuşulması ve ondan uzak durulması artık kaçınılmaz bir şeydi. Daha o gece başlamıştı. Koca kara nehir, kasvetli kıyılarıyla, karanlığa gömülerek gözlerinin önünden silindiğinden, iyi kötü herkes tarafından dışlanarak, zan altında geçirilecek bir hayatın uçsuz bucaksız, ıssız sefaletini göremiyordu, ama önünde belli belirsiz yattığını ve o büyük okyanusa, Ölüme uzandığını biliyordu.

Kızın zihninde kesin olan tek bir şey vardı. Bebekliğinden beri o anda yapılması gereken şeyi yapmaya –yağmurdan, soğuktan kaçmaya, açlığı ertelemeye– alışık olduğundan dalgınlıktan silkinip eve koştu.

Oda sessizdi, masanın üzerinde lamba yanıyordu. Köşedeki yatakta kardeşi uyuyordu. Üzerine eğilip onu usulca öptükten sonra masanın başına geçti.

“Bayan Abbey kapadığına göre, geligite de bakılırsa saat bir olmalı. Sular yükseliyor. Babam sular alçalmaya başlamadan Chiswick’ten geri dönmez, yani dört buçuğu bulur gelmesi. Charley’yi altıda uyandırırım. Kilisenin çanını duyarım burada oturduğum yerden.”

Hiç ses çıkarmadan cılız ateşin önüne bir sandalye çekti ve şalına sarınarak oturdu.

“Charley’nin ateşteki boşluğu yok şimdi. Zavallı Charley.”

Saat ikiyi vurdu, üçü vurdu, dördü vurdu, kadınlara has bir sabır ve kendine has bir maksatla orada öylece oturdu. Dörtle beş arası şafak sökmeye başladığında, ortalıkta gezinirken Charley’yi uyandırmamak için ayakkabılarını çıkardı, ateşe azıcık kömür attı, kaynasın diye üzerine su koydu, kahvaltıyı hazırladı. Sonra elinde lambayla merdivenden yukarı çıktı ve tekrar indi, etrafta dolanarak küçük bir bohça yaptı. Nihayet kendi cebinden, bacadan ve en üst rafta ters duran bir tasın altından bir yarım peni, birkaç tane altı peni, birkaç şilin toparladı ve onları meşakkatle, sessizce sayıp küçük bir yığın halinde kenara bıraktı. Kardeşinin sesiyle sıçradığında hâlâ bu işle meşguldü.

“Günaaaydın!” Kardeşi yatakta doğrulmuştu.

“Ödümü kopardın Charley.”

“Yok ya! Asıl sen benim ödümü kopardın. Gözümü açtım bir baktım gece yarısı, pinti-kız hayaleti gibi orada oturuyorsun!”

“Geceyarısı değil Charley. Sabahın altısı.”

“O kadar oldu mu? Peki sen ne işler karıştırıyorsun Liz?”

“Hâlâ falına bakıyorum, Charley.”

“Pek ümit vaat etmiyor herhalde,” dedi oğlan. “O üç beş kuruşu neden ayırıyorsun öyle?”

“Senin için Charley.”

“Nasıl yani?”

“Kalk Charley, elini yüzünü yıka, sonra anlatırım.”

Kararlı tavrı ve alçak sesi kardeşini daima etkilerdi. Çok

geçmeden kafasını bir tas suyun içine daldırıp çıkarmış, bir kurulanma fırtınası arasından ona bakıyordu.

“Hiç senin gibi kız görmedim,” dedi en büyük düşmanı kendisiymiş gibi haşın haşın kurulanarak “Çıkar baklayı Liz.”

“Kahvaltıya oturacak mısın Charley?”

“Koy çayı. Hu hu! Bu ne? Bi de bohça mı var?”

“Bir de bohça var, Charley.”

“Yoksa benim için mi?”

“Evet Charley, sana.”

Oğlan yüzü daha ciddileşip, hareketleri daha ağırlaşarak giyindi, gelip küçük kahvaltı masasına oturdu ve gözlerini şaşkınlıkla ablasına çevirdi.

“Charley’ciğim, canım, bizden ayrılman için en doğru zaman şimdi. Değişiklik senin için çok hayırlı olacak, çok daha mutlu olacaksın, daha bir ay geçmeden çok daha iyi bir hayatın olacak. Hatta bir hafta geçmeden.”

“Nerden biliyorsun?”

“Biliyorum işte.” Konuşma şeklinde ve kararlı görünümünde bir değişiklik olmadığı halde, kardeşine bakabilecek kadar güvenmiyordu kendine, gözlerini ekmeğini kesip yağlamakla, çayını karıştırmakla ve başka küçük hazırlıklarla meşgul ediyordu. “Babamı bana bırakmalısın, Charley –ben onunla ne yaparsam yapacağım artık– sen gitmelisin.”

“Bana söz hakkı vermiyorsun anlaşılan,” diye homurdandı oğlan, yağlı ekmeğini huysuzca bir kenara atarak.

Ablası cevap vermedi.

“Sen nesin biliyor musun,” dedi oğlan öfkeli bir sızlanmayla, “bencil cadının tekisin, uçümüze yetecek para olmadığını bildiğinden benden kurtulmaya çalışıyorsun.”

“Madem öyle diyorsun Charley, tamam ben de kabul

ediyorum, bencil bir cadıyım ve üçümüze yetecek para olmadığını bildiğimden senden kurtulmaya çalışıyorum.”

Ancak oğlan üzerine atılıp boynuna sarıldığında kaybetti serinkanlılığını. Ama o zaman da tam kaybetti ve kardeşine sarılıp ağlamaya başladı.

“Ağlama, ağlama! Gitmekten memnunum, Liz; memnunum. Beni kendi iyiliğim için gönderdiğini biliyorum.”

“Ah Charley, Charley, Allah biliyor ya öyle!”

“Evet, evet. Sen dediklerime kulak asma. Unut gitsin. Bir öpücük ver.”

Kısa bir sessizlikten sonra kardeşini bırakıp gözlerini kuruladı ve güçlü, sakın etkisini tekrar kazandı.

“Charley’ciğim, bak canım. İkimiz de bu işin yapılması gerektiğini biliyoruz, bu işin bir an önce yapılması için çok iyi bir sebep olduğunu da bizzat ben biliyorum. Dosdoğru okula git, seninle ikimizin kararımızı verdiğimizizi –babamı ikna edemediğimizi– babamın onlara sorun çıkarmayacağını ama seni de bir daha geri almayacağını söyle. Okulun yüz akısın sen, bundan sonra da yüzlerini ağartmaya devam edeceksin, sana geçimini sağlayacak bir iş bulurlar. Yanında götürdüğü giysileri, parayı göster ve biraz daha göndereceğimi söyle. Başka yolunu bulamazsam o gece buraya gelen iki beyefendiden biraz yardım isterim.”

“Sakın!” diye bağırdı kardeşi hemen. “Çenemi tutan he-riften isteme sakın! Wrayburn müdür nedir, ondan.”

Lizzie başını salladı ve kardeşi susup dikkatle dinlesin diye elini dudaklarının üzerine götürdü. Bu arada yanakları ve alnı biraz kızarmıştı.

“Her şeyden ziyade şuna dikkat et Charley! Sakın babam için kötü konuşma. Sakın babama haksızlık etme. Ba-

bam kendisi eğitim görmediği için senin de eğitim almana karşı, bunu inkâr edemezsin; ama aleyhinde başka bir şey söyleme ve ablanın da onu çok sevdiğini söylemekten geri durma. Babam hakkında daha önce duymadığın bir şey duyarsan, doğru değildir. Unutma Charley! Doğru değildir.”

Oğlan biraz şüphe ve hayretle ablasına baktı ama o hiç aldırmadan konuşmaya devam etti.

“Sakin unutma! Doğru değildir! Başka söyleyecek bir şeyim yok Charley’ciğim, akıllı uslu davran, eğitimine ağırlık ver, buradaki eski hayatın üç beş şeyini hatırla sadece, dün gece rüyada görmüşsün gibi. Güle güle cancağızım!”

Yaşı çok genç olduğu halde bu veda sözlerine, bir abladan ziyade bir annenin sevgisini katmıştı; oğlanın iyice boyunu bükülmüştü. Yürekten bir ah çekerek ablasını göğsüne bastırdıktan sonra bohçasını kapıp, kolunu gözlerine kaldırarak kapıdan fırladı.

Kış gününün beyaz yüzü, buzlu pustan duvağıyla uyuşuk uyuşuk geldi; nehirde birer gölgeden ibaret olan gemiler yavaştan kara nesnelere dönüştü; siyah mizana ve seren direklerinin ardındaki doğu bataklıkları üzerinde yükselen kan kırmızısı güneş, kendi yaktığı bir ormanın kalıntılarıyla dolu gibiydi. Babasını bekleyen Lizzie, geldiğini görünce iskelede ayağa kalkıp kendini gösterdi.

Kayığından başka bir şey yoktu yanında ve hızla ilerliyordu. Sırf bakmakla gelgit akıntılarından bir nesneyi çıkarmak gibi gizemli bir güce sahip görünen, bir tomar amfibi insan mahlûkatı iskelede toplanmıştı. Babasının kayığı kıyıya geldiğinde önce gözleri çamura daldı sonra ortadan kayboldular. Bir şey söylemeden uzak durmaların başladığını gördü Lizzie.

Gaffer da görmüştü, zira karaya ayak bastığında durup etrafına bakmaktan kendini alamadı. Ama hemen kayığını bağlamaya ve küreklerini, ipini, demirini toplamaya koyuldu. Lizzie'nin yardımıyla bunları taşıyarak evine intikal etti.

"Babacığım, ben kahvaltını hazırlarken ateşin yanına otur. Her şey hazır, seni bekliyor. Donmuşsundur."

"Pek hararetim olduğu söylenemez Lizzie; orası kesin. Ellerim küreklerle mihlanmış gibiydi. Nasıl kaskatı oldular baksana!" Ellerini uzatmıştı ama ya renkleri yüzünden ya da kızının yüzündeki ifade yüzünden hemen arkasını dönüp ateşe tuttu.

"Gecenin ayazında dışarıda durmadın inşallah baba?"

"Hayır canım. Mavnanın birine çıktım, kömür ateşinin başında yattım – Oğlan nerde?"

"Azıcık brendi var baba, ben şu eti çevirirken çayına koyuver istersen. Nehir donarsa çok sıkıntı olurdu; di mi baba?"

"Sıkıntıdan yana eksliğimiz yok zaten," dedi Gaffer, bodur, siyah bir şişeden bardağına içki boşaltıyordu, çok görünsün diye ağır ağır; "sıkıntı hep var, havadaki kurum gibi – Oğlan kalkmadı mı daha?"

"Et pişti baba. Sıcak sıcak ye. Bitirdiğinde ateşin başında konuşuruz."

Ama kızının kendisini oyaladığını fark etti ve yataktan tarafa peşinen öfkeli bir bakış fırlattıktan sonra, önlüğünün kenarını çekiştirerek sordu: "Oğlana ne oldu?"

"Sen kahvaltına başla baba, ben de yanına oturup anlatayım." Kızına baktı, çayını karıştırdı, bir iki yudum içti, sıcak biftekten çakısıyla bir lokma kesti, onu çiğnerken sordu: "Tamam mı! Oğlana ne oldu?"

"Sakin kızına baba. Okumaya yazmaya kabiliyeti varmış."

"İ hayvan herif!" dedi baba, bıçağını havada sallayarak.

"Böyle bir kabiliyeti olduğundan, başka işlerde de o kadar iyi olmadığından, eğitim görmek için gitti."

"Hayvan herif!" dedi baba, yine aynı hareketi tekrarlayarak.

"Senin ona ayıracak paran olmadığını bildiğinden, yük olmak istemediğinden, ekmeğini eğitimden çıkarmak üzere gitti. Bu sabah gitti baba, giderken çok ağladı ve onu affetmeni rica etti."

"Sakın bir daha bana gelip özür dilemesin," dedi baba, yine sözlerini bıçakla vurgulayarak. "Gözüm görmesin onu, elimin erişeceği yere de gelmesin. Demek öz babasını beğenmedi. Demek öz babasını reddetti. Babası da onu reddediyor, hayvan herif."

Tabağını itti. Güçlü, haşin bir adamın öfke duyduğunda kuvvet uygulamak için duyduğu doğal ihtiyaçla, bıçağını sapından kavrayıp, her cümlenin sonunda masaya vurmaya başladı. İçinde bir şey olmasa, kendi sıkıldığı yumruğuna bile saplayabilirdi bıçağı.

"Gittiği iyi oldu. Gitmesi kalmasından iyi. Sakın geri gelmesin. Sakın kafasını bu kapıdan içeri uzatayım demesin. Sakın ağzından onu metheden bir kelime daha çıkmasın, yoksa sen de babanı reddetmiş olursun ve baban onun için dediği şeyi senin için de söyler. Adamların benden neden uzak durduğunu anladım şimdi. Birbirlerine 'Oğlunun kendine layık görmediği adam geliyor' diyorlar. Lizzie!"

Ama Lizzie onu bir çılgınlıkla durdurdu. Kızına baktığında, kendisine yabancı bir yüzle, elleri gözlerinin önünde, duvarın dibine sindiğini gördü.

"Baba yapma! O bıçağı sapladığını görmeye dayanamıyorum. Bırak onu elinden!"

Bıçağına baktı ama şaşkınlıkla elinde tutmaya devam etti. “Baba bu çok korkunç. Bırak onu, bırak!”

Kızının görüntüsünden ve çığlığından etkilenerek bıçağı attı ve ayağı kalkarak açtığı ellerini ona doğru uzattı.

“Sana neler oluyor Liz? Seni bıçaklayacağımı mı düşünüyorsun?”

“Hayır, baba, hayır; bana asla zarar vermezsin.”

“Kime zarar veririm?”

“Hiç kimseye baba. Kalben ve ruhen eminim, hiç kimseye. Ama katlanması çok zor çünkü,” elleriyle yine yüzünü kapadı, “çünkü şey gibi görünüyordu ...”

“Ne gibi?”

Babasının o katilleri andıran görüntüsü, bir gece önce yaşadıkları ve bu sabah yaşadıklarıyla birleşince, Liz tek kelime etmeden babasının ayaklarına kapandı.

Gaffer kızını daha önce hiç böyle görmemişti. Onu büyük bir şefkatle ayağı kaldırdı, kız evlatların en iyi olduğunu söyledi, “zavallı güzel yavrucak” dedi ve başını dizine yatırarak sakinleştirmeye çalıştı. Sakinleştiremeyince, siyah saçlarının altına usulca bir yastık koydu ve masada ona verecek bir kaşık brendi aradı. Hiç kalmadığından aceleyle boş şişeyi kapıp dışarı fırladı.

Gittiği hızla ve boş şişeyle geri döndü. Kızının yanına diz çöktü, başını koluna aldı ve parmaklarını suya batırıp dudaklarını ıslattı; bir taraftan da kâh bir omzunun, kâh diğerinin üzerinden odaya bakarak öfkeyle söyleniyordu: “Evde veba mı var? Kıyafetime yapışmış ölümcül bir şey mi var? Nedir bu başımızdaki bela? Kim musallat etti bu belayı başımıza?”

VII

Bay Wegg Kendi Başının Çaresine Bakar

Roma İmparatorluğu'na doğru yola çıkmış olan Silas Wegg, ona Clerkenwell üzerinden yaklaşıyor. Vakit akşam üzeri; hava nemli ve soğuk. Bay Wegg, artık ek gelire sahip olduğundan tezgahını erken kapatmış, böylece küçük bir tur atacak zaman buluyor, aynı zamanda Köşk'te endişeyle yolunun gözlenmesini sağlamayı da kendi vazifesi sayıyor. "Boffin biraz beklerse hevesi iyice kabarır," diyor Silas, aksaya aksaya yürürken önce bir gözünü kısıyor sonra ötekini. Tabiat ana her iki gözünü de epey bir kısmış olduğundan, füzuli bir hareket aslında bu.

"Onu istediğim kıvama getirebilirsem," diyor, bir yandan takırdayıp bir yandan derin derin düşünerek, "bu kadarla yetinmek bana yakışmaz. Hiç saygın olmaz." Bu düşünceyle canlanarak daha hızlı topallamaya başlıyor ve kendisini bekleyen iddialı projelere sahip bütün insanlar gibi çok uzaklara bakıyor.

Clerkenwell'deki kilise civarına toplaşmış mücevher us-talarının farkında olan Bay Wegg'in, bu mahalleye karşı bir ilgisi ve saygısı vardı. Ancak bu husustaki hissiyatının ahlaki

yönü, tıpkı yürüyüşü gibi aksaktı; zira değerli taşlar ve saat mahfazalarını toplayıp güvenle uzaklaşmasını sağlayacak bir görünmezlik pelerininin ne büyük keyif vereceğini kurarken, söz konusu eşyayı kaybedecek insanlara karşı hiç mi hiç vicdan azabı hissetmiyordu.

Gerçi kurnaz taklitçilerin inci, elmas, altın ve gümüş işlediği, ellerini yıkadıkları suyu bile satacak kadar ellerini zenginliğe buladıkları yerlere doğru topallamıyor Bay Wegg, yiyecek, içecek, giyecek eşyalar satan küçük perakendecilerin, İtalyan çerçavecilerin, berberlerin, simsarların, köpek ve ötücü kuş satıcılarının bulunduğu daha fakir dükkânlara yöneliyor. Bu tür işlere ayrılmış dar ve pis bir sokakta karanlık bir vitrini seçiyor Bay Wegg, camın ardında don yağından yapılma bir mum sönük sönük yanıyor, etrafında deri ve kuru sopa parçalarına benzeyen bir nesneler yığını seçiliyor ama eski, teneke şamdanı içinde yanan mum dışında hiçbirinin adını koymak mümkün değil, bir de kavanoz içinde düello yapan salamura iki kurbağa var. Daha bir şevkle topallayarak karanlık yağlı girişe yöneliyor, küçük, kara, yağlı, sıkışmış yan kapıyı itiyor ve peşinden küçük, karanlık, yağlı dükkâna giriyor. İçerisi öyle karanlık ki hiçbir şey seçilmiyor, sadece küçük bir tezgahın üzerinde, bir başka teneke şamdanının içinde, bir başka don yağından yapılmış mum yanıyor, sandalyenin birinde iki büklüm oturmuş bir adamın yüzünün hemen dibinde.

Bay Wegg bu yüze selam veriyor, “İyi akşamlar.”

Kalkan yüz soluk benizli, bozuk gözlü, tepesinde kızıltozlu bir saç yığını var. Yüzün sahibinin kravatı yok, rahat çalışmak için göğsünü bağrını iyice açmış. Yine aynı sebepten üzerinde ceketini yok: sarı keten gömleği üzerinde bol bir

yelek var sadece. Gözleri, bir oymacının aşırı yorgun gözleri gibi ama oymacı değil; yüz ifadesi ve kamburluğu bir ayak-kabıcıyı andırıyor ama ayakkabıcı değil.

“İyi akşamlar Bay Venüs. Beni hatırlamadınız mı?”

Bay Venüs, belleği yavaştan canlanarak ayağa kalkıyor ve küçük tezgahın ardında mumu önce yukarı kaldırıp, sonra Bay Wegg’in doğal ve yapay bacaklarına indiriyor.

“Hatırladım tabii!” diyor ondan sonra. “Nasılsınız?”

“Wegg, adım Wegg,” diye açıklamada bulunuyor malum beyefendi.

“Evet, evet,” diyor öteki. “Hastanede mi kestiler?”

“Öyle,” diyor Bay Wegg.

“Evet, evet,” diyor Venüs. “Nasılsınız? Ateşin yanına geçip bacaklarınızı – bacağınızı ısıtın.”

Küçük tezgah öyle kısa ki, biraz daha uzun olsa arkasında kalacak olan şömineyi açıkta bırakıyor, Bay Wegg ateşin önündeki bir kutunun üzerine oturuyor ve dükkânın kokusuna benzemeyen ılık ve hoş bir kokuyu içine çekiyor. “Çünkü dükkân,” diyor içinden Bay Wegg, şöyle bir koklayarak, “küf, deri, mahzen, zamk, tutkal kokuyor,” bir nefes daha çekiyor, “bizim ihtiyar ciğerler için biraz fazla keskin.”

“Çayımı demledim, kekim de ocağın rafında, Bay Wegg: bana katılır mısınız?”

Bay Wegg’in hayattaki başlıca ilkelerinden birisi daima katılmak olduğundan, hemen kabul ediyor. Ama küçük dükkân öyle zifiri karanlık, kara raflar, girintiler ve oyuklarla öyle dolu ki, Bay Venüs’ün çay bardağıyla tabağı mumun yanında olmasa görmesi imkânsız, ayrıca gizemli kuytulardan kendisi için çıkarttığı bardağı da burnunun dibine gelene kadar görmüyor. Aynı anda, tezgahın üzerinde yatan küçük,

güzel, ölü bir kuşu da görüyor Wegg, yana düşmüş başı Bay Venüs'ün tabağına dayanmış, göğsüne upuzun, sert bir tel saplanmış. Çocuk şarkısındaki Nar Bülbülü'ydü sanki, yayı ve okuyla onu vuran serçe Bay Venüs'tü, küçük gözleriyle gören sinek de Bay Wegg'di.

Bay Venüs eğilip bir kek daha çıkarıyor ama bu ısıtılmamış; Nar Bülbülü'nün göğsündeki oku alıp, keki bu zalim aletin ucunda ısıtmaya koyuluyor. Kek kızardığında tekrar eğilip tereyağ çıkarıyor ve vazifesini tamamen erdiliyor.

Bay Wegg, birazdan yiyeceği akşam yemeğinden emin dalavereci bir adam olduğundan, keki ev sahibinin yemesi için ısrar ediyor ki yumuşatsın, sözlerini daha kolay kabullebilecek bir hale getirsin. Kekler yavaş yavaş ortadan kaybolurken, karanlık raflar, kıyı köşe belirginleşmeye başlıyor ve Bay Wegg yavaş yavaş, arkasındaki şömine rafının üzerinde, kavanoz içinde bir Hindu bebek olduğu gibi muğlak bir düşünceye kapılıyor, kavanoz yeterince büyük olsa takla atacakmış gibi büyük kafası aşağıda, kıvrılmış duran bir bebek.

Bay Venüs'ün istediği kıvama geldiğine kanaat getiren Bay Wegg konuya etrafından dolanarak yaklaşırken, herhangi bir art niyeti olmadığını göstermek için hafif hafif ellerini birbirine dokunduruyor:

“Peki bunca zamandır ben ne haldeyim, Bay Venüs?”

“Berbat,” diyor Bay Venüs hiç yumuşatmaya çalışmadan.

“Ne! Hâlâ dükkânda mıyım?” diye soruyor Wegg şaşır-mış bir edayla.

“Daima.”

Bu durum Wegg'in gizliden gizliye hoşuna gitse de duygularını gizleyerek, “İlginç. Bunu neye bağlıyorsunuz?” diye soruyor.

“Bilmiyorum,” diyor Venüs, bezgin, melankolik bir adam, zayıf sesinde kavgacı bir şikayet var, “neye bağlanabilir bilmiyorum, Bay Wegg. Sizi karma bir işin içine katamıyorum, imkânsız. Ne yaparsam yapayım uymuyorsunuz. Bu konuda azıcık bilgisi olan biri bir bakışta ‘Olmaz! Uymaz!’ der.”

“Öyle demeyin Bay Venüs,” diye serzenişte bulunuyor Bay Wegg gergin gergin, “benim şahsımdan kaynaklanan, benimkine özel bir şey olamaz. Karma işlerde hep böyle şeyler oluyordur.”

“Haklısınız, kaburgalarda sık sık oluyor. Ama diğer şeylerde olmaz. Karma iskelet hazırladığımda, doğaya tümüyle sadık kalamayacağımı biliyorum, hele kaburgalarda, çünkü herkesin kaburgası kendine göre, başkasının ki de ona uymuyor; ama diğer taraflarda karma yapmanın bir zorluğu yok. Daha biraz önce bir güzel sanatlar okuluna harika bir şey yolladım, harika. Bir bacağı Belçikalı, diğeri İngiliz, içinde sekiz farklı insanın parçaları var. Karmaya müsait olmamak diye bir şey varsa, işte siz öylesiniz Bay Wegg.”

Silas, sönük ışıktaki olabildiğince dikkatle sağlam bacağına bakıyor, biraz sessiz kaldıktan sonra sıkıntıyla konuşuyor, “Kesen adamların suçu olmalı. Yoksa neden böyle bir şey olsun ki?” Sorusuna cevap arıyor sabırsızlıkla.

“Nedenini bilemem. Bir ayağa kalkın. Işığı tutun.” Bay Venüs, sandalyesinin yanındaki bir oyuktan, gayet temiz, büyük bir özenle toplanmış bir bacak ve ayak kemiği çıkarıyor. Bunları Bay Wegg’in bacağıyla kıyaslıyor; bu sırada söz konusu beyefendinin çizme yaptırmak için ölçüsünü aldırıyor gibi bir hali var. “Nasıl oluyor da oluyor bilmiyorum ama durum bu. Bana sorarsanız şu kemikte bir dönüklük var. Hiç sizinki gibisini görmedim.”

Şüphıyla bir kendi uzvuna bir de kıyaslandığı örneğe bakan Bay Wegg sözünü esirgemiyor:

“Bahse girerim İngiliz değil bu!”

“Zor bir tahmin değil, yasalar yüzünden mecburen dışarıdan getiriyoruz çoğunu! Bu da Fransız bir beye ait.”

Başını Bay Wegg’in arkasındaki karanlık bir köşeye doğru salladığından, beriki irkilerek arkasını dönüp gözleriyle “Fransız beyi” arıyor ve nihayet başka bir köşedeki bir rafta, bir zırh parçası ya da korse gibi görünen kaburgalarıyla temsil edildiğini seçiyor zar zor.

“Ah!” diyor Bay Wegg, tanıştırmışlar gibi hissederek; “Kendi memleketinde senden iyisi yoktur eminim, ama kusura bakmazsan, bacağımanın takılmasını isteyeceğim Fransız anasından doğmadı daha.”

O anda yağlı kapı hızla içeri itiliyor ve peşinden giren çocuk, kapının çarpmasını bekledikten sonra, “Doldurulmuş kanarya için geldim,” diyor.

“Üç şilin, dokuz peni,” diyor Venüs. “Paran var mı?”

Oğlan dört şilin çıkarıyor. Daima morali yerlerde sürünen ve ahlayıp oflayan Bay Venüs, gözlerini kısıp doldurulmuş kanaryayı arıyor. Arayışında yardımcı olsun diye mumu eline alınca Bay Wegg dizlerinin yakınında, küçük, kullanışlı bir raf olduğunu görüyor, onu yakalamak için uzanıyormuş gibi görünen el iskeletlerine ayrılmış tümüyle. Bunların arasından cam kutu içindeki kanaryayı kurtarıp oğlana gösteriyor Bay Venüs.

“Burada!” diye mızıldanıyor. “Canlandırma diye ben buna derim! Dala konmuş, havalansam mı diye düşünüyor’ Ona iyi bak; çok güzel bir numune – bu da paranın üstü.”

Oğlan bozukları topluyor, kapıya çivilenmiş deri kayışı çekerek kapıyı açıyor ki Venüs yaygarayı basıyor:

“Durdurun şunu! Çabuk geri dön, seni küçük haydut! Yarım penilerin arasına diş karışmış.”

“Nerden bileyim diş olduğunu? Bana kendin verdin. Ben senin dişini ne yapayım; kendi dişim var benim.” Çocuk bir taraftan böyle söylenip bir taraftan da bozukların arasından diş seçiyor ve tezgahın üzerine fırlatıyor.

“Gençliğinin acımasız kibriyle beni hor görme,” diyor Bay Venüs acıklı acıklı. “Düşene bir tekme de sen vurma. Bana zaten olan olmuş. Para çekmecesine düşmüş herhalde. Her yere dökülüyorlar. Kahvaltıda çaydanlığın içinden iki tane çıktı. Azı dişleri.”

“İyi de,” diye çıkışıyor çocuk, “neden öyle ters ters konuşuyorsun?”

Tozlu saçlarını sallayıp zayıf gözlerini kırpıştırarak bu soruyu yine aynı şekilde cevaplıyor Bay Venüs, “Gençliğin acımasız kibriyle beni hor görme; düşene bir tekme de sen vurma. Bende senin dişlerin olsa, senin gibi konuşabilsem seni çok mahcup ederdim.”

Bu sözler oğlan üzerinde bir etki yaratıyor ki homurdanarak çıkıyor.

“Vay bana vaylar bana!” diyor Bay Venüs, derin derin içini çektiğinde mum da sönecek gibi oluyor, “Nerde taze baharın o güzel çiçekleri! Dükkânı inceliyorsunuz Bay Wegg. Size ışık tutayım. Taburem. Çırağın taburesi. Mengene. Aletler. Kemikler, muhtelif. Kafatasları, muhtelif. Kavanozda korunmuş Hintli bebek. Şu da Afrikalı. Şişelerde karışımlar, muhtelif. Her şey el altında, gayet iyi korunmuş durumda. Küflenmişler yukarıda. Şu kapaklı sepetlerde ne vardı, doğrusu ben de tam hatırlamıyorum. Muhtelif insan diyelim. Kediler. Dişli İngiliz bebeği. Köpekler. Ördekler.

Cam gözler, muhtelif. Mumyalanmış kuş. Kurumuş deri, muhtelif. Vay bana vaylar bana! Genel manzara bu.”

Mumu kaldırıp çeşitli yerlere tutarken, adı söylenen bütün bu farklı nesneler uysalca öne çıkıp sonra tekrar geriye çekilir gibi görünmüştü. Bay Venüs gamlı gamlı, “Vay bana!” diye tekrar ediyor, yerine oturuyor ve üzerinden gam damlayarak kendine biraz daha çay koyuyor.

“Ben nerdeyim?” diye soruyor Wegg.

“Arka bahçedeki depodasınız, beyefendi, samimi bir şey söyleyeyim mi, keşke Hastane kapıcısından hiç satın almasaydım sizi.”

“Baksana, benim için kaç para verdin?”

“Bilmem,” diyor Venüs, çayını üfleyerek, çayının dumanı üzerinde karanlıktan uzanıyor başı ve yüzü, Venüs sülalesinin deniz köpüğünden doğma geleneğini bugün devam ettiriyor adeta, “başka parçalar da vardı, hepsini birlikte almıştım, bilemiyorum.”

Silas sorusunu biraz daha geliştiriyor, “Beni kaç satarsın?”

“Şey,” diye cevap veriyor Venüs çayını üflemeyi bırakmadan, “böyle aniden sorunca bir rakam söylemeye pek hazırlıklı değilim, Bay Wegg.”

“Yapmayın! Anlattıklarınıza bakılırsa pek fazla etmem,” diyor Wegg, ikna kabilinden.

“Karma işler söz konusu olduğunda hakkınız var, Bay Wegg ama yine de bir,” sözün ortasında Bay Venüs çayından bir yudum alıyor ama öyle sıcak ki boğulacak gibi oluyor ve gözleri sulanıyor, “tabirimi mazur görün, Ucubelik olarak kıymet kazanabilir.”

Tabiri hiç mi hiç mazur görmediği sinirli bakışlarından belli olan Silas kaldığı yerden devam ediyor.

“Beni tanırırsınız Bay Venüs, asla pazarlık etmediğimi de bilirsiniz.”

Bay Venüs sıcak çayından yudumlar alıyor, her yudumda gözlerini kapatıp tekrar aniden açarak; ama razı olmuş gibi görünmüyor.

“Hayatta yükselmek, kendi bağımsız gayretlerimle bir yerlere gelmek niyetindeyim,” diyor Wegg hisli hisli, “bunu başardığımda da dağınık olmak, bir parçanın orada bir parçanın burada olması hiç hoşuma gitmez—açıkça söylüyorum hiç— bütün kibar insanlar gibi derli toplu olmak isterim.”

“Şu anda sadece bir niyet bu, öyle mi Bay Wegg? Madem öyle, pazarlık yapacak paranız yok yanınızda. Sizin için belki şöyle bir şey yapabilirim; sizi alıkoyarım. Sözümde dururum, sizi veririm diye korkmayın sakın. Sizi alıkoyarım. Söz. Vay bana vaylar bana!”

Onun sözünü kabul etmeye mecbur olan ve teveccühünü kazanmak isteyen Bay Wegg, kendine biraz daha çay koyarken içini çekiyor, sonra da sesine anlayışlı bir tını vermeye çalışarak soruyor:

“Çok sıkıntılı görünüyorsunuz Bay Venüs. İşler kötü mü?”

“Hiç bu kadar iyi olmamıştı.”

“Borç mu var?”

“Hiç borç yok. Bay Wegg, bu işi ilk başlatan olmak bir yana, bu işin ta kendisiyim. İsterseniz gidip Batı Yakası’ndan, Batı Yakası fiyatıyla bir iskelet alabilirsiniz ama o da benim toplamam olacaktır. Çırağın da yardımıyla yapabileceğim işin azamisini yapıyorum, bundan hem gurur hem de zevk duyuyorum.”

Dumanı tüten fincanı sol elinde, sağ elini uzatarak, her

an gözyaşlarına boğulacakmış gibi kendini bu şekilde ifade ediyor Bay Venüs.

“Ben burada insanın moralini bozacak bir şey göremiyorum, Bay Venüs.”

“Farkındayım, Bay Wegg. Hadi bu işte benden iyisi yoktur demeyeyim de, anatomi bilgimi geliştirdiğimi söyleyeyim, hem görüp tanıma hem de ismini bilme açısından mükemmel hale geldim. Sizi dağıtıp bir torbaya koysalar, Bay Wegg ve toplamam için buraya getirseler, gözüm kapalı en küçük kemiğinizin bile ne olduğunu en büyük kemikleriniz kadar kolaylıkla söyleyebilirim, bu arada hepsini aynı hızla yerlerine yerleştirebilirim, omurganızı da sizi şaşırtacak ve çok hoşunuza gidecek bir biçimde tıkr tıkr dizebilirim.”

“Ya,” diyor Silas (bu sefer önceki gibi hevesli değil), “ben bunda insanın moralini bozacak bir şey görmüyorum – en azından sizin moralinizi bozacak.”

“Farkındayım, Bay Wegg. Farkındayım. Kalbimden yana dertliyim, kalbimden! Rica etsem şu kartı yüksek sesle okur musunuz?”

Bay Venüs’ün bir çekmecedeki muazzam keşmekeş içinden bulup çıkardığı kartı alan Silas, gözlüğünü takıp okuyor: “‘Bay Venüs,’“

“Evet. Devam edin.”

“‘Hayvan ve Kuş Postu doldurulur’”

“Evet. Devam edin.”

“‘İnsan kemikleri düzenlenir.’“

“İşte bu,” diyor inleyerek. “İşte bu! Bay Wegg, otuz iki yaşımdayım ve bekarım. Onu seviyorum. Krallara layık bir kız, Bay Wegg!” Bu noktada Bay Venüs’ün ruhundaki çalkantının telaşıyla ayağa fırlaması ve sarsakça yakasını ya-

kalayarak karşısına dikilmesi Bay Wegg'i biraz ürkütse de, Bay Venüs özür dileyerek tekrar oturuyor ve umutsuzluğun sükûnetiyle, "İşimi beğenmiyor."

"Faydalarını biliyor mu?"

"Faydalarını biliyor ama sanatını takdir etmiyor ve karşı çıkıyor. 'Ne o kemiklerle bir ilintim olmasını isterim ne de başkalarının beni ilintili görmesini,' yazmış kendi el yazısıyla."

Bay Venüs kendine biraz daha çay koyuyor, bakışlarında ve hareketlerinde derin bir umutsuzlukla.

"İnsan bir ağacın en tepesine tırmanıyor, Bay Wegg, oraya vardığında bir de bakıyor ki hiçbir şey görünmüyor! Geceleri burada oturuyorum, sanatımın güzel ödülleriyle çevrili olarak, bana ne faydaları dokundu? Mahvettiler beni. Bana 'Ne o kemiklerle bir ilintim olmasını isterim ne de başkalarının beni ilintili görmesini,' dediği bir darboğaza getirdiler beni." Bu ölümcül ifadeyi tekrarlayan Bay Venüs çayından büyük yudumlar alıyor ve sebebini de açıklıyor.

"Çay beni aşağı çekiyor. Tepeden tırnağa dibe vurduğumda, atalet bastırıyor. Gecenin birine ikisine kadar ona yapıştım mı bir şeyleri unutmaya başlıyorum. Ben sizi tutmayayım Bay Wegg, kimseye arkadaşlık edecek halde değilim."

"O yüzden değil ama," diyor Silas ayağa kalkarken, "randevum olduğu için gitmem lazım. Harmon'ın oraya gitme vakti."

"Hı?" diyor Bay Venüs. "Battle Köprüsü'nün ordaki Harmon mı?" Bay Wegg o limana yelken açtığını itiraf ediyor. "Oraya kapağı attıysan işin iş. Orada çok para var."

"Ne kadar da çabuk kavradınız durumu. Hayret!"

"Şaşacak bir şey yok, Bay Wegg. İhtiyar beyefendi tozun

içinde bulunan her şeyin ne olduğunu, ne ettiğini bilmek isterdi; çok kemikler, tüyler, başka şeyler getirmiştir bana.”

“Demeyin!”

“Evet. (Vay bana vaylar bana!) Buralara çok şeyler gömmüştür, bilirsiniz. Şu ilerilere.”

Bay Wegg bilmiyor ama hızla başını sallayarak biliyormuş gibi yapıyor. Aynı zamanda Venüs’ün başıyla işaret ettiği yere doğru bakıyor, tam yönünü bulmaya çalışır gibi.

“Şu nehirde bulunan şeyle ilgilenmiştim,” diyor Venüs. “(Benimki daha böyle acımasızca refüze etmemişti o sıralarda beni.) Kalkıp gitmiştim –Neyse ama, boşverin.”

Mumu karanlık raflardan birine doğru kaldırmıştı, Bay Wegg dönüp orada ne olduğuna baktığında tekrar konuşmaya başladı.

“İhtiyar beyefendiyi buralarda herkes tanırdı. O toz yığınları arasına çok şeyler gömdüğü söylenirdi. Bence hiçbir şey yoktur. Sizce Bay Wegg?”

“Hiçbir şey yok,” diyor Wegg, daha önce bu konuda tek kelime duymadığı halde.

“Ben sizi tutmayayım. İyi geceler!”

Bahtsız Bay Venüs, elini sıkarken başını da sallıyor ve taburesine çökerek kendine biraz daha çay koyuyor. Deri kayışı çekerek kapıyı açarken omzunun üzerinden geri bakan Bay Wegg, garip dükkânın bu hareketle sarsıldığını görüyor, öyle ki bir an mum söner gibi oluyor, Hintli, Afrikalı ve İngiliz bebekler, “muhtelif insan”, Fransız beyefendi, yeşil cam gözlü kediler, köpekler, ördekler ve koleksiyonun geri kalanı bir an canlanmış gibi oluyor; Bay Venüs’ün dirseği dibindeki zavallı küçük Nar Bülbülü bile masum kanadı üzerinde kımıldanıyor. Bir an sonra Bay Wegg gaz lambaları altında, çamurda topallıyor.

VIII

Bay Boffin İstişarede

Bu hikâyenin geçtiği sıralarda, Fleet Sokağı'ndan Temple'a çıkıp, kasvetli bir kilise mezarlığına gelene kadar etrafta gamlı gamlı dolaşmış olan ve o mezarlığa nazır kasvetli pencere-
lere göz gezdiren birisi, o pencerelerin en kasvetlisinde gamlı bir çocuk görecektir; o çocukta da göz alabildiğine, bir idare katibi, bir stajyer kâtip, bir mahalli hukuk katibi, bir tapu katibi, bir Chancery katibi, olabilecek her türlü şeyin katibi ve son zamanlarda gazetelerde saygın avukat Bay Mortimer Lightwood diye adı geçen şahsın katibini görecektir.

Bay Boffin, bu kâtiplik cevheriyle, hem kendi mekânında hem de Köşk'te pek çok kereler iletişime geçmiş olduğundan, tozlu kanal yuvasında oturduğunu gördüğünde teşhis etmekte hiç zorlanmadı. Pencerenin bulunduğu ikinci kata doğru çıkmaya başladı ama Roma İmparatorluğu'nu bekleyen belirsizlikle kafası çok meşguldü, hem iyi huylu Pertinaks'ın ölümüne de pek üzölmüştü; Pretoryen muhafızlarının gazabına uğrayan Pertinaks, daha önceki gece İmparatorluğu büyük kargaşa içinde bırakıp öteki dünyayı boylamıştı.

"Günaydın, günaydın, günaydın!" dedi Bay Boffin, elini sallayarak ve büronun kapısı, musibet anlamına gelen ismi

kendine pek yakışan gamlı çocuk, Blight tarafından açıldı. “Avukat burada mı?”

“Bay Lightwood size randevu vermiş miydi, beyefendi?”

“Benim randevuya ihtiyacım yok,” dedi Bay Boffin; “parasıyla değil mi?”

“Tabii, efendim. Buyurmaz mısınız? Bay Lightwood şu anda burada değil ama birazdan gelir. Ben randevu defterine bakarken siz de Bay Lightwood’un odasına geçmez miydiniz?” Genç Blight aşırı abartılı bir hareketle, kahverengi kâğıtla kaplı uzun ince bir defter çıkardı ve parmağını yukarıdan aşağı indirerek mırıldanmaya başladı, “Bay Aggs, Bay Baggs, Bay Caggs, Bay Daggs, Bay Faggs, Bay Gaggs, Bay Boffin. Evet efendim, doğruymuş. Ama biraz erken gelmişsiniz, efendim. Bay Lightwood birazdan burada olur.”

“Acelemler yok,” dedi Bay Boffin.

“Teşekkür ederim, efendim. İzninizle, ben bu arada adınızı Ziyaretçiler Defterine gireyim.” Genç Blight yine aşırı abartılı bir hareketle başka bir defter çıkardı, eline mürekkepli kalemını alıp biraz emdi, sonra mürekkebe batırdı ve yazmadan önce, daha önce girilmiş isimleri kontrol etti. “Bay Alley, Bay Balley, Bay Calley, Bay Dalley, Bay Falley, Bay Galley,

Bay Halley, Bay Lalley, Bay Malley. Ve Bay Boffin.”

“Katı bir düzen var burada, ha evlat?” dedi Bay Boffin, ismi kaydedilirken.

“Evet efendim,” dedi çocuk. “Başka türlü başa çıkamazdım.”

Bununla muhtemelen, böyle uyduruktan bir meşgalesi de olmasa zihninin paramparça olacağını söylemeye çalışıyordu. Yapayalnız mahpusluğunda ne parlatabileceği pran-

gaları, ne kendine tahtadan oyabileceği bir su kabı olduğundan, söz konusu iki deftere, baş harflerini alfabetik sıraya göre değiştirerek isimler girme ya da adres rehberinden bulunduğu isimleri Bay Lightwood'la çalışıyormuş gibi gösterme işine vermişti kendini. Ruhen buna ihtiyacı vardı çünkü hassas bir mizacı olduğundan, patronunun hiç müşterisi olmamasını kendi adına utanç verici bir durum addediyordu.

“Ne zamandır hukuk işlerindesin?” diye sordu Bay Boffin, her zamanki meraklı ve atılgan tavrıyla.

“Üç yıl kadar oldu, efendim.”

“Neredeyse içine doğmuşsun!” dedi Bay Boffin takdirle. “Seviyor musun?”

“Pek kafayı takmıyorum,” dedi genç Blight, bu yüzden çektiği sıkıntılar geride kalmış gibi içini çekerek.

“Ne kadar ücret alıyorsun?”

“İstediğimin yarısını,” dedi genç Blight.

“İstediğinin tamamı ne kadar?”

“Haftada on beş şilin,” dedi oğlan.

“Bu gidişle ortalama ne kadar zamanda Yargıç olursun?” diye sordu Bay Boffin, çelimsiz çocuğu sessizce süzdükten sonra.

Oğlan henüz bunun hesabını yapmadığını söyledi.

“Yargıç olmanı engelleyecek bir şey yoktur herhalde değil mi?” diye sordu Bay Boffin.

Asla asla köle olmayacak bir Britanyalı olma şerefine nail olduğundan, yargıç olmasını engelleyecek hiçbir şey olmadığı cevabını verdi oğlan. Yine de böyle bir engel olabileceğine dair şüpheleri varmış gibi görünüyordu.

“Bir iki pound fazladan alsan işine yarar mıydı?” diye sordu Bay Boffin.

Bu hususta genç Blight'ın hiç şüphesi yoktu, bunun üzerine Bay Boffin kendisine söz konusu miktarda parayı hediye etti ve işleriyle ilgilendiği için teşekkür etti, sonra da işlerin artık yoluna girmek üzere olduğunu ekledi.

Sonra Bay Boffin, cinlerinden büroya dair bilgiler alıyormuş gibi bastonunu kulağına dayayarak, Hukuk İcrası ve Mahkeme Raporları ile dolu küçük kitaplığa, pencereye, boş bir mavi çantaya, mühür mumuna, mürekkepli kaleme, bir kutu etikete, bir elmaya ve sumene –hepsi de çok tozlu- mürekkep lekelerine, damlalarına, hukuk işleriyle ilgili bir şeymiş gibi gösterilmeye çalışılmış ama bunda pek de başarılı olunamamış silah kutusuna ve üzerinde HARMON MİRASI yazan demir bir kutuya baktı durdu, ta ki Bay Lightwood gelene kadar.

Bay Lightwood, Bay Boffin'in işlerini görüşmek üzere gittiği dava vekilinden geldiğini söyledi.

“Sizi pek yormuşa benziyorlar!” dedi Bay Boffin, Lightwood'un sıkıntısını paylaşmaya çalışarak.

Bay Lightwood bu bezginliğin onda kronik olduğunu söyleme gereği duymadan açıklamalarına devam etti; nihayet her türlü hukuki sürecin sonuna gelindiğini, müteveffa Harmon'ın mirasının geçerliliğinin vs. kanıtlandığını, mirasçı Harmon'ın öldüğünün vs. kanıtlandığını, Chancery Mahkemesi'nin karara vardığını anlattı; kendisi, Bay Lightwood büyük bir sevinç, şeref, mutluluk vs.'yle, Bay Boffin'i, İngiltere Bankası hesaplarında bulunan, yüz bin pound'luk bir mirasa kavuştuğu için tebrik ediyordu.

“Bu mirasın en güzel tarafı, Bay Boffin, hiç sorun içermemesi. İdare edilmesi gereken mülkler yok, iyi ürün alınmadığında çiftçilere geri ödenecek kira yok (bu yüzden adı

gazetelere çok düşen olmuştur), seçimlerde tesir altında bırakılmaya çalışılacak seçmenler yok, sütün kaymağını masaya gelmeden üstünden alan araçlar yok. Yarın sabah bütün bu parayı alıp kasanıza koyabilirsiniz ve istediğiniz yere götürebilirsiniz –ne bileyim, isterseniz Rocky Dağları’na götürün. Er ya da geç,” diye sözlerini bağladı Bay Lightwood, bezgin bir gülüşle, “gayet aşına bir havayla, birilerine Rocky Dağları’ndan bahsetmenin karşı konulmaz cazibesine kendimi kaptırıp, sizi bu coğrafi başağrılarının devasa silsilesine gönderdiğim için kusura bakmazsınız umarım.”

Bu son sözü tam manasıyla takip edemeyen Bay Boffin, şaşkın bakışlarını önce tavana sonra halıya yöneltti.

“Şey,” dedi, “bu konuda ne söylesem bilemiyorum doğrusu. Ben halimden memnundum. Şimdi ilgilenmek gereken çok şey çıktı.”

“Sevgili Bay Boffin, siz de ilgilenmezsiniz olur biter!”

“Hı?”

“Şimdi,” dedi Mortimer, “profesyonel bir danışman ağırlığıyla değil de, sade bir vatandaşın sorumsuz budalalığıyla konuşursam, meblağın aşırı yüksek olması zihninize yük oluyorsa, o meblağı kolayca azaltabileceğinizi bilmenin avuntusuna sığınabilirsiniz. Bunu yapmak pek meşakkatli geliyorsa, bu meşakkati üzerinizden alabilecek pek çok kişinin var olduğu avuntusuna da sığınabilirsiniz.”

“İyi de bana pek öyle gelmiyor,” dedi Bay Boffin aksi aksi, yüzü hâlâ şaşkındı. “Söylediğiniz şey hiç tatminkâr değil.”

“Ne tatminkâr ki, Bay Boffin?” diye sordu Mortimer, kaşlarını kaldırarak.

“Benim için tatminkâr şeyler vardı,” dedi Bay Boffin özlemlili bakışlarla. “Köşk’te ustabaşyken –daha adı Köşk

konmadığı zamanlarda— işimi çok tatminkâr buluyordum. İhtiyar adam acayip huysuzdu (anısına saygısızlık etmek için söylemiyorum bunu) ama iş güzeldi, gün ışımasından, karanlık çökene kadar. Yazık,” dedi Bay Boffin kulağını kaşıyarak, “kendini para kazanmaya verdi. Bu kadar kaptırmasa onun için daha iyi olurdu. İnanın bana,” dedi aniden bir keşifte bulunmuş gibi, “bu meblağ ona da çok fazla geliyordu!”

Bay Lightwood pek inanmamış gibi öksürdü.

“Hem tatminkâr demişken,” diye devam etti Bay Boffin, “Allah bizi korusun! Onu küçük parçalara böldüğümüzde paranın tatminkârlığı mı kalır? İhtiyar adam yükünü tutuyor ama zavallı çocuk, zavallı çocuğa hiç faydası yok. Deyim yerindeyse tam başına devlet kuşu konacakken işi bitiyor. Bay Lightwood, diyeceğim o ki, zavallı çocukcağız için, Bayan Boffin de ben de, kimbilir kaç kereler ihtiyara kafa tutmuşuzdur, o da bize ağzına geleni söylemiştir. Bayan Boffin ona doğal sevgi bağlarından bahsettiğinde, bonesini (başının tepesine siyah hasır bir şapka ilâştirir Bayan Boffin genelde) kafasından çekip avlunun öte tarafına fırlattığını bilirim. Bir keresinde bunu hakaret gibi yaptıydı da ona ağzının payını verecek olduydum, Bayan Boffin kendini aramıza atıp şakağına bir darbe aldıydı. Sonra da yere düştüydü, Bay Lightwood. Yere.”

Bay Lightwood mırıldandı, “Bayan Boffin’in kafasına, yüreğine sağlık.”

“Bunları neden anlattığımı anlıyorsunuz değil mi,” diye devam etti Bay Boffin, “şimdi işler bu şekli almadan önce, Bayan Boffin’le ben, dini bütün Hristiyanlar olmamızdan mütevellit, daima çocukların dostu olduk. Zavallı kızcağızın dostuyduk Bayan Boffin’le ben; zavallı oğlanın dostuyduk;

bizi kovacağını bilsek bile ihtiyara karşı durduk. Hatta Bayan Boffin,” burada sesini alçalttı, “şimdi Modayı takip ettiği için sözünün edilmesini istemez belki ama, benim önümde ihtiyara taş kalpli rezil, diye bile bağırırdı.”

Bay Lightwood yine mırıldandı, “Yılmaz Saxon ruhu – Bayan Boffin’in ataları, okçular– onlar sayesinde yenemedik mi Fransızları.”

“Bayan Boffin’le zavallı oğlanı son gördüğümüzde,” dedi Bay Boffin, (şişmanlarda genelde rastlandığı üzre) hararet kazandı mı eriyecek gibi oluyordu, “yedi yaşındaydı. Ablası namına konuşmak için geldiğinde Bayan Boffin’le ben yoktuk, tozun taşınmadan önce elenmesini gerektiren bir taşra ihalesi için şehir dışına gitmiştik. Bir saat içinde gelip gitmiş. Son gördüğümüzde yedi yaşında küçük bir çocuktuk, diyordum. Yalnız ve hüznüydü, şu yabancı okula gidiyordu, şimdiki Köşk’ün yukarısındaki evimize gelmişti, ateşin başında ısınmaya. Üzerinde biraz ince, küçük yol kıyafetleri vardı. Küçük sandığı dondurucu rüzgârda dışarıda duruyordu, buharlı gemiye kadar ben taşıyacaktım, ihtiyar adam arabaya altı peni vermenin lafını bile ettirmezdi. O zaman açılmış bir gülden farksız genç bir kadı olan Bayan Boffin onu yanına alıp ateşin başına gitmiş, diz çöküp ellerini ateşte ısıtmış ve yanaklarını ovmuştu; ama çocuğun gözlerinin dolduğunu görünce onun da gözleri hemen dolu dolu oldu ve onu korumak ister gibi boynuna sarıldı ve bana bağırırdı ‘Onunla birlikte kaçıp gitmek için her şeyimi, her şeyimi verirdim!’ Söylemedim ama bu laf biraz kanıma dokundu, aynı zamanda Bayan Boffin’e duyduğum hayranlığı da arttırdı. Çocukcağız ona, o çocuğa sarılmış vaziyette durdular biraz, sonra babası seslenince, ‘Gitmem lazım! Allah sizden razı

olsun!’ dedi ve bir an kalbini Bayan Boffin’in göğsüne dayadı, sonra acı çekiyormuş gibi bize baktı, ızdırapla. Ne bakıştı! Ben de onunla birlikte gemiye bindim (önce hoşuna gidecek bir şeyler yedirdim), yatağında uyur vaziyette bırakıp Bayan Boffin’in yanına döndüm. Ama onu nasıl bıraktığımı ne kadar anlatırsam anlatayım işe yaramadı, çünkü Bayan Boffin bizden ayrılırken yüzünde beliren bakışın değiştiğine asla ikna olmadı. Ama en azından bir işe yaradı. Bayan Boffin’le çocuğumuz olmamıştı ve zaman zaman olsun isterdik O olaydan sonra istemedik ‘İkimiz de ölebiliriz,’ dedi Bayan Boffin, ‘o zaman başka gözler, çocuğumuzun yüzündeki o yalnız bakışı görür.’ Bazı geceler, hava çok soğuk olduğunda, rüzgâr uluduğunda ya da yağmur fasılasız yağdığında hıçkırarak uyanır, sıkıntıyla bağırırdı, ‘Zavallı çocukcağızın yüzü gelmiyor mu hiç gözünün önüne? Ah, Allah çocukcağızı korusun!’ – seneler geçtikçe bu huyu da geçti, daha başka pek çok şeyler gibi.”

“Sevgili Bay Boffin, her şey paçavra dönuşüyor,” dedi Mortimer hafif bir gülüşle.

“Ben olsam her şey demezdim,” dedi Bay Boffin, bu tavırdan incinmiş gibi, “öyle şeyler var ki onları çöplerin içinde görmedim hiç. Neyse. Bayan Boffin’le ben, ihtiyarın hizmetinde yaşlandıkça yaşlandık, çok çalıştık, zor bir hayatımız oldu, ta ki ihtiyar yatağında ölü bulunana kadar. Sonra Bayan Boffin’le birlikte, daima yatağının yanındaki sehpa da duran kutuyu mühürledik, avukatlarının çöpünün Temple’ dan alındığını çok duyduğumdan, fikir danışacak bir avukat bulmak için buraya geldim ve sizin delikanlıyı, şu anki irtifasında, çakısıyla pencere pervazında sinek avlarken gördüm, aşağıdan seslendim, o zaman sizi tanı mıyordum

ama bu sayede müşerref oldum. Sizinle, hem de şu rahatsız yakalı adamla, hani St. Paul Mezarlığı'nın oradaki küçük kemerin altındaki..."

"Doctors' Commons," dedi Lightwood.

"Ben adını başka türlü anlamıştım," dedi Bay Boffin duraklayarak, "ama siz daha iyi bilirsiniz. Sonra siz ve Doktor Scommons işe koyuldunuz, gerekli adımları attınız, Doktor S.'yle birlikte, zavallı çocuğu bulmak için her şeyi yaptınız ve sonunda zavallı çocuğu buldunuz, biz de Bayan Boffin'le 'Onu daha iyi koşullarda tekrar göreceğiz,' deyip duruyorduk birbirimize. Kısmet değilmiş; bu işin tatminkâr olmaması da bundan, para asla onun eline geçmeyecek."

"Ama gerçekten çok iyi ellere geçmiş durumda," dedi Lightwood, başını yana eğerek.

"Bayan Boffin'le benim elimize geçti, bu gün ve bu saat itibariyle, ben de tam oraya geliyordum, bu günü ve bu saati bir şey için bekliyordum ben. Bay Lightwood, korkunç, zalim bir cinayet işlendi. Bu cinayetten, gizemli bir biçimde Bayan Boffin'le ben kârlı çıktık. Katilin yakalanması ve hapse atılması için mirasın bir kısmını ayırmak istiyoruz – On Bin Pound'luk bir ödül koyacağız."

"Bay Boffin, bu çok fazla."

"Bay Lightwood, bu miktarı Bayan Boffin'le birlikte belirledik ve böyle olmasında ısrarlıyız."

"Bu sefer budalaca şahsi hislerimle değil, mesleki kimliğimle size şunları hatırlatayım," dedi Lightwood, "bu kadar muazzam bir ödül koyarsanız, zorla bir suçlu bulmaya, zorla kanıtlar yaratmaya, zoraki suçlamalara sebebiyet verir, özetle bir sürü tehlikeye davetiye çıkarırsınız."

* Medeni hukuk doktorası için kurulmuş bir okul. Veraset mahkemesi de buradaydı. -çn

“İyi de,” dedi Bay Boffin, biraz tereddütle, “bu maksat için ayırdığımız meblağ bu. Açıktan açığa duyurulur mu duyurulmaz mı karar verilir, bizim adımıza basılacak yeni ilanlarda...”

“Sadece sizin adınıza Bay Boffin.”

“Peki; benim adıma olsun, Bayan Boffin’in de adı aynı, bu da ikimizin de bu işin içinde olduğunu gösterir. Neyse, mirası aldıktan sonra avukatıma verdiğim ilk talimat bu.”

“Avukatınız, Bay Boffin,” dedi Lightwood, çok paslı bir kalemle çok kısa bir not alarak, “bu talimatı almaktan büyük memnuniyet duyar. Başka talimat var mı?”

“Sadece bir tane daha, o kadar. Bana olabildiğince derli toplu, küçük, sıkı bir vasiyet hazırlayın ve bütün mal varlığımı ‘yegane mirasçı olarak, sevgili karım, Henerietty Boffin’e’ bıraktığımı yazın. Bu kelimeleri kullanarak, mümkün olduğunca kısa bir şey hazırlayın; ama sıkı olsun.”

Bay Boffin’in sıkı vasiyetten neyi kastettiğini anlamakta zorluk çeken Lightwood el yordamıyla ilerledi.

“Kusura bakmayın ama mesleki açıdan kesinlik önemlidir. Sıkı demekle...”

“Sıkı demek istiyorum,” diye açıkladı Bay Boffin.

“Muhakkak. Çok da açık. Ama bu sıkılık, Bayan Boffin’i belli koşullarla bağlayan bir sıkılık mı?”

“Bayan Boffin’i bağlamak mı?” diye lafını kesti kocası. “Hayır! Siz ne sandınız ki? Benim istediğim her şey öyle sıkı sıkıya onun elinde olsun ki kimse gevşetemesin.”

“İstediği her şeyi yapacak şekilde serbestçe onun mu olsun? Mutlak bir biçimde onun mu olsun?”

“Mutlak?” diye tekrar etti Bay Boffin, kısa, gürbüz bir kahkahayla. “Hah! Şu işe bak! Bu saatten sonra Bayan Boffin’i bağlamaya çalışmak ne yakışırdı ya bana!”

Bu talimat da Bay Lightwood tarafından alındı; bu işi de halleden Bay Lightwood, tam Bay Boffin'i geçirme eylemini gerçekleştirmektedirken, Bay Eugene Wrayburn kapıda adeta onu iterek içeri daldı. Bunun üzerine Bay Lightwood, her zamanki sakın tavrıyla, "Sizi tanıştırayım," dedikten sonra Bay Wrayburn'ün de hukuk mezunu olduğunu ve kısmen iş icabı, kısmen de ilgi alanına girdiği için ona Bay Boffin'in biyografisinden bazı ilginç bölümleri anlattığını ekledi.

"Sizinle tanıştığıma çok memnun oldum, Bay Boffin," dedi Eugene –gerçi pek öyle görünmüyordu.

"Teşekkürler, beyefendi, teşekkürler," diye karşılık verdi söz konusu beyefendi, "Hukukla aranız nasıl?"

"Pek iyi değil," dedi Eugene.

"Size biraz fazla mı kuru geliyor? Ustalaşana kadar biraz sebat etmek gerekiyor galiba. Ama çalışmak gibisi yoktur. Bakın anlara."

"Kusura bakmayın," dedi Eugene zoraki bir gülüşle, "ama bana örnek olarak arıların gösterilmesine daima karşı çıkmışımıdır."

"Öyle mi?" dedi Boffin.

"İlkesel olarak karşıyım," dedi Eugene, "bir biped olarak .."

"Bir ne?" diye sordu Bay Boffin.

"İki ayaklı bir mahlûk – iki ayaklı bir mahlûk olarak, bana sürekli böceklerin ve dört ayaklı mahlûkların örnek gösterilmesine ilkesel olarak karşıyım. Davranışlarımı, anları, köpekleri, örümcekleri ya da develeri örnek alarak düzenleme gereğine itirazım var. Mesela devenin çok iyi huylu bir şahıs olduğunu tümüyle kabul ediyorum ama onun kendini eğleyecek bir sürü midesi var, benimse sadece bir tane.

Dahası, içeceğimi içinde taşıyabileceğim serin bir mahzen ilıştırılmemiş bedenime.”

“Ama ben arı demiştim,” diye tekrar ediyor Boffin ne cevap vereceğini bilemediğinden.

“Aynen. İzninizle, arı demenin hiç akla yatkın olmadığını söyleyebilir miyim? Zira tümüyle varsayımdan ibaret. Bir an için bir arıyla, gömlekli pantolonlu bir insan arasında benzerlik olduğunu kabul etsek bile (ki ben reddediyorum) ve bir insanın bir arıdan bir şeyler öğrenebileceğinde hemfikir olsak bile (ki bunu da reddediyorum), öğrenilecek şeyin ne olduğu sorusu halen cevapsız kalıyor. Taklit etmek mi? Bir şeylerden kaçınmak mı? Dostunuz arılar, kraliçeleri konusunda kendilerini helak edecek kadar endişeli olduklarına ve en ufak bir monarşik harekette kendilerini dağıttıklarına, biz insanlar onlardan dalkavukluğun erdemlerini mi yoksa Saray Genelgesi’nin zavallılığını mı öğreneceğiz? Kovan’ın ancak hiciv olabileceğini düşünüyorum Bay Boffin.”

“Her halükarda çalışıyorlar,” dedi Bay Boffin.

“Ee-vet,” dedi Eugene küçümsemeyle, “çalışıyorlar; ama sizce de abartmıyorlar mı biraz? ihtiyaçlarından çok daha fazla çalışıyorlar –yiyebileceklerinden çok daha fazlasını üretiyorlar– ölene kadar tek bir fikre saplanıp vızıldayıp duruyorlar – sizce de büyütmüyorlar mı? Peki insan işçiler de hiç tatil yapmamalı mı, arılara benzeyeceğiz diye? Arılar hiç hava değişimine gitmiyor diye ben de gitmeyecek miyim? Bay Boffin, bence kahvaltıda bal nefis oluyor, ama tutucu ve ahlakçı ilkokul öğretmenimin bakışıyla, dostunuz arının despot martavallarına itirazım var. Size tekmil saygımla.”

“Teşekkürler,” dedi Bay Boffin. “Selametle, selametle!” Muhterem Bay Boffin, Harmon mirasından kaynaklanan

tatminsizlik dışında, dünyada daha çok tatminsizlikler olduğuna dair rahatsız edici bir izlenimle yola koyuldu. Bu ruh haliyle Fleet Sokağı'nda hızlı hızlı yürümekteydi ki, kibar görünümlü bir beyefendi tarafından izlendiğini ve gözlendiğini fark etti.

“Allah allah!” dedi Bay Boffin, olduğu yerde durup düşüncelerini de sekteye uğratarak, “bakalım sırada ne var?”

“Affedersiniz Bay Boffin.”

“İsmimi de mi biliyorsunuz? Nerden öğrendiniz? Ben sizi tanımıyorum.”

“Hayır, beyefendi, tanımıyorsunuz.”

Bay Boffin dikkatli dikkatli adama baktı, adam da ona. “Hayır,” dedi Bay Boffin kaldırıma baktıktan sonra, sanki kaldırım yüzlerden yapılmıştı da adaminkini onların arasında bulamamıştı, “sizi tanımıyorum.”

“Ben mühim biri değilim,” dedi yabancı, “tanınmak da istemiyorum; ama Bay Boffin’in serveti...”

“Aa! Daha şimdiden duyuldu, öyle mi?” diye mırıldandı Boffin.

“... ve onu ele geçirmesindeki romantizm, dikkatleri üzerine çekiyor. Geçen gün gösterdiler sizi bana.”

“Ya,” dedi Bay Boffin, “Herhalde gösterdiklerinde hayal kırıklığına uğramışsınızdır ama kibarlıktan itiraf edemezsiniz, gerçi ben öyle pek göze hitap etmediğimi gayet iyi biliyorum. Benden ne istiyorsunuz? Hukuk işlerinde değilsiniz, değil mi?”

“Hayır, beyefendi.”

“Ödül almak için bilgi vermeye mi geldiniz?”

“Hayır, efendim.”

Son cevabı verirken adamın yüzünde bir pembelik belirdi ama çabucak kayboldu.

“Yanılmıyorsam, avukatımın bürosundan çıktığımdan beri peşimdesiniz ve dikkatimi çekmeye çalışıyorsunuz. Söyleyin! Öyle mi, değil mi?” diye sordu Bay Boffin öfkeyle.

“Evet.”

“Niçin?”

“Sizinle yürümeme izin verirseniz anlatacağım Bay Boffin. Şuraya sapsak –Clifford Han diyorlar galiba– sokağın gürültüsünden birbirimizi iyi duyamıyoruz, orası sakindir, ne dersiniz?”

(“Hım,” diye düşündü Bay Boffin, “dokuz kuka oynayalım derse, ya da yeni mirasa konmuş taşralı bir beyle karşılaşır ya da cebinden sokakta bulduğu bir mücevheri çıkarırsa, kafasına bastonu indiririm!” Bu temkinli düşüncelerle ve bastonunu kukla Punch’ın sopasını taşıdığı gibi kolunda taşıyarak, yukarıda adı geçen Clifford Hanı’na saptı Bay Boffin.)

“Bay Boffin, bu sabah Chancery Sokağı’ndan geçerken sizi gördüm. Önümden yürüyordunuz. Sizi takip etme cüretini gösterdim, tam konuşayım mı konuşmayayım mı diye karar vermeye çalışıyordum ki avukatınızın bürosuna girdiniz. Ben de siz çıkana kadar dışarıda bekledim.”

(“Ne dokuz kuka, ne taşralı beyefendi ne de mücevher gibi görünüyor,” diye düşündü Bay Boffin, “ama belli olmaz.”)

“Korkarım biraz cesaret isteyen bir konu, pek bildiğimiz dünyayla da alakası yok ama yine de anlatmayı göze alıyorum. Bana bu cesareti veren şeyin ne olduğunu sorarsanız –muhtemelen içinizden kendinize soruyorsunuzdur zaten– size cevabım, sizin dürüst, işleri kolay yoldan halletmeyi seven birisi olduğunuza, pek sağlam bir maneviyata sahip olduğunuza ve yine aynı özellikleri taşıyan bir eşe sahip olduğunuza kuvvetle ikna olmuş vaziyeteyim.”

“En azından Bayan Boffin konusunda doğru bilgi almışsınız,” dedi Boffin, yeni arkadaşını bir kez daha tepeden tırnağa incelerken. Bu yabancı adamın halinde tavrında bastırılmış bir şeyler vardı ve gözleri yerde yürüyordu –yine de Bay Boffin’in onu incelediğinin farkındaydı– ve alçak sesle konuşuyordu. Gerçi kelimeleri bulmakta zorlanmıyordu ve ses tonu, biraz ketlenmiş olsa da kulağa iyi geliyordu.

“Başka insanların sizin için söyledikleri şeyi kendi gözlerimle de görebildiğimi –servetin sizi şımartmadığını, burununuzun büyümediğini– de eklersem, eminim açık bir insan olarak, size dalkavukluk ettiğimden şüphelenmeyecek, sadece kendimi mazur göstermeye çalıştığımı ve bunların da şu anki yegane mazeretlerim olduğunu anlayacaksınızdır.”

“Acaba ne kadar?” diye düşündü Bay Boffin. “Para isteyecek. Ne kadar?”

“Muhtemelen hayat tarzınızı değiştireceksiniz, Bay Boffin, maddi durumunuz değişti. Muhtemelen daha büyük bir eve taşınacaksınız, halletmeniz gereken pek çok mesele, uğraşmanız gereken pek çok insan olacak. Acaba beni Sekreteriniz olarak...”

“Neyim olarak?” diye bağırdı Bay Boffin gözlerini kocaman açarak.

“Sekreteriniz.”

“Şey,” dedi Bay Boffin fısıldar gibi, “acayıp!”

“Ya da,” diye devam etti yabancı, Bay Boffin’in hayretine hayret ederek, “beni herhangi başka bir isim altında işe alırsanız, eminim sadık ve minnettar olduğumu göreceksiniz ve umarım işinize yaradığımı anlayacaksınız. Doğal olarak asıl hedefimin para olduğunu düşünebilirsiniz. Ama öyle değil, bu konuyu aramızda bir karara bağlamadan önce size bir yıl,

hatta iki yıl gönüllü olarak hizmet edebilirim.”

“Nereden geldiniz?” diye sordu Bay Boffin.

“Farklı farklı bir sürü ülkeden,” dedi beriki, gözlerine bakarak.

Bay Boffin’in yabancı ülkelerin isimleri ve yerleriyle olan tanışıklığı sınırlı ve biraz kafa karıştırıcı nitelikte olduğundan, sonraki sorusunu biraz daha esnek bir model üzerinden şekillendirdi.

“Belli bir yer var mı?”

“Çok yerler dolaştım.”

“Ne iş yaptınız?” diye sordu Bay Boffin.

Bu soruyla da fazla bir ilerleme kaydedemedi, zira şu cevabı aldı, “Önce öğrencilik, sonra gezginlik.”

“Böyle açık sormamı mazur görün ama,” dedi Bay Boffin, “geçiminizi nasıl sağlıyorsunuz?”

“Yapmayı düşündüğüm işi size az önce söyledim,” dedi beriki, tekrar bakıp gülümseyerek, “Aslında başka niyetlerim vardı ama birisi benden önce davrandı ve şu anda hayata baştan başlamam gerekiyor.”

Bu adaydan nasıl kurtulacağını tam bilemeyen ve haliyle tavıyla, giyim kuşamıyla, kendisinde pek olmadığından korktuğu bir incelmilik sergilediği için karşısında iyice mahcup olan muhterem Bay Boffin, Clifford Hanı’nın çamurlu küçük bahçesine ya da kedi barınağına baktı dikkatli dikkatli, bir fikir vermelerini bekler gibi. Serçeler vardı, kediler vardı, çürüme ve kokuşma vardı ama bunlar dışında pek ilham veren bir yer değildi.

“Bu arada,” dedi yabancı, cüzdanından bir kart çıkarıp uzatarak, “size kendimi tanıtmadım. Adım Rokesmith. Holloway’de, Bay Wilfer diye bir zatın evinde oturuyorum.”

Bay Boffin tekrar baktı.

“Bayan Bella Wilfer’ın babası mı?” diye sordu.

“Ev sahibimin Bella diye bir kızı var. Evet; odur muh-temelen.”

Bu isim sabahtan beri, hatta günlerden beri Bay Boffin’in aklında dolanıp duruyordu zaten; bu yüzden de, “Bu da çok tuhaf!” dedi ve farkında olmadan, bütün adabı muaşeret kurallarını hiçe sayarak yine dik dik yabancıya baktı. “Gerçi şimdi düşünüyordum da, belki size beni gösteren o aileden birileriydi.”

“Hayır. Hiç onlarla birlikte sokağa çıkmadım.”

“Belki de benden bahsettiklerini duymuşsunuzdur.”

“Hayır. Kendi odamda kalıyorum ve onlarla neredeyse hiç görüşmüyorum.”

“Tuhaf ki ne tuhaf!” dedi Bay Boffin. “Valla beyefendi, doğrusu size ne diyeceğimi bilemiyorum.”

“Bir şey demeyin,” dedi Bay Rokesmith: “İzin verin bir iki güne kadar sizi görmeye geleyim. Daha ilk görüşte bana güveneceğinizi ya da sokaktan alıp eve götüreceğinizi düşünecek kadar şuursuz değilim. İzin verin, boş bir zamanınızda tekrar görüşmek için geleyim.”

“Bence uygun, buna itirazım yok,” dedi Bay Boffin; “ama şunu iyice anlamanız şartıyla: Sekreter olarak bir beyefendiye ihtiyacım olur mu hiç bilmiyorum. Öyle demiştiniz değil mi, Sekreter?”

“Evet.”

Bay Boffin’in gözleri tekrar kocaman açıldı ve adayı tepeden tırnağa süzerek mırıldandı, “Tuhaf! – Sekreter olduğuna emin misiniz?”

“Eminim.”

“Sekreter olarak,” diye tekrar etti Bay Boffin, kelime-

ye yoğunlaşarak; “aydaki adama ne kadar ihtiyaç duyarsam sekretere de o kadar ihtiyaç duyarmışım gibi geliyor. Bayan Boffin’le hayat tarzımızı değiştirme konusunda karar bile almadık daha. Bayan Boffin’in Modaya meyli var tabii ama Köşk’te modaya uygun şeyler yaptı zaten, başka değişikliğe gerek duymaz belki. Madem aceleniz yok beyefendi, sizinle görüşmek isterim, bir ara Köşk’e buyrun. Bir iki haftaya kadar beklerim. Aynı zamanda, önce söylediğim şeylere ilaveten, tahta bacaklı, okur yazar bir adam çalıştırıyorum ve ondan ayrılmak gibi bir niyetim yok.”

“Benden önce davranmışlar demek, üzöldüm,” dedi Bay Rokesmith, bu duyduğuna şaşırdığı her halinden belliydi; “belki başka vazifeler çıkar ama.”

“Benim okur yazar adamın işleri belli,” dedi Bay Boffin vakarla, “meslek icabı yükselip çöküyor, arkadaş olarak da şiir okuyor.” Bu vazifelerin Bay Rokesmith’in şaşmış zihninde hiçbir açıklık taşımadığını fark etmeden devam etti: “Size iyi günler dilerim beyefendi. Bir iki hafta içinde ne zaman isterseniz Köşk’e gelebilirsiniz. Oturduğunuz yere yaklaşık bir buçuk kilometre mesafede, ev sahibiniz de yolu tarif edebilir. Ama yeni adını belki bilmiyordur, Boffin’in Köşkü diyoruz şimdi, eğer bilmiyorsa Harmon’ın yeri diye sorun, olmaz mı?”

“Harmuun,” diye tekrarladı Bay Rokesmith, tam duymamış gibi, “Harmam. Nasıl yazılıyor?”

“Nasıl yazıldığı sizin işiniz,” dedi Bay Boffin sükûnetle. “Harmon deyin yeter. Hadi selametle, selametle!” Ve arkasına bakmadan uzaklaştı.

IX

Bay ve Bayan Boffin İstişarede

Hiçbir yerlerde oyalanmadan kendini dosdoğru eve intikal ettiren Bay Boffin, Köşk'e vardığında (matemdeki bir fayton beygiri gibi kadifeli, tüylü bir yürüyüş elbisesi giymiş olan) Bayan Boffin'e, kahvaltıdan beri bütün yaptıklarının ve konuştuklarının tam raporunu verdi.

"Bu da bizi," diye devam etti, "karara bağlamadığımız meseleye getiriyor: Moda hususunda yeni bir hamle yapılıp yapılmayacağına."

"Ben sana ne istediğimi söyleyeyim, Noddy," dedi Bayan Boffin, muazzam bir keyifle elbisesini düzelterek; "ben Sosyeteye karışmak istiyorum."

"Son Moda Sosyete mi canım?"

"Evet!" diye bağırdı Bayan Boffin, çocuk gamsızlığıyla gülerek "Evet! Balmumu heykeller gibi buraya kapanıp kalmanın bir faydası yok, değil mi?"

"İnsanlar balmumu heykelleri görmek için para veriyor, canım," dedi kocası, "halbuki (seni görmek için o para çok az olsa da) en azından komşular bedavaya görüyor seni."

"Ama böyle olmuyor," dedi Bayan Boffin neşeyle. "Biz

de komşular gibi çalıştığımız zamanlarda birbirimizle uyuşuyorduk. Şimdi biz işi bıraktık ve artık uyuşmuyoruz.”

“Ne! Tekrar işe başlamayı mı düşünüyorsun?” diye sordu Bay Boffin.

“Ne münasebet! Başımıza talih kuşu kondu, böylesi bir talih neyi gerektiriyorsa onu yapmalıyız; ona göre davranmalıyız.”

Karısının içgüdüsel bilgeliğine hep büyük saygı duymuş olan Bay Boffin, biraz sıkıntıyla da olsa, “Öyledir herhalde,” diye cevap verdi.

“Şimdiye kadar elimize geçen servetle hiçbir şey yapmadık, bu yüzden de bir faydasını göremedik,” dedi Bayan Boffin.

“Doğru, şu ana kadar bir şey yapmadık,” diye onayladı Bay Boffin, yine aynı sıkıntıyla koltuğuna oturarak. “İnşallah ileride güzel şeyler yaparız. Peki sen bu konuda neler düşünüyorsun hanım?”

Geniş bedenli, sade mizaçlı, güleç bir mahlûk olan Bayan Boffin, kucağında kavuşturduğu elleri ve katmerli gerdaniyle düşüncelerini açıklamaya başladı.

“Güzel bir muhitte güzel bir ev, etrafımızda güzel eşyalar, güzel hayat, güzel arkadaşlar. Fazla ifrata kaçmadan elimizdeki paraya uygun bir yaşam sürmek ve mutlu olmak.”

“Evet. Mutlu olmak,” diye onayladı, halen sıkıntıdan kurtulamayan Bay Boffin.

“Yüce rabbim!” diye bağırdı Bayan Boffin, gülerek ellerini çırpıp neşeyle öne arkaya sallanarak, “kendimi çift atlı sarı bir arabada hayal ediyorum, tekerlerin ortasında gümüş kutular...”

“Ya! Bunu hayal ediyorsun öyle mi canım?”

“Evet!” diye bağırdı keyifli mahlûk. “Arkada bir uşak, bacaklarını başka arabaların oklarından koruması için demir parmaklık! Önde bir sürücü, kendisi gibi üç kişiyi alacak genişlikteki koltuğa gömülmüş, yeşil beyaz battaniye örtünmüş! İki doru at, başlarını sallıyor, ayaklarını yüksek yüksek atıyorlar! İkimiz içeriye kurulmuşuz, beşibiyerde gibi! Aaa-ah! Ne güzel! Ha ha ha ha!”

Bayan Boffin ellerini çırparak tekrar öne arkaya sallandı, ayaklarını yere vurdu, gülmekten yaşayan gözlerini sildi.

Kendisi de karısına uyup gülen Bay Boffin, “Peki hanım,” diye sordu, “Köşk konusunda ne düşünüyorsun?”

“Kapatırız. Satmayız ama içine bekçi oturturuz.”

“Başka?”

“Noddy!” dedi Bayan Boffin, moda-ya uygun divanından kalkıp basit koltuğun kenarına ilişti ve yumuşak kolunu kocasının koluna geçirdi. “Başka şunu düşünüyorum –hatta sabah akşam aklımda bu var diyebilirim– şu hayal kırıklığına uğrayan kızcağızı; hem kocadan yana hem de zenginlikten yana pek zalim bir hayal kırıklığı yaşadı. Onun için bir şeyler yapamaz mıyız sence? Bizimle yaşamasını rica edemez miyiz? Ya da o tür bir şeyler.”

“Benim aklıma hiç gelmemişti!” diye bağırdı Bay Boffin, hayranlıktan sehpayı yumruklayarak. “Bu hanımın kafası buharlı makine gibi çalışıyor! Kendi de nasıl yaptığını bilmiyor. Makinenin de bilmediği gibi.”

Bayan Boffin, bu felsefi yaklaşımdan hoşlandığını gösterircesine kocasının kulağını çekti, sonra anaç bir ses tonuyla konuşmaya başladı: “Ayrıca bir düşüncem daha var. Sevgili küçük John Harmon’ın okula gitmeden önceki halini hatırlıyor musun? Bizim öteki evde, ateşin başındaki halini?”

Artık parayla pulla işi kalmadığına ve bütün hepsi bize kaldığına göre, yetim bir oğlan bulsak, onu evlat edinsek, adını John koysak, bakıp büyütsek diyorum. İçim daha rahat olur gibime geliyor. İstersen kapris de ...”

“Demem, hiç demem,” diye lafını kesti kocası.

“Hayır, ama canikom, deseydin...”

“Hayvanlık etmiş olurum,” diye tekrar lafını kesti kocası.

“Kabul ettiğin anlamına mı geliyor bu? Ne iyi ne düşüncelisin, her zamanki gibi, canikom! Sana da çok hoş gelmiyor mu,” dedi Bayan Boffin, bir kez daha bütün sevimliliğiyle tepeden tırnağa ışıldayıp, müthiş bir keyifle elbisesini düzelterek, “o günkü zavallı, hüznü çocuk sayesinde bir başka çocuğun daha mutlu, iyi ve aydınlık bir hayat süreceğini düşünmek, sana da hoş gelmiyor mu? Hem de bu iyiliğin o zavallı hüznü çocuğun parasıyla yapılacağını bilmek?”

“Evet; sizin Bayan Boffin olduğunuzu bilmek de çok hoş geliyor,” dedi kocası, “bütün bu yıllar yıllar boyu hep hoş geldi.” Bayan Boffin’in modaya uyma emellerini baltalıyordu bu ama yine de bu sözleri sarf ettikten sonra yanyana oturdular, Modadan yana iflah olmaz bir çift olarak.

Bu iki cahil ve cilalanmamış insan, şimdiye kadar hayat yolculuklarında, dini bir vazife duygusu ve doğru olanı yapma arzusuyla bulmuşlardı yollarını. İkisinin de içlerinde bin türlü zaaf ve gülünçlük bulunabilirdi; buna ilaveten, kadının içinde bin türlü gösteriş merakı da bulunabilirdi belki. Ama en iyi zamanlarında, onlardan koparabileceği işin en fazlasını, en kötü zamanlarında sıkıntıya düşürecek kadar az ücretle, çekip alan, zorlu, zalim ve çıkarıcı doğa, ahlaki doğruluklarını görüp buna saygı duyamayacak kadar da zıvanadan çıkmamıştı. Kendine rağmen, onlarla ve kendisiyle

daimi bir çatışma halinde yapmıştı bunu. Zaten dünyanın kanunu böyledir. Kötülük genelde kısa ömürlü olur ve onu yapanın ölmesiyle ortadan kalkar; İyilik asla.

En aşağılık niyetlerine rağmen, Harmony Hapishanesi'nin ölmüş Mahpusu, bu iki sadık hizmetkârının dürüst ve doğru olduğunu bilirdi. Kendisine dürüstlüğün ve doğruluğun diliyle karşı geldiklerinde onlara öfkelenip küfürler yağdırsa da taş kalbine bir çizik atılmış, onları satın almaya kalkışacak olsa bütün servetinin yetmeyeceğini anlamıştı. Bu yüzden de onlara cefa çektiren ve tek bir güzel sözü çok gören bir patron olduğu halde isimlerini vasiyetine yazmıştı. Bu yüzden de her gün insanoğluna zırnık güvenmediğini beyan etse de –kendine ucundan kenarından benzeyen kimseye güvenmezdi gerçekten de– bu iki insana, ondan sonra hayatta kalırlarsa, en ufağından en büyüğüne her konuda güvenebileceğine emindi, tıpkı kendisinin öleceğine emin olduğu gibi.

Modayı kendilerinden fersah fersah uzağa itmiş olan Bay ve Bayan Boffin, yanyana oturup, evlat edinecekleri yetimi nasıl bulacaklarını tartışmaya başladılar. Bayan Boffin gazetelere ilan vermeyi önerdi, aşağıdaki özellikleri haiz yetimler falanca gün Köşk'e müracaat edeceklerdi; ama Bay Boffin'in bütün mahalle sokaklarının yetimlerle dolacağını basiretle tahmin etmesi üzerine bu yöntem safdışı edildi. Daha sonra Bayan Boffin kendilerine yetim bulması için rahibe danışmayı teklif etti. Bay Boffin bu planı daha uygun bulduğundan, bir an önce söz konusu muhterem beyefendiye ziyarette bulunmaya ve fırsattan istifade Bayan Bella Wilfer'la da tanışmaya karar verdiler. Bu ziyaretlerin resmi bir havada yapılabilmesi için Bayan Boffin'in faytonu hazırlandı.

Eskiden iş için kullanılan, uzun, çekiç kafalı ihtiyar bir attan ve onun koşulduğu, yine aynı döneme ait, uzun zamandır Harmony Hapishanesi kümes hayvanları tarafından, bir kısım titiz tavuğun en gözde yumurtlama alanı olarak kullanılan, dört tekerlekli bir arabadan oluşuyordu fayton. Boffinler'e kalan mirasta yer alan ata hiç beklemediği miktarda arpa verilmesi ve arabanın da boyanıp cilalanması, Bay Boffin'e göre pek şık olmuştu; sürücü olarak, atla mükemmelen uyum sağlayan, uzun, çekiç kafalı bir delikanlının eklenmesiyle hiçbir eksik kalmamıştı. Delikanlının kendisi de önceleri bu müessesede çalışıyordu ama şimdi, mahalle terzisinin yanında, tozluk ve paltolardan müteşekkil bir mezara kapatılmış, üzeri de yığın yığın düğmelerle mühürlenmişti.

Bu hizmetkârın arkasında Bay ve Bayan Boffin aracın gerisinde yerlerini aldılar: Araç geniş olmasına genişti ama tümseklerin üzerinden geçerken, ön tarafının tıksırarak ayrılması gibi bayağı ve ürkütücü bir eğilimi vardı. Köşk'ün kapılarından çıktıkları görülür görülmez bütün mahalle Boffinler'i selamlamak için camlara kapılara fırladı. Arabanın arkasından bakakalanlar arasında, gür sesleriyle "Noddy Boffin!"

"Para babası Boffin!"

"Bize de koklat biraz, Boffin!" ve benzeri iltifatlarla onu selamlayan gençten şahıslar vardı. Çekiç kafalı delikanlı bunlara öyle gıcık kaptı ki, görkemli ilerleyişi arabayı kenara çekerek sekteye uğratıp, tacizcileri bertaraf etmek üzere aşağı atlamaya davrandı birkaç kere; bu gayeden onu, işverenlerinin uzun ve hararetli ikna gayretleri vazgeçirebildi ancak.

Nihayet Köşk yöresi arkada bırakılıp, Rahip Frank Milvey'in huzurlu mekânına ulaşıldı. Rahip Frank Milvey'in

ikametgahı pek mütevazıydı çünkü aynı ölçüde mütevazı bir geliri vardı. Kendisine bağıшта bulunacak kadar bunamış her türlü şaşkın ihtiyar kadının emrine amadeydi, Boffinler'i de hevesle karşıladı. Gençten bir adamdı, pahalı bir eğitimden geçmiş, sefil bir ücret alan, genç karısı ve yarım düzine çocuğuyla yaşayan. Dar bütçesine biraz katkıda bulunmak için, klasikleri öğretmek ve tercüme etmek zorunda olsa da bölgesindeki en aylak insandan daha fazla zamanı, en zengin insandan daha fazla parası olduğu düşünülürdü. Hayatının lüzumsuz eşitsizliklerini ve tutarsızlıklarını, adeta köleliğe varan geleneksel bir tevekkülle kabul etmişti; halktan biri rahibin üzerindeki yükü daha makul ve katlanılabilir hale getirmeye cüret edecek olsa ondan pek yardım göremezdi.

Anlayışlı, sabırlı bir yüz ve tavırla, yine de Bayan Boffin'in elbisesini gözden kaçırmadığını gösteren gizli bir tebessümle Bay Milvey, küçük çalışma odasında –yukarıdaki altı çocuk tavandan aşağı inecekmiş, aşağıda kızaran koyun budu da zeminden yukarı çıkacakmış gibi bir patırtı gürültü arasında– Bayan Boffin'in yetim bulma talebini dinledi.

“Sizin hiç kendi çocuğunuz olmadı, değil mi Bay ve Bayan Boffin?” diye sordu Bay Milvey.

Hiç.

“Ama masallardaki Krallarla Kraliçeler gibi hep çocuğunuz olsun istemişsinizdir herhalde?” Genel olarak, evet.

“O krallarla kraliçeler daima çocuk ister,” dedi Bay Milvey kendi kendine gülerek Rahip olsalar belki bunun tam aksini isteyecekleri kanaatindeydi.

“Sanırım,” diye devam etti, “Bayan Milvey'i çağırmak en iyisi olacak. Elim ayağırndır benim. İzninizle onu çağırayım.”

Bay Milvey seslendi, “Margaretta, canım!” ve Bayan Milvey aşağı indi. Endişelerden biraz yıpranmış, güzel, akıllı, ufak tefek bir kadındı; pek çok zevkini ve parlak hayalini bastırmış, onların yerine okulları, çorbayı, gömlekleri, kömürü ve genciyle yaşlısıyla geniş bir nüfusun hafta içi sıkıntılarıyla, Pazar öksürüklerini koymuştu. Tıpkı Bay Milvey’in fedakârca, eski okuduğu konulara ve sınıf arkadaşlarına ait şeyleri bastırmış, fakirlerle çocuklan arasında hayatın kuru kırıntılarına kanaat etmiş olması gibi.

“Sevgili Bay ve Bayan Boffin, başınıza konan talih kuşunu duydum.”

Bayan Milvey en ufak yapaylık taşımayan bir zarafetle onları kutlamış, gördüğüne de sevinmişti. Yine de açık olduğu kadar ferasetli de olan alımlı yüzünde, kocasının gizli tebessümü eksik değildi. “Bayan Boffin küçük bir oğlan evlat edinmek istiyor, canım.” Bayan Milvey’in telaşa kapıldığını gören kocası ekledi: “Bir yetim arıyor, canım.”

“Ya!” dedi Bayan Milvey, kendi küçük oğullarından yana içi rahatlayarak.

“Ben de ihtiyar Bayan Goody’nin torunu bu işe uygun olabilir diye düşündüm.”

“Ay ama sevgili Frank! Bence hiç uygun değil.”

“Değil mi?”

“Yok, değil!”

Konuşmaya katılmayı kendine vazife sayan ve bu minyon, anlayışlı kadının gösterdiği ilgiden memnun olan, güçle Bayan Boffin, çocuğun ne gibi bir mahsuru olduğunu sordu.

“Eminim kocam da yeniden düşündüğünde bana hak verecektir,” dedi Bayan Milvey, Rahip Frank’e bakarak, “yeti-

mi enfiyeden uzak tutamazsınız. Büyükannesi sürekli enfiye alıp üzerine yağıdırıyor.”

“Ama o zaman büyükannesiyle yaşıyor olmayacak, Margaretta,” dedi Bay Milvey.

“Hayır, Frank ama büyükanneyi Bayan Boffin’in evinden uzak tutmak imkânsız; yiyecek içecek buldu mu ayağı iyice alıştır. Hem biraz münasebetsiz bir kadın. Geçen Noel arifesi on bir bardak çay içip durmadan da homurdandığını hatırlatırsam ayıp olmaz herhalde. Minnettarlık nedir bilmeyen bir kadın o, Frank. Bu evin kapısı önünde toplanmış insanlara kendi hatalarını anlattığını hatırlarsın, sonra da geceleyin biz yattıktan sonra, kendisine hediye edilen bir iç donunu, kısa gelmiş diye bize geri getirmişti.”

“Doğru,” dedi Bay Milvey. “Bence de olmaz. Belki küçük Harrison...”

“Aman, Frank!” diye karşı çıktı dikkatli karısı.

“Onun büyükannesi yok, canım.”

“Hayır, ama Bayan Boffin’in o kadar surat asan bir yetimden hoşlanacağını sanmıyorum.”

“Bu da doğru,” dedi Bay Milvey, aklı iyice karıştığundan bezginleşmişti. “Küçük bir kız olsa...”

“Ama sevgili Frank, Bayan Boffin erkek istiyor.”

“O da doğru,” dedi Bay Milvey. “Tom Bocker iyi bir çocuk.” (dalgın dalgın)

“Doğrusunu istersen Frank,” dedi Bayan Milvey biraz duraladıktan sonra, “Bayan Boffin’in on dokuz yaşında, arabayla yolları sulayan bir yetim istediğinden pek emin değilim.”

Bay Milvey, bakışlarıyla konuyu Bayan Boffin’e havale etti ama bu güleç hanımın siyah kadife bonesini ve fiyonk-

larını iki yana sallamasıyla, morali iyice bozularak, “O da doğru,” dedi.

“Sizi bu kadar zahmete sokacağımı bilseydim,” dedi Bayan Boffin, onları uğraştırmaktan duyduğu sıkıntıyla, “emin olun gelmezdim.”

“Rica ederim öyle demeyin!” dedi Bayan Milvey.

“Rica ederim,” diye ona katıldı Bay Milvey, “çünkü bizi tercih etmenize çok memnun olduk.” Bayan Milvey de onu onayladı; bu nazik, vicdanlı çift, gerçekten de kârlı bir yetim deposu işletiyormuş gibi konuşuyorlardı. “Ama sorumluluğu büyük,” diye ekledi Bay Milvey, “onun için de karar vermek zor. Aynı zamanda, doğal olarak, bize vermeyi lütfettiğiniz bu şansı kaybetmek istemiyoruz, yani biraz araştırma yapmak için bize bir iki gün mühlet verseniz – düşkünler evine, anaokuluna, senin Mıntıkaya bakardık Margaretta.”

“Tabii!” dedi empatik, minyon karısı.

“Başka yetimlerimiz de var,” diye devam etti Bay Milvey, sanki “depoda” diye ekleyecekti; bu işte büyük rekabet varmış ve bir siparişi kaybetmekten korkuyormuş gibi endişeliydi, “kil ocaklarının orada; ama akrabaları ya da arkadaşlarının yanında çalışıyorlar ve korkarım onlardan birini almak isterseniz iş pazarlığı dökülür. Çocuk karşılığında battaniye –ya da kitap veya yakacak– bile verseniz içkiye dönüştürülmesini engellemek imkânsız.”

Bunun üzerine Bay ve Bayan Milvey’in, sözü edilen sa-kıncalardan olabildiğince uzak, uygun bir yetim aramasına ve tekrar Bayan Boffin’le temasa geçmesine karar verildi. Sonra, Bay Boffin aflarına sığınarak Bay Milvey’e, kendi adı hiç anılmadan harcanmasını istediği “bir yirmi pound” kadar meblağı değerlendirmeyi daimi olarak üstlenip üstlene-

meyeceğini sordu. Bunu duyan Bay ve Bayan Milvey sanki kendilerinin hiçbir ihtiyacı yokmuş, fakirliği sadece başka insanlarda görüyormuş gibi büyük bir sevinç duydular; böylece görüşme iki tarafın da memnuniyeti ve iyi düşünceleriyle son buldu.

“Hadi bakalım, hanım,” dedi Bay Boffin, çekiç kafalı atla adamın arkasındaki yerlerini alırlarken, “buradaki görüşme çok güzel geçti, bir de Wilferlar’ı deneyelim bakalım.”

Söz konusu ailenin kapısına geldiklerinde, Wilferlar’ı denemenin, denemeyi planlamak kadar kolay olmadığı ortaya çıktı, zira müessesenin içine girebilmek hayli zordu; zilin üç kere çalınması dışarıdan görüldüğü kadarıyla herhangi bir sonuç yaratmamakla birlikte içeriden birtakım koşuşturma sesleri geliyordu. Dördüncü sefer, çekiç kafalı delikanlının intikam meleği gibi zile asılmasıyla Bayan Lavinia, uzun bir yürüyüşe çıkmak niyetindeymiş gibi, kafasında bonesi, elinde şemsiyesi, tesadüfen kapıya gelmiş havasında zuhur etti. Genç hanım, kapıda ziyaretçileri görmekten duyduğu şaşkınlığı uygun hareketlerle ifade etti.

“Bay ve Bayan Boffin geldiler” diye homurdandı çekiç kafalı delikanlı, kapının demirleri arasından, bir taraftan da hayvanat bahçesinde kafese tıklmış gibi demirleri sallıyordu, “yarım saattir buradalar.”

“Kim demiştiniz?” diye sordu Bayan Lavinia.

“Bay ve Bayan BOFFIN!” diye cevapladı delikanlı kükreyerek.

Bayan Lavinia sokak kapısına çıkan basamakları tırmandı, oradan anahtarı alıp basamakları indi, küçük bahçeden geçti ve kapıyı açtı. “Lütfen içeri buyrun,” dedi Bayan Lavinia kibirli bir edayla. “Hizmetçi izinli.”

Bay ve Bayan Boffin kendilerine söyleneni yaptılar ve nereye gideceklerini göstermesi için küçük holde Bayan Lavinia'yı beklerken, merdivenin üst basamaklarında dikkat kesilmiş üç çift bacağı seçer gibi oldular. Bayan Wilfer'ın bacakları, Bayan Bella'nın bacakları, Bay George Sampson'ın bacakları.

"Bay ve Bayan Boffin demiştiniz, değil mi?" diye sordu Lavinia ihtar mahiyetinde.

Bayan Wilfer'ın, Bayan Bella'nın ve Bay George Sampson'ın bacaklarında gergin bir dikkat husule geldi. "Evet, küçükhanım."

"Şu merdivenlerden aşağı buyurursanız ben de anneme haber vereyim." Bayan Wilfer'ın, Bayan Bella'nın ve Bay George Sampson'ın bacakları heyecanla kaçıştı.

Ailenin oturma odasında tek başlarına bir çeyrek saat kadar beklediler. Oda, yemekten sonra alelacele çekidüzen verilmiş gibi görünüyordu, öyle ki misafirler için mi toplanmış yoksa körebe oynamak için ortalık mı açılmış belli değildi. Derken Bay ve Bayan Boffin, Bayan Wilfer'ın görkemli bir solgunlukla ve kamına saplanmış bir sancıyla içeri girmekte olduğunu gördüler: Misafire daima böyle çıkardı.

"Kusura bakmayın," dedi Bayan Wilfer, ilk selamlaşmaların hemen ardından, mendilin düğümünü sıkıştırıp, eldivenli ellerini sallayarak, "bu şerefi neye borçluyum?"

"Lafı fazla uzatmayalım, hanfendi," dedi Bay Boffin, "Bayan Boffin'le bana bir miras kaldığından haberiniz olmuştur belki?"

"Oldu, beyefendi," dedi Bayan Wilfer başını vakarla eğerek, "haberdarız."

"Bana öyle geliyor ki, hanfendi," diye devam etti Bay

Boffin, Bayan Boffin başını sallayıp gülümseyerek onu onaylıyordu, “bizim hakkımızda pek de iyi düşünmüyorsunuzdur.”

“Kusura bakmayın,” dedi Bayan Wilfer. “Takdiri ilahiden kaynaklanan bir felaketi Bay ve Bayan Boffin’den bilmek haksızlık olur.” Bu kelimelerin etkisi o dingin ve kahramanca acı çekme ifadesiyle birleştiğinde daha da artmıştı.

“Bunu yürekten söylediğinize inanıyorum,” dedi dürüst Bay Boffin. “Bayan Boffin’le ben sıradan insanlarız, herhangi bir şey üzerinde hak iddia etmek ya da bir şeylerin etrafından dolanmak istemiyoruz, çünkü her şeye doğrudan ulaşmanın yolu vardır. Neticede, sebebi ziyaretimiz, kızınızla tanışmaktan büyük bir zevk ve onur duyacağımızı, ayrıca kızınızın evimizi, tıpkı burası gibi kendi evi bilmesinden sevinç duyacağımızı size söylemektir. Kısacası kızınızın moralini düzeltmek ve onunla, bizi bekleyen keyifleri paylaşmak istiyoruz. Onu neşelendirmek, canlandırmak, havasını değiştirmek istiyoruz.”

“Aynen öyle!” dedi açık yürekli Bayan Boffin. “Hadi ama! Rahat olalım.”

Bayan Wilfer başını, mesafeli bir tavırla hanım misafiri-ne doğru eğdi ve görkemli bir tekdüzeliğe beye cevap verdi:

“Kusura bakmayın. Bende kız çok. Bay Boffin ve eşinin bu nazik ilgisine mazhar olan kızlarımdan hangisidir acaba?”

“Açık değil mi?” diye araya girdi sürekli gülen Bayan Boffin. “Doğal olarak Bayan Bella, biliyorsunuz.”

“Hı-ıı!” dedi Bayan Wilfer hiç ikna olmamış gibi bir ifadeyle. “Kızım Bella şu anda burada bulunuyor ve kendi adına konuşabilir.” Sonra kapıyı azıcık aralamasıyla dışarıdan gelen tıptırlara aldırmandan seslendi, “Bayan Bella’yı

gönderin!” Hayli resmi, neredeyse bir teşrifatçının şaşaasıyla yaptığı bu çağrıyla, aslında anaç gözlerinde sitem dolu bir ifadeyle söz konusu genç hanımın bizzat yüzüne bakarak yapmıştı – o sırada Bay ve Bayan Boffin’in dışarıya çıktığını zannederek merdiven altındaki dolaba sığılmaya uğraşıyordu Bayan Bella.

“Kocam RW’nin işleri,” diye açıkladı Bayan Wilfer, yerine döndüğünde, “kendisini günün bu saatlerinde Şehirde bulunmaya mecbur bırakıyor, yoksa mütevazı çatımız altında sizi ağırlamaktan onur duyardı.”

“Çok hoş bir eviniz var!” dedi Bay Boffin neşeyle.

“Kusura bakmayın, beyefendi,” diye onu düzeltti Bayan Wilfer, “şuurlu ve kimselere muhtaç olmayan Fakirliğin mekânı burası.”

Konuşmayı bu menfezden sürdürmekte zorluk çeken Bay ve Bayan Boffin, boşluğa bakarak oturdular, Bayan Wilfer da aldığı her nefesin tarihte eşine rastlanmamış bir feragatle alındığını her haliyle belli ederek sessizce oturdu, ta ki Bayan Bella gelene kadar: Bayan Wilfer kendisini takdim edip, misafirlerin ne maksatla geldiklerini açıkladı.

“Lütfunuza minnettarım,” dedi Bayan Bella, buklelerini soğuk soğuk savurarak, “ama içimden hiç mi hiç dışarılara çıkmak gelmiyor.”

“Bella!” diye çıkıştı Bayan Wilfer; “Bella, kendini toplanman lazım.”

“Evet, annen doğru söylüyor, kendini topla canım,” dedi Bayan Boffin, “çünkü hem seni yanımızda görmekten çok memnun olacağız hem de kendini böyle eve kapatamayacak kadar güzelsin.” Sevimli mahlûk, bunu söyledikten sonra gidip Bella’yı öptü ve gamzeli omuzlarını sıvazladı; Bayan

Wilfer, idam öncesi bir görüşmeye nezaret eden bir görevli gibi kaskatı oturuyordu.

“Güzel bir eve taşınacağız,” dedi Bayan Boffin, Bay Boffin’e bu konuyu tam da itiraz edemeyeceği bir anda açacak kadar kadındı; “güzel bir fayton alacağız, her yere gidip her şeyi göreceğiz. Sen de bize kızmamalısın,” dedi, kızı yanına oturtup elini okşayarak, “çünkü elimizde olan bir şey değil, biliyorsun canım.”

Gençlerin samimiyet ve canayakınlık karşısında doğal yumuşama eğilimiyle, Bayan Bella bu yaklaşımın sadeliğinden öyle etkilenmişti ki içtenlikle Bayan Boffin’in öpücüğüne karşılık verdi. Gerçi o görmüş geçirmiş, muteber kadın, yani annesi bundan hiç memnun kalmadı, zira Boffinler onlara iyilik yapıyormuş gibi değil de tam aksi bir izlenim yaratarak üstünlüğü ele geçirmeye çalışmaktaydı.

“En küçük kızım Lavinia,” dedi Bayan Wilfer, bu genç hanımın içeri girmesiyle dikkatlerin dağılmasına sevinerek. “Bay George Sampson, aile dostumuz.”

Aile dostu, öyle içli bir muhabbet beslemekteydi ki, kendinden başka herkesi ailenin düşmanı olarak görmeden edemiyordu. Oturduğu zaman, bastonunun yuvarlak sapını tıkaç gibi ağzına dayadı; tahkir hisleriyle gırtlığına kadar dolmuş gibiydi. Boffinler’e gazapla bakıyordu.

“Yanımıza geldiğinde kardeşini de getirmek istersen,” dedi Bayan Boffin, “elbette memnun oluruz. Sen ne kadar mutlu olursan, biz de o kadar mutlu oluruz, Bayan Bella.”

“Ah! Benim fikrimin bir önemi yok galiba?” diye bağırdı Bayan Lavinia.

“Lavvy,” dedi ablası alçak sesle, “rica ederim sadece görünmekle yetin, duyulmaya çalışma.”

“Öyle olsun,” diye cevap verdi Lavinia aksi aksi. “Yabancılar tarafından merhamet edilecek bir çocuk değilim ben.”

“Çocuksun.”

“Çocuk değilim, kimse de bana merhamet edemez. ‘Kardeşini de getir’ ne demek oluyor!”

“Lavinia!” dedi Bayan Wilfer. “Sus! Benim huzurumda, herhangi bir yabancıнын –ismi ne olursa olsun– çocuğuma tepeden bakabileceği gibi saçma bir şüpheyi dile getirmene müsaade etmiyorum. Bay ve Bayan Boffin’in bu kapıdan bizi küçük düşürecek bir amaçla girdiğini farzetmeye nasıl cüret edersin, şaşkın kız; ya da annenin fani bedeninde, onlardan ayrılmalarını rica edecek güce sahip olup da bir dakikalığına olsun kendini bundan alıkoyacağını nasıl düşünürsün? Böyle bir düşüncenin varsa anneni hiç tanımamışsı.”

Lavinia, “İyi ama,” diye homurdanmaya başlamıştı ki Bayan Wilfer tekrar çıkıştı:

“Sus! Buna göz yumamam. Misafirlik nedir bilmiyor musun? Bu hanımı ve beyin, ailenin herhangi bir mensubuna –hangisi olursa olsun– tepeden bakabileceği imasında bulunarak, onları neredeyse çılgınlık denebilecek bir münasebetsizlikle suçladığının farkında değil misin?”

“Siz beni ve Bayan Boffin’i kafaya takmayı, bayan,” dedi Bay Boffin gülererek; “bize göre hava hoş.”

“Kusura bakmayın ama bana göre öyle değil,” dedi Bayan Wilfer.

Bayan Lavinia küçük bir kahkaha atarak, “Evet, belli oluyor,” diye mırıldandı.

“Cüretkâr çocuğumdan,” diye devam etti Bayan Wilfer, en küçük çocuğuna onu utandıracak bir bakışla baktı ama bu bakışın kız üzerinde en ufak bir etkisi olmadı, “ablası

Bella'ya karşı adil olmasını rica ediyorum; herkesin ablası Bella'nın peşinde koştuğunu hatırlasın; ablası Bella kendisine gösterilen ilgiyi kabul ediyorsa," burada kibirle silkindi "ilgiyi gösteren için bir onurdur bu."

Ama Bayan Bella burada söze girip, sükûnetle annesini susturdu, "Kendi adıma konuşabilirim, anne. Beni karıştıрма lütfen."

"Kızım sana söylüyorum, gelinim sen anla," dedi zaptedilemez Lavinia hınçla; "bu konuda George Sampson'ın fikrini sormak isterdim."

"Bay Sampson," dedi Bayan Wilfer, delikanlının tıkcacını çıkarttığını görünce ondan tarafa öyle haşın bir bakış fırlatmıştı ki delikanlı tıkaçı tekrar yerine koydu, "ailemizin dostu ve hanemizin gediklisi olan Bay Sampson, böylesi bir davete icabet etmeyecek kadar iyi yetişmiş bir insandır."

Delikanlının böyle methedilmesi, vicdanlı Bayan Boffin'i zihninde ona haksızlık ettiği için pişmanlık duymaya sevketti ve Bay Boffin'le kapılarının ona daima açık olduğunu söyleme ihtiyacı hissetti; bu ilgiye, tıkcacını ağzından çıkarmadan, "Çok teşekkür ederim ama sürekli meşgulüm, gece gündüz," diye pek hoş bir karşılık aldı.

Ancak bütün bu olumsuzlukları, Boffinler'in yakınlaşma teşebbüslerine sevimli bir biçimde cevap veren Bella telafi etti, bu da geniş çifti tatmin etmeye yetti ve onu istedikleri şekilde ağırlamaya hazır olduklarında Bayan Boffin'in gelip haber vereceği vaadinde bulundular. Bayan Wilfer bu düzenlemeyi, başını haşmetle yana eğip, eldivenlerini sallayarak onayladı, "Kusurlarınız görmezden gelinecek ve merhametle ödüllendirileceksiniz, ey fukaralar," der gibi bir hali vardı.

“Bu arada hanfendi,” dedi Bay Boffin, tam çıkmak üzereyken arkasını dönmüştü, “bir kiracınız var mıydı acaba?”

“Bir beyefendi,” dedi Bayan Wilfer, ifadedeki azımsamayı gidererek, “birinci katta ikamet ediyor.”

“Kendisinden Müşterek Dostumuz, diye bahsedeceğim,” dedi Bay Boffin. “Müşterek Dostumuz nasıl bir insandır? Kendisini beğenir misiniz?”

“Bay Rokesmith, çok düzenli, çok sessiz ve çok makbul bir ev arkadaşı.”

“Sormamın sebebi,” diye açıkladı Bay Boffin, “Müşterek Dostumuzu sadece bir kez görmüş olmam ve pek de iyi tanımamam. Kendisi için iyi konuştunuz. Evde mi acaba?”

“Bay Rokesmith evde,” dedi Bayan Wilfer; “hatta,” dedi pencereden dışarıyı göstererek, “bahçe kapısının önünde duruyor. Sizi bekliyor olmasın?”

“Belki de,” dedi Bay Boffin. “İçeri girdiğimi görmüştür belki.”

Bella bu kısa diyalogu dikkatle dinlemişti. Bayan Boffin'i kapıya kadar geçirdiği için sonradan olup bitenleri de dikkatle takip etti.

“Nasılsınız beyefendi, nasılsınız?” dedi Bay Boffin. “Bu Bayan Boffin. Canım sana sözünü ettiğim Bay Rokesmith.”

Bayan Boffin iyi günler diledi, Bay Rokesmith de hemen harekete geçip, elinden tutarak arabaya binmesine yardım etti.

“Şimdilik hoşçakal, Bayan Bella,” dedi Bayan Boffin, içten bir vedaıyla. “Yakında görüşürüz! Umarım o zaman küçük John Harmon'ım yanımda olur da sizinle tanıştırırım.”

Tekerleğin yanında elbisesinin eteklerini toparlayan Bay Rokesmith aniden arkasına, etrafına, sonra da ona baktı, beti benzi öyle atmıştı ki Bayan Boffin bağırды:

“Aaa!” Bir an duraladı, “Neyiniz var beyefendi?”

“Ona ölmüş birini nasıl gösterebilirsiniz?” cevabını verdi Bay Rokesmith.

“Evlat edineceğim çocuğun adı bu. Bayan Bella’ya söylediğim. Çocuğa bu ismi vereceğim!”

“Beni şaşırttınız,” dedi Bay Rokesmith, “bu kadar genç ve güzel birine bir ölüyü göstermekten bahsedince kötü bir alamet gibi geldi.”

Bella zaten Bay Rokesmith’in kendisini beğendiğinden şüpheleniyordu. Bu bilginin (zira şüpheden ziyade bilgiydi bu) kendisini ona, ilk baştakine nazaran daha mı yakınlaştırdığı yoksa daha mı uzaklaştırdığı; ona duyduğu güvensizliğe gerekçeler bulmak için mi yoksa onu bu güvensizlikten kurtarmak için mi onun hakkında daha fazla şey öğrenmeye çalıştığı kendisi için de bir muammaydı. Ama çoğunlukla dikkatini büyük ölçüde işgal ediyordu, bu olayda da dikkatini tümüyle ona odaklamıştı.

Bunu Bay Rokesmith’in de kendisi kadar iyi bildiğini, kendisi de onun kadar iyi biliyordu, bahçe kapısının yanındaki yolda yanyana kaldıklarında.

“Çok kıymetli insanlar, Bayan Wilfer.”

“İyi tanır mısınız?” diye sordu Bella.

Bay Rokesmith ona sitemle gülümsedi, kendisi de kendine sitemle kızardı –iki hareket de Bay Rokesmith’i tuzağa düşürüp doğru olmayan bir cevap verdimeye çalıştığının bilgisiyle yapılmıştı– sonra beyefendi sadece, “Onları tanırım,” dedi.

“Doğrusu sizi sadece bir kere gördüğünü söyledi.”

“Doğrusu söyleyeceğini tahmin etmiştim.”

Bella biraz huzursuzlanmıştı, sorusunu geri almanın imkânı olsa çok memnun olurdu.

“Sizi mezarında yatan katledilmiş adamla temasa geçirme teklifinin beni ürpertmesi, size duyduğum ilgiyi bilmene rağmen, tuhafınıza gitti. Böyle bir anlam taşımadığını bilmem gerekirdi – zaten bir iki dakika içinde de öğrendim. Ama ilgim devam ediyor.”

Dalgın dalgın oturma odasına giren Bayan Bella, zaptedilmez Lavinia tarafından karşılandı:

“Aferin Bella! Nihayet muradına erdin –senin şu Boffinler sayesinde. Artık istediğin kadar zengin olacaksın– senin şu Boffinler’ine. İstedığınle flört edebileceksin – senin şu Boffinler’in evinde. Ama beni, senin Boffinler’in oraya götüremeyeceksin, sen de Boffinler’in de bunu böyle bilirsiniz.”

“Eğer,” diye lafa girdi Bay George Sampson, bedbinlikle tıkcacını ağzından çıkararak, “Bayan Bella’nın Bay Boffin’i, bir daha zırvalarıyla karşıma çıkacak olursa, şunu iyi bilsin ki, erkek erkeğe, bu işten zar...” zararlı çıkar diyecekken, onun zihinsel yetilerine hiç itimadı olmayan ve atacağı nutkun hiçbir anlamı olmayacağını hisseden Bayan Lavinia tarafından, gözlerini yaşartan bir sertlikle tıcacı yine ağzına itildi.

Şimdi de en küçük kızını şu Boffinler’i terbiye etmek için konu mankeni olarak kullanmış olan muhterem Bayan Wilfer, onu görmezden gelerek, sona sakladığı, karakter gücünün son numunesini sergilemeye davrandı. Dış görünüşe bakarak karakter keşfetme sanatındaki takdire şayan becerisiyle aileyi aydınlatmaya sıvandı; hiçbir sezgiyle seçilemeyecek bir karanlıkla ve şerle dolu düşünceleri ne zaman ortalığa saçılrsa RW’nin tüylerini diken diken ederdi. Şu anda da, bir taraftan Boffin’siz arkadaşlarının üzerinde bu Boffinler ve hayat tarzlarıyla nasıl üstünlük kuracağını planlarken,

yine aynı Boffinler'e karşı duyduğu büyük kıskançlıkla konuşuyordu.

“Görgülerine,” dedi Bayan Wilfer, “bir diyeceğim yok. Görünüşlerine bir diyeceğim yok. Bella'ya karşı hiç çıkar gözetmeyen bir ilgi duymalarına, bir diyeceğim yok. Ama Bayan Boffin'in yüzündeki o sahtelik, dalaverecilik, karanlık, derin, sinsi kumpasçılık beni ürpertti.”

Bu menfur tavırların inkâr edilemeyecek kanıtlarıyla ortada olduğundan Bayan Wilfer hemen oracıkta ürperdi.

X

Evlilik Mukavelesi

Veneering malikânesinde heyecan var. Olgun genç hanım (pudrasıyla filan tam tekmil) olgun genç beyefendiyle evleniyor, ayrıca Veneering malikânesinden gelin gidiyor, ayrıca Veneeringler düğün kahvaltısı veriyor. Söz konusu mekânda vuku bulan her şeye ilkesel olarak karşı olan Analitik, doğal olarak bu eşleşmeye de karşı; ama kendisinin onayına başvurulmamış, dolayısıyla ertesi günkü ziyafet çiçeklerle taçlanabilsin diye getirilmiş bir araba kapıda sera bitkisi yükünü indiriyor.

Olgun genç hanım mal mülk sahibi. Olgun genç beyefendi mal mülk sahibi. Parasıyla yatırım yapıyor. Amatör ruhla tenezzül edip Şehre iniyor, Yönetim Kurulu toplantılarına katılıyor, Hisse trafiğiyle uğraşıyor. Kendi neslinin akil adamlarının pek iyi bildiği gibi, bu dünyada yapılacak tek şey varsa o da Hisse trafiği. Soyun sopun olmasın, yerleşik bir karakterin olmasın, kültürün olmasın, fikrin olmasın, görgün olmasın; Hissen olsun. Yönetim Kuruluna büyük harflerle adın yazılacak kadar Hissen olsun, gizemli işler için Londra'yla Paris arasında mekik doku, büyük adam ol. Nereden geliyor? Hisselerden. Nereye gidiyor? Hisselere.

Zevkleri neler? Hisseler. İlkeleri neler? Hisseler. Onu Parla-
mentoya ne soktu? Hisseler. Hiçbir konuda başarı sağla-
yamamış, hiçbir şey bulmamış, hiçbir şey üretmemiş olabilir
mi? Olsun, her şeyin cevabı belli: Hisseler. Ey, yüce Hisseler!
O göz kamaştırıcı imgeleri yukarılara yerleştiren, biz küçük
kemirgenleri, ban otu ya da esrarın etkisi altındaymışız gibi
gece gündüz şöyle bağırtan: “Bizi kurtarın paramızdan, bi-
zim yerimize saçın onu, alın bizi satın bizi, iflas ettirin bizi,
sizden tek ricamız var, bu dünyanın güçleri arasında yerinizi
alın ve kanımızı emin!”

Evlilik tanrısı Hymen’in hemşireleri Grace’ler ve
Eros’lar, yarın tutuşturulacak meşaleyi hazırlamaktayken
Bay Twemlow’un kafası hiç rahat değildi. Hem olgun genç
hanım hem de olgun genç bey, şüphe götürmeyecek şekilde
Veneering’in en eski dostları gibi görünüyordu. Veneering
hamileri filan olmasın? Pek olacak şey değil çünkü ondan
daha yaşlılar. Veneering’in baştan sona sırdaşlık et-
mesi ve onları mihraba çekmek için elinden geleni yapma-
sı da cabası. Bayan Veneering’e, “Anastatia, bu ikisi birbi-
ri için biçilmiş kaftan,” dediğini bizzat kendisi anlatmıştı
Twemlow’a. Sophronia Akershem’i (olgun genç hanım) na-
sıl hemşiresi gibi gördüğünden ve Alfred Lammle’ı (olgun
genç beyefendi) nasıl biraderi gibi gördüğünden bahsetmiş-
ti. Twemlow, Alfred’le aynı okulda okuyup okumadıklarını
sormuştu. Cevap “Hayır”dı. Sophronia annesi tarafından
evlat mı edinilmişti? Cevap “Pek sayılmaz”dı. Twemlow’un
eli esefle alnına gitmişti.

Ama iki üç hafta önce, Twemlow, gazetesine, kuru ek-
meğiyle açık çayına ve St. James Duke Caddesi’ndeki kira-
lık araba avlusuna nazır oturmaktayken, bolca parfümlenip

şapka şeklinde katlanmış, Bayan Veneering'in isminin baş harflerini taşıyan bir not almıştı; sevgili Bay T'den, o gün önemli bir işi yoksa, her zamanki hoşluğuyla teşrif etmesini ve sevgili Bay Podsnap'la birlikte, ilginç bir ailevi meseleyi tartışmak üzere yemeğe dördüncü olmasını rica ediyordu; ilginç bir ailevi mesele kelimelerinin altı çizilerek vurgulanmıştı. Twemlow'un, "işim yok, çok memnun olurum," cevabıyla söz konusu mahale gitmesi üzerine şu aşağıdaki olay cereyan etmişti:

"Sevgili Twemlow," diyor Veneering, "Anastatia'nın teklifsiz davetine böyle hemen cevap vermeniz gerçekten çok güzel, sizin gibi eski bir dosta da bu yakışır. Sevgili dostumuz Podsnap'ı tanıyor musunuz?"

Kendisine nice kafa karışıklıklarına mal olan sevgili dost Podsnap'ı tanıyor elbette Twemlow ve tanıdığını söylüyor, Podsnap da aynı şekilde mukabele ediyor. Görünüşe göre Podsnap'ın kafası öyle karışmış ki uzun yıllardır ev ahalisiyle büyük yakınlığı olduğuna inanacak hale gelmiş. Rodos Heykeli gibi bir duruşla sırtını ateşe vermiş, en dostane tavırla evindeymiş gibi davranıyor. Veneering misafirlerine, Veneering icatlarının nasıl çabucak bulaştığının daha önce de farkına varmış Twemlow kendi zayıf gözlem gücüyle. Gerçi kendisi için de durumun böyle olduğundan zerre şüphelenmiyor.

"Dostlarımız Alfred ve Sophronia," diye devam ediyor Veneering, gizli kahin, "dostlarımız Alfred ve Sophronia'nın, sevgili dostlarım, evleneceğini duymak sizi sevindirecektir. Eşimle ben bunu ailevi bir mesele olarak gördüğümüz için bütün hazırlıkları üzerimize aldık ve tabii ilk adım da müjdeyi aile dostlarımıza vermek."

(“Hı!” diye düşünüyor Twemlow gözlerini Podsnap’tan ayırmadan, “demek toplamda iki kişiyiz, biri ben, biri de o.”)

“Aslında,” diye devam ediyor Veneering, “Lady Tippins’in de aramızda bulunacağını ümit ediyordum ama kendisi çok aranan bir şahıs olduğundan maalesef meşguldü.”

(“Hı!” diye düşünüyor Twemlow, gözleri uzaklara dalarak, “demek toplamda üç kişiyiz, üçüncü de Lady Tippins.”)

“İkinizin de yakından tanıdığı,” diye devam ediyor Veneering, “Mortimer Lightwood şehir dışında ama her zamanki espirili üslubuyla, tören sırasında damadın sağdııcı olması isteğimizi elbette refüze edemeyeceğini, ama bu işle ne alakası olduğunu anlayamadığını yazmış.”

(“Hı!” diye düşünüyor Twemlow gözlerini yukarı kaldırarak, “demek toplamda dört kişiyiz, dördüncü de bu.”)

“Yine tanıdığınız,” diyor Veneering, “Boots ve Brewer’ı bugün davet etmedim ama düğüne davet edeceğim.”

(“Öyleyse,” diye düşünüyor Twemlow gözleri kapalı, “toplamda alt. ..” Ama bu noktada çöküyor ve yemek bitene, Analitike çekilebileceği söylenene kadar kendine gelemiyor.)

“Şimdi sadede geliyorum,” diyor Veneering, “küçük aile toplantımızın asıl meselesine. Sophronia, hem annesini hem babasını kaybettiğinden, onu mihraba götürecek kimsesi yok.”

“Sen götürsene,” diyor Podsnap.

“Sevgili Podsnap, olmaz. Üç sebepten. Birincisi, hatırlamam gereken saygıdeğer aile dostları varken her şeyi kendi üzerime alamam. İkincisi bu role yakışacağımı düşünecek kadar kendini bilmez değilim. Üçüncüsü Anastatia’nın bu

konuda batıl inançlar var ve bebek evlenecek çağa gelene kadar benim birini mihraba götürme karşı.”

“Götürse ne olacak ki?” diye soruyor Podsnap, Bayan Veneering’e.

“Sevgili Podsnap, çok aptalca olduğunun farkındayım ama Hamilton önce başka birini mihraba götürürse, bebeğimizi hiç götüremeyecekmiş gibi bir his var içimde.” Açtığı ellerini birbirine yapıştırarak söylemişti bunları Bayan Veneering. Uzun ve kıvrık parmaklar, uzun ve kıvrık burnuna o kadar benziyordu ki, yepyeni yüzüklerini sırf birbirlerine karışmasınlar diye mecburen takınıştı sanki.

“Ama sevgili Podsnap,” dedi Veneering, “ailemizin sadık bir dostu daha var; sen de sanırım ve umarım bana hak vereceksin Podsnap, bu mutlu vazife doğal olarak bu dostumuza düşer. O dostumuz,” hazırda bulunan yüz elli kişi varmış gibi söylemişti bunu, “şu an aramızda. O dostumuz Twemlow.”

“Elbette!” Podsnap’tan gelmişti bu nida.

“Bu dostumuz,” diye tekrar ediyor Veneering kendine güveni iyice artarak, “sevgili, nazik Twemlow. Anastatia’yla aklımıza gelen bu fikri böyle içtenlikle onaylayan bana ne kadar büyük bir mutluluk verdi anlatamam Podsnap, ne de olsa sen de aynı ölçüde yakın ve sadık bir dostumuzsun, bebeğin vaftiz babası olmak gibi gurur verici bir konumda bulunan –daha doğrusu bu konumda gururla bulunan– daha doğrusu bu konumu kabul ederek Anastatia ve beni gururlu bir konuma sokan bir dostumuzsun.” Podsnap’ın, Twemlow’un terfi etmesi karşısında hiçbir kıskançlık sergilememesi Veneering’i gerçekten de rahatlatmıştı.

Böylece çiçek arabasının, o pembe saatlerin ve basamakların üzerine çiçekler saçtığı, Twemlow’un ertesi gün seçkin

rolünü oynayacağı mekânı gözden geçirdiği güne gelindi. Önce kiliseye uğramış, sıralar arasındaki koridorda bulunan engelleri, ona nezaret eden kaknem bir dulun gözetimi altında tespit etmişti. Kadının sol eli kronik romatizma yüzünden kapanıp kalmış gibi görünse de, aslında para kutusu vazifesi görsün diye bilerek öyle katlanmıştı.

Şimdiyse Veneering, düşünceli olduğu zamanlarda kendini Canterbury Hacıları kabartmasına verdiği çalışma odasından dışarı fırlıyor ve teşrifatçıların okuması için hazırladığı küçük metni Twemlow'a gösteriyor; ayın on yedisinde, St. James Kilisesi'nde, Rahip Falanca'nın muavenetiyle, Rahip Filanca'nın, Piccadilly, Sackville Caddesi'nden, Sayın Alfred Lammle'ı, Yorkshire'lı Sayın Horatio Akershem'in tek kızı Sophronia'ya Evlilik bağıyla bağlayacağını anlatıyor. Aynı zamanda, güzel gelinin, Stucconia'dan Sayın Hamilton Veneering'in evinden gelin gideceğini ve Snigsworthy Park'tan Lord Snigsworth'un ikinci göbekten kuzeni, St. James, Duke Caddesi'nden, Sayın Melvin Twemlow tarafından mihraba taşınacağını belirtiyor. Bu kompozisyonu okuyan Twemlow, Rahip Falanca'yla, Rahip Filanca'nın, bu tanışmanın ardından, Veneering'in en yakın ve eski arkadaşları listesine yazılmaları önündeki yegane engelin kendileri olabileceğini düşünmeye, belli belirsiz yaklaşır gibi oluyor.

Daha sonra (Twemlow'un hayatında iki kere gördüğü) Sophronia geliyor ve geniş Yorkshire havalisinden; müteveffa Sayın Horatio Akershem'in yerini aldığı için ona teşekkür ediyor. Onun ardından yine aynı maksatla (Twemlow'un hayatında bir kere gördüğü) Alfred geliyor; sadece mum ışığında bulunmak üzere imal edilmiş de yanlışıyla gün ışığına çıkmış gibi donuk bir hali var. Derken her yerini pençevari

bir sivrilik basmış halde Bayan Veneering geliyor, burnunun kemerindeki küçük, şeffaf çıkıntı gibi ruh halinde de küçük şeffaf çıkıntılar var, “Heyecandan, endişeden perişan oldum,” diyor sevgili Twemlow’una ve Analitik tarafından gönülsüzce portakal likörüyle kurtarılıyor. Bunun peşinden, ülkenin çeşitli köşelerinden trenyolu vasıtasıyla nedimeler gelmeye başlıyor, mevcut olmayan bir çavuş tarafından askere yazılmış sevimli acemi erler gibiler, zira Veneering kışlasına geldiklerinde, bir koğuş yabancı arasında buluyorlar kendilerini.

Twemlow, St. James, Duke Sokağı’ndaki evine dönüyor, bir tabak et suyuna çorba içmek ve ertesi gün doğru yerde bulunayım diye düğün programına bakmak için; ama içinde bir sıkıntı var, kiralık at arabalarının üzerinde kendini biraz buruk hissediyor ve sevimli nedimelerin en sevimlisi tarafından kalbine atılan çizğin farkında. Zira zavallı, zararsız adamcağız bir zamanlar gönlünü birine kaptırmış hepimiz gibi ve kız ona karşılık vermemiş (genelde olduğu gibi), adamcağız da sevimli nedimenin o eski sevgilisi gibi olduğunu zannediyor (ki alakası yok), eski sevgili para uğruna başkasıyla evlenmeyip de aşk uğruna kendisiyle evlenmiş olsa, birlikte mutlu olacaklarına inanıyor (ki olmazlardı), bir de hâlâ kendisini düşündüğüne (ki düşünmüyor). Küçük, kuru kafası, küçük, kuru elleri arasında, küçük kuru dirsekleri, küçük kuru dizlerinin üzerinde, gamlanıyor Twemlow. “Burada bana can yoldaşı olacak bir Sevimli yok,” diye düşünüyor. “Külüpte Sevimli yok! Zıyan, zıyan, zıyan, Twemlow Efendi!” Öylece uyuyakalıyor, her yeri seğirerek.

Ertesi sabah erken saatlerde, o korkunç ihtiyar Lady Tippins (Majesteleri Kral Üçüncü George tarafından, “Ne,

ne, ne? Kim, kim, kim? Neden, neden neden?” nidaları arasında yanlışlıkla şövalye ilan edilen Sir Thomas Tippins’in yadigarı) bu ilginç hadise için boyanıp cilalanmaya başlıyor. Kendisinin olayları pek eğlenceli anlattığı rivayet ediliyor, bu yüzden de eğlenceyi kaçırmamak için, erkenden bu insanların evinde olması gerekiyor, şekerim. Onun adıyla takdim edilen şapka ve elbise katmerleri arasında, bu kadının kendisine ait bir parça saklıysa, olsa olsa hizmetçisi biliyordur; ama ondan yana gördüğünüz her şeyi Bond Sokağı’ndan kolayca satın alabilirsiniz; ya da kafa derisini yüzüp, üstünü soyup, kazıyıp ondan iki Lady Tippins yapabilir, yine de asıl çekirdeğe inemezsiniz. Kocaman, altın tek camlı bir gözlüğü var Lady Tippins’in, hazırlıklar tetkik etmek için. İki gözünde de birer tane olsa, öbür taraftaki sarkık gözkapağını yukarıda tutar, biraz daha birbirlerine benzemelerini sağlardı. Ama o daimi gençliği yapma çiçeklerinde bulmuş, sevgili listesi de tam.

“Mortimer, seni hain,” diyor Lady Tippins, gözlüğünü ondan tarafa çevirerek, “damat nerede?”

“Doğrusunu istiyorsanız,” diyor Mortimer, “bilmiyorum, bilmek de istemiyorum.”

“Ayıp ayıp! İnsan vazifesini böyle mi yerine getirir?”

“Paralı dövüşlerdeki gibi dizime oturacağı ve olayın bir yerinde benden yardım isteyeceği dışında vazifem nedir hiç fikrim yok,” diyor Mortimer.

Eugene de mevcutlar arasında, törenin cenaze olduğunu sanıyormuş da hayal kırıklığına uğramış gibi bir havası var. Mekân, St. James Kilisesi’nin okuma odası; raflarda deri kaplı, eski kayıt defterleri, pekâlâ Lady Tippins’lerle de kaplanabilirlermiş.

Ama destur! Kapıda bir araba duruyor ve Mortimer'ın adamı, sahte bir Mefistofeles gibi, kendi ailesinin kimse tarafından tanınmayan bir mensubuyla geliyor. Onu gözlüğüyle süzen Lady Tippins pek beğeniyor ve iyi bir kısmet olduğunu düşünüyor; Mortimer'sa yaklaşmakta olduğunu görünce, pek bedbin bir edayla, "Benim adam bu olsa gerek, yerin dibine batası!" yorumunda bulunuyor. Kapıya başka arabalar da geliyor ve tabii diğer karakterler. Bir yastığa oturmuş hepsini gözlüğüyle inceleyen Lady Tippins her şeyin envanterini çıkarıyor: "Gelin; en azından kırk beş yaşında var, gelinlik kumaşının metresi otuz şilin, duvak on beş pound, mendilli hediye. Nedimeler; gelini gölgede bırakmasınlar diye özel seçilmişler, hiçbiri genç kız değil, elbiseler metresi on iki buçuk şilin, Veneering'in çiçekleri, kalkık burunlu olan güzel ama aklı çoraplarında, şapkalar üç buçuk pound. Twemlow; gerçekten kendi kızı olsa kurtuldum diye pek sevinirdi, kızı olmadığı halde sinirli, e normal. Bayan Veneering; hiç böyle kadife görmedim, tepeden tırnağa iki bin pound, mücevherci dükkânı, babası rehinciydi herhalde, yoksa bu kadar şey nasıl alınır? Eşlikçiler; tanınmıyor, durgun."

Tören bitip defter imzalandıktan sonra Lady Tippins, kutsal binadan Veneering eşliğinde çıkıyor, arabalar Stucconia'ya geri dönüyor, hizmetkârların üzerlerinde kurdeleler ellerinde çiçekler, Veneering'in evine varılıyor, oturma odası pek gösterişli. Burada Podsnaplar mutlu düğün alayını bekliyor; Bay Podsnap'ın saç fırçaları taranıp tımarlanmış; o görkemli sallanan at Bayan Podsnap kabına sığmıyor. Boots ve Brewer ve diğer iki Tampon da buradalar; Tamponlar'ın her birinin, yaka iliğinde birer çiçek, saçları kıvrılmış, eldivenleri sıkı sıkı düğmelenmiş, damada bir şey

olması halinde hemen yerini almak üzere hazırlanmış gibiler. Gelinin en yakın akrabası olan teyzesi de burada; taştan şapkalı, diğer insan evlatlarına taş edici bakışlar fırlatan Medusa tarzı dul bir dişi. Gelinin işlerini yürüten vekili de burada; yağlı-çörekle-beslenmiş tipte, ay gözlüklü bir iş adamı, çok da büyük ilgiye mazhar oluyor. Veneering, en eski dostu olarak bu vekilin üzerine kendini fırlatıyor (etti yedi, diye düşünüyor Twemlow) ve özel bir şeyler konuşmak üzere onunla birlikte seraya çekiliyor, Veneering'in de diğer vekil olduğu ve birlikte para işlerini ayarladıkları ortaya çıkıyor. Tamponlar'ın Ot-tuz Bin Pound diye fısıldadıkları duyuluyor, en güzel istiridyelerden yemiş gibi ağızlarını şapırdatarak. Tanınmayan donuklar, Veneering'i ne kadar yakından tanıdıklarını öğrenince şöyle bir silkinip kollarını kavuşturuyor ve daha kahvaltı başlamadan onunla tartışmaya başlıyorlar. Bayan Veneering, nedime şeklinde giyinmiş bebeği kucağında, misafirler arasında mekik dokurken, elmaslar, zümrütler ve yakutlardan etrafa rengarenk şimşekler saçıyor.

Analitik, pastacının adamlarıyla arasındaki türlü kavgayı usturuplu bir biçimde sona erdirmenin kendine düştüğünü nihayet idrak ederek, herkesi kahvaltıya buyur ediyor. Yemek odası da gösterişte oturma odasından aşağı kalmıyor; masalar donanmış; bütün develer çıkarılıp doldurulmuş. Muhteşem bir pasta, Eros'larla, simlerle, aşk düğümleriyle bezenmiş. Muhteşem bir bilezik, Veneering'in cebinden çıkıp gelinin koluna takılıyor. Yine de hiç kimse Veneeringler'in onları bekleyen yağlı kaz için tavuğu esirgemeyen katlanılabılır ev sahipleri olduğunu düşünmüyor. Gelinle damat, eskiden olduğu gibi farklı insanlarla konuşup farklı şeylere gülüyorlar; Tamponlar da eskiden olduğu gibi, sistematik

bir azimle tabaklarındakini bitiriyorlar; tanınmayan donuklar da şampanya ikramından yana birbirlerine karşı pek cömertler; ama Bayan Podsnap yelesini kabartıp görkemle sallanarak kendine Bayan Veneering'inkilere göre çok daha saygılı bir dinleyici kitlesi topluyor; misafirlerini ağırlamak dışında her şeyi yapıyor.

Bir tarafında hoşsohbet Tippins'i öteki tarafında gelinin teyzesini bulan Veneering sükûnetini korumakta son derece zorlanıyor ki bu da bir başka iç kapatıcı vaziyet. Zira Medusa, büyüleyici Tippins'e taş edici nazarlar fırlatmasının yanı sıra, bu civelek mahlûkun bütün neşeli kelimelerini de yüksek sesli bir hınkırmayla karşılıyor: kronik bir soğukalgınlığa yorulabileceği gibi, hakir görmeye de yorulabilecek bir davranış. Bu hınkırma düzenli olarak tekrar edildiğinden, zamanla misafirler tarafından beklenir oluyor ve bir müddet duyulmadı mı mahcubiyet veren sessizlikler yaşanıyor, bu da sesin etkisini arttırıyor. Taştan teyzenin, Lady Tippins'in tabağına aldığı bütün yemekleri onu incitecek şekilde reddetme huyu da var: Kendisine ikram edildiğinde, "Yok, yok, yok, ben yiyemem bunu. Götürün!" diyor yüksek sesle. Aynı yiyeceklerle beslenirlerse o civelek şahısa benzeyeceğinden, bunun da çok büyük bir felaket olacağından korkar gibi bir hali var. Düşmanın farkında olan Lady Tippins bir iki genç işi teşebbüste bulunup gözlüğünü deniyor; ama taştan teyzenin o nüfuz edilemez şapkası ve hınkırma zırhı karşısında bütün silahlar güçsüz kalıyor.

Pek tasvip edilemeyecek bir diğer husus da tanınmayan donukların hiçbir şeyden etkilenmemek konusunda birbirlerine destek olmaları. Altın ve gümüş develerden korkmamakta ısrar ediyorlar, buz kovalarının karmaşık desenli

kesme kristalini bertaraf etmek için güçbirliği yapıyorlar. Ev sahiplerinin bu işten büyük kâr elde edeceği imasında birleşmiş gibiler ve adeta müşteri gibi davranıyorlar. Sevimli nedimelerin de bu durumu telafi edecek bir etkisi yok; zira geline pek azıcık bir ilgi duydukları, birbirlerine de hiç ilgi duymadıkları için, bu cici varlıkların her biri kendi namına, mevcut şapkaları hoşnutsuzlukla incelemeye dalıyor; bu arada bitap halde sandalyesine gömülmüş sağdıç, şimdiye kadar yaptığı bütün hataları pişmanlıkla düşünerek durumdan fayda çıkarmaya çalışıyor; arkadaşı Eugene'le aralarındaki tek fark, Eugene'in kendi sandalyesine gömülü vaziyette –özellikle mevcut düğün ahalisine– yapmak istediği bütün hataları düşünmekte olması.

Hal böyleyken, âdet olmuş kutlamalar sönük ve cansız kalıyor, gelinin zarif eliyle kesilen düğün pastası da hazmı imkânsız görünüyor. Ancak söylenmesi kaçınılmaz olan her şey söylenmiş, (Lady Tippins'in esnemesi, uykuya dalması ve kendini bilmez halde uyanması dahil) yapılması kaçınılmaz olan her şey yapılmış, Wight Adası'ndaki balayı için telaşlı hazırlıklar başlamış ve dışarısı küçük bandolar ve izleyicilerle kaynaşmakta. Bütün kalabalığın gözü önünde, Analitik'in kem yıldızı, acı çekmeyi ve alay konusu olmayı biçiyor ona. Zira kendisi, ayrılanları uğurlamak için basamaklarda durmaktayken, kafasının yanına ağır bir ayakkabı muazzam bir hızla çarpıyor; Tamponlar'dan birinin, anın coşkusuna kapılıp uğur getirsin diye yeni evli çiftin arkasından fırlatmak için, pastacının hamalından ödünç aldığı ama şampanyanın da etkisiyle isabet ettiremediği ayakkabı bu.

Bunun üzerine hepsi birlikte tekrar muhteşem oturma odasına dönüyor –topluca kızıla yakalanmış gibi, kahvaltı

yüzünden al basmış hepsine— birleşmiş tanınmayanlar, burada bacaklarıyla divanlara olmayacak şeyler yaparak, bu muhteşem mobilyalara olabildiğince zarar veriyorlar. Bunun üzerine bugün dünden önceki gün mü, yarından sonraki gün mü, yoksa bir sonraki hafta mı tam emin olamayan Lady Tippins gidiyor; Mortimer Lightwood ve Eugene gidiyor; Twemlow gidiyor ve taştan teyze gidiyor, tanınmayanlar bile yavaştan çekiliyorlar, böylece olay sona eriyor.

Yani şimdilik. Ama daha sonra, yaklaşık on beş gün kadar sonra, Wight Adası'nda, Shanklin kumları üzerinde Bay ve Bayan Lammle'in başlarına başka bir olay geliyor.

Bay ve Bayan Lammle bir süredir Shanklin kumları üzerinde yürümektedir ve ayak izlerine bakıldığında kolkola yürümedikleri anlaşılmakta, düz bir çizgi halinde de yürümemiş, akıllarına estiği gibi yürümüşler; zira hanımefendi yürürken ıslak kumda şemsiyesiyle delikler açmış, beyefendi de arkasından bir dal parçasını sürümüş. Gerçekten de Mefistofeles ailesine mensupmuş da arkasından sürünen bir kuyruğu varmış gibi.

“Yani Sophronia, sen şunu mu demek istiyorsun...”

Uzun bir sessizlikten sonra tam bu sözlerle lafa girmişken, Sophronia aniden parlayıp öfkeyle ona dönüyor.

“Benim üzerime atmayın, beyefendi! Asıl ne demek istediğinizi ben size sormuştum.”

Bay Lammle tekrar sessizliğe gömülüyor ve önceki gibi yürümeye devam ediyorlar. Bayan Lammle burun deliklerini açıp alt dudağını ısırtıyor; Bay Lammle kızılımtrak favorilerini sol eliyle birbirine bitiştirerek, kalın, kızıl bir çalı ardından sevgili zevcesine kaşlarını çatıyor.

“Şunu mu demek istiyormuşum!” diye tekrar ediyor Ba-

yan Lammle öfkeyle. “Bir de bana atıyor! Bir erkeğe yakışmayacak bir ikiyüzlülük!”

Bay Lammle durup favorilerini bırakıyor ve ona bakıyor, “Ne?” Bayan Lammle durmadan ve arkasına bakmadan, ki birle cevap veriyor, “Fenalık.”

Bay Lammle bir iki adımda ona yetişip bağırıyor, “Öyle demedin. İkiyüzlülük dedin.”

“Demişsem ne olmuş?”

“Demişsem diye bir şey yok, dedin.”

“Peki dedim. Ne olmuş?”

“Ne mi olmuş?” diyor Bay Lammle. “Bu kelimeyi bana söylemeye yüzün tutuyor mu?”

“Yüzüm demek!” diye cevap veriyor Bayan Lammle, ona soğuk bir küçümsemeyle bakarak. “Affedersiniz ama, bu kelimeyi bana söylemeye nasıl cüret edersiniz beyefendi?”

“Ben söylemedim zaten.”

Bu doğru olduğundan, Bayan Lammle kadınların daima başvurduğu çareye başvuruyor, “Ne söyleyip ne söylemediğin umrumda değil.”

Biraz daha yürüyüp biraz daha sustuktan sonra, Bay Lammle suskunluğu bozuyor.

“Peki senin istediğin gibi konuşalım. Madem bana sormak gibi bir hakkın olduğuna inanıyorsun, sorun ne? Sana ne demek istiyormuşum?”

“Varlıklı bir adam olduğunu.”

“Değilim.”

“Öyleyse evlenirken bana yalan söyledin.”

“Peki öyle olsun. Şimdi sıra sana geliyor. Sen varlıklı bir kadın mısın?”

“Hayır.”

“Öyleyse evlenirken bana yalan söyledin.”

“Kendi kendini kandıracak kadar akılsız bir servet avcısıysan ya da görünüme kanmaya can atacak kadar hırslı ve cevvalsens benim kabahatim mi, ey maceracı?” diye soruyor hanımefendi huşunetle.

“Veneering’e sorduğumda senin zengin olduğunu söyledin.”

“Veneering!” dedi kadın müthiş bir küçümsemeyle. “O beni nerden bilecekmiş?”

“Mali vekilin değil miydi?”

“Hayır. Tek vekilim, hileyle benimle evlendiğin gün gördüğün adamdır. İdare etmesi gereken servet de öyle atla deve değil, yıllık yüz on beş pound sadece. Üç beş kuruş da küsüratı vardır, tam rakamı istersen.”

Bay Lammle, sevinçlerinin ve acılarının ortağına hiç de sevgi dolu denemeyecek bir bakış fırlatıyor ve alçak sesle bir şeyler mırıldanırken kendini tutuyor.

“Soruya karşılık soru. Sıra bana geçti Bayan Lammle. Benim varlıklı bir adam olduğum kanaatine nerden vardın?”

“Senin yüzünden. Kendini daima öyle gösterdiğini inkâr mı edeceksin?”

“Ama sen de birisine sordun. Yapma, Bayan Lammle, itirafa karşılık itiraf. Birine sordun mu?”

“Veneering’e sordum.”

“Veneering seni ne kadar tanıyorsa beni de o kadar tanır, ya da herkes onu ne kadar tanıyorsa.”

Bir müddet daha sessizce yürüdükten sonra gelin durup şiddetle şöyle buyuruyor:

“Veneeringler’i asla affetmeyeceğim!”

“Al benden de o kadar,” diyor damat.

Bunun üzerine tekrar yürümeye başlıyor; kadın kuma o öfkeli delikleri açarak; adam da meyvus kuyruğunu sürüyerek. Sular çekilmiş, çıplak kumsalda, gelgit onları karaya bırakmış gibi görünüyorlar. Bir martı tam başlarının üzerinden süzülerek onlara gülüyor. Kahverengi kayalar üzerinde az önce altın gibi parlayan şeylerin sadece nemli toprak olduğu görülüyor. Denizden alaycı bir uğultu geliyor ve uzakta-ki dalgalar, tuzağa düşmüş sahtekârlara bakmak için birbiri üzerine abanarak, neşeli, afacan bir dans tutturuyor.

“Seninle dünyevi çıkarlanın için evlendiğimden bahsettiğinde,” diye amansızca devam ediyor Bayan Lammle, “seninle sırf sen olduğun için evlenmemin makul olasılık dahilinde olduğuna inandığını mı iddia ediyorsun?”

“Bu sorunun yine iki tarafı var Bayan Lammle. Sen neye inandığını iddia ediyorsun?”

“Yani önce beni kandırıp sonra da hakaret ediyorsun!” diye bağırıyor hanım, göğsü hızlı hızlı inip kalkarak.

“Hiç de değil. Benim sebebiyet verdiğim bir şey yok. İki tarafa da uygulanabilecek bu soru senden çıktı.”

“Benden!” diye tekrar ediyor gelin ve şemsiyesi öfkeli elinde kırılıyor.

Adamın rengi kül gibi atmış, burnunun etrafında uğursuz lekeler peydahlanmış, şu son bir iki dakikada, bizzat şeytanın parmakları yüzüne rasgele dokunmuş gibi. Adamın ürktücü bir gücü var, kadınınsa yok.

“At gitsin,” diyor sakın bir tavırla şemsiyeyi kastederek; “artık işe yaramaz; elinde tutarken gülünç görünüyorsun.”

Bunun üzerine kadın çileden çıkarak ona “soğukkanlı canı” diye bağırıyor ve kırık şemsiyeyi ona çarpacak şekilde fırlatıyor. Adamın yüzündeki parmak izleri bir anlığına

beyazlıyor ama kadının yanında yürümeye devam ediyor.

Kadın gözyaşlarına boğularak kendini dünyanın en zavallı, en kandırılmış, en kötüye kullanılmış kadını ilan ediyor. Sonra cesareti olsa kendini öldüreceğini söylüyor. Sonra adama “melun sahtekâr” diye bağıyor. Sonra da aşağılık servete konma planları başarıya ulaşmadığına göre, hazır ortam da müsaitken neden onun canına kıymadığını soruyor. Sonra tekrar ağlıyor. Sonra tekrar öfkeleniyor ve dolandırıcılara sövüyor. Nihayet bir taşın üzerine ağlayarak çöküyor ve cinsinin bütün bilinen ve bilinmeyen ruh hallerini aynı anda sergiliyor. O bu değişimleri geçirirken, adamın yüzündeki izler de bir belirip bir kayboluyor, şeytani icracının flütü üzerindeki beyaz delikler gibi. Aynı zamanda morarmış dudakları da koşmaktan soluksuz kalmış gibi aralık. Ama soluksuz değil.

“Kalk, Bayan Lammle, doğru düzgün konuşalım.”

Kadın taşın üzerinde, onu hiç kaale almadan oturuyor.

“Kalk diyorum.”

Kadın başını kaldırıp küçümsemeyle adamın yüzüne bakıyor, “Diyorsun! Çok umrumdaydı sanki!”

Başını tekrar indirdiğinde adamın gözlerinin onun üzerine kilitlenmiş olduğunu fark etmemiş gibi davranıyor ama bütün vücudu, bu durumun tedirginlikle farkında olduğunu belli ediyor.

“Yeter. Hadi! Duymuyor musun? Kalk.”

Kadın onun eline teslim olarak ayağa kalkıyor ve tekrar yürümeye başlıyorlar; ama bu sefer yüzleri kaldıkları yere dönük.

“Bayan Lammle, ikimiz de kandırmaya çalıştık, ikimiz de kandırıldık. İkimiz de ısırmaya çalıştık, ikimiz de ısırıldık. İşin özü budur.”

“Beni sen ...”

“Sus! Bunları geçelim. Neyin ne olduğunu ikimiz de çok iyi biliyoruz.

“İkimiz de bu gerçeğin üstünü örtemeyeceğimize göre neden konuşup duralım? Devam ediyorum. Hayal kırıklığına uğradım ve madden kötü durumdayım.”

“Ya ben?”

“Bir dakika beklesen sana da geliyordum. Sen de hayal kırıklığına uğradın ve madden kötü durumdasın.”

“Ayrıca zarar gördüm!”

“Sen ne kadar zarar gördüysen benim de o kadar zarar gördüğümü anlayacak kadar kendini toplamış vaziyettesin Sophronia; bu lafın bir işe yaramayacağını da anlayabilirsin. Geriye dönüp baktığımda, nasıl bu kadar salaklık edip de sırf başkalarının lafıyla sana bu kadar güvendiğime hayret ediyorum.”

“Ben de geriye dönüp baktığımda...” diye bağılıyor gelin.

“Sen de geriye dönüp baktığında, nasıl bu kadar – bu kelimeyi kullanmamda bir sakınca var mı?”

“Hayır, hiç yok.”

“... nasıl bu kadar salaklık edip de sırf başkalarının lafıyla bana bu kadar güvendiğine hayret ediyorsun. Ama ikimiz de aynı salaklığı yaptık. Ben senden kurtulamam; sen de benden. Peki ne olacak?”

“Utanç ve sefalet,” diye acı acı cevap veriyor gelin.

“Zannetmem. Karşılıklı bir anlaşma olacak ve bence bizi bu durumdan kurtaracak. Şimdi konuşmayı üç başlığa bölüyorum (koluma gir Sophronia) daha kısa ve açık olması için. Bir, hapı yutmak yeterli, herkesin hapı yuttuğumuzu bilmesine gerek yok. Yani bu hakikati kendimize saklamak konusunda anlaşalım. Anlaştık mı?”

“Mümkünse, evet.”

“Mümkün! Birbirimize gayet iyi rol kestik. Birleşirsek bütün dünyaya rol kesemez miyiz? Anlaştık İki, Veneeringler’e garezimiz var, diğer bütün insanlara da garezimiz var ve bizim kandırıldığımız gibi kandırılmalarını istiyoruz. Anlaştık mı?”

“Evet. Anlaştık”

“Buradan kolayca üçüncüye geliyoruz. Bana maceracı demiştin Sophronia. Öyleyim. İltifat olarak değil, basit anlamıyla öyleyim. Sen de öylesin canım. Pek çok insan da öyle. Sırrımızı saklayıp, planlarımızı sürdürmek konusunda anlaşılm.”

“Hangi planlar?”

“Bize para getirebilecek ne plan olursa. Planlardan kastım, ortak çıkarımız. Anlaştık mı?”

Kadın biraz tereddütle, “Sanırım. Anlaştık,” diyor.

“Çabucak ilerledik, bak! Şimdi Sophronia, beş on kelime daha kaldı. Birbirimizi mükemmelen tanıyoruz. Benim hakkımda eskiden düşündüğün şeylerle bana takaza etme, çünkü bunlar benim senin hakkında düşündüğüm şeylerin aynısı ve böylelikle ancak kendine takaza etmiş olursun ki benim de hiç hoşuma gitmez. Aramızda böyle güzel bir anlaşma tesis edildikten sonra böyle şeyler hiç olmamalı. Toparlarsak – Bugün öfkeni dışarı vurdun Sophronia. Sakın bir daha yapayım deme çünkü ben de öfkelenirsem gözüm hiçbir şeyi görmez.”

Böylece mutlu çift, imzalanıp mühürlenmiş bu hayırlı evlilik mukavelesiyle, yuvaya dönüyor. O cehennemi parmak izleri Sayın Alfred Lammle’ın beyaz ve soluksuz yüzünde belirdiğinde, sevgili karısı Bayan Alfred Lammle’ı hakiki ya

da sahte özsaygı kırıntılarından bir çırpıda kurtararak ona boyun eğdirmek gibi bir niyeti vardıysa, bu niyet başarıyla infaz edilmiş. Olgun genç hanımın, asık yüzünde hiç mi hiç pudraya ihtiyaç yok şu anda, günbatımında kocasının eşliğinde saadet yuvalarına dönerlerken.

XI

Podsnapçılık

Bay Podsnap hali vakti yerinde ve Bay Podsnap'ın gözünde pek muteber biriydi. Yüklü bir miras almış, yüklü bir mirasla evlenmiş, Deniz Sigortacılığı alanında çok başarılı olmuş, halinden pek memnun bir adamdı. Herkesin neden kendi hallerinden memnun olmadığını hiç anlayamazdı ve çoğu şeyden, özellikle de kendisinden memnun olmakla, toplum için parlak bir örnek teşkil ettiğinin bilincindeydi.

Kendi değeri ve önemiyle böyle mutlulukla haşır neşir olan Bay Podsnap, kendisini aşan her şeye yok muamelesi yapardı. Nahoş şeylerden kurtulma konusunda vakur bir kesinlikle davranırdı –bu tutumun ne kadar kullanışlı olduğunu eklemeye gerek yok–. Bay Podsnap'ı çok memnun eden o yüce makamını Bay Podsnap bu tutumuna borçluydu. “Bilmek istemiyorum; tartışmamayı tercih ederim; kabul etmiyorum!” Hatta Bay Podsnap dünyayı en zor sorunlarından temizlemek, bu kelimelerle ve kızarmış bir yüzle onları arkasına doğru süpürmek (ve alargaya göndermek) için sağ koluyla kendine has bir hareket yapardı. Zira bu sorunlar kendisine meydan okurlardı.

Bay Podsnap'ın dünyası pek geniş bir dünya değildi, ah-

laki açıdan; hatta coğrafi açıdan da: Her ne kadar yaptığı iş başka ülkelerle ticaret üzerine kurulu olsa da, onlara dair önemli bir çekincesi vardı, hepsi hataydı, tabii bunun neticesinde gelenekleri ve görenekleriyle ilgili gözlemi de şöyleydi, “İngiliz değil!”, bunu demesiyle de Prestol, kolunun bir hareketi ve kızarmış bir yüzle hepsini süpürüp atardı. Bunlar bir yana dünya sekizde uyanır, çeyrek geçe sinek kaydı traş olur, dokuzda kahvaltı eder, onda Şehre iner, beş buçukta eve döner, yedide akşam yemeği yerdi. Bay Podsnap’ın Sanatların topuna dair düşünceleri şöyle özetlenebilirdi. Edebiyat; iri puntuyla, hürmetle, sekizde uyanmayı, çeyrek geçe sinek kaydı traş olmayı, dokuzda kahvaltı etmeyi, onda Şehre inmeyi, beş buçukta eve dönmeyi, yedide akşam yemeği yemeyi tasvir eder. Resim ve Heykel; sekizde uyanmakta, çeyrek geçe sinek kaydı traş olmakta, dokuzda kahvaltı etmekte, onda Şehre inmekte, beş buçukta eve dönmekte, yedide akşam yemeği yemekte uzmanlaşmışları model alır ve resmeder. Müzik; yaylı ve üflemleri çalgılarla (çeşitlemesiz), dingin, saygın bir icrayla, sekizde uyanmayı, çeyrek geçe sinek kaydı traş olmayı, dokuzda kahvaltı etmeyi, onda Şehre inmeyi, beş buçukta eve dönmeyi, yedide akşam yemeği yemeyi notalara döker. Sanat denen bu serserilerin başka bir şeye izni yoktur, anında aforoz ediliverirler. Başka hiçbir şeyin Olası Yoktur – hiçbir yerde!

Bu kadar mühim ve saygın bir adam olan Bay Podsnap, Yaradanı koruması altına almasının icap ettiğinin farkındaydı elbet. Bunun neticesinde de Yaradanın tam olarak ne demek istediğini daima bilirdi. Onun kadar saygın olmayan, ondan aşağı adamlar bilemezlerdi belki ama Bay Podsnap daima bilirdi. Yaradanın söyledikleriyle Podsnap’ın söyle-

diklerinin daima çakışması da takdire şayandı (aynı zamanda pek de rahatlatıcı olsa gerekti).

Bütün bunların bir inanç sistemi ve düşünce ekolü olduğu söylenebilir, biz de bu bölümde ona temsilcisinin adını vermekten kendimizi alamıyoruz: Podsnapçılık. Bay Podsnap'ın kafası nasıl gömleğinin yakasında son buluyorsa, bu ekol de kendi katı sınırlarında son buluyordu ve bizzat Bay Podsnap'ın botlarının gıcirtısını andıran şatafatlı bir sesle beyan ediliyorlardı.

Bir de küçük Bayan Podsnap vardı. Bu genç sallanan at, annesi tarafından, hiçbir yere gitmeden olduğu yerde şahlanma sanatı konusunda eğitilmekteydi. Ancak annesinin bu eylemi henüz kendisine bütün boyutlarıyla intikal etmemişti. Gerçekte kalkık omuzlu, düşük moralli, dirsekleri üşüyen bir genç hanımdı ve yüzeyi zımparayı andıran burnuyla, üşüyerek çocukluktan kadınlığa bakıyor, annesinin saç tuvaletiyle, babasının saçından tırnağına her şeyinden ürkererek geri çekiliyor, Podsnapçılığın ağır yükü altında eziliyordu.

Bay Podsnap'ın zihninde, "genç insan" denebilecek bir müessese vardı ki kızı Bayan Podsnap'ta vücut bulmuş gibiydi. Her şeyin kendine göre düzenlenip kendine uydurulmasını talep eden uygunsuz ve müşkülpesent bir müesseseydi bu. Her konuda asıl mesele şuydu: Acep genç insanın yanaklarını kızartır mı? Genç insanın uygunsuzluğu, Bay Podsnap'a göre, hiç gereği olmadığı halde sürekli kızarmaya yatkınlığından geliyordu. Genç insanın aşırı masumiyetiyle, başka birinin en haklı suçluluk hisleri arasında bir fark yoktu adeta. Bay Podsnap'ın demesi, haki, beyaz, leylak, gri tonları bu sorunlu genç insan indinde hep alev kırmızıydı.

Podsnaplar, Portman Meydanı'na bakan gölgeli bir köşede oturlardı. Her nerede otursun, mutlaka gölgede oturacak türde insanlardı. Genç Bayan Podsnap'ın hayatı bu gezegende boy gösterdiği ilk andan itibaren hep gölgelerle bezeliydi; zira Bay Podsnap'ın genç insanı, başka genç insanlarla görüşmekten pek bir fayda sağlayamayacağı için muhiti, pek sevimli denemeyecek, yaşını başını almış insanlar ve heybetli mobilyalardan ibaretti. Genç Bayan Podsnap'ın hayata dair ilk görüşleri, hayatın babasının botlarındaki, loş oturma odalarındaki ceviz ve gül ağacı masalardaki, devasa aynalardaki yansımalarından edinilmiş pek kasvetli görüşlerdi; şimdi de durumda müthiş bir değişiklik yoktu; yüksek, hardal renkli, kocaman bir faytonda annesiyle birlikte Parkta ciddi gezintilere çıkarıldığında, bu aracın siperliği üzerinde, yatağından doğrulmuş, her şeye korkuyla bakan, bir an önce yorganın altına geri dönmek isteyen, meyyus bir genç insan gibi görünüyordu.

Bay Podsnap, Bayan Podsnap'a dedi ki, "Georgiana neredeyse on sekizine geldi."

Bayan Podsnap, Bay Podsnap'a tasdikle dedi ki, "Neredeyse on sekiz."

Bunun üzerine Bay Podsnap, Bayan Podsnap'a dedi ki, "Georgiana'nın doğumgününe birilerini davet etsek iyi olacak gerçekten."

Bunun üzerine Bayan Podsnap, Bay Podsnap'a dedi ki, "Böylece çağırmamız gereken herkesi bir kerede çıkarmış oluruz."

Böylece Bay ve Bayan Podsnap, on yedi can dostlarına, onları yemeğe davet etme şerefini bahsettiler; sonra da bunların yerine başka can dostlarını koydular, çünkü asıl can

dostları, daha önce verilmiş başka bir sözleri olduğu için Bay ve Bayan Podsnap'ın nazik yemek davetine icabet edemeyceklerini üzülererek bildirmişlerdi; Bayan Podsnap, davetine gelemedikleri için kederden kedere savrulan bu insanları listesinde işaretlerken, "En azından davet ettim de sıramı savuşturdum," demektedir; epeyce can dostunu bu şekilde başarıyla savuşturduktan sonra vicdanları da epeyce hafiflemişti.

Yemeğe davet edilmeyecek ama saat dokuz buçukta gelip, onlar gelmeden yenmiş koyun budunun buharıyla banyo yapacak başka can dostları da vardı. Bu kıymetli şahısları da tümünden temizlemek için, Bayan Podsnap yemeğe, bir de küçük akşam daveti ekledi ve müzik dükkânına gidip, halı dansı için müzik çalsın diye repertuarı geniş bir otomat ısımarladı.

Bay ve Bayan Veneering ile Bay ve Bayan Veneering'in yepyeni geliniyle damadı yemek davetlileri arasındaydı; ama Podsnap hanesinin, Veneering hanesiyle başka bir benzerliği yoktu. Bay Podsnap, zevke ihtiyaç duyan zıppıktı adamlarda zevke tahammül edebilirdi ama kendisi böyle şeylerin çok üzerindeydi. Podsnap sofra takımlarının özelliği iğrenç bir biçimde okkalı olmasıydı. Her şey olabildiğince ağır görünecek ve olabildiğince çok yer kaplayacak şekilde yapılmıştı. Her şey şöyle böbürleniyordu, "Bu çirkinliğimle nasıl da kocamanım, kurşundan yapılmış gibi ama aslında kilolarca değerli madenden yapıldım, gramım şu kadar eder; beni eritmek istemez misiniz?" Süslenmişten ziyade, volkanik patlama sırasında üzerine parçalar yapışmış gibi duran, cüsselli, ayaklı bir servis sehpası, masanın ortasındaki sevimsiz, gümüş bir tepsiden yapıyordu bu konuşmayı. Dört bir tarafına, iki kulağında iki kocaman gümüş küpe olan, şaşkın şaşkın

bakan dört kafa işlenmiş gümüş buz kovaları, masa etrafındaki hissiyata tercüman oluyor ve bu hissiyatı göbekli, gümüş tuzluklara iletiyordu. Bütün o kocaman gümüş kaşıklarla çattallar misafirlerin ağızlarını kocaman açtırtıyordu, sırf yedikleri her lokmayla bu hissiyatı gırtlaklarından aşağı itmek için.

Misafirlerin çoğu da sofra takımlar gibiydi ve çok ağır çeken pek çok şeyle donanmışlardı. Ama aralarında yabancı bir beyefendi vardı: Bay Podsnap onu davet ederken –bütün Avrupa kıtasının genç insana karşı korkunç bir ittifak içinde olduğuna inandığından– çok düşünüp taşınmıştı ve sadece Bay Podsnap değil, bütün herkes ona ağır işiten bir çocuk gibi davranma eğilimindeydi.

Doğum yerinden yana pek talihsiz olan bu yabancıya incelikli bir tavizde bulunan Bay Podsnap, onu karşılarken karısını “Madame Podsnap”, kızınıysa “Mademoiselle Podsnap” olarak takdim etmiş, hatta “ma fille” diye ekleyecek gibi olsa da bu cüretkâr teşebbüsü bastırmıştı. O sırada evde bulunan yegane misafirler Veneeringler olduğu için (lütfedip de açıklıyormuş gibi) “Monsieur Vii-neer-riing,” dedikten sonra hemen kendi diline geri dönmüştü.

“Londra’yı Sevdiniz mi?” Bay Podsnap bu soruyu ev sahibi konumundan, sağır bir çocuğa merhem sürer gibi sormuştu; “Londra, Londres, London?”

Yabancı beyefendi çok beğenmişti.

“Sizce Çok mu Büyük?” dedi Bay Podsnap geniş geniş.

Yabancı beyefendi çok büyük bulmuştu.

“Çok mu Zengin?”

Yabancı beyefendi, kuşkusuz, enormement zenjin bulmuştu.

“Anormal Zengin, Deriz biz,” dedi Bay Podsnap onu hoş görür bir edayla. “Siz bütün sıfatların sonuna Man takıyorsunuz, bizde öyle değil. Zengin’i de j’yle değil g’yle söylüyoruz. Zengin.”

“Zegiin,” dedi yabancı beyefendi.

“Peki Beyefendi,” diye devam etti Bay Podsnap vakarla, “Dünya Başkenti London, Londres, Londra’nın Sokaklarında, Britanya Anayasamızın İzlerine Rastladınız mı?”

Yabancı beyefendi özür dileyerek, tam olarak anlayamadığını belirtti.

“Anayasa Britannique,” diye açıkladı Bay Podsnap, bir okul çocuğuna ders verir gibi. “Siz öyle söylüyorsunuz Britannique diye, Biliyorsunuz,” (onun hatası değilmiş gibi bağışlar bir edayla söylemişti). “Anayasa, beyefendi.”

Yabancı beyefendi, “Mais eevet; ben biliyor onlar,” dedi.

Masanın köşesine iştirilmiş fazladan sandalyeye oturmuş, gözlüklü, gençten, soluk suratlı, kabarık alınlı adam, yüksek sesle “Eskö,” deyip sonra zınk diye susarak, tam o anda büyük sansasyon yarattı.

“Mais oui,” dedi yabancı beyefendi ondan tarafa dönerek. “Est-ce que? Quoi done?”

Ama kabarık alınlı beyefendi, o kabarıklık ardında bulduğu her şeyi ortaya döktüğü için başka bir şey diyemedi.

“Şeyi soruyordum,” dedi Bay Podsnap, konuşmasına kaldığı yerden devam ederek, “Acaba Sokaklarımızda, siz onlara Pavvi dersiniz, Anayasanın hiçbir Nişanını...”

Yabancı beyefendi sabırlı bir nezaketle sordu: “İyi de ni-jan ne demek?”

“İşaret,” dedi Bay Podsnap, “Alamet, Belirti... İz.”

“Ha! Beyjirlerin mi?” diye sordu yabancı beyefendi.

“Biz Beygir deriz ona,” dedi Bay Podsnap büyüklük gösterip. “Beygir değil, Beygir. Hem onu da sadece aşağı sınıflar öyle der. Biz sadece At deriz.”

“Pardon,” dedi yabancı beyefendi; “hep hata yapıyor ben.”

“Bizim dilimiz,” dedi Bay Podsnap, asla hata yapmamanın gururuyla, “zordur. Engin bir Dil bizimki. Yabancılar için Zahmetli. Neyse Sorudan Vazgeçtim.”

Ama kabarık alınlı beyefendi, teslim olmak istemediğinden, yine deli gibi “Eskö,” dedi ve yine sonrasında tek kelime etmedi.

“Sadece,” diye açıkladı Bay Podsnap, sahip olduğu şeyle övünerek, “Anayasamızdan bahsediyordum. Biz İngilizler Anayasamızla gurur duyarız, Beyefendi. Yaradanın bir İhsanıdır Bize. Başka hiçbir Ülke, Bizim Ülkemiz kadar Şanslı değildir.”

Yabancı beyefendi, “Baska ülkeler...” diye başlamıştı ki Bay Podsnap onu yine düzeltti.

“Baska demeyiz biz, başka deriz; S değil Ş, (yine müsamahayla). Şşşş, ses bu.”

“Başka ülkeler,” dedi yabancı beyefendi. “Onlar nasıl?”

“Onlar, Beyefendi,” diye cevap verdi Bay Podsnap, ciddiyetle başını sallayarak; “onlar nasılsalar –bunu söylemek zorunda kaldığım için üzgünüm ama– öyleler.”

“Yaradan çok seçici davranmış,” dedi yabancı beyefendi gülerek; “pek geniş bir alan yok.”

“Kuşkusuz,” diye onayladı Bay Podsnap; “Ama durum Bu. Bu Toprakların Kuruluş Yasası. Bu Ada Kutsanmış, Beyefendi, Başka Ülkeleri Dışarıda Bırakma Pahasına. Burada hepimiz İngiliz olsak derdim ki,” diye ekledi Bay Podsnap,

vatandaşlarına bakıp, sesini temaya uygun şekilde ağırlaştırarak, “İngiliz pek çok özelliği kendinde toplar, tevazu, bağımsızlık, sorumluluk, metanet ve bunlara ek olarak, genç bir insanın yanaklarını kızartabilecek her türlü şeyin yokluğu, Dünyanın Hiçbir Milletinde bulunamayacak bir şeydir bu.”

Bu küçük özeti yapan Bay Podsnap’ın yüzü, bütün bunların başka bir ülkenin başka bir önyargılı vatandaşı tarafından da benimsenebileceği yönünde uzak bir ihtimalin aklına gelmesiyle kızardı ve en sevdiği kol hareketiyle, Avrupa’nın kalanını, bütün Asya, Afrika ve Amerika’yı hiçliğe yolladı.

Sarfedilen bu sözlerden dinleyiciler çok şeyler öğrenmişti; hitabet gücünü doruklarda hisseden Bay Podsnap’ın yüzünde güller açtı, çenesi de düştü.

“Mirasa konan şanslı adamdan başka haber çıktı mı Veneering?” diye sordu.

“Yok, çıkmadı,” dedi Veneering, “sadece mirası aldığını duydum. Artık ona Altın Çöpçü diyorlarmış. Müstakbel kocası öldürülen genç hanımın, benim kâtiplerden birinin kızı olduğunu söylemiştim değil mi?”

“Evet söylemiştin,” dedi Bay Podsnap; “aslında burada bir kere daha anlatsan diyorum çünkü ilginç bir tesadüf— cesedin bulunduğu haberi ilk senin masana geldi (ben de oradaydım) ve senin çalışanlarından biri bu işle bu kadar alakalı. Anlatsana hadi.”

Veneering buna dünden razıydı çünkü Harmon Cinayetinden epey faydalanmış, cinayetin kendine verdiği sosyal ayrıcalığı, daha düzinelerce yepyeni canciğer arkadaş edinmek için kullanmıştı. Böyle bir piyango daha vursa, bu konuda tam istediği yere gelebilecekti. Bu yüzden de yakın-

lardaki ikinci cazip şahsı Bayan Veneering'e bırakarak, en cazip şahsa hitaben vakaya daldı ve yirmi dakika kadar sonra vakadan, kolunda bir Banka Müdürüyle çıktı. Bu arada Bayan Veneering zengin bir gemi simsarı için yine aynı sulara dalmış ve onu saçından yakaladığı gibi sağ salim kıyıya çıkarmıştı. Sonra Bayan Veneering, daha geniş bir gruba, kızını görmeye gittiğini, kızın gerçekten çok güzel ve (mevkiine rağmen) gayet derli toplu olduğunu anlatmak durumunda kaldı. Bunu da sekiz sivri parmağını ve onları çevreleyen mücevherleri öyle hünerle sergileyerek yaptı ki sulara kapılmış sürüklenen bir Generali, karısını ve kızını sevinçle toplayıverdi ve kaybetmek üzere oldukları canlılıklarını kazandırmakla kalmayıp, bir saat içinde can dostu da yapıverdi.

Bay Podsnap, genç insanın yanakları bakımından, nehirlerdeki cesetleri pek makbul bir konu saymasa da, kendisinin de bu olayda bir payı vardı ve bu da onu kısmen ortak yapıyordu. Misafirleri sessiz bir dalgınlıkla buz kovalarını temaşa etmekten alıkoyduğu için de bu yatırımın neticesini hızla almış, kar etmiş, memnun olmuştu.

Artık koyun budur buharı banyosuna, bir miktar av eti dumanı, azıcık da tatlı ve kahve kokusu karışmıştı, her şey hazır ve diğer davetliler de bu banyodan paylarını almak üzere birer ikişer gelmeye başladılar; ama öncelikle ketum otomatın, piyano tellerinin parmaklıkları ardına yerleştirilmesi ve gül ağacı bir hapis hanede mahzun duran bir mahpus gibi kendi haline bırakılması gerekiyordu. En sevimli, en uyumlu çift kimdi peki? Bay ve Bayan Lammle, bey tepeden tırnağa ıslıl ıslıl, hanım zarif bir memnuniyet içinde, ikisi de zaman zaman birbirlerine bakıyorlar, bütün İngiltere'ye karşı oynayan iki kumarbaz gibi.

Banyoya gelenler arasında pek genç yoktu ama Podsnapçılığı meydana getiren kalemler anısında (“genç insan” hariç) gençlik de yoktu zaten. Kel banyocular kollarını kavuşturup, Bay Podsnap’la şömine önünde muhabbet ediyorlardı; seyrek sakallı banyocular, ellerinde şapkalarıyla Bayan Podsnap’a doğru hamle edip geri çekiliyorlardı; meraklı banyocular ortalıkta dolaşp, süs için konmuş kutularla çanakları inceliyorlar, bir şeylerini kaybetmişler de Podsnaplar’ın çalmış olabileceğinden şüpheleniyorlarmış gibi her şeyi dikkatle süzüyorlardı; narin cinsten banyocular sessizce oturmuş, fildişi omuzları birbiriyle kıyaslıyorlardı. Minicik teşebbüsleri (cüret edebilmişse) annesinin görkemli salınımları arasında kaybolan zavallı genç Bayan Podsnap, bütün bunlar olmaktayken ve daima, kendini gözlerden ve zihinlerden uzak tutuyor ve gün boyu vuku bulan talihsiz olayları sayıyormuş gibi görünüyordu. Podsnapçılığın usul ve erkanındaki gizli maddelerden birisi de günün anlam ve ehemmiyetine dair hiçbir şey söylenmemesiydi. Neticede genç hanımın doğum günü sessizce görmezden gelinmiş, hiç doğmasa daha iyi olacağı herkesçe kabul edilmiş gibi oluyordu.

Lammlelar, sevgili Veneeringler’e öyle bayılıyorlardı ki bir müddet kendilerini bu harika dostlarından ayıramadılar; ama bir süre sonra, Bay Lammle’ın ya biraz fazla geniş bir gülüşü ya da kızıl kaşlarından birinin gizlice kalkması –muhtemelen bu ikisinden biri– Bayan Lammle’a “Neden oynamıyorsun?” dedi sanki. O da etrafına göz gezdirirken genç Bayan Podsnap’ı gördü ve “Bu kartı mı oynayayım?” gibilerinden kocasına bakmasıyla “Evet,” cevabını aldıktan sonra gidip genç Bayan Podsnap’ın yanına oturdu.

Bayan Lammle, küçük sakın bir sohbet için bir köşeye kaçırılmış olmaktan müthiş sevinçliydi.

Görünüşe göre çok sakın bir konuşma olacaktı, zira genç Bayan Podsnap biraz telaşla, “Ya! Gerçekten çok naziksiniz ama maalesef ben konuşmam,” dedi.

“Başlamanın tam zamanı,” dedi yaltakçı Bayan Lammle en sevimli gülüşüyle.

“Ah! Maalesef ben çok sıkıcıyım. Ama annem konuşur!”

Annenin konuştuğu ayan beyan ortadaydı; başını eğmiş, yelesini kabartmış, gözleri ve burun delikleri açık, her zamanki gibi dörtmala gitmekteydi.

“Okumayı sever misiniz?”

“Evet. En azından bence sorun değil,” dedi genç Bayan Podsnap.

“M-m-m-müzik.” Bayan Lammle göze girmek için öyle uğraşıyordu ki kelimeyi ağzından çıkarana kadar epey bir m sarf etti.

“Çalmayı bilseydim bile cesaret edemezdim. Annem çalar.”

(Yine aynı şekilde dörtmala ve bir şeyler yapıyor olmanın verdiği heyecanlı bir görünümle, annesi zaman zaman piyanonun üzerinde şöyle bir sallanırdı gerçekten de.)

“Dans etmeyi seversiniz mutlaka?”

“Yo yo, hayır!” dedi genç Bayan Podsnap.

“Hayır mı? Bu gençlik, bu cazibeyle? Gerçekten de beni şaşırtıyorsunuz, şekerim!”

“Size bir şey söyleyeyim mi,” dedi genç Bayan Podsnap, büyük tereddütler geçirip Bayan Lammle’in dikkatle düzenlenmiş yüzüne defalarca ürkek bakışlar fırlattıktan sonra, “ama kimseye söylemeyeceğinize söz verin.”

“Canım! Hiç söyler miyim!”

“Eminim söylemezsiniz. 1 Mayıs’ta renkli elbiseleriyle dans eden baca temizleyicilerinin arasına karışmayı ne kadar isterdim anlatamam.”

“Yok ya!” nidasını Bayan Lammle’in dudakları arasından çekiverdi şaşkınlık.

“Gördünüz mü! Şaşıracığınızı biliyordum. Kimseye söylemezsiniz değil mi?”

“Sözüm söz, canım,” dedi Bayan Lammle, “şimdi seninle konuşmaya başlayınca, seni tanımayı on kat daha fazla istiyorum. Gerçekten arkadaş olabilmeyi ne kadar isterim bilsen! Beni gerçek arkadaşın olarak görebilsen. Yaşlı, geçkin, evli bir kadın zannetme beni, canım; daha yeni evlendim ben; bak bu üzerimdeki gelinliğim. Ee, baca temizleyicilerden bahsediyordun?”

“Şşş! Annem duymasın.”

“Oturduğu yerden bizi duyamaz.”

“Orası belli olmaz,” dedi genç Podsnap sesini alçaltarak. “Demek istediğim, çok eğleniyormuş gibi görünüyorlar.”

“Sen de onlardan birisi olsan çok eğleneceğini düşünüyorsun öyle mi?” Genç Podsnap hızlı hızlı başını salladı. “Şimdi pek eğlenemiyorsun öyleyse?”

“Nasıl eğleneyim ki?” dedi genç Podsnap. “Ah, çok berbat bir şey! Birini öldürebilecek kadar kötü ya da güçlü olsam, danstaki eşimi öldürürdüm.”

Toplu halde icra edilen dans sanatına getirilen bu yeni yaklaşım öyle şaşırtıcıydı ki Bayan Lammle genç arkadaşına biraz hayretle baktı. Genç arkadaş, dirseklerini saklamak ister gibi sımsıkı vücuduna yapıştırmış, sinirli sinirli parmaklarıyla oynuyordu. Dirseklerini saklama ütopyası (kısa

kollu elbiseyle) daima varoluşunun en büyük, zararsız gayesi olmuştu.

“Kulağa korkunç geliyor değil mi?” dedi genç Podsnap, yüzünde pişmanlıkla.

Ne cevap vereceğini tam bilemeyen Bayan Lammle, cesaret verici bir bakışla ona gülümsemekte karar kıldı.

“Ama benim için çok tahammül edilmez bir şey,” diye devam etti genç Podsnap, “hep de öyle oldu! Beceremekten çok korkuyorum. Ve hiç beceremiyorum! Madame Sauteuse’ün dans okulunda ne çektiğimi bir ben bilirim. Dans etmeyi, takdim edildiğinde selam vermeyi, başka korkunç şeyleri orada öğrenmiştim – daha doğrusu öğretmeye çalışmışlardı. Annem yapabiliyor.”

“Boşver canım,” dedi Bayan Lammle yatıştırıcı bir ses tonuyla, “bunlar geride kaldı.”

“Evet, geride kaldı,” dedi genç Podsnap, “ama ne fayda? Burası Madame Sauteuse’ün okulundan daha beter. Annem orada da vardı burada da var; ama en azından orada babam yoktu, bütün bu insanlar yoktu, gerçek partnerler yoktu. Eyvah, annem piyanodaki adamlarla konuşuyor! Eyvah, annem birinin yanına gidiyor! Eyvah, onu bana getirecek! Getirmesin lütfen, lütfen getirmesin, lütfen! Git, git, git!” Bu sofuca niyazları, genç Bayan Podsnap gözlerini kapatıp başını duvara dayayarak telaffuz etmişti.

Ama Gulyabani, annesinin güdümü altında yaklaştı ve annesi, “Georgiana, Bay Grompus,” dedi ve Gulyabani kurbanını kapıldığı gibi onu sıra başındaki şatosuna kaçırdı. Sonra salona bir göz gezdiren ketum otomat, coşkudan, akorttan uzak bir kadril çalmaya başladı ve Podsnapçılığın on altı havarisi sırasıyla şu figürleri sergilediler: 1. Sabah sekizde

kalkıp, çeyrek geçe sinekkaydı traş olmak; 2. Saat dokuzda kahvaltı etmek; 3. Onda Şehre inmek; 4. Beş buçukta eve dönmek; 5. Yedide akşam yemeği yemek ve büyük halka.

Bütün bu ciddi vazifeler sürmekteyken, (kocaların en seveceni) Bay Alfred Lammle, (kadınların en seveceni) Bayan Alfred Lammle'in iskemlesine yaklaştı ve arkadan karşının üzerine eğilerek bir iki saniye bileziğiyle oynadı. Bu kısa, havai oyunculuğa tezat oluşturacak karanlık bir dikkat seçilebilirdi Bayan Lammle'in yüzünde, gözlerini kocasının yeleşinden ayırmadan birkaç kelime söyleyip karşılığında da bir ders almış gibi gözükürken. Ama bütün bunlar bir soluk buğusunun ayna üzerinden geçmesi kadar çabuk olmuştu.

Büyük halkada, herkesin birbiriyle eş değiştirmesi sona erdiğinden, ketum otomat çalmayı bıraktı ve on altı dansçı, ikişer ikişer, mobilyaların arasına yürümeye başladılar. Bu noktada Gulyabani Grompus'un şuarsuzluğu ihtişamla kendini gösterdi; zira bu müsterih canavar, genç Bayan Podsnap'a bir sohbet ziyafeti çektiği zannıyla, seyyar vaziyette hikâye etmekte olduğu bir okçuluk toplantısını, olasılığın son sınırına kadar uzatmaktaydı; bu arada kurbanı, dönüp duran bir cenaze alayı gibi ağır ağır ilerleyen on altı kişilik kortejin başını çekmekteydi ve Bayan Lammle'a fırlattığı yoğun ümitsizlik dolu bakış haricinde, gözlerini bir kez olsun yerden kaldırmamıştı.

Nihayet, kapının top patlamış gibi açılması ve bütün şiddetiyle müskat şerbetinin içeri getirilmesiyle kortej dağıldı; keskin kokulu, ılık, renkli şerbet misafirlere dağıtılırken genç Bayan Podsnap da yeni arkadaşının yanına döndü.

"Çok şükür!" dedi genç Podsnap. "Bitti! Bana bakmamışsınızdır inşallah!"

“Canım, neden bakmayayım ki?”

“Ah, ben kendimi biliyorum!” dedi genç Podsnap.

“Ben de sana, senin hakkında bildiğim bir şeyi söyleyeyim canım,” dedi Bayan Lammle, gönülleri fetheden tavırla, “bu utangaçlığın çok lüzumsuz.”

“Annem utangaç değildir,” dedi genç Podsnap. “... Senden nefret ediyorum! Git buradan!” Önünden geçerken ona yaltaklanıcı bir bakış fırlatan çapkın Grompus’a söylenmişti bu sözler, fısıltıyla.

Bayan Lammle, “Kusuruma bakmayın ama sevgili Bayan Podsnap...” diye tam lafa girmişti ki, genç hanım sözünü kesti.

“Gerçekten arkadaş olacaksak (bence öyleyiz çünkü şimdiye kadar bunu teklif eden tek insan sensin) böyle yapmayalım. Bayan Podsnap olmak yeterince berbat, hele böyle hitap edilmek daha beter. Bana Georgiana de.”

“Sevgili Georgiana,” diye tekrar lafa girdi Bayan Lammle.

“Teşekkür ederim,” dedi genç Podsnap.

“Sevgili Georgiana, annenin utangaç olmaması senin utangaç olman için neden bir sebep teşkil ediyor anlamıyorum.”

“Cidden anlamıyor musun?” diye sordu genç Podsnap, sıkıntıyla parmaklarını çekiştirip bir Bayan Lammle’a bir yere bakarak. “Belki de sebep teşkil etmiyordur öyleyse.”

“Sevgili Georgiana, benim bu zayıf düşüncemi çok kolay kabul ediyorsun. Aslında düşünce bile sayılmaz bu, şekerim, sadece kendi aptallığımın itirafı.”

“Yo! Aptal değilsin sen,” dedi genç Podsnap. “Ben aptalım ama sen aptal olsan beni böyle konuşturamazdın.”

Kendisinin bir amaç uğruna böyle davrandığının fark

edildiğini gösteren bu sözlerin Bayan Lammle'a verdiği hafif vicdan azabı yüzünü azıcık kızarttı, böylece sevgili Georgiana'sına en iyi gülüşüyle gülüp, başını şefkatli bir oyunculukla sallarken yüzü daha bir parladı. Bir anlam ifade etmese de Georgiana'nın hoşuna gitmiş gibiydi.

"Demek istediğim," diye devam etti Georgiana, "annem beterlikle dopdolu, babam beterlikle dopdolu, her yer –en azından benim olduğum her yer– beterlikle dopdolu, belki de benim gibi beterlikten hiç anlamayan birini biraz korkutuyordur bu durum –çok kötü anlattığımın farkındayım– ne demek istediğimi anlayabildin mi acaba?"

"Gayet iyi anladım, sevgili Georgiana!" Bayan Lammle, onun güvenini pekiştirecek her türlü dalavereyle devam ediyordu ki genç hanımın başı tekrar aniden duvara dayanıp gözleri kapandı.

"Ah, annem gözünde cam olan biriyle yine beterlik üzerinde! Eminim onu buraya getirecek! Getirme, getirme! Ah, gözü camlı partnerim olacak! Ne yapsam, ah ne yapsam?" Bu sefer Georgiana bu nidalara ayaklarını yere vurarak eşlik ediyordu ve fazlasıyla perişan bir vaziyetteydi. Ama, muhteşem Bayan Podsnap'ın, bir gözü yok olacak kadar kısılmış, diğer gözü çerçevelenip camlanmış, aheste yabancıyı tutup getirmesine engel olmadı bu. Yabancı, söz konusu gözlüklü organından, genç Bayan Podsnap'ı kör bir kuyunun dibinden zorlukla seçiyormuş gibi bakıp, onu yüzeye çekerek aheste aheste uzaklaştı. Sonra piyanodaki tutsak, kederli özgürlük özlemini ifade eden bir parça daha çalmaya başladı ve geri kalan on altı kişi daha önceki kasvetli hareketleri tekrar ettiler ve aheste adam, genç Podsnap'ı, çok özgün bir fikir icat etmiş gibi, mobilyalar arasında gezinmeye götürdü.

Bu arada kibar tavırlı, serseri bir zat şömine önündeki halıya çıkmış ve Bay Podsnap'la istişarede bulunmak üzere orada toplanmış kabile başkanlarının arasına karışarak, hayli kaba bir sözle, Bay Podsnap'ın kızarmasına ve eliyle her şeyi süpürmesine mani olmuştu; son birkaç gün içinde yarım düzine kadar insanın sokaklarda açlıktan öldüğünü söylemişti densiz. Tam yemek sonrası sayılacak şey değildi tabii. Genç insanın yanaklarına uydurulmamıştı. Pek zevksizceydi.

“İnanmıyorum,” dedi Bay Podsnap, hemen safdışı ederek.

Kibar bey, maalesef kanıtlar olduğunu, polis soruşturmaları ve mahkeme raporları bulunduğunu söyledi.

“Kendi suçlarıdır o halde,” dedi Bay Podsnap.

Veneering ve diğer kabile reisleri bu çıkış yolunu tasvip etmişlerdi. Hem geniş bir yol hem kestirme.

Kibar tavırlı bey, aslında olgular göz önüne alınırsa, söz konusu suçluların açlığa mahkum bırakıldığının ortaya çıktığını ima etti –bütün sefillikleriyle, bu durum karşısında cıvıltı itirazlarını dile getirmişlerdi– ellerinde olsa açlığı kendilerinden uzak tutarlardı – kimsenin bir itirazı yoksa, açlıktan ölmemeyi tercih ederlerdi.

“Bu dünyada,” dedi Bay Podsnap öfkeyle kızarak, “bu dünyada başka tek bir ülke daha yoktur ki fakirler için böyle asil tedbirler almış olsun.”

Kibar bey bunu seve seve kabul ederdi ama belki de bu tedbirler durumu daha da kötüleştirmişti, zira bir yerlerde bir şeylerin feci yanlış gittiği ortadaydı.

“Nerede?” dedi Bay Podsnap.

Kibar bey, Nerede yanlış gittiğini bulmak için büyük bir ciddiyetle çaba göstermek iyi olmaz mı, diye sordu.

“Hıh!” dedi Bay Podsnap. “Bir yerde bir yanlış olduğunu

söylemek kolay; nerede olduğunu söylemek zor! Ama nereye varmaya çalıştığınızı görüyorum. Baştan anlamıştım. Merkezileştirme.* Hayır. Ben hiç onaylamıyorum. Hiç İngiliz değil.”

Kabile reislerinden onu onaylayan bir mırıltı yükseldi; “Şimdi yakaladın onu! Bitir işini!” der gibilerinden.

Kibar bey, herhangi birleştirmeye varmaya çalıştığının farkında değildi. Bildiği kadarıyla öyle çok bayıldığı birleştirme yoktu. Ne kadar çok hecesi olursa olsun bu isimler onu, meydana gelen korkunç olaylar kadar sarsmıyordu. Mahrumiyet ve ihmalden ölmek çok mu İngiliz bir şeydi acaba?

“Londra’nın nüfusu ne kadar biliyorsunuzdur herhalde?” dedi Bay Podsnap.

Kibar bey biliyordu herhalde ama kanunlar düzgün uygulandığı müddetçe, nüfusun bir önemi olmadığını da biliyordu.

“Herhalde şunu da biliyorsunuz; en azından bildiğinizi umuyorum,” dedi Bay Podsnap huşunetle, “Allah, fakirleri daima yanınızda bulundurun buyurmuştur.”

Kibar bey de bunu bildiğini umduğunu söyledi.

“Bunu duyduğuma memnun oldum,” dedi Bay Podsnap gaipten haber verir gibi. “Bunu duyduğuma memnun oldum. Allah’a nasıl isyan ettiğinizi görmenizi sağlar belki.”

Bay Podsnap’ı sorumlu tutmadığı bu saçma ve alakasız,

* Bu kitabın yazıldığı 1863-64 yıllarında açlıktan ölümler çok yaygındı. Gazetelerde günde en az bir iki tane böyle haber çıkıyordu. Fakirlere yardım için çıkarılan kanunda, mahalli kiliseler yardımdan sorumlu tutulmuştu. Ancak sanayileşme sonucu insanlar çalışmak için merkezi yerlere gittikleri ve orada yaşadıkları için, mahalli kiliselerin cemaatleri azalıyor ve kiliseler fakirleşiyordu. Sonra da bu insanlar işsiz kaldığında, mahalli kiliselerden onlara yardım etmesi bekleniyordu. Ancak yeterli para olmadığı için insanlar yaşadıkları yerlerden sürülüyordu. —fn

harcıalem söze karşılık, böylesi imkan harici bir şey yapmak-
tan korkusu olmadığını söyledi kibar bey; ama...

Ama Bay Podsnap, kızarmanın ve bu kibar beyi elinin
bir hareketiyle hiçliğe atmanın zamanı geldiğini hissetmişti.
Şöyle bir çıkış yaptı:

“Bu acı verici tartışmayı burada kesmek zorundayım.
Hislerime iyi gelmiyor; hislerime çok itici geliyor. Bu tür
şeyleri kabul etmediğimi söylemiştim. Aynı zamanda (her
ne kadar kabul etmesem de) böyle şeyler oluyorsa bile, bunu
kabahati bizzat mağdurlardadır, demiştim. Benim üzerime
vazife değil,” Bay Podsnap “benim” kelimesini öyle vurgu-
lamıştı ki, senin üzerine vazife olabilir belki, demeye getir-
mişti, “Allah’ın işine karışmak benim üzerime vazife değil.
Ben bunu yapacak adam değilim elbette, ayrıca Allah’ın bize
verdiği mesajı da demin yorumlamıştım. Dahası,” dedi Bay
Podsnap, kelinin iki yanındaki saç fırçalarına kadar kızara-
rak, karşısındakini utandırdığını kuvvetle hissederek, “bu
konu çok nahoş bir konu. Hatta iğrenç bir konu. Eşlerimi-
zin ve genç insanların yanında konuşulacak bir konu değil ve
ben...” Kolunun süpürme hareketi, bütün kelimelerden daha
büyük bir kuvvetle, Ve ben bunu dünya üzerinden kaldırıyo-
rum, diyordu.

Kibar beyin etkisiz ateşinin bu şekilde söndürülmesiyle
aynı anda, aheste adamı, oturma odasının arkasında, çıkışı
olmayan bir divanlar silsilesi arkasında bırakan Georgiana,
Bayan Lammle’ın yanına geri döndü. Bayan Lammle’ın ya-
nında kim olsa beğenirsiniz? Bay Lammle. Sevgili kocası!

“Alfred aşkım, arkadaşım. Georgina, canım, beni nasıl
seviyorsan kocamı da öyle sevmelisin.”

Bay Lammle, bu özel tavsiyeyle bu kadar hızlı tarafından

genç Bayan Podsnap'ın nezdinde böyle ayrıcalıklı bir konuma gelmekten gurur duymuştu. Ama Bay Lammle, sevgili Sophronia'sının arkadaşlarını kıskanacak olsa, en başta genç Podsnap'a karşı duyduğu hisleri kıskanırdı.

"Ona Georgiana diye hitap edebilirsin, aşkım," diye araya girdi karısı.

"Öyleyse –izninizle– Georgiana'ya karşı duyduğün hisleri kıskanırdım." Bay Lammle bu ismi, elini dudaklarından dışarı doğru narin bir hareketle açarak telaffuz etmişti. "Zira daha önce (insanlara aniden kanı ısınmak gibi bir huyu olmayan) Sophronia'nın –bir kere daha izninizi rica edebilir miyim?– Georgiana'dan etkilendiği, ondan hoşlandığı kadar kimseden hoşlandığını görmemiştim."

Bu iltifatların nesnesi, onları kabul ederken biraz huzursuz görünüyordu, sonrasında büyük bir mahcubiyetle Bayan Lammle'a dönüp şöyle dedi:

"Benden niçin hoşlandın hiç bilmiyorum! Aklıma hiçbir şey gelmiyor."

"Sevgili Georgiana, sen olduğun için; etrafındaki her şeyden bu kadar farklı olduğun için."

"Peki! Olabilir. Çünkü ben de senden etrafımdaki her şeyden farklı olduğun için hoşlanıyorum," dedi Georgiana, rahatlayıp gülümseyerek.

"Bizim de herkesle birlikte gitmemiz lazım," dedi Bayan Lammle, büyük bir isteksizlikle ayağa kalkarak. Herkes birer ikişer gitmeye başlamıştı. "Gerçekten arkadaşız değil mi sevgili Georgiana?"

"Gerçekten."

"İyi geceler, canım."

Gülümseyen gözlerinin kenetlendiği içe kapanık şahıs

üzerinde bir cazibe oluşturmıştu, zira Georgiana, alçak ve biraz korkulu bir sesle ona cevap verirken elini sıkı sıkı tuttu:

“Gidince beni unutma. Arayı çok uzatma. İyi geceler!”

Bay ve Bayan Lammle’ı zarafetle veda edip, büyük bir sevecenlik ve uyumla merdivenden inerken görmek çok hoştu. Küçük arabalarının başka başka köşelerine kendilerini sıkıntıyla bırakırken, gülümseyen yüzlerinin aniden donup asıldığını görmek hoş değildi. Ama tabii perde arkasında kimsenin göremeyeceği, görmemesi beklenmeyen bir sahneydi bu.

Podsnap sofra takımları modelinde inşa edilmiş bazı büyük, ağır araçlar, çok fazla çeken ağır misafirleri götürdü; o kadar değerli olmayan başka unsurlar da kendilerine göre yöntemlerle yollarına dağıldılar; Podsnap sofra takımları uykuya yatırıldı. Bay Podsnap, sırtını oturma odasının şöminesine vermiş, dünyanın en büyük adamı benim havasında horozlanarak yakasını düzeltirken, kendi eşyaları arasında hakikaten tüylerini kabartmış bir horoza benziyordu; tam o anda birisi gelip, genç Bayan Podsnap’ın ya da düzgün bir ailede doğup düzgün bir terbiye almış herhangi bir genç insanın, sofra takımları gibi dolaba kaldırılamayacağını, dolaptan çıkarılamayacağını, temizlenip parlatılamayacağını, sayılamayacağını, tartılamayacağını, değer biçilemeyeceğini çıtlatsa hayrete düşerdi. Böylesi bir genç insanın, sofra takımlarından daha genç ya da daha az tekdüze bir şeye karşı kalbinde marazi bir açlık hissedebileceği; ya da böylesi bir genç insanın, kuzeyde, güneyde, doğuda ve batıda sofra takımlarıyla sınırlanmış olan bölgenin dışına çıkmaya çalışabileceği, hemen oracıkta uzaya süpürülecek korkunç bir tasavvurdu. Bu belki de Bay Podsnap’ın, kızaran genç in-

sanının, safi yanaktan ibaret olmasından kaynaklanıyordu; halbuki daha karmaşık bir yapıya sahip genç insanların olabileceği de ihtimal dahilindeydi.

Yakasını düzeltmekte olan Bay Podsnap, küçük arabalarının başka başka köşelerinde evlerine gitmekte olan Bay ve Bayan Lammle arasında geçen kısa konuşmada, kendisinden “o herif” diye bahsedildiğini bir duyabilseydi!

“Sophronia uyanık mısın?”

“Uyumam mı gerekiyor, beyefendi?”

“O herifin evinden çıktıktan sonra kuvvetle muhtemel bence. Söyleyeceklerimi yap.”

“Şimdiye kadar söylediğini yapmadım mı? Bütün gece başka ne yaptım?”

“Söyleyeceklerimi, diyorum,” (sesini yükseltmişti) “O salak kızın dibinden ayrılma. Onu elinin altında tut. Şu anda kısıkvrak yakalamış durumdasın, sakın bırakma. Duydun mu?”

“Duydum.”

“Bu işte para var, o herifi rezil etmek de cabası. Birbirimize borcumuz var biliyorsun.”

Bayan Lammle bu hatırlatmayla irkildi ama sadece parfümünü, küçük arabanın atmosferine bir miktar daha salacak kadar, sonra tekrar karanlık köşesine gömüldü.

XII

Dürüst Bir Adamın Alınteri

Bay Mortimer Lightwood ve Bay Eugene Wrayburn, Bay Lightwood'un bürosunda kafeteryadan ısmarladıkları akşam yemeğini yediler. Ortaklaşa bir teşebbüste bulunmaya karar vermişlerdi yenilerde. Hampton yakınlarında, Thames Nehri kıyısında bir bekar evi tutmuşlardı, çimenliği, kayıkhanesi ve her türlü donanımıyla tam takım; yazın, adli tatil boyunca kendilerini akıntılara bırakacaklardı.

Daha yaz değildi gerçi, bahardı; Thomson'ın "Mevsimler" şiirindeki gibi uçucu, ılıman, tatlı bir bahar değil, Johnson, Jackson, Dickson, Smith ve Jones'un "Mevsimler" şiirlerindeki gibi, doğu rüzgârıyla ısran bir bahar. Amansız rüzgâr esmiyor, testereyle kesiyordu; o kestikçe çıkan talaş, talaş çukurunda döneniyordu. Bütün sokaklar talaş çukuruydu, yoldan geçenlerin talaştan gözleri görmez oluyor, nefesleri tıkanıyordu.

Rüzgâr esti mi Londra'da dolaşıma giren o gizemli kâğıt akçeler, şurada, burada, her yerde çemberler çiziyordu. Nerden gelir bunlar, nereye gider? Her çalıya asılır, her ağaçta çırpınır, uçarken telgraf tellerine yakalanır, kuytularda birikir, çeşmelerden su içer, ızgaralara çömelir, her çimenlikte

titreşir, demir parmaklık taburlarının ardında boş yere dinlenmeye çalışır. Pahalı ve lüks bir şehir olmasına rağmen, hiçbir şeyin ziyan edilmediği, harika insan karıncaların deliklerinden dışarı çıkıp her kırıntıyı topladığı Paris'te böyle bir şey olmaz hiç. Orada uça uça toz uçar. Orada keskin gözler ve keskin mideler, doğu rüzgârını bile biçip ondan bir şey çıkarır.

Rüzgâr kesiyor, talaş döneniyordu. Çalılar, güneş tarafından tomurcuklanmaya çabucak ikna edildikleri için matemde, kafalarını sallıyorlardı; genç yapraklar esef ediyor; serçeler erken yaptıkları evlilikler yüzünden pişman oluyorlardı, tıpkı insanlar gibi; gökkuşağı renkleri, bahar çiçeklerinde değil, baharın ısırp çimdiklediği insan yüzlerinde seçiliyordu. Rüzgâr mütemadiyen kesiyor, talaş mütemadiyen döneniyordu.

Bahar akşamları, görmezden gelinemeyecek kadar uzun ve aydınlık olduğunda, hava da böyle zıvanadan çıktığında, Bay Podsnap'ın açıklayıcı bir biçimde London, Londra, Londres dediği şehir berbat bir hal alırdı. Sobası tüten bir evle, kocasını azarlayan bir hatunun özelliklerini birleştiren, kara, şirret bir şehir; kumlu kumlu bir şehir; kurşundan örtüsünde tek bir delik olmayan umutsuz bir şehir; Essex ve Kent'in devasa Bataklık Kuvvetleri tarafından kuşatılmış bir şehir. Yemeklerini bitirip, purolarını içmek için ateşin başına geçen iki eski okul arkadaşı da şehri böyle hissediyordu. Genç Blight gitmişti, köşedeki kafeteryadan yiyecekleri getiren garson gitmişti, çatallarla tabaklar gitmişti, şarap gitmek üzereydi – ama aynı istikamete değil. “Burada rüzgârın sesi,” dedi Eugene, ateşi karıştırırken, “deniz fenerindeymişiz gibi geliyor. Keşke öyle olsa.”

“Sıkılmaz mıydık?” diye sordu Lightwood.

“Başka yerde sıkıldığımızdan daha fazla değil. Bütün bir mahkeme mintikasını dolaşmak gerekmezdi. Gerçi bu bencilce bir sıkıntı, sadece şahsıma ait.”

“Gelip giden müşteriler de olmazdı,” diye ekledi Lightwood. “Gerçi bu sadece şahsıma ait bencilce bir sıkıntı değil.”

“Fırtınalı bir denizin ortasında, ıssız bir kaya parçasının üzerinde olsaydık,” dedi Eugene, gözleri ateşte, purosundan bir nefes çekerek, “Lady Tippins bizi ziyarete gelemezdi ya da daha iyisi gelip boğulurdu. Kimse bizi düğün kahvaltılarına davet edemezdi. İçinde eşelenip durulacak içtihatlar olmazdı, ışığı yanık tutmak gibi basit bir içtihat hariç. Batan gemiler heyecanlı olurdu.”

“Ama bunun dışında,” dedi Lightwood, “hayat bir miktar tekdüze olabilir.”

“Ben de düşündüm bunu,” dedi Eugene, gerçekten de bu işe atılmadan önce bütün cephelerini gözden geçiriyormuş gibi bir havayla, “ama tanımlı ve sınırlı bir tekdüzelik olurdu. İki insanın dışına çıkmazdı. Benim kafamdaki soru şu, Mortimer, acaba böylesine kesinlikle tanımlanmış ve bu derece sınırlanmış bir tekdüzelik, insanın kendi hemcinslerinin sınırsız tekdüzeliğinden daha dayanılır olmaz mı?”

Lightwood gülererek şarabı uzatırken, “Bu yaz denizcilik yaparken bu soruya cevap bulma fırsatımız olabilir,” dedi.

“Tam manasıyla değil,” dedi Eugene içini çekerek, “ama deneriz. Birbirimizi bıktırmayız inşallah.”

“Şimdi, muhterem pederini konuşalım,” dedi Lightwood, onu önceden konuşmayı kararlaştırdıkları konuya buyur ederek: konuların en kaypağı, yılan balığı gibi neresinden tutacağını bilemediğin bir konu.

“Evet, muhterem pederim,” diye razı oldu Eugene, kol-tuğuna iyice gömülerek. “Muhterem pederime mum ışığında yaklaşmayı tercih ederdim, ne de olsa yapay ışıklandırma gerektiren bir konu; ama Wallsend kömürünün aydınlattığı alacakaranlıkta yaklaşacağız kendisine.”

Konuşurken tekrar ateşi karıştırmaya başlamıştı, harlandırdıktan sonra devam etti.

“Muhterem pederim, babaevi havalisinde, pek-muhterem-olmayan oğluna bir eş bulmuş.”

“Bir miktar para sahibidir mutlaka?”

“Bir miktar para sahibi mutlaka, yoksa bulmazdı. Muhterem pederim – izninle bu vazifeşinas totolojiyi kısaltarak MP haline getireyim, kulağa biraz askeri geliyor, Wellington Dükü gibi.”

“Ne acayip adamsın Eugene!”

“İnan bana hiç değilim. MP, bütün çocuklarının, doğdukları andan, hatta daha öncesinden itibaren bütün hayatlarını en ince ayrıntısına kadar planlayarak, zavallı küçük kurbanların (kendi deyimiyle) geçimlerini garantiye almıştır; mesela MP benim avukat olmamı tasarlamıştı ki öyleyim (bol müşteri hariç), aynı zamanda evli olmamı tasarlamıştı ki değilim.”

“Birinciden çok bahsetmişsindir bana.”

“Birinciden çok bahsetmişimdir sana. Hukuk alanında kendimi pek matah bulmadığımdan, evlilik konusundaki kaderimi şu ana kadar ertelemeyi başardım. MP’yi tanırsın ama benim kadar iyi değil. Benim kadar iyi tanısan sana komik gelirdi.”

“Bu ne saygı, Eugene!”

“Saygıdan yana kusur etmiyorum inan bana, şefkatten

yana da. Ama komiğime gidiyor, elimde değil. En büyük ağabeyim doğduğunda, tabii bütün hepimiz Aile Darlığının –başkalarının yanında Aile Mülkleri deriz– varisi olacağını biliyorduk (yani hayatta olsak bilirdik). İkinci ağabeyimin doğması yakınladığında, ‘Bu,’ dedi babam, ‘kilisenin temel direklerinden biri olacak.’ Ağabeyim doğdu ve kiliseye girdi ama temel direk değil titrek direk oldu. Üçüncü ağabeyim, annemle olan randevusundan epey erken geldi; ama asla gafil avlanmayan MP onun denizci olup dünyayı dolaşacağına karar verdi. Kendisi zorla Donanmaya sokuldu ama dünyayı dolaşamadı. Derken bendeniz zuhur ettim ve karşında gördüğün hayli tatminkâr sonuçlar elde ettim. Kardeşim doğalı daha yarım saat olmamıştı ki MP onun mekanik bir deha olacağına karar verdi. Bu böyle gider. Bu yüzden de MP’nin komiğime gittiğini söylüyorum.”

“Şu hanım işine gelelim, Eugene.”

“O noktada MP’nin komikliği kalmıyor çünkü hanıma gelmek gibi bir niyetim yok.”

“Tanıyor musun?”

“Hiç.”

“Görsen daha iyi olmaz mı?”

“Sevgili Mortimer, karakterimi bilirsin. Üzerimde ‘BOŞTA: MOSTRALIK’ etiketiyle oraya gidip, aynı etiket taşıyan bir hanımla tanışacak adam mıyım? MP’nin her türlü isteğini seve seve yerine getiririm – evlilik hariç. Nasıl sürdüreyim ki evliliği? Bu kadar çabuk, bu kadar sık, bu kadar iflah olmaz bir biçimde sıkılırken.”

“Ama istikrarlı bir adam değilsin Eugene.”

“Sıkılma hususunda,” diye cevap verdi muhterem, “inan bana dünyanın en istikrarlı adamıyım.”

“İyi de daha demin iki kişilik tekdüzeliğin faydalarından bahsediyordun.”

“Bir deniz fenerinde. Rica ederim hakkımı yeme, bu koşulu hatırla. Bir deniz fenerinde.”

Mortimer tekrar güldü; Eugene de biraz düşününce kendini eğlenceli bulmuş gibi ilk olarak gülüp sonra her zamanki can sıkıntısına geri döndü ve purosunu içerken bezgin bezgin, “Bu konuda yapacak bir şey yok; MP’nin kehanetlerinden birisi sonsuza kadar gerçekleşemeyecek. Onun arzusunu yerine getirmeyi çok istesem de bu sefer başarısızlığa teslim olmak zorunda,” dedi.

Onlar konuşurken hava kararmıştı; rüzgâr kesmeye devam ediyordu, kararan pencerelerin ardında talaş dönüyor-
du. Aşağıdaki mezarlık çoktan derin, koyu bir gölgeye gömülmüştü ve gölge binaların tepesine doğru tırmanıyordu. “Sanki mezarlığın hayaletleri yükseliyor,” dedi Eugene.

Ateş başını dışarıyla kıyaslayıp, purosunun lezzetini arttırmak için pencerenin yanına gitmişti, koltuğuna dönerken yarı yolda durup, “Anlaşılan hayaletlerden birisi yolunu kaybetmiş, adres sormak için uğramış. Şu hortlağa bak!”

Sırtı kapıya dönük olan Lightwood başını çevirdi ve kapının girişinde, insana benzeyen bir şekil görünce, pek de uygunsuz kaçmayan şu soruyu sordu: “Sen de kimsin?”

“Kusura bakmayın Efendiler,” diye cevap verdi hayalet, boğuk, boru gibi bir fısıltıyla, “içinizden biri Avukat Lightwood olabilir mi acaba?”

“Kapıyı çalmadan içeri girmek de ne demek oluyor?” diye sordu Mortimer.

“Kusura bakmayın Efendiler,” diye cevap verdi hayalet önceki gibi, “ama kapınızın açık olduğunun farkında değildiniz galiba.”

“Ne istiyorsun?”

Bunun üzerine hayalet yine boğuk, boru gibi bir sesle, “Kusura bakmayın Efendiler ama içinizden biri Avukat Lightwood olabilir mi?” diye sordu.

“Evet, ikimizden biri olur Lightwood,” dedi bu ismin sahibi.

“Peki öyleyse Efendiler,” dedi hayalet odanın kapısını dikkatle kapatarak; “işimize bakalım.”

Mortimer mumları yaktı. Mumlar ziyaretçinin kılıksız bir adam olduğunu gösterdi, bakışları çok tekinsizdi ve konuşurken, kürklü bir hayvana, köpeğe ya da kediye, boğulmuş ve çürümekte olan bir kedi ya da köpek yavrusuna benzeyen, eski, ıslak, şekilsiz ve kirli bir kürk şapkaıyla oynuyordu.

“Mesele nedir?” dedi Mortimer.

“Efendiler,” dedi adam, tatlılaştırmaya çalıştığı bir sesle, “acaba hanginiz Avukat Lightwood?”

“Benim.”

“Avukat Lightwood,” yaltaklanarak eğildi, “ben hayatını alınının teriyle kazanan bir adamım. Alınterimi kaybetmeyeyim diye, hani olur ya, başlamadan önce, yemin ettirilmek isterim.”

“Ben yemin ettirenlerden değilim.”

Bu malumata belli ki itibar etmeyen ziyaretçi inatla mırlılandı, “Bay Anname.”

“Bu sizin isminiz mi?” diye sordu Lightwood.

“Ne ismi?” dedi adam. “Hayır, Bay Anname almak istiyorum.”

(Bir yandan purosunu içip bir yandan da onu süzmekte olan Eugene, bu ismi Beyanname olarak yorumladı.)

“Bak hemşerim,” dedi Lightwood tembel gülüşüyle, “benim yeminle memninle işim olmaz.”

“Olsa olsa sana küfredebilir,” diye açıkladı Eugene; “Tabii ben de. Ama daha fazlasını yapamayız.”

Bu bilgiden epey huzuru kaçan ziyaretçi, boğulmuş kedi, köpek ya da eniği tekrar tekrar elinde çevirerek Efendilerin bir birine bir diğerine bakıyor, bir taraftan da derin derin düşünüyordu. Nihayet kararını verdi:

“O zaman geçirilmem lazım.”

“Nereye?” diye sordu Lightwood.

“Buraya,” dedi adam. “Mürekkeple kâğıda.”

“Önce niçin geldiğini anlat.”

“Beş on bin pound ödül için,” dedi adam, bir adım ileri geldi, boğuk sesini alçaltıp eliyle de perdeledi, “Bunun için geldim. Cinayet için. Bunun için.”

“Masaya yanaş. Otur. Bir bardak şarap içer misin?”

“Evet,” dedi adam; “sizi kandırmam Efendiler.”

Şarap verildi. Dirseğini kaldırıp şarabı ağzına döktü, “Beğendin mi?” der gibi sağ yanağına aldı, sonra “Sen beğendin mi?” der gibi sol yanağına aldı, sonra “Sen beğendin mi?” der gibi mideye yuvarladı. Son olarak üçünden de “Beğendik valla” cevabını almış gibi ağzını şaplattı.

“Bir bardak daha?”

“Olur,” dedi tekrar; “sizi kandırmam Efendiler.” Diğer işlemleri de aynen tekrar etti.

“Peki,” diye lafa başladı Lightwood, “adın ne?”

“Ama biraz hızlı gidiyorsunuz Avukat Lightwood,” diye cevapladı adam serzenişle. “Sizce de öyle değil mi Avukat Lightwood? Biraz hızlı gitmiyor musunuz? Alnımın teriyle beş on bin pound kazanacağım; kendi alınterine değer veren bir adam olarak, yazıya geçirilmeyecekse adımlı söyleyebilmem ne mümkün?”

Adamın, kalem, mürekkep ve kağıdın bağlayıcı güç-

lerine olan inancını göz önünde bulunduran Lightwood, Eugene'in başıyla bu büyülü malzemeleri eline alması tek-lifini başıyla onaylayarak kabul etti. Söz konusu malzemeyi masaya getiren Eugene, kâtip ya da noter gibi oturdu.

“Şimdi,” dedi Lightwood, “ismin ne?”

Ama bu dürüst adamın alınteri için başka tedbirler de gerekiyordu.

“Öteki efendinin, söylediklerimi söylediğime şahitlik etmesini isterim, Avukat Lightwood,” diye şart koştu. “Öteki Efendi bana adını ve adresini verebilir mi acaba?”

Eugene, ağzında puro, elinde kalem, kartvizitini ona uzattı. Kartı ağır ağır heceleyen adam kıvrıp daha da ağır hareketlerle boynundaki fuların ucuna düğümlledi.

“Şimdi,” dedi Lightwood üçüncüye, “bütün hazırlıkların bittiyse, rahatladıysan, başka bir tasan kalmadıysa, ismin ne?”

“Roger Riderhood.”

“İkamet?”

“Lime’us Hole.”

“İşin, mesleğin?”

Bu sefer öncekiler kadar hızlı cevap vermeyen Bay Riderhood, kendini şöyle tanımladı, “Su kenarı şahsiyeti.”

“Sabıkan var mı?” diye sükûnetle sordu Eugene, yazarken. Epey duralayan Bay Riderhood, masum bir havayla, soruları öteki Efendinin sorduğunu zannettiğini söyledi.

“Başın belaya girdi mi?” diye sordu Eugene.

“Bir kere.” (Herkesin başına gelebilir diye ekledi Bay Riderhood lafın gelişi söyler gibi.)

“Ne sebepten?”

“Denizci parası çalmaktan,” dedi Bay Riderhood. “Halbuki aslında ben adamın en iyi arkadaşıydım ve ona göz kulak olmaya çalışıyordum.”

“Alinterinle mi?” diye sordu Eugene.

“Hem şakır şakır,” dedi Roger Riderhood.

Eugene sandalyesinin arkasına yaslandı ve gözlerini kayıtsızca muhbire dikerek purosundan bir nefes çekti; kalemi onu kelimelere indirgemeye hazırdı. Lightwood da gözlerini kayıtsızca muhbire dikmiş purosunu içiyordu.

“Şimdi bu dediklerimi de geçirin,” dedi Riderhood, boğulmuş şapkayı tekrar tekrar elinde çevirmiş ve koluyla tüylerini ters tarafa taramıştı (tabii düz tarafı varsa). “Harmon Cinayetini işleyen adamın Gaffer Hexam olduğu bilgisini veriyorum, cesedi bulan adam. Nehirde ve kıyıda Gaffer diye bilinen, Jesse Hexam’ın eliyle işlendi bu cinayet. Sadece onun eliyle.”

İki arkadaş hiç olmadığı kadar ciddi yüzlerle birbirlerine baktı.

“Bu suçlamayı neye dayanarak yapıyorsun, anlat,” dedi Mortimer Lightwood.

“Eskiden Gaffer’ın ortağıydım, buna dayanarak,” dedi Riderhood, koluyla yüzünü silerek, “ve nice uzun günler, nice kara geceler ondan şüphelendim durdum. Huylarını bilirim, buna dayanarak. Tehlike gördüğüm için ortaklıktan ayrıldım, buna dayanarak; gerçi kızı size başka bir hikâye anlatacaktır ama bir kıymeti yok çünkü dünya batsa, babasını kurtarmak için yalan söyler. Bütün oralarda, iskelede, suya inen merdivenlerin orda herkes ondan biliyor, buna dayanarak. Herkes onunla selamı sabahı kesti çünkü o yaptı. Yaptığına yemin edebilirim. Beni istediğiniz yere çıkarın yemin edeyim. Bütün neticelerine katlanırım. Kararım karar. İsteddiğiniz yere götürün beni.”

“Bütün bunlar bir işe yaramaz,” dedi Lightwood.

“Yaramaz mı?” diye sordu Riderhood, öfke ve hayretle.

“Yaramaz. Sadece senin bu adamın suçu işlediğinden şüphelendiğini gösterir. Belki geçerli sebeplerin vardır, belki yoktur ama sırf sen şüphe ediyorsun diye adam tutuklanmaz.”

“Ama ben demedim mi –şu öteki efendiye soruyorum şahidim olarak– daha en başta ağzımı açar açmaz bu sonsuz –ebedi– dünya sandalyede” (dua kitabından alınma bu sözleri beyanname kadar güçlü kabul ediyordu anlaşılan) “cinayeti onun işlediğine yemin etmek istediğimi söylemedim mi? Kağda geçirin, bana yemin ettirin demedim mi? Şimdi de demiyor muyum? Bunu inkâr mı edeceksiniz Avukat Lightwood?”

“Elbette hayır, ama sadece şüpheli üzerine yemin ediyorsun, ben sana şüpheli üzerine yemin etmenin yeterli olmadığını söylüyorum.”

“Yeterli değil, öyle mi Avukat Lightwood?” diye sordu temkinle.

“Değil.”

“Peki ben yeterli mi dedim? Şimdi Öteki Efendi’ye soruyorum. Hakça! Ben öyle mi dedim?”

“Anlatacak başka bir şeyi olmadığını söylemedi tabii,” dedi Eugene alçak sesle, adama bakmadan, “ne demek istiyorsa artık.”

“Hah!” diye bağırdı öteki, bu sözün kendi lehinde olduğunu fark etmişti muzaffer bir edayla, tam manasını iyice anlayamasa da. “İyi ki şahidim varmış.”

“İyi öyleyse,” dedi Lightwood. “Ne diyeceksen de. Sonradan şunu da unutmuşum deme.”

“Geçirilsin öyleyse!” diye bağırdı muhbir heves ve sabırsızlıkla. “Aziz Gregorius ve Ejder adına, şimdi sadede geliyorum! Dürüst bir adamdan alınterinin semeresini esirgemeye kalkmayın sakın! Bana cinayeti işlediğini kendisi söyledi. Bu yeterli mi?”

“Ne dediğine dikkat et, ahbap,” dedi Mortimer.

“Avukat Lightwood, asıl siz ne dediğime dikkat edin; çünkü bunlar artık sizin sorumluluğunuzda!” Sonra duygu-yu vermek için sol elini sağ eline vurarak, ağır ağır ekledi, “Ben, Lime’us Hole’da ikamet eden, su kenarı şahsiyeti Roger Riderhood, siz Avukat Lightwood’a, nehirde ve kıyıda Gaffer diye bilinen Jesse Hexam’ın, bana cinayeti işlediğini anlattığını söylüyorum. Dahası bana cinayeti işlediğini kendi ağzıyla anlattı. Dahası cinayeti işlediğini söyledi. Yemin ederim!”

“Nerede söyledi?”

“Dışarıda,” dedi Riderhood, başı kararlılıkla yana eğik, gözleri dikkatle iki dinleyicisi arasında gidip gelerek, eliyle tempo tutarak devam etti, “Six Jolly Fellowships’in kapısında, geceyarısı on ikiyi çeyrek geçeye doğru –gerçi beş dakika gibi önemli bir konuda yemin etmeyi vicdanıma yediremem– cesedi bulduğu gece. Six Jolly Fellowships yerinde duruyor. Six Jolly Fellowships bir yere gitmez. O gece Six Jolly Fellowships’te olmadığı ortaya çıkarsa bana yalancı deyin.”

“Ne dedi?”

“Söyleyeyim (Öteki Efendi sen de geçiriver, başka isteğim yok). O önden çıktı, ben arkasından. Belki bir dakika sonra, belki yarım dakika, belki çeyrek; ona da yemin edemem, etmeyeyim. Bay Anname bunu gerektirir di mi?”

“Devam et.”

“Onu dışarıda buldum, konuşmak için beni bekliyordu. Bana dedi ki ‘Haydut Riderhood’ –genelde bana böyle derler– manasından değil de kafiye yaptığı için.”

“Orasını boşver.”

“Kusura bakmayın Avukat Lightwood, gerçeğin bir par-

çası, onun için de boşveremem, boşvermeyeceğim. ‘Haydut Riderhood,’ dedi bana, ‘bu gece nehirde atıştık.’ Gerçekten atıştık, kızına sorun. ‘Kürekle parmaklarını koparırım, çapayla beynini delirim, diye tehdit ettim seni. Şüpheli şüpheli, kayığın arkasından çektiğim şeye baktığın için ve kayığımın küpeştesini tuttuğun için dedim öyle.’ Ben de, ‘Biliyorum Gaffer,’ dedim. Bana dedi ki, ‘Haydut Riderhood, senin gibi adam düzinede bir tane çıkmaz,’ – galiba yirmi kişide bir çıkar demişti ama emin değilim, onun için de Bay Anname’nin hassas gereklerine uymak namına en düşük rakamı alın. ‘Ve iş ademi beşere geldiğinde,’ dedi, ‘ister hayatları olsun ister cüzdanları, meseleyi zıncı diye çakarsın. Şüphelendin mi?’ Dedim ki, ‘Gaffer şüphelendim, halen de şüpheliyim.’ Titreyerek diz çöktü ve ‘Neden?’ dedi, dedim ki ‘Dolaşık işlerden.’ Daha beter titremeye başladı ve dedi ki, ‘İşler çok dolaşık. Parası için yaptım. Sakın beni gammazlama!’ İşte aynen bunları dedi.”

Sessizliği sadece şömineden dökülen küller bozuyordu. Muhbir fırsattan istifade bütün boynunu, kafasını, yüzünü, boğulmuş şapkasıyla sildi ama görünümünde iyi yönde bir değişiklik olmadı.

“Başka?” diye sordu Lightwood.

“Adamı mı soruyorsunuz Avukat Lightwood?”

“Konuyla ilgili ne olsa olur.”

“Anladıysam arap olayım, Efendiler,” dedi muhbir, sadece birisi konuştuğu halde, alttan alan bir tavırla ikisine birden hitap ederek. “Ne? Bu da mı yeterli değil?”

“Nasıl, nerede, ne zaman yaptığını sordun mu?”

“Ne sorması Avukat Lightwood! İçim cız etti, hem alınterimle sizden alacağım paranın iki katını verseler bil-

mek istemem ben öyle şey! Ortaklığı bitirdim. Bağı kestim. Olan olmuş; diz çöküp, ‘Aman eski ortak; sakın beni gam-mazlama!’ diye yalvarınca dedim ki, ‘Bir daha sakın Haydut Riderhood’a tek kelime etme, yüzüne de bakma!’ ve o adam-dan uzak durdum.”

Bu sözleri daha yükseklerle çıksın daha ilerilere gitsin diye arkasından şöyle bir ittiren Riderhood, kendisine teklif edilmediği halde bir bardak daha şarap aldı. Elinde yarılan-mış bardakla dalgın dalgın mumlara bakarken, ağzındaki şarabı çiğniyordu adeta.

Mortimer, Eugene’e baktı ama o gözlerini kâğıda dik-miş oturduğundan bakışına karşılık vermedi. Mortimer tek-rar muhbire döndü:

“İçin cız ede ede epey bir beklemişsin!”

Şarabını son bir kere çiğneyip yutan muhbir, tek keli-meyle cevap verdi: “Çoooook!”

“Ortalık kalkıp koptuğunda, Hükümet ödül koyduğun-da, bütün polis teyakkuzdayken, memleket cinayetle çalka-lanırken!” dedi Mortimer sabırsızlıkla.

“Heee!” dedi Bay Riderhood boğuk sesiyle uzata uzata, başını da bütün bunları düşünerek birkaç kere salladı. “Hep içim cız etti, etme mi!”

“Varsayımlar havada uçuşurken, en olmadık şüpheler ortalığa dökülürken, beş-altı kişi her an darağacına gidebile-cekken!” dedi Mortimer, neredeyse ısınarak.

“Heee!” dedi Bay Riderhood yine nağmeli nağmeli. “Hep içim cız etti, etme mi!”

“Ama o zaman,” dedi Eugene, kağıdın üzerine bir kadın başı çizmiş, sağında solunda ufak düzeltmeler yapıyordu, “bu kadar para kazanma fırsatı yoktu, tabii.”

“Öteki Efendi turnayı gözünden vurdu, Avukat Lightwood! Beni bu harekete geçirdi. Kendimi bu yükten kurtarmayı çok istedim ama bir türlü yapamadım: Bir keresinde Six Jolly Fellowships’in patronu Bayan Abbey Potterson’a anlatacaktım neredeyse –meyhane orda bir yere gitmez– hanım da orada, siz gidene kadar ölüp kalacak değil ya –ona sorun!– ama yapamadım. En sonunda, üzerinde sizin isminizin yazılı olduğu yeni ilan çıktı, Avukat Lightwood, ben de kendi kendime sordum. Sonsuza kadar böyle için cız mı edecek? Üzerinden bu yükü atamayacak mısınız? Kendinden çok Gaffer’ı mı düşüneceksin hep? Onun kızı varsa benim yok mu?”

“Cevap?” diye sordu Eugene.

“Var,” dedi Riderhood güçlü bir sesle.

“İçindeki ses, bu arada yaşını da söyledi mi kızının?” diye sordu Eugene.

“Evet, Efendi. Geçen Ekimde yirmi ikiyi doldurdu. Sonra dedim ki kendime, ‘Paraya bak. Bir çuval para.’ Gerçekten de bir çuval,” dedi Bay Riderhood, “ne diye inkâr etmeli?”

“Tabii!” dedi Eugene resmiyle uğraşırken.

“Dedim ki, ‘Bir çuval para ama kazandığı her lokma ekmeği gözyaşlarıyla –yok olmadı, kaptığı soğukalgınlığının tıksırıklarıyla– ıslatan benim gibi bir emekçi için, bu para günah mı? Günahsa söyle.’ Bunu kendime söylemeyi vazife bildim. ‘Günah olsa Avukat Lightwood böyle bir ödül koyar mıydı?’ Bunu demek onu suçlamak olur, Avukat Lightwood’u suçlamak bana mı düşmüş? Hayır.”

“Hayır,” dedi Eugene.

“Elbet hayır,” diye tasdik etti Bay Riderhood. “Ben de artık şu içimi bir rahatlatayım dedim, alınterimle bana sunulana alayım. Dahası,” diye ekledi, aniden kana susayarak, “Alacağım! Son bir kere daha söylüyorum Avukat Lightwood, Gaf-

fer diye bilinen Jesse Hexam eliyle işlendi bu cinayet, sadece ve sadece onun eliyle, bana kendi itiraf etti. Ben de onu size ihbar ediyorum ve içeri atılmasını istiyorum. Bu gece!”

Yine bir sessizlik hasıl oldu. Şöminede düşen küllerin sesi bu sessizliği bozuyor, muhbirin dikkatini para şıkırtısı gibi kendine çekiyordu. Mortimer Lightwood arkadaşının kulağına eğilip fısıldadı:

“Herhalde şu herifle birlikte, polis karakolundaki soğukkanlı dostumuza gitmem gerekecek.”

“Herhalde,” dedi Eugene, “yapacak başka bir şey yok.”

“Ona inanıyor musun?”

“Haza dalavereci olduğuna inanıyorum. Ama tek bir ke-reliğine, sırf kendi çıkarı için doğruyu da söylemiş olabilir.”

“Pek öyle görünmüyor.”

“Herif de öyle göstermiyor,” dedi Eugene. “Ama şimdi itham ettiği sabık ortağının da fazla itimat telkin ettiği söy-lenemez. İkisi de canı kılıklı. Ona bir şey sormak isterdim.”

Bu konuşmanın konusu, İki Efendi ona baktığında, gözünü küllere dikmiş, bütün gücüyle işitmeye çalışarak ama dalgın numarası yaparak oturmaktaydı.

“Şu Hexam’ın kızından bahsettin (sanırım iki kere),” dedi Eugene yüksek sesle. “Bu suçtan haberdar olduğu halde sustuğunu mu ima ediyorsun?”

Dürüst adam, biraz düşündükten sonra –belki de cevabının alınterinin semeresini nasıl etkileyeceğini düşündükten sonra– açıklıkla, “Hayır,” dedi.

“Bu işte başka kimsenin parmağı olmadığını mı söylüyorsun?”

“Ben bir şey söylemiyorum, Gaffer söyledi,” diye cevap verdi inat ve kararlılıkla. “Bana, ‘Ben yaptım,’ dediğinden başka bir şey bilmiyorum. Aynen böyle dedi.”

“Bu iş nereye varacak görmek istiyorum, Mortimer,” diye fısıldadı Eugene ayağa kalkarak. “Nasıl gidelim?”

“Yürüyelim,” diye fısıldadı Lightwood, “biraz zaman verelim de düşünsün.”

Soru sorulup cevap verildikten sonra dışarı çıkmak üzere hazırlanmaya başladılar; Bay Riderhood da ayağa kalktı. Lightwood, mumları söndürürken, bu dürüst beyefendinin içtiği bardağı gayet sıradan bir iş yapıyormuş gibi eline alıp fütursuzca şömineye atarak kırdı.

“Önden buyur,” dedi Lightwood, “Bay Wrayburn’le ben arkandan geliriz. Nereye gideceğini biliyorsundur sanırım.”

“Sanırım biliyorum, Avukat Lightwood.”

“Düş önümüze, öyleyse.”

Su kenarı şahsiyeti, iki eliyle, boğulmuş şapkasını kullaklarının üzerine çekti ve sırtını sevimsizce kamburlaştırıp, omuzlarını doğanın onun için uygun gördüğünden daha fazla yuvarlayarak merdivenleri indi, Temple Kilisesinin etrafını dolandı, Temple’dan Whiterfriars’a geçti, oradan da su kenarındaki sokaklara.”

“Şu celalli havalara baksana,” dedi Lightwood onu izlerken.

“Bana daha ziyade cellat havası varmış gibi geldi,” dedi Eugene. “O yönde bir meyli olduğu tartışılmaz.”

Adamı takip ederken başka pek bir şey konuşmadılar. Kötü Kader gibi önleri sıra gidiyordu, onu gözden kaçırmıyorlardı ama kaçırırsalar çok memnun olurlardı. Ama hep aynı mesafede, aynı hızla önleri sıra yürüyordu . Sert, amansız havaya, hırçın rüzgâra ağırlığını vermiş, ne geriye adım atıyor ne ileri doğru hızlanıyor, yaklaşmakta olan Kader gibi yoluna devam ediyordu. Yolu yarılamlıydı ki aniden bir dolu boşandı ve topa tuttuğu sokaklar birkaç dakika içinde

boşalıp bembeyaz kesildi. Ama adamın umru değildi. Bir adamın canı alınacak, bundan ödül kazanılacaktı, onu amacından saptıracak dolu tanelerinin çok daha büyük olması ve çok daha derine işlemesi lazımdı. Onları ezip geçiyordu, hızla eriyen buzun üzerinde biçimsiz delikler bırakarak; izini takip eden biri, ayaklarında insana ait bir şey kalmadığına hükmedebilirdi.

Sağanak geçti, ay hızla uçuşan bulutlarla yarışmaya başladı ve yukarıda hüküm süren çılgın hengame, sokaklardaki acınası küçük kargaşayı gölgede bıraktı. Rüzgâr doluyu kuytu köşelere süpürüp yığıdığı gibi bütün maraza çıkaranları da korunaklı yerlere süpürmemişti gerçi, ama gökyüzü sokakları içine çekmiş, gece bütün havayı kaplamış gibiydi.

“Düşünecek zamanı oldu belki,” dedi Eugene, “ama daha iyi düşünmedi –ya da daha farklı, tabii bu daha iyiyse. Hiç cayma emaresi göstermiyor; burayı hatırladığım kadarıyla o gece indiğimiz köşeye yakın olmalıyız.”

Gerçekten de bir iki keskin dönüşten sonra nehir kıyısına indiler, önceki gelişlerinde ayaklar kaymıştı bu taşların üzerinde, şimdi yine kaydı; kabaran denizin ve nehir kıvrımlarının üzerinden hiddetle üzerlerine boşalıyordu bora. Su kenarı şahsiyetlerinin, bulduğu her sipere sığınma alışkanlığıyla, söz konusu su kenarı şahsiyeti Six Jolly Fellowship Porters’in rüzgâr tutmayan tarafına seğırtti.

“Bak Avukat Lightwood, şu kırmızı perdeleri gördün? Fellowships burası, sana bir yere gitmez dediğim meyhane. Gitmiş mi?”

Muhbirin ifadesinin bu kaydadeğer teyidinden pek etkilenmiş gibi görünmeyen Lightwood, orada daha başka ne yapacaklarını sordu.

“Fellowships’i kendi gözünle gör de, yalan söylemediği-

mi anla dedim; şimdi gidip Gaffer'ın penceresine bakayım da evde mi değil mi anlayalım.”

Bunu dedikten sonra ortadan kayboldu.

“Geri döner di mi?” diye mırıldandı Lightwood.

“Hı! Sonuna kadar gidecek,” diye mırıldandı Eugene.

Gerçekten de göz açıp kapayana kadar döndü.

“Gaffer çıkmış, teknesi de yok. Kızı evde oturmuş ateşi seyrediyor. Ama yemeği hazır etmiş, demek Gaffer ha geldi ha gelecek. Her adımını takip edebilirim ben onun, kolayca.”

Sonra onlara işaret edip yine önlerine düştü ve polis karakoluna geldiler, yine önceki gibi temiz, sakın ve nizamiydi, lambasının alevinin rüzgârda titremesi hariç – o da zaten sadece bir lamba aleviydi, teşkilatın içinden sayılmazdı.

Bay Komiser de önceki gibi içeride, işinin başındaydı. İki arkadaşı gördüğü anda hatırladı ama onları tekrar görmek halinde tavrında en ufak bir değişiklik yaratmadı. Onları getirenin Riderhood olması bile üzerinde bir etki yaratmamıştı, sadece kalemini mürekkebe batırırken çenesini boyunbağına güzelce yerleştirip, hiç yüzüne bakmadan söz konusu şahsa şu soruyu sordu, “Şimdi ne işler peşindesin?”

Mortimer Lightwood, kendisinden, Şu notlara bakmasını rica etti ve Eugene'in aldığı notları uzattı.

İlk bir iki satırı okuyan Bay Komiser (kendisi için) olağanüstü bir duygu patlamasıyla, “Beyler acaba yanınızda bir tutam enfiye var mı?” diye sordu. İkisinde de olmadığını öğrenince sanki hiç istememiş gibi okumaya devam etti.

“Bunlar sana okundu mu?” diye sordu sonra dürüst adama. “Hayır,” dedi Riderhood.

“Madem öyle duysan iyi olacak.” Resmi bir tavırla yüksek sesle okudu. “Buraya getirdiğin bilgi ve yapacağın şa-

hitlik açısından bu notlar doğru mu?” diye sordu okumayı bitirdiğinde.

“Doğru. Benim kadar doğru,” dedi Bay Riderhood. “Başka diyeceğim yok.”

“Bu adamı ben kendim tutuklayacağım, beyefendi,” dedi Bay Komiser, Lightwood’a. Sonra Riderhood’a döndü, “Evinde mi? Nerede? Ne yapıyor? Sen her şeyini takip etmişsindir mutlaka.”

Riderhood her şeyi bildiğini, bilmediğini de bir iki dakika içinde öğrenebileceğini söyledi.

“Dur bakalım,” dedi Bay Komiser; “onu ben söylerim. İş üstündeymiş gibi görünmeyelim. Beyler, Fellowships’te benimle birlikte bir iki kadeh bir şey içiyormuş gibi yapmaya itirazınız var mı? Çok iyi bir meyhanedir, sahibesi çok saygıdeğer bir hanımdır.”

İçiyormuş gibi yapmaktansa gerçekten içmekten memnun olacakları cevabını verdiler ki Bay Komiser’in de meramı aslında buydu anlaşılan.

“Çok güzel,” dedi şapkasını askılıktan alıp, cebine kelepçeleri eldiven gibi sokarak. “Memur!” Memur selam çaktı. “Beni nerede bulacağını biliyorsun.” Memur tekrar selam çaktı. “Riderhood, eve geldiğini öğrendiğinde, Kuytu’nun camına gelip iki kere tıklat ve dışarıda beni bekle. Buyrun, beyler.”

Üçü birlikte dışarı çıktıklarında, Riderhood da titreşen lambanın altından kendi yoluna ayrıldığında, Lightwood komisere bu konuda ne düşündüğünü sordu.

Bay Komiser, genellemeci ve ketum bir tavırla, bir adamın kötü bir şey yapmış olmasının yapmamış olmasından daima daha muhtemel olduğunu söyledi. Kendisi de Gaffer’ı çok kereler “peylemiş” ama bir türlü suç isnat

edecek tatminkâr bir delil bulamamıştı. Bu hikâye doğruysa bile sadece kısmen doğrudu. Çok güvenilmez tipler olan bu iki adam da birlikte bu işin içinde olabilirdi; ama bu adam kendini kurtarmak ve parayı kapmak için ötekini “gammazlamıştı”.

“Bence,” diye ekledi Bay Komiser sadede gelerek, “her şey istediği gibi giderse pekâlâ alır parayı. Ama şu ışıkları yanan yer Fellowships olduğu için beyler, konuyu burada bırakalım derim. Northfleet civarlarında kireççilik işleriyle iş-tigal etseniz, mavnalarla buraya taşınırken kirecinizin başına bir işler gelip gelmediğini merak etseniz pek yerinde olur.”

“Duydun mu Eugene?” dedi Lightwood omzunun üzerinden. “Kirece büyük ilgi duyuyorsun.”

“Kireç olmasa,” diye cevap verdi dava vekili, hiç istifini bozmadan, “varlığımı aydınlatan tek bir umut hüzmesi olmazdı.”

XIII

Alıcı Kuşun İzini Sürmek

İki kireç tüccarı, refakatçileriyle birlikte, Bayan Abbey Potterson'ın krallığına girdiler, refakatçileri (sır verir gibi onları ve sözde işlerini, barın yarım kapısı üzerinden takdim ettikten sonra) mecazi bir dil kullanmayı tercih ederek Kuytu'da "bir yudumcuk ateşin" yakılması ricasını iletti. Yetkililere yardıma daima meyilli olan Bayan Abbey, Bob Gliddery'ye, beyfendileri bu inziva köşesine götürmesini ve orayı bir an önce ateş ve ışıkla şenlendirmesini buyurdu. Elinde tutuşturduğu bir kâğıt parçasıyla onlara yolu gösteren çıplak kollu Bob, bu buyruğu öyle büyük bir hızla yerine getirdi ki Kuytu, misafirperver kapısından adımlarını atar atmaz, karanlık uykusundan silkinerek bütün sıcaklığıyla onları kucaklayıverdi.

"Burada pek güzel sıcak şeri yaparlar," dedi Bay Komiser, mahalli istihbaratın bir parçası olarak. "Beyler bir şişe alırlar mı acaba?"

Beylerin cevabı, Memnuniyetle, olduğundan Bob Gliddery, Bay Komiser'den gerekli talimatları aldıktan sonra, kanunun üstünlüğüne duyulan saygıya yaraşır bir çeviklikle çekildi.

“Şu da var ki,” dedi Bay Komiser, “bilgiyi aldığımız adam,” omzunun üzerinden Riderhood’u işaret etti, “şu sizin kireç mavnaları meselesinde öteki adama iftira edip duruyor, bunun sonucunda da herkes öteki adamdan uzak duruyor. Bu bir manaya geliyor ya da bir şey kanıtıyor diyemem ama hakikat. Bunu ilk olarak karşı cinsten bir tanıdığımdan duydum,” yine omzunun üzerinden belli belirsiz Bayan Abbey’yi işaret etti, “şu arka taraftaki hanımdan.”

O zaman Bay Komiser için bu geceki ziyaretleri beklenmedik bir şey değildi muhtemelen? diye ağzını aradı Lightwood.

“Tahmin edersiniz,” dedi Bay Komiser, “bu bir hamle etme meselesi. Hamlenizin ne olduğunu bilmeden hamle etmenin bir faydası yok. Hareket etmeden durmak daha iyi. Bu kireç meselesinde bu işin o iki adamla ilgili olduğunu düşünüyordum; başından beri. Yine de ilk adımı atmak için beklemem gerekiyordu; o şansı bulamamıştım. Bilgiyi aldığımız bu adam o ilk adım oldu, eğer kimse onu durdurmazsa koşup gider, birinci de gelir. İkinci gelen için durum pek hoş olmayabilir, bu sıraya kimin aday olduğunu ya da olmamaya çalıştığını söylememe gerek yok. Vazife vazifedir, her şartta yerine getiririm, kafamı ve becerimi sonuna kadar kullanırım.”

“Bir kireç tüccarı olarak konuşmam gerekirse...” diye başladı Eugene.

“Siz konuşmayacaksınız da kim konuşacak,” dedi Bay Komiser.

“Elbette,” dedi Eugene; “babam kireç tüccarıydı, dedem de –nesillerdir saçımızın ucuna kadar kirece bulanmış vaziyeteyiz– bu kaybolan kireç, (canım kadar sevdiğim) kireç

ticaretiyle uğraşan seçkin bir beyefendinin genç hanım akrabalarının yanında zaptedilmese, bu işe yardımcı olan ikinci şahıslar, yani kireç söndürücüler için çok daha makul bir yol izlenmiş olur sanıyorum.”

“Ben de bunu tercih ederim,” dedi Lightwood, gülerek arkadaşına bir sumsuk vurdu.

“Bir sakıncası görülmezse o şekilde yapılacaktır, beyler,” dedi Bay Komiser serinkanlılıkla. “O cephede sıkıntı yaratmayı ben de hiç arzu etmem. Aslında o cepheye üzülüyorum.”

“O cephede bir de oğlan vardı,” dedi Eugene. “Hâlâ orada mı?”

“Hayır,” dedi Bay Komiser. “O işleri bıraktı. Başka yerlere kaydı.”

“Yani hanımefendi yalnız mı kalacak?” diye sordu Eugene.

“Yalnız kalacak,” dedi Bay Komiser.

Bob’un elinde dumanı tüten bir sürahiyle içeri girmesi konuşmayı böldü. Ama sürahidен muhteşem bir koku yayıldığı halde Six Jolly Fellowship Porters’ın böylesi önemli durumlar için sakladığı, o son muhteşem dokunuş kondu rulmamıştı henüz. Bob, daha önce sözü edilen şeker külahı şeklindeki tenekelerden birine sürahiyi boşaltıp, sivri ucunu ateşe sapladı, onu orada birkaç dakikalığına bırakıp ortadan kayboldu ve pırıl pırıl üç kadehle geri döndü. Kadehleri masaya yerleştirdi ve vazifesinin zorluğunun farkında, ateşin üzerine eğilerek çıkan buharı seyretmeye koyuldu, sonra buharın yoğunlaştığı özel bir anda, madeni kabı sapından tutup özenle sallayarak, hafif bir cız sesi çıkarttırdı. Sonra kabın içindekileri tekrar sürahiye boşalttı; pırıl pırıl üç bar-

dağı sırasıyla sürahidenden çıkan buhara tuttu; nihayet hepsini doldurdu ve vicdanı rahat, ademi beşerin takdirlerini bekledi.

Takdirler sunuldu (Bay Komiser, hislerini “Kireç ticareti!” kelimeleriyle dile getirmeyi uygun bulmuştu), Bob da misafirlerin övgülerini bardaki Bayan Abbey’ye iletmek üzere çekildi. Laf aramızda, onun da gitmesiyle kapısı sıkı sıkı kapalı olan odada, bu kireç hikâyesini teferruatıyla sürdürmek için en ufak bir sebep kalmamıştı. Ancak Bay Komiser bu hikâyeyi öyle olağanüstü tatminkâr bulmuş, ona öyle gizemli erdemler yakıştırmıştı ki, müşterilerinin ikisi de sorgulamaya kalkışmadı.

Derken pencere iki kere tıklatıldı. Bay Komiser, mukavemetini arttırmak için aceleyle bir kadeh daha içtikten sonra, sessiz adımlar ve kaygısız bir yüzle dışarı çıktı. Havanın durumuna ve gök cisimlerinin yerlerine bakmaya çıkarmış gibi.

“Bu iş sevimsizleşiyor, Mortimer,” dedi Eugene alçak sesle. “Hiç hoşuma gitmiyor.”

“Benim de,” dedi Lightwood. “Gidelim mi?”

“Hazır buradayken kalalım. Senin bu işi sonuna kadar takip etmen lazım, ben de seni yalnız bırakmam. Hem o kara saçlı kız hiç aklımdan çıkmıyor. Geçen sefer göz ucuyla şöyle bir görmüştük ama bu gece ateşin başında bekleyişini görür gibiyim. O kızı düşündüğünde kendini hain ile yankesinin karanlık bir bileşimi gibi hissetmiyor musun?”

“Oldukça,” dedi Lightwood. “Ya sen?”

“Epeyce.”

Refakatçileri tekrar geri dönüp rapor verdi. Süsünü püsünü bir kenara bırakırsak raporu şu minval üzreydi; tek-

nesiyle açılmış olan Gaffer'ın her zamanki erkete yerinde olduğu tahmin edilmekteydi; sular yükseldiğinde gelmesi beklenmişti; ancak bir önceki gelgiti şu ya da bu sebeple kaçırdığı için, her zamanki gece alışkanlıkları düşünüldüğünde, sular yeniden yükselene kadar gelmesi beklenmiyordu, küçük de olsa bir saat içinde gelme ihtimali de vardı; pencereden gözlenen kızı da kendisini o sıralarda bekliyormuş gibi görünüyordu zira yiyecekleri hazır etmişti ama pişirmeye başlamamıştı; sular saat bir civarı yükselecekti, şimdi daha on bile olmamıştı; gözleyip beklemekten başka yapacak bir şey yoktu; raporun verilmekte olduğu anda muhbir gözcülük yapmaktaydı ama iki kişi daima bir kişiden iyiydi (özellikle de ikincisi Bay Komiser olduğunda); raporu vermekte olan şahıs da gözcülük işine iştirak etmek niyetindeydi. Böyle soğuk ve kuvvetli rüzgârların estiği, zaman zaman dolunun atıştırdığı bir gecede, kıyıya çekilmiş bir teknenin rüzgâr almayan tarafına büzüşüp beklemek iki amatör için meşakkatli olacağından, raportör, iki beyefendinin, en azından bir süreliğine, şu an bulundukları kapalı ve sıcak mahalde kalmasını tavsiye etmekteydi.

Bu tavsiyeye karşı gelmek gibi bir niyetleri yoktu ama gözcülere katılmayı canları çekmesi halinde onları nerede bulabileceklerini bilmek isterlerdi. Yanıltıcı olabilecek bir sözlü tarif yerine, Eugene (kendi şahsi sorunlarının yükünü her zamankinden daha az hissederek) Bay Komiser'le birlikte gidecek, yeri öğrenip geri dönecekti.

Nehrin eğimli kıyısında, rıhtımın kaygan taşları arasında –ama kendisine ait bir iskelesi olan Six Jolly Fellowships'in özel rıhtımı değil, biraz daha uzakta, gözden düşmüş adamın yaşadığı yer olan eski rüzgâr değirmeninin yakınındaki

bir rıhtımda— birkaç tekne duruyordu; bazıları demirliydi ve yüzmeye başlamıştı bile; diğerleri gelgitin ulaşamayacağı bir yere çekilmişti. Eugene'in yoldaşı bu teknelerden birinin altında gözden kayboldu. Eugene, bu teknenin diğer teknelere göre konumunu peyleyip, tekrar geldiğinde bulacağına emin olduktan sonra, gözlerini, kara saçlı, yalnız kızın oturduğu binaya çevirdi.

Ateşin ısıltısı pencereye vurmuştu. Belki onu içeri bakmaya iten bu oldu. Belki de özellikle bakmak için gelmişti. Kıyının o kısmını ot bürümüş olduğundan, ses çıkartmadan yaklaşmak kolaydı; sadece bir bir buçuk metre yüksekliğindeki sertleşmiş toprak setin bozuk yüzeyine tırmanmak, otların üzerine, pencerenin yanına çıkmak gerekiyordu. O da öyle yaptı.

İçeride ocağın ateşinden başka ışık yoktu. Yakılmamış lamba masanın üzerinde duruyordu. Kız yere oturmuş, yüzünü ellerine yaslamış, mangala bakıyordu. Yüzünde, ilk bakışta kaprisli ateşin yansımaları zannettiği, titrek bir kıpırtı vardı; ama daha dikkatli baktığında kızın ağladığını fark etti. Parlayıp sönen ateşin gösterdiği, hüznü, yalnız bir görüntü.

Topu topu dört cam parçasından ibaret küçük bir pencereydi, perdesiz; onu seçme sebebi, yanındaki daha büyük pencerenin perdeli olmasıydı. Ona odayı ve duvarlardaki, Kâh öne çıkıp Kâh geri çekilen, boğulmuş insan ilanlarını gösteriyordu. Ama kıza uzun uzun, gözlerini ayırmadan baktığı halde ilanlara pek bakmadı. Hüznü ve yalnız olmasına, parlayıp sönen ateşe karşı ağlamasına rağmen, yanağının altında ve saçının ısıltısında, derin, zengin renkler parlıyordu.

Kız başını kaldırdı. Öyle sessiz durmuştu ki kızı rahatsız edenin kendisi olmadığına emindi, bu yüzden de sadece

pencereden, duvarın gölgesine çekilmekle yetindi. Kız kapıyı açıp korkulu bir sesle, “Baba, bana mı seslendin?” dedi. Sonra, “Baba!” diye bağırdı. Kulak kabarttıktan sonra bir kez daha, “Baba! Daha önce de iki kere seslendin gibi geldi.”

Cevap yok. Kız tekrar içeri girerken Eugene aşağı atladı ve çamurların içinden, pusu yerinin yanından, Mortimer Lightwood’a gitti: Kızı nasıl gördüğünü ve bu işin gerçekten de çok üzücü bir hal aldığını anlattı.

“Şu adam da kendini benim kadar suçlu hissediyorsa,” dedi Eugene, “feci rahatsız olmalı.”

“Gizlice seyretmenin etkisidir,” dedi Lightwood.

“Doğrusu kendimi en küçüğünden en büyüğüne bütün suçları işlemişim gibi hissetmek için buna ihtiyacım yok,” dedi Eugene. “Şundan biraz daha versene.”

Lightwood şundan biraz daha verdi; ama artık soğuma-ya başladığından eski etkiyi yaratmıyordu.

“Püf!” dedi Eugene, ağzındakini küllerin arasına püskürterek. “Nehir suyu gibi.”

“Nehir suyunun tadına bu kadar aşına mısınız?”

“Bu gece öyleymişim gibi geliyor. Sanki yarı boğulmuşum da iki litre yutmuşum gibi.”

“Muhitin etkisi,” dedi Lightwood.

“Bu gece bilmediğin şeyde hatırın kalıyor, yok şunun etkisi yok bunun etkisi,” dedi Eugene. “Burada daha ne kadar kalacağız?”

“Sence?”

“Seçme şansım olsa bir dakika derdim,” dedi Eugene, “bu Jolly Fellowship Porters’ın neşesi sadece isminde. Ama patron bizi de diğer şüpheli şahıslarla birlikte kapı önüne koyana kadar en iyisi burada kalmak sanırım.”

Kalkıp ateşi karıştırdı ve yanına oturdu. Saat on biri çaldı. Kendini sabırla bekleyecek şekilde ayarladığını düşünüyordu. Ama çok geçmeden önce bir bacağı kaşınmaya başladı, sonra öteki, sonra bir kolu, sonra öteki, sonra çenesi, sonra sırtı, sonra alnı, sonra saçları, sonra burnu; derken iki sandalyeyi yanyana getirip üzerine uzandı ve inledi; sonra ayağı kalktı.

“Burada şeytani faaliyetlerde bulunan görünmez böcekler kaynaşıyor. Her tarafım kabardı. Zihnimde, biraz önce çok berbat bir soygun gerçekleştirdim ve adaletin amansız askerleri peşimde.”

“Ben de fenayım,” dedi Lightwood doğrularak, aşağılardan bir yerden yükselen başının normal yerini bulması epey sürmüştü. “Bende de epeydir huzursuzluk var. Sen dışarıdayken Liliputlular’ın topa tuttuğu Gulliver gibi hissettim kendimi.”

“Bu iş böyle olmayacak, Mortimer. Kalk temiz havaya çıkalım; sevgili dostumuz, kardeşimiz Riderhood’un yanına gidelim. Sakinleşmek için de bir anlaşmaya varalım. Bir daha sefere (akıl sağlığınıza düşünerek) suçluyu yakalamak yerine kendimiz suç işleyelim. Söz mü?”

“Söz.”

“Anlaştık! Artık Tippins düşünsün. Ne de olsa onun hayatı tehlikede.”

Mortimer hesabı ödemek için zili çaldı ve kendisiyle bu işi halletmek üzere Bob geldi; Eugene her zamanki gamsız aşırıya kaçma huyuyla, ona kireç işine girmek isteyip istemediğini sordu?

“Teşekkür ederim efendim, olmaz efendim,” dedi Bob; “ben buradaki işimden memnunum.”

“Fikrini değiştirirsen,” dedi Eugene, “benim oraya gel, kireç ocağında yerin hazır.”

“Teşekkür ederim efendim,” dedi Bob.

“Bu bey benim ortağım,” dedi Eugene, “hesapları tutar, maaşları dağıtır. İyi işe iyi ücret, ortağımın şiarıdır.”

“Doğrusu çok güzel bir şiar, beyler,” dedi Bob, parayı alırken sağ eliyle kafasından bir selam sağdı, bira musluğundan bira sağar gibi.

“Eugene,” diye arkadaşına hitap etti Mortimer, yine başbaşa kaldıklarında kahkahayı koyvererek, “nasıl bu kadar gülünç olabiliyorsun?”

“Gln bir ruh hali içindeyim,” dedi Eugene; “Gln bir adamım. Her şey gülünç. Hadi!”

Son yarım saat içinde, arkadaşında, en hoyrat, en umursamaz, en fütursuz yönlerinin yoğunlaşması şeklinde ifade edilebilecek bir değişimin meydana geldiğini hisseder gibi oldu Mortimer Lightwood. Onun her şeyine alışık olduğu halde, şu anda kafasını karıştıran yeni, gerilimli bir şey seziyordu onda. Bunu bir an düşünüp sonra unuttu; ama sonradan hatırlayacaktı.

“şurada oturuyor,” dedi Eugene, kükreyen rüzgârın dvdğ kıyının dibinde dururlarken. “İşte ateşinin ışığı.”

“Pencereden bir bakayım,” dedi Mortimer.

“Hayır bakma!” Eugene kolunu yakalamıştı. “Böyle seyrilik bir şeye dnştrmeyelim onu. Gel dürüst dostumuzun yanına gidelim.”

Onu gözetleme noktasına götürdü ve ikisi birlikte yere eğilip teknenin altına sokuldular; ilk başta göründüğünden daha iyi bir sığınaktı, rüzgârla ve çıplak geceyle kıyaslanamayacak kadar iyi.

“Bay Komiser evde mi acaba?” diye fısıldadı Eugene.

“Buradayım, beyefendi.”

“Alnı terleyen dostumuz da şu uzak köşede mi? Güzel. Vukuat var mı?”

“Kızı demin dışarı çıktı, babasının seslendiğini duymuş, tabii işaret değilse. Babasını uzak tutmak için işarettir belki de.”

“Belki de milli marşı okumuştur,” diye mırıldandı Eugene, “ama işaret değildi. Mortimer!”

“Burada!” (Bay Komiser’in öbür tarafındaydı.)

“İki hırsızlık bir kalpazanlık oldu!”

Moral bozukluğunu bu şekilde ifade eden Eugene sustu.

Hep birlikte uzun uzun sustular. Gelgitle yükselen sular yanlarına yaklaştıkça nehrin sesleri çoğaldı ve daha fazla kulak kabartmaya başladılar. Buharlı çarklarının dönüşüne, demir zincirlerin şingirtısına, takozların gıcirtısına, küreklerin ölçülü şıptısına, bir gemiyle yanlarından geçerken belli ki saklandıkları yerde onların kokusunu alan köpeğin şiddetli havlamasına. Gece o kadar da karanlık değildi; bir ileri bir geri salınan, direklerdeki ve pruvalardaki ışıkların yanına ilişmiş karanlık kütleleri seçebiliyorlardı; zaman zaman, kocaman, kara yelkenli, hortlağımsı bir salapurya, ikaz eden bir kol gibi çok yakınlarında beliriyor, biraz ilerleyince gözden kayboluyordu. Gözetlemenin bu safhasında, yakınlardaki sular, sık sık uzaklarda meydana gelmiş bir hareketin etkisiyle karışıyordu. Çoğunlukla bunun, beklemekte oldukları kayığın kıyıya yanaşırken çıkarttığı sesler olduğunu zannediyorlardı; nehre fazlasıyla aşına olan muhbirleri yerinde hiç kıpırdamadan durmasa kimbilir kaç kere yerlerinden fırlayacak gibi olmuşlardı.

Rüzgâr, estiği yönde kalan kilise saatlerinin çoğunun sesini uzaklara sürüklüyordu, ama aksi istikamette, onlara saat Bir – İki – Üç olduğunu bildiren çanlar vardı. Onlardan yardım almasalar, gecenin ilerlediğini suların çekilmesinden anlayabilirlerdi, siyah ve ıslak kara parçasının gittikçe genişlemesinden ve arnavut kaldırımı rıhtımın suyun içinden adım adım çıkmasından.

Zaman ilerledikçe bu pusuda bekleme işi de gittikçe daha nazik bir hal alıyordu. Sanki adam başına geleceklere hissetmiş ya da korkup kaçmıştı. Hareketlerini, onların elinden kurtulmak için kendisine on iki saatlik bir avantaj sağlayacak şekilde planlamış olabilirdi. Alınterini tüketmiş olan dürüst adam huzursuzlanmış, insanların onu kandırmaya nasıl da meraklı olduğundan acı acı şikayete başlamıştı – kendisi Emegün gururunu taşıyordu!

Gözetleme yeri, hem evi hem de nehri aynı anda görebilecekleri şekilde seçilmişti. Kız, babasının ona seslendiğini zannettiğinden beri eve giren de çıkan da olmamıştı. Onlar görmeden kimse oradan geçemezdi.

“Saat beşte hava ağaracak,” dedi Bay Komiser, “o zaman göz önünde olacağız.”

“Baksanıza,” dedi Riderhood, “Belki de buralarda bir yerdedir. Köprülerin arasında gidip geliyor.”

“E ne olmuş?” dedi Bay Komiser. Soğukkanlı ama şüpheli bir tavırla.

“Şu anda da öyle yapıyor olabilir.”

“E ne olmuş?” dedi Bay Komiser.

“Benim tekne de rıhtımda, öteki teknelerin arasında.”

“Senin tekneye ne olmuş?” dedi Bay Komiser.

“Tekneye binip etrafı bi kolaçan etsem nasıl olurdu?

Huyunu suyunu bilirim, nereleri sevdiğini. Sular bu seviyede-yken nerede olacağını bilirim. Ortağıydım di mi? Sizin gelmenize gerek yok. Siz hiç kıpırdamayın. Ben yardımsız da çıkarırım tekneyi; beni görseler de fark etmez, nasılsa hep buralardayım.”

“Daha beter bir fikir de ortaya atabilirdin,” dedi Bay Komiser şöyle bir düşündükten sonra. “Bak bakalım.”

“Durun biraz. Önceden kararlaştıralım. Size ihtiyacım olursa Fellowships’in oraya gelip ısıklık çalarım.”

“Haddim olmayarak, denizcilik hususundaki bilgisi benim kat be kat üzerimde olan, saygıdeğer ve yiğit dostuma bir hatırlatmada bulunmak arzusundayım,” diye lafa girdi Eugene abartıyla, “ısıklık çalmak bir gizem halkası yaratacak ve yorumlara sebebiyet verecektir. Saygıdeğer ve yiğit dostum umarım, bu grubun bağımsız bir üyesi olarak, bu meyhane ve bu memleket için geçerli olduğunu düşündüğüm bir düşüncemi dile getirdiğim için beni bağışlar.”

“Konuşan Öteki Efendi miydi yoksa Avukat Lightwood muydu?” diye sordu Riderhood. Çünkü çömelmiş ya da uzanmış vaziyette, birbirlerinin yüzlerini görmeden konuşuyorlardı.

“Saygıdeğer ve yiğit dostumuzun sorduğu soruya cevap,” dedi Eugene, sırtüstü yatmış, şapkasını yüzüne kapamış, titiz bir gözetlemeye çok uygun bir duruş almıştı, “hiç tereddütsüz, duyduğu aksanın Öteki Efendi’nin aksanı olduğunu söyleyebilirim.”

“Sen de az gözlemci değilsin, Efendi. Az gözlemci değilsin,” dedi muhbir.

Hem nasıl.

“Madem öyle, Fellowships’in oraya kadar kürekle gelip

yatarım, ıslığa gerek yok. Orada bir şey gördünüz mü anlar-sınız ki ben gelmişim, iskeleye iniverirsiniz. Herkes anladı mı?”

Herkes anladı.

“Kaçtım öyleyse!”

Bir an sonra, yandan vuran sert rüzgârla yalpalayarak teknesine doğru gidiyordu; bir iki dakika içinde açıldı ve kıyı kıyı nehirden yukarı doğru gitmeye başladı.

Eugene dirseği üzerinde doğrulmuş karanlıkta onun ar-dından bakıyordu. “İnşallah saygıdeğer ve yiğit dostumuzun teknesi,” diye mırıldandı, tekrar yere uzanıp şapkasının içine konuşmak, “insanseverlikle dolsun da tepetaklak olup onu ortadan kaldırıversin! – Mortimer.”

“Saygıdeğer dostum.”

“Üç soygun, iki kalpazanlık bir de geceyarısı suikasti.”

Yine de vicdanındaki yüke rağmen, Eugene durumdaki küçük değişiklik sayesinde biraz ferahlamıştı. İki arkadaşı da öyle. Önemli olan bir değişiklik olmasıydı. Gerilim başa sarmış, daha yakın bir zamandan yeniden başlamış gibiy-di. Beklenecek yeni bir şey vardı. Üçü de daha fazla dikkat kesilmiş, mekânın ve zamanın kötü etkilerine karşı bir tür muafiyet kazanmışlardı.

Bir saatten uzun beklediler, hatta uyuklamaya bile başlamışlardı ki içlerinden biri –kendisinin gördüğünü, uyuklamadığını söylemişti hepsi de– teknesiyle birlikte Riderhood’u kararlaştırılan noktada seçer gibi oldu. Ayağa fırlayıp sığınaklarından çıktılar ve yanına gittiler. Geldikle-rini görünce iskeleye yanaştı; böylece Six Jolly Fellowship Porters’ın çoktan uykuya yatmış karanlık kütlesi altında, is-kelede duranlarla fısıltıyla konuşabilecekti.

“Anladıysam arap olayım!” dedi onlara bakarak.

“Neyi? Onu gördün mü?”

“Hayır.”

“Ne gördün peki?” diye sordu Lightwood. Çünkü Riderhood onlara tuhaf tuhaf bakıyordu.

“Teknesini gördüm.”

“Boş muydu?”

“Boştu. Dahası sürükleniyordu. Dahası bir küreği yoktu. Dahası öteki küreği ıskarmoza sıkışmış ve kırılmıştı. Dahası tekne iki sıra mavna arasında akımıyla sürükleniyordu. Dahası şansı yine yaver gitti, gitmediyse namerdim vallah billahi”

XIV

Alıcı Kuşu Avlamak

Sahilde buz kesmiş, yirmi dört saatin o kurşuni buhranının çığ soğuşunda, yaşayan en asil en güzel şeylerin yaşama kuvveti dibe vurmuşken, üç gözcü birbirlerinin boş yüzlerine, oradan da teknesindeki Riderhood'un boş yüzüne baktılar.

"Gaffer'ın teknesi, Gaffer'ın şansı yine yaver gitti ama Gaffer'ın kendi yok!" Bu sözler, teselli kabul etmeyen gözlerle onlara bakan Riderhood'dan gelmişti.

Sözleşmişler gibi hepsi birden gözlerini pencereden ışıyan ateşe çevirdiler. Daha sönük, daha fersizdi. Belki de ateş, sürmesine yardımcı olduğu daha üst seviyedeki hayvan ve bitki hayatı gibi, ölüme en fazla, gece ölmekte gün doğmak-tayken meyletmektedir.

"Bu işte kanun benim elimde olsa," diye homurdandı Riderhood, kafasını tehditle sallayarak, "yeminle kızını yakalardım!"

"Evet ama senin elinde değil," dedi Eugene, öfkesi öyle ani parlamıştı ki muhbir kuyruğunu kıstı: "Tabii, orası öyle, Öteki Efendi. İnsanın ağzı torba değil ki tutup büzesin."

"Ama kemirgenlerin ağzı büzülebilir," dedi Eugene. "Diline sahip çık, su sıçanı!"

Arkadaşının olağandışı öfkesine şaşan Lightwood, onu dikkatle süzdükten sonra sordu: “iyi de bu adama ne oldu?”

“Hiç bilemem. Teknenin altına daldı belki.” Muhbir gamla alnını sildi; teknesinde yine o teselli bilmez havayla oturuyordu. “Teknesini bağladın mı?”

“Akıntı dönene kadar olduğu yerden kıpırdamaz. Şimdiki halinden daha sağlam bağlayamazdım. Gelin benim tekneyle gidip bakalım.”

Bu teklifi kabul etmekte küçük bir çekingenlik yaşandı, zira yük, tekne için biraz fazla görünüyordu; ama Riderhood’un “bundan önce, ölüsü dirisi, yarım düzine adamı bir kerede taşıdığı, hem o zaman bile ne kışının ne başının battığı” yollu itirazları üzerine, dikkatle yerlerini aldılar ve oynak tekneye yükü eşit dağıtmaya çalıştılar. Onlar bunu yapmaktayken Riderhood hâlâ teselli bilmez bir halde oturmaktaydı.

“Tamam. Gidelim!” dedi Lightwood.

“Gidelim ya gidelim!” diye tekrar etti Riderhood küreklerle asılmadan önce. “Eğer kurtulduysa, bir şekilde kirişi kırdıysa, Avukat Lightwood, o zaman ben hücceten gideceğim. Dalaverecinin tekidir, yerin dibine batası! Çevirmediği dalaverede hatırı kalır bu Gaffer’ın. Bir doğru işi, bir düzgün işi yoktur. Öyle fena, öyle sinsi. Hiçbir işi adam gibi yapmaz!”

“Hop! Önüne bak!” diye bağırdı Eugene (tekneye biner binmez kendini toplamıştı), bir şeye çarpmışlardı; sonra daha alçak sesle önceki dileğini değiştirerek tekrarladı (“İnşallah saygıdeğer ve yiğit dostumuzun teknesi insanseverlikle olsun da tepetaklak olup bizi ortadan kaldırmasın!), “Dikkat et! Sağlam dur, Mortimer. Tekrar dolu başladı. Baksana bir tabur vahşi kedi gibi nasıl Bay Riderhood’un gözlerine saldırıyor!”

Gerçekten de Riderhood doluyu tam karşıdan alıyordu, başını iyice eğip doluya sadece kirli şapkasını vermeye çalıştığı halde öyle fena hırpalandı ki demirli birkaç teknenin rüzgâr almayan tarafına sığınmak zorunda kaldı ve sağanak geçene kadar orada beklediler. Bora, sabahı haber veren gazaplı bir ulak gibi gelmişti; dümensuyunda lime lime bir ışıık şeridi çekiyordu, bununla karanlık bulutları deldi ve günün büyük, gri deliğini meydana çıkarttı.

Hepsi titriyorlardı, etraflarındaki her şey de titriyormuş gibi görünüyordu; bizzat nehir, tekneler, gemilerin donanımı, yelkenler, sahildeki erkenci duman. Islanıp kararmış, beyaz dolu ve buz yamalarıyla göze bir başka görünen birbirine sokulmuş binalar, soğuktan büzüşmüş, çökmüş gibi daha alçak görünüyorlardı. İki kıyıda da hayat belirtisi pek az, pencerelerle kapılar kapalıydı, hatta rıhtımlarla depoların üzerindeki siyah beyaz tabelalar bile, Eugene'e göre "ölmüş işyerlerinin mezar taşları gibi" görünüyordu.

Kıyıdan fazla uzaklaşmadan ağır ağır kayarlarken ve gemiler arasına bir girip bir çıkarak, suyun arka sokaklarında, tekne sahibinin normal seyrüsefer tarzı gibi görünen hırsızlama bir tavırla yol alırlarken, yanlarından geçtikleri bütün nesneler, sefil teknelerine kıyasla öyle büyüktü ki adeta onu ezip geçecek gibi duruyorlardı. Demirin paslı gözyaşlarıyla rengi nicedir kaçmış loça deliklerinden, paslı demir zincirleri dışarı uzanan tek bir gemi yoktu ki zalim bir niyeti varmış gibi görünmesin. Burunlarda tek bir heykel yoktu ki yerinden fırlayıp üzerlerinden geçecekmiş gibi durmasın. Tek bir savak kapısı, suyun derinliğini göstermek için bir kazığa ya da duvara boyanmış tek bir çizelge yoktu ki, Büyükanne'nin kulübesindeki alaycı Kurt gibi, "Seni daha iyi boğabilmek için

yavrum!” demesin. Tek bir kereste mavnası yoktu ki üzerlerinde dikilen çatlak, boyası kabarmış teknesiyle, onları da içine çekme susuzluğuyla nehri içiyormuş gibi görünmesin. Her şey suyun bozucu etkisini öyle sergilemekteydi ki –yeşermiş bakır, çürümüş tahta, delik delik olmuş taş, yeşil küf– ezilmenin, aşağı çekilmenin, boğulmanın sonradan doğuracağı netice de olayın kendisi kadar çirkin geliyordu hayalgücüne.

Yarım saat kadar bu şekilde ilerledikten sonra Riderhood küreklerini içeri aldı ve ayağa kalkıp bir mavnanın yanını eliyle ite ite, burnunun altından pis suyla dolu küçük bir havuza çıktı. O havuzun içinde, tarif ettiği şekilde sıkışmış vaziyette Gaffer’ın kayığı duruyordu; içinde hâlâ boğulmuş bir insana benzeyen o lekeyi taşıyan kayık.

“Şimdi bana yalancı deyin de görelim!” dedi dürüst adam.

(“Birisinin ona doğruyu söyleyeceğine dair marazi bir beklentisi var,” diye mırıldandı Eugene, Lightwood’a.)

“Bu Hexam’ın kayığı,” dedi Bay Komiser. “İyi tanırım.”

“Bakın bir kürek kırılmış. Öteki düşmüş. Şimdi bana yalancı deyin de görelim!” dedi dürüst adam.

Bay Komiser kayığa çıktı. Eugene ve Mortimer onu seyreliyorlardı.

“Gördünüz mü!” diye ekledi Riderhood, kendi kayığını ötekinin kıçına doğru itip oraya bağlanmış, suya giren bir ipi gösterdi. “Size yine şans yaver gitmiş demedim mi?”

“İpi çek,” dedi Bay Komiser.

“Çek demesi kolay,” dedi Riderhood. “Yapması zor. Şansı mavnaların altına sıkışmış. Geçen sefer de çekmeye çalıştım ama başaramadım. Bakın ip nasıl gergin!”

“Tekneyi götürmem lazım,” dedi Bay Komiser. “Bu tek-

neyi de şansıyla birlikte kıyıya götüreceğim. Bir daha asıl.” Bir daha asıldı ama şans direndi, gelmedi.

“Aşağıdakini de tekneyi de almam lazım,” dedi Bay Komiser ipi çekştirerek

Şans yine direndi ve gelmedi.

“Dikkat et,” dedi Riderhood. “Şansı bozabilirsin ya da ipi kopartabilirsin.”

“Hiç öyle bir niyetim yok, senin ninen olsa yapmazdım,” dedi Bay Komiser; “ama onu alacağım. Hadi!” diye ekledi, sudaki nesneye hem ikna edici hem de buyurgan bir sesle hitap ederek ve ipi tekrar çekştirdi; “bu oyunların sana faydası yok. Çıkman lazım. Seni alacağım.”

Bu açık ve kararlı sözler bir etki yaratmış olacak ki ip biraz gevşedi.

“Ha şöyle,” dedi Bay Komiser, paltosunu çıkarıp azimle suya eğilerek

“Gel!”

Korkunç bir balık tutma faaliyetiydi bu ama Bay Komiser, bir yaz akşamı, huzurlu bir nehrin rahatlatıcı şıkırtısını dinleyerek sandalından balık tutuyormuş gibi sakindi. Birkaç dakika uğraştıktan ve diğerlerine de “biraz ileri doğru” çekmeleri, sonra “biraz geri doğru” itmeleri için emirler verdikten sonra, “Kurtuldu!” dedi ve iple tekne boşa çıktı.

Lightwood’un ona yardım etmek için uzattığı elini tutarak doğrulduktan sonra paltosunu giydi ve Riderhood’a, “Bana şu yedek küreklerini ver de tekneyi en yakındaki merdivenlerin oraya çekeyim. Sen önden git, açığa çık ki tekrar burada bir yere takılmayayım.”

Talimatlarına uyuldu ve dosdoğru kıyıya gittiler; ikisi bir kayıkta, ikisi diğer kayıkta.

“Şimdi,” dedi Bay Komiser, kaygan basamaklara çıktık-
tan sonra Riderhood’a; “sen bu işlerde benden daha tecrü-
belisin, işçiliğin daha iyidir. İpi çöz, biz de çekmene yardım
edelim.”

Riderhood kendine söyleneni yapıp kayığa bindi. Daha
ipe bir dokunmayla, küpeşteden aşağı bir bakmayla, rengi
ruhu atarak geriye kaçtı, nefes nefese bağırdı:

“Allahım, beni mahvetti!”

“Bu da ne demek?” diye sordular hep birlikte.

Kayığın arkasını işaret etti, öyle zor nefes alıyordu ki
biraz soluklanmak için tekrar taşların üzerine çıktı. “Gaffer
beni mahvetti. Gaffer bu!”

Onu orada öylece bırakıp ipe koştular. Çok geçmeden,
birkaç saat önce ölmüş olan alıcı kuş, kıyıya uzatılmış yatı-
yordu, yeni bir sağanak ıslak saçlarını dolu taneleriyle kap-
layıverdi.

*Baba, sen mi seslendin? Baba! Daha önce de iki kere seslen-
din gibi geldi!* Mezarın bu tarafında asla cevaplanmayacak
sözler. Rüzgâr alay edercesine Babanın üzerinden geçiyor,
onu giysisinin pürçek pürçek uçlarıyla, dolaşık saçlarıyla dö-
vüyor, onu döndürmeye, yüzünü güneşe doğru kaldırmaya,
daha da utandırmaya çalışıyor. Bir an diner gibi oluyor, çak-
tırmadan orasını burasını kurcalıyor; bir paçavrayı kaldırıp
indiriyor; bir başkasının altına gizlenip kıpırdanıyor; uy-
şuk uyuşuk saçlarından ve sakalından geçiyor. Sonra telaşa
kapılıp zalimce üzerine çullanıyor. Baba, sen mi seslendin?
Sen miydin, sessiz ve ölü? Sen miydin, böyle yığılmış yerde
yatan? Sen miydin, yüzüne uçuşan bu çöpler çarparak ölüme
vaftiz edilen? Neden konuşmuyorsun Baba? Bu pis toprağa
akıttığın su kendi şeklinde. Kayığında bu izin kaldığını gör-

medin mi hiç? Konuş, Baba. Konuş bizimle, yegane dinleyicinin rüzgârlar da gittiler!

“Bakalım,” dedi Bay Komiser olgun bir mütalaadan sonra; onlar ayakta, boğulmuş adamın daha önce pek çoklarına baktığı şekilde boğulmuş adama bakarlarken, cesedin yanına diz çökmüştü: “nasıl olmuş. Adamın boynundan ve kollarından bağlı olduğunu fark etmişsinizdir beyler.”

İpi çözmesine yardım etmişlerdi ve elbette fark etmişlerdi.

“Daha önce de görmüşsünüzdür, şimdi de göreceksiniz, kendi kollarının baskısıyla boğazını sıkmış olan bu düğüm, kayan düğümdür,” göstermek için kaldırdı.

Açıktı.

“Aynı şekilde, ipin öteki ucunu nasıl kayığına bağladığını görmüşsünüzdür.”

İpin bükülüp bağlandığı yerde hâlâ kıvrımlar ve çukurluklar vardı. “Bakalım,” dedi Bay Komiser, “kafasına nasıl geçmiş. Sert ve fırtınalı bir akşam, bu adam,” kendi ıslak ceketıyla saçındaki dolu tanelerini silmek için üzerine eğildi, “hah! Böyle daha bir kendine benzedi, gerçi fena yaralanmış ama – bu adam her zamanki gibi nehre açılır. Yanında şu bir kangal ip de vardır. Yanında daima bu kangalı taşır. Bu ipi de onun kadar iyi tanırım. Bazen teknenin dibinde durur. Bazen gevşekçe boynuna takar. Pek kalın giyinmezdi bu adam; bakın,” –göğsünün üzerindeki gevşek mendili kaldırıp bahaneyle ölü dudaklarını siliyor– “yağmur yağdığında, çok soğuk olduğunda ya da rüzgâr estiğinde bu ip kangalını boynuna asardı. Dün akşam da takmış. Hata etmiş! İyice üşüyene kadar kayığıyla dolaşmış. Elleri,” kaldırdığı eli kurşun gibi düştü “uyuşmuş. Yüzen bir şey görmüş, kendi işine

uygun bir şey. Onu yakalamaya hazırlanmış. Kangalın bir ucunu çözmüş ki rahat hareket edebilsin, çözülmesin diye de birkaç kere sarıp sağlamlamış. Ama anlaşılan biraz fazla sağlamlamış. Elleri uyuştugu için çözmesi biraz uzun sürmüş. O daha hazırlanamadan peşinde olduğu şey yanına gelmiş. Elinden kaçırırsa en azından cebindekileri almak için hemen atılmış, küpeşteden aşağı eğilmiş, tam o sırada ya bora vurmuş, ya iki buharlının birbirine geçen dalgaları çalkalamış ya da hazır değilmiş ya da hepsi birden olmuş ya da bir kısmı ve dengesi bozulmuş ve tepe aşağı suya düşmüş. Şimdi! Bu adam yüzme bilir, hemen kulacını atmış. Ama kulacı atınca kolları ipe dolanmış, kayan düğümü hızla çekmiş ve düğüm sıkışmış. Yakalamayı umduğu şey teknenin yanından süzülüp gitmiş ve kendi teknesi, ölüsünü kendi ipine dolanmış bir halde, bulduğumuz yere kadar sürüklemiş. Cep işini nerden uydurduğumu soracaksınız. Hatta dahasını söyleyeyim, ceplerde gümüş para vardı. Nerden mi anladım? Çok basit. Çünkü burada.” Konuşmacı, sıkıcı yumruk yapılmış sağ eli kaldırdı. “Cesetle ne yapılacak?” diye sordu Lightwood.

“Yarım dakika yanında durmaya itirazınız yoksa, beyefendi,” dedi Bay Komiser, “en yakındaki adamımızı bulup onu görevlendiririm,” yüzünde alışkanlıktan kaynaklanan kalender bir gülüş vardı.

“Eugene,” dedi Lightwood – tam “biraz uzakta duralım” diye ekleyecekti ki ortalıkta Eugene filan olmadığını gördü. Sesini yükseltip bağırdı, “Eugene! Neredesin!” Ama Eugene filan cevap vermedi.

Artık hava iyice ağarmıştı, etrafına baktı. Ama Eugene filan görünmüyordu.

Bay Komiser, bir polisle birlikte tahta basamaklardan hızla inerek geri döndüğünde, Lightwood ona arkadaşının gittiğini görüp görmediğini sordu.

Bay Komiser gittiğini gördüğünden pek emin değildi ama üzerinde bir huzursuzluk olduğunu fark etmişti.

“Arkadaşınız pek kendine has ve eğlenceli bir karışım, beyefendi.”

“Sabahın bu saatinde, bu feci koşullarda beni ekmesi de, kendine has ve eğlenceli karışımın bir sonucu değildir inşallah,” dedi Lightwood. “İçecek sıcak bir şey bulabilir miyiz?”

Bulabilirdik ve bulduk. Kocaman ateşi olan, bir kahve mutfağında. Sıcak kanyaklı su bulduk ve bizi kendimize getirdi. Bay Riderhood’a bundan böyle “gözünün üzerinde olduğunu” resmen bildiren Bay Komiser, onu ıslak bir şemsiye gibi ateşin bir kenarına dikmişti ve bu dürüst adama, görünüşe göre kamu kaynaklarından kanyak ısmarlamak dışında hiç yokmuş gibi davranıyordu.

Mortimer Lightwood yalazlanan ateşin önünde otururken, uykusunda kanyaklı su içtiğinin bilincindeydi, ama aynı zamanda Six Jolly Fellowships’te sıcak şeri içiyordu, nehir kıyısındaki teknenin altında yatıyordu, Riderhood’un kullandığı kayıкта oturuyordu, az önce yapılmış açıklamayı dinliyordu, Temple’da tanımadığı bir adamla yemek diyor-du, adam kendini MP Eugene Gaffer Harmon diye takdim etmişti ve Dolufirtinası’nda oturduğunu söylemişti – bitkinlik ve uykunun, bir saniyeye on iki saatlik ölçekte düzenlenmiş, bu ilginç safhalarından geçerken, kendisine sorulmamış bir soruya yüksek sesle cevap verdiğini fark etti ve Bay Komiser’i görür görmez bunu bir öksürüğe çevirdi. Zira doğal bir işkillenmeyle, söz konusu şahsın, onun gözlerini

kapadığından ya da dikkatinin dağıldığından şüpheleneceği hissine kapılmıştı.

“Biz gelmeden buradaymış, duydunuz ya,” dedi Bay Komiser.

“Duydum tabii,” dedi Lightwood vakarla.

“Sıcak kanyaklı su içmiş,” dedi Bay Komiser, “sonra da hemen çıkmış.”

“Kim?” diye sordu Lightwood.

“Arkadaşınız, duydunuz ya.”

“Duydum tabii,” diye cevap verdi tekrar vakarla.

Bay Komiser’i sisler içinde dikilen bir heyula gibi hayal meyal seçerek, ölen adamın kızını geceleyin olanlara hazırlama işini ve genel olarak bütün her şeyi üzerine aldığını dinledikten sonra, Mortimer Lightwood uykusunda yalpalayarak bir araba durağına gitti, bir araba tuttu ve orduya girdi ve büyük bir askeri suç işledi ve askeri mahkemeye çıkarıldı ve suçlu bulundu ve vasiyetini söyleyip idam mangasının karşısına çıktı ki kapı çarparak kapandı.

Şehirde arabayı Temple’a doğru kürekle götürmek epey meşakkatliydi, bunu Bay Boffin’in ona verdiği beş ila on bin poundluk bir kupa karşılığında yapmıştı; (akan kaldırımdan ip fırlatılarak kurtarılan) Eugene’i öyle açıklanamaz bir biçimde ortadan kaybolduğu için uzun uzadıya haşlamak da çok yorucuydu! Ama öyle aşağıdan aldı, öyle özürler diledi, öyle pişman oldu ki Lightwood arabadan inerken sürücüye ona göz kulak olması için biraz bahşış bıraktı. İçeride hiç kimsenin kalmadığını bilen arabacı ona hayretle bakıyordu.

Kısacası geceki işler, bu aktörü öyle yormuş ve yıpratmıştı ki uyurgezer olup çıkmıştı. Uykusunda dinlenemeyecek kadar yorgundu, nihayet yorgunluktan da yoruldu ve

unutuşu teslim oldu. Akşama doğru uyandığında biraz da endişeyle, yakınlardaki Eugene'in evine birini yolladı, ayakta mı diye.

Evet, ayaktaydı! Hatta hiç uyumamıştı. Eve daha yeni gelmişti. Gönderdiği mesajın hemen peşinden de çıkagelmışti.

"Bu ne hal, gözler kan çanağı, üst baş çamur içinde, dar-madağınık?" diye bağırdı Mortimer.

"O kadar mı tarumar olmuşum?" dedi Eugene, sükûnetle aynanın karşısına geçerek. "Eh biraz. Ama geceki talanı düşününce normal!"

"Ne geceydi!" dedi Mortimer. "Peki sabah sana ne oldu öyle?"

"Sevgili dostum," dedi Eugene, yatağına oturarak, "bir-birimizi biraz fazla uzun süre sıktığımızı hissettim, bu tür bir ilişkinin hiç fasılasız sürmesinin ikimizin de dünyanın en uzak köşelerine kaçmasıyla son bulacağını düşündüm. Ayrıca Newgate Hapishanesi Yıllığındaki bütün suçları işlediğimi hissettim. Yani hem dostluğumuzu hem de cürümleri düşündüğümünden şöyle bir yürüyüşe çıkayım dedim."

XV

İki Yeni Hizmetkâr

Bay ve Bayan Boffin, kahvaltı sonrası Köşk'te, refahın pençelerinde oturuyorlardı. Bay Boffin'in yüzünde Endişe ve Sıkıntı vardı. Önünde karman çorman kâğıtlar yığılıydı ve bunlara, beş dakika içinde bir tabur askeri tatbikata hazır etmesi beklenen masum bir sivilin umutsuz nazarlarıyla bakıyordu. Bu kâğıtlardan birtakım notlar çıkartma teşebbüsünde bulunmuştu birkaç kere; ama (kendi mizacındaki adamlarda sıkça rastlandığı üzere) aşırı güvensiz ve düzeltmeye meyilli bir başparmaktan mustarip olduğu için, bu işgüzar uzvu sık sık devreye girip notlarını lekelediği için, yine bu uzvun türlü işaretler bıraktığı alnı ve burnundan daha okunaklı değildi notları. Bay Boffin'inki gibi vakalarda, mürekkebin ne kadar ucuz bir ürün olduğunu ve onunla yapılacak şeylerin bir sonu olmadığını görmek insanı şaşırtır. Nasıl bir gıdım misk bir çekmeceyi senelerce mis gibi kokutur, ilk baştaki ağırlığından gözle görülür bir şey kaybetmezse, yarım penilik mürekkep de önündeki kağıda tek çizgi çekmeden, Bay Boffin'i saçlarının diplerine, bacaklarının baldırlarına kadar boyuyor, hokkanın içinde azalıyormuş gibi de görünmüyordu.

Bay Boffin öyle çetin bir edebi müşkülât içindeydi ki gözleri pörtleyip sabitlenmiş, nefesi hırıltılı bir hal almıştı, tam o esnada kapı çalmasıyla bu emareleri korkuyla izleyen Bayan Boffin de rahatladı.

“Kim acaba?” dedi Bayan Boffin.

Bay Boffin derin bir nefes aldı, kalemini bıraktı, notlarına, onlarla tanıştığına memnun olduğuna pek de emin değilmiş gibi baktı ve suratlarına ikinciye göz attığında, memnun olmadığı izlenimi kesinleşti. O sırada çekiç kafalı delikanlı bir takdimde bulundu:

“Bay Rokesmith.”

“Ah!” dedi Bay Boffin. “Ah ya! Wilferlar’la Müşterek Dostumuz, canım. Evet. İçeri buyur et.” Bay Rokesmith geldi.

“Oturun beyefendi,” dedi Bay Boffin, elini sıktıktan sonra. “Bayan Boffin’le tanışmıştınız. Doğrusunu isterseniz bu görüşmeye biraz hazırlıksız yakalandım, beyefendi, öyle çok iş çıktı ki başıma, sizin teklifinizi düşünecek vakit bulamadım.”

“Bu özrü ikimiz adına da kabul edin: hem Bay Boffin’den hem benden,” dedi güleç Bayan Boffin. “Ama şimdi konuşabiliriz, değil mi?”

Bay Rokesmith başını eğdi, ona teşekkür etti ve memnun olacağın söyledi.

“Bir bakalım,” dedi Bay Boffin, elini çenesine dayayarak “Sekreter demiştiniz değil mi?”

“Sekreter demiştim,” diye onayladı Bay Rokesmith.

“O sırada biraz kafamı karıştırmıştı,” dedi Bay Boffin, “sonra konuştuğumuzda Bayan Boffin’le ikimizin de kafasını karıştırmıştı çünkü (saklamaya ne hacet) sekreter deyince

bizim aklımıza hep mobilya gelirdi, çoğunlukla maun, yeşil branda ya da deri kaplı, küçük çekmeceli bir şey. Şimdi sizin böyle bir şey olmadığını söylesem bir münasebetsizlik etmiş olmam inşallah.”

Elbette ki hayır, dedi Bay Rokesmith. Ama kendisi bu kelimeyi kahya anlamında kullanmıştı.

“Kahya diyorsunuz da,” dedi Bay Boffin, eli hâlâ çenesinde, “Bayan Boffin’le ben çiftçilik yapmayı düşünmüyoruz. Şehir dışına çıkmak gibi bir niyetimiz yok.”

Bay Rokesmith tekrar açıkladı; üstlenmeyi düşündüğü vazifeleri, genel yönetici, ev idarecisi, denetçi, işlere bakan adam olarak tanımladı.

“Bir örnek versenize!” dedi Bay Boffin, atılgan tavrıyla. “Benim yanımda işe girerseniz ne iş yapacaksınız?”

“Bütün masraflarınızın kesin kaydını tutacağım, Bay Boffin. Sizin talimatınızla mektuplarınızı yazacağım. Yanınızda çalıştırdığınız, ödeme yaptığınız insanlarla işlerinizi yürüteceğim. Ayrıca,” masanın üzerine bir bakıp hafiften gülerek, “kâğıtlarınızı düzenleyeceğim.”

Bay Boffin mürekkip kulağını ovalayarak karısına baktı.

“Her bir belgenin üzerine, acilen gerekmesi halinde okunması için, içerdikleriyle ilgili notlar ilâştireceğim.”

“Sana bir şey diyeyim mi,” dedi Bay Boffin, elindeki lekeli notları yavaş yavaş buruşturarak; “şurada duran kâğıtlara bir bakıp onlarla ne yapacağını anlatırsan ben de seninle ne yapacağımı söylerim.”

Bu söz ağızdan çıkar çıkmaz yerine getirildi. Bay Rokesmith şapkasıyla eldivenlerini çıkararak, sükûnetle masaya oturdu, kâğıtları düzenli bir tomar haline getirdi, her birine teker teker göz geçirdi, katladı, dışına özetini yazdı, ikinci

bir tomara aktardı, ikinci tomar tamamlanıp birinci eriyince cebinden bir parça ip çıkardı ve son derece hünerli parmaklarla bir ilmik atıp bağladı.

“Güzel!” dedi Bay Boffin. “ ok güzel! Şimdi bunların neyle ilgili olduğunu dinleyelim; mümkün mü?”

John Rokesmith özetlerini yüksek sesle okudu. Hepsi yeni evle ilgiliydi. Dekorat r n teklifi, Şu kadardı. Mobilyacının teklifi, bu kadar. Ofis mobilyalar, Şu kadar. Arabacının teklifi, Şu kadar. At ının teklifi, bu kadar. KoŐumcunun teklifi, Şu kadar. Kuyumcunun teklifi, bu kadar. Hepsinin toplamı, çok kadar. Sonra sıra yazıŐmalara geldi. Bay Boffin’in istediği falanca randevunun kabul , vs. Bay Boffin’in istediği filanca randevunun reddi, vs. Bay Boffin’in başka bir randevusunun planı, vs. Hepsi derli toplu, sistemli.

“Zimba gibi!” dedi Bay Boffin, bütün yazılan, eliyle tempo tutan birisi gibi tek tek gözden geçirdikten sonra. “O m reккеple ne yapıyorsun bilmem, ama pırl pırlsın val-la. Mektuba gelince. Şimdi de,” dedi Bay Boffin, çocuksu bir hayranlıkla ellerini ovuŐturarak, “mektup deneyelim bir tane.”

“Kime gönderilecek, Bay Boffin?”

“Herhangi birine. Kendine.”

Bay Rokesmith hızlı hızlı yazıp sonra da yüksek sesle okudu: “ ‘Bay Boffin, Bay Rokesmith’e saygılarını sunar ve Bay John Rokesmith’e, talip olduğu mevkide kendisini denemeye karar verdiğini beyan eder. Bay Boffin, maaş konusunu belirsiz bir zamana erteleme konusunda Bay John Rokesmith’in isteği doğrultusunda davranacaktır. Bay Boffin’in bu konuda herhangi bir yükümlülüğü ol-madığı taraflarca kabul edilmiştir. Bay Boffin’in ekleyece-

ği tek husus, sadakat ve çalışkanlık konusunda Bay John Rokesmith'in verdiği teminata güvenmekte olduğudur. Bay John Rokesmith'ten bir an önce vazifeye başlaması rica edilmektedir!”

“Vay! Şuna bak Noddy!” diye bağırdı Bayan Boffin ellerini çırparak, “cidden iyi olmuş!”

Bay Boffin de bir o kadar beğenmişti; hatta içten içe, hem mektubun kendisinin, hem de onu ortaya çıkaran vesilenin, insan dehasının takdire şayan bir eseri olduğunu düşünüyordu.

“Sana bir şey diyeyim mi canım,” dedi Bayan Boffin, “Bay Rokesmith’le bu işi hemen bağlamazsan, hiç senin harcın olmayan bu işlerle cebelleşmeye devam edersen, bir yerlerine inme inecek –üstünü başını mürekkebe bulaman da cabası– hem beni de çok üzeceksin.”

Bay Boffin, bu bilgece sözlerinden dolayı karsına sarıldı, sonra da John Rokesmith’i bütün işleri mükemmelen yerine getirdiği için tebrik ederek, aralarındaki anlaşmayı mühürlemek için elini uzattı. Bayan Boffin de aynı şeyi yaptı.

“Şimdi,” dedi Bay Boffin, her zamanki açık kalpliliğiyle, bir beyefendiyi işe alıp da ona bir sırtını açmadan beş dakika geçmesine gönlü razı değildi, “bizim işlerimiz konusunda biraz daha bilgi sahibi olman gerek, Rokesmith. Seninle tanıştığımda, daha doğrusu sen benimle tanıştığımda, Bayan Boffin için Modanın ağır bastığın ama modaya ne kadar uyum sağlayacağımızı pek bilemediğimi söylemiştim. Evet! Bayan Boffin galip geldi, artık balıklama Modaya dalacağız.”

“Zaten belli oluyordu, beyefendi,” dedi John Rokesmith, “yeni malikâneniz için yapılan hesaplardan anlaşılıyordu.”

“Evet,” dedi Bay Boffin, “göz kamaştıracak. Aslında, şu

bana kitap okuyan adam, kendisinin bağlantılı olduğu mu desem – kendisinin ilgilendiği evin...”

“Bir mülk olarak mı ilgileniyor?” diye sordu John Roksmith.

“Yo, hayır,” dedi Bay Boffin, “pek öyle değil; ailevi bir bağ gibi.”

“Tanıdık mı?” diye sordu Sekreter.

“Şey!” dedi Bay Boffin. “Belki. Neyse, evin üzerine bir tabela asmışlar ‘Seçkin Aristokratik Malikâne, Kiralık ya da Satılık’ diye. Bayan Boffin’le birlikte görmeye gittik, çok seçkin ve aristokratik bulduk (gerçi biraz kasvetli gibi ama bu da işin gereği herhalde) ve aldık. Benim okuma adamı, dostluğunu gösterip bu durum için küçük bir şiir okudu ve Bayan Boffin’i bu evi aldığı için tebrik etti. Nasıldı canım?”

Bayan Boffin cevap verdi:

“Ey şen şakrak şölen mekânı / Ey ışıklı, şıkır şıkır salonlar.”

“Hah! Evde gerçekten de iki salon olduğu için bu şiir tam oturdu, birisi önde birisi arkada, hizmetkâr salonu da cabası. Bizim adam da çok güzel bir şiir döktürdü, Bayan Boffin’in evde canının sıkılması halinde, nasıl onu neşelendirmek için elinden geleni ardına koymayacağını gösteren bir şiir. Bayan Boffin’in harika bir belleği var. Söyleyebilecek misin canım?”

Bayan Boffin, kendisine yapılan bu nazik teklifi, tam olarak dillendirildiği şekilde aktararak şiiri okudu.

“Size anlatının kızcağız nasıl ağlamış, Bayan Boffin,
Biricik aşkı öldürüldüğünde, hanfendi,
Nasıl bir uykuya dalmış yaralı ruhu, Bayan Boffin,
Ve hiç uyanmamış, hanfendi.

Size anlatının (Bay Boffin’in itirazı yoksa) nasıl geri

dönmüş küheylan Bırakıp sahibini uzaklarda; Hikâyem (Bay Boffin kusuruma bakmasın)

kasvet verirse size Vururum tellerine şen gitarın.”

“Harfiyen doğru!” dedi Bay Boffin. “Hem şiirde ikimizden de bahsediliyor, çok güzel bir biçimde.”

Şiirin Sekreter üzerindeki etkisi onu gözle görülür şekilde hayrete düşürmek olduğundan, Bay Boffin’in çok beğendiği bu sanat eserinden hoşnutluğu bir kat daha arttı.

“Gördün ya Rokesmith,” diye devam etti, “tahta bacaklı, okur yazar adam biraz kıskançlığa meyilli. Bu yüzden de Wegg’in kıskançlığını uyandırmamak için çeşitli yollar düşüneneğim, seni kendi alanında, onu kendi alanında tutmanın yöntemini bulacağım.”

“Aman!” dedi Bayan Boffin. “Koca dünya hepimize yeter!”

“Orası öyle,” dedi Bay Boffin, “ama okur yazar değilsen. Okur yazarsan iş değişir. Hem Wegg’i, moda uymayı ya da Köşk’ten ayrılmayı düşünmediğim zamanlarda işe aldığımı da aklımdan çıkarmamam lazım. Ona küçük görüldüğünü hissettirmek çok ayıp olur, ışıklı salonlardan insanın başı dönmüş gibi davranmak. Allah esirgesin! Rokesmith, evde oturmak konusunda ne diyorsun?”

“Bu evde mi?”

“Hayır, hayır. Bu ev için başka planların var. Yeni evde diyorum.”

“Siz nasıl isterseniz, Bay Boffin. Ben size uyarım. Şu anda nerede oturduğumu biliyorsunuz.”

“Peki!” dedi Bay Boffin biraz düşündükten sonra; “galiba şimdi olduğun yerde kalsan daha iyi olacak, zamanı geldiğinde karar verimiz. Yeni evdeki işlerle hemen ilgilenmeye başlayabilirsin, değil mi?”

“Derhal. Hemen bugün başlarım. Adresi verebilir misiniz?”

Bay Boffin adresi söyledi, Sekreter de not defterine yazdı. Bayan Boffin, onun bu meşguliyetini fırsat bilip, yüzünü daha dikkatli inceledi. Bu incelemeden de Rokesmith’in lehinde bir izlenim edindi ve Bay Boffin’e kaş göz hareketleriyle “tuttum bu adamı” mesajını verdi.

“Her şeyi derhal hale yola sokacağım, Bay Boffin.”

“Teşekkürler. Hazır buradayken Köşk’ü dolaşmak ister misin?”

“Çok isterim. Hikâyesini çok duydum.”

“Gel!” dedi Bay Boffin. Bayan Boffin’le öne düştüler.

Kasvetli bir evdi Köşk, pinti bir mal sahibinin elinde Harmony Hapishanesi olarak geçirdiği uzun ömrün, sefil izlerini taşıyordu. Boyası kıt, duvar kağıdı kıt, mobilyası kıt, insan hayatı deneyimi kıt. Doğal oluşumlar gibi, insanın ika-meti için insan tarafından yapılmış şeyler de, hangi maksat için yaratılmışlarsa ona hizmet etmeliler yoksa kısa sürede yok olurlar. Bu eski ev de kullanılmaktan ziyade kullanılmamaktan hasar görmüştü.

Hayattan yeterince nasibini almayan evlerin üzerine (sanki bundan besleniyorlarmış gibi) bir cıızlık çöker ya, bu evde o çok göze çarpıyordu. Merdivenin, trabzanların ve parmaklıkların kuru bir hali vardı –etleri sıyrılıp kemikleri kalmış gibi– duvarlardaki ahşap paneller, pencere ve kapı pervazları da aynı şekildeydi. Az sayıdaki mobilya da bundan payını almıştı; ortalık bu kadar iyi temizlenmese, çürüyen mobilyanın tozu yerlerde kalın bir tabaka oluştururdu; ayrıca hem renkleri hem dokuları, uzun zaman yalnız kalmış ihtiyar yüzleri andırıyordu.

Her şeye sımsıkı yapışan ihtiyarın, hayatı elinden kaçırdığı yatak odası bıraktığı gibi korunmuştu. Eski, hantal, dört direkli karyolanın perdeleri yoktu, üzerinde de hapishane parmaklığı gibi demir bir ızgara vardı; yamalı bohça işi eski bir örtü örtülmüştü yatağa. Sıkılmış bir yumruk gibi kapalı eski bir çalışma masasının tepesi, kötü ve sinsî bir adamın alnı gibi basıktı; yatağın yanında ayaklar çarpılmış hantal bir sehpa vardı; üzerinde bir kutu, içinde vasiyetin durduğu bir kutu. Duvarın dibinde duran iki üç sandalyenin üzerine serilmiş yamalı bohça kılıfların altında, korunmak istenen kıymetli malzeme, hiçbir göze zevk veremeden renginin güzelliğini kaybetmişti. Bütün bu nesneler aynı ailenin fertleri gibi birbirine benziyordu.

“Odayı olduğu gibi sakladık, Rokesmith,” dedi Bay Boffin, “oğlu gelince görsün diye. Kısacası, evdeki her şey elimize nasıl geçtiyse öyle bırakıldı, oğlu görsün de karar versin diye. Şimdi bile, aşağıdaki, çıktığımız oda dışında her şey aynı. Oğlan hayatta bu eve son gelişinde ve babasını son görüşünde, muhtemelen bu odada görüşmüşlerdi.”

Sekreter etrafa bakarken, gözleri köşedeki küçük bir kapağa takıldı.

“Orada bir merdiven daha var,” dedi Bay Boffin, kapının kilidini açarak, “avluya iniyor. Buradan inelim, belki avluyu da görmek istersin, nasılsa yolumuzun üstü. Oğlan küçükken, babasını görmeye genelde bu merdivenden gelirdi. Babasından çok çekinirdi. Mahcup mahcup bu basamaklarda oturduğunu çok gördüm, zavallı çocuk. Bayan Boffin’le rastlardık hep, elinde küçük kitabı, buraya oturmuş.”

“Ah! Zavallı ablası da öyle,” dedi Bayan Boffin. “Şu beyaz duvarın üstündeki güneşli yerde birbirlerinin boyunu ölçmüşlerdi bir kere. Küçük elleriyle isimlerini yazmışlar-

dı, kurşunkalemle; isimler hâlâ burada ama cancağızlarım artık yok.”

“O isimlere sahip çıkalım, hanım,” dedi Bay Boffin. “O isimlere sahip çıkalım. Biz yaşadıkça, hatta bizden sonra da silinmelerine izin vermeyelim. Zavallı çocukcağızlar!”

“Zavallı çocukcağızlar!” dedi Bayan Boffin.

Merdivenin dibindeki kapıyı açmışlar ve içeri dolan güneş ışığında, merdivenin ikinci ya da üçüncü basamağının üzerindeki titrek çocuk yazılarına bakıyorlardı. Ziyan olmuş bir çocukluğun bu basit yadigarında ve Bayan Boffin’in şefkatinde, Sekreteri duygulandıran bir şeyler vardı.

Daha sonra Bay Boffin yeni tuttuğu adama Tepeleri gösterdi ve bütün miras ona geçmeden önce, vasiyetle bizzat kendisine bırakılmış tepeyi.

“Bu bize yeter de artardı,” dedi Bay Boffin, “o iki genç canın ve hazin ölümün en azından sonuncusunu esirgeseydi Allah. Başka bir şey istemezdik.”

Avludaki hazinelere, evin dışına ve Bay Boffin’in işaret ettiği, yıllar süren hizmetleri boyunca oturdukları binaya baktı Sekreter ilgiyle. Bay Boffin, ona Köşk’ün harikalarını ikişer kere göstermişti ki ancak o zaman başka yerde yapılacak işi olduğunu hatırlayabildi.

“Bana burasıyla ilgili bir talimat veremeyecek misiniz Bay Boffin?”

“Hayır, Rokesmith.”

“Haddimi aşmak istemem ama evi satmak gibi bir niyetiniz olup olmadığını sorabilir miyim?”

“Sorabilirsin tabii. Eski patronumuz, onun çocukları ve burada çalıştığımız günler anısına Bayan Boffin’le burayı böylece muhafaza etmeyi düşünüyoruz.”

Sekreterin gözleri Tepelere öyle manalı baktı ki Bay

Boffin bir şey söylemiş gibi ona cevap verdi: “Evet, o başka. Tabii bunları satabilirim ama mahallenin onları kaybetmesi de beni üzer. Tepeler olmayınca ölü bir düzlük kalacak alt tarafı. Yine de sırf manzara olsun diye onları sürekli orada tutacağım demiyorum. Ama acelesi yok; şu anda tek diyeceğim bu. Ben tahsilli değilim Rokesmith ama toz işinde bayağı tahsil ettim. Bu Tepelerin kaç para ettiğini milimine kadar bilirim, onlardan nasıl kurtulacağımı da, burada durmalarından kimseye zarar gelmeyeceğini de. Rica etsem yarın uğrar mısın?”

“Her gün uğrarım. Yeni evi ne kadar çabuk tamamlarsam içine o kadar çabuk yerleşirsiniz, o kadar da memnun olursunuz, değil mi efendim?”

“Doğrusu öyle büyük bir acelem yok,” dedi Bay Boffin; “ama insanlara meşgul görünmeleri için para verdiğinde gerçekten meşgul olduklarını görmek iyi oluyor. Sence de öyle değil mi?”

“Öyle,” dedi Sekreter ve izin istedi.

“Şimdi,” dedi Boffin kendi kendine, avluda her zamanki gibi volta atmaya başlayarak, “Wegg’le de anlaştık mı işim iş demektir.”

Bayağı bir kurnazlığı olan adam, elbette asil bir basitliği olan adam üzerinde hükmünü kurar. Alçak adam, elbette cömert adama galebe çalar. Böylesi fetihlerin ne kadar sürdüğü ayrı mesele; ancak bunların her gün bir örneğini görmenin mümkün olduğu, Podsnapçılık’ın bile savuşturamayacağı bir gerçek. Saf Boffin, düzenbaz Wegg’in ağına öyle düşmüştü ki, Wegg için şimdi yaptıklarından daha fazlasını yapmaya niyetlenmek bile ona saman altından su yürütmek gibi geliyordu. Aslında Wegg’in türlü dolaplarla tam da

ona yaptırmaya çalıştığı şeyi yapmaya çalıştığı halde (öyle ustaydı Wegg) kendisini karanlık bir kumpas kuruyormuş gibi görüyordu. Bu yüzden de bu sabah, zihninde bütün iyi niyetiyle yüzünü Wegg'e dönmüş olsa da ona sırtını dönme suçlamasını hak etmediğine emin değildi.

Bu sebeplerle akşam ve onunla birlikte, Roma İmparatorluğuna doğru ağır adımlarla Bay Wegg gelene kadar, sıkıntılı saatler yaşadı Bay Boffin. O sıralarda Bay Boffin, Benli Sawyers diye bildiği büyük bir komutanın akıbetiyle yakinen ilgilenmekteydi, gerçi söz konusu komutan tarih eğitimi alan öğrenciler tarafından, bu kadar da Britanyalı olmayan Belisarius adıyla tanınmaktaydı. Wegg konusunda vicdanını rahatlatana kadar bu generalin kariyeri bile Bay Boffin'in gözünde ilginçlikten yana sönükleşmişti; dolayısıyla söz konusu okur yazar beyefendi, adeti olduğu üzere yanakları al al olana kadar yeyip içtikten sonra, kitabı eline alarak her zamanki açılış nakaratıyla, "Şimdi Bay Boffin yükselip düşeceğiz!" dediğinde Bay Boffin onu durdurdu.

"Sana bir teklifte bulunmak istediğimi ilk söylediğim zamanı hatırlıyor musun Wegg?"

"Takkeyi önümüze koyup bir düşünelim, efendim," diye cevap verdi söz konusu beyefendi, açık kitabı yüz üstü bırakarak. "Bana bir teklifte bulunmak istediğinizi ilk söylediğiniz zamanı, öyle mi? Bir düşüneyim." (Sanki buna gerek varmış gibi.) "Evet, tabii hatırlıyorum Bay Boffin. Benim köşedeydi. Oradaydı ya! Bana isminizi beğenip beğenmediğimi sormuştunuz, İçtenlik beni olumsuz bir cevap vermeye mecbur bırakmıştı. Bu isme sonradan ne kadar aşına olacağımı o zaman hiç düşünmemiştim, efendim!"

“Umarım daha da aşına olursun, Wegg.”

“Sahi mi Bay Boffin? Memnuniyetle. Şimdi yükselip düşsek mi artık efendim?” kitabı almaya davranır gibi yaptı.

“Birazdan Wegg. Aslında sana yapmak istediğim başka bir teklif var.”

Bay Wegg (gecelerdir bundan başka bir şey düşünmemişti) gözlüğünü büyük bir hayret ifadesiyle çıkardı.

“Umarım hoşuna gider Wegg.”

“Teşekkür ederim, efendim,” dedi ketum şahıs. “Hoşuma gider umarım. Hatta eminim.” (Bunu insan sevgisiyle dolup taşarak söylemişti.)

“Tezgah açmaktan vazgeçmeye ne dersin, Wegg?”

“Beni buna ikna edecek beyefendiyi görmek isterdim!” dedi Wegg.

“İşte karşında,” dedi Bay Boffin.

Bay Wegg, Velinimetim diyecekti, hatta ağzından Veli lafı çıkmıştı ki üslubunda ani bir değişiklik hasıl oldu.

“Hayır, Bay Boffin, nasıl yaparsınız efendim. Herkesten beklerdim sizden beklemezdim. Benim naçizane gayretlerim sonucu kendi altınınızla aldığınız mekânı kirleteceğimden korkmayın Bay Boffin. Küçük ticari faaliyetlerimi malikânenizin pencereleri altında sürdürmenin bana yakışmayacağını biliyorum, efendim. Bunu çoktan düşündüm, tedbirlerimi de aldım. Tezgahımın elimden alınmasına gerek yok. Stepney Fields’e gitsem yine sizi rahatsız eder miyim? Orası yeterince uzak değilse daha da uzağa gidebilirim. Hani şairin bir şarkısı vardı, sözleri tam hatırlamıyorum ama:

Koca dünyada bir başına, mahkum dolaşmaya,
Ana babamdan uzak, evimden uzak
Bilmemneye yabancı, falancaya, neşeye,

Ben küçük Edmund, fukara köylü çocuğu.

Aynı şekilde,” dedi Bay Wegg, son satırın doğrudan kendine uygulanmayışını telafi etmeye çalışarak, “ben de kendimi buna benzer bir durumda görüyorum!”

“Yahu Wegg, Wegg, Wegg!” diye itiraz etti muhteşem Boffin. “Amma hassassın.”

“Evet öyleyim,” dedi Wegg inatçı bir yüce gönüllülükle. “Kusurlarımın farkındayım. Çocukluktan beri hep hassas olmuşumdur.”

“Bir dinle,” dedi Altın Çöpçü; “lafımı bitireyim, Wegg. Sana bir maaş bağlayıp işini elinden alacağımı sokmuşsun kafana.”

“Aynen öyle, efendim,” dedi Wegg, hâlâ aynı inatçı yüce gönüllülükle. “Kusurlarımın farkındayım. İnkâr edecek değilim. Dediğinizi kafama soktum.”

“Ama ben onu demiyorum.”

Bu teminat Bay Wegg’i, Bay Boffin’in zannettiği gibi rahatlatmadı. Hatta yüzünde gözle görülür bir uzama cereyan etti: “Demiyor musunuz efendim?”

“Hayır,” dedi Bay Boffin; “çünkü bu, anlayabildiğim kadarıyla, aldığın parayı hak etmek için bir şey yapmayacağın anlamına geliyor. Ama yapacaksın; yapacaksın.”

“O zaman, efendim,” diye cevap verdi Bay Wegg, neşelenecek cesareti toplayarak, “durum değişir. Öyle olursa şahsi bağımsızlığım yine merteye kaydeder. Artık daha fazla

Ağlamam Boffinler’in köşküne gideceğim

Saat gelsin diye

Vadinin efendisi geldi teklifleriyle;

Mehtap da saklamıyor ışığını

Göklerden bu gece

Ağlamıyor bulutların ardında

Aramızdaki birinin makus talihine*

Lütfen devam edin, Bay Boffin.”

“Teşekkür ederim, Wegg, hem bana güvendiğin için hem de şiirleri sıklaştırdığın için; ikisi de çok dostane. Sadece gelelim; tezgahını bıraksan diyorum, seni buraya Köşk’e yerleştirelim, bizim için ona bekçilik et. Burası güzeldir; kömürü, mumu, haftada bir pound’u olan birisi burada krallar gibi yaşar.”

“Hım! Peki bu adam efendim – maksat tartışmak olsun,” Bay Wegg burada gülümsemesiyle, bu adam demekle kimi kastettiğini açıkça ortaya koydu, “acaba bu adamın, efendim, başka şeyler de yapması beklenecek mi ya da başka şeyler yaparsa bunlar ekstra mı kabul edilecek? Şimdi diyelim ki (maksat tartışmak olsun) bu adam okuma işi yapıyor olsun, diyelim (maksat tartışmak olsun) akşamları. Acaba bu adamın, akşamları okuma karşılığı aldığı ücret, diğer meblağa eklenecek mi, o zaman sizin deyiminizle krallar gibi yaşamak denir buna; hepsi dahil mi yoksa krallar gibi mi?”

“Bilmem,” dedi Bay Boffin, “eklenir herhalde.”

“Herhalde eklenmeli, efendim. Doğru diyorsunuz, efendim. Ben de aynen böyle düşünmüştüm, Bay Boffin.” Bu noktada Wegg ayağa kalktı ve kendini tahta bacağı üzerinde dengeleyerek, uzattığı eliyle avının üzerine çullandı. “Bu işi olmuş bilin, Bay Boffin. Artık başka söze gerek yok, efendim, tek kelime istemem. Tezgahımla yolları ebediyen ayırdım. Balad koleksiyonumu da gelecekte özel araştırmalar yapmak üzere saklayacağım, böylece şiiri sitayişe dönüştürebileceğim” – Wegg bu kelimeyi bulmaktan öyle memnundu ki tekrar etti “Dostluğa sitayiş. Tezgahımdan ve mallarım-

* Thomas Moore’un İrlanda Melodilerinden, “Eveleen’s Bower”ın bir kıtasının değiştirilmiş hali. —n

dan ayrılmanın bana verdiği burukluk sizi rahatsız etmesin Bay Boffin. Babam da gösterdiği yararlılıklardan ötürü kayıkcılıktan devlet memurluğuna terfi ettirildiğinde benzer duygular yaşamıştı. Adı Thomas'tı. Ağzından şu sözler dökülmüştü (daha o zaman küçücük bir çocuktum ama beni öyle etkilemiş ki hafızama kazınmış):

Elveda benim kız gibi sandalım,
Küreğim, paltom, rozetim elveda!
Artık Chealsea iskelesinden
Demir almayacak Thomas'ın!

– Babam üstesinden gelmişti Bay Boffin, ben de gelirim.”

Wegg bu veda konuşmasını yaparken, elini sürekli havada savurup durarak Bay Boffin'in elini havada bırakmıştı. Konuşmayı bitirir bitirmez hemen onun eline davrandı, Bay Boffin de kendini üzerinden bir yük kalkmış gibi hissetti: İşlerini böyle tatminkâr biçimde neticeye bağladıklarına göre artık Benli Sawyers'a dönebilirlerdi. Kendisi bir gece önce pek müşkül bir durumda kalmıştı, Persler'e düzenleyeceği sefer hava muhalefeti sebebiyle gün boyu ertelenmişti.

Bay Wegg gözlüğünü tekrar taktı. Ama Sawyers o gece aralarına katılamayacaktı çünkü Wegg kaldığı yeri bulmaya çalışırken, merdivenlerden Bayan Boffin'in ayak sesleri duyuldu, öyle gürültülü ve telaşlıydı ki adımları, kocasına korkulu bir sesle bağırmanın olsa bile Bay Boffin, olağandışı bir şey meydana geldiğini anlayarak yerinden fırlardı.

Bay Boffin aceleyle odadan çıktığında, karısını elinde bir mum, karanlık merdivende nefes nefese buldu.

“Ne oldu canım?”

“Bilmiyorum; bilmiyorum; ama yukarı gelsen iyi olacak.”

Bu işe çok şaşan Bay Boffin yukarı çıkıp, Bayan Boffin'e

kendi yatak odalarına kadar eşlik etti: Eski mal sahibinin öldüğü odadan sonra, bu kattaki en büyük odaydı. Bay Boffin etrafına bakındığında Bayan Boffin'in katlayıp bir sandığın üzerine koyduğu muhtelif çamaşırlardan başka olağandışı bir şey göremedi.

"Ne oldu canım? Korkmuşsun sen! Nasıl oldu da korktun?"

"Her şeyden korkan tiplerden değilimdir, bilirsin," dedi Bayan Boffin, kendini toparlamak için bir sandalyeye oturup kocasının kolunu tuttu; "ama çok tuhaf!"

"Tuhaf olan ne canım?"

"Noddy, bu gece evin her yerinde yaşlı adamla çocukların yüzleri var."

"Hayatım!" diye bağırdı Bay Boffin. Ama sırtından aşağı da bir ürperti iniverdi.

"Kulağa çok aptalca geliyor biliyorum ama ne yapayım?"

"Nerede gördün onları?"

"Gördüm diyemem. Hissettim."

"Dokundun mu?"

"Hayır. Burada bir yerlerde olduklarını hissettim. Sandığın üzerinde çamaşırları katlıyordum, ihtiyarı da çocukları da düşünmüyordum, kendi kendime şarkı söylüyordum ki bir anda karanlıktan bir yüz çıktı sanki."

"Ne yüzü?" diye sordu kocası etrafına bakınarak.

"İlk başta ihtiyar adamın yüzüydü, sonra gençleşti. Bir an için iki çocuk birden oldu, sonra yaşlandı. Bir an yabancı bir yüz oldu, sonra hepsi birden."

"Sonra gitti mi?"

"Evet, sonra gitti."

"O sırada tam nerede duruyordun hanım?"

"Burada, sandığın yanında. Neyse, sonra görmemiş gibi yaptım ve çamaşırları katlayıp şarkı söylemeye devam ettim."

‘Ay!’ dedim kendi kendime, ‘Başka şey düşün –güzel şeyler düşün– çıkar bunları kafandan.’ Yeni evi ve Bayan Bella Wilfer’ı düşündüm, elimde şu çarşafıla hızlı hızlı bunları düşünüyordum ki birden yüzler katların arasına saklanmış gibi geldi ve çarşafı elimden attım.”

Çarşaf hâlâ düştüğü yerde durduğundan Bay Boffin alıp sandığın üzerine koydu.

“Sonra aşağı mı koştun?”

“Hayır. Başka bir odaya gideyim de şunu üzerimden atayım dedim. Kendi kendime dedim ki ‘İhtiyarın odasında bir baştan bir başa üç kere gidip gelirim bundan kurtulurum’ dedim. Elimde mumla oraya gittim ama yatağın yanına sokulur sokulmaz her yeri onlar bastı.”

“Yüzler mi?”

“Evet; hatta küçük kapıdan merdivene, oradan avluya doluştuklarını hissettim. Sonra sana seslendim.”

Bay Boffin hayretler içinde Bayan Boffin’e bakıyordu. Bayan Boffin, kendi telaşından ve bu olanları bir şeye yormaktaki aczinden hayrete düşmüş, Bay Boffin’e bakıyordu.

“En iyisi,” dedi Altın Çöpçü, “bu gecelik Wegg’i gönderirim ben, ne de olsa bizden sonra Köşk’te o oturacak, bunu duyacak olursa evin hortlaklı olduğunu düşünebilir. Halbuki öyle bir şey yok. Değil mi canım?”

“Daha önce hiç böyle bir şey hissetmemiştim bu evde,” dedi Bayan Boffin; “hem gecenin her saati burada yalnız kalmışlığım da vardır. Ölüm geldiğinde bu evdeydim, maceraları arasına Cinayet katıldığında bu evdeydim ama hiç korktuğum olmadı.”

“Bir daha da olmayacak, canım,” dedi Bay Boffin. “İnan bana, hep o karanlık noktayı düşünmekten, onun üzerinde durmaktan oluyor.”

“Evet; ama neden daha önce olmadı?” diye sordu Bayan Boffin.

Bay Boffin’in felsefesinin bu şekilde sorgulanması üzerine, mevcut olan her şeyin bir noktada başlaması gerektiği cevabını verdi. Sonra karısı yine tek başına kalıp korkuya kapılmasın diye onu da koluna takıp Wegg’i azat etmek üzere aşağı indi. Bolca yediği yemekten sonra üzerine miskinlik çöken, zaten kaytarmaya da teşne bir yapıda olan Wegg, ücretini aldığı işi yapmadan gitmekten gayet memnundu.

O gittikten sonra Bay Boffin şapkasını, Bayan Boffin de şalını kuşandı; bir tomar anahtar, bir de gemici feneriyle donanmış halde kilerden, tavanarasına, kasvetli –kendi kullandıkları iki oda dışında baştan aşağı kasvetli– evin her yerini dolaştılar. Bayan Boffin’in gördüğü hayalleri bu kadar kovalamak da yetmedi, peşlerinden avluya çıktılar, binalar ve Tepeler arasında dolaştılar. Araştırma tamamlandığında feneri Tepelerden birinin eteğine bırakarak, Bayan Boffin’in beynindeki yapışkan örümcek ağları uçup gitsin diye, akşam yürüyüşüne çıktılar.

“İyisin di mi canım!” dedi Bay Boffin, akşam yemeği için içeri girdiklerinde. “Ne icap ediyorsa yaptık. Kendini artık daha iyi hissediyorsun değil mi?”

“Evet, canım,” dedi Bayan Boffin, şalını bir kenara bırakarak. “Artık sinirlerim bozuk değil. Korkmuyorum da. Evin her yerine gidebilirim, eskisi gibi. Ama...”

“Ama ne?” dedi Bay Boffin.

“Ama gözümü yumdum mu...”

“Ne oluyor?”

“O zaman,” dedi Bayan Boffin, gözlerini kapatıp, sol eli-

ni sıkıntıyla alnına kaldırarak, “o zaman gözümün önünde beliriyorlar! İhtiyar adamın yüzü, gençleşiyor. Çocukların yüzleri yaşlanıyor. Sonra o bilmediğim yüz var. Sonra bütün yüzler!”

Gözlerini tekrar açıp masanın karşısında kocasının yüzünü görünce uzanıp yanağını okşadı ve dünyanın en güzel yüzünün bu olduğunu ilan ederek yemeğe oturdu.

XVI

Evlatlıklar ve Bakımlıklar

Sekreter hiç vakit kaybetmeden işe koyulmuştu; dikkatli ve sistemli çalışmasıyla da çok geçmeden Altın Çöpçü'nün işlerini düzene soktu. İşverenin ona verdiği işleri bütün cepheleriyle derinlemesine anlama gayreti de, onları ivedilikle yerine getirmesi kadar özeldi. Hiçbir bilgi ya da açıklamayı önemsiz görmüyor, kendisine emanet edilen her konuda uzmanlaşıyordu.

İnsanları Altın Çöpçü'den daha iyi tanıyan birisi, Sekreter'in bütün diğer davranışları altında yatan bir yönüne pek güven duymayabilirdi. Sekreter, normalde bir sekreterin olabileceği kadar meraklı ya da müdahaleci değildi ama işleri en ince ayrıntısına kadar öğrenmeden tatmin olmuyordu. Çok geçmeden, (sahip olduğu malumattan) Harmon vasiyetini tescil eden daireye gittiği ve vasiyeti okuduğu ortaya çıktı. Şu ya da bu konuda kendisine bilgi verip vermemek konusunda kararsız kalan Bay Boffin'e, konuyu zaten bildiğini ve hakim olduğunu gösteriyordu her seferinde. Bunu yaparken de hiçbir saklama gayreti sergilemiyor, vazifesini mükemmelen yerine getirmek için onunla ilgili ulaşabildiği bütün ayrıntıları öğrenmenin görevinin bir parçası olduğu düşüncesiyle hareket ediyordu.

Dünya işlerinde Altın Çöpçü'den daha görmüş geçirmiş olan birisinde belli belirsiz bir itimatsızlık yaratabilirdi bu. Öte yandan Sekreter çabuk kavrayan, saygılı, sessiz, kendi işini görüyormuş gibi gayret eden bir adamdı. Ne işlerin ne de paranın idaresine meraklı görünüyor, her ikisini de tümüyle Bay Boffin'e bırakmayı tercih ediyordu. Kendi sınırlı alanı içinde peşinde olduğu bir güç varsa, o da bilginin gücüydü; işini mükemmelen kavramanın verdiği güç.

Sekreter'in yüzünde nasıl adı konamayan bir bulut varsa, davranışlarında da aynı şekilde tanımlanamayan bir gölge vardı. O ilk gece Wilfer ailesinin yanında sergilediği çekingenlik değildi bu; alışkanlıklar çekingenliği ortadan kaldırmıştı ama geriye kalan bir şey vardı. O zamanki yol yordam bilmez hali yoktu; zira artık mütevazı, zarif ve çalışmaya istekliydi. Yine de o şey baki kalmıştı. Amansız bir tutsaklık yaşamış, korkunç bir darlık çekmiş ya da kendini korumak için savunmasız bir hemcinsini öldürmüş insanların yüzlerinde, bunun anısının öldükleri güne kadar silinmediği söylenir. Bu yüzde de öyle bir anı mı vardı?

Yeni evde kendisine geçici bir çalışma odası yapmıştı ve elinin değdiği her iş tıkr tıkr yürüyordu, tek bir şey hariç. Bay Boffin'in avukatıyla görüşmekten ayan beyan kaçınıyordu. İki üç kere böyle bir ihtimal kendini gösterdiğinde bu vazifeyi Bay Boffin'e bırakmıştı; çok geçmeden bu tavrı merak uyandıracak kadar belirgin bir hal aldığından, Bay Boffin onunla bu isteksizliği konusunda konuşmaya karar verdi.

"Haklısınız," diye durumu kabul etti Sekreter. "Avukatla görüşmemeyi tercih ederim."

Bay Lightwood'a karşı kişisel bir itirazı mı vardı?

"Kendisini tanımam."

Davalardan çok mu çekmişti?

“Herkes kadar,” diye kısaca cevapladı.

Avukatlara karşı bir önyargısı mı vardı?

“Hayır. Ama sizin için çalıştığım süre zarfında, efendim, avukatla müşterisi arasına girmekten muaf tutulmayı rica ediyorum. Elbette ısrar ederseniz istediğinize boyun eğirim Bay Boffin. Ama çok acil bir durum olmadıkça ısrar etmemeniz, benim açımdan çok daha iyi olur.”

Şu anda acil bir durum olduğu söylenemezdi çünkü Lightwood’un elinde topu topu iki iş vardı, birincisi bulunamayan katille ilgili uzatmalı mesele, diğeri de satın alınan evin işlemleri. Belki ona kadar ulaşabilecek başka pek çok mesele, artık Sekreter’de son buluyor, genç Blight’in sahasına girmeden, onun denetimi altında çok daha hızlı ve tatminkâr bir şekilde hallediliyordu. Altın Çöpçü bunun farkındaydı. Şu anda ilgilenilmesi gereken mesele de Sekreter’in bizzat avukata gitmesini gerektirmeyecek kadar önemsizdi, zira şundan ibaretti: Hexam’ın ölümü dürüst adamın alın terini karlı olmaktan çıkarmış, dürüst adam buna direnerek alnını bir hiç uğruna nemlendirmeyi reddetmiş, hukuk çevrelerinde yeminle duvar delmek diye bilinen bir çabaya girişmişti. Nihayet bu umut ışığı da cızırdayarak sönmüştü. Ama eski olayların tekrar su yüzüne çıkmasıyla, yetkili birileri, tozlu raflarına –muhtemelen ebediyen– kalkmadan önce bunların tekrar gözden geçirilmesinin faydalı olacağına hükmetmiş ve Bay Julius Handford’ın tekrar bulunup sorgulanması talebinde bulunmuştu. Bay Julius Handford’ın izi tümüyle kaybolduğu için de Lightwood müşterisinden, onu açık ilanla arama konusunda yetki istiyordu.

“Lightwood’a mektup yazmaya da bir itirazın var mı, Rokesmith?”

“Yok, efendim.”

“Madem öyle iki satır bir şey yazıp istediğini yapmaktaki serbest olduğunu söyle. Bence o işten bir şey çıkmaz.”

“Bence de çıkmaz,” dedi Sekreter. “Yine de istediğini yapabilir.”

“Hemen yazıyorum. Bu konuda bana anlayış gösterdiğiniz için teşekkür ederim. Bay Lightwood’u hiç tanımadığım halde, onunla aramda nahoş bir durum olduğunu söylesem, bu isteksizliğim kulağa daha makul gelecektir. Onun suçu değil; onun bu konuyla hiç alakası yok, hatta adımı bile bilmez.”

Bay Boffin bu konuyu başını bir iki kere sallayarak geçiştirdi. Mektup yazıldı ve ertesi gün Bay Julius Handford için ilan çıkarıldı. Adaletin yerini bulması adına, bir an önce Bay Mortimer Lightwood’la temasa geçmesi rica ediliyordu, ayrıca onun nerede olduğunu bilen ve bu bilgiyi Bay Mortimer Lightwood’un Temple’daki bürosuna iletenlere ödül vaat ediliyordu. Altı hafta boyunca her gün bu ilan bütün gazetelerin baş sayfalarında yer aldı ve altı hafta boyunca her gün, Sekreter ilanı gördüğünde, patronuyla konuştuğu ses tonuyla, “Bence bu işten bir şey çıkmaz!” dedi kendi kendine.

Bayan Boffin’in evlat edinmek istediği yetimi aramak başlıca işleri arasındaydı. İşe başladığı ilk andan itibaren onu memnun etmek için özel bir gayret gösteriyordu ve bu işin olmasını nasıl canı yürekten istediğini bildiği için, yılmaz bir dikkat ve itinayla takip ediyordu.

Bay ve Bayan Milvey bir çocuk ararken epey zorlanmışlardı. Evlat edinilebilecek yetimlerin ya cinsiyeti uygun değildi (zaten hep böyle olurdu) ya çok büyüktüler, ya çok küçüktüler, ya çok hastalıklıydılar, ya çok pistiler, ya sokak-

* O zamanlar gazetelerin ilk sayfası ilan sayfasıymış. —fn

lara çok alıştılar, ya kaçırmaya çok meyilliydiler; ya da bu hayır işini gerçekleştirmenin tek yolu yetimi satın almaktı. Zira birinin yetimi evlat edinmek istediği duyulur duyulmaz, hemen şefkatli bir akraba ortaya çıkıp üzerine bir fiyat etiketi yapıştırıveriyordu. Pazarda yetim bedelinde öyle ani artışlar oluyordu ki Borsadaki en çılgın artış rekorlarına bile nal toplatırdı. Sabah dokuzda çamurdan pasta yapan çocuk eksi beşbinler seviyesine inmişken, birileri soruşturduğunda, öğleden önce artı beşbinlere fırlayabilirdi. Pazarda çok fazla spekülasyon vardı. Piyasaya sahte hisseler sürülüyordu. Ana babalar kendilerini ölü ilan edip yanlarında yetimleriyle çıkageliyorlardı. Hakiki yetim hisseleri el altından pazardan çekiliyordu. Özel görevlendirilmiş gözcüler tarafından Bay ve Bayan Milvey'in mahalleye girdiği haberi getirildiğinde, geçici yetim hisseleri anında ortadan kaldırılıyor ve ancak, simsarların 'litrelik bira' dediği koşulla açığa çıkarılıyordu. Keza South Sea Şirketi üzerinde yapılan ve nice borsa meraklısının mahvına neden olan spekülasyonlar misali çılgın iniş çıkışlar vuku buluyor, yetim-sahipleri ortalıktan kaybolup kaybolup, sonra onar on beşer pazara akın ediyordu. Ama bütün bu çeşitli işlemlerin temelinde yatan tek ilke pazarlık ve satıştır; ancak bu ilke Bay ve Bayan Milvey tarafından kesinlikle kabul görmüyordu.

Nihayet Rahip Frank, Brentford'da sevimli bir yetim oğlanın bulunduğu yolunda duyumlar aldı. Eskiden onun kilisesine devam eden müteveffa ana babadan birinin, söz konusu sevimli kasabada, fakir ve dul bir ninesi varmış; Bayan Betty Higden adındaki bu hanım, yetime anne şefkatiyle bakıyormuş ama mali durumu daha fazla bakmaya elvermiyormuş.

Sekreter, Bayan Boffin'e iki seçenek sundu, ya kendisi önden gidip bu yetimle ilgili araştırma yapacaktı ya da Bayan Boffin'i de yanına alacaktı, böylece kendi kararını kendisi verebilecekti. Bayan Boffin bu ikinciye tercih edince, bir sabah, çekiç kafalı delikanlıyı da yanlarına alarak kiralık bir faytonla yola çıktılar.

Çamurlu Brentford'un lamelif arka sokaklarında bir yerde bulunan Bayan Betty Higden'in ikametgahını tespit etmek kolay olmadığından, Üç Saksığan tabelasını görünce arabadan indiler ve araştırmaya yaya devam ettiler. Çok soruşturmaların ve hezimetlerin ardından, sokak içinde minicik bir kulübe işaret edildi onlara, açık kapısının önünde bir tahta, ona koltuk altlarından asılmış küçük yaşta bir beyefendi, başsız bir tahta ata bağladığı iple çamurda balık avlıyor. Kıvrır kıvrır kumral kafası ve dobra yüz ifadesiyle göze çarpan bu genç sporcunun, aradıkları yetim olduğuna hükmetti Sekreter.

Maalesef onların adımlarını hızlandırmasıyla, bu hareketin heyecanından kendi şahsi güvenlik kaygılarını bir kenara bırakan yetim dengesini kaybedip sokağa düştü. Tombulcana bir yetim olduğundan düştüğü yerde yuvarlanmaya başladı ve onlar yetişmeden su oluğuna düştü. Onu oluktan John Rokesmith kurtardı, böylece Bayan Higden'la ilk karşılaşmaları, yüzü morarmış yetimi, tepetaklak derdest etmişken –ilk bakışta, gayri meşru olarak derdest etmişken– biraz biçimsiz bir durumda vuku buldu. Kapıdaki tahta, hem dışarı çıkan Bayan Higden'in, hem de içeriye giren Bayan Boffin'le John Rokesmith'in ayaklarına köstek olarak durumun zorluğunu iyice arttırmıştı, yetimin çılgınlık da bu duruma sıkıntılı ve insaniyetsiz bir hava katmıştı.

İlk başta yetimin ‘nefesini tutması’ yüzünden bir açıklamada bulunmak mümkün olmadı; yetimde kurşuni renkli bir katılık ve ölümcül bir sessizlikle tezahür eden bu ürkütücü gelişme yanında çığlıklar kulağa, büyük keyif veren müzik gibi geliyordu. Ama çocuğun yavaş yavaş kendine gelmesiyle Bayan Boffin de yavaş yavaş kendini tanıttı ve tebessümlü bir huzur havası yavaş yavaş Bayan Betty Higden’ı evine geri döndü.

O zaman, bunun içinde çok büyük bir silindirli ütü makinesi bulunan küçük bir ev olduğu ortaya çıktı; makinenin kolunu çok uzun boylu bir oğlan çeviriyordu, küçücük bir kafası vardı, orantısız büyüklükteki ağzı açık duruyor, misafirleri görmekte gözlerine yardım ediyor gibi görünüyordu. Makinenin yanında bir köşede, biri kız biri oğlan; küçücük iki çocuk iki taburede oturuyordu; çok uzun oğlan misafirlere aval aval bakmayı bırakıp da kolu bir kere çevirdiğinde, makinenin o masumlar yok etmek üzere tasarlanmış bir mancınık gibi üzerlerine doğru atılıp, kafalarına birkaç santim kala geri çekilmesini görmek tedirginlik vericiydi. Oda temiz ve derli topluydu. Tuğla bir zemini, baklava şeklinde küçük camlardan oluşan bir penceresi vardı; dışına diklemesine çivilenmiş ipler, koşullar elverişli olursa yazın burada kıvılcık fasulyeler yetişeceğini gösteriyordu. Geçmiş mevsimlerde Betty Higden için fasulyeden yana bereket olmuşsa da paradan yana pek olmamıştı anlaşılan; zira yok-sulluğu apaçıktı.

Yılmaz bir azme ve güçlü bir karaktere sahip ihtiyar kadınlardan Bayan Betty Higden, her sene onu yere sermek için yeni darbelerle gelse de, yıprandığı halde onlarla başa çıkmayı bilmişti; parlak kara gözlü, kararlı yüzlü, hareketli

bir ihtiyar kadındı ama yufka yürekliydi de; mantıklı düşünme becerisi yoktu belki ama Allah büyüktür, cennette yürekler de beyinler kadar hesaba katılır belki.

“Evet, tabii!” dedi konu kendisine açıldığında. “Bayan Milvey sağolsun bana mektup yazmış, ben de Zifos’a okuttum. Güzel bir mektuptu. Çok ince bir hanım.”

Daha da açılan ağzı ve gözleriyle, Zifos’un kendisinde vücut bulduğunu itiraf eder gibi görünen uzun boylu oğlana baktı misafirler.

“Ne yalan söyleyeyim, elyazısı okuyamam pek,” dedi Betty, “ama incil’imi okurum, basılı şeylerin de çoğunu. Gazete de severim. İhtimal vermezsiniz belki ama Zifos çok iyi gazete okur. Mahkeme sütununu okurken sesini de değiştirir. Taklit yapar.”

Misafirler yine kibarlık gereği Zifos’a bakmayı bir borç bildiler; Zifos da onlara baktı, aniden kafasını arkaya attı, ağzını olabildiğince açıp, yüksek sesle, uzun uzun güldü. Bunun üzerine, beyinleri açık tehlike altında olan iki masum da güldü, Bayan Higden da güldü, yetim de güldü, sonra misafirler de güldüler. Neden güldükleri belli olmasa da en azından neşelenmişlerdi.

Sonra Zifos, ani bir hamaratlık krizine ya da öfkesine tutulmuş gibi makineye saldırdı ve muazzam bir gacırtyla onu masumların kafalarına doğru itip itip çekmeye başladı ama Bayan Higden onu durdurdu.

“İnsanlar kendi konuştukları şeyi duyamıyorlar, Zifos. Dur biraz, bekle!”

“Kucağınızdaki sevgili yavru o mu?” diye sordu Bayan Boffin.

“Evet, hanfendi, Johnny.”

“Adı da Johnny’miş!” diye bağırdı Bayan Boffin, Sekreter’e dönerek; “Johnny! Ona verecek bir isim kaldı! Çok tatlı bir çocuk.”

Oğlan, çocuksu bir utangaçlıkla çenesini iyice aşağı eğmiş, maviş gözleriyle Bayan Boffin’e kaçamak bakışlar fırlatıyor, tombul gamzeli elini, öpsün diye ihtiyar kadının dudaklarına uzatıyor; kadın da ara ara bu eli öpüyordu.

“Evet hanfendi, çok tatlıdır; candır; hayatta kalan son kızımın kızının çocuğu. Ama o da ötekilerin yanına gitti.”

“Bu çocuklar onun kardeşleri mi?” diye sordu Bayan Boffin.

“Yok aman! Onlar bakımlıklar.”

“Bakımlık?” diye tekrar etti Sekreter.

“Bakayım diye bana getiriyorlar. Evde çocuk bakıyorum. Makine yüzünden sadece üç çocuk alabiliyorum. Hem çocukları seviyorum hem de haftada dört peni hiç yoktan iyidir. Gelin bakalım, Taytay’la Laylay.”

Taytay oğlanın lakabıydı; Laylay kızın. Elele, adeta derelerle bölünmüş zorlu bir yoldan geçer gibi, sarsak adımlarla odanın öteki ucundan geldiler ve başları Bayan Betty Higden tarafından okşandıktan sonra, yetimi tutsak alıp götürmek ister gibi ona saldırdılar. Çocukların üçü de bu oyuna bayılmıştı, bu hisleri paylaşan Zifos da yine uzun uzun, yüksek sesle güldü. Oyunu tadında bırakma zamanı geldiğinde Betty Higden, “Hadi bakalım yerlerinize, Taytay’la Laylay,” dedi. Çocuklar elele, o dereler son yağmurlardan iyice kabarmış gibi zorlanarak geri döndüler.

“Peki ya Zifos kardeş – yoksa bey mi demeli?” diye sordu Sekreter, karşısındaki adam mı çocuk mu bilememişti.

“Aşk çocuğu,” dedi Betty Higden, sesini alçaltarak; “an-

nesiyle babası bilinmiyor; sokakta bulunmuş. Şeyde büyümüş,” dedi hoşnutsuzlukla silkinerek.

“Darülacezede mi?” dedi Sekreter.

Bayan Higden ihtiyar, metin yüzü asılarak, sıkıntıyla başını salladı. “Lafını etmek hoşunuza gitmiyor mu?”

“Lafını etmek ha!” dedi ihtiyar kadın. “Oraya gitmek-tense ölürüm daha iyi. Şu güzelim yavruyu oraya götürmek-tense at arabasının altında atarım daha iyi. Buraya gelip hepimizi can çekişirken bulurlarsa, evi ateşe versinler hepimiz kömür olalım daha iyi, yeter ki cesedimizi bile oraya götürmesinler!”

Onca sene didinmenin ve zorlu bir hayatın ardından, bu yalnız kadındaki ruh çok şaşırtıcı, Lordlarım, Beyefendiler ve Saygıdeğer Meclis Üyeleri! O cafcıflı konuşmalarımızda ne deriz buna? Biraz sapkınlaşmış Britanyalı bağımsızlığı mı? Bu mu, yoksa başka bir saçmalık mı?

“Gazetelerde çıkmıyor mu çarşaf çarşaf,” dedi kadın, çocuğa sarılarak, “Allah yardımcım olsun, benim gibilerin yardımcısı olsun! Oraya düşmüş bitap insanların, sırf yorgunluktan ölsünler diye oradan oraya sürüldüğü çıkmıyor mu? Gazetelerde çıkmıyor mu, nasıl oyalanıp oyalanıp durdukları, nasıl bir damın, bir doktorun, bir damla ilacın, bir lokma ekmeğin onlara fazla, fazla görüldüğü? Gazetelerde çıkmıyor mu bunun nasıl kanlarına dokunduğu, o kadar alçaldıktan sonra nasıl kendilerini bıraktıkları, nasıl bir el uzatan olmadan öldükleri? Diyorum ki, ben de ölmekten yana kimseden aşağı kalmam, iyisi mi o rezilliği çekmeyeyim.”

Bu sapkın insanların mantığını hukukun hikmetiyle de hizaya sokmak mümkün değil Lordlarım, Beyefendiler ve Saygıdeğer Meclis Üyeleri!

“Johnny, nonoşum,” diye devam etti ihtiyar Betty, çocuğu okşuyor, onunla konuşmaktan ziyade adeta yasını tutuyordu, “ihtiyar Betty Ninen, yetmişten ziyade seksene yakın. Ne bir kez olsun avuç açtı ne de devletten bir kuruş aldı. Parası oldu mu vergisini de verdi; çalışabildiğinde çalıştı, çalışamadığında aç gezdi. Dua et de ninenin gücü yetsin, son anda yataktan kalkmaya (ihtiyardır ama kuvvetlidir ninen Johnny), kaçıp saklanmaya, bir delikte gebermeye; yeter ki gazetelerde okuduğumuz, kendi halinde yoksulları itip kakan, üzüp sıkan, aşağılayıp utandıran o Karındaşen Jack’ların eline geçmeyeyim.”

Yoksulların kafasında bu işi bu hale getirmek takdire şayan bir başarı, Lordlarım, Beyefendiler ve Saygıdeğer Meclis Üyeleri! Bunun bir boş zamanda düşünülmesini arz ederim.

Bayan Betty Higden’in bu konuyu kapatırken, güçlü yüzünden silkip attığı korku ve tiksinti, ne kadar ciddi olduğunu gösteriyordu.

“Sizin yanınızda çalışıyor, öyle mi?” diye sordu Sekreter, konuyu tekrar Zifos Bey’e getirerek.

“Evet,” dedi Betty, keyifli bir gülüşle başını sallayarak. “Çok da sıkı çalışır.”

“Burada mı oturuyor?”

“Her yerden çok burada. Saf diye biliniyordu, ilk başta Bakımlık diye geldi. Kilisede gördüm tesadüfen, işime yarayabilir diye düşündüm ve görevli Bay Blogg’la konuştum Bakımlık olarak almak için. O zaman sıksa, raşitik bir şeydi.”

“Bu gerçek adı mı?”

“Doğrusunu isterseniz gerçek adı filan yok. Bulunduğu gece yerlerde çok zifos varmış, herhalde adı da ordan geliyor.”

“İyi huylu birine benziyor.”

“Ağzınıza sağlık beyefendi, iyi huylu olmayan bir santimi bile yoktur,” dedi Betty, “boyuna posuna bakarsanız ne kadar iyi huylu olduğunu anlarsınız.”

Pek biçimsiz bir yapısı vardı Zifos’un. Boydan yana epey fazla, enden yana epey eksik, köşeli olabilecek yerleri fazlaca köşeli. Şu dağınık insan evlatlarından, adeta eklem yerlerini edepsizce sergilemek için doğmuş; üzerindeki her kemik çıkıntısı adeta doğaüstü bir belirginlikle cümle alemin gözüne batmaktaydı. Dizden, dirsekten, bilekten yana epey bir sermayesi vardı Zifos’un ve bu sermayeyi kendisine en fazla kar getirecek şekilde nasıl kullanacağını bilmiyor, daima yanlış şeylere yatırım yapıyor ve kendini dara sokuyordu. Hayat tümeninin Şabalak Timinin Bir Numaralı Başçavuşuydu Zifos ve bu bayrak altında kanının son damlasına kadar savaşmaya kararlıydı.

“Biraz da Johnny’den bahsedelim,” dedi Bayan Boffin.

Johnny çenesini indirmiş, dudakları kabartmış, gamzeli kolunu siper ettiği mavi gözlerini misafirlere dikerek Betty’ye yaslanmış olduğundan, ihtiyar ninesi onun taze, tombul ellerinden birini, buruşuk sağ eline alıp usul usul sol eline vurmaya başladı.

“Evet, hanfendi, Johnny’den bahsedelim.”

“Bu güzel yavruyu bana emanet ederseniz,” dedi Bayan Boffin, güven telkin eden bir yüzle, “çok güzel bir ev, çok iyi bir bakım, mükemmel bir eğitim ve iyi arkadaşlar bekliyor onu. Allah’ın izniyle ona gerçekten iyi bir anne olacağız!”

“Size minnettarım hanfendi, çocuk da anlayacak yaşta olsa minnettar olurdu.” Küçük eli hâlâ hafif hafif eline vu-

ruyordu. “Daha çok ömrüm olaydı, bu kadar az kalmayaydı bile onun istikbaline mani olmak istemezdim. Ama bu çocuğa kelimelerle ifade edemeyeceğim kadar düşkünüm çünkü bana bir tek o kaldı, bu sizi rahatsız etmez değil mi?”

“Teyzeciğim ne rahatsızlığı? Hiç öyle şey olur mu? Onu evine almışsın, bakmışsın, ne kadar sevdiğin belli!”

“Kaç tanesini kucağıma aldım,” dedi Betty, nasırlı, sert elini hafif hafif vurmaya devam ederek, “Hepsi gitti bir bu kaldı! Size bencillik gibi görünecek ama aslında öyle değil. Başına talih kuşu konacak, ben öldüğümde beyefendi olacak. Ben, ben, bana ne oldu böyle bilmem. Kendimi tutmaya çalışıyorum. Siz bana aldırmayın!” Eli durdu, kararlı ağzı yumuşadı ve güzel, güçlü, ihtiyar yüzü çözülerek zayıflığa ve gözyaşlarına teslim oldu.

Misafirlerin imdadına duygusal Zifos yetişti; patronunu o halde görür görmez başını geri atıp açtı ağzını yumdu gözünü. Ortada bir acayıplık olduğunu gösteren bu tehlike işareti, Taytay’la Laylay’ı korkutunca şaşırtıcı bir kuvvetle avaz avaz ağlamaya başladılar, derken Johnny geriye doğru bükülerek küçük ayakkabısıyla Bayan Boffin’e bir tekme savurdu ve kahırla içine kapandı. Durumun saçmalığı, trajediye galebe çalmıştı. Bayan Betty Higden kendini anında toparladı ve ötekileri de çabucak hizaya soktu; çok heceli bir bağirtının ortasında duran Zifos enerjisini makineye verdi ve durdurulana kadar nedametle kolu üç beş tur çevirdi.

“Yok ama, bir şey yok!” dedi Bayan Boffin, kendi yufka yüreği dünyanın en taş kalbi gibi gelmişti ona. “Hiçbir şey olmayacak. Kimsenin korkmasına gerek yok. Hepimizin rahatı yerinde; değil mi Bayan Higden?”

“Tabii öyle,” dedi Betty.

“Aceleye hiç gerek yok,” dedi Bayan Boffin sesini alçaltarak. “Siz iyice düşünün, teyzeciğim!”

“Korku morku yok hanfendi,” dedi Betty, “Dün enine boyuna düşündüm. Şimdi bana ne oldu anlamıyorum ama bir daha olmaz.”

“Madem öyle, Johnny biraz daha düşünsün,” dedi Bayan Boffin; “yavrucağın alışmak için zamana ihtiyacı var. Siz de işe iyi tarafından bakarsanız onun alışmasına yardımcı olursunuz, değil mi?”

Betty bu işi neşe ve hevesle kabul etti.

“Yarabbi,” diye bağırdı Bayan Boffin güleç güleç etrafına bakarak, “herkesi mutlu etmek istiyoruz, üzmemek değil! – Belki bana da bir haber ulaştırırsınız bu alışma işleri nasıl gidiyor diye?”

“Zifos’u yollanın,” dedi Bayan Higden.

“Yanımdaki bu beyefendi de zahmetinin karşılığında ona ne icap ediyorsa verir,” dedi Bayan Boffin. “Bay Zifos, evime geldiğinizde, et, sebze, puding yiyip bira içmeden dönmezsiniz.”

Bu teklif vaziyeti daha da düzelitti; zira önce aval aval bakarak sırttan Zifos, sonra kâhkahalarla gülmeye başladı, Taytay’la Laylay’ın onu takip etmesiyle, Johnny de kervana katıldı. Bu elverişli koşulları, Johnny’ye baskın yapmak için uygun gören T ve L, yine elele dağlar tepeler aşarak, bir korsanlık seferine çıktılar; muharebe ocağın köşesinde, Bayan Higden’in sandalyesi arkasında, iki tarafın da büyük kahramanlıklarıyla cereyan etti, daha sonra iki yenik korsan, dağlardan akan bir derenin kuru yatağını aşarak, elele taburelerine döndüler.

“Sevgili Betty, senin için ne yapabilirim söyle,” dedi Bayan Boffin samimiyetle, “bugün olmasa da bir dahaki sefere.”

“Teşekkür ederim hanfendi ama bir ihtiyacım yok, kendim çalışıp kazanıyorum. Gücüm kuvvetim yerinde. Bıraksalar otuz kilometre yürürüm.” İhtiyar Betty gururluydu, parlak gözlerindeki kıvılcımlar da bunu ilan ediyordu.

“Evet, ama fazladan bir iki şey olsa zararı dokunmaz,” dedi Bayan Boffin. “Valla ben de anamdan hanım doğmadım.”

“Bana sorarsanız,” dedi Betty gülümseyerek, “siz anadan doğma hanımsınız, hem sapıma kadar, siz değilseniz kim hanım merak ediyorum. Ama sizden bir şey kabul edemem, canım. Kimseden bir şey almadım şimdiye kadar. Yanlış anlaşılmasın, minnettarım ama kendim kazanmayı tercih ederim.”

“Tabii, ona ne şüphe!” dedi Bayan Boffin. “Ufak tefek şeylerden bahsediyordum ben, yoksa hiç lafını etmezdim.”

Betty, bu hassas cevabı takdir ettiğini göstermek için misafirinin elini tutup öptü. Vücudu dimdik, özgüveni muazzamdı. Misafirinin karşısına geçip meramını biraz daha anlattı.

“Size sözünü ettiğim kaderin onu da beklediğinden korkmasam evlatcığımdan hiç mi hiç ayrılmazdım, sizin için bile. Çünkü onu seviyorum, çok ama çok seviyorum! Çoktan ölmüş, toprak olmuş kocamı seviyorum onda; ölmüş, toprak olmuş çocuklarımı seviyorum; kaybolup gitmiş genç ve umutlu zamanlarımı seviyorum. Bu sevgiyi satacak olursam sizin iyi, güleç yüzünüze bakamam. Bunun bir bedeli olamaz. Hiçbir şeyin eksikliğini çekmiyorum. Elden ayaktan düşüğümde, kendi kendime çabucak ölsem bana yeter. Ölülerimle o sözünü ettiğim kepezeliğin arasında da durdum hep, hiçbirini ona muhtaç etmedim. Elbisemin içinde,”

eliyle göğsüne dokundu, “beni mezara koymaya yetecek para dikili. Sadece onun doğru yerlere harcanmasını sağlasanız yeter, böylece son ana kadar o zalimlikten, o rezillikten uzak kalmış olurum, siz de benim için küçük bir şeyden fazlasını yapmış olursunuz, şu dünyada tek muradım budur.”

Bayan Betty Higden’in misafiri elini sıktı. Güçlü yüz artık zayıflığa teslim olmuyordu. Lordların, Beyefendiler ve Saygıdeğer Meclis Üyeleri, neredeyse bizim yüzlerimiz kadar sakın, hatta vakurdu.

Bir süre sonra Johnny, Bayan Boffin’in kucağında geçici bir konum işgal etmeye kandırıldı. Ancak öncelikle iki Bakımlıkla arasında bir rekabet hissi yaratılması, ikisinin de sırayla söz konusu konuma intikal edip, hiç zarar görmeden geri döndüğünü görmesi gerekmiş, ancak ondan sonra Bayan Betty Higden’in eteklerinden ayrılmaya razı olmuştu; Bayan Boffin’in kucağındayken bile ayrıldığı yere dönmek için can atıyordu, hem ruhen hem bedenen; birincisi asık suratında, ikincisi uzanan kollarında ifade bulmaktaydı. Ancak Bayan Boffin’in evinde beklemede olan harika oyuncaklar tasvir edildiğinde, dünya nimetlerine meraklı yetim, kaşlarını çatıp yumruğunu ağzına sokarak ona bakmaya razı oldu, hatta dörtlüye pastanelere gitmek gibi mucizevi bir yeteneği olan, zengin koşumlu, tekerlekli attan bahsedildiğinde kıkırdamaktan kendini alamadı. Bakımlıklar tarafından da hemen kapılan bu ses, coşkulu bir trioya dönüştü ve herkesi memnun etti.

Bunun üzerine görüşmenin çok başarılı geçtiğine hükmedildi ve Bayan Boffin mutlu oldu, herkes de memnun kaldı. Bilhassa, onları en düzgün yoldan Üç Saksığan’a götürmeyi üstlenen ve çekiç kafalı delikanlı tarafından çok hor görülen Zifos.

Bu iş de hale yola konunca Sekreter, Bayan Boffin'i Köşk'e bıraktı ve akşama kadar yeni evde çeşitli işlerle meşgul oldu. Akşamleyin evine dönerken tarlalar arasından geçen yolu, Bayan Bella Wilfer'a rastlamak için mi seçtiği bilinmez ama söz konusu genç hanımın o saatlerde oralarda yürüyüşe çıkma adeti vardı.

Dahası, o gün de yürüyüşe çıkmıştı.

Artık matemden çıkan Bayan Bella olabildiğince canlı renklere bürünmüştü. Kendisinin de o renkler kadar güzel olduğu, renklerle birbirlerine pek gittikleri su götürmezdi. Yürürken bir taraftan da okuyordu ve Bay Rokesmith'in yaklaşmakta olduğunun hiç farkındaymış gibi görünmediğine göre muhtemelen farkında değildi.

"Hı?" dedi Bayan Bella, gözlerini kitabından kaldırıp önünde duran adama bakarak. "Ah! Siz."

"Topu topu ben. Güzel bir akşam!"

"Öyle mi?" dedi Bella, soğuk soğuk etrafına bakarak. "Madem öyle diyorsunuz öyledir herhalde. Ben akşama filan pek dikkat etmiyordum."

"Kitaba mı daldınız?"

"Ee-evet," dedi Bella, kayıtsız bir sesle.

"Aşk romanı mı Bayan Wilfer?"

"Yok, hiç alakası yok, aslında okumasam daha iyi. Her şeyden çok parayla ilgili."

"Para her şeyden iyidir mi diyor?"

"Doğrusu," dedi Bella, "ne dediğini unuttum ama ister-seniz kendiniz bakabilirsiniz Bay Rokesmith. Daha fazla okumak istemiyorum bunu."

Sekreter kitabı aldı -Bella sayfalarını yelpaze gibi açmıştı- ve onunla birlikte yürümeye başladı.

“Size bir mesajım var Bayan Wilfer.”

“Kim mesaj yollayacak ki bana!” dedi Bella baygın bir sesle.

“Bayan Boffin. Bir, bilemedin iki haftaya kadar sizi kabul etmeye hazır olacağını haber vermemi rica etti.”

Bella hoş bir küstahlıkla kaşlarını kaldırıp gözkapaklarını düşürerek ona baktı. “Bu mesajı getirmek nerden üzerinize vazife oluyor?” der gibi bir hali vardı.

“Size söylemeye fırsat bulamadım ama ben Bay Boffin’in sekreteri oldum.”

“Benim açımdan bir şey değişmedi,” dedi Bayan Bella burnu bir karış havada, “çünkü sekreter nedir bilmiyorum. Gerçi bir önemi de yok.”

“Hem de hiç.”

Yanında yürüyen kızın yüzüne kaçamak bir bakış fırlatınca, bu lafı bu kadar kolay kabul etmesini beklemediğini anladı.

“Siz de sürekli orada mı olacaksınız Bay Rokesmith?” diye sordu Bella, bunda bir mahzur görüyormuş gibi.

“Sürekli değil. Sık sık.”

“Hay Allah!” dedi Bella, sıkıntılı bir sesle.

“Ama benim orada sekreter olarak konumum sizin misafir olarak konumunuzdan çok farklı olacak. Benim varlığımı hissetmeyeceksiniz bile. Ben işleri yürüteceğim; siz keyfinize bakacaksınız. Ben maaşımı hak etmeye çalışacağım; sizin zevk almak ve cezbetmekten başka yapacak işiniz olmayacak.”

“Cezbetmek mi?” dedi Bella, yine kaşlarını kaldırıp gözkapaklarını düşürerek. “Sizi anlamıyorum.”

Bay Rokesmith ona cevap vermeden sözüne devam etti.

“Kusura bakmayın; sizi o siyah elbiseyle ilk gördüğümde...”

(“Al işte!” diye zihninde feveran etti Bayan Bella. “Evdekilere kaç kere söyledim. Herkes o gülünç matem elbisesinin farkına varıyor diye.”)

“Sizi o siyah elbisenin içinde ilk gördüğümde, ailenizle aranızdaki farkı neye yoracağımı bilememiştim. Bu konuda yorumda bulunmam size münasebetsizlik gibi gelmez umarım.”

“Ben de öyle umuyorum,” dedi Bayan Bella kibirle. “Ama bu konuda nasıl yorumda bulunduğunuzu en iyi siz bilirsiniz.”

Bay Rokesmith özür dilercesine başını eğip konuşmaya devam etti.

“Bay Boffin işlerini bana emanet ettiğinden beri bu küçük muammayı çözmeye başladım. Kaybınızın çoğunun telafi edileceğini söylemek isterim. Elbette sadece zenginlikten bahsediyorum Bayan Wilfer. Değeri ya da değersizliği konusunda hiçbir fikir yürütemeyeceğim –sizin de yürütemeyeceğiniz– bir yabancının kaybı ayrı bir şey. Ama sizi kabul eden bu beyefendiyle hanımefendi öyle sade, öyle cömertler, sizden öyle hoşlanıyorlar ve –nasıl desem?– başlarına konan talih kuşunun tazminatını ödemeye öyle istekliler ki onlara karşılık verseniz yeter.”

Kızın yüzüne yine kaçamak bir bakış fırlattığında, hiçbir takınılmış soğukluğun gizleyemeyeceği hırslı bir zafer ifadesi gördü.

“Raslantılar bizi aynı çatı altına getirdi, tuhaftır, bizi bekleyen yeni koşullar yine aynı çatı altında olmamızı gerektirecek. Bu yüzden de haddimi aşarak size bu tür şeyler

söyledim. Umarım özel hayatınıza müdahale ettiğimi düşünmemişsinizdir,” dedi Sekreter saygıyla.

“Doğrusu Bay Rokesmith, ne düşündüğümü ben de bilemiyorum,” dedi genç hanım. “Benim için çok yeni şeyler bunlar, hem sadece sizin muhayyilenizden kaynaklanıyor da olabilirler.”

“Zamanla göreceksiniz.”

İçinde yürüdükleri arazi Wilferlar’ın evinin karşısına denk geliyordu. Pencereden bakıp kızını kiracıyla konuşurken gören ihtiyatlı Bayan Wilfer kafasını bağladığı gibi yürüyüşe çıkıverdi.

Bu görkemli hanımın emin adımlarla üzerine doğru geldiğini gören John Rokesmith, “Bayan Wilfer’a, tesadüf eseri Bay Boffin’in sekreteri olduğumu, yani işlerini takip ettiğimi anlatıyordum,” dedi.

“Bay Boffin’le yakın ahabalık şerefine nail olmadım,” dedi Bayan Wilfer, kronik vakar ve belli belirsiz haksızlığa uğramışlık havasıyla eldivenlerini sallayarak, “bu yüzden de bu kazanımı için onu tebrik etmek bana düşmez.”

“Pek önemsiz bir kazanım,” dedi Rokesmith.

“Kusura bakmayın,” dedi Bayan Wilfer, “Bayan Boffin’in yüzüne bakmakla anlaşılamayacak kadar takdire şayan meziyetleri olabilir belki Bay Boffin’in, ama daha iyi bir yardımcıyı hak ettiğini söylemek tevazuyu abartmak olur.”

“Çok naziksiniz. Ayrıca Bayan Wilfer’a yakın zamanda şehirdeki yeni malikânede beklendiğini söylemiştim.”

“Kızımın Bayan Boffin’in teklifini kabul etmesini zımmen onayladığım için,” dedi Bayan Wilfer, omuzlarını azametle silkip eldivenini savurarak, “herhangi bir itirazda bulunmayacağım.”

Bu noktada Bayan Bella ona çıkıştı: “Saçma sapan konuşma anne, lütfen.”

“Sus bakiyim!” dedi Bayan Wilfer.

“Hayır anne, bu saçmalıklardan gına geldi. İtirazda bulunmalar, bilmemne!”

“Ne diyorum,” diye tekrarladı Bayan Wilfer büyük bir görkemle, “itirazda bulunmayacağım diyorum. Eğer Bayan Boffin (simasını, çehre alimi Lavater’ın tek bir takipçisi bile tasvip edemez)” silkindi, “şehirdeki yeni malikânesini, çocuklarımdan birinin cazibesıyla aydınlatmak istiyorsa, kendisine bu ayrıcalığın bahşedilmesinde bence mahsur yok.”

“Siz de benimle aynı kelimeyi kullandınız,” dedi Rokesmith, Bella’ya bakarak, “Bayan Wilfer’in cazibesinden söz ettiniz.”

“Kusura bakmayın ama ben daha lafımı bitirmedim,” dedi Bayan Wilfer korkunç bir ciddiyetle.

“Affedersiniz.”

“Diyecektim ki,” diye lafına devam etti, besbelli hiç böyle bir niyeti olmayan Bayan Wilfer, “cazibe kelimesini kullandığımda, özel bir mana kastetmiyorum.”

Bu muhteşem bayan, aydınlatıcı fikirlerini, kendisini dinleyenlere büyük bir ihsanda bulunma ve kalitesini ortaya koyma havasında ifade etmişti. Bunun üzerine Bayan Bella onu küçümseyen küçük bir kakhaha attı:

“Bu kadarı hepimize yeter. Bay Rokesmith, rica etsem Bayan Boffin’e sevgilerimi...”

“Kusura bakmayın!” diye bağırdı Bayan Wilfer. “Saygılarını.”

“Sevgilerimi!” diye tekrarladı Bayan Bella ayağını yere vurarak.

“Hayır!” dedi Bayan Wilfer tekdüze bir sesle. “Saygılarını.”

(“Bayan Bella’nın sevgilerini, Bayan Wilfer’in saygılarını iletsem,” diye bir uzlaştırma teşebbüsünde bulundu Sekreter.)

“Beni kabul etmeye hazır olduğunda seve seve gelirim. Ne kadar çabuk olursa o kadar iyi.”

“Aile ikametgahına girmeden son bir şey daha söyleyeceğim Bella,” dedi Bayan Wilfer, “Bay ve Bayan Boffin’le eşit şartlar altında ahbaplık ederken, Sekreter Bay Rokesmith hakkında, babanın kiracısı olarak, iyi şeyler söylemek, zarafetine yakışır bir hareket olacaktır.”

Bayan Wilfer’in tenezzülle himaye ilanında bulunması da kiracının Sekreter olmakla hızla gözden düşmesi kadar hayrete şayandı. Anne aşağı inerken tebessüm ediyordu ama kızı da peşinden gittiğinde yüzü asıldı.

“Ne küstah, ne sığ, ne kaprisli, ne tüccar, ne kayıtsız, ulaşması ne zor, yola getirmesi ne zor!” diye söylendi acı acı.

Yukarı çıkarken ekledi, “Ama ne güzel, yarabbi ne güzel!”

Odasında bir ileri bir geri yürürken de ekledi, “Ya bilseydi!”

Bir ileri bir geri yürüyerek evi sallayanın o olduğunu biliyordu Bella; fakirliğin nahoş yanlarından biri de, üst katta bir hayalet gibi güm güm güm yürüyen baş belası bir sekreterden kurtulamamak diye homurdandı.

XVII

Sefil Bir Bataklik

Yaz zamanı her şey çiçeğe durmuşken, bakın Bay ve Bayan Boffin, seçkin aristokratik aile malikânesine nasıl yerleşmişler, bakın Altın Çöpçü'nün altın tozuna kımıl kımıl sürünen, uçuşan, vızlayan ne mahlûklar toplanmış!

Seçkin aristokratik kapıya kartını bırakanlar arasında başı Veneeringler çekiyor, neredeyse kapı bile boyanmadan, seçkin aristokratik basamaklara sabırsızlıkla koşmaktan soluk soluğa kaldıklarını gözünde canlandırabiliyor insan. Bakır, kabartma harflerle yazılmış pahalı kartvizitler bırakılmış. Ev sahibi bulunamadığında âdet olduğu üzere, bir adet bakır yazılı Bayan Veneering kartı, bir adet bakır yazılı Bay Veneering kartı, bir adet evlilik müessesesini temsil eden Bay ve Bayan Veneering kartı, Bay ve Bayan Boffin'i azami Analitik ciddiyetle bir akşam yemeğinde ağırlama şerefine nail olma dilekleriyle. Büyüleyici Lady Tippins kartını bırakmış. Twemlow kartlarını bırakmış. İri, krem karamel rengi bir fayton ciddiyetle kapı önüne park edip dört kart bırakmış, iki adet Bay Podsnap, iki adet Bayan Podsnap, bir adet Genç Bayan Podsnap. Bütün dünya, karısı ve kızı kartlarını bırakmışlar. Bazen dünyanın karısının öyle çok kızı var ki kartları

bir müzayededeki karma eşyayı hatırlatıyor; Bayan Tapkins, Genç Bayan Tapkins, Genç Bayan Federica Tapkins, Genç Bayan Antonia Tapkins, Genç Bayan Malvina Tapkins ve Genç Bayan Euphemia Tapkins; aynı hanım bir de şu kartı bırakmış, Bayan Henry George Alfred Swoshle, kızlık adı Tapkins; bir kart daha, Bayan Tapkins'in evine davetlisiniz, Çarşambaları, Müzikli toplantılar, Portland Place.

Bayan Bella Wilfer, belirsiz bir süreliğine, seçkin aristokratik ikametgâhın sakinlerinden birisi oluyor. Bayan Boffin, Bayan Bella'yı terzilere, şapkacılara götürüp güzelce giydiriyor. Veneeringler büyük bir pişmanlıkla Bayan Bella Wilfer'ı davet etmediklerini fark ediyorlar. Bir adet Bayan Veneering ve bir adet Bay ve Bayan Veneering, ilaveten bir de bu şerefeye nail olmayı talep ederek, holdeki masanın üzerinde nedamet getiriyorlar. Bayan Tapkins de bu hatasını fark edip hızla telafi ediyor, kendisi ve Genç Bayan Tapkins, Genç Bayan Federica Tapkins, Genç Bayan Antonia Tapkins, Genç Bayan Malvina Tapkins ve Genç Bayan Euphemia Tapkins adına. Ayrıyetten Bayan Henry George Alfred Swoshle, kızlık adı Tapkins adına. Ayrıyetten Bayan Tapkins'in evine davetlisiniz, Çarşambaları, Müzikli toplantılar, Portland Place.

Esnafın defterleri açlık çekiyor, ağızları sulanıyor, Altın Çöpçü'nün altın tozu için. Bayan Boffin ve Bayan Wilfer arabayla çıktıklarında ya da Bay Boffin hızlı adımlarla önünden geçerken balıkçı, paraya duyduğu saygıyla şapkasını çıkarıyor. Adamları yünlü önlüklerine sildikleri ellerini alınlarına dokundurur gibi yaparak Bay Boffin'le hanımına selam veriyorlar. Ağzı açık somonlar, altınbaş kefaller tezgahın üzerinden adeta gözleriyle onları takip ediyor; elleri olsa, tapınırcasına bir hayranlıkla ellerini sallayacaklar.

Kendisi de oturaklı, zengin bir adam olan kasap, yoldan geçmekte olan Boffinler tarafından, bir et korusunda hava almaktayken yakalandığında, tevazu göstereceğim diye öyle eli ayağına dolaşıyor ki ne yapacağını bilemiyor. Boffinler'in hizmetkârlarına hediyeler veriliyor, sokakta karşılarına çıkan yabancılar onlara kartlar uzatıp yoldan çıkarmaya uğraşıyor. Şöyle ki, "Diyelim Bay Boffin'den epey külliyatlı bir sipariş aldım sevgili dostum..." bu durumda senin de pekâlâ hoşuna gidebilecek birtakım şeyler yapabilirim.

Ama biraz netameli bir şöhreti olan bu adama ne dolaplar kurulduğunu sadece, bütün mektupları açıp okuyan Sekreter biliyor. Altın Çöpçü'nün altın tozu karşılığında göz boyamak için sunulan türlü türlü tozlar! Yarım altınlık bağışlarla dikilecek elli yedi kilise, üç beş şiline onarılacak kırk iki papaz evi, yarım penilerle yaptırılacak yirmi yedi kilise orgu, posta pulu karşılığı bakılacak bin iki yüz çocuk. Gerçi Bay Boffin'den yarım altın, şilin, yarım peni ya da posta pulundan fazla katkı yapması bekleniyordu elbette, artık ne kadar olacağına da kendi karar verirdi. Tabii bir de hayır cemiyetleri vardı, sevgili Hıristiyan kardeşim! Çoğu maddi zorluklar içinde olsa da pahalı kâğıtlar ve baskılardan yana pek bonkörlerdi. Kocaman, şişko bir çifte mektup, altında düka arması.

Nicodemus Bojjin,

Sayın SAYIN BEYEFENDİ – Aile Parti Vakfı'nın yaklaşmakta olan Yıllık Yemeğinde başkanlık yapmayı kabul etmem sebebiyle ve bu asil kurumun muazzam faydasına duyduğum büyük inançla, tanınmış ve seçkin beyler tarafından desteklendiği halkımız nezdinde Yönetim Kurulu Listesinden de aşikâr olan bu mühim kurum namına, bu ye-

mekte sizin de kurula girmenizi teklif etme işini üstlenmiş bulunuyorum. Bu ayın 14'üne kadar cevabınızı bekliyorum,

Sadık Hizmetkârınız

Linseed

Not: Yönetim Kurulu Üyelerinin ödeyeceği ücret sadece Üç Guinea'dir.

Lindseed Dükü'nün bu mektubu çok dostane (notu da çok düşünceli) ancak taş basmasıyla yüzlerce basılmış ve farklı bir elyazısıyla, Nicodemus Boffin'in şahsına soluk bir hitap sunmakta. İki asil Earl, bir de Vikont birleşip, yine aynı mültefit üslupla, Sayın Nicodemus Boffin'i bilgilendirmeyi görev bilmişler: Batı İngiltere havalisinden saygıdeğer bir hanımefendi, Orta Sınıfların Mütevazı Üyelerine Yıllık Bağlama Cemiyeti'ne yirmi pound'luk bir kaynak hibe etmeyi teklif etmiş, ancak öncelikle yirmi kişinin yüzer pound'luk hibelerde bulunmasını şart koşmuş. Bu iyiliksever asilzadeler, Sayın Nicodemus Boffin'in, iki ya da daha fazla paylık bir katkıda bulunmak istemesi halinde, her payın şerefli ve saygıdeğer ailesinden bir ferдин ismine olması şartıyla, Batı İngiltere havalisindeki saygıdeğer hanımefendinin hedefleriyle bir tezat teşkil etmeyeceğini, kibarca işaret ediyorlar.

Şirketleşmiş dilenciler bunlar. Ama bunların yanında bireysel dilenciler de var; onlarla uğraşmaya Sekreter'in yüreği nasıl dayanacak! Şöyle ya da böyle uğraşmak gerekiyor zira, hepsi de birtakım belgeler gönderiyorlar (kâğıt parçalarına belge diyorlar ama kıyma ne kadar danaysa, bu kâğıtlar da o kadar belge) ve geri gönderilmemesi halinde mahvolacaklarını söylüyorlar. Yani şu anda zaten tamamen mahvolmuş du-

rumdalar ama o zaman daha da tamamen mahvolacaklar. Bu mektupları gönderenler arasında, hayatın (imla dışında) her türlü lüksüne alışmış paşa kızlarına bolca rastlanmakta; kahr-aman babaları İber Yarımadası'nda savaştan savaşa koşarken hiç düşünebilirler miydi, yüce Rabbin o anlaşılmasız hikmetiyle altın bahşettiği birilerine ricacı olacaklarını; ilk kez kalkış-tıkları bu işte kendilerine Nicodemus Boffin'i seçmelerinin sebebi altın gibi bir kalbi olduğunu duymalarıydı. Sekreter'in öğrendiği bir şey daha var: Karı koca arasında sır olmaz ilkesi, böyle nazik durumlar söz konusu olduğunda hükmünü kaybediyor anlaşılan, kendilerini kesinlikle men edecek sevgili kocalarından habersiz Bay Boffin'den para istemek için kaleme sarılan öyle çok kadın var ki; ya da karısı böyle bir harekette bulunduğundan zerrece şüphelense düşüp bayılacağı için ondan habersiz kaleme sarılan öyle çok koca. Bir de ilhamla yazan dilenciler var. Daha dün akşam, birazdan sönecek ve bundan böyle tüm gecelerini karanlığa gömecek mum parçasını seyredelerken, bir melek kulaklarına Sayın Nicodemus Boffin'in adını fısıldamış, ruhlarına umut ışınları yollamış, hayır güven, ne zamandır yabancı oldukları güven! Yine bunları andıran, cin-fikirli-dostu olan dilenciler var. Tek bir kibritin titrek ve kasvetli ışığında, soğuk patateslerini bir yudum suyla yiyerek oturdukları evlerine (kirayı epeydir geciktirdikleri için kalpsiz evsahibelerinin onları 'bir köpek gibi' sokağa fırlatmakla tehdit ettiği bu eve) aklı başında bir arkadaşları uğrayıvermiş ve "Hemen Sayın Bay Nicodemus Boffin'e yaz," demiş, o seni reddetmez. Bir de bağımsız, asil dilenciler var. Bunlar bolluk zamanlarında altına toz kadar değer vermezmiş, büyük bir servet yapmaları önündeki bu tek engeli halen de aşamamışlar ama elbette Sayın Nicodemus

mus Boffin'den istedikleri toz değil. Hayır Bay Boffin; isterse bütün dünya gurur desin, hatta boş gurur desin ama zorla verilse almazlardı; tek istedikleri borçtu –tamı tamına on dört hafta sonra, yıllık yüzde beş faiz oranıyla, söz konusu meblağ istenen hayır kurumuna yatırılacaktı– ve bunu reddetmek gibi bir fenalıkta bulunursa bu yüce ruhlar tarafından hor görülmesi garantiydi. İşlerini tıkr tıkr yürüten dilenciler de var. Bunlar Salı günü bire çeyrek kalaya kadar kendilerine zaman biçiyorlar, o zamana kadar Nicodemus Boffin'den bir posta çeki gelmemesi halinde, on beş dakika bile gecikse hiç gönderilmesin daha iyi çünkü o zaman (amansız vaziyeti bütün netliğiyle hatırlatarak) 'cesetleri soğumuş' olacak. Bir de at sırtındaki dilenciler var ama bunlar 'dilenciye at verersen, dört nala şeytana koşar' atasözündekinin aksine, şeytana değil servete koşuyorlar. Hedef önlerinde, yolun durumu mükemmel, mahmuzları ayaklarında, aygır istekli ama son anda bir eksik –bir saat, bir keman, bir teleskop, bir elektrik dinamosu– yüzünden o attan sonsuza kadar inmek durumunda kalıyorlar, tabii Sayın Nicodemus Boffin'den bu meblağda nakdi yardım alamazlarsa. Spora meraklı dilenciler daha az ayrıntıya giriyor. Kendilerine isimlerinin baş harfıyla yazılacak cevapların taşradaki postanelere gönderilmesini talep eden bu dilenciler, kadın yazısıyla, Kim olduğunu Sayın Nicodemus Boffin'e ifşa etmeye cesaret edemeyen, adını bilse hayrete gark olacağı birinin, Sayın Boffin'in eline beklenmedik bir biçimde geçen varlıktan hemen iki yüz pound avans talep ettiğini ve bu talebi de ne de olsa kendisinin de insan olmasına dayandırdığını yazıyorlardı.

Yeni ev böylesi bir Sefil Bataklıkta işte ve Sekreter gün be gün gırtlığına kadar battığı bu bataklık içinde debele-

niyor. Çalışmayan bütün icatların mucitleri, şimdiye kadar meşgul olunmuş akla gelebilecek her türlü meşgaleyle iştigal eden iştigalciler de cabası; bunlar Sefil Bataklığın timsahlarıdır ve Altın Çöpçü'yü aşağıya çekivermek için pusuda beklerler.

Ama ya eski ev? Orada da Altın Çöpçü'ye kurulan kum-paslar yok mu? Köşk sularında köpekbalığı ailesinden balık yok mu hiç? Kimbilir. En azından Wegg oraya yerleşmiş vaziyette ve gizli gizli yürüttüğü işlere bakılırsa, bir keşifte bulunmayı umuyor gibi. Zira, tahta bacaklı bir adam karnının üzerine yatıp karyolaların altına bakıyorsa, soyu tükenmiş bir kuş gibi merdivenlerde zıp zıp zıplayarak elbise ve evrak dolaplarının üzerini kolaçan ediyorsa, toz tepelerini kurcalamak için demir bir çubuk edinmişse, bir şeyler bulmayı beklediği sonucuna varılabilir.

2. Kitap

AYNI YOLUN YOLCUSU

I

Eğitime Dair

Charley Hexam'ın ilk olarak kitaplardan bir şeyler öğrenmeye başladığı okul –zira onun ayarındaki öğrenciler için bir daha asla unutulmayan pek çok şeyin kitapsız mitapsız öğrenildiği Hazırlık Okulu sokaklardır– sevimsiz bir avluya bakan sefil bir tavanarasıydı. Basık ve nahoş bir havası vardı; kalabalık, gürültülü, aptallaştırıcıydı; öğrencilerin yarısı uyuklar ya da daimi bir uyku sersemliği halinde dolaşırlardı; öteki yarısıysa ilkel bir gaydayı, ölçü kaçırarak çalar gibi tekdüze bir uğultu çıkararak arkadaşlarını sersemletmekle iştigal ederdi. Sadece ve sadece iyi niyet ile hareket eden öğretmenlerin aklına ceza vermek hiç gelmezdi ve iyicil çabalarının neticesi de bu esef verici karmaşaydı.

Her iki cinsten, her yaştan çocuk geliyordu okula. Kızlarla erkekler ayrı oturtuluyor, ayrıca yaşlarına göre gruplara bölünüyordu. Ama ortamda, bütün öğrencilerin çocuksu ve masum olduğu gibi vahim ve gülünç bir iddia hakimdi. Özellikle hanım misafirler tarafından çok benimsenen bu iddia, abuk mu abuk saçmalıklara sebebiyet veriyordu. Hayatın en bayağı ve düşük yanlarına uzun süredir aşına olan genç kadınların o cici çocuk kitaplarına bayılması bekleni-

yordu; mesela Küçük Margery'nin Maceraları. Küçük Margery değirmenin yanındaki bir kulübede oturur; kendisi beş, değirmenci elli yaşında olmasına rağmen, adama ahlak dersleri verir, onu yola getirir; lapasını ötücü kuşlarla paylaşır; turplar da onları yiyen koyunlar da şapka takmadığı için kendisine yeni bir şapka alınmasını istemez; hasır örer ve hangi saatte olursa olsun her gelene iç sıkıcı söylevler çeker. Kaba saba genç mavnacılarla iri kıyım çamur kuşlarına ise Thomas Twopence'in deneyimleri örnek gösterilir; yakın dostu ve velinimetinin on sekiz penisini çalınmaya (inanılmaz tuhafliktaki sebeplerle) karar veren Thomas, doğüstü birtakım gelişmeler sonucu üç şilin üç peni sahibi olur ve sonsuza kadar mutlu yaşar. (Ama velinimetin bunun bir hayrını gördüğü söylenemez.) Nedamet getirmiş pek çok günahkâr da kendi hayat hikâyelerini benzer bir damardan kaleme almışlardır; böbür böbür böbürlenlen bu şahısların verdikleri derslerden şu çıkar: İnsan iyilik yapmak iyi bir şey olduğu için iyilik yapmaz, iyilik yapmaktan bir fayda gördüğü için iyilik yapar. Öte yandan yetişkin öğrencilere okumayı Kitab-ı Mukaddes üzerinden öğretirler (tabii öğrenebilirlerse) ve öğrenciler, heceler üzerinde tökezlemenin zorluğuyla ve gözlerini kendi okumaları gereken hecelerden ayıramamanın şaşkınlığıyla, altta yatan hikâyeyi hiç görmemiş, hiç duymamış gibi bihaber kalırlar. Kısacası had safhada sersemletici bir keşmekeştir bu okul, kara cinler grilere, kızıl cinler beyazlar karışır karışır karışır durur her gece.* Özellikle de pazar geceleri. Çünkü o zaman, her şeyi kapmaya hazır talihsiz bebeler, onlardan biraz daha büyük birinin asla tahammül etmeyeceği, iyi niyetli öğretmenlerin en sıkıcısına,

* Macbeth'teki Hecate'nın şarkısına gönderme. -fn

en beterine teslim edilir. Baş cellat olarak karşılarında yerini alan öğretmene, cellat yardımcısı olarak bir gönüllü çocuğun eşlik etmesi teamüldendir. Sınıfta sıkılan ya da dikkati dağınık bir çocuğun suratının sıcak ellerle sıvazlanması, ne zaman ve nerede teamüle dönüşmüştür, teamüle uyan gönüllü çocuk bunu ilk ne zaman ve nerede görmüştür ve bunu icra edecek kutsal yeteneklerle ne zaman donanmıştır bilinmez. Baş celladın görevi hiç durmadan derse devam etmek, yardımcısının göreviyse, uyuyan çocuklara, esneyen çocuklara, huzursuzlanan çocuklara, mızıldanan çocuklara hücum edip zavallı suratlarını sıvazlamaktır, bazen favorilerine yağ sürüyormuş gibi tek eliyle, bazen at gözlüğü takıyormuş gibi iki eliyle. Nitekim söz konusu mekânda keşmekeş bir saat boyunca devam eder; hoca efendi, Sevgili Çocuklara, mesela o güzel Kabre gelme hikâyesini anlatır; yaklaşık beş yüz kere (çocuklar arasında çok makbul olan) Kabir kelimesini kullanır ama bir kez olsun ne manaya geldiğini söylemez; teamüle uyan çocuk, şaşmaz tefsir niyetine, sağlı sollu sıvazlamaya devam eder; rengi kızarmış, yorulmuş çocuklar birbirleriyle kızamık, kurdeşen, boğmaca, ateş ve mide hastalıkları değiş tokuşu yaparlar, bu mezat alanına sırf bu maksatla getirilmişler gibi.

Bu iyi niyet mabedinde bile olağanüstü zeki, öğrenmeye olağanüstü azimli bir çocuk bir şey öğrenebilir, öğrendikten sonra da öğretmenlere nazaran çok daha büyük bir başarıyla onu diğer çocuklara aktarabilir; hem onlardan daha fazla bilgi sahibi olduğundan hem de kurnaz öğrenciler karşısında onlar gibi eli kolu bağlı olmadığından. İşte Charley Hexam da bu şekilde keşmekeş içinde eğitim görmüş, keşmekeş içinde eğitim vermiş ve keşmekeş içinden çekilip daha iyi bir okula kabul edilmişti.

“Ablanı ziyarete mi gitmek istiyorsun Hexam?”

“İzniniz olursa, Bay Headstone.”

“Ben de seninle gelsem mi diyorum. Ablan nerede oturuyor?”

“Daha tam manasıyla bir yere yerleşemedi, Bay Headstone. Sizin için bir sakıncası yoksa yerleştikten sonra görmenizi tercih ederim.”

“Baksana, Hexam.” Diplomalı, maaşlı okul müdürü olan Bay Bradley Headstone, sağ işaret parmağını oğlanın ceke-tindeki iliklerden birine sokup dikkatli dikkatli baktı. “Ablan senin için uygunsuz biri değildir umarım.”

“Böyle bir şüpheniz mi var, Bay Headstone?”

“Şüphem var demedim.”

“Hayır, efendim; demediniz.”

Bradley Headstone tekrar parmağına baktı, parmağını ilikten çıkardı, yüzüne yaklaştırdı tekrar baktı, kenarını ısırdı ve tekrar baktı.

“Sen de bizden biri olacaksın Hexam, malum. Zamanı geldiğinde, herkes tarafından kabul görececek bir sınavdan geçip aramıza karışacaksın. O zaman asıl soru...”

Okul müdürü parmağının bu sefer de öteki tarafına bakıp sonra ısırdı sonra yeniden bakarken, soruyu duymak için öyle sabırsızlandı ki Charley, dayanamayıp tekrar etti: “Soru nedir efendim?”

“Onu kendi haline bıraksan daha iyi olmaz mı?”

“Ablamı kendi haline bırakmam iyi bir şey mi, Bay Headstone?”

“Kendisini tanımadığım için böyle bir şey söylemiyorum. Bunu sana bırakıyorum. Düşünmeni istiyorum. Tartmanı istiyorum. Burada ne kadar büyük ilerleme kaydettiğini biliyorsun.”

“Öyle bakarsanız beni buraya getiren de ablamdır,” dedi oğlan biraz bocalayarak.

“Böyle bir şeyin gerekliliğinin farkına varıp,” diye onu onayladı müdür, “senden ayrılmaya karar vererek. Evet, biliyorum.”

Oğlan kendi kendisiyle mücadele ediyormuş, kafasında birtakım fikirleri tartıyormuş gibiydi.

Nihayet gözlerini müdürünün yüzüne kaldırarak: “Benimle gelip onu görmenizi isterim, Bay Headstone, yerleşmemiş olsa da fark etmez. Keşke benimle gelseniz de onu kendi gözlerinizle görüp kendi değerlendirmenizi yapsanız.”

“Onu hazırlamak istemediğine emin misin?” diye sordu müdür.

“Ablam Lizzie’nin hiçbir şeye hazırlanmasına gerek yok,” dedi oğlan gururla, “Kendisi neyse odur, olduğu gibi de davranır. Ablam rol yapmayı bilmez.”

Ablasına duyduğu güven, daha önce iki kere sergilediği kararsızlıktan daha çok yakışıyordu yüzüne. Ona duyduğu sadakat karakterinin güçlü tarafını ortaya koyuyordu, zayıf tarafıysa tam bir bencillik sergilemesiydi. Ama bu sefer karakterinin güçlü tarafı galip gelmişti.

“Benim bu akşam yapacak işim yok,” dedi müdür. “Seninle gelebilirim.”

“Teşekkür ederim, Bay Headstone. Ben de gitmeye hazırım.”

Bradley Headstone, efendiden siyah ceketi ve yeleği, efendiden beyaz gömleği, efendiden resmi, siyah kravatı, efendiden kumlu gri pantolonu, cebinde efendiden gümüş saati ve boynuna asılı saçtan örme kordonuyla, yirmi altı yaşında efendi mi efendi bir genç adamdı. Başka kıyafetle gezdiği görülmemiştii hiç, yine de bu kıyafet içinde biraz

rahatsız görünürdü, aralarında Pazar kıyafetlerini giymiş tamircilerde rastlanan türden bir uyum sorunu varmış gibi. Bir öğretmen olarak epey mekanik bilgi depolamıştı. Mekanik olarak kafadan aritmetik işlemleri yapar, mekanik olarak işaret edildi mi şarkı söylemeye başlar, mekanik olarak türlü nefesli aletler çalar, hatta mekanik olarak kilise orgu bile çalar. Çocukluğundan beri zihni mekanik bir depo olarak kullanılmıştır. Bu toptancının, perakendecilerin taleplerini karşılamak için dükkânını daima derli toplu tutması gerekir—şurada tarih, burada coğrafya, sağda astronomi, solda ekonomi politik; doğa tarihi, fizik, matematik, müzik ve daha neler neler, hepsi yerli yerinde—daimi ihtimam gerektiren bu iş yüzüne bir endişe ifadesi vermişti; ayrıca sürekli sorular sormak ve kendisine sorular sorulması ona şüpheli bir hava katmıştı, daha doğrusu her an beklemedeymiş gibi bir hava. Yüzünde yerleşik bir sıkıntı vardı. Aslında ağır ya da dağınık bir zekâyâ sahip, kazandıklarını edinmek ve edindiklerini elinde tutmak için çok emek harcamış birinin yüzüydü bu. Zihin deposundan bir şeyler eksilecek diye hep diken üstünde durur, kendini rahatlatmak için sürekli envanter çıkarırdı.

Bu kadar çok şeye yer açmak için bastırıldığı daha bir o kadar şey ona yapmacık tavırlar vermişti. Yine de içindeki hayvan, (biraz közlenmiş olsa da) yanan o ateş halen seçilmekteydi. Belli ki genç Bradley Headstone, meteliksiz bir delikanlı olduğu zamanlarda, birisi çıkıp da gemide çalışmasını teklif etse, ilk tayfa yazılanlar arasında olurdu. Bu geçmiş ona gurur, keder ve sıkıntı veriyor, bir an önce unutulmasını arzuluyordu. Zaten pek fazla bilen de yoktu.

Keşmekeşe yaptığı ziyaretlerden birinde, Hexam denen bu çocuk dikkatini çekmişti. Çocuğun etüt öğretmeni olarak

başarısı tartışılmazdı, onu yetiştirecek hocaya itibar kazandıracağı da. Bu düşüncelere, belki o meteliksiz delikanlının anıları da karışmıştı. Sebebi her neyse, allem etmiş kallem etmiş, sonunda oğlanı kendi okuluna aldırması, yiyecek ve yatak karşılığı yapılacak bazı işler vermişti. O sonbahar akşamı Bradley Headstone'la genç Charley Hexam'ı bir araya getiren koşullar bunlardı. Sonbahar gelip dayanmıştı çünkü alıcı kuşun ölüsü nehir kıyısına uzatıldığından beri altı ay geçmişti.

Okullar –kaç cinsiyet varsa o kadar okul vardı– Thames Nehrine doğru inen düzlükte, Kent'le Surrey'in ortasında, tren yolunun yakında öldüreceği bostanların oradaydı. Okullar yeni yapılmıştı ve bütün memlekette onlara benzeyen öyle çok okul vardı ki tek bir gezenti bina varmış da Alaaddin'in lokomotifıyla oradan oraya geziyormuş gibi bir his veriyordu insana. Oyuncak mahalleye benzeyen bir mahalledeydi okullar; sanki düşünce namına bir şeyi olmayan bir çocuk oyuncak sepetinden kutuları almış aklına estiği gibi yerleştirmişti; Kâh yeni açılmış bir yolun kenarına bir sıra ev, Kâh boşluğa bakan kocaman bir kahvehane, Kâh şimdiden viran olmuş yarım kalmış bir sokak, Kâh bir kilise, Kâh yepyeni, devasa bir depo, Kâh bakımsız, eski bir kır evi, arada kara çukurlar, göz alan salatalık seralar, boş tarlalar, yemyeşil sebze bahçeleri, tuğladan su yolu, üstü köprülü kanal, hepsinin üstüne sisin pasaklı hırpaniliği. Çocuk masaya bir tekme atıp uyumaya gitmişti sanki.

Ama en son inen Yeknesaklık Kitabından alınmış gibi duran, hepsi aynı şablonda okul binaları, öğretmenler ve öğrenciler arasında bile, iyi kötü nice kadere şekil vermiş o eski şablona rastlamak mümkündü. Mesela Bay Bradley

Headstone dışarı çıktığında çiçeklerini sulamakta olan Bayan Peecher'da. İğne gözü gibi küçücük pencereleri, kitap kapağı gibi küçücük kapıları olan, küçük lojmanının yanındaki, küçük tozlu bahçe parçasında çiçekleri sulayan Bayan Peecher'da.

Ufak tefek, temiz pak, derli toplu ve gürbüz bir kadındı Bayan Peecher; kiraz yanaklı, şen sesli. Küçük bir iğnedenlik, küçük bir makara kutusu, küçük bir kitap, küçük bir dikiş sepeti, küçük bir ölçü, ağırlık, mezro takımı ve küçük bir kaddın, hepsi bir arada. İstedığınız konuda tam bir sayfa uzunluğunda bir deneme yazabilirdi, sol üst köşeden başlayıp, sağ alt köşede bitirerek, hem de tam kitabına göre. Bay Bradley Headstone ona yazılı bir evlenme teklifinde bulunsa, muhtemelen bu konuda tam bir sayfa uzunluğunda, küçük, mükemmel bir deneme yazarak cevap verir ama mutlaka Evet derdi. Çünkü onu seviyordu. Gümüş saatinin, boynuna asılı kordonunu kıskanırdı. O kordonun yerinde kendi olmak, boynuna sarılmak, ona kendisi bakmak isterdi. Ama o bunun hiç farkında değildi çünkü Bayan Peecher'ı sevmiyordu.

Bayan Peecher'a küçük evinde yardım eden en sevdiği öğrencisi de, küçük süzgeçteki su bittikçe yerine yenisini doldurmak için elinde bir teneke suyla hazır bulunuyordu ve Bayan Peecher'ın hislerini gayet iyi sezdiği için, kendisi de genç Charley Hexam'a aşık olmayı görev bilmmişti. Bu yüzden de öğretmenle öğrencisi küçük bahçe kapısının üzerinden baktıklarında, katmerli şebboyaların* arasında çifte telaşe yaşandı.

“Bu akşam hava çok güzel değil mi Bayan Peecher?” dedi hoca.

* Şebboy yani “wallflower” –düz çevrilirse duvar çiçeği– baloda dansa kaldırılmayan kızlara deniyordu, 1820'lerden itibaren erkeklerin ilgi duymadığı kızlar için de söylenmeye başlandı. –fn

“Hem de çok, Bay Headstone,” dedi Bayan Peecher. “Yürüyüşe mi çıktınız?”

“Hexam’la uzun bir yürüyüş yapacağız.”

“Tam da uzun yürüyüş havası,” dedi Bayan Peecher.

“Bizimki keyiften ziyade vazife,” dedi hoca.

Bayan Peecher süzgecini ters çevirip son birkaç damla-yı da dikkatle çiçeklerden birinin üzerine silkeledi, sanki o son damlaların sihirli bir gücü vardı da çiçekler sabaha kadar Jack’ın fasulyesi gibi göğü delecekti; sonra oğlanla konuşmakta olan öğrencisinden suyu tazelemesini istedi.

“İyi geceler, Bayan Peecher,” dedi muallim. “İyi geceler, Bay Headstone,” dedi muallime.

Öğrenci, kendini öğrenciliğe öyle kaptırmış, araba ya da tramvay durdurmak için elini kaldırır gibi parmak kaldırmaya sınıfta öyle alışmıştı ki, ne zaman Bayan Peecher’a söyleyecek bir şeyi olsa, evde de aynı hareketi yapıyordu ve bu sefer de yaptı.

“Evet, Mary Anne?” dedi Bayan Peecher.

“İzninizle, hocam, Hexam ablasını görmeye gittiklerini söyledi.”

“Ama nasıl olur,” dedi Bayan Peecher, “Bay Headstone’un ablayla ne işi olacak.”

Mary Anne tekrar parmak kaldırdı. “Evet, Mary Anne?”

“İzninizle, hocam, Hexam’ın ablasıyla bir işi olamaz mı?”

“Olabilir,” dedi Bayan Peecher. “O benim aklıma gelmemişti. Hoş önemi de yok ya.”

Mary Anne tekrar parmak kaldırdı.

“Evet, Mary Anne?”

“Ablası çok güzelmış diyorlar.”

“Ah Mary Anne, Mary Anne!” dedi Bayan Peecher, birazcık yüzü kızardı, birazcık sinirlenerek başını iki yana

salladı; “sana kaç kere söylemedim mi, bu belirsiz ifadeyi kullanma, genel bir şey varmış gibi konuşma diye? ‘Diyorlar’ dediğinde ne demek istiyorsun? Onlar ne?”

Mary Anne, kollarını arkada kavuşturdu, sol eliyle sağ kolunu tutuyordu ve sözlüye kaldırılmış gibi cevap verdi: “Kişi zamiri.”

“Hangisi?”

“Üçüncü kişi.”

“Üçüncü ne?”

“Çoğul.”

“Pek tam olarak kaç kişi, Mary Anne? İki mi? Daha mı fazla?”

“Özür dilerim, hocam,” dedi Mary Anne, düşününce kafası karışmıştı, “ama sadece kardeşini kastetmiştim.” Bunu söyledikten sonra kollarını çözdü.

“Farkındayım,” dedi Bayan Peecher, tekrar gülümseyerek. “Rica ederim, bir dahaki sefere daha dikkatli ol Mary Anne. ‘Diyor’ başka ‘diyorlar’ başka. İkisi arasında ne fark var? Söyle bakalım.”

Mary Anne hemen sağ kolunu arkada sol eline taktı – bu durumun olmazsa olmazıydı bu hareket– ve cevap verdi: “Birisi, etken fiil, üçüncü tekil şahıs, şimdiki zaman. Öteki etken fiil, üçüncü çoğul şahıs, şimdiki zaman.”

“Neden etken fiil, Mary Anne?”

“Çünkü önüne zamir alıyor, Bayan Peecher.”

“Aferin,” dedi Bayan Peecher onu cesaretlendirerek “Bundan iyisi can sağlığı. Bir dahaki sefere kullanmayı unutma, Mary Anne.” Bunu söyleyen Bayan Peecher çiçeklerini sulamayı bitirdi ve dünyanın en büyük nehirleri, dağları, genişlikleri, derinlikleri, yükseklikleri üzerinde bilgilerini taze-

ledi, sonra da kendi keyfi için, dikeceği elbisenin ölçülerini almaya koyuldu.

Bradley Headstone'la Charley Hexam, Westminster Köprüsü'nün Surrey tarafından karşıya geçtiler ve Middlesex kıyısından Millbank'a doğru ilerlediler. Bu havalide Kilise Sokağı adında küçük bir sokak ve Smith Meydanı denen küçük, kör bir meydan vardı. Meydanın orta yerinde, dört köşesinde dört kulesi olan, çirkin mi çirkin bir kilise dikiliyordu; ayaklarını havaya dikmiş sırtüstü yatan, korkunç, devasa, taşlaşmış bir canavar gibi. Yakın bir köşede bir ağaç, bir demirci, bir keresteci, bir de hurdacı vardı. Paslı bir kazanın ve kocaman paslı tekerleklerin, ne demeye hurdacının avlusunda yarısı toprağa gömülü durduğunu kimse ne biliyor ne de bilmek istiyordu. Hani şu sözümona neşeli Değirmencinin şarkısı vardır ya, ne kimse umurlarındaydı, ne de onlar kimsenin umurunda.

Meydanda bir tur atıp, üzerine çökmüş ölgün sükûneti, doğal bir uykuya dalmış gibi değil de hapla uyutulmuş gibi bir his veren o tuhaf sükûneti gördükten sonra sokakla meydanın birleştiği noktada durdular; orada bir sıra küçük, sessiz ev vardı. Charley Hexam onlara yönelip bir tanesinin önünde durdu.

“Galiba burasıydı, efendim. Babam öldükten hemen sonra geçici olarak buraya taşınmıştı.”

“O zamandan beri kaç kere görüştünüz?”

“Sadece iki kere, efendim,” dedi çocuk, yine eski çekingenliğiyle, “ama benden çok onun yüzünden.”

“Geçimini nasıl sağlıyor?”

“Eli dikişe yatkındır, denizci kıyafetleri diken bir yerde çalışıyor.”

“Eve de iş alıyor mu?”

“Bazen; ama asıl düzenli olarak gittiği işyerinde çalışıyor. Kapı numarası doğru.”

Oğlan kapıyı çaldı ve kapı aniden bir yayla, tıkırdayarak açıldı. Küçük sofadan geçilen odanın kapısı açıktı ve içeride bir çocuk – cüce – kız – bir şey – küçük, alçak, eski moda bir koltuğa oturmuştu; önünde de iş tezgahı gibi bir şey vardı.

“Ayağa kalkamıyorum,” dedi çocuk, “çünkü sırtım kötü, bacaklarım da sakat. Ama evin adamı benim.”

“Evde başka kim var?” diye sordu Charley Hexam, gözlerini ondan ayıramadan.

“Şu anda kimse yok,” dedi çocuk, haysiyetli bir tavırla, “sadece evin adamı var. Siz ne istemiştiniz delikanlı?”

“Ablamı görmek istemiştim.”

“Pek çok delikanlının ablası vardır,” dedi çocuk. “İsminiz nedir, delikanlı?”

Bu tuhaf, küçük insan, bu tuhaf ama hiç de çirkin olmayan küçük yüz, parlak gri gözleriyle öyle sert görünüyordu ki tavrındaki sertlik de kaçınılmazdı sanki. Bu kalıptan çıktığı için sert olmalıydı.

“Adım Hexam.”

“Sahi mi?” dedi evin adamı. “Ben öyle tahmin etmiştim. Ablanız on beş dakkaya kadar gelir. Ablanızı çok severim. Çok iyi arkadaşımıdır. Buyrun oturun. Peki bu beyefendinin adı nedir?”

“Bay Headstone, çalıştığım okulun müdürü.”

“Buyrun. Rica etsem önce kapıyı kapatır mısınız? Ben o işi pek de iyi yapamıyorum çünkü sırtım kötü, bacaklarım da sakat.”

Sessizce bu ricayı yerine getirdiler ve ufak insan, deve tüyü bir fırçayla, muhtelif ebatlarda kesilmiş karton ve ince

tahta parçalarını birbirine yapıştırmaya koyuldu. Tezgahın üzerindeki bıçaklar ve makaslar, bu parçaları çocuğun bizzat kestiğini gösteriyordu; yine tezgahın üzerinde duran kadife, ipek ve kurdele parçaları, onları dolgu malzemesiyle (malzeme de oradaydı) besledikten sonra üstlerini güzelce giydireceğini gösteriyordu. Zayıf parmaklarında inanılmaz bir maharet vardı ve hafifçe ısırarak iki ince kenarı tamı tamına birbirine oturturken, gri gözleriyle, ziyaretçilere diğer bütün sertlikleri gölgede bırakan sertlikte bakışlar fırlatıyordu.

“Bahse girerim ne iş yaptığımı söyleyemezsiniz,” dedi, onları böyle böyle epey bir inceledikten sonra.

“İğnedenlik yapıyorsunuz,” dedi Charley. “Başka?”

“Mürekkkep siliciler,” dedi Bradley Headstone.

“Ha, ha! Başka? Öğretmensiniz ama bilemiyorsunuz.”

“Samanla bir şey yapıyorsun ama ne olduğunu bilemedim,” dedi Bay Headstone, küçük tezgahın bir köşesini işaret ederek.

“Aferin!” diye bağırdı evin adamı. “İğnedenliklerle, mürekkep silicileri artıkları değerlendirmek için yapıyorum ama asıl işim samanla. Tekrar deneyin. Samanla ne yapıyorum?”

“Amerikan servis?”

“Bir öğretmene hiç yakıştıramadım! Size bir bilmeceyle ipucu vereyim. Sevgilimi G harfiyle sevdim çünkü çok Güzel, sevgilimden G harfiyle nefret ettim çünkü o çok Geveze – Bilin bakalım samanla ne yapıyorum?”

“Hanım şapkası?”

“Mini mini hanımlara,” dedi evin adamı, başını sallayıp onaylayarak. “Oyuncak bebeklere. Ben Bebek Terzisiyim.”

“İyi bir iş mi peki?”

Evin adımı omuzlarını silkerek başını iki yana salladı. “Hayır. Parası iyi değil. Hem de zaman konusunda çok sıkış-

tırıyorlar! Geçen hafta oyuncak bebeğim evlendiği için bütün gece çalışmak zorunda kaldım. Sırtım çok kötü olduğundan, bacaklarım da sakat olduğundan pek iyi gelmedi tabii.”

Ufak mahlûka hiç azalmayan bir merakla bakıyorlardı. “Mini mini hanımların bu kadar düşüncesiz olmasına üzül-düm,” dedi öğretmen.

“Bunların da huyu böyle,” dedi evin adamı omuzlarını tekrar silkerek. “Elbiselerine hiç dikkat etmezler, bir ay olsun yeni modaya uymadan duramazlar. Üç kızı olan bir bebek için çalışıyorum. Kocasını iflas ettirir valla!”

Evin adamı burada acayip bir kahkaha atarak onlara tekrar yan yan baktı. Türlü türlü ifadelere bürünebilen, cin gibi bir çenesi vardı ve ne zaman onlara böyle baksa çenesini yukarı kaldırıyordu. Gözlerle çene aynı iplerle çekiliyormuş gibi.

“Hep bu kadar çok mu çalışıyorsun?”

“Aslında daha çok çalışırım. Şimdi rahatım. Evveli gün büyük bir matem giysisi siparişini tamamladım. Elbise diktiğim bebeğin kanaryası ölmüş.” Evin adamı tekrar küçük bir kahkaha attı ve “Dünyanın halleri!” der gibi başını hızlı hızlı indirip kaldırdı.

“Bütün gün tek başına mısınız?” diye sordu Bradley Headstone. “Komşu çocukların hiçbiri...?”

“Aman, aman!” dedi evin adamı, çocuk kelimesi canını yakmış gibi bağırarak. “Bana çocuk demeyin. Çocuklara hiç dayanamam. Bütün numaralarını bilirim ben onların.” Sağ yumruğunu göz hizasında öfkeyle sallayarak söylemişti bunu.

Bebek terzisinin, kendisiyle diğer çocuklar arasındaki fark yüzünden hınç duymaya meyilli olduğunu anlamak, öğretmenlik alışkanlıkları arasında değildi belki. Ama hem hoca hem öğrencisi durumu anladılar.

“Sürekli bağıra çağıra ortalıkta koştururlar, sürekli

oyun oynayıp dövüşürler, sürekli kaldırımda sek sek oynarlar, her yeri tebeşirle çizerler. Bütün numaralarını bilirim ben onların!” Küçük yumruğunu daha önce yaptığı gibi salladı yine. “Hepsi bu da değil. İnsanın anahtar deliğinden laf atarlar, sırtıyla bacaklarını taklit ederler. Bütün numaralarını bilirim ben onların. Onları cezalandırmak için ne yapardım biliyor musunuz? Meydandaki kilisenin altında kapılar var – siyah mezar odalarına açılan, siyah kapılar. İşte o kapılardan birini açar, hepsini içeri tıkar, kapıyı kilitler, anahtar deliğinden içeri karabiber üfürürdüm.”

“Karabiber ne için?” diye sordu Charley Hexam.

“Onları hapsiştirmek için,” dedi evin adamı, “gözlerini yakmak için. Hepsi hapsirmaya başladığında, hepsinin gözleri sulandığında, anahtar deliğinden onlarla alay ederdim. Tıpkı onların türlü numaralarla, insanla anahtar deliğinden alay ettikleri gibi!”

Çocukları bu halde hayal ederek yumruğunu gözleri hizasında sallamak evin adamına iyi gelmiş gibiydi; biraz daha sakinleyerek ekledi, “Hayır, hayır. Çocuk mocuk istemem. Büyükler daha iyi.”

Bu tuhaf mahlûkun yaşını tahmin etmek zordu çünkü biçimsiz vücudundan bir ipucu çıkartmak imkânsızdı, yüzü de bazen çok genç bazen çok ihtiyar görünüyordu. On iki, bilemedin on üç doğru bir tahmin olabilirdi.

“Büyükleri daima sevmişimdir,” diye devam etti, “hep onlarla birlikte olmuşumdur. Gayet akli başında. Gayet sakin. Ortalıkta hoplayıp zıplamazlar! Evlenene kadar da hep büyüklerle arkadaşlık etmek istiyorum.

Artık evlenmeyi düşünmeye başlasam iyi olacak.”

Dışarıdan gelen ayak seslerine kulak kabarttı, sonra kapının usulca tıklatıldığı duyuldu. Elinin altındaki bir kulbu

çekerek, memnuniyetle güldü: “İşte çok sevdiğim bir arkadaşım olan bir yetişkin geldi!” ve Lizzie Hexam siyah elbisesiyle içeri girdi.

“Charley! Sen mi geldin!”

Kardeşini eskisi gibi kucaklarken gözü başka bir şey görmemişti, Charley de bundan utanmışa benzemiyordu hiç.

“Ben de seni çok özledim, Liz, ama bak burada başka kim var. Bay Headstone da benimle birlikte geldi.”

Besbelli başka türlü bir insan görmeyi bekleyen öğretmene baktı Lizzie. Bir iki kelimeyle selamlaştılar. Bu beklenmedik ziyaret onu biraz şaşırtmıştı, öğretmen de pek rahat görünmüyordu. Ama zaten ne zaman rahattı ki.

“Bay Headstone’a daha tam yerleşmediğini söyledim, Liz, yine de sağolsun gelmek istedi, ben de getirdim. Ne kadar iyi görünüyorsun!” Bradley de aynı şeyi düşünüyor gibiydi.

“Ya! Değil mi ama?” diye bağırdı evin adamı, hava hızla karardığı halde işine devam ediyordu. “Ağzına sağlık! Ama siz muhabbetinize devam edin:

“Dostlar, bir iki üçünüz
Yok başka işiniz gücünüz
Beni hoş görünüz.”

O anda uydurduğu bu şiiri okurken işaret parmağının üç eklemiyle tempo tutmuştu.

“Bu ziyareti hiç beklemiyordum, Charley,” dedi ablası. “Beni görmek istediğinde biriyle haber gönderip geçen seferki gibi okulun yakınında bir yerlere çağırırsın zannediyordum. Kardeşimi okul yakınlarında görmüştüm, efendim,” dedi Bradley Headstone’a, “çünkü benim oraya gitmem onun buraya gelmesinden daha kolay. Çalıştığım yer, burasıyla sizin okulun arasında.”

“Birbirinizle fazla görüşmüyorsunuz,” dedi Bradley, rahatlamadan yana bir terakki kaydedemedi.

“Doğru,” dedi Lizzie başını üzüntüyle sallayarak. “Charley’nin durumu nasıl, Bay Headstone?”

“Çok iyi. Önü açık.”

“Tam beklediğim gibi. Çok minettarım. Bu işi çok iyi becerdin, Charleyciğim! Onunla istikbali arasına girmemem (tabii bana ihtiyacı olmadıkça) en doğrusu, değil mi Bay Headstone?”

Etüt öğretmeninin ondan bir cevap beklediğinin, kendisinin de oğlana, şu anda ilk olarak gördüğü ablasından uzak durmasını tavsiye ettiğinin farkında olan Bradley Headstone’un dili dolandı:

“Kardeşiniz çok meşgul, biliyorsunuz. Çok çalışması gerekiyor. Dikkati ne kadar az dağılırsa istikbali için o kadar iyi. Amacına ulaştığında o zaman işler değişir.”

Lizzie başını salladı ve sakın bir tebessümle kardeşine döndü: “Ben de ona hep aynı tavsiyede bulunuyorum. Değil mi Charley?”

“Onu boşver,” dedi oğlan. “Sen ne durumdasın?”

“Çok iyiyim, Charley. Hiç eksikim yok.”

“Kendi odan var mı burada?”

“Evet! Yukarıda. Sakin, güzel, havadar bir oda.”

“Misafir ağırlamak için de bu odayı kullanabilir,” dedi evin adamı, küçük, kemikli ellerinden birini yumruk yapıp, opera dürbünü gibi gözüne götürmüş, gözleriyle çenesinin o tuhaf uyumuyla arada bıraktığı küçük delikten bakıyordu. “Misafirlerini daima burada ağırlayabilirsin, değil mi Lizzieciğim?”

Bradley Headstone’a, Lizzie Hexam, eliyle bebek terzisini susturmak için küçük bir hareket yapmış gibi geldi.

Terzi de onun bu hareketi yakaladığını tam o anda fark etti çünkü öteki elini de diğerinin yanına getirerek ikili bir dürbüne dönüştürdü ve başını alaycı alaycı sallayarak bağırdı: “Aha! Sizi casusluk yaparken yakaladım.”

Hemen bunun ardından, şapkasını çıkartmamış olan Lizzie, biraz aceleyle oda karardığı için dışarı çıkmayı teklif etti. Belki böyle bir şey olmasa da aynı şeyi yapacaktı ama acelesi Bradley Headstone’un gözünden kaçmamıştı. Çık-tilar; misafirler vedalaştıkları bebek terzisini, kollarını kavuşturup arkasına yaslanmış, düşünceli, tatlı bir sesle kendi kendine şarkı söylerken bırakmışlardı.

“Ben nehir kıyısında dolaşacağım,” dedi Bradley. “Sizin başbaşa konuşacaklarınız vardır.”

Onun rahatsız silueti, akşam gölgeleri arasında uzaklaşırken oğlan ablasına çıktı: “Ne zaman bir Hıristiyana yaraşır bir yer bulacaksın kendine, Liz? Şimdiye kadar çoktan yaparsın zannedyordum.”

“Ben burada iyiyim, Charley.”

“Burada iyiymiş! Bay Headstone’a mahcup oldum. O küçük cadıyı nerden buldun da yanına yerleştin?”

“Tesadüf işte, Charley. Ama işin içinde tesadüften fazlası olmalı çünkü o çocuk – evin duvarlarındaki ilanları hatırlıyor musun?”

“Evin duvarlarındaki ilanlardan bana ne! Ben onları unutmaya çalışıyorum, sen de aynısını yapsan iyi edersin,” diye homurdandı oğlan. “Ee, ne olmuş onlara?”

“Bu çocuk, o ihtiyar adamın torunu.”

“Hangi ihtiyar adam?”

“Ayağında terlikleri, başında gece takkesiyle ölen, korkunç, ayyaş adam.”

Oğlan, bu duyduğu şeyin verdiği hayret ve biraz daha

fazlasını öğrenme merakıyla burnunu ovalayarak sordu: “Nerden anladın? Ne kızsın ama!”

“Çocuğun babası, benim çalıştığım yerde çalışıyor; ondan öğrendim Charley. Baba da kendi babası gibi, zayıf, hırpani, titreyip duran, ne yaptığını bilmeyen, hiç ayık gezmeyen bir adam. Ama yaptığı işin de ustası. Anne ölmüş. Beşikten beri ayyaşlar arasında kalmış bu çocuk da işte bu hale gelmiş – tabii bir beşiği olmuşsa, Charley.”

“Yine de neden onunla kaldığın anlamıyorum,” dedi oğlan.

“Sahi mi Charley?”

Oğlan inatçı inatçı nehre baktı. Millbank’a gelmişlerdi, nehir sollarında akıyordu. Ablası usulca omzuna dokunup nehri işaret etti.

“Telafi de, tazminat de, kelimenin önemi yok, sen ne dediğimi anladın. Babamın mezarı.”

Ama kardeşi pek şefkatle cevap vermedi. Suratını karartıp biraz sustuktan sonra haksızlığa uğramış birinin ses tonuyla konuştu:

“Ben bu dünyada bir yerlere gelmeye çalışırken senin beni aşığı çekmen çok kötü olur, Liz.”

“Ben mi Charley?”

“Evet, sen Liz. Neden geçmişî geçmişte bırakmıyorsun? Daha bu akşam Bay Headstone’un başka bir mesele üzerine bana söylediği gibi, neden her şeyi olurluna bırakmıyorsun? Yapmamız gereken yüzümüzü yeni bir yöne çevirip o yolda dosdoğru ilerlemek.”

“Hiç geri bakmadan mı? Hiçbir şeyi düzeltmeye çalışmadan mı?”

“Hayalcisin sen,” dedi oğlan yine hırçınlaşarak. “Ateşin karşısında oturduğumuz, alevlerin altındaki boşluğa baktığı-

mız zaman bunlar iyiydi ama şimdi gerçek dünyaya bakıyoruz.”

“O zaman da gerçek dünyaya bakıyorduk Charley!”

“Bununla neyi kastettiğini anlıyorum ama haksızsın. Yükselirken seni geride bırakmak istemiyorum, Liz. Seni de benimle birlikte taşımak istiyorum. Yapmak istediğim, yapmak niyetinde olduğum şey bu. Sana borcum var biliyorum. Daha bu akşam Bay Headstone’a, ‘Beni buraya ablam getirdi,’ dedim. Beni aşağı çekme. Tek isteğim bu, hem buna vicdansızlık da denemez.”

Gözlerini kardeşinden hiç ayırmamış olan Lizzie sükûnetle cevap verdi:

“Bencillikten burada durmuyorum ben Charley. Bu nehirden ne kadar uzak olsam o kadar memnun olurum.”

“Aynen, sen ne kadar uzak durursan ben de o kadar memnun olurum. Gel birlikte bırakalım şu nehri. Ben onun etrafında oyalanmıyorum, sen neden oyalanasın? Ben uzakta duruyorum.”

“Galiba ben uzaklaşamıyorum,” dedi Lizzie, elini alnına götürerek. “Kıyısında yaşamak benim istediğim bir şey değil.”

“Yine aynı şeyi yapıyorsun, Liz! Yine hayal kuruyorsun! Ayyaş bir terzi midir nedir, öyle bir adamla ve eciş bücüş, acayip bir çocuk mudur, ihtiyar mıdır belli olmayan bir şeyle aynı evde oturuyorsun ve seni buraya bir şey getirmiş gibi konuşuyorsun. Biraz daha mantıklı düşün.”

Onun için çalıştığı, onun için acı çektiği zamanlarda mantıksız gelmiyordu kardeşine; ama hiç sitem etmeden elini onun omzuna koymakla ve bir iki kere sıvazlamakla yetindi. Neredeyse kendisi kadar ağır olan bu çocuğu kucağında taşıdığı zamanlarda da sakinleştirmek için aynı hareketi yapardı. Charley’nin gözleri yaşardı.

“İnan bana Liz,” dedi elinin tersiyle gözlerini silerek, “iyi bir kardeş olmaya ve sana olan borcumu bildiğimi kanıtlamaya çalışıyorum. Tek istediğim, benim için hayallerini biraz kontrol etmen. Kendime bir okul bulduğumda gelip benimle oturursun, o zaman da hayallerini kontrol etmen gerekecek, neden şimdi başlamıyorsun? Canını sıkmadım di mi?”

“Sıkmadın, Charley, sıkmadın.”

“Seni incitmedim di mi?”

“Hayır, Charley.” Ama bu cevap biraz zorlanarak verilmişti.

“Öyle bir niyetim olmadığına emin olduğunu söyle. Hadi! Bak, Bay Headstone durmuş duvarın üzerinden suların çekilmesini seyrediyor, artık gitme zamanı geldi demek. Hadi öp beni ve seni incitmek istemediğimi bildiğini söyle.”

Lizzie onun dediğini yaptı, birbirlerine sarıldılar ve yürüyüp öğretmene yetiştiler.

“Ama biz de ablanla aynı yöne gidiyoruz,” dedi Bradley, oğlan ona hazır olduğunu söyleyince. Sonra zahmetli, rahatsız bir hareketle kolunu kaskatı Lizzie’ye uzattı. Lizzie tam kendisine uzatılan kola girecekti ki elini hızla geri çekti. Bradley irkilerek ona baktı, o bir anlık dokunuşta Lizzie’ye itici gelen bir şey vardı sanki.

“Ben şu anda eve dönmek istemiyorum,” dedi Lizzie. “Sizin de gidecek çok yolunuz var, bensiz daha hızlı yürürsünüz.”

O sırada Vauxhall Köprüsü’ne yaklaştıkları için, oradan karşıya geçmeye karar verdiler ve Lizzie’yi orada bıraktılar; Bradley Headstone ayrılırken ona elini uzattı, o da kardeşiy-le ilgilendiği için kendisine teşekkür etti.

Hocayla öğrenci hızlı adımlarla, konuşmadan yürüyorlardı. Tam köprünün sonuna gelmişlerdi ki ceketini sırtına

atmış, ellerini arkada kavuşturmuş bir adam, ağzında purosuyla aheste aheste yürüyerek onlara yaklaştı. Bu adamın gamsız tavırları, tembel, mağrur havası, kaldırımında başkalarının iki katı kadar yer kaplaması, hemen oğlanın ilgisini çekti. Adam yanlarından geçerken, oğlan önce dikkatle ona baktı, sonra durup arkasından bakmaya devam etti.

“O baktığın kim öyle?” diye sordu Bradley.

“Hı!” dedi oğlan, düşünceli düşünceli kaşlarını çatarak, “şu Wrayburn denen adam!”

Oğlanın adamı incelediği kadar büyük bir dikkatle Bradley Headstone da onu inceliyordu.

“Kusura bakmayın, Bay Headstone, ama bu adamın burada ne işi var çok merak ettim!”

Geçici bir merakmış gibi konuşmuş ve yeniden yürümeye başlamış olsa da, yüzüne oturmuş o düşünceli ifadeyle, tekrar omzunun üzerinden baktığı, hocasının gözünden kaçmamıştı.

“Bu arkadaşından pek hoşlanmıyorsun galiba Hexam?”

“Hoşlanmam,” dedi oğlan.

“Neden?”

“Onu ilk gördüğümde, çok münasebetsiz bir biçimde çenemi tutmuştu,” dedi oğlan. “Ya o neden?”

“Hiç. Yani hiç gibi bir şey çünkü ablam hakkında söylediğim bir şey hoşuna gitmemişti”

“Ablanı tanıyor mu yani?”

“O sırada tanımıyordu,” dedi oğlan, yine kara kara düşünerek.

“Şimdi tanıyor mu?”

Oğlan düşüncelere öyle dalmıştı ki yanyana yürürlerken Bay Bradley Headstone’a boş boş bakmakla yetindi, o da

soruyu tekrarlamak zorunda kaldı; bunun üzerine başını sallayarak, “Evet, efendim,” dedi.

“Herhalde ablanı görmeye gidiyor o zaman.”

“Ne münasebet!” dedi oğlan çabucak. “Görüşecek kadar iyi tanımaz. Hem ben onun alnını karışlarım!”

Eskisine göre daha hızlı bir tempoyla bir müddet yürümüşlerdi ki hoca, öğrencisinin kolunu dirseğiyle omzu arasından tutarak sordu:

“Bana şu adamı anlatıyordun. Adı ne demiştin?”

“Wrayburn. Bay Eugene Wrayburn. Dava vekiliymiş ama işsiz güçsüz. Bizim eve ilk geldiğinde babam hayattaydı. İş için gelmişti; kendi işi olduğundan değil –o iş miş yapmaz– arkadaşıyla gelmişti.”

“Başka?”

“Ben bir tek bunu biliyorum. Babam öldüğünde de tesadüfen onu bulanlar arasındaymış. İnsanların çenelerini tutarak ortalıkta dolanıyordu herhalde; her nasılsa oradaymış işte. Sabahın köründe babamın öldüğü haberini ablama getirmiş, komşulardan Bayan Abbey Potterson’ı da getirmiş, alıştırma alıştırma söylesin diye. Öğleden sonra beni getirdiklerinde evin etrafında dolanıyordu –ablam yerimi söyleyecek kadar kendinde olmadığından beni bulamamışlar– neyse sonra çekti gitti.”

“Hepsi bu mu?”

“Hepsi bu efendim.”

Bradley Headstone, kendisi de düşüncelere dalmış gibi yavaş yavaş oğlanın kolunu bıraktı ve önceki gibi yan yana yürümeye devam ettiler.

Uzun bir sessizlikten sonra Bradley tekrar konuşmaya başladı.

“Herhalde – ablan –” kelimeler arasında tuhaf boşluklar bırakıyordu, “hiç eğitim görmedi, değil mi Hexam?”

“Öyle sayılır.”

“Baban istemediği için fedakârlıkta bulundu. Baban senin okumana da itiraz etmişti. Yine de –ablan– hiç de cahil birisi gibi görünmüyor ve konuşmuyor.”

“Lizzie’nin kafası çok iyi çalışır, Bay Headstone. Hiç eğitim görmeden bu kadar çalışması belki biraz fazla. Ben evdeki ateşin onun kitabı olduğunu söyledim çünkü oturup ateşe bakarken hep hayal kurardı – bazen çok düzgün hayaller.”

“Bu iş hoşuma gitmedi,” dedi Bradley Headstone.

Öğrencisi onun böyle ani, kati ve duygusal bir itirazda bulunmasına biraz şaşıtı ama bunu hocasının kendisine duyduğu ilginin kanıtı kabul etti.

Bu düşüncenin verdiği cesaretle konuştu: “Bunu size daha önce hiç açık açık söyleyememiştim Bay Headstone, siz de şahidimsiniz, bu gece buraya gelmeden önce bunu sizden duymaya da pek hazır değildim; ama sizin umduğunuz kadar iyi bir gelişme gösterirsem, bana çok iyi davranmış ablam yüzünden –rezil olacağım demiyorum çünkü onu kastetmiyorum– ama yüzüm kızaracak”

“Evet,” dedi Bradley Headstone ezbere, onun zihni bu noktaya hiç mi hiç temas etmediğinden, üzerinden hızla kayıp geçti, “bir de düşünülmesi gereken şu ihtimal var. Kendisi belli bir yere gelmeyi başarabilmiş bir adam – ablanı – beğenebilir, hatta zamanla – ablanla – evlenmeyi bile düşünmeye başlayabilir ve kafasındaki bütün eşitsizlikleri ve başka kaygıları yense bile, bu eşitsizlik ve kaygının bütün kuvvetiyle sürmesi çok hazin bir sakınca ve ağır bir ceza teşkil eder.”

“Ben de aynı şeyi söylüyorum, efendim.”

“Hı hı,” dedi Bradley Headstone, “ama sen sadece bir kardeşin gözüyle bakıyorsun. Benim varsaydığım durum çok daha ciddi; çünkü onu beğenen biri, bir koca, bu bağı bile isteye kurmuş olacaktır ve savunmak durumunda kalacaktır: halbuki kardeş öyle değil. Ne de olsa bu konuda elinden bir şey gelmez; halbuki bir eş için öyle demezler.”

“Haklısınız, efendim. Bazen, Lizzie babamın ölümünden sonra artık serbest olduğuna göre, onun gibi genç bir kadının kısa sürede pekâlâ kendisine yetecek kadar bilgiyi edinebileceğini düşünüyorum. Acaba diyorum Bayan Peecher. ..”

“Bu iş için Bayan Peecher’ı tavsiye etmem,” diye lafını kesti Bradley Headstone, biraz önce hasıl olan o kararlılıkla.

“Peki siz benim için böyle bir iyilikte bulunur muydunuz Bay Headstone?”

“Evet, Hexam, elbette. Bunu düşüneceğim. Uzun uzun düşüneceğim. İyice düşüneceğim.”

Ondan sonra okula ulaşana kadar hemen hemen hiç konuşmadan yürüdüler. Okulda, derli toplu Bayan Peecher’ın, iğne deliği gibi pencerelerinden birinde ışık vardı ve bir köşesinde Mary Anne oturmuş dışarıyı seyrediyordu, bu esnada masada oturan Bayan Peecher, kendisine dikeceği küçük, düzgün yeleğin, kahverengi kâğıttan çıkarttığı kalıbını birbirine ilıştirmekle meşguldü. Dikkatinizi çekerim, Bayan Peecher ve öğrencileri, ilmi bulunmayan dikiş sanatı konusunda Hükümet tarafından hiç desteklenmiyorlardı.

Mary Anne, pencereden dışarı bakarken parmak kaldırdı.

“Evet, Mary Anne?”

“Bay Headstone geri döndü, hocam.”

Bir dakika sonra Mary Anne tekrar parmak kaldırdı.

“Evet, Mary Anne?”

“İçeri girip kapısını kilitledi, hocam.”

Bayan Peecher yatmaya gitmeden önce işini toparlarken iç geçirmemek için kendini tuttu ve o yelek üzerinde olsa tam kalbinin üzerine gelecek yere, sivri mi sivri bir iğneyi sonuna kadar batırdı.

II

Eğitime Devam

Evin adamı, bebek terzisi ve süslü iğnedenliklerle mürekkep silicileri imalatçısı, küçük, alçak, eski koltuğunda oturmuş, Lizzie dönene kadar karanlıkta şarkı söylemişti. Evin adamı yaşça çok küçük olduğu halde, evdeki yegane güvenilir insan olması sebebiyle, büyük bir ağırbaşlılık kazanmıştı.

“Eee, Lizzie-Mizzie-Wizzie,” dedi, şarkısını yarıda bırakarak. “Dışarıdan ne havadisler var?”

“İçeriden ne havadisler var?” diye karşılık verdi Lizzie, bebek terzisinin upuzun, güzel, gür, sarı saçlarını, oyuncul bir edayla okşayarak.

“Körün tekinin dediği gibi: Dur bir bakayım, demiş. Bendeki son havadis, kardeşinle evlenmeyi düşünmüyorum.”

“Öyle mi?”

“Öyle,” dedi başıyla çenesini sallayarak. “Hoşuma gitmedi.”

“Hocasına ne dersin?”

“Bana nişanlı gibi göründü.”

Lizzie, saçları dikkatle şekilsiz omuzların üzerine yerleştirdikten sonra bir mum yaktı. Biraz bakımsız ama derli toplu ve temiz görünen odayı aydınlattı mum. Onu terzinin

gözlerinden uzağa, şömine rafına koydu, sonra oda kapısını ve sokak kapısını açıp, küçük, alçak koltukla, sakinini dışarıya bakacak şekilde çevirdi. Durgun bir geceydi ve hava güzel olduğunda, iş bittikten sonra daima yaptıkları bir şeydi bu. Tabloyu tamamlamak üzere Lizzie de koltuğun yanına bir sandalye çekti ve ona doğru uzanan eli, korumacı bir havayla alıp kolunun altına sıkıştırdı.

“Meftununuz Jenny Wren için, günün ve gecenin en güzel saati bu,” dedi evin adamı. Asıl adı Fanny Cleaver’dı ama çıt kuşunu anlatan şu çocuk şarkısındaki Jenny Wren ismini seçmişti kendine.

“Bugün çalışırken düşündüm de,” dedi Jenny, “keşke evlenene ya da en azından birisiyle çıkmaya başlayana kadar benimle kalsan, ne iyi olurdu. Çünkü biriyle çıkmaya başlarsam, şimdi senin yaptığın bazı şeyleri ona yaptırabilirim. Saçlarımı senin gibi tarayamaz ya da merdivenlerden senin gibi indirip çıkaramaz beni, hem hiçbir şeyi senin yaptığın gibi yapamaz; ama siparişleri eve getirebilir ve beceriksizce de olsa dışarıdaki işleri görebilir. Eli mahkum. Onu sağa sola koşturup epey terleteceğim!”

Jenny Wren’de –ne mutlu ona– bir kendini beğenmişlik vardı ve zamanı geldiğinde ‘ona’ yapacağı eziyetler ve ‘onu’ tabi tutacağı imtihanlar kadar kararlılıkla beklediği tek bir şey daha yoktu.

“Şu anda nerede olursa olsun, her kim olursa olsun,” dedi Bayan Wren, “ben onun bütün numaralarını bilirim, ayağını denk alsın.”

“Sence de ona karşı biraz acımasız değil misin?” diye sordu arkadaşı gülümseyerek ve saçlarını okşayarak.

“Hiç de değil,” dedi bilge Bayan Wren, engin bir tecrübe

havasıyla. “Bu adamlara acımasız davranmazsan, seni kaale bile almazlar. Ama ben asıl başka şey diyordum. Keşke benimle kalsan. Ah! Büyük harfle Keşke! Değil mi?”

“Bir yerlere gitme niyetim yok, Jenny.”

“Sakın öyle deme, göz açıp kapayana kadar gidersin yoksa.”

“Bu kadar itimat edilmeyecek biri miyim?”

“Altından gümüşten daha çok itimat ederim sana.” Tam o sırada Bayan Wren aniden konuşmayı keserek, gözleriyle çenesini büzdü ve bilgiç bir havayla baktı. “Aha!

Bu gelen kimdir Bitli piyade İsteddiği nedir Bir şeyler içmek. Dünyada bu kadar itimat edilecek başka da bir şey yok, canım.” Sokak kapısının önünde bir adam durdu. “Bay Eugene Wrayburn’dü değil mi?” dedi Bayan Wren. “Öyle diyorlar,” cevabını aldı. “Niyetin iyiye içeri gelebilirsin.”

“Değil,” dedi Eugene, “ama yine de geleceğim.”

Jenny Wren’le ve Lizzie’yle el sıkıştıktan sonra, Lizzie’nin tarafında kapıya yaslandı. Purosunu içerek dolaştığını söyledi (içip bitirmişti çoktan), dönüşte de bu taraftan geçeyim, şöyle bir uğrayayım demişti. Bu gece kardeşiyle mi görüşmüştü?

“Evet,” dedi Lizzie, biraz huzursuz bir tavırla.

Kardeşimiz gönül indirmiş! Bay Eugene Wrayburn, şu ileriki köprüde genç beyefendinin yanından geçmişti sanki. Yanındaki arkadaşı kimdi? “Öğretmeni.”

“Tabii. Halinden belliydi.”

Lizzie öyle hareketsiz oturuyordu ki huzursuzluğunu nasıl olup da ifade ettiği belli değildi, ama huzursuz olduğuna şüphe yoktu. Eugene her zamanki gibi rahattı; ama belki de Lizzie gözlerini yerden kaldırmadan oturduğu için,

Eugene'in dikkati başka şeyler üzerinde biraz daha kısa durduğu halde, onun üzerinde daha fazla yoğunlaşabiliyordu.

"Dikkate değer bir şey yok Lizzie," dedi Eugene. "Ama, arkadaşım Lightwood vasıtasıyla, gözümü sürekli Bay Riderhood üzerinde tutacağıma söz verdiğimden, zaman zaman gelip sözümü tuttuğumu, arkadaşımı da iş üzerinde tuttuğumu haber vermek istiyorum."

"Zaten buna hiç şüphem yoktu, efendim."

"İtiraf etmeliyim ki, genel itibariyle şüphe edilmesi gereken biriyimdir," dedi Eugene sakın bir tavırla.

"Neden ki?" diye sordu gözüpek Bayan Wren.

"Çünkü şekerim," dedi havai Eugene, "kötü, tembel köpeğin tekiyim."

"Madem öyle neden kendini ıslah edip iyi bir köpek oluyorsun?" diye sordu Bayan Wren.

"Çünkü şekerim," diye karşılık verdi Eugene, "bana o emeğin karşılığını verecek kimse yok. Teklifimi düşündün mü Lizzie?" Bunu daha alçak sesle söylemişti ama sadece ciddi bir mesele olduğu için; evin adamını dışarıda bırakmadan.

"Düşündüm, Bay Wrayburn ama kabul edemeyeceğim galiba."

"Boş gurur!" dedi Eugene.

"Bence öyle değil, Bay Wrayburn. Öyle değildir umarım."

"Boş gurur!" diye tekrar etti Eugene. "Ya ne olacak? Bu şeyin kendi başına bir maliyeti yok. Bana hiçbir şeye mal olmuyor. Benim için ne maliyeti olabilir? Onunla ne yaptığım ortada. Birisine bir faydam dokunsun istiyorum -şu dünyada bir kez olsun böyle bir şey yapmadım, bir daha ya-

pacağım da yok– senin cinsiyetindeki ve yaşındaki birine, şu kadar (daha doğrusu şu kadarcık) para vererek, haftanın birkaç gecesi buraya gelmek, fedakâr bir evlat ve abla olmasan zaten sahip olacağın eğitimi sana vermek istiyorum. İyi bir şey olduğunu biliyorsun, yoksa kardeşin o eğitimi alsın diye bu kadar uğraşmazdın. Madem öyle neden almayasın: Hele dostumuz Bayan Jenny de bundan istifade edebilecekken? Öğretmenliği kendim yapmayı ya da derslere gelmeyi istesem –ki olacak iş değil!– yine anlarım ama sen eğitimi alırken ben dünyanın öteki ucundaymış, hatta hiç dünyada değilmiş gibi olacağım. Boş gurur Lizzie. Çünkü gerçek gurur, kadir kıymet bilmeyen kardeşini ne utandırır ne de ondan utanır. Gerçek gurur, buralara hastaya doktor getirir gibi öğretmenler getirtmez. Gerçek gurur çalışıp bu işi başarır. Bunu gayet iyi biliyorsun çünkü boş gururunun benden alınana izin vermediği parayı kendin kazansan, gerçek gururun bu işi hemen ertesi gün yapar. Bu kadar. Başka bir şey söylemeyeceğim. Boş gururun yüzünden hem kendine hem ölmüş babana kötülük ediyorsun.”

“Babama mı, nasıl, Bay Wrayburn?” diye sordu Lizzie endişeli bir yüzle.

“Bir de soruyorsun. Onun cahil ve kör inadının yol açtığı sonuçlar ağırlaştırarak. Onun sana yaptığı hatayı düzeltmeyi reddederek. Seni mahkum ettiği, seni mecbur bıraktığı mahrumiyetin vebalini sürekli üzerinde bırakarak.”

Bir saat önce kardeşiyle de benzer konularda konuşmuş olan Lizzie için hassas bir noktaydı bu. Söyleyenin sesindeki değişiklik de etkisini bir kat daha arttırdı; bir anlık içtenlik, inanç, şüphe karşısında incinme, cömert ve bencillikten uzak ilgi. Genelde çok umursamaz ve gamsız görünen bu adamda

bu özellikleri görmek, kendi kalbinde bunların tam aksinin olduğunu hissettirdi Lizzie'ye. Ondan bu kadar aşağı, bu kadar farklı olduğu halde, çıkar gözetmeyen ilgisini reddetmek, hele bunu kendisinin peşinde olduğu ya da kendisinde bulmuş olabileceği şahsi bir cazibeyi kaale aldığı için yapmak neyin nesiydi? Yüreği ve niyetleri saf mı saf olan zavallı kız, bunu düşünmeye bile tahammül edemedi. Kendisinde böyle bir şeyden şüphe eder etmez, kendi gözünde iyice düştü ve başını eğip, Eugene'e kötü, vahim bir zarar vermiş gibi sessiz sessiz ağlamaya başladı.

"Üzme kendini," dedi Eugene, büyük bir şefkatle. "Umarım seni üzen ben değilimdir. Sadece sana olayı doğru bir bakış açısından göstermeye çalışmıştım; gerçi kabul ediyorum bu işi biraz bencilce yaptım çünkü hayal kırıklığına uğramıştım."

Ona bir hizmette bulunamadığı için hayal kırıklığına uğramış olmalıydı? Başka ne sebebi olabilirdi ki?

"O kadar da kalbim kırılmadı canım," dedi Eugene gülerek; "kırk sekiz saat sonra turp gibi olurum; ama gerçekten hayal kırıklığına uğradım. Senin için ve dostumuz Miss Jenny için böyle küçücük bir şey yapmak çok hoşuma gidecekti. Azıcık faydalı bir şey yapmanın verdiği yenilik duygusu vardı. Şimdi görüyorum ki bu işi çok daha iyi kotarabilirim. Sadece dostumuz Bayan Jenny için istiyormuş gibi davranabilirmişim. Kendimi Sir Eugene Elibol şeklinde yücelere çekebilirmişim. Ama öyle yapmacıklı çalımlardan anlamam hiç, onu yapacağıma hayal kırıklığına uğrarım daha iyi."

Lizzie'nin düşüncelerini okumak gibi bir hedefi varsa, büyük başarıyla o hedefe ulaşmıştı. Tümüyle tesadüf eseri olsa da şans yaver gitmişti.

“Bütün doğallığıyla belirivermişti karşımda,” dedi Eugene. “Kazara kucağıma top atmışlar gibi! Senin de bildiğin o iki sefer, tesadüfen oradaydım, Lizzie. İftiracı Riderhood’un takibe alınacağı sözünü, sana tesadüfen verebilecek durumdaydım. Ona inanmadığım konusunda seni temin ederek, üzümünün en koyu karanlığında sana bir nebze teselli vermeyi tesadüfen başardım. Yine o görüşmemizde, sana avukatların en aylağı, en kötüsü olduğumu ama kendi elimle kaleme aldığım bu davada onlardan hiç de daha namuslu olmadığının ortaya çıktığını ve babam temize çıkartma çabalarında, benim ve dolayısıyla Lightwood’un daima arkanda olacağımı söylemiştim. Bu yüzden de yavaş yavaş, sana – kolayca!– yardım edebileceğim gibi bir fikir belirdi kafamda, babanı birkaç dakika önce sözünü ettiğim, gerçekten işlediği o diğer suçtan temize çıkarmak için. Umarım kendimi doğru ifade edebilmişimdir çünkü seni üzdüğüm için gerçekten üzgünüm. Niyetim iyiydi demekten nefret ediyorum ama bütün dürüstlüğümlle söylüyorum ki iyiydi. Senin de bunu bilmeni isterim.”

“Bundan hiç şüphe etmedim, Bay Wrayburn,” dedi Lizzie; o hiçbir talepte bulunmadıkça pişmanlığı artıyordu.

“Bunu duyduğuma çok sevindim. Ama daha en baştan niyetimin bu olduğunu anlasaydın reddetmezdin herhalde. Değil mi?”

“Ben... ben sanmıyorum, Bay Wrayburn.”

“Güzel! Madem anladı, şimdi neden reddededin?”

“Sizinle konuşmak hiç kolay değil,” dedi Lizzie, biraz kafası karışmıştı, “çünkü söylediğim her şeyin sonuçlarını, daha söylediğim anda görüyorsunuz.”

“Bütün sonuçlar senin olsun,” dedi Eugene gülerek, “al

şu hayal kırıklığım üzerimden. Lizzie Hexam, sana büyük saygı duyduğuma göre, arkadaşı olduğuma ve hasbelkader beyefendi olduğuma göre, daha ne için tereddüt ediyorsun, hiç anlamıyorum.”

Sözlerinde ve tavrında, kızı ikna eden bir açıklık, güvenilirlik, samimi bir cömertlik vardı; bunlar Lizzie’yi ikna etmekle kalmadı, kendisinin başta kendini beğenmişlik olmak üzere bunların tam zıddı özelliklerin etkisi altında olduğunu düşünmesine de neden oldu bir kez daha.

“Artık daha fazla tereddüt etmeyeceğim, Bay Wrayburn. Umarım ilk başta tereddüt ettim diye hakkımda kötü düşünmezsiniz. Hem kendim için hem de Jenny için – senin yerine cevap vermeme izin veriyor musun Jennyciğim?”

Küçük mahlûk, dirseklerini koltuğun kollarına, çenesini ellerine dayamış, kendini geriye vermiş, dikkatle onları dinleyerek oturuyordu. Duruşunu hiç değiştirmeden, aniden öyle bir “Evet!” dedi ki, kelimeyi söylemekten ziyade doğradı adeta.

“Kendim ve Jenny adına, nazik teklifinizi minettarlıkla kabul ediyorum.”

“Kabul edilmiştir! Dava düşmüştür!” dedi Eugene, önce bu konuyu tümüyle rafa kaldırmış gibi elini hafifçe havada sallayıp sonra Lizzie’ye uzatarak. “Umarım bu kadar küçük bir şeyin bu kadar büyütüldüğünü görmem bir daha!”

Sonra oyuncul bir edayla Jenny Wren’le konuşmaya başladı. “Ben de bir bebek giydireyim diyorum, Bayan Jenny,” dedi. “O işe hiç kalkışmasan daha iyi,” dedi terzi. “Neden?”

“Kırarsın bebeği. Siz çocuklar hep böylesiniz.”

“Daha iyi ya, işler açılır, Bayan Wren,” dedi Eugene. “İnsanların sözlerini tutmaması, anlaşmalara uymaması, pazarlıkları bozmasının benim işlerimi açtığı gibi.”

“Orasını bilmem,” diye terslendi Bayan Wren; “ama onun yerine kendine bir mürekkep silici yapsan da işe koyulup onu kullansan daha iyi olur.”

“Hepimiz senin kadar hamarat olsak, daha emeklemeden çalışmaya başladık, pek de iyi olmazdı!”

“Sırtlarınız ve bacaklarınız için iyi olmazdı, onu mu diyorsun?” dedi küçük mahlûk, yüzü kıpkırmızı kesilerek.

“Yok, yok, hayır,” dedi Eugene, onun sakatlığıyla dalga geçiyor gibi olma fikrinden dehşete kapılmıştı; “İşler için iyi olmazdı, işler için. Ellerimizi kullanmaya başlar başlamaz işe koyulsak, her yer bebek terzisi dolardı.”

“Orası da doğru,” dedi Bayan Wren; “kırk yılın başı doğru bir şey söylediğin de oluyor.” Sonra ses tonunu değiştirdi: “Fikir demişken Lizzie,” ilk baştaki gibi yan yana oturuyorlardı, “bütün yaz burada tek başıma, çalışa çalışa bi hal olduğum halde nasıl oluyor da çiçek kokusu alıyorum acaba?”

“Herkes gibi olamaz mı,” dedi Eugene isteksizce –çünkü evin adamından biraz sıkılmaya başlamıştı– “gerçekten çiçek kokusu aldığın için, çiçek kokusu alıyor olamaz mısın?”

“Hayır,” dedi küçük mahlûk, tek dirseğini koltuğun koluna, çenesini de eline dayayıp dalgın dalgın karşıya baktı; “burası öyle güllük gülistanlık bir mahalle değil. Hem hiç değil. Yine de çalışmaya oturduğumda, göz alabildiğine uzanan çiçeklerin kokusunu alıyorum. Öyle kuvvetli gül kokusu geliyor ki burnuma, yerde öbek öbek gül yaprağı var sanıyorum. Dökülmüş yaprak kokusu alıyorum, öyle ki onları karıştırmak için elimi yere indiriyorum. Tarla sınırlarındaki pembe, beyaz alıç çiçeklerinin kokusu geliyor burnuma ve hiç görmediğim başka çiçeklerin. Ne de olsa pek çiçek görmüşlüğüm yok hayatta.”

“Ne güzel hayaller kuruyorsun, Jennyciğim!” dedi arkadaş; bu hayallerin çocuğa kayıplarını telafi için mi verildiğini sorar gibi Eugene’e baktı.

“Bana öyle geliyor, Lizzie. Hele duyduğum kuşlar yok mu! Ah!” dedi küçük mahlûk, elini kaldırıp yukarı bakarak, “nasıl da şakıyorlar!”

Bir an için yüzü ve hareketi çok etkileyici, hatta güzel göründü. Sonra çenesi yine dalgın dalgın elinin üzerine düştü.

“Bahse girerim benim kuşlarım başka kuşlardan daha güzel şakıyor, benim çiçeklerim başka çiçeklerden daha güzel kokuyor. Çünkü daha küçük bir çocukken,” o yıllar çok geride kalmış gibi bir sesle söylemişti bunu , “sabahın erken saatlerinde gördüğüm çocuklar, öteki çocuklardan çok başkaydı. Benim gibi değillerdi; üşümüş, korkmuş, üstü başı yırtık, dayak yemiş değillerdi; hiç acı çekmezlerdi. Komşuların çocukları gibi değillerdi; ciyak ciyak bağırarak beni korkudan titretmezler, benimle asla alay etmezlerdi. Hem öyle çoklardı ki! Hepsi beyaz elbiseli, etekleri sırma işlemeliydi, başlarında da parlak bir şey olurdu, çok iyi bildiğim halde yaptığım işlerde benzerini tutturamadım hiç. Işıklar saçan uzun sıralar halinde aşağı iner, hep birlikte bağırırlardı, ‘Bu acı çeken de kim? Bu acı çeken de kim?’ Onlara kim olduğunu söylediğimde, ‘Gel bizimle oyna,’ derlerdi. ‘Ben hiç oynamadım! Oynayamam!’ dediğimde etrafımı sarar, beni kaldırır, hafifletirlerdi. Onlar beni tekrar yere bırakıp da, ‘Sabırlı ol, tekrar geleceğiz,’ diyene kadar nefis bir rahatlık ve huzur duyardım. Onlar geleceği zaman, daha o uzun, parlak sıraları görmeden geleceklerini bilirdim çünkü çok uzaklardan, ‘Bu acı çeken de kim? Bu acı çeken de kim?’

diye sora sora gelirlerdi. Ben de onlara bağıırırdım, ‘Ey mübarek çocuklar, benim o fukara! Merhamet edin! Kaldırın beni hafifletin!’”

Bu hatıraları anlatırken eli yine yavaş yavaş havaya kalkmış, o kendinden geçmiş bakışlar geri dönmüş ve bayağı güzelleşmişti. Yüzünde birini dinliyormuş gibi bir gülümsemeyle bir müddet sessiz kaldıktan sonra, etrafına bakarak kendini topladı.

“Beni hiç eğlenceli bulmuyorsun; değil mi Bay Wrayburn? Benden bezmiş gibi bir halin var. Ama bugün Cumartesi, ben seni fazla tutmayayım.”

“Yani, Bayan Wren,” dedi Eugene, bu imadan faydalanmaya hazır, “benden gitmemi istiyorsun.”

“Malum, cumartesi gecesi,” dedi, “çocuğum birazdan eve gelir. Biraz belalı, fena bir çocuk benimkisi, azarlamaktan başımı alamıyorum. Hiç görme daha iyi.”

“Bebek mi?” diye sordu Eugene, neden bahsedildiğini anlamamış, bir açıklama bekliyordu.

Ama Lizzie, konuşmadan, sadece dudaklarıyla, “Babası,” deyince fazla oyalanmadı. Derhal kalktı. Sokağın köşesinde purosunu yakmak ve kendi kendine ondan sonra ne yapacağını sormak için durdu. Cevap belirsiz ve muğlaktı. Ne yapacağını kim bilebilirdi, kimin umurundaydı?

Köşeyi dönerken adamın biri ona çarptı ve sarhoşluktan dili dolanarak özür diledi. Bu adamın arkasından bakan Eugene, az önce çıktığı kapıdan içeri girdiğini gördü.

Adamın sallana sallana odaya girmesiyle Lizzie çıkmak için ayağa kalktı.

“Gitmeyin, Bayan Hexam,” dedi adam, uysal bir tavırla, zar zor konuşarak. “Sıhhatini kaybetmiş, perişan bir adam-

dan kaçmayın. Bu zavallı düşküne sohbetinizi bahşedin. Bula – bulaşıcı değil hastalığım.”

Lizzie mırıldanarak kendi odasında yapması gereken işler olduğunu söyleyip yukarı çıktı.

“Jennyciğim nasılmış?” dedi adam ürkeklikle. “Evlatların bir tanesi, ciğerimin köşesi, kalbi kırık, kötürüm Jenny Wren nasılmış?”

Evin adamı bu sözlere, kolunu bir komutan tavrıyla ileri uzatıp, kendisine söylenen sözlerdeki şefkati karşılıksız bırakan bir soğuklukla cevap verdi. “Git çabuk! Çabuk kendi köşene! Hemen kendi köşene geç!”

Acınacak haldeki adam itiraz edecekmiş gibi yaptı ama evin adamına direnmeyi göze alamadığı için gidip kendi utanç sandalyesine oturdu.

“Seni gidi seni!” diye bağırdı evin adamı, küçük parmağını ona doğrultarak. “Seni gidi rezil oğlan! Seni gidi yaramaz, kötü çocuk! Nedir bu yaptığın?”

Sinirleri boşalan adam, tepeden tırnağa her yeri ayrı titreyerek ellerini kızını teskin etmek için birazcık öne uzattı. Gözlerinden süzülen zelil yaşlar, yanaklarının parça parça kırmızısını ıslatmıştı. Şişmiş, kurşuni alt dudağı, sefil bir iniltiyle titriyordu. Patlak ayakkabılardan, zamanından önce kırılmış, seyrek saçlara kadar, pılı pırtı içindeki bütün bu yüz kızartıcı virane, alçakça yaltaklanıyordu. Babayla çocuğun böyle acayip bir biçimde yer değiştirmiş olmasının verdiği bir uygunsuzluk hissiyle değil, sadece azarlanmaktan kurtulma gayretiyle yapıyordu bunu.

“Senin bütün numaralarını bilirim ben!” diye bağırdı Bayan Wren. “Nereye gittiğini de biliyorum!” (bunu anlamak için münecim olmaya gerek yoktu gerçi) “Seni utanmaz ihtiyar!”

Zahmetle çalışan bozuk bir saat gibi tuhaf sesler çıkarak nefes alıp veren adamın hali perişandı.

“Sabahtan akşama çalış didin dur,” dedi evin adamı, “bunun için! Nedir bu yaptığın?”

Özel bir vurguyla söylenen ‘nedir’ kelimesinde her ne varsa, adamın içine gülünç bir korku salıyordu. Evin adamı ne zaman bu kelimeyi telaffuz edecek olsa –hatta daha etmeden– adamcağız iyice çöküyordu.

“Keşke seni içeri tıksalar,” dedi evin adamı. “Hücrelere, kara deliklere tıksalar keşke, farelerin, örümceklerin, böceklerin cirit attığı yerlere. Ben bilirim onların numaralarını, iyice gıdıklandılar adamı. Kendinden utanmıyor musun?”

“Utaniyorum, canım,” diye kekeledi baba.

“Madem öyle,” dedi evin adamı, muazzam bir manevi güç gösterisiyle babasını korkutup, tekrar o irkiltici kelimeyi telaffuz ederek, “Nedir bu yaptığın?”

“İnsanın kontrol edemediği bazı durumlar,” dedi sefil mahlûk hafifletici sebep olarak.

“Durumundan da kontrolünden de başlatma,” diye çıkıştı evin adamı, muazzam bir sertlikle, “lafa gel. Seni polise şikayet ederim, sarhoşluktan beş şilin ceza yazarlar, ödeyemezsin, ben de ödemem, ömür boyu içeri tıkarlar. Ömür boyu içeri tıklılmaya ne dersin?”

“İyi olmaz. Elden ayaktan düşmüş perişan bir adamım. Zaten günlerim sayılı,” diye ağlamaya başladı zavallı adam.

“Hadi bakalım!” dedi evin adamı, yanındaki sehpa, işi ni bilir bir edayla vurarak, bir taraftan da başını ve çenesini sallıyordu; “ne yapman gerektiğini biliyorsun. Hemen şimdi paranı çıkarıp buraya koyuyorsun.”

Uysal adam ceplerini karıştırmaya başladı.

“Maaşın yarısını harcamışsındır kesin!” dedi evin adamı.
“Şuraya koy! Ne kadar kaldıysa! Kuruşuna kadar!”

Ne kadar da uğraştı, kapakları sarkmış ceplerinde o parayı bulmak için; şu cepte zannediyordu ama orada yoktu; şu cepte olmaması gerekirdi ama oradaydı, çaktırmıyordu; şurada da bir cep olacaktı, sahi neredeydi o cep!

“Hepsi bu mu?” diye sordu evin adamı, sehpanın üzerine karman çorman bozuk paralar yığıldığında.

“Başka yok,” dedi adam korkuyla başını iki yana sallayarak.

“Bakalım gerçekten öyle mi? Yapman gerekeni biliyorsun. Bütün ceplerini ters yüz et, öyle de bırak!” diye bağırdı evin adamı.

Bu emri yerine getirdi baba. Onu öncekine nazaran daha aciz, daha gülünç gösterebilecek bir şey varsa o da kendini böyle sergilemesiydi.

“Burada sadece yedi şilin ve sekiz buçuk peni var!” diye bağırdı Bayan Wren, yığını düzenledikten sora. “Seni müsrif koca oğlan! Aç kal da gör gününü.”

“Lütfen beni aç bırakma,” diye yalvardı sızlanarak.

“Hak ettiğin muameleyi görsen,” dedi Bayan Wren, “kedi mamalarının artıklarıyla beslenirdin; kediler yemeğini bitirdikten sonra kalanlarla. Hadi yatağa şimdi.”

Bu emri yerine getirmek için köşesinden kalktığı anda, yine ellerini uzatarak bahanesini söyledi: “İnsanın kontrol edemediği bazı durumlar...”

“Bak hâlâ! Yatağa çabuk!” diye bağırdı Bayan Wren. “Konuşma. Seni affetmeyeceğim. Hemen yatağına!”

Başka bir ‘nedir’ kelimesinin yolda olduğunu hisseden adam, hemen bu buyruğu yerine getirerek kendini kurtar-

dı. Ayaklarını sürüyerek merdiveni çıktığı, odasının kapısını kapatıp kendini yatağa bıraktığı duyuldu. Biraz sonra Lizzie aşağı indi.

“Yemeğimizi yiyelim mi Jennyciğim?”

“Yemeyip de ne yapacağız, bünyeyi döndürecek bir şey lazım,” dedi Bayan Jenny omuzlarını silkerek.

Lizzie küçük tezgahın üzerine bir örtü serdi (evin adamı için normal masadan daha rahattı bu) ve üzerine alışık oldukları türden, mütevazı tayını koydu, sonra da kendine bir tabure çekti.

“Yemek vakti! Ne düşünüyorsun Jennyciğim?”

“Ayyaşın teki olmaya kalkarsa,” dedi, derin düşüncelerden sıyrılarak, “benimkine neler yapacağımı düşünüyordum.”

“Hiç öyle şey olur mu!” dedi Lizzie. “Evlenmeden halledersin sen o işi.”

“Halletmeye çalışırım ama beni aldatabilir. Bütün bu herifler türlü numaralar çevirip aldatırlar insanı!” Küçük yumruğu yine harekete geçmişti. “Öyle bir şey olursa ne yapacağımı anlatayım sana. O uyurken bir kaşığı ateşte kızarana kadar ısıtacağım, sonra bir tencerede içki kaynatacağım, kaşıқта cızlata cızlata bir parça alacağım, öteki elimle ağzını açıp –belki de ağzı açık uyuyordur zaten– kaynar içkiyi gırtlığına dökeceğim, onu haşlayıp boğacağım.”

“Eminim böyle korkunç bir şey yapmazsın,” dedi Lizzie.

“Yapmam mı? Belki ama yapmak isterdim!”

“Eminim istemezsin de.”

“İstemez miyim? Sen bu işleri daha iyi bilirsin. Ama sen benim gibi doğduğundan beri bunun içinde yaşamıyorsun –sırtın ağrımıyor, bacakların da sakat değil.”

Yemeklerini yerlerken, Lizzie onu daha sevimli, daha mülayim haline geri getirmeye çalıştı. Ama büyü bozulmuştu. Evin adamı, acı utançlar ve kaygılarla dolu bir evin adamıydı; o evin üst katındaki odada, o aşağılık adam, masum uykuya bile cismani bir barbarlık ve rezillik bulaştırıyordu. Bebek terzisi, küçük, şirret bir mahlûk olmuştu; dünyadan yana dünyevi, topraktan yana türabi.

Zavallı bebek terzisi! Onu yükseltmesi gereken eller tarafından nasıl da çekilmişti aşağı defalarca; o ebedi yolculukta yolunu kaybedip bir kılavuz aradığında nasıl da yanlış istikamete gönderilmişti. Zavallı, zavallı, küçük bebek terzisi!

III

Bir Parça İş

Britanya, günün birinde oturuyor, (belki de bakır paraların üzerinde resmedildiği şekilde, miğferi, mızrağı, kalkanıyla) düşünüp taşıyor ve birdenbire Veneering'i Parlamento'da istediğine karar veriyor. Veneering'in 'temsil gücü olan' bir adam olduğu –şu sıralar etrafa şöyle bir bakınca haksız sayılmaz– ve Majestelerinin sadık Avam Kamarası'nın onsuz eksik kalacağı kanaatine varmış. Derken Britanya, hukukçu bir ahabına, Veneering beş bin pound 'çıkabilirse', mektup başına iki bin beş yüz pound gibi çok cüzi bir meblağ karşılığı, iki adet takdim mektubu yazabileceğini cılatıyor. Britanya ve hukukçu bey, bu parayı kimsenin almayacağı üzerinde anlaşıyorlar ama para bir kere çıkarılmış ya artık ne sihirdir ne keramet geri dönüşü olmaz.

Britanya'yla böyle içli dışlı olan hukukçu bey, söz konusu hanımdan aldığı talimatla derhal Veneering'e koşuyor; Veneering çok gurur duyduğunu ama 'arkadaşlarının arkasında duracağına' emin olmak için biraz zamana ihtiyacı olduğunu söylüyor. Bu kadar mühim bir karar söz konusu olduğunda, kendisine düşenin 'arkadaşlarının arkasında duracağı' konusunda tam bir netlik elde etmek olduğunu söy-

luyor. Hukukçu beyefendi, bu uğurda fazla zaman harcamanın müvekkilinin zararına olacağını belirtiyor, zira Britanya hanımının altı bin pound çıkarabilecek başka bir tanıdığı var; ama Veneering'e dört saat mühlet tanıyabileceğini söylüyor.

Bunun üzerine Veneering, Bayan Veneering'e, "Çalışmak lazım," diyerek, iki tekerlekli, hafif, hızlı bir arabaya atlıyor. Bayan Veneering de tam o dakikada bebeği dadiya teslim ediyor; kafasının içinde şahlanan zekâyı gemlemek için sivri parmaklarını alnına bastırıyor; arabayı hazırlatıyor; Ophelia ve kendini kurban eden eski zaman kadınlarından istediğiniz herhangi birinin karışımı, dalgın ve kendini adanmış bir tavırla tekrar ediyor, "Çalışmak lazım."

Veneering sürücüye, Waterloo Savaşı'ndaki süvari birlikleri gibi sokaklarda Halkın üzerine hücum etmesini buyurduğu için, kudurganca St. James'e, Duke Sokağı'na intikal ediyor. Twemlow'u evinde buluyor, saçlarına yumurta akıyla bir şeyler yapmış olan gizemli bir sanatçının elinden yeni çıkmış. Yapılan işlem, Twemlow'un yumurta uygulamasından sonra iki saat boyunca, dimdik yukarı kaldırılmış saçlarını yavaş yavaş kurumaya bırakmasını gerektirdiği için, kendisi bu heyecan verici malumatı almak için olabilecek en müsait durumda; Fish Street Hill'deki Büyük Londra Yangını anıtının kaidesindeki alevlerle, klasiklerin en bilinen hikâyelerinden birinde Kral Priamos'un tüylerinin aldığı hal arası bir şey.

"Sevgili Twemlow," diyor Veneering, iki elini birden tutarak, "en sevdiğim, en eski dostum olarak..."

("Artık şüphe çekmeye gerek kalmadı," diye düşünüyor Twemlow, "benmişim işte!")

"Kuzeniniz Lord Snigsworth, adını benim komiteme

yazdım mı? Lord hazretlerinin bizzat kendisinin gelmesini istemiyorum; sadece adını kullanmamıza izin verse. İzin verir mi sizce?”

Aniden karamsarlığa kapılan Twemlow, “Hiç zannetmem,” diye cevap veriyor.

“Benim siyasi görüşlerim de,” diyor Veneering, böyle bir şeye sahip olduğunu ilk defa fark ederek, “Lord Snigsworth’ünkilerle aynı, belki kamu yararına bana ismini verebilir.”

“Olabilir,” diyor Twemlow; “ama...” Yumurta aklarını unutup dalgın dalgın kafasını kaşıdığı anda, ne kadar yapış yapış olduğunu hatırlayıp iyice keyfi kaçıyor.

“Bizim gibi eski ve yakın dostlar arasında,” diye devam ediyor Veneering, “bu konularda teklif olmaz. Yapmak istemeyeceğiniz ya da yapmakta zorlanacağınız bir şey istersem lütfen hiç çekinmeden söyleyin.”

Twemlow bu konuda söz veriyor, sözünü tutmaya kararlı olduğu da her halinden belli oluyor.

“Snigsworthy Park’a bir mektup yazmaya ve Lord Snigsworth’dan böyle bir iyilikte bulunmasını rica etmeye ne dersiniz? Tabii bu ricamız gerçekleşirse tamamen sizin sayenizde olduğunu bileceğim; siz de kendisine olayı tümüyle kamu yararı açısından haber verirsiniz. Bir itirazınız var mı?”

Twemlow elini alnına koyarak, “Benden söz vermeme talep ediyorsunuz,” diyor.

“Evet öyle, sevgili Twemlow.”

“Böyle bir söz verirsem şerefle yerine getirmemi de beklersiniz.”

“Elbette, sevgili Twemlow.”

“Bu durumda; lütfen beni anlayın,” diyor Twemlow

büyük bir kibarlıkla, sanki başka bir durumda olsa kendinden isteneni hemen yapacakmış gibi – “bu durumda, Lord Snigsworth’le herhangi bir irtibat kurma konusunda beni mazur görmenizi rica edeceğim.”

“Ne demek, ne demek!” diyor Veneering, muazzam bir hayal kırıklığına uğradığı halde, aşırı bir ateşlilikle Twemlow’un elini iki eliyle birden sıkıyor.

Zavallı Twemlow’un, gut hastalığı yüzünden iyice huy-suzlaşmış soylu kuzenine mektup yazmaktan kaçınmasına şaşmamak lazım, zaten ona geçinmesi için küçük bir aylık bağlamış olan soylu kuzeni de, verdiği her kuruşun acısını çıkartıyordu; Snigsworthy Park’a ne zaman gitse Twemlow’u askeri bir idare altına alır; şapkasını belli bir kancaya asma-sını, belli bir sandalyeye oturmasını, belli insanlarla belli ko-nularda konuşmasını ve belli faaliyetlerde bulunmasını emre-derdi; mesela Aile Cilasını (ve tabii ki resimlerini) övmek ve ısrar edilmediği müddetçe Aile Şaraplarından içmemek gibi.

“Yine de sizin için bir şey yapabilirim,” diyor Twemlow; “sizin için çalışabilirim.”

Veneering ona teşekkür ediyor.

Twemlow bu sefer canlanmaya başlıyor, “Kulübe gide-yim; bakalım, şimdi saat kaç?”

“On bire yirmi var.”

“O zaman,” diyor Twemlow, “on ikiye on kala kulüpte olurum, akşama kadar da orada kalırım.”

Veneering arkadaşlarının arkasında olduğunu hissediyor ve “Teşekkür ederim, teşekkür ederim. Size güvenebileceği-mi biliyordum. Size gelmek üzere evden çıkarken –elbette bu kadar önemli bir konuda ilk size geldim sevgili Twem-low– Anastatia’ya ‘Çalışmak lazım’ dedim.”

“Haklısınız, çok haklı,” diyor Twemlow. “Hanımefendi de çalışıyorlar mı?”

“Tabii,” diyor Veneering.

“Harika!” diye bağırıyor Twemlow, pek kibar bir beyefendi ne de olsa. “Hanımların bu konulardaki incelikleri bambaşka. Onlar arkamızda olduktan sonra sırtımız yere gelmez.”

“Ama Avam Kamarası’na girmem konusunda ne düşündüğünüzü henüz söylemediniz,” diyor Veneering.

“Bana sorarsanız,” diyor Twemlow hisli bir edayla, “Londra’nın en iyi kulübüdür.”

Veneering tekrar teşekkür ediyor, aşağı koşuyor, arabasına dalıyor ve sürücüye Britanya halkına dalmayı buyurduktan sonra Şehre doğru hücumla geçiyor.

Bu arada telaşı artıkça artan Twemlow saçlarını olabildiğince yatırıyor –ama pek de iyi başaramıyor zira yapışkan uygulamanın ardından saçları asileşmiş ve üstlerinde de hamur gibi tabaka oluşmuş– ve söz verdiği saatte kulübe intikal ediyor. Kulüpte hemen büyük bir pencerenin önünü kapıyor, yazı malzemelerini ve bütün gazeteleri önüne alıyor, bütün salon tarafından saygıyla seyredilebilecek şekilde yerine mihlanıyor. İçeri birisi girip de ona selam verdiğinde, “Veneering’i tanıyor musun?” diye soruyor, adam, “Hayır, kulüp üyelerinden mi?” diyor, Twemlow, “Evet. Tavsiyeyle Avam Kamarası’na aday olmuş,” adam esneyerek, “Ya! O kadar paraya değer inşallah!” diyor ve uzaklaşıyor. Akşam saat altıya doğru Twemlow bu işin çok iyi üstesinden geldiğine kendini artık iyice ikna etmeye başlıyor ve Parlamento aracı olmadığına pişman oluyor.

Veneering, Twemlow’dan Podsnap’ın iş yerine koşuyor.

Podsnap'ı ayakta gazete okumaktayken buluyor; şaşırtıcı bir keşifte bulunmuş ve bu konuda nutuk atmaya meyilli, İtalya İngiltere değilmiş meğer. Veneering, hürmetle Podsnap'ın bu hikmet dolu düşünce akışını bölmek için izin istiyor ve kendisine yeni gelişmeleri duyuruyor. Podsnap'a siyasi fikirlerinin aynı olduğunu söylüyor. Siyasi fikirlerinin, Podsnap'ı dinleye dinleye oluştuğunu ima ediyor. Açıktan açığa Podsnap'ın 'arkasında' olup olmayacağını soruyor.

Podsnap ciddileşiyor, "Söyle Veneering, benden bir tavsiye ister misin?"

Veneering biraz duralayarak, onun kadar eski ve iyi bir arkadaşın...

"Evet, evet, orası öyle," diyor Podsnap; "Cepcilerin* önerisini bütün şartlarıyla kabul etmeye karar verdin mi yoksa bu konuda benden fikir mi soruyorsun?"

Veneering yüreğinin arzusu ve ruhunun susuzluğunu tekrar ediyor: Podsnap'ın arkasında olduğunu bilmek.

"Bak seninle açık konuşayım Veneering," diyor Podsnap kaşlarını çatarak. "Parlamento'da olmadığımı bakarak, bu kurumla hiç ilgilenmediğimi anlamışsındır."

Tabii, elbette, Veneering bunun farkında! Podsnap Parlamento'ya girmek istese, ışık hızıyla, göz açıp kapayana kadar kendini orada bulur zaten.

* Avam Kamarası'na aday olanların seçim kazanmalarının en garantili yolu, bir 'pocket-borough' (cep kasabası) satın almak, yani çok az sayıda seçmeni olan ya da seçmenlerin çoğunun tek bir kişi ya da ailenin denetiminde olduğu yerlerden gerekli rüşvetleri vererek aday olma. Dickens birçok eserinde bu uygulamayla alay etmiş ve herkesin bildiği bu 'cep kasabası' tabirine her seferinde farklı bir isim uydurmuştur. Bu kitapta kullandığı 'Pocket-Breaches' deyiimi, yaptıkları onca masraf yüzünden cebî delinmiş kişiler gibi bir anlama gelir, ama 'ceplemek' ve 'çantada keklik görmek' gibi yan anlamları da vardır. Ben bütün bu anlamları ifade etmek için 'Cepçiler' demeyi uygun gördüm. —fn

“Uğraştığıma değmez,” diye devam ediyor Podsnap, biraz yumuşayarak. “Benim mevkiindeki birine katacağı bir şey yok. Ama benden farklı konumdaki insanlar için bunu adeta bir kural gibi ortaya koymak istemem. Uğraştığına değeceğini ve mevkiine bir şey katacağını düşünüyorsun. Öyle mi?”

Podsnap’ın arkasında olması şartıyla, Veneering bu fikirde.

“O zaman benden tavsiye istemiyorsun,” diyor Podsnap. “Peki. Ben de sana tavsiye vermem. Benden yardım istiyorsun. Peki. Senin için çalışırım.”

Veneering ona hemen teşekkür ediyor ve Twemlow’un çoktan çalışmaya başladığını söylüyor. Podsnap, birilerinin çoktan çalışmaya başlamasından pek de hoşnut kalmıyor –bunu haddini bilmemek olarak algılıyor– ama Twemlow olduğu için hoş görüyor ve iyi yerde tanıdıkları olan bir kocakarı olduğunu, ondan kimseye zarar gelmeyeceğini buyuruyor.

“Bugün yapacak fazla bir işim yok,” diye ekliyor Podsnap, “bazı nüfuzlu kimselerle görüşebilirim. Aslında akşam yemeğe davetliydim ama Bayan Podsnap’ı yalnız gönderirim, ben de kendi işime bakıp seninle saat sekizde akşam yemeğinde buluşurum. İlerlemeleri birbirimize haber verip, notlarımızı kıyaslarsak iyi olur. Dur bakalım. Şöyle etrafta dolaşacak bir iki faal, enerjik, beyefendi tavırlı adama ihtiyacın var.”

Veneering etraflıca düşünüp taşındıktan sonra, Boots ve Brewer aklına geliyor.

“Sizin evde tanışmıştım,” diyor Podsnap. “Evet. Onlar olur. İkisine de birer araba tutmalı, sağa sola gitsinler.”

Veneering, böyle muazzam idari fikirleri olan bir arka-

daşa sahip olmanın ne büyük bir bahtiyarlık olduğunu beyan ediyor ve Boots'la Brewer'ın böyle sağa sola koşturması fikri içini ferahlatıyor, hem seçim havası hem de gerçekten işe koyulma hissi verdiği için. Podsnap'tan ayrılıp dörtmala Boots'la Brewer'a gidiyor, ikisi de anında coşkuyla arkasındaki yerlerini alıyor ve birer arabaya atlayıp farklı yönlere doğru yıldırım hızıyla harekete geçiyorlar. Sonra Veneering, Britanya'yla sıkı fıkı olan hukukçu beyefendiye geri dönüyor ve onunla bazı hassas iş meselelerini konuşuyor ve bağımsız seçmenlere hitaben bir metin hazırlıyor, bir denizcinin baba evine dönmesi gibi bu seçimde onların bağrına geri döneceğini yazıyor; söz konusu yere hayatında bir kez olsun gitmemesi bir yana nerede olduğunu bile tam olarak bilmese de laf fiyakasından bir şey kaybetmiyor.

Bu olaylı saatler esnasında Bayan Veneering de boş durmuyor. Arabanın tastamam hazırlanıp kapının önüne çekilmesiyle, kendisinin tastamam hazırlanıp içine binmesi bir oluyor ve 'Lady Tippins'e buyuruyor. Bu büyüleyici hanım, Belgravian Borders'ta bir korsecinin üst katında oturuyor; zemin kattaki vitrinde gerçek insan boyutunda bir manken var, mavi iç çamaşırılı, seçkin bir güzel, masum bir şaşkınlıkla omzunun üzerinden şehre bakıyor, elinde dantel bir korse. Bu haldeyken yakalandığına göre ne kadar şaşırırsa az.

Lady Tippins evdeler mi? Lady Tippins evdeler, odaları aydınlatılmamış, sırtlarını kurnazca pencereye vererek oturmuşlar (aşağıdaki vitrindeki hanım gibi ama başka sebeplerden). Lady Tippins, sevgili Bayan Veneering'i bu kadar erken bir saatte –sabahın körü diyor, cici mahlûk– gördüğüne öyle şaşmış ki, bu hissin tesiriyle kaşları yukarı kalkacak gibi oluyor.

Bunun üzerine Bayan Veneering daldan dala atlayarak, Veneering'e Parlamento'da Cepçilerden bir koltuk teklif edildiğini; onun arkasında olmak gerektiğini; Veneering'in "Çalışmak lazım" dediğini; bir eş ve anne olarak Lady Tippins'ten çalışmasını rica etmek için geldiğini; arabanın çalışmalarda kullanılmak üzere Lady Tippins'in emrine amade olduğunu; kendisinin, yani bu yepyeni, zarif arabanın sahibesinin de icap ederse eve –ayakları dahi kanasa– yayan döneceğini ve bebeğin beşiği yanında düşüp bayılana kadar çalışacağını (ne şekilde olduğu belirtilmese de) anlatıyor.

"Canım," diyor Lady Tippins, "topla kendini; onu Parlamento'ya sokacağız." Bunu der demez de gerçekten çalışmaya, Veneering atlarını da çalıştırmaya başlıyor Lady Tippins; tanıdığı herkese gidiyor, hoş sohbetini ve yeşil yelpazesini en elverişli şekilde kullanarak konuştuğu konuşuyor, Cancağızım, bakalım ne diyeceksin bu işe? Ben neyim bil bakalım? Hayatta tahmin edemezsin. Seçim aracı rolündeyim. Kimin için mi? Cepçiler için. Peki neden? Çünkü dünyadaki en yakın arkadaşım kendine bir koltuk satın almış. Dünyadaki en yakın arkadaşım kim? Veneering diye bir adam. Keza karısı da dünyadaki en yakın bir başka arkadaşım; şu işe bak bebeklerini unuttum, o da bir başkası. Görüntüyü kurtarmak için bu küçük komediyi oynuyoruz işte, eğlenceli değil mi? Ama işin asıl eğlenceli tarafı, kimse bu Veneeringler kimdir bilmiyor, onlar da kimseyi tanımıyor ama Cin Hikâyeleri'nden çıkma bir evleri var ve Binbir Gece Masalları'ndaki ziyafetler gibi yemekler veriyorlar. Merak mı ettin şekerim? Kolay, tanışırsın. Gelip evlerinde bir yemek yersin. Canını sıkmazlar merak etme. Kimleri istiyorsun söyle. Kendimize göre bir grup yaparız, emin

ol onlar bize hiç karışmaz. O altın ve gümüş develeri göreceksin. Yemek masalarına Kervan diyorum ben. Benim Veneeringler'e yemeğe gel mutlaka, sadece bana aitler, benim mallarım, dünyadaki en sevgili dostlarım! Ama en önemlisi oyunu ona vereceğine, bu konuyu takip edeceğine, Cepçilerden başka kimseye vermeyeceğine söz ver; hoş bize kalsa bu abuk sabuk işlere beş kuruşumuzu bile vermeyiz ama bu dürüst adamcağızlar bu işlere girince biz de bu zımbırtılara bulaşıyoruz işte.

Büyüleyici Tippins'in öne sürdüğü bu görüşte, yani çalışmanın ve birilerinin arkasında olmanın sadece zevahiri kurtarmaktan ibaret olduğu görüşünde bir gerçek payı olabilir ama tümüyle doğru sayılmaz. Arabalara atlayıp 'sağa sola gitmekle' güzel Tippins'in zannettiğinden çok daha fazlası başarıyor ya da başarılımış kabul ediliyor – ki aynı kapıya çıkar. Sadece arabalara atlayıp etrafta dolaşmakla nice ne idüğü belirsiz şöhretler ediniliyor. Hele Parlamento işlerinde. Birini Parlamento'ya sokmak için olsun, çıkarmak için olsun, bir yasayı geçirmek için olsun engellemek için olsun her ne için olursa olsun delice bir telaşla sağa sola koşturmaktan –kısacası arabalara atlayıp sağa sola gitmekten– daha etkili bir yöntem yok.

Belki de bu durum bilindiğinden, deliler gibi çalıştığına hiç şüphesi olmayan Twemlow, ondan hiç de aşağı kalmadığını düşünen Podsnap, onun bile fevkinde olduklarını düşünen Boots ve Brewer, saat sekizde Veneering'in evinde akşam yemeği için buluştuklarında, Boots'la Brewer'ın arabalarının kapıdan ayrılmamasına, en yakın ahırdan birkaç kova su getirilip hemen oracıkta atların bacaklarına dökülmesine, zira arabaların her an kullanıma hazır olması gerek-

tiğine karar verildi. Söz konusu çevik ulaklar, Analitik'ten şapkalarını anında bulabilecekleri bir yere koymasını talep ettiler; tulumlarının başında, muazzam bir yangın haberi almayı beklerken hızlı hızlı atıştıran itfaiyeciler gibi yediler (miktardan yana bir fedakârlıkta bulunmasalar da).

Bayan Veneering, yemeğe başlarken, bitkin bitkin, birkaç gün daha böyle çalışmayı kaldıramayacağını söylüyor.

“Birkaç gün daha böyle çalışmayı hiçbirimiz kaldıramayız,” diyor Podsnap; “ama onu sokacağız!”

“Sokacağız,” diyor Lady Tippins, yeşil yelpazesini şen bir edayla sallayarak “Adayımız Veneering!”

“Sokacağız!” diyor Twemlow.

“Sokacağız!” diyor Boots’la Brewer.

Doğrusu onu Parlamento’ya sokmamaları için pek de bir sebep yok, ne de olsa Cepçiler ile pazarlık bağlanmış, bir itiraz da yok. Yine de sonuna kadar ‘çalışmaları’ gerektiğine, çalışmazlarsa beklenmedik bir şey çıkabileceğine hükmediyorlar. Önceki çalışmalarından bitap düştüklerine, onları bekleyen çalışmalar için de güç toplamaları gerektiğine de karar vererek Veneering’in şarap mahzenine müracaat ediyorlar. Bunun üzerine Analitik’e en seçme şarapları getirmesi buyuruluyor ve ‘arkasında durma’ lafını söylemek zorlaşıyor; Lady Tippins oyuncu bir edayla sevgili Veneering’in arkasında durmanın gerekliliğini vurguluyor; Podsnap herkesi onun arkasında durmaya davet ediyor; Boots’la Brewer artasında kurma niyetlerini dile getiriyorlar; Veneering de bu sadık dostlara, aykasduydukları için gözleri dolu dolu teşekkür ediyor.

Bu ilham dolu anda Brewer günün en tutulan fikrini ortaya atıyor. Saatine bakıyor ve (Guy Fawkes gibi) Avam

Kamarası'na gidip şöyle bir ortalığı kolaçan edeceğini söylüyor.

“Bir iki saat lobide oyalanırım,” diyor Brewer yüzünde son derece gizemli bir ifadeyle, “her şey yolundaysa geri dönmem, arabama sabah dokuzda gelmesini söylerim.”

“En iyisi,” diyor Podsnap.

Veneering bu son hizmeti nasıl takdir edeceğini bilmediğini belirtiyor. Bayan Veneering'in şefkatli gözleri yaşıyor. Boots kıskanıyor, gözden düşüyor ve kafasının o kadar da iyi çalışmadığına hükmediliyor. Hepsi birlikte Brewer'ı uğurlamak için kapıya toplanıyor. Brewer arabacıya, “Hayvan dinlendi mi?” diye soruyor, atı dikkatle inceleyerek. Arabacı atın zıpkın gibi olduğunu söylüyor. “Koş o zaman arabaya,” diyor Brewer; “Avam Kamarası'na.” Araba ileri atılıyor, Brewer kendini içeri atıyor, hepsi arkasından el sallıyorlar ve Bay Podsnap, “Bu sözlerimi bir kenara yazın. Bu adamın kafası çalışıyor, bu adam hayatta bir yerlere gelir,” diyor.

Veneering'in Cepçilerin adamlarına usulünce bir kem-kümlemede bulunma zamanı geldiğinde, sadece Podsnap ve Twemlow ona eşlik ediyorlar, bu ücra bölgeye yaptığı tren yolculuğunda. Hukukçu beyefendi Cepçiler Bölge Merkezinde, üzeri açık bir arabaya yapıştırılmış bir afiş, “Adayımız Veneering”; sırttan halkın arasından, azametle, direkler üzerindeki cılız, küçük belediye binasına gidiyorlar, aşağıdaki boşlukta soğan ve ayakkabı bağı satılıyor, hukukçu beyefendi buranın çarşı olduğunu söylüyor; işte Veneering bu binanın penceresinden onu dinleyen toprağa hitap ediyor. Onun şapkasını çıkarmasıyla, Podsnap, önceden Bayan Veneering'le kararlaştırdıkları üzre, söz konusu eş ve anneye “Çıktı” diye telgraf çekiyor.

Veneering konuşmanın her zamanki çıkmaz sokaklarında yolunu kaybettiğinde Podsnap'la Twemlow, Bravo, çok doğru! diye bağıyorlar, bazen çok talihsiz bir çıkmaz sokaktan geri gelmeyi başaramadığında, "Bra-voooo! Yaşaaa, varoooo!" diyorlar, söylenen şeylerdeki zekâ pırıltılarından gözleri kamaşmış gibi. Ama Veneering takdire şayan iki husus ortaya koyuyor; bunlar o kadar isabetli ki, merdivenlerde başbaşa verdikleri esnada, Britanya'yla sıkı fıkı olan hukukçu beyefendiden kendisine çıtlatılmış olsa gerek.

Birinci husus şu. Veneering çok orjinal bir mukayesede bulunarak ülkeyi gemiye benzetiyor; gemiye Devlet Teknesi diyor, Başbakana Dümenci. Veneering'in amacı sağında duran arkadaşının (Podsnap) zengin bir adam olduğunu Cepçilere duyurmak. Nihayet konuşmayı şuraya bağlıyor, "Peki beyler, Devlet Teknesinin gövdesindeki tahtalar sağlam değilse, ya da Dümenci işini bilmiyorsa, dünyaca ünlü ticaret prensleri arasında yer alan Denizyolları Sigortacılarımız, onları sigortalar mı beyler? Ona kefil olurlar mı? Onun riskini alırlar mı? Size bir şey diyeyim mi beyler, kendisi bu alanının en saygın üyelerinden olan, şu sağımdaki saygıdeğer dostuma bu soruyu sorsam cevabı hayır olacaktır."

İkinci husus şu. Twemlow'un, Lord Snigsworth'le akraba olduğu gerçeğinin duyurulması. Veneering muhtemelen hiçbir şekilde mümkün olamayacak hayali bir durum ortaya atıyor (gerçi çizdiği tabloyu ne başkaları ne de kendi anlayabildiği için o kadar da imkânsız görünmüyor) ve oradan amacına doğru ilerliyor. "Evet beyler, böyle bir programı toplumun hangi sınıfına önersem alay ve küçümsemeyle karşılanırdı. Böylesi bir programı şehrinizin –ama burada daha şahsi davranıp, şehrimiz diyeceğim– kıymetli ve zeki

tüccarlarından hangisine önersem bana şu cevabı verirdi. ‘Olmaz öyle şey!’ Aynen böyle derdi, beyler. Dürüst bir infiale ‘Olmaz öyle şey!’ derdi. Peki ya sosyal basamakların daha yukarısına tırmansaydım. Mesela solumdaki saygıdeğer dostumun koluna girip onunla atalarının korusundan, Snigsworthy Park’ın ulu kayırdan altından geçip o asil malikâneye yaklaşıyaydım, avluyu geçip kapıdan girseydim, merdivenden çıkıp odadan odaya geçseydim ve kendimi dostumun yakın akrabası Lord Snigsworth’un aziz huzurunda bulsaydım. Bu saygıdeğer asilzadeye, ‘Lordum, hazretlerinizin huzuruna, yakın akrabamız olan solumdaki dostum tarafından takdim edilmemin sebebi bu programı sunmaktır,’ desem, lord hazretleri ne cevap verirdi? ‘Olmaz öyle şey!’ derdi. O da aynı cevabı verirdi, beyler. ‘Olmaz öyle şey!’ O yüce makamında, farkına varmadan, kasabamızın kıymetli ve zeki tüccarının dilini kullanırdı, solumdaki dostumun yakın ve sevgili akrabası, gazapla ‘Olmaz öyle şey!’ derdi.”

Veneering bu başarılı çıkışla sözlerine son veriyor ve Bay Podsnap, Bayan Veneering’e “indi,” diye telgraf çekiyor.

Sonra hukukçu beyefendiyle otelde yemek yeniyor, sonra sırasıyla aday gösterilme ve seçilme işleri hallediliyor. Nihayet Bay Podsnap, Bayan Veneering’e son telgrafi çekiyor, “Onu Parlamento’ya soktuk.”

Veneering malikânesine döndüklerinde onları bir başka ihtişamlı yemek bekliyor, ayrıca Lady Tippins, Boots ve Brewer. Herkes tevazuyla onu asıl ‘sokanın’ kendisi olduğunu düşünüyor; ama herkes bir konuda hemfikir, o da Brewer’ın gösterdiği yararlığın, o gece ortalığı kolaçan etmek için Avam Kamarası’na gitmesinin bitirici darbeyi vurduğu konusunda.

Akşamleyin Bayan Veneering dokunaklı küçük bir hadise anlatıyor. Bayan Veneering zaten ağlamaya meyilli bir hanım olduğundan, son zamanlarda yaşadığı heyecanlar bu meylini iyice arttırmıştı. Lady Tippins'le birlikte masadan kalkmadan önce acıklı ve bitap bir tavırla şunları söylüyor:

“Biliyorum size aptallık gibi gelecek ama söylemeden edemeyeceğim. Seçimden önceki gece bebeğin beşiği yanında oturuyordum. Uykusunda çok huzursuzdu bebek.”

Gamlı gamlı onu seyretmekte olan Analitik Kimyager, “Gazdandır,” deyip konuyu kapatmak gibi şeytani bir dürtü hissediyor ama bastırıyor.

“Bebek bir ara adeta kıvrandı ama sonra mini mini ellerini birbirine kavuşturup gülümsedi.”

Bayan Veneering'in susmasıyla Bay Podsnap, “Neden acaba!” demenin kendisine düştüğünü hissediyor.

“Ben de kendi kendime sordum,” diyor Bayan Veneering, mendilini bulmaya çalışarak, “acaba melekler bebeğe, babasının yakında Parlamento'ya gireceğini mi söylemişlerdi?”

Bayan Veneering kendini öylesine kapıp koyuveriyor ki herkes sahneyi Veneering'e bırakmak üzere ayağa kalkıyor, beyefendi masanın etrafını dolanarak karısının yardımına koşuyor ve bu kadar çalışmayı bünyesinin kaldırmadığını söyleyerek, Bayan Veneering'i dokunaklı bir biçimde ayaklarını sürüyerek rahat bir yere taşıyor. Meleklerin beş bin pound konusunda bir şey söyleyip söylemedikleri ve bebeği öyle kıvrandıran şeyin bu olup olmadığı üzerine bir yorumda bulunulmuyor.

Yorgunluktan bitap düşmüş zavallı Twemlowcuk bu sahne karşısında çok hisleniyor ve St. James's, Duke Soka-

ğı'ndaki kiralık araba avlusuna bakan evine selametle intikal ettikten sonra da hislenmeye devam ediyor. Ama divanına uzandıktan sonra, mülayim beyefendinin zihninde, diğer bütün önemsiz kaygıları gölgede bırakan muazzam bir kaygı belirliyor.

“Aman Allahım! Düşünüyorum da, o kadar zaman geçti, seçmenlerin birini bile görmedi, ta ki biz birlikte gidip görene kadar!”

Zihni allak bullak, eli alnında odanın içinde birkaç tur atan masum Twemlow divanına dönüp inliyor:

“Bu adam yüzünden ya aklımı oynatacağım ya da öleceğim. Çok yaşlı zamanıma denk geldi. Ben bu adamı kaldıracak kadar güçlü değilim!”

IV

Fisteklenmiş Aşk Meleği

Harcıâlem soğuk bir dille ifade edersek, Bayan Alfred Lammle, hızla Genç Bayan Podsnap'la ahabplığı ilerletti. Bayan Lammle'in sıcak dilini kullanırsak, biricik Georgiana'sıyla adeta bütünleştiler: kalben, zihnen, hissen, ruhen.

Georgiana ne zaman Podsnapçılığın zincirlerinden kendini kurtarsa; hardal rengi faytonun battaniyelerini üzerinden atıp ayağa kalksa; annesinin sallanma menziline uzaklaşsa ve (tabiri caizse) zavallı, küçük, üşümüş ayak parmaklarını ezilmekten kurtarsa; arkadaşı Bayan Alfred Lammle'in yanında alıyordu soluğu. Bayan Podsnap'ın buna hiç itirazı yoktu. Kendisi için 'muhteşem bir kadın' dendiğini bilmenin, yemekli toplantılarda çalışmalarını sürdüren geçkince kemikbilimciler tarafından bu şekilde adlandırılma şerefine ermenin rahatlığıyla, kızı olmadan da halinden memnundu Bayan Podsnap. Bay Podsnap'a gelince Georgiana'nın nerede olduğu kendisine söylendiğinde, Lammle'ler'a karşı himaye hisleriyle doluyordu. Kendisine ulaşamayınca, hürmetle esvabının eteğine dokunmuşlardı;* bu parlak güneşin görkemli ışıkları altında ısınamayınca, puslu bir yeni ay olan

* İsa kalabalık arasından yürürken hasta bir kadın 'esvabının eteğine dokunur' ve iyileşir. Matta 9.20. -çn

kızının yansıttığı soluk ışıqla yetinmişlerdi; bu gayet doğal, yerinde ve uygundu. Lammlelar'ın bu kadar iyi bir takdir kabiliyetine sahip olduğunu, bu ahbablığın değerini bu kadar iyi bildiğini daha önce fark etmemişti. Bu yüzden de Georgiana arkadaşına kaçtıkça Bay Podsnap, Bayan Podsnap'la kolkola o yemek senin bu davet benim dolaşıyordu; inatçı kafasını, boynuna mızık takmış müzisyenler gibi, gömleğinin yakasıyla fularına gömer, Handel'in judas Maccabaeus eserindeki meşhur marşı kendi şerefine çalıyormuş gibi bir hali olurdu: Şanlı Podsnap geliyor, çalsın borular, dövsün davullar!

Bay Podsnap'ın karakter özelliklerinden bir diğeri (Podsnapçılığın derinlemesine ve sığlamasına her yerine nüfuz etmiş bir özellikti bu) herhangi bir ahbab ya da arkadaşının aleyhinde bulunulmasına tahammül edememesiydi. “Ne cüret?” der gibi bir hali olurdu böylesi durumlarda. “Ne demek istiyorsun? Bu adam benden icazetli. Bu adam benim sertifikamı almayı başarmış. Bu adam üzerinden asıl bana saldırıyorsun sen, yüce Podsnap'a. Bu adamın itibarı neyse ne de, asıl önemli olan Podsnap'ın itibarı.” Dolayısıyla huzurunda birileri Lammlelar'ın sorumluluk duygusundan şüphe edecek olsa hemen susturulurdu. Gerçi kimsenin böyle bir şey yaptığı yoktu çünkü Parlamento Azası Veneering onların çok zengin olduğunu herkese ilan etmişti ve belki buna kendisi de inanıyordu. İnanması da doğaldı çünkü mesele hakkında pek bir şey bilmiyordu.

Bay ve Bayan Lammle'ın, Piccadilly, Sackville Sokakğı'ndaki evleri geçici bir yerd. Bekarlığında Bay Lammle'ın işini görmüştü ama artık pek uygun kaçmazdı. Bu yüzden de sürekli en mutena yerlerde, en saray yavrusu evlere bakı-

yorlar, her an birini tutacak ya da satın alacak gibi oluyorlar ama son anda pazarlıkta anlaşamıyorlardı. Bu sayede hoş bir şöhrat kazanmışlardı. Ne zaman birisi boş bir saray yavrusu görse “Tam Lammlelar’a göre!” der ve hemen kâğıda kaleme sarılıp Lammlelar’a haber verir ama maalesef ev, bir türlü tam istendiği gibi olmazdı. Öyle çok hayal kırıklığına maruz kalmışlardı ki kendileri bir saray yavrusu yaptıрма lüzumu hissetmeye başlamışlardı. Bunun üzerine yine hoş bir şöhrat kazandılar; çoğu ahabaları daha şimdiden kendi evlerinden memnuniyetsizlik duymaya ve henüz yapılmamış Lammle malikânesini kıskanmaya başlamıştı.

Sackville Sokağı’ndaki evin şık mobilyaları ve aksesuarları, dolaptaki iskeleti saklıyordu; bütün o döşemelik kumaşlar, perdeler, halılar altından sesini duyurabilse o iskelet şöyle derdi: “Buradayım, dolapta!” ama bunu pek fazla kimseye söylemiyordu, hele genç Podsnap’a hiç. Genç Podsnap’ı arkadaşının incelikleri kadar büyüleyen bir şey daha vardı, o da mutlu evliliği. Bu konu üzerinde sık sık konuşurlardı.

“Eminim,” dedi Genç Podsnap, “Bay Lammle tam bir âşık gibidir. En azından bana öyle görünüyor.”

“Georgiana canım!” dedi Bayan Lammle ona parmağını sallayarak, “Oldu mu şimdi!”

“Hay Allah!” dedi Genç Podsnap kızarak “Ne dedim ben şimdi?”

“Alfred demelisin,” diye onu düzeltti Bayan Lammle, başını oyuncul bir edayla sallayarak. “Artık Bay Lammle demek yok, Georgiana.”

“Haa! Alfred öyleyse. Neyse ki daha kötü bir şey dememişim. Olmayacak bir şey söyledim sanmıştım. Anneme hep yanlış şeyler söylüyorum da.”

“Bana yanlış bir şey söyleyebilir misin, sevgili Georgiana?”

“Yok, söyleyemem, sen annem değilsin. Keşke olsan.”

Bayan Lammle tatlı, sevgi dolu bir tebessümle baktı arkadaşına, Genç Podsnap da olabildiğince karşılık vermeye çalıştı. Bayan Lammle’in odasında öğle yemeği yiyorlardı.

“Demek âşık deyince aklına Alfred geliyor, öyle mi Georgiana’cığım?”

“Onu demek istemiyorum, Sophronia,” diye karşılık verdi Georgiana, dirseklerini saklamaya çalışarak. “Âşık deyince aklıma hiçbir şey gelmiyor. Annemin ordaburada bana işkence etmek için tutup getirdiği adamlar âşık filan değil. Ben sadece Bay...”

“Yine mi, biricik Georgiana’cığım?”

“Yani Alfred...”

“Şimdi oldu, canım.”

“Seni çok seviyor. Sana daima âşıkane bir ilgi ve ihtimam gösteriyor. Öyle değil mi?”

“Doğrusunu istersen,” dedi Bayan Lammle, yüzünde biraz tuhaf bir ifadeyle, “ben onu ne kadar seviyorsam o da beni o kadar seviyor.”

“Ne büyük mutluluk!” diye bağırdı Genç Podsnap.

“Sana bir şey söyleyeyim mi, Georgiana’cığım,” diye sözüne devam etti Bayan Lammle, “Alfred’in bana gösterdiği itina karşısında kapıldığın bu coşkuda biraz şüpheli bir taraf yok mu sence?”

“Aman Allahım, yoktur inşallah!”

“Sence şu manaya gelmiyor mu,” dedi Bayan Lammle, latife yollu, “benim Georgianam’ın küçük kalbi...”

“Lütfen söyleme!” diye yalvardı Genç Podsnap, kulak-

larına kadar kızarak “Lütfen! İnan bana Sophronia, ben Alfred’i sadece senin kocan olduğu için ve seni bu kadar sevdiği için takdir ediyorum.”

Sophronia’nın yüzünde, aniden aklına yeni bir şey gelmiş gibi bir bakış belirdi. Sonra bunun yerini serinkanlı bir tebessüm aldı ve gözleri yemeğinde, kaşlarını kaldırarak konuştu: “Demek istediğim şeyi yanlış anladın, canım. Georgiana’cığının küçük kalbi bir eksikliğin farkına varmaya başladı, diyecektim ben.”

“Yo, yo, yo,” dedi Georgiana. “Ne dersen de, bana böyle şeyler deme.”

“Nasıl şeyler, sevgili Georgiana?” diye sordu Bayan Lammle, yüzünde aynı serinkanlı tebessüm, gözleri yemeğinde, kaşlar kalkık.

“Bilirsin,” dedi zavallı küçük Bayan Podsnap. “Bana böyle şeyler söylendiğinde şaşkılıktan, utançtan, tiksintiden aklımı kaçırarak gibi oluyorum. Kocanla ikinizin birbirinizi ne kadar sevdiğini görmek benim için yeterli. O başka bir şey. Ben böyle bir şeyi yaşamaya katlanamam. Öyle bir... bir insan olsa, götürüp lime lime etsinler diye duacı olurum.”

Aa, Alfred! Kimseye belli etmeden içeri süzöldükten sonra, oyuncul bir edayla Sophronia’nın sandalyesinin arkasına yaslandı, karsının buklelerinden birini dudaklarına götürüp onun üzerinden Genç Podsnap’a öpücük gönderdi.

“Önce bir koca lafı duydum sonra tiksinti, neyin nesidir bu?” diye sordu gönüller sultanı Alfred.

“Ne derler bilirsin,” dedi karısı, “gizlice dinleyenler kendileri hakkında hiç iyi bir şey duymazlarmış; gerçi sen... Durun ama bayım, siz ne zamandır oradasınız öyle?”

“Şimdi geldim, bitanem.”

“Öyleyse kaldığım yerden devam edebilirim – gerçi bir iki dakika önce gelseydin Georgiana’nın sana nasıl övgüler düzdüğünü duyabilirdin.”

“Aslında pek övgü de denemez,” diye açıklamaya girişti Genç Podsnap telaşla, “sadece Sophronia’nın üzerine böyle titremenizden bahsediyordum.”

“Sophronia!” diye mırıldandı Alfred. “Hayatım!” diyerek karısının elini öptü. Buna mukabil karısı da onun saat kösteğini öptü.

“Bir yerlere götürülüp lime lime edilecek olan ben değilimdir umanın?” dedi Alfred, ikisi arasına bir sandalye çekerek.

“Georgiana’ya sor, ruhum,” dedi karısı.

Alfred sitemle Georgiana’ya döndü.

“Yok, belli birinden bahsetmiyorduk!” diye cevap verdi Genç Podsnap. “Saçma bir şeydi.”

“Ama ille de bilmem lazım diyorsan, Bay Meraklı Yemişçi, ki öğrenmeden rahat etmezsin,” dedi mutlu ve sevgi dolu Sophronia gülerek, “Georgiana’ya kur yapmaya kalkışacak her kimse ondan bahsediyorduk.”

“Sophronia, aşkım,” diye itirazda bulundu Bay Lammle, daha ağırbaşlı bir havayla, “sen ciddi misin?”

“Alfred, aşkım,” dedi karısı, “Georgiana ciddi değildi herhalde ama ben ciddiyim.”

“Kaderin cilvesine bak,” dedi Bay Lammle, “tesadüfler ne ilginç! İnanabiliyor musun, biriciğim, ben de buraya Georgiana’ya talip olan birinin adı dudaklarında gelmiştim.”

“Neden inanmayayım, Alfred,” dedi Bayan Lammle, “yeter ki sen söyle.”

“Bir tanem benim! Aynı şey benim için de geçerli, yeter ki sen söyle.”

Bu konuşmalar ve onlara eşlik eden bakışlar ne harikaydı! Dolaptaki iskelet tam o anda bir fırsatını bulup, “Çıkarın beni buradan, boğuluyorum!” diye bağırabilseydi.

“Şerefim üzerine yemin ederim, sevgili Sophronia...”

“Bunun ne anlama geldiğini çok iyi biliyorum, aşkım,” dedi.

“Senden iyi kimse bilemez, sevgilim. Odaya girerken genç Fledgeby’nin adını mırıldanıyordum. Canım, Georgiana’ya genç Fledgeby’den bahsetsene biraz.”

“Hayır! Lütfen anlatma!” diye bağırdı Bayan Podsnap, parmaklarıyla kulaklarını tıkayarak. “Duymayayım daha iyi.”

Bayan Lammle en şen tavrıyla kahkahayı koyuverdi ve Georgianacığının ona direnmeyen ellerini kulaklarından çekip, bir kol boyu mesafede kâh açıp kâh kapatarak oyuncu bir edayla konuşmaya başladı:

“Benim sevgili küçük ördek yavrum, şimdi sana bir masal anlatacağım, bir varmış bir yokmuş, genç Fledgeby diye birisi varmış. Çok iyi bir aileden gelen ve hayli zengin olan bu genç Fledgeby, Bay ve Bayan Lammle diye birbirine çok düşkün iki kişi tarafından da tanınmaktaymış. Genç Fledgeby bir akşam tiyatroya gittiğinde, Bay ve Bayan Lammle’in yanında kadın kahramanımız...”

“Hayır, sakın Georgiana Podsnap deme!” diye yalvardı genç hanım, ağlamaklı bir sesle. “Sakın! Lütfen başkasının adın söyle! Georgiana Podsnap olmasın. Sakın, sakın!”

“Kim olsa beğenirsin,” dedi Bayan Lammle şen kahkalar atıp, türlü ciciliklerle Georgiana’nın kollarını bir açıp bir kapatarak, “elbette Georgiana Podsnap. Derken bu genç Fledgeby, Alfred Lammle’a gidip demiş ki...”

“Yo, lütfе-e-en, demesin!” diye bağırdı Georgiana, için-

deki basıncın şiddetiyle tizleşmişti yakarışı. “Her ne dediyse, dediği için ondan nefret ediyorum!”

“Hayatım,” dedi Bayan Lammle, bütün cazibesıyla gülmeye devam ederek, “zavallı çocukcağız sadece kalbimden vuruldum, perişanım demiş.”

“İyi de ben ne yapayım?” diye araya girdi Georgiana. “Of aman, amma salakmış!”

“Beni de bir akşam yemeğe çağırın, tiyatroya giderken beni de yanınıza alın diye ricacı olmuş. Bu yüzden de yarın bizimle yemek yiyecek ve Operaya gelecek. Hepsi bu. Ha bir şey daha var, sevgili Georgiana –bilmem bu işe ne diyeceksin ama?– bu çocuk senden bile daha mahcup ve daha fazla korkuyor!”

Zihni allak bullak olan Genç Bayan Podsnap’ın hâlâ içi içini yiyor, elleriyle oynayıp duruyordu, yine de birisinin kendisinden korktuğu fikrine gülmekten kendini alamadı. Bundan faydalanan Sophronia onu bolca pohpohlayıp iyice işledi, ondan sonra sinsi Alfred bolca pohpohlayıp iyice işledi ve emrettiği anda genç Fledgeby’yi dışarı atıp kıcına tekme basacağına söz verdi. Böylece genç Fledgeby’nin hayran olmaya, Georgiana’nınsa hayran olunmaya geldiği hissi perçinlendi ve Georgiana, içinde bu yeni gelişmenin verdiği yepyeni hislerle ve sevgili Sophronia’sının öpücükleriyle, mutsuz bir uşağın (eve yürürken illa ki böyle bir şey takılırdı peşine) altı adım önünde babasının evine döndü.

Mutlu çift başbaşa kaldığında Bayan Lammle kocasına şöyle dedi:

“Bu kızı biraz tanıyorsam, beyefendi, tehlikeli büyüleriniz onu etkisi altına aldı. Zafer biraz zaman alacaktır çünkü anladığım kadarıyla planınız sizin için kibrinizden daha önemli.”

Karşılarındaki duvarda bir ayna vardı ve kadının gözleri, aynada adamın küçümseyici bakışlarıyla karşılaştı. Kendisi de aynadan yansıyan görüntüye müthiş bir horgörüyle baktı ve görüntü bu bakışları ayna üzerinden gördü. Bir an sonra sükûnetle birbirlerine baktılar, çok şeyler ifade eden deminki bakışmanın başrol oyuncularını kendileri değilmiş gibi.

Alaycı bir küçümsemeyle bahsettiği zavallı, küçük kurbanı aşağılayarak, bir bakıma kendi davranış tarzını kendine haklı göstermeye çalışıyordu belki Bayan Lammle. Gerçi bunu da tam başarmış sayılmazdı çünkü insanın kendine gösterilen güvene ihanet etmesi çok zordur ve Bayan Lammle, Georgiana'nın kendisine güvendiğini biliyordu.

Mutlu çift birbirleriyle başka bir şey konuşmadılar. Belki de bir anlaşmaya varan fesatçılar, bu anlaşmanın maddelelerini ve hedeflerini tekrarlamaktan hoşlanmıyorlardır. Ertesi gün geldi; Georgiana geldi; Fledgeby geldi.

Georgiana eve ve müdavimlerine artık iyice aşınaydı. Alt katta, arka bahçeye doğru çıkıntı yapan, bilardo masalı, güzel bir oda vardı. Bay Lammle'in çalışma odası ya da kütüphanesi namıyla anılabilecekken, sadece Bay Lammle'in odası diye anılıyordu. Bu yüzden de kafası Georgiana'nınkinden daha iyi çalışan hanımlar için bile buranın müdavimlerinin zevk için mi yoksa iş için mi geldiğini anlamak zordu. Odayla adamlar arasında kuvvetli benzerlikler vardı. İkisi de çok gösterişli, çok derbeder, çok puro kokulu, ata çok meraklıydı; odanın at merakı süslerinden, adamların konuşmalarından belliydi. Bay Lammle'in bütün arkadaşları için yüksek adım atan atlar elzemdi – sabahın ve akşamın olmadık saatlerinde, ani kararlar ve hamlelerle, çingeneler gibi hep birlikte iş görmek de elzemdi. Paris Borsası, Bourse'a

gitmek için Manş Denizi üzerinde mekik dokuyan arkadaşlar vardı, Yunan, İspanyol, Hint ve Meksika borsalarını takip etmek için oralara uzandıkları da vakiydi. Yine Bourse, Yunan, İspanyol, Hint ve Meksika borsalarını takip için sürekli Şehre inip oralarda dolanan arkadaşlar vardı. Hepsi heyecanlı, yüksekte atan, derbeder tiplerdi; hepsi çok yer çok içerdi; yeme içme konusunda iddialara tutuşurlardı. Hepsi birtakım paralardan bahseder ama sadece rakamları söyler, paranın hangi cinsten olduğunu ortada bırakırlardı; “kırk beş bin, Tom” ya da “her bir hisse için iki yüz yirmi iki, Joe” gibi. Dünyayı iki sınıfa bölmüşlerdi sanki: muazzam servetler kazanan insanlar ve muazzam topu atan insanlar. Daima telaş içindeydiler, ama yaptıkları elle tutulur bir iş var gibi görünmüyordu; aralarında birkaç tanesi vardı ki (genelde astımlı, kalın dudaklı tipler) işaret parmaklarındaki devasa yüzükler yüzünden zar zor tutabildikleri altın kalem kutularıyla, nasıl para yapıldığını geri kalanların gözüne sokarlardı. Son olarak da hepsi uşaklarına küfrederdi ve uşaklar başka insanların uşakları kadar saygıdeğer ya da derli toplu değildi; efendileri nasıl beyefendilikten yana noksansa onlar da uşaklıktan yana noksandı.

Genç Fledgeby’nin bunlarla alakası yoktu. Genç Fledgeby’nin yanakları şeftali şeftaliydi, daha doğrusu şeftaliden ve önünde yetiştiği kıpkırmızı duvardan mürekkep yanaklardı; elini ayağını nereye koyacağım bilemeyen, sarı saçlı, küçük gözlü, aşırı ince (düşmanı olsa kadidi çıkmış derdi) bir gençti; sakal ve bıyık hususunda sürekli kendini yoklamaya meyyaldi. Yanaklarında endişeyle beklediği sakalları ararken Fledgeby’nin ruh hali büyük iniş çıkışlar gösterir, hızla özgüvenden umutsuzluğa savrulurdu. Kimi

zaman “Şükürler olsun, nihayet çıkmış!” diye coşkuyla bağırarak başlardı tetkiklerine. Kimi zaman o coşkuya denk bir bedbinlikle başını iki yana salları ve umudunu keserdi. Böyle zamanlarda, en büyük emelinin külüyle dolu bir vazoya yaslanır gibi şömineye yaslanmış, sakallarının çıkmadığına ikna olan eli, sakallarının çıkmadığına onu ikna eden yanağında, öylece dikilişini görmek pek hazindi.

Gerçi Fledgeby bu vaziyette yakalanmadı bu sefer. İki dirhem bir çekirdek giyinmiş, opera şapkasını kolunun altına sıkıştırmış, tetkiklerini umutla tamamlamış, Bayan Podsnap’ın gelmesini bekliyor, bir taraftan da Bayan Lammle’la havadan sudan konuşuyordu. Fledgeby’yi tanıyanlar, ettiği sohbetin sığığına ve tutuk tavırlarına bakarak ona (arkasından) şerefli bir ünvan takmışlardı: Hoşsohbet Fledgeby.

“Havalar da ısındı, Bayan Lammle,” dedi Hoşsohbet Fledgeby. Bayan Lammle, havanın bir gün öncesine nazaran pek de ısınmadığı kanaatindeydi. “Olabilir,” dedi Hoşsohbet Fledgeby, tam bir hazırcevaplıkla; “ama bence yarın müthiş ılık olacak.”

Hoşsohbet Fledgeby yine kıvrak zekâsını göstermeden duramadı. “Bugün dışarı çıktınız mı Bayan Lammle?”

Bayan Lammle kısa bir araba gezintisi yaptığını söyledi.

“Bazı insanlar,” dedi Hoşsohbet Fledgeby, “uzun gezintilere çıkmaya alışmışlar ama bana öyle geliyor ki fazla uzun gezdiklerinde biraz abanmış oluyorlar.”

Tam formunda olduğundan belki bir sonraki teşebbüsünde kendisini aşacaktı ama tam o sırada Bayan Podsnap içeri buyur edildi. Bayan Lammle, biricik Georgy’sine sarılmak için yerinden fırladı ve ilk nümâyişler bittikten son-

ra onu Bay Fledgeby'yle tanıştırdı. Bay Lammle gruba en son dâhil oldu, zaten daima geç kalırdı, müdavimler de öyle; Bourse'tan, Yunan ve İspanyol ve Hint ve Meksika borsalarından gelen özel bilgiler onları daima biraz geciktirirdi.

Hemen güzel, mütevazı bir akşam yemeği ikram edildi. Bay Lammle ısıtılar saçarak masa başındaki yerine oturdu, uşağı sandalyesinin arkasında yerini aldı, onun da arkasında maaşı konusundaki uzatmalı şüpheleri vardı. Bay Lammle'in ısıltı kuvvetinin had safhada olması icap ediyordu bugün çünkü Hoşsohbet Fledgeby'yle Georgiana'nın dilleri tutulmakla kalmamış bir de tuhaf davranışlar sergilemeye başlamışlardı: Fledgeby'yle karşı karşıya oturan Georgiana'nın dirseklerini saklama gayreti çatal bıçak kullanımı önünde ciddi bir engel teşkil etmekteydi; Georgiana'nın karşısında oturan Fledgeby ise onunla göz göze gelmemek için yapmadığını bırakmıyor, olmayan sakallarını kaşığıyla, kadehiyle ve ekmeğiyle yoklayarak zihninin nasıl allak bullak olduğunu sergiliyordu.

Bunun üzerine Bay ve Bayan Lammle onları biraz fiştelemek zorunda kaldılar.

"Georgiana," dedi Bay Lammle alçak sesle, gülümseyerek ve bir palyaço gibi ısıtılar saçarak; "sende bugün bir başkalık var. Bugün neden böylesin Georgiana?"

Georgiana her zamanki gibi olduğunu, kendisinde bir başkalık görmediğini söyledi dili dolanarak.

"Demek kendinde bir başkalık görmüyorsun!" diye ona çıktı Bay Lammle. "Nasıl olur sevgili Georgiana, sen bizim yanımızda hep çok doğal davranırsın, hiç çekinmezsin! Birbirine benzeyen bütün o kalabalıktan sonra insana ne iyi gelirsin! Zarafet, sadelik ve sahiciliğin vücut bulmuş halisindir!"

Bayan Podsnap, bu iltifatlardan kaçarak kurtulmak istiyormuş gibi şaşkın bir havayla kapıdan tarafa baktı.

“Madem öyle,” dedi Bay Lammle sesini biraz yükselterek, “buna dostum Fledgeby karar versin.”

“Aman sakın!” dedi Bayan Podsnap zayıf bir fısıltıyla; bunun üzerine Bayan Lammle fişikleme nöbetini devraldı.

“Kusura bakma Alfredciğim ama Bay Fledgeby’yle şu anda ben konuşuyorum, biraz bekleyeceksin. Kendisiyle özel bir hususu tartışıyorduk.”

Fledgeby bu tartışmayı müthiş bir ustalıkla yürütüyor olmalıydı, zira ağzından tek hece bile çıktığı görülmemişti.

“Özel bir husus öyle mi Sophroniacığım? Neymiş bu merak ettim? Kiskanırım bak Fledgeby. Söyle bakalım ne tartışıyordunuz?”

“Ne dersiniz Bay Fledgeby, söylesem mi?” diye sordu Bayan Lammle.

Bu konudan haberdarmış gibi görünen Hoşsohbet, “Evet, söyleyin,” diye cevap verdi.

“Madem bu kadar merak ediyorsun Alfred,” dedi Bayan Lammle, “Bay Fledgeby’nin halinde bir başkalık olup olmadığını tartışıyorduk.”

“Şu işe bak, Georgiana’yla ben de tam aynı şeyi tartışıyorduk! Peki Fledgeby ne dedi?”

“Ne kadar akıllısiniz beyefendi, ben size her şeyi anlatayım, siz bana hiçbir şey anlatmayın! Georgiana ne dedi?”

“Georgiana her zamanki gibi davrandığını söyledi, ben de hayır dedim.”

“Ben de Bay Fledgeby’ye aynısını söylemiştim,” dedi Bayan Lammle heyecanla.

Ama bu bile işe yaramamıştı. Birbirlerine bakamıyor-

lardı. ıılıtlar saçan ev sahibi dörtlünün ılıtlılı bir kadeh ıarap içmesini teklif ettiğinde bile bakmadılar. Georgiana önce kadehine sonra Bay ve Bayan Lammle’a baktı; ama Bay Fledgeby’ye bakmıyor, bakmıyor, bakmak elinden gelmiyor, baktırılamıyordu. Hoşsohbet önce kadehine sonra Bay ve Bayan Lammle’a baktı; ama Georgiana’ya bakmıyor, bakmıyor, bakmak elinden gelmiyor, baktırılamıyordu.

Biraz daha fıştekleme lazımdı. Aşk meleği tam atış mesafesine getirilmeliydi. Yönetmen bu role onu uygun görmüştü, o da oynamak zorundaydı.

“Sophronia, aşkım,” dedi Bay Lammle, “elbisenin rengi hoşuma gitmedi.”

“Bay Fledgeby’ye görüşünü sormak istiyorum,” dedi Bayan Lammle. “Ben de Georgiana’ya,” dedi Bay Lammle.

“Georgy, hayatım,” dedi Bayan Lammle sevgili arkadaşına hitap ederek, “muhaletet saflarına katılmayacağına güveniyorum. Ee, ne dersiniz Bay Fledgeby?”

Hoşsohbet buna gl rengi mi deniyordu diye sordu. Evet, dedi Bay Lammle; bilmediği şeyde de hatırı kalıyordu; gl rengiydi hakikaten. Hoşsohbet gl renginin, gllerin renginden geldiğini düşündüğünü söyledi. (Bay ve Bayan Lammle bu düşünceyi hararetle desteklediler.) Hoşsohbet, gl için çiçeklerin kraliçesi dendiğini duymuştu. Bu durumda bu elbise de elbiselerin kraliçesi olsa gerekti. (“Ne mutlu, Fledgeby,” dedi Bay Lammle.) Yine de Hoşsohbet’in fikrince, hepimizin gözleri vardı –en azından büyük oğunluğumuzun– ve bu –ve– bu fikir de sonuna hiçbir şey eklenmeyen çok sayıda ‘ve’yle son buldu.

“Ah, Bay Fledgeby,” dedi Bayan Lammle, “beni nasıl böyle yzşt bırakırsınız! Zavallı, yaralı bir gl terk edip nasıl oyunuzu maviden tarafa kullanırsınız!”

“Zafer benimdir!” diye bağırdı Bay Lammle; “elbisen hüküm giydi, hayatım.”

“İyi ama,” dedi Bayan Lammle, şefkatli elini sevgili dostuna uzatarak, “Georgy bu işe ne diyor?”

“Onun gözünde her rengin sana yakıştığını söylüyor, Sophronia,” diye cevap verdi Bay Lammle onun yerine yorumda bulunarak, “böyle minicik bir iltifattan bile bu kadar utanacağını bilse, kendisinin başka bir renk giyeceğini söylüyor. Gerçi ben de ona bu şekilde kurtulamayacağını söylüyorum çünkü o hangi rengi giyse, Fledgeby o rengi beğenirdi. Peki ya Fledgeby ne diyor?”

“Diyor ki,” diye cevap verdi Bayan Lammle, onun hislerine tercüman olup, sevgili arkadaşının elini Fledgeby adına okşayarak, “bu kesinlikle bir iltifat değil, karşı koyamayacağı doğal bir bağlılık ifadesidir. Doğrusu,” burada sesine Fledgeby adına daha büyük bir heyecan katıyor, “çok da haklı, çok da haklı!”

Buna rağmen hâlâ birbirlerine bakmıyorlardı. Parlayan dişlerini, yaka iğnesini, gözlerini ve düğmelerini hep birlikte gıcırdatıyormuş gibi duran Bay Lammle, çatılan kaşlarıyla karanlık bir bakış fırlattı ikisine gizli gizli, onları kafalarını birbirine tokuşturarak bir araya getirmeyi istiyormuş gibi.

“Bu geceki operayı duydun mu Fledgeby?” diye sordu Bay Lammle ve sonuna ‘dangalağı’ diye eklememek için kendini zor zaptetti.

“Ben, bilmem, pek sayılmaz,” dedi Fledgeby. “Aslında tek notasın bile duymadım.”

“Sen de duymadın mı Georgy?” dedi Bayan Lammle.

“Ha-hayır,” dedi Georgiana fısıltıyla, bu raslantının etkisi altında.

“Şu işe bak,” dedi Bayan Lammle, bu keşif karşısında kendinden geçerek, “ikiniz de bilmiyorsunuz! Ne hoş!”

Ürkek Fledgeby bile artık taşı gediğine koyma zamanının geldiğini hissetmişti. Kısmen Bayan Lammle’a, kısmen de onları kuşatan havaya, “Kendimi çok şanslı sayıyorum çünkü...”

Cümleyi tam burada kestiği için, Bay Lammle gür kızıl sakalları arasından yardımına yetişerek ‘Kader’ kelimesini önerdi.

“Hayır, bu değil,” dedi Fledgeby. “Talih diyecektim. Kendimi çok şanslı sayıyorum çünkü Talih defterine –kendi malı olan defterine– bu operaya ilk olarak, Bayan Podsnap’la gideceğimi yazmış.”

Georgiana buna cevaben iki küçük parmağını birbirine takıp masa örtüsüne hitaben, “Teşekkür ederim ama ben genelde sadece seninle giderim Sophronia ve buna da çok memnunum,” dedi.

Şimdilik bu kadar başarıyla yetinen Bay Lammle, kafesinin kapısını açar gibi Bayan Podsnap’ı odadan çıkardı, Bayan Lammle da arkalarından geliyordu. Kahve üst kat-ta ikram edildiğinden, Bayan Podsnap’ın fincanı boşalana kadar gözünü Fledgeby’nin üzerinde tuttu ve fincan boşalır boşalmaz gidip alması için parmağıyla ona işaret etti (adeta bu genç beyefendi biraz ağırkanlı bir köpekmiş gibi). Fledgeby bu görevi hatasız yerine getirmekle kalmadı, Bayan Podsnap’ı yeşil çayın sınırlara iyi gelmediği konusunda bilgilendirmek gibi hayli özgün bir çıkışta da bulundu. Gerçi bu noktada Bayan Podsnap, “Ya, sahi mi? Nasıl etki ediyormuş?” diyerek onu gafil avladı. Zira bu konuda açıklama yapmaya hazırlıklı değildi.

Arabanın kapıda olduğu haber verildi ve Bayan Lammle, “Beni beklemeyin, Bay Fledgeby; eteklerimle pelerinim iki elimi birden meşgul ediyor; siz Bayan Podsnap’la ilgilenin,” dedi. O da Bayan Podsnap’a kolunu uzattı, arkalarından Bayan Lammle, onun arkasından da Bay Lammle geliyordu, küçük sürüsünün peşinden giden amansız bir çoban gibi.

Ama operanın locasında yine etrafına ışıltılar saçıyor-
du. Karısıyla birlikte, kurnazlık ve maharetle, Fledgeby’yle Georgiana arasında şöyle bir konuşmanın cereyan etmesini sağladılar. Şu sırayla oturmuşlardı: Bayan Lammle, Hoşsohbet Fledgeby, Georgiana, Bay Lammle. Bayan Lammle, Fledgeby’ye tek heceyle cevap verebileceğı şeyler soruyordu. Bay Lammle da Georgiana’ya. Zaman zaman Bayan Lammle eğilip, Bay Lammle’a şöyle şeyler söylüyordu.

“Alfredciğim, canım, Bay Fledgeby, önceki sahne için haklı olarak diyor ki, gerçek sadakat için önceki sahnede gerekli görülen türden bir teşviğe ihtiyaç yoktur.” Buna Bay Lammle şöyle cevap veriyordu, “iyi de Sophroniacığım hayatım, Georgiana’nın da bana söylediğı gibi, hanımın, beyefendinin kendisine ne kadar bağı olduğunu bilme imkânı yoktu.” Bunun üzerine Bayan Lammle durur mu, “Çok haklısın Alfred; ama Bay Fledgeby şunu söylüyor.” Alfred buna şöyle mukabele ediyordu: “Ona şüphe yok Sophronia ama Georgiana bunu söylüyor.” Bu vasıta sayesinde gençler uzun uzadıya konuşma imkânı buldular ve en hassas duygularını dile getirdiler, ama ağızlarını evet ya da hayır demek dışında bir kez olsun açmadan, o evet ya da hayır’ı bile birbirlerine söylemeden.

Fledgeby, arabanın kapısında Bayan Podsnap’la vedalaştı ve Lammlelar onu evine kadar bıraktılar. Ama yolda gi-

derlerken Bayan Lammle, manalı bir sesle ve o şefkatli, korumacı tavrıyla ona takılıyor, “Seni küçük Georgiana seni!” diyordu. Bu şekilde fazla bir şey söylemeden, sadece sesinin tonuyla, “Genç Fledgeby’yi kendine meftun ettin,” demeye getiriyordu.

Böylece en son eve dönen Lammlelar oldu ve hanım sıkıntılı, bezgin bir edayla oturup karanlık efendisini seyretmeye koyuldu; bir şişe sodaya şiddet uyguluyordu adam, talihsiz bir mahlûkun boynunu koparıp kanını içer gibi bir hali vardı. Ucundan soda damlayan sakallarını masallardaki devler gibi silerken karısıyla göz göze geldi ve pek de şefkatli sayılmayacak bir sesle sordu: “Ne?”

“Bu kadar salağın bulmak zorunda mıydın?”

“Ben ne yaptığımı biliyorum. Senin sandığın kadar budala değil.”

“Dâhi mi yani?”

“Sen küçümsüyorsun yani; kendini pek matah bir şey zannediyorsun yani! Şu dediğimi iyi dinle – o delikanlı çıkırları söz konusu olduğunda at sülüğü gibi yapışır. O delikanlıya para dedin mi şeytana bile pabucunu ters giydirir.”

“Ya sana?”

“Bana da. Hem ne biçim. Onun bütün toyluğu bugün gördüğün kadar işte. Paradan bahset de bakalım salak mıymış değil miymiş görürsün. Başka konularda tam bir ahmak olabilir ama bizim maksadımız için biçilmiş kaftan.”

“İyi de kızın kendi parası var mı sanki?”

“Evet! Kızın kendi parası var sanki. Bugün rolünü öyle iyi oynadın ki sana cevap veriyorum Sophronia, ama böyle sorulardan hiç hazzetmediğimi bilirsin. Bugün iyi çalıştın Sophronia, yorulmuşsundur. Hadi yatağa.”

V

Merkür Fiştekliyor

Fledgeby, Bay Alfred Lammle'ın övgülerini hak ediyordu. Sadece iki ayağı olan en pinti köpekti. İçgüdüler genelde dört ayak üzerinde, akılsa iki ayak üzerinde dolaşır, bu yüzden de dört ayaklıları yaptığı hiçbir kötülük iki ayaklıların yaptığıyla boy ölçüşemez.

Bu genç beyefendinin babası tefeciydi ve bu genç beyefendinin annesinin ona işi düşmüştü, bu arada genç beyefendi, zamane dünyasının uçsuz bucaksız, karanlık arka odalarında doğmayı beklemişti. Dul bir kadın olan hanımefendi borcunu ödeyemeyince tefeciyle evlenmişti; zamanı geldiğinde de Fledgeby, uçsuz bucaksız, karanlık arka odalardan çağırılmış, nüfus memuruna takdim edilmişti. Yoksa kıyamet gününe kadar nasıl vakit öldürecekti bilinmez.

Fledgeby'nin annesi, babasıyla evlenerek, kendi ailesini küstürmüştü.

Aileniz sizden kurtulmak istiyorsa onları küstürmek dünyanın en kolay şeyidir. Fledgeby'nin annesinin ailesi, fakir olduğu için kızlarından çok utanıyordu ama nispeten zenginleyince ilişkilerini hepten kesmişlerdi. Fledgeby'nin annesi, Snigsworth ailesinden geliyordu. Hatta Lord

Snigsworth'un kuzeni olma şerefine haizdi – ancak asil Earl'le o kadar uzaktan akrabaydı ki, kendisini biraz daha uzağa itip, kuzenlik sınırının tümüyle dışına çıkarmak hiç zor olmamıştı; yine de kuzendi ama.

Fledgeby'nin annesi, Fledgeby'nin babasıyla evlenmeden önce yaptığı iş anlaşması gereği yüksek bir faizle, kendi zararına borç para almıştı. Evlendikten kısa süre sonra borcun vadesi dolduğundan, Fledgeby'nin babası paraya kendi kullanmak üzere el koymuştu. Bu durum bazı öznel fikir ayrılıklarına, ayrıca kerata, tavlâ ve başka ev eşyalarının nesnel de-ğıştokuşuna sebebiyet vermiş ve Fledgeby'nin annesinin har-cayabildiği bütün parayı harcaması ve Fledgeby'nin babasının onu dizginlemek için elinden geleni ardına koymamasıyla sonuçlanmıştı. Bunun neticesinde fırtınalı bir çocukluk ya-şamıştı Fledgeby ama rüzgârlarla dalgalar mezarda yatışmış, Fledgeby bütün bunların üzerinde tek başına yükselmişti.

Albany'de oda tutmuştu Fledgeby ve üstüne başına dik-kat ediyordu. Ama gençlik ateşi, hepi topu bileğitaşından fırlayan kıvılcımlardan ibaretti; bu kıvılcımlar uçuşurken sönüyor, hiçbir sıcaklık vermiyorlardı ama Fledgeby tem-kinle bileğitaşını çevirmeye devam ediyor, bıçaklarını ona tutuyordu.

Bay Alfred Lammle, Fledgeby'yle kahvaltı etmek için Albany'ye gelmişti. Masanın üzerinde, bir çaydanlık demsiz çay, bir küçük somun, iki küçük tereyağ topağı, iki dilim sa-lam, iki perişan yumurta ve pazarlıkla elden düşme alınmış bol miktarda, kaliteli porselen vardı.

"Georgiana için ne düşünüyorsun?" diye sordu Bay Lammle.

"Söyleyeyim," dedi Fledgeby uzun uzun düşünerek.

“Söyle.”

“Beni yanlış anladın,” dedi Fledgeby. “Onu değil başka bir şeyi söylemek istiyorum.”

“Ne söylersen söyle!”

“Yok ama yine yanlış anladın,” dedi Fledgeby. “Bir şey söyleyemeyeceğimi anlatmaya çalışıyorum.”

Bay Lammle ona ısıltılar saçarak bakıyordu ama kaşları da çatılmıştı.

“Bak,” dedi Fledgeby. “Bu işe baş koymuşsun ve hazırsın. Benim baş koyup koymadığım önemli değil. Ama hazır değilim. Yine de yapabileceğim bir şey var Lammle – çenemi tutabilirim. Bundan sonra da tutmak niyetindeyim.”

“Çok temkinli adamsın, Fledgeby.”

“Olabilir de olmayabilir de. Çeneni tuttun mu zaten aynı kapıya çıkar. Bana bak Lammle, hiçbir soruya cevap vermem haberin olsun.”

“Sevgili dostum, dünyanın en basit sorusuydu bu.”

“Olsun. Basit görünüyor olabilir ama hiçbir şey göründüğü gibi değildir. Westminster Hall’da sorgulanan bir adam görmüştüm. Ona sorulan sorular da dünyanın en basit soruları gibi görünüyordu ama hepsine cevap verdikten sonra hiç de basit olmadıklar ortaya çıktı. Neymiş? Demek çenesini tutması gerekiyormuş. Çenesini tutsaydı başı belaya girmeyecekti.”

“Ben çenemi tutsaydım, sorumda adı geçen şahsı hiç görmeyecektin,” dedi Lammle hışımla.

“Bunlar bana sökmez, Lammle,” dedi Hoşsohbet Fledgeby, sükûnetle sakallarını yoklayarak. “Beni tartışmaya sürüklemene izin vermeyeceğim. Tartışma filan beceremem ben. Ama çenemi tutmayı becerebilirim.”

“Becerebilirsin,” dedi Bay Lammle, biraz yumuşayarak. “Hem de ne becermek! Ne zaman arkadaşlarında içmeye gitsen, onların çenesi açıldıkça sen iyice suskunlaşırsın. Onlar kendilerini açtıkça sen iyice kapatırsın.”

“Benim bu şekilde tanınmaya itirazım yok, Lammle,” dedi Fledgeby içten içe gülererek, “itirazım soru sorulmasına. Ben böyleyim.”

“Hepimiz birbirimize ne işlerle uğraştığımızı anlatırız ama hiçbirimiz senin ne iş yaptığını bilmeyiz!”

“Bundan sonra da size anlatmaya niyetim yok, Lammle,” diye cevap verdi Fledgeby yine içinden gülererek; “ben böyleyim!”

“Öylesin tabii, bilmem mi!” dedi Lammle, bütün kainata Fledgeby’nin ne müthiş bir adam olduğunu göstermek ister gibi kollarını açarak gevrek bir kahkaha salıverdi. “Senin böyle olduğunu bilmesem, Fledgebyciğim, sana bu kadar faydası olacak bir anlaşma teklif eder miydim?”

“Hı!” dedi Hoşsohbet, başını yavaş yavaş sallayarak. “Ama beni böyle de tavlayamazsın. Kendini beğenmiş değildir. Kendini beğenmişlikten hayır gelmez, Lammle. Hiç gelmez. İltifat edildi mi çenemi daha da fazla tutarım.”

Alfred Lammle önündeki tabağı itti (içinde iki gıdım bir şey olduğundan büyük fedakârlık yapmış sayılmazdı), ellerini ceplerine sokup arkasına yaslandı ve sessizce Fledgeby’yi süzmeye başladı. Sonra yavaşça sol elini cebinden çıkarıp sakallarını kabartarak onu sessizce süzmeye devam etti. Sonra sessizliği bozarak ağır ağır konuştu: “Bu sa-bah bu a-da-mın bu cenabetliği ne böyle?”

“Demem o ki, Lammle,” dedi Hoşsohbet Fledgeby, birine pek yakın olan hesapçı gözlerinde hesapçı bir pırlı-

tıyla; “demem o ki, dün akşam pek kendimi gösteremediğimin farkındayım, sen ve karın –bu arada çok akıllı ve makul bir kadın bence– açığımı kapattınız. Ben o gibi durumlarda kendimi gösterecek tipte biri değilim. Siz ikiniz bu işin çok iyi altından kalktınız. Yine de sırf böyle oldu diye sizin oyunağınız, kuklanızmışım gibi konuşma benimle çünkü değilim.”

“Bütün bunlar,” diye bağırdı Alfred, en ucuz yardımı almaktan bile memnun olacak ama sonra da ona sırtını dönecek kadar hesapçı olan bu adamı iyice süzdükten sonra, “bütün bunlar, sıradan, basit bir soru yüzünden çıksın olacak şey mi!”

“Bu konuda ben kendiliğimden bir şey söyleyene kadar beklemen gerekirdi. Georgiana, Georgiana diye üzerime gelmen hoşuma gitmiyor, sanki ikimizin de hamisiymişsin gibi.”

“Peki öyleyse, bu konuda bir şeyler söylemeyi lütfetmek geçerse içinden,” diye terslendi Lammle, “söylemezlik etme.”

“Söyledim ya. Bu işin altından çok iyi kalktığınızı söyledim. Sen de karın da. Siz böyle devam ederseniz ben de üzerime düşeni yaparım. Sadece bana horozlanma.”

“Ben mi horozlanıyorum!” diye bağırdı Lammle, omzunu silkerek.

“Ayrıca,” diye devam etti öteki, “insanlar belli zamanlarda kendilerini gösteremedi, sen de zeki ve makul karının yardımıyla durumu kurtardın diye insanlar senin kuklan olacak zannetme. Bunun dışında gerekeni yapmaya devam et, Bayan Lammle da yapsın. Şimdi, gerektiği yerde çenemi tuttum, gerektiği yerde konuştum, bugünlük buraya kadar. Geriye tek bir soru kalıyor,” dedi Fledgeby büyük bir isteksizlikle, “bir yumurta daha yer misin?”

“Yok, almayayım,” dedi Lammle ters ters.

“Belki de haklısındır, yemesen daha iyi olur,” dedi Hoşsohbet, kendini çok daha iyi hissederek “Bir dilim salam daha alır mısın diye sormak ısrar etmek olacak, çünkü bütün gün susatır seni. Biraz daha tereyağ ve ekmek ister misin?”

“Almayayım,” dedi Lammle tekrar.

“Ben alacağım,” dedi Hoşsohbet. Bunu sadece onunla inatlaşmak için dememişti, ikramı reddetmesinden ziyadesiyle mutluydu aslında; zira Lammle tekrar somuna müracaat etse Fledgeby’ye göre bu o kadar vahim sonuçlar doğuracaktı ki, kendisinin ekmekten perhiz etmesini gerektirecekti, bir sonraki öğün olmasa bile en azından bu öğün için.

Bu genç beyefendinin (henüz yirmi üç yaşındaydı) ihtiyar bir adamın hasis fenalıklarına, genç bir adamın eli açık fenalıklarını katıp katmadığı bir ihtilaf konusuydu; o kadar ağzı sıkıydı ki. Zevahirin yatırım değerini çok iyi bildiğinden iyi giyinmeyi severdi; ama sırtındaki paltodan masasındaki porselene kadar etrafındaki her nesneyi pazarlıkla almıştı; başka birinin mahvını ya da kaybını ifade eden her pazarlık onu keyiflendirirdi. At yarışlarında hep en fazla veren ata oynar, kazandığı parayla daha beter pazarlık eder; kaybederse bir sonraki sefere kadar neredeyse aç gezerdi. Parayı başka hiçbir tatmin uğruna harcamayacak kadar budala ve donuk bir eşek için para neden bu kadar kıymetlidir bilinmez ama para yükü altında kalması neredeyse kesindir ve gözü sadece o üç harfi görür LŞS – bunlar Lüks, Şehvet ve Sefahat kavramlarını temsil eden harflerdir ama bu eşek için içi boş, kuru harflerden ibarettir sadece. Para işleme konusunda Tilki bile Eşekle başa çıkamaz.

Hoşsohbet Fledgeby kendi yağıyla kavrulan genç bir beyefendi izlenimi verirdi ama gizliden gizliye kambiyo tellallığı ve yüksek faizle para ödünç vermek gibi yasadışı fa-

aliyetlerle iştital ettiği bilinirdi. Bay Lammle'dan başlamak üzere bütön yakın çevresi biraz yasadışı işlere bulaşmıştı; hepsi de Bono Piyasasının ve Borsanın eteklerinde yer alan Simsarlık Ormanının şen sakinleriydi.

"Herhalde sen," dedi Fledgeby, yağlı ekmeğini çiğneyerek, "hep kadınlarla ahbablık etmişsindir?"

"Hep," dedi Lammle, gördüğü son muamele epey canını sıkmıştı.

"Senin için doğal bir şey değil mi?" dedi Fledgeby.

"Cinsilatif beni tanımaktan memnuniyet duymuştur, beyefendi," dedi Lammle asık suratla, ne yapayım ben böyleyim işte gibilerinden bir havası vardı.

"Evlenmekle çok iyi etmişsin bence, değil mi?" diye sordu Fledgeby. Beriki güldü (çirkin çirkin) ve parmağıyla burnuna dokundu. "Merhum peder bu işi eline yüzüne bulaştırmıştı," dedi Fledgeby. "Ama Geor – Georgina mı yoksa Georgiana mı?"

"Georgiana."

"Dün düşünüyordum da, böyle bir isim olduğunu bilmiyordum. İna diye bitmesi gerektiğini düşündüm."

"Neden?"

"Ne bileyim, balık tutarken misina kullanırsın," dedi Fledgeby ağır ağır düşünerek. "Sabun yapacaksan pirina çıkarırsın. Balondan aşağı atlayacaksan paraş – Yok ama o olmadı. O zaman Georgşüt olur. Halbuki Georgiana."

"Georgiana hakkında bir şey mi söyleyecektin?" diye sınıktılı bir sesle sordu Lammle, boşu boşuna konuşsun diye bekledikten sonra.

"Georgiana hakkında, beyefendi," dedi Fledgeby, lafını unuttuğunun hatırlatılmasına hiç memnun olmamıştı, "şirket birine benzemiyor. Söze söz, lafa laf bir tip değil."

“Bir güvercin kadar ürkektir, Bay Fledgeby.”

“Sen öyle diyeceksin tabii,” dedi Fledgeby, başka birisi onun ilgi alanına temas ettiği anda diklenerek. “Ama asıl önemli olan senin ne dediğin değil, benim ne dediğim. Bizim merhum pederle valideyi gözümün önüne getirince, Georgiana öyle söze söz, lafa laf bir tip değil diyorum.”

Saygıdeğer Bay Lammle, hem mizacen hem de davranışları itibarıyla kabadayının tekiydi. Fledgeby’nin saldırıları biriktikçe, bu durumda uzlaşmacı bir tavır takınmanın amaca hizmet etmeyeceğini sezdi ve tam aksi muamele-nin nasıl netice vereceğini anlamak için suratını karartarak Fledgeby’nin küçük gözlerine baktı. Orada gördüğü şeyden tatmin olunca aniden köpürerek yumruğunu masaya vurdu ve porselenleri zangır zangır titretti.

“Sen çok terbiyesiz bir adamsın!” diye bağırdı Bay Lammle ayağa kalkarak. “Sen çok terbiyesiz bir düzenbaz-sın! Bu afra tavra ne manaya geliyor?”

“Yahu dur!” diye karşı çıktı Fledgeby. “Böyle kendini kaybetme!”

“Sen çok terbiyesiz adamsın!” diye tekrarladı Bay Lammle. “Sen çok terbiyesiz bir düzenbazsın!”

“Bak böyle yapma!” dedi Fledgeby, cılız bir sesle.

“Neden yapmayacakmışım, seni kaba, bayağı serseri!” dedi Bay Lammle, gözü dönmüş bir halde etrafına bakarak, “uşağın burada olaydı da sonradan ayakkabılarımı boyatmak için bana altı peni vereydi –çünkü sen o masrafa değmezsin– tekme-yi basardım şimdi.”

“Yok canım yapmazdın,” dedi Fledgeby yalvarırcasına. “Bunu yapmayacak kadar akıllısın.”

“Sana bir şey diyeyim mi, Bay Fledgeby,” dedi Lamm-

le üzerine yürüyerek. “Madem ne yapıp ne yapamayacağımı söylüyorsun, ne yapabileceğimi sana daha iyi göstereyim. Uzat burnunu!”

Fledgeby burnunu eliyle kapatıp geri geri çekilerek, “Rica ederim bunu yapma!” dedi.

“Uzat burnunu dedim!” diye tekrarladı Lammle.

Halen bu organını eliyle kapatmakta olan Fledgeby (çok fena soğukalgınlığı kapmış gibi) tekrarladı, “Rica ederim, rica ederim yapma.”

“Bu adam,” diye bağırdı Lammle, durup ciğerlerini tam kapasite kullanarak – “bu adam, çok kârlı bir fırsat için, tanıdığım bütün delikanlılar arasından onu seçmiş olmamı istismar etmeye kalkıyor! Bu adam, belli bir hadisenin, ancak karımla benim mümkün olmasını sağlayabileceğimiz bir hadisenin gerçekleşmesi halinde, bana ödeyeceği zavallı bir rakamı yazdığı kirli kâğıt parçasının, çalışma masamın çekmecesinde durmakta oluşunu istismar etmeye kalkıyor! Fledgeby denen bu adam, bana, Lammle’a küstahlık yapmaya cüret ediyor! Uzat burnunu!”

“Hayır! Dur! Özür dilerim,” dedi Fledgeby tevazuyla.

“Ne dedin, duyamadım?” diye sordu Bay Lammle, anlamayacak kadar çileden çıkmış pozlarında.

“Özür dilerim,” diye tekrarladı Fledgeby.

“Daha yüksek sesle tekrar et. Haklı isyanım, kanımı beynime sıçrattı. Seni duymuyorum.”

“Dedim ki,” diye tekrarladı Fledgeby, meşakkatli bir nezaketle, “özür dilerim.”

Bay Lammle duraladı. “Şerefli bir adam olarak,” dedi, kendini bir iskemleye bırakarak, “artık bir şey yapmam ya kışksız olur.”

Bay Fledgeby de onun kadar haşin hareketlerle olmasa da bir iskemleye oturdu ve aşama aşama, elini burnundan çekti. Şahsi ve hassas, hatta kamusal bir hüviyete bürünmesinin hemen ardından burnunu temizlemek konusunda doğal bir ürkeklik gelmişti üzerine ama zamanla çekingenliğinden sıyrıldı ve üstü örtülü bir protestoyla, tevazu içinde sümükürmeye cüret edebildi.

“Lammle,” dedi işi bittiğinde, “arkadaşız değil mi?”

“Bay Fledgeby,” dedi Lammle, “bu konuyu kapatalım artık.”

“Bazı nahoş tavırları biraz fazla abarttım herhalde,” dedi Fledgeby, “ama hiç öyle bir niyetim yoktu.”

“Bu konuyu kapatalım!” diye tekrar etti Bay Lammle, yukarıdan alan bir sesle. “Uzat” –Fledgeby irkildi– “elini.”

El sıkıştılar ve bunu takiben, özellikle Bay Lammle’da büyük bir samimiyet hasıl oldu. Zira kendisi de adilikte ötekinden aşağı kalmazdı ve tam ebediyen ikincil konuma düşme tehlikesiyle karşı karşıya kaldığında, kendini toplamış, Fledgeby’nin gözlerindeki malumat üzerine harekete geçmişti.

Kahvaltı karşılıklı tam bir anlaşmayla sonuçlandı. Bay ve Bayan Lammle tarafından ardı arkası kesilmeyen dalavereler düzenlenecek; Fledgeby için aşk imal edilecek, fetih garanti-lenecekti; kendisi büyük bir alçakgönüllülükle mutedil sosyal sanatlardaki eksikliğini kabul ediyor ve iki mahir muavini tarafından sürekli desteklenme talebinde bulunuyordu.

Genç İnsanı kurulan bu tuzakları Bay Podsnap’ın ruhu duymamıştı. Onun Podsnapçılık Tapınağında emniyette olduğunu düşünüyordu. Zamanı geldiğinde, Georgi-ana, ona her türlü dünyalığı yağdıracak bir Podsnapoğluyla

hayatını birleştirecekti. Tabii onun standart Genç İnsanın bu gibi konular düşünürken bile yanakları kızarırdı, bu yüzden de kendine söyleneni yapacak, dünyalık işi de anlamaya bağlanacaktı. Bu kadını, bu erkeği kim veriyor? Ben, Podsnap. Daha aşağısı kurtarır mı!

Tatil günü olduğundan Fledgeby'nin hem moralini hem de burnunun her zamanki sıcaklığını geri kazanması ikindiyi buldu. Tatil ikindisi Şehre doğru yürümek, ondan dışarı boşalan canlı bir akıntıya karşı yürümeyi gerektiriyordu; bu yüzden de St. Mary Axe Mahallesi'ne saptığında, orada huzur ve sükun buldu. Önünde durduğu sar, bel vermiş, alçı sıvalı ev de sakindi. Bütün kepenkleri kapatılmıştı ve üzerindeki Pubsey and Co. tabelası, mahmur sokağa bakan muhasebe odası penceresinde uyuklar gibiydi.

Fledgeby kapıyı tıklattı, zili çaldı, sonra zili tekrar çalıp, tekrar kapıyı tıklattı ama açan olmadı. Fledgeby dar sokağın karşısına geçip üst kat pencerelerine baktı ama oradan kimse Fledgeby'ye bakmadı. Sinirlenip tekrar dar sokağın karşısına geçti ve evin ziline, evin burnuymuş gibi abandı, son tecrübelerinden ders çıkarmıştı besbelli. Anahtar deliğine dayadığı kulağı, nihayet içeride bir şeylerin kıpırdandığı konusunda ona teminat verdi. Anahtar deliğine dayadığı gözü de kulağını teyit ediyordu, bunun üzerine öfkeyle evin burnuna tekrar abandı ve karanlık kapı aralığında bir insan burnu belirene kadar da abanmaya devam etti.

"Aferin, sana!" diye bağırdı Fledgeby. "Nasıl dolaplar bunlar böyle!"

Etekleri yerleri süpüren, kocaman cepli, eski bir palto giymiş olan ihtiyar bir Yahudi'ye söylemişti bu lafları. Kafasının tepesi kel ve parlak, beyaz uzun saçları sakalına karış-

miş, saygı uyandıran bir adamdı. Doğululara has zarif bir biat hareketiyle başını eğdi ve kendinden üstün birinin gazabını hafifletmeye çalışır gibi açtığı ellerini aşağı doğru indirdi.

“Ne dolaplar çeviriyorsun?” dedi Fledgeby diklenerek.

“Cömert Hıristiyan efendim,” dedi Yahudi, “tatil olduğu için kimseyi beklemiyordum.”

“Tatılmış!” dedi Fledgeby içeri girerken. “Tatilden sana ne? Kapa kapıyı.”

İhtiyar adam yine uysalca kendisine deneni yaptı. Girişte, en az paltosu kadar eski olan soluk, geniş kenarlı, basık şapkası asılıydı; yine aynı köşede bir sopa duruyordu, öyle baston filan değil bildiğimiz sopa. Fledgeby muhasebe odasına girdi, bir tabureye oturup şapkasını geriye itti. Muhasebe odasının raflarında hafif kutular ve dizi dizi boncuklar vardı. Ucuz saatler, ucuz vazolar. Yabancı oyuncaklar filan.

Şapkasını geri atmış, bacaklarından birini aşağı sallandırmış taburede oturan Fledgeby’nin gençliği, kel başını eğmiş, sadece konuşurken kaldırdığı gözlerini yere indirmiş oturan Yahudi’nin ihtiyarlığı yanında pek de matah bir şey gibi görünmüyordu. İhtiyarın kıyafeti de girişteki şapka gibi solmuştu ama biraz paspal görünse de pinti görünmüyordu. Halbuki Fledgeby paspal olmadığı halde pinti görünüyordu.

“Bana ne dolaplar çevirdiğini anlatmadın efendi,” dedi Fledgeby, şapkasının kenarıyla kafasını kaşıyarak.

“Nefes alıp veriyordum, efendim.”

“Mahzende miydin de duymadın?”

“Çatıdaydım.”

“Hiç işitmedim! Böyle iş mi yapılır?”

“Beyefendi,” dedi ihtiyar adam, vakur ve sabırlı bir sesle, “iş yapmak için iki taraf lazımdır, ama tatil yüzünden ben tek kaldım.”

“Hı! İnsan hem alıcı hem satıcı olamaz. Yahudiler böyle der, değil mi?”

“Öyle diyorsak doğru söylüyormuşuz,” dedi ihtiyar adam gülümseyerek.

“Arada bir de doğruyu söyleyin zaten, yalan söylediğiniz yeter,” dedi Hoşsohbet Fledgeby.

“Beyefendi, yalan her türden insana mahsus,” dedi ihtiyar adam sakın bir vurguyla.

Hafiften şapa oturan Fledgeby, cevap yetiştirecek zaman kazanmak için, entelektüel kafasını yine şapkasıyla kaşdı.

“Mesela,” diye devam etti, sanki en son kendisi konuşmuş gibi, “yoksul Yahudi diye bir şey duyulmuş mudur hiç?”

“Yahudiler arasında duyulmuştur,” dedi ihtiyar, daha önceki gibi gülümseyerek gözlerini yerden kaldırdı. “Yoksul Yahudiler bizim aramızda bilinir ve onlara çok iyi davranılır.”

“Hadi canım!” diye çıkıştı Fledgeby. “Ne dediğimi anladın. Yoksul bir Yahudi olduğuna beni inandıramazsın. Merhum pederden ne kadar tırtıkladığını itiraf etsen keşke. O zaman senin için daha iyi şeyler düşünürdüm.”

İhtiyar adam başını eğip, önceki gibi ellerini uzattı.

“Bana öyle dilsiz alfabesi gibi hareketler yapma,” dedi ferasetli Fledgeby, “Hıristiyan gibi konuş – artık ne kadar becerebilirsen.”

“Çok hastalıklar, çok talihsizlikler geçirdim, çok da fakırdım,” dedi ihtiyar adam, “babaya hem ana para hem de faizini borçlanacak kadar kötü durumdaydım. Ama onun mirasını alan oğlu, borcumu silip beni buraya yerleştirecek kadar merhametliydi.”

Karşısındaki asil gencin üzerinde bir kaftan varmış da

eteğini öpüyormuş gibi bir hareket yaptı. Alçakgönüllü ama zarif bir hareketti, yaparı küçültmeyen bir hareket.

“Belli ki bütün söyleyeceğin bu,” dedi Fledgeby, bir-iki dişini sökerek onu konuşturmayı denemek istiyor gibi bir hali vardı. “Üstelemenin faydası yok. Ama itiraf et Riah, şu anda senin yoksul olduğuna kim inanır?”

“Kimse,” dedi ihtiyar.

“Bak orası doğru,” diye onayladı Fledgeby.

“Kimse,” diye tekrarlardı ihtiyar, elinin vakur bir hareketiyle. “Masal anlatma deyip geçerler. ‘Bu küçük, cici müessesese benim değil,’ desem kim inanır,” avcunu alışık bir hareketle açıp çepeçevre raflardaki türlü nesneleri taradı; “desem ki ‘burası genç bir Hristiyan beyefendinin müessesesi, ben sadece emir kuluyum, işleri yürütüyorum ama tek bir boncuk kaybolursa hesabını veririm,’ bana gülerler. Daha büyük para işlerinde, borçlulara...”

“Bana bak moruk!” diye lafını kesti Fledgeby, “kime ne dediğine dikkat ediyorsun di mi?”

“Beyefendi, onlara sadece şimdi söyleyeceğim şeyi söylüyorum. ‘Şunun için söz veremem, bunun için hesap veremem, patronla konuşmam lazım, benim param yok, yoksulum, burada kararları ben vermiyorum.’ Hiç inanmıyorlar bana, bazen öyle sabırsızlanıyorlar ki bana Yehova’nın adıyla küfür ediyorlar.”

“Aferin onlara!” dedi Hoşsohbet Fledgeby.

“Küfretmediklerinde de, ‘Bu numaralara ne gerek var, Bay Riah? Biz bütün dolaplarını biliriz senin insanların’ –benim insanlarım!– ‘Parayı vereceksen kalk getir; vermeyeceksen sende kalsın ama söyle,’ diyorlar. Bana inanmıyorlar hiç.”

“İyi,” dedi Hoşsohbet Fledgeby.

“Diyorlar ki, ‘Biz biliriz bu işleri, Bay Riah. Size bir bakmak yeter zaten.’”

“Sen tam bu işin adamısın,” diye düşündü Fledgeby, “ben de tam adamını buldum! Belki biraz ağırım ama işimi sağlam yaparım.”

Bu düşüncelerin tek bir hecesi bile, hizmetkârın fiyatını yükseltme korkusuyla, Bay Fledgeby’nin nefesinde şekillenmedi. Ama başını eğmiş, gözlerini indirmiş sükûnetle oturan ihtiyara bakarken, kafasındaki kelin bir santiminden, beyaz saçlarının bir santiminden, paltosunun eteğinin bir santiminden, şapkasının kenarının bir santiminden, sopasının bir santiminden vazgeçmenin yüzlerce pounda patlayacağını hissetti.

“Bana bak, Riah,” dedi Fledgeby, kendi kendini pek bir takdir ederek. “Piyasadan biraz daha tahsil edilemeyen senet toplamanı istiyorum. O işlere bak.”

“Yapılmış bilin.”

“Hesaplara baktım da kırdığımız senetler bize iyi para getirmiş, oraya biraz daha yüklenelim. Ayrıca kimler ne iş yapıyor bilmek isterim. Gözünü açık tut.”

“Bittabi.”

“Doğru yere tezgah açarsan tomar tomar karşılıksız senet toplarsınız, hem de üç kuruşa. Bir şey daha var. Pazartesi sabahı sekizde, her zamanki gibi hesapları gözden geçirmek için defteri de al gel.”

Riah göğüs cebinden bir parça kâğıt çıkartıp bunu not etti.

“Şimdilik diyeceklerim bu kadar,” diye devam etti Fledgeby, tabureden kalkarken naletlenerek, “bundan sonra hava

alacaksan, zili ya da tokmağı duyabileceğin bir yere çık. Ya birinden birini ya da ikisini birden. Bu arada, evin çatısında nasıl hava alıyorsun? Kafanı bacadan mı çıkarıyorsun?”

“Beyefendi orada küçük bir alan var, kendime küçük bir bahçe yaptım.”

“Paraları gömmek için mi?”

“Hazinemi gömmeye kalksam tırnak kadar bahçe yeter, efendim,” dedi Riah. “Haftada on iki şilin, ihtiyar bir adamın maaşı bile olsa, kendini gömecek bir yer buluyor.”

“Gerçekten ne kadar paran var bilmek isterdim,” dedi Fledgeby, çalışanın bu maaşla zengin olabileceği masalı ona pek inandırıcı geliyordu. “Neyse! Gitmeden şu senin ki-remitlerin üzerindeki bahçene bir göz atayım bari.”

İhtiyar bir adım geri atıp biraz durakladı. “Doğrusunu isterseniz misafirim var.”

“Vay vay!” dedi Fledgeby. “Bu ev kime ait biliyorsun her-halde?”

“Size ait, beyefendi, ben burada hizmetkârım.”

“Hı! Bunun farkında değilmiş gibi davranıyorsun,” diye çıkıştı Fledgeby, elini çenesine atınca gözleri Riah’ın sakalı-na takılmıştı; “benim evimde nasıl misafir ağırlarsın!”

“Buyrun misafirlerimi görün, beyefendi. Onlardan bir zarar gelmeyeceğini siz de kabul edeceksiniz umarım.”

Bay Fledgeby’nin ölse bile ne başına ne de ellerine ve-remeyeceği, yüceğönüllü bir saygı ifadesiyle yanından geçip, merdiveni çıkmaya başladı ihtiyar. Eli korkulukta, siyah, uzun, gabardin eteği her adımda ayaklarına dolanarak, bin-bir zahmetle merdivenin çıkışına bakan, onu peygamberin mezarına ziyarette bulunmak için dağları aşan bir hacı ka-filesinin başkanı sanabilirdi. Böyle zayıf hayallerle hiç ken-

dini üzmeyen Hoşsohbet Fledgeby, sadece sakallarının ilk çıkmaya başladığı zamanı düşündü ve bir kez daha bu iş için biçilmiş kaftan olduğuna kanaat getirdi.

Son bir iki tahta basamağı da çıkınca alçak saçağın altından eğilerek çatıya çıktılar. Riah olduğu yerde durup patronuna misafirlerini işaret etti.

Lizzie Hexam ve Jenny Wren. Belki de ırkına has eski bir içgüdüyle onların altına bir halı yaymıştı Yahudi. Üzerine mütevazı bir sarmaşığın tutturulduğu kararmış bir baca-ya dayanmış, birlikte kitap okuyorlardı; ikisi de pürdikkatti; Jenny'nin yüzü daha zeki, Lizzie'ninki biraz şaşkın görünüyordu. Etrafta bir iki kitap, bir de adi sepet dolusu adi meyve ayrıca ip, boncuk, kumaş parçası dolu bir başka sepet vardı. Bir iki kutuya ekilmiş mütevazı çiçekler ve yeşillikler bahçeyi tamamlıyordu; etraflarını kuşatan, kocakarı kılıklı bacalar ormanı, kafalarındaki külahları sallayıp dumanlarını üfürüyor, kendilerini yelpazeyle serinleterek birilerini çekiştirir ve yapay bir hayretle onları seyreder gibi haller alıyorlardı.

Seyredildiğini ilk fark eden, kitaptaki bir şeyleri ezberleyip ezberlemediğini anlamak için gözlerini kaldıran Lizzie oldu. O ayağa kalkınca Bayan Wren de durumu fark etti ve evin yüce sahibine saygısızca: "Kim olursan ol ayağa kalkamayacağım çünkü sırtım ağrıyor, bacaklarım da fena," dedi.

"Bu bey benim patronum," dedi Riah öne çıkarak.

("Kimsenin patronu gibi durmuyor," dedi Bayan Wren kendi kendine, çenesini ve gözlerini kaldırarak.)

"Bu kızımız, beyefendi," diye devam etti ihtiyar, "küçük insanların küçük terzisi. Patrona anlatsana, Jenny."

"Oyuncak bebeklere elbise dikiyorum," dedi Jenny fazla uzatmadan. "Çok biçimsiz olduklarından hiç kolay iş değil.

Bellerinin nerede olacağı hiç belli olmuyor.”

“Bu da arkadaşı,” diye devam etti ihtiyar, Lizzie’yi göstererek; “en az onun kadar çalışkan ve becerikli. İkisi de öyle. Sabah demez akşam demez çalışırlar; arada da, mesela böyle tatillerde, kitaplardan bir şeyler öğreniyorlar.”

“Onun kimseye fazla faydası dokunmaz,” dedi Fledgeby. “Kişiye göre değişir!” diye cevabı yapıştırdı Bayan Wren. “Misafirlerimle tanışma vesilem bizim artıklarımız oldu,” diye devam etti Yahudi, belli ki terziyi konuşturma gayretiyle, “Bayan Jenny’nin terzihanesi için kusurlu mallarımızı almaya geldiler. Bizim artıklarımız, onun pembe yanaklı küçük müşterilerini süslüyor. Saçlarını, tuvaletlerini, hatta bu kıyafetlerle saraya bile gidiyorlarmış.”

“Ya!” dedi Fledgeby, bu oyuncak bebek hikâyesi zekâsını fazlaca zorlamıştı; “bugün şu sepetin içindekileri satın aldı herhalde?”

“Herhalde,” diye araya girdi Bayan Jenny; “büyük ihtimalle ücretini de ödemiştir!”

“Bir bakalım,” dedi şüpheci reis. Riah sepeti ona uzattı. “Kaç para aldın buna?”

“Gıcır gıcır iki gümüş şilin,” dedi Bayan Wren.

Fledgeby’nin sorgulayan bakışlarına, başını iki kere sallayarak cevap verdi Riah. Şilin başına bir baş sallama.

“İyi,” dedi Fledgeby, işaret parmağıyla sepetin içindekileri karıştırarak, “fena sayılmaz. Az buz şey almamışsınız, Bayan Her-neyse.”

“Jenny de olur,” dedi genç hanım, büyük bir sükûnetle.

“Az buz şey almamışsınız Bayan Jenny ama ücreti de fena sayılmaz. Peki ya siz,” dedi Fledgeby diğer misafire dönerek, “siz de bir şey satın alıyor musunuz bayan?”

“Hayır, efendim.”

“Peki bir şey satıyor musunuz?”

“Hayır, efendim.”

Sorgucuya dik dik bakan Jenny, elini arkadaşına uzattı ve onu aşağı çekerek çöelmeye zorladı.

“Dinlenelim diye bizi buraya davet ettiğiniz için minnettarız, beyefendi,” dedi Jenny. “Burası bize nasıl iyi geldi bilemezsiniz; değil mi Lizzie? Bu sessizlik, temiz hava.”

“Sessizlik!” diye tekrar etti Fledgeby, başını tiksintiyle Şehrin uğultusuna çevirerek. “Temiz hava!” dedi dumanı eliyle dağıtmaya çalışarak.

“Ya!” dedi Jenny. “Burası öyle yüksek ki insan onları umursamayan dar sokaklar üzerinde koşuşturan bulutları, rüzgârın kopup geldiği dağları işaret eden altın okları görebiliyor, kendini ölmüş gibi hissediyor.”

Küçük mahlûk, ince, şeffaf elini havaya kaldırarak yuvarı baktı.

“İnsan ölünce nasıl hisseder?” diye sordu Fledgeby şaşkınlıkla.

“Çok sakın!” diye bağırdı küçük mahlûk gülümseyerek. “Çok huzurlu ve minnettar! Yaşayan insanların ağladıklarını, çalıştıklarını, basık, karanlık sokaklarda birbirlerine bağırdıklarını duyarsın ve onlara acırsın! Üzerinden bir yük kalkmış gibi olur, tuhaf, güzel, hüznü bir mutluluk bastırır!”

Ellerini kavuşturmuş sessizce ona bakan ihtiyara takıldı gözleri.

“Daha demin,” dedi küçük mahlûk onu göstererek, “san-ki mezarından çıkıyormuş gibi göründü bana! İki büklüm, bitap bir halde o alçacık kapıdan çıktı zar zor, sonra nefes alıp doğruldu ve gökyüzüne baktı, rüzgâr onu kucakladı ve

aşağının karanlığındaki hayatı sona erdi! – Sonra onu tekrar hayata çağırdılar,” diye ekledi, sert ve zeki bakışlarını Fledgeby’ye dikerek. “Onu neden geri çağırdınız?”

“Zaten kırk saatte geldi,” diye homurdandı Fledgeby.

“Ama siz ölü değilsiniz,” dedi Jenny Wren. “İyisi mi hayata dönün!”

Bay Fledgeby bunun iyi bir tavsiye olduğunu düşünmüş olmalı ki başını sallayarak arkasını döndü. Riah onu geçirmek için peşinden giderken küçük mahlûk, berrak bir sesle arkasından bağırdı, “Fazla oyalanmayın. Ölmeye dönün!” Aşağı inerlerken tatlı bir sesin, yarı seslenir yarı şarkı söyler gibi bağırışını duyuyorlardı, gittikçe hafifliyordu, “Ölmeye dönün! Ölmeye dönün!”

Kapıya geldiklerinde Fledgeby geniş kenarlı şapkanın gölgesinde durdu ve otomatik bir hareketle sopayı düzelttik: “Güzel kız, şu akıllı başında olanı,” dedi.

“Güzel olduğu kadar iyi de,” dedi Riah.

“Neyse,” dedi Fledgeby, ıslık gibi çıkan kuru bir sesle, “burayı soymaya adam getirmesin de. Gözünü açık tut. Ne kadar güzel olursa olsun başka ahabap edineyim deme. Adımı da ağzından kaçırma sakın.”

“Beyefendi, kaçırır mıyım hiç.”

“Sorarlarsa Pubsey dersin, istersen Co. de, ya da aklına ne geliyorsa onu söyle ama doğrusunu söyleme.”

Minnettar hizmetkârı –derin, güçlü ve dayanıklı bir minnettarlık hissetme huyu vardı ırkında– başını eğdi ve gerçekten de efendisinin paltosunun eteğini dudaklarına götürdü ama öyle hafif yaptı ki bu hareketi, berikinin ruhu duymadı.

Böylece Hoşsohbet Fledgeby, bir Yahudi’yi faka bastı-

rarak müthiş zekâsını sergilemekten memnun yoluna gitti, ihtiyar adamsa kendi yoluna. Yukarı çıktıkça o çağrının ya da şarkının sesi tekrar kulaklarını doldurmaya başladı, başını kaldırdığında uzun, sarı, ısıll ısıll saçlarının halesi içinden ona bakarak, bir hayal gibi ahenkle mırıldanan küçük mahlûku gördü: “Ölmeye dönün! Ölmeye dönün!”

VI

Cevapsız Bir Bulmaca

Bay Mortimer Lightwood'la Bay Eugene Wrayburn yine birlikte Temple'da oturmaktalardı. Ancak bu akşam meşhur avukatın yazıhanesinde değil, yine ikinci katta onun tam karşısına düşen bir başka sefil iş yerindeydiler; zindan kapısına benzeyen kara kapısının üzerinde şu yazı göze çarpıyordu:

ÖZEL

BAY EUGENE WRAYBURN/BAY MORTİMER LIGHTWOOD (Bay Lightwood'un yazıhanesi karşıda)

Görünüşe göre çok yeni bir müesseseydi burası. Tabelanın üzerindeki harfler aşırı beyazdı ve aşırı keskin bir koku yaymaktaydı, masalarla sandalyelerin yüzleri (Lady Tippins'inki gibi) inanılamayacak kadar tazeydi, halılar da desenlerinin olağandışı netliğiyle onlara bakanın yüzüne parlıyordu adeta. Ama kendisiyle içli dışlı olan canlı cansız her şeyi soldurmaya alışık olan Temple kısa sürede bu cilayı alacaktı.

"Güzel!" dedi Eugene, şöminenin bir tarafından, "kendimi makul ölçüde rahat hissediyorum. Döşemeci de aynı durumdadır umarım."

"Neden olmasın ki?" diye sordu Lightwood, şöminenin öbür tarafından.

“Tabii,” dedi Eugene düşünceli bir tavırla, “mali durumumuz kendisi için bir sır, yani kafası rahattır muhtemelen.”

“Parasını vereceğiz,” dedi Mortimer.

“Sahi mi?” diye sordu Eugene, tembel bir şaşkınlıkla. “Deme!”

“Ben kendi payımı ödemek niyetindeyim Eugene,” dedi Mortimer, hafif bir kırgınlıkla.

“Ben de ödemek niyetindeyim,” diye söylendi Eugene. “Ama öyle çok şeye niyet ediyorum ki – hiç niyetinde olmadığım.”

“Nasıl yani?”

“Yani sadece niyet ediyorum ve hep de niyet etmekle kalacağım, başka da bir şey olmayacak sevgili Mortimer. Hep aynı hikâye.”

Koltuğunda kaykılmış, koltuğunda kaykılan Eugene’e bakan arkadaşı, bacaklarını uzattı ve onun hiç uğraşmadan kendisinde uyandırmayı başardığı eğlenme hissiyle konuşmaya devam etti:

“Hem senin kaprislerin yüzünden fatura katlandı.”

“Ev hayatının erdemlerine de kapris demez mi!” diye bağırdı Eugene gözlerini tavana kaldırarak.

“Mesela şu hiç eksikliği olmayan küçük mutfak,” dedi Mortimer, “içinde hiçbir şey pişmeyecek.”

“Canım gülüm Mortimer,” dedi arkadaşı, büyük bir üşengeçlikle başını azıcık kaldırıp ona bakarak, “önemli olan insanın maneviyatı üzerinde yarattığı etki, daha kaç kere söyleyeceğim?”

“Senin maneviyatın üzerinde de ne etki yaratır ya!” dedi Lightwood gülerek.

“Rica ederim,” dedi Eugene muazzam bir rehavetle

koltuğundan kalkarak, “gel de, müessesemizin böyle acımasızca yerin dibine batırdığın bölümünü bir teftiş et.” Eline bir mum alıp arkadaşını dairenin dördüncü odasına götürdü; derli toplu bir mutfığa dönüştürülmüş daracık bir yerdi. “Bak!” dedi Eugene, “minyatür un kavanozu, merdane, baharatlık, bir raf dolusu kahverengi kavanoz, doğrama tahatası, kahve değirmeni, şık bir tabak bardak dolabı, tavalar, tencereler, kızartma tavası, cici bir çaydanlık, sahan kapağı cephaneliği. İnsana ev hayatının erdemlerini hissettiren bu nesnelerin maneviyat üzerindeki etkisi bende büyük bir değişiklik yaratabilir ama sende değil, sen umutsuz vakasın. Hatta daha şimdiden ev hayatının erdemlerinin oluşmaya başladığını hissediyorum sanki. Rica ederim benimle yatak odasına gel. Yazı masası, masif maun, mektuplar için bölmeler, alfabenin her hafi için bir bölme, tam teknil. Bunlar ne işime yarayacak? Diyelim ki Jones diye birinden bir çek geliyor. Hemen yazıhanenin başına geliyor, J bölmesini bulup oraya yerleştiriyorum. Ondan iyisi makbuz olur ama bana çek de yeter. En büyük dileğim, Mortimer,” öğrencisine ders veren bir filozof edasıyla yatağına oturdu, “benden örnek alıp düzenli ve sistemli olma isteği duymam ve seni sarmaladığım bu manevi etkiler sayesinde, ev hayatının erdemlerinin yaratılmasına katkıda bulunmam.”

Mortimer yine gülerek her zamanki yorumda bulundu, “Nasıl bu kadar gülünç olabiliyorsun Eugene?” sonra ekledi, “Ne acayip adamsın!” ama yüzündeki gülüş silindiğinde ciddi, hatta endişeli bir ifade belirdi. Neredeyse bir karakter özelliği halini alan o habis kayıtsızlık ve umursamazlık görüntüsü altında arkadaşına güçlü bağlarla bağlıydı. Sınıf arkadaşları oldukları zamanda kendini Eugene üzerine kurmuştu

ve şimdi bile onu o zamanki gibi taklit ve takdir ediyor, o zamanki gibi seviyordu.

“Eugene,” dedi, “bir ciddi anını yakalasam sana ciddi bir şey söylemeye çalışırdım.”

“Ciddi bir şey?” diye tekrarladı Eugene. “Manevi etkiler iş başında. De bakalım.”

“Peki,” dedi arkadaşı, “pek ciddi sayılmazsın ya.”

“Bu ciddiyet arzusunda,” diye mırıldandı Eugene, enine boyuna düşünür gibi, “küçük un kavanozunun ve kahve değirmeninin mutlu etkilerini görüyorum. Ne kadar mutlu-yum anlatamam.”

“Eugene,” diye kaldığı yerden devam etti Mortimer, bu havai müdahaleyi görmezden gelmiş ve elini onun omzuna koymuştu, “benden bir şey saklıyorsun.”

Eugene ona baktı ama bir şey söylemedi.

“Bütün yaz benden bir şey sakladın. Yaz tatilini tekne tepesinde geçirmeyi planlarken, birlikte kürek çekmeye ilk başladığımız zamanlardaki kadar hevesliydin. Ama tatil başladığında hiç umurunda değilmiş, üzerinde bir külfetmiş gibi davrandın ve sürekli kaçıp kaçıp gittin. Çok hoşlandığımı bildiğin her zamanki o tuhaf tavrınla bana on kere, on beş kere, yirmi kere ortalıktan kaybolmalarının, birbirimizi sıkmayalım diye alınmış bir tedbir olduğunu söyledin ama tabii çok geçmeden, aslında başka bir şeyin üstünü örtmeye çalıştığını anladım. Bana anlatmadığına göre ne olduğunu sormayacağım ama durum böyle. Değilse değil de.”

“Şerefim üzerine yemin ediyorum Mortimer,” dedi Eugene yüzünde ciddi bir ifadeyle birkaç dakika durakladı, “bilmiyorum.”

“Bilmiyor musun?”

“İnan bana bilmiyorum. Dünyadaki pek çok insandan daha az tanıyorum kendimi ve gerçekten bilmiyorum.”

“Kafanda bir plan mı var?”

“Plan mı? Zannetmiyorum.”

“En azından daha önce ilgilenmediğin ama şimdi ilgilenmeye başladığın bir şey olsa gerek.”

“Öyle de diyemem,” dedi Eugene başını dalgın dalgın iki yana salladı, sonra durup düşündü. “Bazen varmış gibi geliyor, bazen yokmuş gibi. Bazen bu hususun üzerine gitmeye meyilli oluyorum, bazen saçma olduğunu, beni yordugunu ve mahcup ettiğini hissediyorum. Gerçekten de bilemiyorum. İnan bana bilsem söylerdim.”

Bu cevabı verdikten sonra yataktan kalkarak elini arkadaşının omzuna vurdu:

“Arkadaşını olduğu gibi kabul et. Benim nasıl bir adam olduğumu biliyorsun, sevgili Mortimer. Sıkılmaya nasıl teşneyim bilirsin. Adam sırasına girip de ayaklı bir bilmece olduğumu keşfettiğimde, sıkıntıdan patlayana kadar cevabın ne olduğunu bulmaya çalıştım. Sonunda pes ettim ve daha fazla tahmin yürütmeye uğraşmaktan kendimi alıkoydum. Bu durumda kendim de bilmediğim bir cevabı sana nasıl söyleyebilirim? Çocuk tekerlemesi vardır ya hani, ‘Bilmece bildirmece, dil üstünde kaydırmaca, cevabını söylemece.’ Benim cevabım şu: ‘Valla billa bilmiyorum.’”

Bu gamsız mı gamsız Eugene’in kulağa pek acayip gelen sözlerindeki hakikati bilen Mortimer için bu cevap basit bir savuşturma hamlesi değildi. Dahası cazip bir açık yüreklilikle ve muazzam umursamazlığına rağmen değer verdiği tek arkadaşına yapılmış bir istisna havasında verilmişti.

“Gel hadi!” dedi Eugene. “Bakalım puro içmek nasıl bir

etki yaratacak. Bu meseleyle ilgili bir aydınlanma sağlarsa hiç çekinmeden sana da aktarırım.”

Geldikleri odaya döndüler ve biraz fazla ısınmış buldukları için pencereyi açtılar. Purolarını yakıp pencerenin önünde içmeye ve aşağıdaki avluyu aydınlatan ayışığını seyretmeye başladılar.

“Aydınlanma cereyan etmedi,” dedi Eugene uzunca bir sessizlikten sonra. “Kusura bakma Mortimer ama hiçbir şey çıkmıyor.”

“Madem çıkmıyor,” dedi Mortimer, “bir kötülük de çıkmayacak demektir. Umarım böyle devam eder. Sana zarar verecek bir şey çıkmaz Eugene, ya da...”

Eugene bir an elini arkadaşının koluna koyarak onu susturdu ve pencere kenarındaki saksıdan bir toprak parçası alarak büyük bir hünerle, karşıdaki aydınlık bir noktaya attı; hedefi vurmanın keyfiyle sordu “Ya da?”

“Ya da bir başkasına.”

“Nasıl,” dedi Eugene, bir parça daha toprak alıp yine büyük isabetle aynı noktaya atarak, “başka birine nasıl zarar verebilir ki?”

“Bilmiyorum.”

“Hem,” dedi Eugene bir atış daha yaparak, “o başkası kim?”

“Bilmiyorum.”

Elinde bir parça toprakla bir an duralayan Eugene, arkadaşına meraklı, hatta biraz şüpheci bir ifadeyle baktı. Yüzünde gizlenen ya da tam açığa vurulmayan bir şey yoktu.

“Hukuk labirentinde dolaşmaya çıkmış iki gecikmeli yolcu,” dedi Eugene, aşağıdan gelen ayak seslerini duyunca avluya baktı, “avluya girer. Aradıkları ismi Bir Numaranın

kapısında bulmaya çalışırlar. Bulamayınca İki Numaraya geçerler. İki Numaralı yolcunun kafasına şu toprağı atıyorum. Şapkasından vurdum, şimdi sakın sakın puromu tüttürüp gökyüzünü seyre dalıyorum.”

Yolcuların ikisi de kafalarını kaldırıp pencereye bakmışlardı ama bir iki mırıldandıktan sonra yine kapıdaki isimlere döndüler. Orada aradıklarını bulmuş olacaklar ki kapıdan içeri girerek gözden kayboldular. “Dışarı çıktıklarında,” dedi Eugene, “ikisini de indireceğim,” ve bu amaçla iki toprak parçası hazırladı.

Gelenlerin kendisinin ya da Lightwood’un adını aradıklarına ihtimal vermemişti hiç. Ama aranan ikisinden biri olsa gerekti, zira kapı çalındı. “Bu gece ben nöbetteyim,” dedi Mortimer; “sen olduğun yerde kal Eugene.” Bu konuda pek de ikna edilmesi gerekmeyen Eugene olduğu yerde kalıp purosunu içmeye devam etti ve kapıyı kimin çaldığını hiç mi hiç merak etmedi, ta ki Mortimer odaya girip ona bir şeyler söyleyene, hatta onu dürtükleyene kadar. Bunun üzerine başını çevirdiğinde ziyaretçilerin genç Charley Hexam ve okul müdürü olduğunu gördü; karşısında duran adamları bir bakışta tanımıştı.

“Bu genci hatırlıyor musun Eugene?” dedi Mortimer.

“Dur bir bakayım,” dedi Wrayburn soğuk bir sesle. “Ha tabii! Hatırlıyorum!”

Daha önce yaptığı gibi onu çenesinden yakalamaya niyeti yoktu ama oğlan işkillenip kolunu öfkeyle havaya savurdu. Wrayburn gülerek, bu tuhaf ziyaret için bir açıklama beklercesine Lightwood’a baktı.

“Söyleyecek bir şeyi varmış.”

“Herhalde sana söyleyecektir, Mortimer.”

“Ben de öyle zannetmiştim ama sana söyleyecekmiş.”

“Evet öyle,” diye araya girdi oğlan. “Söylemek istediğim şeyi söylemeye de niyetliyim, Bay Eugene Wrayburn!”

Karşısında hiç kimse durmuyormuş gibi gözlerini onun üzerinden geçiren Eugene, Bradley Headstone’a baktı. Mühiş bir bezginlikle Mortimer’a dönerek sordu: “Peki bu bey kim?”

“Ben Charles Hexam’ın arkadaşayım,” dedi Bradley; “Ben Charles Hexam’ın öğretmeniym.”

“Madem öyle, öğrencilerinize biraz yol yordam öğretin beyefendi,” dedi Eugene.

Dalgın dalgın purosunu içerek dirseğini şöminenin rafına dayadı ve öğretmene gözlerini dikti. Hiçbir kıymeti olmayan bir mahlûka bakar gibi soğuk bir küçümsemeyle dolu, acımasız bir bakıştı bu. Öğretmen de ona baktı, onunki de acımasız bir bakıştı ama başka türden, hınçlı bir kıskançlık ve ateşli bir gazapla dolu bir bakıştı.

Dikkat çekici bir başka husus, ne Eugene Wrayburn ne de Bradley Headstone’un oğlana bakıyor oluşuydu. Daha sonraki diyalog esnasında da kim konuşursa konuşsun, onlar kime hitap ederlerse etsinler, sadece birbirlerine bakmayı sürdürdüler. Aralarında onları karşı karşıya getiren gizli ama mutlak bir bağ vardı.

“Bazı özel durumlarda, Bay Eugene Wrayburn,” dedi Bradley, soluk ve titrek dudaklarla onu cevaplayarak, “öğrencilerimin doğal hisleri, benim onlara öğrettiklerimden daha kuvvetli oluyor.”

“Bana sorarsanız çoğu durumda,” dedi Eugene, puro-sundan derin bir nefes çekerek, “gerçi özel mi genel mi bilemem. Siz benim adımla biliyorsunuz. Acaba sizinki nedir?”

“Gerçi sizi alakadar etmez ama...”

“Doğru,” diye araya girdi Eugene, sert bir hamleyle sözünü kesip onu bu hatayı yaptığına pişman ederek, “beni hiç alakadar etmez. Öğretmen diyebilirim, çok saygıdeğer bir ünvan. Haklısınız, Öğretmen.”

Bir anlık öfkeyle yaptığı dikkatsizliğin böyle aleyhinde neticelenmesi Bradley Headstone’un iyice içine oturdu. Titremelerini engellemek için dudaklarını toparlamaya çalıştı ama adeta zangırdıyorlardı.

“Bay Eugene Wrayburn,” dedi oğlan, “sizinle konuşmak istiyorum. Bu benim için o kadar önemli ki rehberden adresinizi buldum ve buradaki ofisinize geldim.”

“Büyük zahmet etmişsiniz, Öğretmen,” dedi Eugene, purosunun küllerini üfleyerek. “Umarım karşılığını alırsınız.”

“Ayrıca Bay Lightwood’un yanında bu konuşmayı yaptıktan da memnunum,” dedi oğlan, “çünkü ablamı ilk olarak onun vesilesiyle görmüştünüz.”

Wrayburn bir an için bakışlarını öğretmenden ayırıp bu son sözlerin Mortimer üzerindeki etkisini görmek için arkadaşına baktı. Şöminenin öteki tarafında duran Mortimer, bu sözleri duyar duymaz başını indirip ateşe bakmıştı.

“Keza ablamı yeniden görmeniz de Bay Lightwood sayesinde oldu çünkü babamın bulunduğu akşam onunla birlikteydiniz ve ertesi gün de sizi ablamın yanında buldum. O günden beri de ablamı sık sık ziyaret ediyorsunuz. Hatta ziyaretleriniz gittikçe sıklaşıyor. Sebebini bilmek istiyorum.”

“Zahmetinize değdi mi, Öğretmen?” diye mırıldandı Eugene, bu işle hiç alakası olmayan bir danışman edasıyla. “Yok yere bu kadar zahmete katlandınız. Daha sağduyulu olmanız gerekirdi ama değilmişsiniz.”

“Neden bana hitap ettiğinizi anlamıyorum Bay Wrayburn,” dedi Bradley, öfkesi burnunda.

“Öyle mi?” dedi Eugene. “Ben de hitap etmem o zaman.”

Mutlak bir sükûnetle öyle sinir bozucu bir biçimde söyledi ki bunu, saygıdeğer saatin, saygıdeğer kordonunu tutmakta olan saygıdeğer sağ el, o kordonu boğazına dolayıp boğazlayabilirdi onu. Eugene başka bir şey söylemeye zahmet etmeden, başını eline dayayıp purosunu tüttürmeye devam ederek, gözünü bile kırpmadan, boynundaki kordona sımsıkı yapışmış duran Bradley Headstone’a delirtene kadar baktı.

“Bay Wrayburn,” diye devam etti oğlan, “size bu söylediklerimden daha fazlasını da biliyoruz. Ablamın daha haberi yok ama biz öğrendik. Bay Headstone’la birlikte ablamın eğitimi için bir plan yapmıştık. Bu konuyu Bay Headstone üstlenecekti; sizin puronuzu tüttürürken düşündüğünüzden çok daha yetkin bir uzmandır kendisi ve daha iyisini de bulamazsınız. Sonra ne öğrendik dersiniz? Ne öğrenmiş olabiliriz, Bay Lightwood? Ablamın, bizim haberimiz olmadan ders almaya başladığını. Ablam, onun yararına yaptığımız planlara –benim, yani kardeşinin ve sertifikalarıyla da kolayca kanıtlanacağı üzere bu konudaki en yetkin uzman olan Bay Headstone’un planlarına– kulak asmazken, bile isteye başka planlara dahil oluyormuş meğer. Hem bunun için türlü zorluklara da katlanıyormuş. Ben bütün bunları biliyorum, Bay Headstone da! Neyse! Doğal olarak bu işin ücretini birilerinin ödediğini düşündük. Kimdi acaba? Bu konuyu araştırdığımızda Bay Lightwood, arkadaşınız Bay Eugene Wrayburn’ün ödediğini öğrendik. Şimdi ona soruyorum,

buna ne hakkı var, bundan ne gibi bir netice umuyor, nasıl olur da benim rızam olmadan böyle bir şey yapar? Ben ki kendi gayretlerim ve Bay Headstone'un yardımlarıyla toplumda yükselmeye çalışıyorum, üzerime düşecek bir lekeye ya da ablam üzerinden saygınlığıma halel gelmesine tahammülüm yok.”

Bu konuşmanın çocukça zayıflığı muazzam bencilliğiyle birleşince pek hafif kalmıştı. Yine de okuldaki küçük dinleyicilere alışık olsa da büyük adamların büyük hallerine alışık olmayan Bay Headstone bu konuşmadan büyük coşku duydu.

“Şimdi Bay Eugene Wrayburn'e diyeceğim şu,” diye devam etti oğlan, doğrudan hitap ettiğinde bir cevap alamadığı için üçüncü tekil şahıs kullanıyordu mecburen, “ablamla herhangi bir tanışıklığı olmasına karşıyım ve bunu derhal kesmesini talep ediyorum. Ablamın ona karşı herhangi bir his beslemesinden korktuğumu zannetmesin...”

(Oğlan burnunu kaldırdığında, öğretmeni de kaldırdı, Eugene de purosunun küllerini tekrar üfledi.)

“... sadece bu duruma karşıyım ve bu da yeterli. Ben ablam için Bay Wrayburn'ün zannettiğinden daha önemliyim. Kendim yükselirken onu da yükseltmek istiyorum; kendisi de bunu biliyor ve istikbali bana bağlı. Ben bu durumun gayet iyi farkındayım, Bay Headstone da öyle. Ablam harika bir kızdır ama bazı romantik fikirlere kapılmış; Bay Eugene Wrayburn'le filan ilgili değil bunlar, babamın ölümü ve benzer konularla ilgili. Bay Wrayburn kendisini önemli bir hale getirmek için bu fikirleri destekliyor, ablam da ona minnettar olması gerektiğini düşünüyor, hatta belki bundan hoşlanıyor. Ben onun Bay Headstone hariç, benden başka birine minnettar olmasını istemiyorum. Bay Wrayburn'ü

uyarıyorum, dediğime kulak asmazsa ablam için çok kötü olur. Bunu iyice bir düşünüp anlasın. Ablam için kötü olur!”

Öğretmenin ne yapacağını bilmiyormuş gibi görüldüğü kısa bir sessizlik oldu.

“Sizden artık öğrencinizi buradan götürmenizi rica etsem ne dersiniz, Öğretmen?” dedi Eugene, hızla küçülen purosunu dudaklarından çekip inceleyerek.

“Bay Lightwood,” diye ekledi oğlan, hiçbir cevaba ya da ilgiye mazhar olamamanın verdiği öfkeyle yüzü alev alev yanarak, “umarım arkadaşınıza söylediğim, onun da duymuyormuş gibi yaptığı halde her kelimesini pekâlâ duyduğu şeyleri dikkate alırsınız. Bunları dikkate almak zorundasınız Bay Lightwood çünkü daha önce de söylediğim gibi, arkadaşınızı ablamla ilk siz tanıştırdınız ve siz olmasanız onu hiç görmeyecektik. Allah biliyor ya hiçbirimiz onu görmeyi istememiştik, bundan sonra görmezsek de özlemeyiz. Şimdi Bay Headstone, Bay Wrayburn söylediklerimi duyduğuna göre, benim de başka söyleyecek bir şeyim kalmadığına göre, yapmak istediğimiz şeyi yaptık, artık gidebiliriz.”

“Sen aşağı in Hexam, ben de bir dakika sonra geleceğim,” dedi Bradley. Hiddetli bir bakışla, olabildiğince fazla ses çıkararak onun bu isteğini yerine getirdi oğlan; Lightwood da pencereye gidip dirseklerini dayayarak aşağı bakmaya başladı.

“Ayağınızın altındaki tozdan daha fazla değerim olmadığını düşünüyorsunuz,” dedi Bradley, Eugene’e, dikkatle ölçüp tarttığı bir ses tonuyla konuşuyordu yoksa hiç konuşamayacaktı.

“Emin olun, Öğretmen,” dedi Eugene, “sizin hakkınızda hiç düşünmüyorum.”

“Bu doğru değil,” dedi öteki; “siz de biliyorsunuz.”

“Bu çok kaba,” diye diklendi Eugene; “ama siz bilmiyorsunuz.”

“Bay Wrayburn, en azından ben, size küstah sözler ve yukarıdan alan tavırlarla davranmanın manasız olduğunu biliyorum. Demin dışarı çıkan şu çocuk, yarım saatte sizi pek çok alanda bilgisiyle mat edebilir ama onu sizden aşağıymış gibi bir kenara atabiliyorsunuz. Aynı şeyi bana da yapabileceğinize hiç şüphem yok.”

“Doğrudur,” dedi Eugene.

“Ama ben küçük bir çocuk değilim,” dedi Bradley, kordonu elinde sıkmaya devam ederek, “ve beni dinlemek zorundasınız!”

“Öğretmen olduğunuz için,” dedi Eugene, “herkes sizi dinlemek zorunda. Bu kadarı size yetmeli.”

“Ama yetmiyor,” dedi öteki, öfkeden bembeyaz kesilerek. “Yerine getirdiğim vazifeye göre kendini şekillendiren ve o vazifeyi en iyi şekilde yerine getirmek için sürekli kendini tutup bastıran bir insan içgüdülerinden tümüyle sıyrılmış demek midir sizce?”

“Bence siz,” dedi Eugene, “şu halinize bir bakıyorum da, iyi bir öğretmen olamayacak kadar sinirlisiniz.” Konuşurken purosunun sonunu şömineye attı.

“Sizin karşınızda sinirlendiğimi kabul ediyorum, beyefendi. Sizin karşınızda sinirlendiğim için kendime saygı duyuyorum. Ama benim öğrencilerim böyle İblis değil.”

“Öğretmenlerden onlara fırsat kalmıyor herhalde,” dedi Eugene.

“Bay Wrayburn!”

“Öğretmen!”

“Beyefendi, benim adım Bradley Headstone.”

“Daha önce de gayet isabetli bir şekilde belirttiğiniz gibi isminiz beni alakadar etmez. Başka bir diyeceğiniz var mı?”

“Bir şey daha var. Ah ne talihsizim,” diye bağırdı Bradley, tepeden tırnağa titreyerek, yüzünde birikmeye başlayan terleri sildi, “kendimi kontrol edip, daha güçlü bir mahlûk izlenimi veremiyorum, halbuki hayatı boyunca benim bir günde hissettiğim şeyi hissetmemiş bir adam kendini mükemmelen kontrol edebiliyor!” Bunu sahici bir kederle söylemişti, hatta sonrasında kendini paralayacakmış gibi bir hareket yaptı elleriyle.

Eugene onu eğlenceli bulmaya başlamış gibi bakıyordu.

“Bay Wrayburn, size kendi adıma bir şey söylemek istiyorum.”

“Hadi ama Öğretmen,” dedi Eugene, sabırsızlığında bile ötekinin tüylerini diken diken eden bir rehavet vardı; “ne diyecekseniz bir an önce söyleyin. Bu arada kapının açık olduğunu ve genç dostunuzun sizi dışarıda beklediğini de hatırlatırım.”

“O delikanlıya buraya kadar eşlik etmemin maksadı, beyefendi, içgüdülerinin doğru ve haklı olduğunu size söylemekti. Çocuk olduğu için onu kolayca gözardı edebilirsiniz belki ama bir yetişkin olarak beni kolay kolay gözardı edemezsiniz.” Büyük bir gayret ve müşkülatla söylemişti bunları Bradley Headstone. “Bu kadar mı?”

“Hayır, beyefendi,” dedi iyice kızarıp çileden çıkan Bradley Headstone. “Ablasına yaptığınız ziyaretler konusundaki itirazını kuvvetle destekliyorum, ayrıca ablasına yardım etme konusundaki işgüzarlığınıza –tabii daha beter bir şey değilse– karşı çıkmasını da destekliyorum.”

“Bu kadar mı?” diye sordu Eugene.

“Hayır, beyefendi. Bu yaptığınız şeyi yapmaya hiç hakkınızın olmadığını ve ablasına zarar verdiğinizi söylemeye kararlıyım.”

“Sadece kardeşinin değil, onun da mı öğretmenisiniz? –Yoksa olmak gibi bir arzunuz mu var?” dedi Eugene.

Bu darbe öyle sertti ki, Bradley Headstone’un yüzünü adeta hançerlenmiş gibi bir anda kan bastı. “Ne demeye çalışıyorsunuz?” diye mırıldanabildi ancak.

“Çok doğal bir hırs bu,” dedi Eugene serinkanlılıkla. “Kimse tersini söyleyemez. Ablasının adı, sizin dudaklarınızla fazla – alışık olduğu muhitten, etrafındaki bütün o bayağı ve mazisi belirsiz tiplerden öyle farklı ki ablası, böyle bir hırsa kapılmanız çok doğal.”

“Mazimi başıma mı kakıyorsunuz Bay Wrayburn?”

“İstesem de yapamam çünkü mazinize dair hiçbir şey bilmiyorum, Öğretmen, öğrenmeye de hevesli değilim.”

“Şecereme laf ediyorsunuz,” dedi Bradley Headstone; “aile terbiyeme dil uzatıyorsunuz. Size bir şey diyeyim mi, ben bu ikisine rağmen, kendimi bu ikisinden de kurtararak toplumda yükseldim ve sizden çok daha düzgün bir adam olarak görülmeye ve kendimle gurur duymaya hakkım var.”

“Bilmediğim şeylerle size nasıl dil uzatabileceğim ya da elimde olmayan taşları size nasıl fırlatabileceğim, ancak bir öğretmen zekâsının çözebileceği muammalar,” dedi Eugene. “Bu kadar mı?”

“Hayır, beyefendi. Eğer o çocuğun...”

“Beklemekten gına getirmiştir artık,” dedi Eugene kibarca.

“Eğer o çocuğun arkası yok zannediyorsanız yanılırsı-

nız. Ben onun arkadaşayım ve beni daima onun arkasında bulacaksınız.”

“Siz de onu merdivenlerde bulacaksınız,” dedi Eugene.

“Tecrübesiz, arkasız, arkadaşsız bir çocukla karşı karşıya olduğunuz için kafanıza estiği gibi davranabileceğinizi düşünmüş olabilirsiniz, beyefendi. Ama bu küçük hesaplarınızın yanlış olduğu konusunda sizi uyarıyorum. Karşınızda bir de yetişkin adam var. Benimle de mücadele etmeniz lazım. Onu destekleyeceğim ve zarara uğrarsa tazmini için elimden geleni yapacağım. Bu davada yüreğim ve kollarım ona ardına kadar açık.”

“Ne tesadüf, kapı da açık,” dedi Eugene.

“Bu kurnaz kaçamaklarınız çok aşağılık, siz aşağılık bir adamsınız,” dedi öğretmen. “O kadar bayağı bir mizacınız var ki mazimin bayağılığına küfrediyorsunuz. Bunun için sizi kınıyorum. Ama bu ziyaretten gereken dersi çıkarıp ona göre hareket etmezseniz, size karşı ne kadar ciddi olduğumu görürsünüz, tabii kendi namıma sizi ciddiye almaya değer bulursam.”

Wrayburn’ün sakin ve rahat bakışları altında, ne kadar hantal ve kaskatı görüldüğünün bilincinde, arkasını dönüp dışarı çıktı ve ağır kapı, yüzünü basan beyaz ve kızıl öfke dalgaları üzerine bir fırın kapısı gibi kapandı.

“Ne takıntılı herif,” dedi Eugene. “Bütün herkesi anasıyla ahabap zannediyor!”

Düşünceli bir hareketle çekildiği pencere kenarında durmakta olan Mortimer Lightwood, Eugene’in çağrısına uyup yavaş yavaş odayı arşınlamaya başladı.

“Kusura bakma,” dedi Eugene purosunu yakarak, “beklenmedik misafirlerim canını sıktı. Bunu telafi etmek için

Tippins'i aya davet etmek istersen, ona kur yapmayı vadediyorum."

"Eugene, Eugene, Eugene!" dedi Mortimer, odada do-laşmaya devam ederek, "Olanlara ezildim. Ne kadar kr-mşm!"

"Kr de ne demek?" diye sordu arkadaşı kılını bile kı-pırdatmadan.

"O gece nehir kıyısındaki meyhanede ne demiştin bana?" diye sordu Lightwood durarak. "Ne sormuştun? O kızı düşündüğümde kendimi karanlık bir hain ve yankesici karışımı gibi hissedip hissetmediğimi sormuştun."

"O ifadeyi hatırlar gibiyim," dedi Eugene.

"Peki şimdi onu düşündüğünde ne hissediyorsun?"

Arkadaşı doğrudan cevap vermedi ama purosundan bir iki nefes çektikten sonra başka bir tespitte bulundu: "Duru-mu yanlış anlama. Koca Londra'da Lizzie Hexam'dan daha iyi bir kız yoktur. Ne benim ailemde, ne senin ailende ondan iyisi vardır."

"Peki yle olsun. Ya sonra?"

"Bak işte," dedi Eugene, odanın öteki ucuna doğru yürüyen arkadaşının arkasından tereddütle bakarak, "beni yine çözmekten vazgeçtiğim o bilmeceyle karşı karşıya bırakıyor-sun."

"Eugene, bu kızı ele geçirip sonra terk etmeyi mi plan-lıyorsun?"

"Ne münasebet."

"Bu kızla evlenmeyi mi planlıyorsun?"

"Ne münasebet."

"Bu kıza musallat olmayı mı planlıyorsun?"

"Hayır Mortimer, bir şey planlamıyorum. Hiçbir planım

yok. Ben plan yapmayı beceremeyen bir insanım. Bir plan yapmaya kalkışacak olsam, işlemiden bitkin düşüp anında vazgeçerdim.”

“Ah Eugene, ah!”

“Sevgili Mortimer, rica ederim bu kederli sitem tonunu kullanma. Sana bildiğim her şeyi anlatmaktan ve bilmediklerim konusundaki cehaletimi teslim etmekten başka ne yapabilirim? Hani eski bir şarkı vardı, sözümona neşeli olsun diye yapılmış ama hayatımda duyduğum en hüzünlü şarkı, nasıldı?

Bir kenara bırak kederi Hayata ve insanın ahmaklığına Hüzünlü şarkılar düzmeyi Şen mi şen başla şarkına Lay la!

Bana Lay la filan söyletme, sevgili Mortimer (ki pek manasız bir şey) gel birlikte bu bilmeceyi çözmeceyi bırakalım.”

“Bu kızla görüşüyor musun Eugene, bu insanların dedikleri doğru mu?”

“Saygıdeğer ve eğitimli dostum, her iki ithamı da kabul ediyorum.”

“İyi de bunun sonu nereye varır? Sen ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?”

“Sevgili Mortimer, öğretmenin ilmi hal üslubu bulaşıcıymış galiba. Bence senin puro içme zamanının geldiği için böyle sinirlisin. Rica ederim bir tane al. Benimkinden yak, tam kıvamında. Şimdi! Kendimi ıslah etmek için elimden geleni yaptığımı kabul et, hakkımı ver. İlk gördüğünde, karanlık bir aynadan görür gibi aceleyle yermeye meylettiğin bu ev alet edevatına da yeni bir gözle bak. Kusurlarımın farkında olduğum için kendimi ev hayatının erdemlerinin oluşmasını sağlayacak manevi etkilerle kuşattım. Kendimi en iyi dilek-

lerle bu etkilere ve okul arkadaşımın olumlu tesirine teslim ediyorum.”

“Ah Eugene!” dedi Lightwood şefkatle, arkadaşının yanında durduğu için ikisi birlikte küçük bir duman bulutuna gömülmüşlerdi; “Keşke şu üç soruyu cevaplasan! Bunun sonu nereye varır? Sen ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun?”

“Tamam da Mortimer,” dedi Eugene, yüzündeki ve halindeki açık yürekliliği arkadaşı daha iyi görsün diye elini hafifçe sallayıp dumanları dağıtarak, “inan bana, elimden gelse hemen cevap verirdim. Ama bunu yapabilmek için çoktandır kaderine terk ettiğim o bilmeceyi çözmem lazım önce. İşte kendisi. Eugene Wrayburn.” Alnına ve göğsüne vurdu. “Bilmece bildirmece, dil üstünde kaydırmaca, cevabını söylemece. Valla billa bilmiyorum cevabı. Pes ediyorum!”

VII

Dostça Bir Hamle

Bay Boffin'le okur yazar adamı Bay Silas Wegg arasındaki anlaşma, Bay Boffin'in hayatındaki değişiklikler yüzünden biraz farklılık göstermişti; şöyle ki Roma İmparatorluğu genellikle sabahları, seçkin ve aristokrat aile malikânesinde çöküyordu, eskiden olduğu gibi akşamları Boffin'in Köşkü'nde değil. Gerçi modanın şaşaasından kaçacak delik arayan Bay Boffin'in, Wegg'den önce davranıp hava karardıktan sonra Köşk'e gittiği ve orada eski koltuğunda, artık iyice suyu ısınan dünyanın eski efendilerinin, bu güçsüz ve yoz imparatorların başlarına gelen talihsizlikleri dinlediği vakiydi. Wegg'e yaptığı iş için daha az para verilse ya da bu vazifeye layık meziyetleri olsa, bu ziyaretlerden memnun olabilirdi; ama fazlaca ödüllendirilen bir sahtekâr olduğu için ziyaretler onu rahatsız ediyordu. Zaten kural değil midir, yetersiz hizmetkârın daima işverenine karşı olması. Soy sop icabı yönetici olan ve geldikleri mevkide yapmadık budalalık bırakmayan bütün o asil ve saygıdeğer mahlûklar da kendi işverenlerine karşıdır daima (bazen yanıltıcı bir güvensizlik, bazen de zehirli bir küstahlıkla). Halkın efendisiyle onun hizmetkârı için geçerli olan bu durum, bütün dünyadaki her türlü efendi hizmetkâr için de geçerlidir.

Bay Silas Wegg nice zamandır duvarının dibinde açıkta oturduğu ve 'Bizim Ev' dediği malikâneye nihayet serbestçe girip çıkma izni edindiğinde ve orayı en ufak ayrıntısında bile zihninde yarattığı resimden bambaşka bulduğunda, bu ileriye gören ve her yere nüfuz eden şahıs, öneminden bir şey kaybetmemek ve aleyhindeki bu durumu telafi etmek için, kederli geçmişi düşündükçe melankoliye kapılıyormuş gibi bir haller vermişti kendine; sanki evle ikisi hayatta pek acınası bir vaziyete düşmüşlerdi.

"İşte burası, beyefendi," diyordu Silas patronuna, hü-zünlü ve dalgın bir edayla başını sallayarak, "bir zamanlar Bizim Evdi! O muhteşem insanları, Bayan Elizabeth'i, Bay George'u, Jane Teyze'yi ve Parker Amca'yı" –bu isimler de kendi uydurmasıydı– "girip çıkarlarken gördüğüm bu bina! Bu hallere mi düşecekti? Vah vah!"

Öyle yürekten yanıp yakılıyordu ki, iyi huylu Bay Boffin'in onun için üzülesi geliyor, evi satın almakla ona büyük zarar verdiğini düşünmekten kendini alamıyordu.

Yolu tesadüfen Clerkenwell'e düşmüş gibi davranan Bay Wegg, büyük bir hassasiyetle yürüttüğü iki üç diplomatik görüşme sonucu Bay Venüs'le de pazarlığı bağlamıştı.

"Benimkini Köşk'e getir," dedi Silas pazarlık bağlandıktan sonra, "önümüzdeki cumartesi akşamı, muhabbet olsun diye sıcak suyla karışık bir kadeh Jamaika romuna itirazın yoksa, ben de onu sakınacak adamlardan değilim."

"Bende pek sohbet olmadığını bilirsiniz, beyefendi," dedi Bay Venüs, "ama dediğiniz gibi olsun."

Dediği gibi oluyor ve cumartesi akşamı geliyor, Bay Venüs de Köşk'ün kapısına gelip zili çalıyor.

Bay Wegg kapıyı açtığı anda, Bay Venüs'ün koltuğunun

altında kahverengi kağıda sarılmış çomak gibi bir şey seçiyor ve alaycı bir sesle: “Arabayla gelirsiniz sanmıştım!” diyor.

“Hayır, Bay Wegg,” diyor Venüs. “Paket taşırken görülmeye bir itirazım yok.”

“Tabii paket taşırken görünmekte bir şey yok!” diyor Wegg hoşnutsuzlukla. Ama açıktan açığa söylenmiyor. “Ama belki birtakım paketlerin ortalıkta görülmeye itirazı vardır!”

“Siparişinizi buyrun, Bay Wegg,” diyor Venüs, kibarca elindeki paketi uzatarak, “onu fışkırdığı kaynağa geri getirdiğime memnunum.”

“Teşekkürler,” diyor Wegg. “Madem bu işi hallettik, size dostça bazı şüphelerimden bahsedeyim; acaba bir avukata danışsam bu parçayı bana vermezlik edebilir miydiniz? Sadece hukuki bir nokta olarak söylüyorum.”

“Öyle mi dersiniz Bay Wegg? Açık ihaleyle aldım ben bunu.”

“Bu ülkede insan eti satın alamazsınız, beyefendi; diri diri alamazsınız,” diyor Wegg başını iki yana sallayarak.

“Peki ya kemik?”

“Hukuki olarak mı?” diye soruyor Venüs.

“Hukuki olarak.”

“Bu konuda konuşabilecek kadar bilgim yok, Bay Wegg,” diyor Venüs, rengi kızarıp sesi de biraz yükselerek; “ama başka bir konuda konuşabilecek kadar bilgim var, o konu da şu ki daha en baştan görmüş olmak isterdim sizin – niyetinizi mi desem?”

“Ben olsam orada bırakırdım,” diyor Bay Wegg teskin edici bir sesle.

“Ücretimi almadığım halde size bu paketi vermeden

önce. Hukuki olarak bu işler nasıldır bilemem ama bu söylediğim hakikat konusunda yüzde yüz eminim.”

Bay Venüs (kuşkusuz aşkta uğradığı hayal kırıklığı yüzünden) biraz sinirli olduğundan ve onu zıvanadan çıkarmak Bay Wegg’in işine gelmeyeceğinden, uysal bir sesle, “Ben sadece misal olarak söyledim; farzı misal yani,” diyor.

“Madem öyle, Bay Wegg, bu faraziyei başka bir zaman söyleyin,” diye çıkışıyor Bay Venüs, “çünkü açıkçası ben böyle misallerden hiç hoşlanmam.”

Bu arada akşamın serinliğinden Bay Wegg’in, gaz lambası ve ateşle aydınlanmış oturma odasına geliyorlar. Bay Venüs yumuşayarak mekânı övüyor ve fırsattan istifade, Bay Wegg’e buraya kapılanmakla akıllılık edeceğini daha önce söylediğini hatırlatıyor.

“Fena değil,” diyor Wegg. “Ama unutmayın, Bay Venüs, saf altın diye bir şey yoktur. İçkinizi istediğiniz gibi alın, sonra da buyrun ateşin başına oturun. Pipoculuk işlerinde nasılsınız?”

“Pek o taraklarda bezim yok, beyefendi,” diyor beriki, “ama size eşlik etmek için arada bir nefes çekerim.”

Bunun üzerine önce Bay Venüs, ardından Bay Wegg içkilerini alıyor; önce Bay Venüs ardından Bay Wegg pipolarını yakıp birer nefes çekiyor.

“Demek bu madene bile sahte şeyler karışmış öyle mi Bay Wegg?”

“Muamma denen şeyden,” diyor Wegg, “hiç hoşlanmam, Bay Venüs. Bu evin eski sakinlerinin karanlıkta canlarına kastedilmiş olması hiç hoşuma gitmiyor, kimin yaptığını da bilmiyorum.”

“Birilerinden mi şüpheleniyorsunuz, Bay Wegg?”

“Hayır,” diyor söz konusu beyefendi. “Bundan kimin karlı çıktığını biliyorum ama kimseden şüphelenmiyorum.”

Bunu söyleyen Bay Wegg piposunu içerek ateşe, gayet kararlı bir Hayırseverlik ifadesiyle bakıyor; sanki bu büyük erdem esefle ondan uzaklaşması gerektiğini anladığında onu eteklerinden tutup zorla alıkoymuş gibi.

“Keza,” diye devam ediyor Wegg, “bazı olaylar ve kişiler hakkında çeşitli gözlemlerim var ama sesimi çıkarmıyorum, Bay Venüs. İsmi lazım değil, bir şahsın üzerine gökyüzünden muazzam bir servet yağıyor. Halbuki bana düşen bir haftalık, bir çuval da kömür. Hangimiz daha düzgün adamız? İsmi lazım değil o şahıs değil. Bu benim gözlemim ama sesimi çıkartmıyorum. Haftalığımla kömürümü alıyorum. O da servetini alıyor. İşler böyle.”

“Olaylara sizin gibi sükûnetle bakabilsem benim için çok iyi olurdu, Bay Wegg.”

“Aslına bakarsanız bir gözlemim daha var,” diye devam ediyor Silas, piposunu ve tahta bacağına sözlerini vurgulamak için hafifçe kaldırarak; ancak bunu yapar yapmaz dengesi bozularak geriye kaykılıyor; “ama bu konuda da sesimi çıkarmıyorum. İsmi lazım değil bu şahıs tesir altında kalmaya meyilli. Tesir altında kalıyor. Hemen elinin altındayım, daha iyi bir mevkiye gelebilirim, hatta gelmeyi hak ediyorum...”

(Bay Venüs mırıldanarak bunu onaylıyor.)

“İsmi lazım değil bu şahıs, benim üzerimden atlayıp, bir yabancıyı benden yukarı yerleştiriyor. Hangimiz daha düzgün adamız? Hangimizin ezberinde daha fazla şiir var? İsmi lazım değil bu şahsın hizmetinde hangimiz sivil olsun asker olsun Romalılarla boğuştu, hangimizin memeden kesilip ta-
laşın üzerine atıldığı zamanki gibi sesi kısıldı? Konuşmala-

rıyla onu tesiri altına alan yabancının değil. Yine de ev kendisininmiş gibi rahatça girip çıkabiliyor, kendi odası var, harika bir mevkide ve senede bin kâğıt filan kazanıyor. Beni Köşk'e sürdüler, istendiğinde burada bulunacak bir mobilya gibi. Sözü'n özü, meziyetler insana bir şey kazandırmıyor. Dünyanın düzeni böyle. Bütün bunları gözlüyorum, ne yapayım elimde değil, görme gücüm çok kuvvetli; ama ses çıkarmıyorum. Daha önce hiç burada bulundunuz mu Bay Venüs?"

"Bahçe kapısından içeri girmişliğim yoktur, Bay Wegg."

"Kapıya kadar gelmişliğiniz var öyleyse?"

"Evet, Bay Wegg, meraktan içeriye şöyle bir göz gezdirmiştim."

"Bir şey gördünüz mü?"

"Bildığımız çöplükten başka bir şey görmedim."

Bay Wegg bir türlü semeresini alamadığı bir arayışla gözlerini odada dolaştırıyor, sonra Bay Venüs'e geri çeviriyor; üzerinde bir şeyler sakladığından şüpheleniyormuş gibi.

"Yine de beyefendi," diye devam ediyor, "ihtiyar Harmon'ı tanıdığınız için, ziyaretine gelmeniz kibarlık olurdu. Zaten kibar bir mizacınız var." Bu son iltifat, Bay Venüs'ü yumuşatmak için.

"Doğrudur," diye cevap veriyor Venüs, bozuk gözlerini kırıştırıp, tozlu gibi duran saçlarını düzelterek, "eskiden öyleydim, bir hadise beni benden alana kadar. Neden bahsettiğimi anlıyorsunuz değil mi Bay Wegg? Üzerinde "sizinle hiçbir iltitim olsun istemem" yazan o kâğıt parçasına kadar. Onda beri her şey uçup gitti, bir hüznün baki."

"Öyle demeyin," diyor Bay Wegg, teselli kabilinden duygusal bir sesle.

"Ama öyle," diyor Venüs, "her şey! Cümle aleme pek

gaddar gelecek belki ama en yakın dostumun suratını dağıtasım geliyor.”

Bay Venüs’ün bu pek de dostane olmayan beyanı vurgulamak için ayağa fırlamasıyla, Bay Wegg kendini korumak için istemsiz olarak tahta bacağına kaldırıyor ve sandalyesiyle birlikte arkaya yuvarlanma tehlikesiyle karşı karşıya kalınca, bu zararsız insan sevmez tarafından kurtarılıyor. Şaşkın şaşkın ona bakan Bay Venüs kafasını kaşıyor.

“Dengenizi kaybettiniz, Bay Wegg,” diyor Venüs, ona piposunu uzatarak.

“Etmeyip de ne yapaydım,” diye homurdanıyor Silas, “insanın misafirleri hiç ikaz etmeden, kutudan fırlayan kuklalar gibi davrandığında ne yapılır! Sandalyenizden öyle fırlayıp durmayın Bay Venüs!”

“Kusura bakmayın Bay Wegg. Çok kederliyim.”

“Evet ama ne olursa olsun,” diyor Wegg itiraz kabilinden, “insan zihnine mukayyet olduğunda, oturarak da kederlenebilir! Bir şeylerle ilintili olmaya gelince. İnsan sağlam şeylerle ilintili olmak istiyor, ne zaman ne yapacağı belli olmayan şeylerle değil. Benimse de,” diyor yine kafasını kaşıyarak, “ne yapacağım hep bellidir.”

“Hakkınız var, beyefendi.”

“Neyse efendim.” Bay Wegg yavaş yavaş ironik üslubunu ve tam yatışmamış sinirini bir kenara bırakıp piposuna dönüyor. “İhtiyar Bay Harmon’la arkadaşılığınızdan bahsediyorduk.”

“Arkadaşım değildi, Bay Wegg. Sadece iki kelam etmişliğimiz, birlikte iş yapmışlığımız vardı. Tozun çöpün içinde bulunanlar konusunda çok meraklı bir adamdı. Hem meraklı hem ketum.”

“Ya! Demek onu ketum buluyordunuz?” diyor Wegg hırslı bir sevinçle.

“Hali tavrı hep öyleydi.”

“Ya!” diyerek gözlerini odada tekrar dolaştırdı. “Tozun içinde ne bulunduğuna gelirsek. Nasıl bulduğunu anlattı mı hiç? Bu sırlarla dolu mekânda yaşayınca insan bilmek istiyor. Neyi nerede bulduğunu mesela. Ya da nasıl aradığını. Tepelerin üzerinden mi başlarmış, altından mı? Bir çubukla mı yoklarmış,” Wegg bu noktada çok hünerli ve açıklayıcı bir pandomim gösterisi yapmıştı, “yoksa kürekle mi atarmış? Ne dersiniz sevgili Bay Venüs, kürekle mi çubukla mı?”

“Bir şey diyemeyeceğim, Bay Wegg.”

“Şurada biz bizyiz Bay Venüs –bir bardak daha alın– neden bir şey diyemiyorsunuz?”

“Çünkü bana kalırsa bulunan şey, ayıklama ve eleme işlemi sırasında bulunmuştu. Bütün Tepeler ayıklanıp elenmiş mi?”

“Kendi gözünüzle görüp fikrinizi söylersiniz. Bir bardak daha alın!”

Bay Wegg her “bir bardak daha alın” dediğinde tahta bacağından destek alarak sandalyesini biraz daha yaklaşıyor; sanki o bardağa içki değil de kendilerinden birer parça koyup karıştıracaklarmış gibi.

“Demin de söylediğim gibi bu sır dolu mekânda yaşayınca,” diyor Wegg, misafiri ikramı kabul ettiğinde, “insan bazı şeyleri bilmek istiyor. Şurada kardeş sayılırız, tozun içinde bazı şeyler bulduğum gibi bazı şeyler sakladığımı da söyleyebilir miydiniz?”

“Bay Wegg, genel itibariyle, mümkündür diyeceğim.”

Bay Wegg gözlüğünü elinde sıkarak, Bay Venüs’ü tepeden tırnağa hayranlıkla süzüyor.

“Bana denk bir fani olarak, bugün elinizi ilk defa sıkıyorum, nasıl oldu da bir insan evladını bir diğerine bağlayan böylesi hudutsuz bir emniyet hareketini bu zamana kadar ihmal ettim bilmem,” diyor Wegg, Bay Venüs’ün elini bir müddet sol eliyle tuttuktan sonra sağ eliyle ezercesine sıkıyor; “işte böyle –zira iki ayağı üzerinde, başı yukarıda dolaşan ve ikizim diyebileceğim bir adamla aramda bundan daha aşağı bir münasebet olamaz– aramızdaki güveni perçinleyelim bu hareketle – sizce ne saklamış olabilir?”

“Bu sadece bir varsayımdan ibaret, Bay Wegg.”

“Elinizi vicdanınıza koyun,” diye bağıyor Wegg; misafirinin elinin sulu romu üzerinde olması bu ifadeye etkisinden bir şey kaybettirmiyor; “varsayımınızı kelimelere dökün, söyleyin, Bay Venüs!”

“İhtiyar öyle bir beyefendi idi ki,” diyor bu işbilir anatomisi uzmanı, içkisini ağır ağır yudumladıktan sonra, “para, kıymetli eşyalar, hatta kâğıtlar saklamak için bu mekânın sunduğu imkanları mutlaka değerlendirecek biriydi bana sorarsanız.”

“İnsanlığın ziyneti böyle adamlar,” diyor Bay Wegg, yine falına bakacakmış gibi Bay Venüs’ün elini tutuyor, kendisinininki de zamanı geldiğinde onu ezmeye hazır havada duruyor: “Şairin aklında tam da bu vardı belki, o milli bahriye şiirini yazarken:

Orsaya kaçtı gemi, yatır rüzgârın altına,

Eğilsin serenin cundası; Tekrar, diye bağırdım Bay Venüs, kırım dümeni,

Toplayın yelkenleri yoksa uçup gidecek gemi!

Tabii gemi hakiki İngiliz meşesinden yapılmışsa olur bunlar, ki siz de öylesiniz Bay Venüs, ‘kâğıtlar’ ifadesini açıklar mısınız?”

“İhtiyar beyefendi yakın akrabalarını uzaklaştırdığına, en doğal bağları bile kopardığına göre,” diyor Bay Venüs, “bol miktarda vasiyet yazmış, onlara zeyiller yapmış olmalı.”

Silas Wegg’in avcu, inleyen bir şaklamayla Venüs’ün avcuna iniyor ve Wegg keyifle haykırıyor, “Hem fıkren hem kalben ikiziz! Bir bardak daha alın!”

Tahta bacağı ve sandalyesini artık Bay Venüs’ün dibi-ne getirmiş olduğu için içkiyi çabucak kendisi hazırlıyor ve misafirine bardağı uzatıyor, kendi bardağının ağzını onunkine dokunduruyor, bardağı dudaklarına götürüyor, sonra bırakıyor ve ellerini misafirinin dizlerine koyarak konuşmaya devam ediyor:

“Bay Venüs! Bir yabancıнын benim üstüme getirilmesine bozulmuyorum, gerçi bu yabancı şüpheli bir müşteriye benziyor ya. Paranın fazlasından zarar gelmez ama parayı da düşünmüyorum. Kendi çıkarıma bir şeyler yapmayacak kadar kibirli değilim ama kendim için bir şey istiyorsam namerdim. Sadece adalet istiyorum.”

Bay Venüs bozuk gözlerini kırıpştırarak soruyor: “Neden bahsediyorsunuz, Bay Wegg?”

“Size dostça bir hamlede bulunmayı teklif ediyorum. Bu hamlenin ne olduğunu görüyor musunuz beyefendi?”

“Siz açık açık söyleyene kadar kesin bir şey diyemem.”

“Bu mekânda bulunacak bir şey varsa gelin birlikte bulalım. Gelin dostça bir hamlede bulunup bunu birlikte arama konusunda anlaşalım. Karı aramızda eşit paylaşdırmak konusunda dostça bir hamlede bulunalım. Adalet için.” Silas kendine asil bir hava vermişti.

“Bu durumda,” diyor Bay Venüs, ancak kafasını sabitlediğinde dikkatini toplayabiliyormuş gibi elleriyle saçlarını

tutarak bir müddet düşünüyor, “tozun içinden bir şey çıkarsa ikimizin arasında sır kalacak öyle mi?”

“Ne bulduğumuza göre değişir, Bay Venüs. Para, altın ya da mücevher çıkarsa, herkes kadar bizim de malımız sayılır.”

Bay Venüs bunu sorgular gibi kaşını ovalıyor.

“Adalet namına bizim olur. Birisi bunları farkında olmadan çöple birlikte sattığına, alıcı da parasını vermediği, kendisine ait olmaması gereken bir şeyi aldığına göre. Zaten bunlar alıcının eline geçse adaletsiz olmaz mı Bay Venüs?”

“Ya kâğıt çıkarsa,” diyor Bay Venüs.

“Kâğıtların içinde yazarlara bakıp, en fazla kimi ilgilendiriyorlarsa onlarla temasa geçeriz,” diye cevapladı Wegg hiç düşünmeden. “Adalet için mi Bay Wegg?”

“Daima, Bay Venüs. Söz konusu kimseler bunları adaletsiz bir biçimde kullanırlarsa günahı boyunlarına. Bay Venüs, sizin hakkınızda bazı düşüncelerim var ki dile getirmesi hiç kolay değil. Sizi o akşam, güçlü zihninizi çayla boğmaya çalışırken gördüğümünden beri, sizi harekete geçirecek bir maksada ihtiyacınız olduğunu hissediyorum. Bu dostça hamle sayesinde muhteşem bir maksada kavuşacaksınız.”

Bay Wegg daha sonra, baştan beri kurnaz zihninin baş köşesinde yer alan düşünceleri, – böylesi bir araştırma için Bay Venüs’ün sahip olduğu nitelikleri açıklamaya girişiyor. Bay Venüs’ün sabrını ve ince işçiliğini övüyor; küçük parçaları bir araya getirme becerisini; türlü dokular ve kumaşlar konusundaki bilgisini; küçük ipuçlarının onu büyük keşiflere sevketmesi ihtimalini. “Halbuki ben,” diyor Wegg, “bu gibi konularda hiç iyi değilimdir. İster çubukla yoklayayım ister kürekle kazayım, daha sonra Tepelere hiç dokunmamışım gibi bir görüntü verecek incelik bende yok. Halbuki siz çok

başkasınız, hem dostça bir hamleyle size teklifte bulunan bir kardeşinizin tuttuğu ışıkla yapacaksınız bu işi.” Bay Wegg daha sonra tahta bacağın, merdivenlere ve yüksek yerlere tırmanmakta ne kadar uygunsuz olduğunu belirtiyor tevazuyla, ayrıca bu odun uzantının, küllü bir tepeye tırmanma gayesiyle vazifeye çağırıldığında belli bir yere gömüldüğünü ve sahibini o noktaya mıhladığını ima ediyor. Sonra meselenin bu yönünü bir kenara bırakıp Köşk’e taşınmadan önce Tepelerin altında yatan servet efsanesini ilk Bay Venüs’ten duyduğunu söylüyor ve bu manidar hadisenin “mutlaka bir anlamı olduğu” tespitinde bulunuyor, hafiften sofu bir edayla. Son olarak da adalet kavramına geri dönüyor, Bay Boffin’i (cinayetten en büyük kazancı onun sağladığının inkâr edilemeyeceğini öne sürüyor bir kez daha açık sözlülükle) zan altında bırakabilecek bazı ipuçlarının ortaya çıkma ihtimalini haber veriyor uğursuzca ve dostça hamlecilerin onu adaletin pençesine teslim edeceğini söylüyor. Hem bunu ödül için filan yapmayacaklarını vurguluyor – ama ödülü almamak da ilkesizlik olur tabii.

Bir terrierin kulakları gibi havaya kalkmış saçlarıyla bütün bunları dikkatle dinliyor Bay Venüs. Lafını bitiren Bay Wegg, adeta kalbinin temizliğini göstermek için iki kolunu kocaman açıp bir cevap beklentisiyle tekrar kavuşturduğunda, Bay Venüs konuşmadan önce bir müddet gözlerini kırıştırıyor.

“Gördüğüm kadarıyla kendiniz tek başınıza bu işi denemişsiniz,” diyor nihayet konuştuğunda. “Bu işin zorluklarını tecrübeyle görmüşsünüz.”

“Hayır, pek denediğim söylenemez,” diyor Wegg, bu sözdeki imadan telaşa kapılarak. “Şöyle bir karıştırdım sadece. Üstünkörü.”

“Zorluklardan başka bir şey bulamadınız öyle mi?”

Wegg başını sallıyor.

“Ne diyeceğimi bilemiyorum, Bay Wegg,” diyor Venüs bir müddet düşündükten sonra.

“Evet deyin,” diye üsteliyor Wegg.

“Bu kadar kederli olmasam cevabım Hayır olurdu. Ama kederlere gark olduğum için, deliliğe ve umutsuzluğa sürüklendiğim için, sanırım Evet diyeceğim.”

Wegg sevinçle iki bardağı tekrar dolduruyor ve tokuşturma törenini tekrarlıyor ve içten içe, Bay Venüs’ü şu an içinde bulunduğu elverişli ruh haline düşüren genç hanımın sağlığına ve başarısına içiyor bütün kalbiyle.

Bunun akabinde dostça hamlenin çeşitli maddeleri sıralanıp üzerinde fikir birliğine varılıyor. Gizlilik, sadakat, sebat. Köşk daima Bay Venüs’e, araştırmalar için açık olacak ve mahallede dikkati çekmemek için gereken her tedbir alınacak.

“Ayak sesleri duyuyorum!” diye bağıyor Venüs.

“Hani?” diye bağıyor Wegg ayağa fırlayarak.

“Dışarıdan geliyor. Şşş!”

El sıkışarak dostça hamlenin sözleşmesini mühürleme eylemi içindeler. Yavaşça birbirlerinden uzaklaşıyor, sönen pipolarını yakıyor ve sandalyelerine yaslanıyorlar. Şüphe yok, ayak sesi. Pencereye yanaşılıyor ve bir el camı tıklatıyor. “Girin!” diye bağıyor Wegg; kapıya buyrun manasında. Ama ağır, eski moda pencere zar zor kaldırılıyor ve gecenin karanlık zemini içinden bir baş içeri bakıyor.

“Bay Silas Wegg burada mı acaba? Hah! Gördüm!”

Ziyaretçi eve normal yoldan gelse bile, dostça hamleciler kendilerini rahatsız hissedebilirlerdi. Ama göğüs boyundaki

pencere pervazına yaslanmış, karanlıktan içeri bakan ziyaretçi canlarını fena halde sıkıyor. Özellikle Bay Venüs'ün; piposunu ağzından çıkarıp başını geri çeviriyor ve dükkândaki kavanozdan çıkan Hindu bebek onu almaya gelmiş gibi içeri bakan adama bakıyor.

“İyi akşamlar Bay Wegg. Bahçe kapısının kilidine bir bakmak lazım; tutmuyor galiba.”

“Bay Rokesmith, siz misiniz?” diyor Wegg dili dolanarak.

“Benim. Sizi rahatsız etmeyeyim. İçeri girmeyeceğim. Eve giderken uğrayıp size iletmem için bir mesaj verildi bana. Kapıyı çalmadan içeri girsem mi bilemedim; belki köpek filan vardır dedim.”

“Keşke olsaydı,” diye mırıldanıyor Wegg, sırtı pencereye dönük sandalyesinden kalkarken. “Şşş! Ses etmeyin! Bu o tesir eden yabancı, Bay Venüs.”

“Beyefendi tanıdığım biri mi?” diye soruyor Sekreter içeri bakarak.

“Hayır, Bay Rokesmith. Bir arkadaşım. Beni ziyarete geldi.”

“Ya! Kusura bakmasın. Bay Boffin, kendisi gelecek diye akşamları evde bulunmanızı beklemediğini haber vermemi istedi. Hiç istemediği halde sizi engelliyor olabileceğini düşünmüş. İleride, önceden haber vermeden gelirse, sizi bulup bulamayacağını şansa bırakmış olacak ve bulamazsa da kendisi için bir şey fark etmeyecekmiş. Yolumun üzeri olduğu için ben gelip söyleyeyim dedim. Hepsi bu.”

Sözünü bitiren Sekreter “iyi geceler” diyerek pencereyi kapatıyor ve gözden kayboluyor. Ayak seslerine kulak kabartıyorlar, bahçe kapısına yürüdüğünü, kapıyı da arkasından kapadığını duyuyorlar.

“İşte bu adam uğruna, Bay Venüs,” diyor Wegg onun gittiğine emin olunca, “beni ikinci plana ittiler! Onun hakkında ne düşünüyorsunuz?”

Belli ki Bay Venüs ne düşüneceğini bilemiyor, zira bir iki sonuçsuz teşebbüste bulunduktan sonra “ilginç bir yüzü” olduğunu söylemek dışında ağzından anlaşılır bir şey çıkmıyor.

“İkiyüzlü demek istiyorsunuz herhalde,” diyor Wegg, hınçlı bir kelime oyunuyla. “Onun yüzüne ancak bu denir. İlginç yüze diyeceğim yok, yeter ki ikiyüzlü olmasın! Sinsi bir kafa bu.”

“Hakkında bir bildiğiniz mi var?” diye soruyor Venüs.

“Bir bildiğim mi var?” diye tekrarlıyor Wegg. “Bir bildiğim? Doğruluğun kölesi olmasam ne mutlu bir adam olur-
dum, bildiğim her şey bu adamın aleyhine demek zorunda olmasaydım.”

Tüysüz devekuşları ne acınası sığınaklara daldırırlar kafalarını! Bay Rokesmith’in sinsi bir kafası olduğunu düşünmek Wegg için muazzam bir ahlaki telafi sunuyordu!

“Böyle yıldızlı bir gecede, Bay Venüs,” diyor dostça hamleciyi uğurlamaya çıktığında, ikisi de içkileri tazeleyip durmaktan biraz sarsak bir hal almış; “böyle yıldızlı bir gecede, herkese tesir eden yabancıların, sinsi kafaların, sanki hiç korkacak şeyleri yokmuş gibi gökyüzünün altında eve yürüdüklerini düşünüyorum da!”

“Gök cisimlerini görmek,” diyor Bay Venüs, yukarı bakmak için kafasını kaldırdığında şapkası düşüyor, “o ezici kelimeleri hatırlattı bana, şu ilintili olmak istemediği meselesi, ilintili görülmek...”

“Biliyorum! Biliyorum! Tekrar söylemenize gerek yok,”

diyor Wegg, elini sıkarak. “Ama bu yıldızların, ismi lazım değil birine karşı, beni nasıl doğruluk yoluna soktuğunu düşünün. Fenalığa hiç gelemem. Bakın nasıl eski anılarla parlıyorlar! Neyin anılarıyla acaba?”

Bay Venüs acı acı cevap veriyor, “Onun sözlerinin, kendi elyazısıyla, kendisinin ilintili...” diye lafa başlamışken Silas vakarla sözünü kesiyor.

“Hayır, beyefendi! Bizim Evin, helak olup giden Efendi George’un, Jane Teyze’nin, Parker Amca’nın anılarıyla! Servetin kölelerine, zamanın kurtlarına kurban diye verildi hepsi!”

VIII

Masum Bir Kaçamak

Servetin köleleri, zamanın kurtları, daha sade lisanla Sayın Nicodemus Boffin, Altın Çöpçü, seçkin aristokrat aile malikânesinde de kendini olabildiğince rahat hissetmeye başlamıştı. Seçkin aristokrat bir aile peyniri gibi bu evin de ihtiyaçları için fazla büyük olduğunu ve sonsuz sayıda parazit ürettiğini düşünmekten kendini alamıyordu; ama gayri menkulünün bu kusurunu bir nevi daimi, Miras Zorunlu Hizmeti olarak görüyordu. Bayan Boffin'in keyfine diyecek yoktu, Bayan Bella da pek memnundu, bu da katlanmayı kolaylaştırıyordu.

Bu genç hanım Boffin için büyük bir kazançtı. Nereye gitse dikkat çekecek kadar güzel, yeni konumunun altında kalmayacak kadar zekiydi. Yeni konumunun maneviyatını olumlu yönde etkileyip etkilemediği kişiye göre değişirdi; ama görünüşünün ve davranışlarının olumlu yönde değiştiğini kimse inkâr edemezdi.

Öyle ki çok geçmeden Bayan Bella, Bayan Boffin'in kusurlarını düzeltmeye başladı; hatta Bayan Bella, Bayan Boffin'in kusurlarını gördüğünde adeta bundan kendi sorumluymuş gibi rahatsızlık hissetmeye başladı. Gerçi Ba-

yan Boffin kadar iyi huylu ve sağlam karakterli bir kadının, Boffinler'in 'hoş bir kabalığı' olduğuna karar vermiş olan (tabii bunu söylemekle kendi yaptıkları kabalık için pek de hoş denemeyecek) yüce misafirler arasında bile fazlaca kusur işlemesi mümkün değildi ama kurtarılması gereken asil ruhlar olan bütün Podsnapçılık evlatlarının, daireler çizmesi ya da uzun sıralar halinde birlikte kayması beklenen sosyete buzu üzerinde kaydığında, kaçınılmaz olarak Bayan Bella'ya da çelme takıyordu (en azından söz konusu genç hanım böyle hissediyordu) ve buz dansı hareketleri konusunda uzmanlaşmış daha becerikli patencilerin bakışları altında büyük bir mahcubiyet duymasına sebebiyet veriyordu.

Bayan Bella'nın yaşındaki birinin, kendisinin Bay Boffin'in evindeki konumunun uygunluğu ya da kalıcılığı üzerine fazla kafa yorması beklenemezdi. Eski evini kıyaslayabileceği başka bir yer bilmediği zamanlarda bile şikayetten geri durmadığından, yeni evi ona tercih etmesinde bir nan-körlük ya da küçümseme olduğu söylenemezdi.

"Rokesmith bulunmaz adam," dedi Bay Boffin, eve taşınalı iki üç ay geçmişti. "Ama onun için ne düşüneceğimi bilemiyorum."

Bella da aynı durumda olduğundan bu konuyu hayli cazip bulmuştu.

"Sabah, öğlen, akşam demeden işlerime koşturuyor," dedi Bay Boffin, "elli kişi bir araya gelse onun çıkardığı işi çıkartamaz; ama öyle halleri var ki yolun karşısına iskele kurmuş da işleri oradan yürütüyor gibi, tam koluna girdim derken beni uzaklaştırıyor sanki."

"Bunu nasıl yaptığını sorabilir miyim, efendim?"

"Şöyle ki canım," dedi Bay Boffin, "burada senden baş-

ka kimseyle görüşmüyor. Misafir geldiğinde sofradaki yerini almasını istiyorum ama kabul etmiyor.”

“Bizi beğenmiyorsa,” dedi Bella başını havalı havalı savurarak, “bırakın beğenmesin.”

“Öyle bir şey değil, canım,” dedi Bay Boffin biraz düşündükten sonra. “Beğenmemek filan değil.”

“Belki de kendini layık bulmuyordur,” dedi Bella. “Eğer öyleyse bir bildiği vardır.”

“Hayır, canım, bu da değil. Hayır,” diye tekrarladı Bay Boffin başını sallayarak, yine durup düşünmüştü biraz; “Rokesmith mütevazı bir adam ama bize layık olmadığını düşünmüyor.”

“Peki ne düşünüyor, efendim?” diye sordu Bella.

“Anlıyorsam arap olayım!” dedi Bay Boffin. “İlk başta sadece Lightwood’la görüşmek istemiyordu. Şimdi senden başka kimseyle görüşmüyor.”

“Hım!” diye düşündü Bayan Bella. “Hakikaten! Tam böyle, değil mi?” Zira Bay Mortimer Lightwood bir iki kere yemeğe gelmişti, Bella onunla başka yerde de karşılaşmıştı ve kendisiyle ilgilendiğini hissetmişti. “Sekreterliğine bakmadan, babamın kiracısı olduğuna bakmadan bir de beni kıskanmaya kalkışıyor!”

Söz konusu babanın kızının, söz konusu babanın kiracısını bu kadar küçümsemesi biraz tuhaftı; ama önce fukaralıkla, sonra zenginlikle şımartılmış kızın zihninde bundan daha tuhaf şeyler de vardı. Bırakalım da bunlar kendilerini hikâyenin gidişatı esnasında birer birer gösterebilirler.

“Bu da biraz fazla oluyor,” diye düşündü Bayan Bella kibirle, “babamın kiracısı üzerimde hak iddia edecek, uygun kısımleri benden uzak tutacak! Bay ve Bayan Boffin’in

bana sunduğu fırsatları, bir Sekreter parçasının, babamın kiracısının gaspetmesi biraz fazla oluyor!”

Gerçi yine bu aynı Sekreter ve kiracının kendisinden hoşlandığını fark ettiğinde Bella’nın içinin kıpır kıpır olması çok da eski bir hadise sayılmazdı. Ah! Ama seçkin aristokrat malikâne ve Bayan Boffin’in terzisi devreye girmemişti daha o zamanlar.

Görünüşte pek çekingen olmasına rağmen pek meraklı bir Sekreter ve kiracıydı bu adam, Bayan Bella’ya göre. Tiyatrodan ya da operadan dönüldüğünde çalışma odasının ışığı daima yanardı, inmelerine yardım etmek için eli daima arabanın kapısında hazır olurdu. Bayan Boffin’in yüzünde de daima kışkırtıcı bir ışıltı, adamı görmekten kaynaklanan gıcık bir sevinç olurdu, sanki kafasındaki şeyi ciddi ciddi onaylamak mümkünmüş gibi!

“Bana evle ilgili hiçbir vazife vermiyorsunuz, Bayan Wilfer,” dedi Sekreter, tesadüfen onu oturma odasında yalnız bulduğu bir gün. “Bu konudaki her türlü arzunuzu seve seve yerine getirmeye hazırım.”

“Ne demek istiyorsunuz Bay Rokesmith?” diye sordu Bayan Bella, gözkapaklarını sıkıntıyla indirerek.

“Babanızın Holloway’daki evinden bahsediyorum.”

Bu cevap Bella’nın kızarmasına neden oldu –başka hiçbir şey kastetmeden verilmiş basit bir cevap görünümündeydi– ve biraz fazla hassas ve sert bir tonla konuştu:

“Ne gibi bir arzudan bahsediyorsunuz?”

“Selamdır, sabahtır, insanın birini hatırladığını gösteren her zamanki ufak tefek şeyler,” dedi Sekreter yine önceki gibi. “Bu tür mesajlarınızı taşımak benim için büyük zevk olur. Bildiğiniz gibi her gün iki ev arasında gidip geliyorum.”

“Bana bunu hatırlatmanıza gerek yok, beyefendi.”

‘Babamın kiracısına’ karşı bu aksi cevabı vermekte biraz acele etmişti; onun sakın bakışlarıyla karşılaşınca bunu daha da derinden hissetti.

“Onlar da bana –neydi ifadeniz?– hatırladıklarını gösteren ufak tefek mesajlar göndermiyor,” dedi Bella, ihmal edildiği fikrine sığınmaya çalışarak.

“Bana sık sık sizi soruyorlar, ben de onlara bir-iki şey söylüyorum.”

“Umarım doğruları söylüyorsunuzdur,” diye bağırdı Bella.

“Umarım bundan yana bir şüpheniz yoktur çünkü böyle bir şüphe beslemek size hiç yakışmaz.”

“Hayır, şüphe etmiyorum elbette. Bu siteminizi hak ettim doğrusu. Özür dilerim, Bay Rokesmith.”

“Lüfen özür dilemeyin derdim ama böyle büyüklük göstermek size yakışıyor,” diye cevap verdi Bay Rokesmith samimiyetle. “Kusura bakmayın; söylememelik edemedim. Konumuza geri dönersek, onların söylediği şeyleri, küçük mesajlarını size ilettiğimi düşünüyorlardır belki. Ama siz hiç sormadığınız için bu tür şeylerle sizi meşgul etmekten kaçınıyorum.”

“Yarın onları ziyarete gidiyorum, beyefendi,” dedi Bella, azarlanmış gibi ona bakarak.

“Bunu bana mı söylüyorsunuz, onlara mı?” diye sordu Rokesmith tereddütle.

“Siz nasıl isterseniz öyle olsun.”

“Hem onlara hem bana olsun madem. Bunu bir mesaj olarak iletayım mı?”

“İsterseniz iletebilirsiniz, Bay Rokesmith. Mesaj götürseniz de götürmeseniz de yarın onları ziyaret edeceğim.”

“Madem öyle, haber vereyim.”

Bella konuşmaya devam etmek istiyorsa ona bir fırsat vermek üzere biraz oyalandı. Sessiz kaldığını görünce yanından ayrıldı. Bayan Bella yalnız kaldığında, konuşmadaki iki husus ona çok ilginç geldi. Bunlardan birincisi, Bay Rokesmith’in onu kalbinde bir nedamet hissiyle bırakmış olmasıydı. İkincisi, ona çoktan kararlaştırmış gibi söylemeden önce eve gitmek gibi bir niyeti ya da düşüncesi hiç yoktu.

“Ben ne yapıyorum, o ne yapıyor?” diye sordu kendi kendine. “Üzerimde hiçbir hakkı, hiçbir etkisi yok, peki onu hiç umursamadığım halde nasıl oluyor da ona göre davranıyorum?”

Bayan Boffin, Bella’nın ertesi günkü ziyareti büyük arabayla yapmasında ısrar ettiği için eve büyük şaşaa içinde gitti. Bayan Wilfer ve Bayan Lavinia onun böyle görkemli bir giriş yapıp yapmayacağı üzerine epey kafa yormuşlardı ve kendilerini göstermeden dışarı baktıkları pencereden süslü faytonu gördüklerinde, komşuları çatlatmak için olabildiğince uzun müddet kapıda tutulması gerektiğine karar verdiler. Sonra her zamanki oturma odalarına geçip Bayan Bella’yı tam kendilerine has bir kayıtsızlık gösterisiyle karşıladılar.

Oturma odası çok küçük ve kötü döşenmiş, oraya inen merdiven çok dar ve eğri büğrü görünüyordu. Küçük ev ve içindeki her türlü şey, seçkin aristokrat malikâneyle mukayese kabul etmeyecek kadar sefildi. “Burada yaşamaya nasıl tahammül etmişim anlamıyorum!” dedi Bella içinden.

Bayan Wilfer’in gamlı büyükenmeleri ve Lavvy’nin doğuştan gelme küstahlığı da pek bir telafi sunmadı. Bella’nın gerçekten de biraz yardıma ihtiyacı vardı ama yardım edeni yoktu.

“Ne büyük şeref!” dedi Bayan Wilfer, bir kaşık sırtından daha fazla duygu ve sıcaklık taşımayan yanağını uzatırken. “Kardeşini büyümüş görmüşsündür herhalde.”

“Anne,” diye araya girdi Bayan Lavinia, “Bella’ya takaza etmene lafım yok, bunu fazlasıyla hak ediyor ama büyüme çağını çok geçtiğim halde benim büyümemden söz etmek gibi gülünç şeyler yapmasan diyorum.”

“Ben evlendikten sonra bile büyümüşüm,” iddiasında bulundu Bayan Wilfer.

“Sen bilirsin, anne,” dedi Lavvy, “yine de bu konuya fazla girmesen iyi olacak.”

Azametli kadının bu cevap karşısında fırlattığı mağrur bakış, kızı kadar arsız olmayan birini mahcup edebilirdi ama Lavinia üzerinde hiçbir tesir bırakmadı; mevcut koşullar altında annesini arzuladığı miktarda mağrur bakış fırlatmaya bırakan Lavinia kılını bile kıpırdatmadan ablasına yaklaştı.

“Seni öpersem İncilerin dökülmez değil mi Bella? Ee nasılsın Bella? Senin Boffinler nasıl?”

“Yeter!” diye bağırды Bayan Wilfer. “Kesin! Böyle hafifliklere tahammülüm yok.”

“Ay aman! Senin Spoffinler nasıl diyeyim bari,” dedi Lavvy, “annem Boffin dememe bu kadar karşı çıktığına göre.”

“Münasebetsiz kız! Arsız!” dedi Bayan Wilfer korkunç bir ciddiyetle.

“İster arsız de, ister hırsız de umrumda değil,” dedi Lavinia sükûnetle kafasını çevirerek, “ikisi de bana uyar; ama en azından bir şeye eminim, evlendikten sonra büyümeyeceğim.”

“Öyle mi? Öyle mi?” dedi Bayan Wilfer heybetle.

“Hayır anne, büyümeyeceğim. Hiçbir şey beni buna zorlayamaz.”

Eldivenlerini sallayan Bayan Wilfer, dokunaklı bir poz aldı. “Senden de bunu beklerdim. Çocuklarından biri beni kibirli zenginler için terk ediyor, öteki bana burun kıvırıyor. Tencere yuvarlanmış kapağını bulmuş.”

“Anne,” diye lafa girdi Bella, “Bay ve Bayan Boffin’in zengin olduklarına şüphe yok ama onlar için kibirli demeye hakkın yok. Öyle olmadıklarını sen de gayet iyi biliyorsun.”

“Kısacası anne,” dedi Lavvy, aniden saf değiştirerek, “senin de gayet iyi bildiğin gibi –bilmezsen ayıp– Bay ve Bayan Boffin mükemmelliğin ta kendisidir.”

“Doğrusu,” dedi Bayan Wilfer, bu dönöge azametle kucak açarak, “böyle düşünmemizin beklendiğı belli. İğneleyici bir ton takınmana da bu yüzden karşı çıkmıştım Lavinia. Bayan Boffin (dış görünüşünün telkin ettiğı karakter özelliklerinden bahsederken serinkanlılığını korumam mümkün değil) ve annen pek samimi sayılmazlar. Kocasıyla ikisinin bu aileden Wilferlar diye bahsetmeye cüret ettiğini düşünmek bile istemiyorum. Bu yüzden de kendilerinden Boffinler diye bahsetmeye tenezzül edemem. Asla; zira böyle bir ton takınmak –ister samimiyet de, ister hafiflik de, eşitlik de ne dersen de– aslında var olmayan bir sosyal alış-verişe işaret eder. Bilmem anlatabildim mi?”

Hükmedercesine, resmi bir tavırla söylendiğı halde bu sözleri hiç kaale almayan Lavinia ablasına hatırlattı, “İyi de senin ismi-lazım-değillerin nasıl olduğunu hâlâ söylemedin, Bella.”

“Burada onlardan bahsetmek istemiyorum,” dedi Bella, öfkesini bastırıp ayağını yere vurarak. “Onlar böyle münakaşalara karıştırılmayacak kadar nazik ve iyi insanlar.”

“Neden bu şekilde dile getiriyorsun?” diye sordu Bayan Wilfer acı bir alayla. “Neden dolaylı konuşuyorsun? Çok ki-bar, çok düşünceli bir hareket ama neden açıktan açığa söylemiyorsun? Sizin için fazla iyi, fazla nazikler demiyorsun? Biz senin ne demeye çalıştığını anladık. İmaya ne gerek var?”

“Anne,” dedi Bella ayağını bir kere daha yere vurarak, “sen bir evliyaı bile çıldırtırsın, Lavvy de öyle.”

“Zavallı Lavvy!” diye bağırды Bayan Wilfer, onun acılarını paylaşıyormuş gibi bir ses tonuyla. “Kabak hep onun başına patlar. Zavallı yavrum benim!” Ama Lavvy yine daha önce yaptığı gibi saf değiştirip aniden düşman tarafına geçiverdi; “Himayene ihtiyacım yok anne, ben kendi başımın çaresine bakarım!”

“Hayret,” diye devam etti Bayan Wilfer, dikkatini laf geçirmenin imkânsız olduğu küçük kızından büyük kızına çevirerek, “nasıl oldu da Bay ve Bayan Boffin’inden kendini kopardın, zaman buldun bizi görmeye geldin. Nasıl oldu da bizim senin üzerindeki hakkımız, Bay ve Bayan Boffin’in daha üstün haklarına galip geldi. Bay ve Bayan Boffin’le rekabetimizde böyle öncelik kazandığım için minnettarlık duymalıyım herhalde.” (Sevimli hanımefendi, Boffin kelimesinin ilk harfini hınçla vurguluyordu, sanki bu ismi taşıyanlara karşı en büyük itirazı o B harfiydi, Doffin, Moffin ya da Poffin adını taşıyor olsalar onlara tahammül etmesi daha kolay olacaktı.)

“Anne,” dedi Bella öfkeyle, “eve geldiğime pişman olduğumu, bir daha babam olmadığında asla gelmeyeceğimi söylemek zorunda bırakıyorsun beni. Çünkü babam, cömert dostlarıma karşı kıskançlık ve hınç duyamayacak kadar yüceğönüllü bir adam, ayrıca babam onlar üzerinde ne kadar az hak iddia edebileceğimi ve hiç suçum olmadığı halde ken-

dimi içinde bulduğum müşkül durumu anlayacak kadar da ince ve hassas bir adamdır. Hepinizi toptasam bir babam etmezsiniz, onu daima sizden fazla sevdim hep de seveceğim!”

Bu noktada güzel şapkası ve şık elbisesinden de fayda göremeyen Bella gözyaşlarına boğuldu.

“Eğer burada olsaydın RW,” diye bağırdı Bayan Wilfer gözlerini kaldırıp, havaya hitap ederek, “karının, ailenin anasının, senin adın kullanılarak aşağılanması hislerini incitirdi. Ama kader karına bunu münasip görse de seni bu felaketten korudu!”

Bu noktada Bayan Wilfer da gözyaşlarına boğuldu.

“Boffinler’den nefret ediyorum!” diye homurdandı Lavinia. “Onlara Boffinler dememe kim karşı çıkarsa çıksın umrumda değil. Boffinler diyeceğim. Boffinler, Boffinler, Boffinler! Nifakçı Boffinler, Bella’yla aramı bozan Boffinler, yüzlerine de Boffinler derim,” bunda pek gerçek payı olmasa da genç hanım heyecanlanmıştı bir kere, “iğrenç Boffinler, rezil Boffinler, hain Boffinler, pis Boffinler! Dedim işte!”

Bu noktada Bayan Lavinia gözyaşlarına boğuldu.

Bahçe kapısının açıldığı duyuldu ve Sekreter’in hızlı adımlarla merdivenden çıktığı görüldü. “Kapıyı ben açarım,” dedi Bayan Wilfer, başını sallayıp gözlerini silerek, vakur bir tevekkülle ayağa kalktı; “Şu anda bu işi yapacak bir çalışmamız yok. Saklayacak bir şeyimiz de yok. Yanaklarımızda hislerimizin izlerini görürse bırakalım istediği şeye yorsun.”

Bu sözlerle dışarı çıktı. Bir iki dakika sonra kâhin edasıyla duyurdu, “Bay Rokesmith, Bayan Bella Wilfer’a bir paket getirmiş.”

Bay Rokesmith isminin peşinden içeri girdi ve tabii hemen bir sorun olduğunu anladı. Ama kibârlık edip hiçbir

şey görmemiş gibi davrandı ve doğrudan Bayan Bella'ya hitap etti.

“Bay Boffin bu sabah bunu sizin için arabaya bırakacaktım. Kendisini hatırlatacak küçük bir şey –basit bir kese Bayan Wilfer– bu arzusunu gerçekleştiremeyip hayal kırıklığına uğradığı için getirmeye ben gönüllü oldum.”

Bella keseyi alıp teşekkür etti.

“Biz de kendi aramızda münakaşa ediyorduk, Bay Roksmith, eskisi gibi; ne güzel geçindiğimizi bilirsiniz. Ben de tam çıkmak üzereydim. Hoşçakal anne. Hoşçakal, Lavvy!” İkisini de open Bayan Bella kapıya yöneldi.

Sekreter ona eşlik edecekti ama Bayan Wilfer kızının yanına geçip vakarla, “Kusura bakmayın! Kendi çocuğuma onu bekleyen vasıtaya kadar eşlik etme hakkını bana çok görmeyin,” dedi. Sekreter özür dileyerek yerini ona bıraktı. Bayan Wilfer’in evin kapısını açıp, eldivenlerini uzatması ve yüksek sesle “Bay Boffin’in erkek hizmetkân!” diye bağırması çok azametli bir sahneydi. Uşağın huzuruna gelmesi üzerine, “Bayan Wilfer geliyorlar!” buyurdu ve bir savaş esirini salıveren dışı kale komutanı edasıyla kızını ona teslim etti. Bu törenin komşular üzerinde yarattığı felç etkisi on beş dakika sonra bile geçmemiş, muhteşem hanımefendinin dingin bir trans halinde en üst basamakta kalmasıyla iyice güçlenmişti.

Bella arabaya oturduğunda elindeki küçük paketi açtı. Güzel bir kese, içinde de elli poundluk bir banknot vardı. “Canım babacığım için hoş bir sürpriz olacak bu,” dedi Bella, “Şehre inip bunu ona kendim götüreceğim!”

Chicksey, Veneering ve Stobbles’ın tam yerine dair bir fikri olmadığından, sadece Mincing Lane yakınlarında oldu-

ğunu bildiğinden, arabacıdan bu karanlık mekânın köşesine gitmesini istedi. Sonra ‘Bay Boffin’in erkek hizmetkârını’ Chicksey, Veneering ve Stobbles muhasebe bürosunu aramaya gönderdi ve R. Wilfer dışarı kadar gelebilirse, genç bir hanımın onunla görüşmek için beklediği mesajını iletmesini istedi. Bu gizemli kelimelerin bir uşağın ağzından çıktığını duymak muhasebe bürosunda öyle müthiş bir heyecan yarattı ki, genç bir casus Rumba’yı takip etmek, hanımı iyice incelemek ve gelip rapor etmekle görevlendirildi. Casusun son sürat geri dönüp hanım için “havalı bir faytonda fıstık gibi bir hatun” malumatını getirmesi de merakı dindirmede.

Rumba’nın kendisi, rengi solmuş şapkasının altında kulağında unuttuğu kalemle soluğu kesilerek arabaya kapısına avdet ettiğinde, kravatından çekilerek arabaya alınmış, boğulacak kadar sıkı kucaklanmış, kızını neden sonra tanıyabilmişti. “Evlatçığım!” dedi tanıdığına. “Şu hale bak! Ne kadar güzel olmuşsun! Nankörlük ettiğini, annenle kardeşini unuttuğunu düşünmeye başlamıştım.”

“Onları görmekten geliyorum baba.”

“Ya! Peki – peki anneni nasıl buldun?” diye sordu RW tereddütle. “Pek nahoş, baba, Lavvy de öyleydi.”

“Bazen biraz öyle olabiliyorlar,” dedi sabırlı kerubi; “sen de onlara uymamışsındır umarım Bella?”

“Maalesef. Ben de biraz nahoş davrandım, baba; hep birlikte nahoşluk ettik. Ama şimdi gelip benimle bir yemek yemeni istiyorum, baba.”

“Ben hafif bir şeyler atıştırdım canım –gerçi bu muhteşem faytonda ağza alınmaz ama– biraz sucuk ekmek yedim,” dedi R. Wilfer, kanarya rengi döşemelere bakıp sesini alçaltarak.

“Olsun! Sucukla doyulmaz baba!”

“Doğrusu bazen biraz daha olsa yenecek gibi oluyor, canım,” diye itiraf etti, ağzını eliyle silerek “İnsanın denetleyemediği bazı koşullar, insanla salam arasına maniler koyduğunda, bulduğuna razı olup sucukla yetinmek en iyisi,” sucuk derken yine arabaya hürmeten sesini alçaltmıştı.

“Ah benim tatlı babacığım! Rica ediyorum, yalvarıyorum, öğleden sonrası için izin al, gel bugünü birlikte geçirelim.”

“Peki canım, gidip bir sorayım.”

“Ama gitmeden önce,” dedi Bella, onu çenesinden tutmuş, şapkasını çıkarmış, saçlarını eskisi gibi havaya dikmeye başlamıştı, “uçar ve düşüncesiz olsam da seni asla küçük görmediğimi bildiğini söyle, baba.”

“Güzelim, bunu bütün kalbimle söylüyorum. Ayrıca bir şey daha söyleyeceğim,” dedi babası pencereden dışarı bakarak, “Fenchurch Sokağı’nda insanın saçının güzel bir hanım tarafından ayan beyan okşanması dikkat çekebilir belki.”

Bella gülerken şapkasını tekrar başına koydu. Ama babasının çocuksu bedeni uzaklaştığında, paspallığı ve neşeli sabrı gözlerini yaşarttı. “Benim için böyle şeyler düşünen o Sekreter’den nefret ediyorum,” dedi kendi kendine, “yine de yarı yarıya doğru söylemiş sanki!”

Babası geri döndüğünde daha da bir oğlan çocuğu gibiydi, okulu kırmış bir oğlan çocuğu. “Hallettim, canım. İzni hemen verdiler. Tereyağından kıl çeker gibi oldu!”

“Şimdi baba, senden bir şey yapmanı rica edeceğim, ama bu arada arabayı gönderip sakın bir yerde seni beklemek istiyorum, nereye gidelim?”

Bunun için biraz düşünmek gerekti. “Bilemiyorum ca-

nım,” dedi babası, “öyle güzel bir hanım olmuşsun ki gerçekten çok sakın bir yer olması lazım.” Nihayet aklına bir yer geldi, “Tower Hill’de Trinity House’un yanındaki bahçenin orada.” Arabacıya talimatı verdiler, sonra Bella arabayı gönderdi, Bayan Boffin’e babasıyla birlikte olduğunu haber veren küçük bir notla birlikte.

“Babacığım, şimdi dediğimi yapacaksın, söz ver, yemin et hiç itiraz etmeyeceksin.”

“Söz veriyorum, yemin ediyorum canım.”

“Hiç soru sorma. Bu keseyi al; en iyi hazır giyim mağazasına git; en güzel takım elbiseyi, en güzel şapkayı, en güzel gıcır gıcır botları (hakiki deri olacak, sakın unutma!) al, sonra da buraya geri gel.”

“Ama, Bellacığım...”

“Sakın ha!” dedi parmağını neşeyle babasına uzatarak. “Söz verdin, yemin ettin. Günaha girersin.”

Şapşal adamcığın gözleri yaşarmıştı ama kızı (kendi gözleri de yaşarmış olduğu halde) onları öpe öpe kuruttu ve baba sallana sallana uzaklaştı. Yarım saat sonra geri döndüğünde öyle gözalcı bir değişim geçirmişti ki Bella ancak büyük bir hayranlıkla etrafında yirmi tur attıktan sonra koluna girip, memnuniyetle kolunu sıkabildi

“Şimdi babacığım,” dedi Bella ona sarılarak, “bu güzel hanımı yemeğe götür.”

“Nereye gidelim canım?”

“Greenwich!” dedi Bella kahramanca. “Bu güzel hanıma her şeyin en iyisini ısmarlayacaksın unutma.”

Birlikte motora binmeye giderlerken, “Canım annenin de burada olmasını istemez miydin?” diye sordu RW ürkekçe.

“Hayır, baba, istemezdim çünkü bugün seni kimseyle paylaşmak istemiyorum. Evdeyken ikimiz de birbirimizin gözdesiydik. Seninle birlikte az mı kaçmışızdır evden, ha baba?”

“Kaçardık tabii! Bilhassa Pazar günleri, annen o zaman biraz daha şey olur,” dedi, yine dikkatli bir ifadeyle, arada bir durup öksürdü.

“Evet, korkarım ben de pek matah sayılmazdım, baba. Hep kucakta gitmek isterdim, halbuki yürüsem senin için daha iyi olurdu; sen gazete okumak isterdin ama ben hep atçılık oynatırdım sana; değil mi?”

“Bazen, bazen. Ah ama ne tatlı çocuktun! Ne güzel arkadaşlık ederdin bana!”

“Öyle mi? Bugün tam da bunu yapmak istiyorum, baba.”

“Başarılı olacağın kesin, canım. Bütün kardeşlerin bana arkadaşlık etmişlerdir ama belli bir yere kadar. Annen de hayat boyu, bir erkeğin –örnek alacağı– sözlerini hafızasına kazıyacağı –ve kendini ona bakarak şekillendireceği bir hayat arkadaşı olmuştur, tabii şayet...”

“Şayet bu örnek hoşuna giderse?” dedi Bella.

“Şe-ey, evet,” dedi babası ama bu laftan pek tatmin olmamış gibi bir hali vardı, “daha doğrusu, kendinde böyle bir eğilim varsa. Mesela bir adam sürekli koşmak istese annen onun için bulunmaz bir hayat arkadaşı olurdu. Ama yürümekten ya da zaman zaman durmaktan hoşlanıyorsa, o zaman annene ayak uydurmakta zorlanabilir. Belki de şöyle demeli, Bella,” diye ekledi bir an durup düşündükten sonra. “Diyelim ki bir adam hayatta, bir eşe değil de bir melodiye ayak uydurarak yol almak zorunda. Diyelim ki onun payına Saul oratoryosundaki Ölüm Marşı düşmüş. Bazı durumlar

için çok uygun düşebilir ama gündelik hayatın sıradan akışına uyum sağlamakta zorluk çıkarır. Mesela zor bir günün ardından yemeğini Ölüm Marşı temposunda yese, muhtemelen yemekler midesine oturur. Ya da komik bir şarkı söyleyerek, dans ederek kafasını rahatlatmaya çalışırken bunu Ölüm Marşı temposunda yapmak durumunda kalsa, şen arzularını gerçekleştirmekten vazgeçebilir.”

“Zavallı babacığım!” diye düşündü Bella, koluna iyice sarılarak.

“Sana diyeceğim o ki, canım,” diye devam etti kerubi, mülayim bir tavırla, şikayeti aklına bile getirmeden, “sen çok uyumlusun. Çok uyumlu.”

“Gerçekten de korkarım çok kötü şeyler yaptım baba. Çok şikayet ettim, çok kaprisliydim. Daha önce pek düşünmezdim, hatta hiç düşünmezdim bunları. Ama arabada oturmuş senin gelişini seyrederken kendime kızdım.”

“Hiç de değil, canım. Öyle deme.”

O gün yeni kıyafetleri içindeki baba, mutlu ve konuşkan bir adamdı. Aslına bakılırsa belki de hayatının en mutlu günüydü bu; kahraman eşinin Saul'deki Ölüm Marşı'yla mih-raba geldiği düğün günü de dahil.

Nehirde motor gezintisi bir harikaydı, lokantada onları aldıkları nehre bakan küçük oda da pek sevimliydi. Her şey harikaydı. Park harikaydı, punch harikaydı, balıklar harikaydı, şarap harikaydı. Bella bu şölenin diğer bütün öğelerinden daha harikaydı; neşeli neşeli babasını konuşturuyor, daima kendisinden güzel hanım olarak söz ederek latifeler yapıyor, güzel hanımın bu tür şeyler yemekte ısrarlı olduğunu söyleyerek babasına çeşitli şeyler ısmarlatıyordu; kısacası böyle harika bir kıza sahip olduğu için babasının koltuklarını kabartıyordu.

Sonra, çekilen sularla birlikte denize açılan gemilere bakarlarken, güzel hanım babasıyla ikisi için türlü seyahatler hayal etti. Baba kah, kare yelkenli, hantal bir kömür şilebiyle, kara elmaştan servet kazanmak üzere Newcastle'a gidiyor; Kâh üç direkli güzel bir gemiyle, onu Chicksey, Veneering ve Stobbles'tan sonsuza kadar kurtaracak afyon ticareti yapmak için Çin'e yelken açıyor, bu arada büyüleyici kızını giydirip kuşatmak için uçsuz bucaksız ipekliler, şallar taşıyordu. Derken John Harmon'ın elim kaderi bir rüyadan ibaret kalmıştı, eve dönmüş, güzel hanımı tam gönlüne göre bulmuştu, güzel hanım da onu ve zarif teknelerine binip denize açılıyorlardı, bağlarına bakmak için, her taraftan buharlılar geçiyor, güvertede bando çalıyor, baba en büyük kamarada yerini alıyordu. Bir bakmışsın John Harmon yine mezarına geri gönderiliyordu, müthiş servet sahibi (isimsiz) bir tüccar güzel hanıma talip olup evleniyordu ve adam öyle zengindi ki nehrin üzerinde buharlı olsun, yelkenli olsun gözün görebildiği bütün her şey ona aitti ve sırf keyfi için bir yat donanmasını hazırda bekletiyordu, şu kocaman yelkenli, küçük yaramaz yata karısı şerefine Bella adını vermişti, o da canı çektiğinde modern bir Kleopatra gibi güvertede yerini alıyordu. Derken, Gravesend'e gittiğinde, askeri bir gemiden, varlıklı, büyük bir general biniyordu (bu da isimsiz), karısı olmadan zafer kazanmaya gitmeyi reddediyordu, karısı da güzel hanımdı, uzak diyarlarda bütün kırmızı ve mavi ceketlilerin baş tacı oluyordu. Efendime söyleyeyim: Şu buharlı romorkörün çektiği gemiyi görüyor musun? Nereye gidiyor sence? Mercan adalarının, hindistan cevizi ağaçlarının oraya, Baba adındaki talihli bir şahıs için düzenleniyor bu sefer (kendisi de gemide, herkesten pek bir hürmet görmekte) gü-

zel kokulu keresteler getirmek için, şimdiye kadar görülmüş en güzel ahşap, duyulmuş en karlı yük, büyük bir servet getirecek: bu geminin sahibi, gemiyi bu seyahat için özel olarak düzenleyen de güzel hanım, bilmemkim isminde bir Hint Prensiyle evli, adam kaşmir şallar giyiyor, türbanına elmaslar, yakutlar takıyor, tatlı bir esmerliği var, karısına çok düşkün ama biraz kıskanç. Bella böyle bıcır bıcır konuştu durdu, babasını da ihya etti. O sultanın hayatını gözlerinin önüne getirmeye çalışırken aşağıdaki çamurdaki dilenci çocuklar da biraz para kapmaya çalışıyordu.

“Artık eve hiç dönmeyeceksin herhalde, değil mi canım?” diye sordu babası, yemekten sonra.

Bella başını iki yana salladı. Bilmiyordu. Kesin bir şey söyleyemezdi.

Tek söyleyebileceği, istediği hiçbir şeyde hatrının kalmadığı ve ne zaman gitmekten bahsedecek olsa Bay ve Bayan Boffin’in itiraz ettiğiydi.

“Babacığım,” diye devam etti Bella, “sana bir itirafta bulunacağım. Bu dünyaya benden daha paragözü gelmemiştir.”

“Bence hiç de öyle değilsin, canım,” dedi babası, önce kendi üstüne başına, sonra tatlıya bakarak.

“Ne demek istediğini anlıyorum baba ama kastettiğim bu değil. Paraya istifleme için değil, onunla aldığım şeyler için çok önem veriyorum!”

“Çoğumuz böyleyiz zaten,” dedi RW.

“Ama benim kadar değil baba. Of!” diye bağırdı Bella, gamzeli çenesini büzerek. “Ben çok paragözüm!”

RW düşünceli bir bakışla, belki de söyleyecek daha iyi bir şey bulamadığı için sordu: “Ne zamandır böyle hissediyorsun, canım?”

“İşte mesele de bu baba. İşin korkunç tarafı bu. Evdeyken sadece fakirliğin nasıl bir şey olduğunu biliyordum, homurdanıyordum ama çok da kafama takmıyordum. Evde zengin olmayı beklediğim zamanlarda, param olduğunda yapacağım müthiş şeyleri düşünürdüm. Sonra o muazzam servet elimden kayıp gittiğinde ve onu gün be gün başka ellerde gördüğümde, onunla gerçek hayatta neler yapılabilildiğini anladığımda, paragözün teki oldum.”

“Sana öyle geliyor, canım.”

“İnan bana öyle değil, baba!” dedi Bella başını sallayarak, güzel kaşları gidebilecekleri son noktaya kadar kalkmıştı ve yüzünde komik bir korku vardı. “Hakikat bu. Sürekli büyük bir hırsla planlar kuruyorum.”

“Allah Allah! Nasıl?”

“Sana anlatacağım baba, sana anlatmaktan çekinmiyorum çünkü biz hep birbirimizin gözdesi olduk ve sen benim için bir babadan ziyade, çok cici saygıdeğer tombiş bir kardeş oldun. Hem,” diye ekledi Bella, parmağını ona doğru sallayıp gülerek, “bütün sırlarını biliyorum. Gizli bir gezintiye çıktığını. Sen beni gammazlarsan ben de seni gammazlarım. Anneme Greenwich’te yemek yediğini söylerim.”

“Cidden, canım,” dedi RW hafif bir telaşla, “bundan bahsetmeye hiç gerek yok.”

“Ha ha!” diye kahkahayı bastı Bella. “Bunun hoşunuza gitmeyeceğini biliyordum bayım! Sen benim sırrını sakla, ben de senin. Güzel hanıma ihanet edecek olursan bir yılın gibi seni sokacaktır. Şimdi bana bir öpücük ver baba, ben de şu saçlarını biraz düzelteyim, benim yokluğumda kimse ilgilenmemiş onlarla.”

RW başını uzmana uzattı, uzman da konuşmaya devam

etti; bu arada saç tutamlarını iki parmağına sarıp aniden aksi yönlerle çekmek gibi gizemli bir işlem uygulayarak onları bukleler haline getiriyordu. Bu işlem her yapıldığında hasta yerinden sıçrayıp gözlerini kırptırıyordu.

“Para sahibi olmayı kafama koydum, baba. Dilenemem, ödünç alamam, çalamam, öyleyse paralı biriyle evleneceğim.”

RW saç yapım işlemlerinin elverdiği ölçüde gözlerini ona kaldırmaya çalıştı ve sitemkâr bir sesle, “Oldu mu ya Bellacığım!” dedi.

“Karanım karar, baba, param olması için paralı biriyle evlenmek zorundayım. Bunun neticesinde de sürekli baştan çıkaracak paralı birini arıyorum.”

“Oldu mu ya Bellacığım!”

“Evet, baba, durum budur. Kafası durmadan hile desiseye çalışan paragöz kumpasçının tekiyim. Ama umrumda değil. Fakirlikten nefret ediyorum, iğreniyorum ve paralı biriyle evlenirsem fakirlikten kurtulurum. Ne güzel puf puf oldun baba, hesabı ödemenin ve garsonu afallatmanın tam zamanı.”

“Ama Bellacığım, senin yaşındaki birinin böyle şeyler düşünmesi tehlikeli.”

“Sana söyledim baba ama bana inanmadın,” dedi Bella, çocuksu, hoş bir ciddiyetle. “Ürpertici değil mi?”

“Söylediğin şeyin ne manaya geldiğini tam olarak bilseydin ya da gerçekten söylediğin şeyi kastetseydin öyle olurdu, canım.”

“İyi ama gerçekten söylediğim şeyi kastediyorum baba. Aşk masal!” dedi Bella dudak bükerek, gerçi yüzünde ve bedeninde bu konuyu yakışıksız buluyormuş gibi bir hal yoktu. “Ha ateş saçan ejderler demişsin, ha aşk demişsin, aynı! Ama

fakirlikle zenginlikten bahsettin mi hakikatten bahsediyorsun.”

Babası, “Canım, bu durum gerçekten de çok fena...” diye lafa başlamıştı ki sözünü kesti.

“Baba söylesene sen para için mi evlendin?”

“Öyle olmadığını biliyorsun canım.”

Bella Ölüm Marşı’nı mırıldandıktan sonra, “İyi de ne hayrını gördün!” dedi. Ama babasının sıkıldığını, moralinin bozulduğunu görünce boynuna sarıldı ve tekrar neşelenene kadar öptü.

“Son dediğime aldırma, baba, şaka olsun diye söyledim. Şimdi unutma! Sen beni gammazlamayacaksın ben de seni. Dahası da var; senden hiç sır saklamayacağım baba ve ne kadar paragözlük yaparsam yapayım gelip sana içimi dökeceğim, aramızda kalmak şartıyla.”

Güzel hanımın bu lütfundan tatmin olmuş gibi görünen RW zili çalıp hesabı ödedi. “Bunun geri kalanıyla, baba,” dedi Bella, tekrar yalnız kaldıklarında keseyi katlayıp, küçük yumruğuyla masanın üzerinde dövdü ve babasının yeni yeleğinin ceplerinden birine tıktırdı, “evdekilere hediye alırsın, faturaları ödersin, istediğin gibi bölüştürür, uygun gördüğün şekilde harcarsın. Son olarak da bu paranın hırslı bir kumpas sonucu edinilmediğine dikkatini çekerim. Belki öyle olsaydı paragöz kızın onu sana kolay kolay veremezdi!”

Daha sonra babasının ceketini iki eliyle çekip, kıymetli yelek cebini kapatacak şekilde bütün düğmelerini ilikledi, sonra çok bilmiş bir edayla gamzelerini şapkasının kurdesiyle bağladı ve babasını Londra’ya geri götürdü. Bay Boffin’in kapısına geldiklerinde babasının sırtını kapıya dayadı, amacı için gayet müsait birer tutamak teşkil eden ku-

laklarını şefkatle tuttu ve başıyla kapıyı iki kere boğuk boğuk çalana kadar onu öptü. Sonra ona bir kez daha anlaşmalarını hatırlattı ve neşeyle vedalaştı.

Gerçi neşesi fazla uzun sürmedi çünkü onun karanlık sokakta uzaklaştığını görünce gözleri yaşlarla doldu. Ancak defalarca “Ah, zavallı babacığım! Didinip duran, küçük paspal babacığım!” dedikten sonra kapıyı çalacak gücü bulabildiğinde de neşeli değildi. Evdeki eski mobilyalarla kıyaslanmakta ısrar eden gıcır gıcır mobilyalara baktığında da neşeli değildi. Kâh merhum ihtiyar John Harmon’ın onu hiç vasiyetine sokmamış olmasını isteyerek, Kâh merhum genç Harmon’ın yaşayıp onunla evlenmiş olmasını isteyerek, bir taraftan da hıçkırığa hıçkırığa ağlayarak, geç saatlere kadar odasında otururken de pek neşeli değildi. “Çelişkili dilekler,” dedi Bella, “ama hayatım, bahtım öyle çelişkili ki, kendim başka nasıl olayım?”

IX

Yetimin Vasiyeti

Ertesi sabah erkenden Sefil Batakılıkta çalışmaya başlayan Sekreter'e, Zifos adında bir gencin kendisini holde beklediği haberi verildi. Bu haberi getiren uşak, ismi söylemeden önce edeplince duraklayarak, söz konusu gencin kendisini bu ismi telaffuza mecbur bıraktığını ifade etti, bu genç başka bir isim miras alacak kadar zevk ve akliselim sahibi olsa ulağın da böyle nahoş şeyler hissetmesine gerek kalmayacaktı.

"Bayan Boffin çok memnun olacak," dedi Sekreter en ufak bir rahatsızlık belirtisi göstermeden. "İçeri buyur edin."

Bay Zifos içeri buyur edildiğinde kapıya yakın kaldı: Vücudunun çeşitli yerlerindeki şaşırtıcı, ürkütücü, acayip kemik çıkıntılarını sergileyerek.

"Gelmene çok sevindim," dedi John Rokesmith neşeli bir sesle. "Seni bekliyordum."

Zifos aslında daha önce gelmek istediğini ama Yetim'in (o Bizim Johnny demişti) hastalandığını ve iyileştiğini haber vermek için beklediğini söyledi.

"İyileşti mi yani?" dedi Sekreter.

"Hayır," dedi Zifos.

Bay Zifos başını epey sağa sola salladıktan sonra, Johnny'nin "bunu Bakımlıklardan kaptığını" söyledi. Bu-

nunla neyi kastettiği sorulduğunda hani şu üzerinde çıkan şeyler, en çok da göğsünde cevabını verdi. Buna biraz açıklama getirmesi istendiğinde, bazılarının üzerini altı peninin bile kapatamayacağını belirtti. Biraz daha anlatması için sıkıştırıldığında, kıpkırmızı olduklarını söyledi. “Ama dışarı uç verdiler mi korkma,” diye devam etti Zifos, “yeter ki içeri uç vermesinler. Asıl onu kestirmeli.”

John Rokesmith çocuğun tıbbi yardım alıp almadığını sordu. Aldı, dedi Zifos, hemen doktor dükkânına götürülmüştü. Peki doktor ne dedi? diye sordu Rokesmith. Zifos bir müddet şaşkın şaşkın düşündükten sonra canlanarak, “Benekten çok daha uzun bir şeydi,” dedi. Roksmith, kızamık olmasın diye sordu. “Hayır,” dedi Zifos kendinden emin, “ondan da uzun!” (Bay Zifos bu durumdan memnun görünüyordu, zavallı küçük hastanın şanına şan katıyordu sanki hastalık isminin uzun olması.)

“Bayan Boffin duyunca çok üzülecek,” dedi Rokesmith.

“Bayan Higden da öyle dedi, Bizim Johnny toparlar belki diye onun için sakladı ondan.”

“Toparlayacak ama değil mi?” dedi Rokesmith aniden başını ulağa çevirerek.

“İnşallah,” dedi Zifos. “İçeri sıçramazlarsa.” Sonra Johnny mi Bakımlıklardan aldı yoksa Bakımlıklar mı Johnny’den diye mırıldanmaya devam etti çünkü Bakımlıklar da hastaydı ve evlerine gönderilmişlerdi. Hem Bayan Higden gece gündüz kucağından indirmediği Johnny’yle uğraştığı için bütün tezgah işleri kendisine kalmıştı ve “epey zorlatmıştı”. İşe yaramış olmanın coşkulu hatırasıyla, çirkin ama dürüst yüzü parladı ve kızardı.

“Dün gece,” dedi Zifos, “çarkı çevirirken, tezgahın sesi Bizim Johnny’nin nefeslerine benziyordu. Önce güzel baş-

ladı, sonra titreşti, şaşırdı, sonra başa dönerken hırıldadı, duraldı biraz, sonra yumuşadı, öyle öyle gitti, artık bilemedim hangisi tezgah hangisi Bizim Johnny. Kendi de bilemedi ya, bazen çark hırıldadığında 'Boğuluyorum, Nine!' diyordu, Bayan Higden da onu kucağına alıp 'Az dur, Zifos,' diyodu ve hep birlikte duruyoduk. Bizim Johnny tekrar nefes almaya başladığında, baştan başlıyoduk."

Zifos'un açıklaması yavaş yavaş dalgın bir bakışa ve boş bir sırtıtmaya dönüşmüştü. Daha sonra sessizce, bastırmaya çalıştığı gözyaşlarına boğuldu, sonra terlemiş de alnını silecekmiş gibi, çok hantal ve zahmetli bir hareketle gömleğinin yeniyle gözlerini sildi.

"Çok yazık," dedi Rokesmith. "Gidip Bayan Boffin'e haber vermem lazım. Sen burada bekle Zifos."

Zifos duvar kağıdının desenlerine bakarak, Sekreter, Bayan Boffin'le birlikte dönene kadar bekledi. Bayan Boffin'in yanında bir de genç hanım vardı ki (Bayan Bella Wilfer isminde) seyretmesi, Zifos'a göre en iyi duvar kağıdından bile daha güzeldi.

"Ah benim zavallı, tatlı, küçük John Harmon'cığım!" diye bağırdı Bayan Boffin.

"Evet, hanımım," dedi Zifos hislerini paylaşarak. "Öyle çok çok kötü de değildir, di mi?" diye sordu sevimli kadın bütün içtenliğiyle.

İyi niyetinin gerçek kanaatleriyle çatışma halinde olduğunu gören Zifos başını arkaya atıp ahenkli bir inilti çıkarttı ve sonunu da burnunu çekerek bağladı.

"Demek o kadar kötü!" diye bağırdı Bayan Boffin. "Betty Higden nasıl olur da bana daha önce haber vermez!"

"Herhalde çekindi hanımım," dedi Zifos biraz tereddütle.

"Neden çekinecekmiş Allah aşkına?"

“Bizim Johnny’nin istikbalini karartacam diye çekindi zaar,” dedi Zifos uysalca. “Hastalıkta çok zahmet var, çok masraf var, insanlar böyle şeyleri sevmez.”

“Ama nasıl olur da,” dedi Bayan Boffin, “sevgili yavru-
kaktan bir şey esirgeyeceğimi düşünür?”

“Hayır, hanımım, öyle değil. Johnny’nin istikbaline mani olurum diye düşünmüştür (alışkanlık givin) kimseye belli etmeden onu iyileştireyim demiştir.”

Zifos onu iyi tanıyordu. Bir hayvan gibi hastalandığında saklanmak, bir kenara kıvrılıp ölmek bu kadında içgüdüsel bir şeydi. Canından bir parça olan hasta çocuğu kollarında tutmak, suçluymuş gibi saklamak, kendi cahil şefkati ve sabrından başka her tür ilgiyi ondan uzak tutmak, anne sevgisinin, vefasının ve vazifesinin ta kendisiydi onun için. Hristiyan takviminin her haftası, küçük resmi bir insaniyetsizlik hakkında haberler okuyoruz, Lordların, Beyefendiler, sayın Meclis Üyeleri ve bunlar bizim zihnimizden silindiği gibi geçip gitmiyor insanların hayatlarından. İşte biz haşmetmeaplara pek mantıksız, kör, inatçı görünen, hayretimizi mucip olan bu önyargıların sebebi –Allah Kraliçeyi korusun, bunların siyaseti yerin dibine batsın– ateşten dumanın çıkma sebebiyle aynı!

“Zavallı çocuk için hiç uygun bir yer değil orası,” dedi Bayan Boffin. “Söylesenize sevgili Bay Rokesmith, ne yap-sak en doğrusu olur.”

O çoktan ne yapılacağını düşünmüştü, kısa sürede plan kararlaştırıldı. O yarım saat içinde gerekli düzenlemeleri yapacaktı, sonra birlikte Brentford’a gideceklerdi. “Lütfen beni de alın,” dedi Bella. Bunun üzerine hepsini alacak bir araba çağırıldı, bu arada Zifos’a Sekreter’in odasında tek başına bir ziyafet çekildi, peri masalı gerçek olmuş gibi – et, bira, sebze

ve puding. Yemek sonrası Zifos'un kemik çıkıntıları daha bir göze batar hale gelmişti, göbek nahiyesinde tevazuyla dinlenmeye çekilmiş üç beş tanesi hariç.

Araba ve Sekreter tam zamanında geldiler. Sekreter sürücünün yanına oturdu, Bay Zifos da arka tarafı şereflendirdi. Yine önceki gibi Üç Saksığan'a gittiler; orada Bayan Boffin ve Bayan Bella'nın inmesine yardım edildi ve hep birlikte Bayan Betty Higden'in evine yürüdüler.

Yolda bir oyuncakçıya uğradılar ve geçen geldiklerinde bu tür şeylere çok ilgi gösteren yetime türlü ayrıntılarını anlattıkları asil bir savaş atıyla, bir Nuh'un gemisi, yapay sesli san bir kuş, muhafız alayına konsa hiç sırtımayacak tam tek-mil giyimli bir asker aldılar. Elllerinde bu hediyelerle Betty Higden'in kapısını açtıklarında onu en loş, en uzak köşede, kucağında zavallı Johnny'yle otururken buldular.

"Benim oğlan nasıl Betty?" diye sordu Bayan Boffin, yanına oturarak.

"Kötü! Kötü!" dedi Betty. "Korkarım artık ne senin olacak ne benim. Ötekilerin hepsi de hakkın rahmetine kavuştu, şimdi onu da çağırıyorlar sanki – kendilerine çekiyorlar."

"Hayır, hayır," dedi Bayan Boffin.

"Madem öyle neden benim göremediğim bir parmağı tutar gibi sıkıyor yumruklarını? Bakın," dedi Betty, ateşli çocuğun üzerine sardığı battaniyeyi açıp, göğsünde yumruk yaptığı küçük sağ elini göstererek. "Hep böyle. Ne yap-sam böyle."

"Uyuyor mu?"

"Sanmam. Uyuyor musun Johnny?"

"Hayır," dedi Johnny gözlerini açmadan, kendi kendine acıyan sakın bir hava vardı üzerinde.

“Bak o hanım geldi, Johnny. Atı da getirmiş.”

Johnny hanımı hiç umursamayabilirdi ama at başkaydı. Ağırlaşmış gözkapaklarını açtı ve o muhteşem şeyi görünce yüzü güldü, kucağına almak istedi. At biraz fazla büyük olduğundan bir sandalyenin üzerine kondu, yelesini tutup iyice inceleyebilsin diye. Ama çok geçmeden onu da unuttu.

Gözlerini yeniden kapayan Johnny bir şeyler mırıldanıyordu. Bayan Boffin ne dediğini anlayamayınca, ihtiyar Betty eğilip çocuğun sözlerini zar zor çıkartmaya uğraştı. Çocuğa sözlerini iki üç kere tekrarlattılar ve o zaman atı görmek için gözlerini açtığında başka şeyler de gördüğü anlaşıldı çünkü, “O güse hanım kim?” demişti. Güse, yani güzel hanım Bella’ydı; zavallı bebeciğin bu sözü başlı başına onu duygulandırmaya yeterdi ama babacığıyla yaşadığı son yakınlaşma ve güzel hanım diye şakalaşmalar yüzünden iyice dokunaklı bir hal almıştı. Bu sebeple çocuğu okşamak için tuğla zemine çömeldiğinde çok şefkatli ve doğal bir hali vardı. Çocuk da, çocukların genç ve güzel şeylere duyduğu hayranlıkla güse hanıma sarıldı.

“Bettyciğim canım,” dedi Bayan Boffin, fırsat bu fırsat deyip elini ikna edici bir tavırla onun koluna koyarak; “Johnny’yı daha iyi bakılabileceği bir yere götürmek için geldik buraya.”

İhtiyar kadın bu lafı duyar duymaz, gözleri çakmak çakmak ayağa fırladı ve kucağındaki hasta çocukla birlikte kapıya koştu.

“Hepiniz benden uzak durun!” diye bağırdı delirmiş gibi. “Şimdi anladım meramınızı. Beni rahat bırakın. Bu tathiyı da kendimi de öldürüveririm daha iyi!”

“Sakin olun!” dedi Rokesmith onu teskin etmeye çalışarak. “Anlamıyorsunuz.”

“Çok iyi anlıyorum. Ben bu işleri iyi bilirim, bayım. Ben çok kaçtım böyle şeylerden. Hayır! İngiltere’de boyumuzu geçecek su olduğu müddetçe, ne bu çocuğu ne de beni oralara kapatamazlar!”

Bu yorgun yüzde yanan ve ona çılgın bir ifade veren korku ve tiksintinin dehşet, utanç ve ihtirası tek bir insan evladı da bile görölse feci bir sahne olurdu. Ama Lordlarım, Beyefendiler ve sayın Meclis Üyeleri, pek çok insan evladının yüzünde, argo tabirle ‘sık sık biten’ bir ifadedir bu!

“Ömrü billah peşimi bırakmadı ama ne beni ne de sevdiğilerimi canlı yakalayacak!” diye bağırды ihtiyar Betty. “Sizi de sildim. Ne için geldiğinizi bileydim, kapıyı pencereyi sıkı sıkı kapatır, içeride açlıktan ölürdüm daha iyi”

Ama Bayan Boffin’in emniyet telkin eden yüzünü görünce kendini bıraktı ve kapının yanında yere çömelerek sakinleştirmek için yükünün üzerine eğildi. “Belki de korkularım yüzünden yanlış yapmışımdır. Eğer öyleyse söyleyin, Allah affetsin! Bu konuda çok kolay korkuya kapılıyorum, endişeden, dikkatten kafam bir acayip oldu.”

“Tamam canım!” dedi Bayan Boffin. “Sakin ol! Bunun lafını etme artık, Betty. Hataydı, hata. Senin yerinde hangimiz olsak, senin gibi hangimiz hissetsek bu hatayı yapardık.”

“Allah seni korusun!” dedi ihtiyar kadın, elini uzatarak.

“Ben aslında başka bir şey anlatmaya çalışıyordum Betty,” dedi halden anlayan, tatlı kadın, kendine uzanan eli tutarak, “biraz daha akıllı olsam, bu işlerden anlasam lafa oradan girerdim. Johnny’yi sadece çocukların olduğu bir yere götürmek istiyoruz; sadece hasta çocuklar için yapıl-

mış bir yer; doktorlarla hemşirelerin hayatlarını çocuklarla geçirdiği, çocuklarla konuştuğu, çocuklardan başka kimseye dokunmadığı, sadece çocukları rahatlatıp iyileştirdiği bir yer.”

“Öyle bir yer var mı gerçekten?” diye sordu ihtiyar kadın hayretle bakarak.

“Evet, Betty, inan bana var, sen de göreceksin. Benim evim yavrucak için daha uygun olsa hiç düşünmez götürürdüm ama değil.”

“Onu istediğin yere götürebilirsin, canım,” dedi Betty, derdini paylaşan eli, canı gönülden öperek. “O kadar da katı değilim. Hem senin yüzüne, sesine inanıyorum, görebildiğim duyabildiğim müddetçe de inanacağım.”

Bu zaferin kazanılması üzerine Rokesmith hemen faydalanmaya baktı çünkü yok yere ne kadar zaman kaybedildiğini görebiliyordu. Arabayı kapıya getirsin diye Zifos’u yolladı; çocuğu dikkatlice sarıp sarmalattı; ihtiyar Betty’ye bonesini giymesini söyledi, çocuk hazinelerinin de kendisiyle birlikte geleceğini anlasın diye oyuncakları topladı; bütün bunları o kadar hızla ayarladı ki birkaç dakika sonra araba geldiğinde hepsi hazırды ve çabucak binip yola koyuldular. Zifos evde bırakılmıştı, göğsüne çöken kasveti, tezgahın çarkını deli gibi çevirerek atmaya çalışıyordu.

Çocuk Hastanesinde, asil aygır, Nuh’un gemisi, sarı kuş ve muhafız alayı subayı, çocuk sahipleri gibi memnuniyetle kabul edildiler. Ama doktor bir kenara çektiği Rokesmith’e, “Günler önce getirilmeliydi. Artık çok geç!” dedi.

Yine de hepsi birlikte temiz, havadar bir odaya götürüldü ve orada Johnny, uykudan ya da belki baygınlıktan uyanıp kendini küçük, sakın bir yatakta buldu, göğsünün üzerindeki

küçük bir rafta, moral olsun, onu neşelendirsin diye Nuh'un gemisi, asil aygır, sarı kuş ve hepsine bekçilik eden, resmi geçit üniformalı, ülkesinin gururu Muhafız dizilmişlerdi. Yatağın başucunda da renkli, güzel bir resim vardı; başka bir Johnny'yi, belli ki küçük çocukları seven bir meleğin kucağında gösteren bir resim. Bu arada yattığı yerden etrafına bakarken harika bir şeyin daha farkına vardı, küçük bir ailenin parçası olmuştu, hepsi küçük, sakın yataklarda yatıyordu (sadece iki tanesi ateşin önündeki küçük bir masada, küçük sandalyelere oturmuş domino oynuyordu); bütün küçük yatakların üzerinde küçük raflar vardı, üzerlerinde bebek evleri, küçük sarı kuş gibi yapay bir sesle, mekanik mekanik havlayan tüylü köpekler, kurşun askerler, arap hacıyatmazlar, tahtadan çay takımları, değişik değişik taşlar.

Johnny dingin bir hayranlıkla bir şeyler mırıldanınca, yatağının yanındaki bakıcı kadın ona ne söylediğini sordu. Bütün bu çocukların kendi kardeşi olup olmadığını merak ediyordu. Evet dediler, kardeşin. Bunun üzerine hepsini Allah'ın mı buraya getirdiğini sordu. Tekrar evet dediler. Ondan sonra, hepsinin acılarından kurtulup kurtulmayacağı merak ettiğini anladılar. Bu soruya da evet cevabı verdiler ve bu cevabın kendisi için de geçerli olduğunun iyice üstüne bastılar.

Johnny'nin sohbet etme becerisi, sağlıklı zamanında bile henüz çok gelişmiş olmadığından, hastalıkta ancak tek heceli şeyler söyleyebiliyordu. Yıkanması, bakılması, ilaçlarının verilmesi gerekiyordu ve bütün bu hizmetler, kısa ve zorlu hayatında ona yapılmış her şeyden daha büyük bir maharet ve itinayla yapılsa da canını yakabilir, onu yorabilirdi ama hayret verici bir şey dikkatini çekmişti. Kendi küçük rafının

üzerinde, çiftler çiftler Bütün Mahlûkatın, gemiye doğru gitmesiydi bu: Fil başı çekiyordu, en arkadaysa küçüklüğünün verdiği çekingenlikle, kibarca sona kalmış sinek vardı. Yandaki yatakta kırık bacakla yatan mini mini bir kardeş bu görüntüye öyle hayran kalmıştı ki aldığı keyif merakına baskın çıkmış, nihayet sakinleşip uyumaya başlamıştı.

“Yavrucağı burada bırakmaktan korkmuyorsun değil mi Betty?” diye fısıldadı Bayan Boffin.

“Hayır, hanfendi. Aksine çok istiyorum, minnettarım, bütün kalbimle.”

Bunun üzerine çocuğu öperek yanından ayrıldılar, Betty ertesi sabah erkenden gelecekti ve Rokesmith dışında kimse doktorun ne söylediğini tam olarak bilmiyordu. “Günler önce gelmeliydi. Çok geç!”

Ama Rokesmith biliyordu ve bunu aklında tutmasının, şimdi ölmüş ve gömülmüş olan kimsesiz John Harmon’ın çocukluğundaki tek ışık olmuş o iyi kadını mutlu edeceğini de biliyordu, bu yüzden gece geç vakti John Harmon’ın adasının yanına gitmeye ve onu bir yoklamaya karar verdi.

Allah’ın bir araya getirdiği ailenin bütün fertleri uyumasa da hepsi sessizdi. Yataktan yatağa, yumuşak kadın adımları ve hoş, taze bir yüz dolaşıyordu gecenin sessizliğinde. O yaklaştıkça, loş ışıktaki küçük bir baş öpülmek için kalkıyor –çünkü bu küçük hastalar pek sevecendi– sonra dinlenmek için tekrar yastığa geri dönüyordu. Bacağı kırık olan ufaklık huzursuzdu, inliyordu ama bir süre sonra gemiye bakıp kuvvet kazanmak için Johnny’nin yatağına döndü ve uykuya daldı. Yatakların çoğunun üzerinde oyuncaklar, çocukların yatmadan önce onları bıraktığı şekilde duruyordu; masum abartıları ve nizam-sızlıklarıyla adeta onların rüyalarını temsil ediyorlardı.

Doktor, Johnny'ye bakmak için geldi. İkisi Rokesmith'le yanyana durup şefkat ve merhametle ona baktılar.

“Ne oldu Johnny?” Bu soruyu Rokesmith sormuş, kalkmaya çabalayan bebeğin sırtına kolunu dolayarak destek olmuştu.

“Ona!” dedi ufaklık. “Bunları!”

Doktor çocukları anlamakta ustalaşmıştı ve atı, gemiyi, san kuşu, Muhafızı Johnny'nin yatağından alarak yavaşça komşusunun, bacağı kırık ufaklığın yatağına yerleştirdi.

Yorgun ama mutlu bir gülüşle ve küçük bedenini uyku-ya hazırlar gibi bir hareketle kendini onu destekleyen kola bıraktı ve dudaklarını Rokesmith'in yüzüne yaklaştırarak: “Güse hanımı öp,” dedi.

Böylece elinde avcunda ne varsa dağıtmış, dünyadaki bütün işlerini halletmiş olan Johnny, son sözünü de söyleyip onu terk etti.

X

Halef

Rahip Frank Milvey'in kardeşlerinin bir kısmı, ölüyü fazla-
ca ümitli gömmeleri beklendiği için zihinlerinde artan bir
rahatsızlık hissediyorlardı. Ama Rahip Frank, Anglikan ki-
lisesinin amentüsünü meydana getiren otuz dokuz madde
arasında bütün rahiplerin vicdanlarını çok daha fazla rahat-
sız edecek bir iki şey daha yapmaları gerektiğini düşünmeye
meyilli olduğundan sükûnetini muhafaza etti.

Aslında sabırlı bir adamdı Rahip Frank Milvey, bağında
çalışırken nice küllemeler, nice yanıklar görürdü de bunların
onu pek bir hikmet sahibi yaptığı zannına kapılmazdı. Ken-
disi bir insan olarak sınırlı kapasitesiyle ne kadar çok şey
öğrenirse, Alimimutlağın bildiklerini uzaktan uzağa da olsa
o kadar iyi tahayyül edebileceğini anlamıştı sadece.

Bu yüzden de Rahip Frank'ın, Johnny'ninkinden daha
kötü bir vakada, kardeşlerinden bir kısmını rahatsız edebi-
lecek ama pek çok yürekte faydalı bir iz bırakacak kelime-
leri okuması gerekse, sırf ruhundaki merhamet ve tevazu
sayesinde yapardı bunu. Johnny'nin arkasından okurken
kendi altı çocuğunu düşündü, fukaralığını değil ve gözleri
buğulandı. Onu dinleyen ufak tefek, akıllı karısıyla birlikte

düşünceli düşünceli baktılar küçük mezara ve kolkola eve döndüler.

Aristokrat malikânede keder, Köşk'te sevinç vardı. Bay Wegg, ille de yetim istiyorlarsa kendinin de yetim olduğunu, ondan iyisini bulamayacaklarını söylüyordu kendi kendine. Brentford havalisinde aranıp durmanın, insana bağlanmayan, insan için fedakârlık yapmayan hakiki yetimler aramanın ne anlamı vardı; onların davası uğruna Bayan Elizabeth, Efendi George, Jane Teyze ve Parker Amca'dan vazgeçmiş hazır yetim dururken?

Olup bitenleri duyunca kıkır kıkır güldü Bay Wegg. Şimdi adını vermek istemediğimiz bir şahidin de sonradan doğrulayacağı üzre, Köşk'ün ücretliğini fırsat bilip tahta bacağına kaldırarak, gerçek bacağıyla muzaffer bir pirüvet yaptı baletler misali.

John Rokesmith bu dönemde Bayan Boffin'e, bir Sekreterin patronunun karısına davrandığı gibi değil bir evlâdın annesine davrandığı gibi yaklaşmıştı. Zaten daha işe başladığı ilk günde kendini gösteren bastırılmış, şefkatli bir hürmet vardı halinde tavrında; Bayan Boffin'in kılık kıyafetinde ya da hareketlerinde başkalarına tuhaf gelen şeyler ona hiç tuhaf gelmezdi; bazen onun yanındayken yüzünde bir hoşnutluk ifadesi olurdu ama Bayan Boffin'in samimi ve şen mizacından aldığı keyif bir tebessüm kadar bir göz yaşında da bulabilirdi ifadesini. Koruyup büyütecek küçük bir John Harmon'ı evlat edinme arzusunu ne kadar iyi anladığını her hareketi ve sözüyle belli etmişti Sekreter, şimdi de hayal kırıklığıyla sonuçlanan bu arzuya, Bayan Boffin'i ona minnettar bırakan, erkekçe bir şefkat ve saygıyla yaklaşıyordu.

“Size teşekkür ederim, Bay Rokesmith,” dedi Bayan Boffin, “bütün kalbimle. Çocukları seviyorsunuz.”

“Sevmeyen yoktur herhalde.”

“Herkes sevmeli tabii,” dedi Bayan Boffin; “ama hepimiz yapmamız gereken şeyleri yapmıyoruz değil mi?”

“Aramızdan bazıları, diğerlerinin kusurlarını telafi ediyor. Sizin çocuklara büyük sevgi gösterdiğinizizi anlattı Bay Boffin.”

“Kendisi de benden aşağı kalmaz ama hep böyledir; ne kadar iyi şey varsa bana yakıştırır. Biraz hüznü bir haliniz var, Bay Rokesmith.”

“Öyle mi?”

“Bana öyle geldi. Çok kardeşiniz var mıydı?” Rokesmith başını iki yana salladı. “Tek çocuk muydunuz?”

“Hayır, bir kardeşim daha vardı. Öleli çok oldu.”

“Anneniz ya da babanız hayatta mı?”

“Öldüler.”

“Başka akrabanız yok mu?”

“Akrabam varsa onlar da ölmüş olmalı. Hiç bilmiyorum.”

Konuşmanın bu noktasında Bella sessiz adımlarla geldi. Bir an orada kalsın mı geri çekilsin mi bilemeden kapıda durakladı, çünkü geldiğinin fark edilmediğini anlamıştı.

“Biz yaşlı kadınlar biraz boşboğaz oluruz,” dedi Bayan Boffin, “ama size bir şey soracağım. Aşık olup da hüsrana uğramadığınıza emin misiniz?”

“Elbette. Neden sordunuz?”

“Çünkü bazen biraz süngüsü düşük bir haliniz oluyor, bu yaşta olmayacak bir şey. Otuz var mısınız?”

“Daha otuzuma gelmedim.”

Bu noktada kendini belli etme zamanı geldiğini düşünen Bella dikkat çekmek için öksürdü, özür diledi ve iş meselesi konuşuyorlarsa hiç rahatsız etmeyip gitmesinin daha iyi olacağını söyledi.

“Gitme,” dedi Bayan Boffin, “iş meselesi konuşmuyor-duk daha, ama konuşsak iyi olacak ve sen de bu işlerle benim kadar ilgilisin Bella. Ama Noddy’ciğim burada olup fikrini söylese iyi olurdu. Noddy’ciğimi çağırmaya giden çıkar mı acaba?”

Rokesmith bu vazifeyi yerine getirmek üzere odadan çıktı, biraz sonra da yanında hızlı hızlı yürüyen Bay Boffin’le geri döndü. Konuşulacak bu iş meselesi Bella’nın içinde belli belirsiz bir telaş yaratmıştı.

“Gel yanıma otur canım,” dedi Bayan Boffin, Bella’nın koluna girip onunla birlikte geniş divana kurularak; “Noddy sen şuraya, Bay Rokesmith de şuraya. Sizinle konuşmak istediğim konu şu: Bay ve Bayan Milvey bana çok nazik bir mektup yollamışlar (Bay Rokesmith daha demin okudu, ben elyazısını pek sökemiyorum da) başka bir küçük çocuk bulmayı teklif ediyorlar, okutalım yetiştirelim diye. Bunu görünce düşünmeye başladım.”

(“Kafası motor gibi çalışır,” diye mırıldandı Bay Boffin, hayran hayran araya girerek, “bir başladı mı durduramazsın. Çok kolay başlamaz belki ama başladı mı motor gibidir.”)

“Ne diyordum, düşünmeye başladım,” kocasının iltifatıyla yüzüne renk gelen Bayan Boffin kaldığı yerden devam etti, “aklıma iki şey geldi. Birincisi, John Harmon’ın adını yaşatmak konusunda çekingenliğe kapıldım. Talihsiz bir ad bu, başka bir yavrucağa daha bu ismi verirsem ve yine uğursuz gelirse kendimden bilirim herhalde.”

“İyi ama,” dedi Bay Boffin, Sekreteri’nin fikrini merak ederek, “buna batıl inanç denemez mi acaba?”

“Bayan Boffin’in içinde böyle bir his var sadece,” dedi Rokesmith itinayla. “Hep talihsiz bir isim olmuş bu. Şimdi de bu yeni talihsizlik eklendi. Hazır silinmiş gitmiş bu isim. Neden canlandırmalı? Bayan Wilfer ne düşünüyor sorabilir miyim acaba?”

“Benim için de pek talihli bir isim olmadı,” dedi Bella kızarak, “en azından benim buraya gelmemi sağlayana kadar, ama ben işin bu yönünü düşünmüyordum. Bu ismi yavrucağa taktığımız için, o da bana bu kadar sevgi gösterdiği için, başka bir çocuktan bu ismi kıskanırım gibime geliyor. Bu isim benim için çok kıymetli bir hal aldı, bu şekilde kulanma hakkın kendimde bulamam.”

“Sen de böyle mi düşünüyorsun?” dedi Bay Boffin, Sekreter’in yüzüne dikkatle bakıp yine ona hitap ederek.

“Yine aynı şeyi diyeceğim, his meselesi,” dedi Sekreter. “Bayan Wilfer’in bu hisleri tam bir hanıma yakışacak, çok güzel hisler.”

“Sen de kendi fikrini söyle Noddy,” dedi Bayan Boffin.

“Benim fikrim, hanım,” dedi Altın Çöpçü, “seninkiyle bir.”

“Öyleyse,” dedi Bayan Boffin, “John Harmon’ın ismini tekrar canlandırmamaya, mezarda dinlenmeye bırakmaya karar verdik. Bay Rokesmith’in de dediği gibi his meselesi bu, ama Yarabbi, ne çok mesele his meselesi! Neyse; şimdi ikinci düşünceme geliyorum. Bellacığım sen de, Bay Rokesmith de hatırlıyorsunuzdur, kocama John Harmon’ın anısına bir yetim evlat edinmeyi istediğimi ilk söylediğimde, zavallı çocuğun nasıl John’un parasının keyfini süreceğini,

onun yaşadığı kederlerden korunacağını düşünmenin beni rahatlattığın da söylemiştim.”

“Aynen!” diye bağırdı Bay Boffin. “Aynen böyle dedi! Nokta!”

“Hayır, nokta deme, Noddy’ciğim,” dedi Bayan Boffin, “çünkü başka bir şey diyeceğim. O zaman da samimiydim, şimdi de öyle. Ama bu küçüğün ölümü kendi kendime bir soru sormama sebep oldu, acaba ben kendimi mi memnun etmeye çalışıyorum? Yoksa neden güzel bir çocuk aradım o kadar, hoşuma gidecek bir çocuk? Madem iyilik yapmak istiyorum neden sırf iyilik olsun diye yapmadım da kendi zevklerimi, beğenilerimi işe karıştırdım?”

“Belki,” dedi Bella; bunu öldürülen adamla tuhaf ilintisinden kaynaklanan hafif bir hassasiyetle söylemişti belki, “bu ismi canlı tutmak istediğinizde, gerçek sahibi kadar ilginizi çekmeyecek bir çocuğa vermek istemediniz. O çocuğa büyük alaka duyuyordunuz.”

“Canım,” dedi Bayan Boffin ona sarılarak, “ne kadar iyisin, böyle bir sebep düşündün; umarım dediğin gibidir, aslında bir yere kadar öyle olduğuna eminim ama tümüyle öyle değil korkarım. Ama artık böyle bir mesele kalmadı çünkü bu ismi bir kenara koyduk.”

“Hatıralarımızda sakladık,” dedi Bella duygulu duygulu.

“Ne güzel söyledin, canım; hatıralarımızda sakladık Ben de düşündüm ki bakacak bir yetim alacaksam, benim için cici bir oyuncak olmasın, yardıma muhtaç bir mahlûk olsun.”

“Güzel olmayacak mı?” diye sordu Bella.

“Hayır,” dedi Bayan Boffin kararlı bir sesle.

“Başka bir cazibesi de olmayacak mı peki?” diye sordu Bella.

“Hayır,” dedi Bayan Boffin. “Böyle bir şart yok. Şöyle olabilir. Hayatta bir yere gelmesini sağlayacak bazı üstünlüklerden yoksun ama iyi niyetli, dürüst, çalışkan, biraz yardıma ihtiyaç duyan ve bunu hak eden bir çocuk karşına çıksın. Ben de gerçekten samimiysem, bencil olmamaya kararlıysam, alıp ona bakayım.”

Tam o sırada daha önceki vakada hisleri incinmiş olan uşak içeri girdi ve Rokesmith’in yanına giderek, tasvip etmediği Zifos’un geldiğini bildirdi.

Heyetin dört üyesi birbirlerine bakıp bir an durakladılar. “Buraya getirilsin mi hanfendi?” diye sordu Rokesmith.

“Evet,” dedi Bayan Boffin. Bunun üzerine uşak ortadan kayboldu ve Zifos’u takdim ettikten sonra büyük bir hoşnutsuzlukla çekildi.

Bayan Boffin’in ilgisi Bay Zifos’u siyah bir takım elbiseyle kuşatmıştı. Rokesmith, terziye, sanatının bütün ustalığını sergileyerek kemik çıkıntılarını gizlemesini tembihlemişti. Ama Zifos’un vücudunun zaafı, terzilik ilminin en güçlü çözümlerinin bile fevkindeydi, nitekim Heyetin karşısında yüz gözlü Argus’un yüz kemikli hali gibi durmakta, ışıltılı çakmalarla ona bakanların gözlerini almaktaydı. Kimliği belirsiz bir şapkacının sanatsal beğenisi, ona apartman boyunda bir şapka bahşetmişti; şapkanın arka tarafına, tepeden kenara kadar dikilmiş kurdeler, siyah bir demette son buluyor, hayalgücünü bozguna uğratıp, akli isyana zorluyordu. Bacaklarına ihsan edilmiş bazı özel güçler, parlak pantolonunun paçalarını yukarı çekmiş, dizlerini torbalandırmıştı bile; kollarının sahip olduğu benzer melekeler de ceketinin yenlerini kısaltıp, dirsek kısmında kat kat toplamıştı. Ceketinin kısa kuyruğu ve kemerinde esneyen bir açıklıkla tezyin edilmiş Zifos, kendini inkâr etmiyordu.

“Betty nasıl, evladım?” diye sordu Bayan Boffin.

“Teşekkür, hanımım,” dedi Zifos, “idare ediyor işte, çay için, bütün öteki şeyler için teşekkürlerini yolladı, herkesin sıhhatini sordu.”

“Yeni mi geldin Zifos?”

“Evet, hanımım.”

“Yemek yememişsindir öyleyse?”

“Hayır, hanımım. Ama yiyesim var. O güzel buyruklarınızı unutmadım. Hani dediydiniz ya buraya geldin mi mutlaka, et, bira, puding yemeden gitmeyeceksin – yok ama dört taneydi, yediğimde ezberlediydim; bir et, iki bira, üç sebze, dört neydi? Puding var ya, dört puding!” Zifos başını arkaya atıp ağzını kocaman açtı ve katıla katıla güldü.

“Bakımlıklar nasıl?” diye sordu Bayan Boffin.

“İyiceler, hanımım, toparlanıyorlar.”

Bayan Boffin, Heyetin diğer üyelerine baktıktan sonra parmağıyla onu çağırdı: “Zifos.”

“Efendim, hanımım.”

“Yanıma gel, Zifos. Her akşam burada yemek ister misin?”

“Dördünü birden mi? Ah, hanımım!” Zifos’un hisleri, şapkasını elinde sıkmasına ve bir dizini kasmaına sebebiyet vermişti.

“Evet. Çalışman ve hak etmen kaydıyla burada sürekli bakılmaya ne dersin?”

“Ah, hanımım! Yok ama Bayan Higdenvar,” dedi Zifos, kapıldığı coşkudan kendini sıyırıp, ciddi bir ifadeyle başını iki yana sallayarak. “Bayan Higden var. Bayan Higden her şeyden önce gelir. Bayan Higden’den daha iyi arkadaş olmaz bana. Tezgahın çarkını da bir çevirecek lazım. Çarkı çeviren olmazsa Bayan Higden’in hali nice olur?” Bayan

Higden'in böyle zor bir durumda kalacağını düşünmek bile Bay Zifos'un betini benzini attırdı ve onu büyük bir gerilimle doldurdu.

"Çok haklısın Zifos," dedi Bayan Boffin, "ben de senin gibi düşünüyorum. Bu işi halletmek lazım. Betty Higden'in çarkını çevirecek birisi bulunursa sen de buraya gelir, ömrünün sonuna kadar bakılırsın ve ona çark çevirmekten başka şekillerde yardım edersin."

"Öyle bile olsa," dedi galeyana gelen Zifos, "çarkı geceleri de çevirebilirim, di mi? O zaman gündüzleri burada dururum, geceleri oraya giderim. Uyumasam da olur. Ya da azıcık kestirsem bile," dedi Zifos bir an düşündükten sonra, "Çarkı çevirirken kestirebilirim. Daha önce de yaptım, çok da iyi oldu."

Bay Zifos, o an duyduğu minnettarlıkla Bayan Boffin'in elini öptü, sonra kendi duygularına yer açabilmek için biraz uzaklaşıp başını arkaya attı ve acıklı acıklı uludu. Yüreğinde şefkate delalet etse de zaman zaman komşuları rahatsız edebileceğini gösteren bir hareketti bu: Tam o sırada uşak kapıdan başını uzattı ve çağırılmadığını görünce özür dileyerek, "İçeri kedi girdi zannettim," diyerek kendini haklı çıkarmaya çalıştı.

XI

Gönül Meseleleri

İğne deliği gibi minicik pencereli, kitap kapağı gibi minicik kapılı, minicik lojmanında oturan ufacık tefecik Bayan Peecher, gizli alakasının nesnesini yakın takibe almıştı. Kör olduğu iddia edilse de aşk yaman bir gözcüdür; Bayan Peecher da, Bay Bradley Headstone üzerinde çift vardiya çalışıyordu. Casus rolü oynamaya doğal bir meyli olduğundan –ketum, kumpasçı, hesapçı biri olduğundan– değil; ona karşılık vermeyen Bradley’i, kendisinde varlığı daha önce hiç tespit edilmemiş, kayıtlara geçmemiş, ilkel ve sade bir aşk sermayesiyle sevdiği için. Sadık karatahtası sadece ateşe tutulduğunda içindekileri gösteren kağıdın, tebeşiri de görünmez mürekkebin gizli özelliklerine sahip olsaydı, öğrencileri şaşırtmak için tasarlanmış nice küçük denemeler, Bayan Peecher’ın gönlünün yakıcı etkisiyle, kuru aritmetik hesapların altından kendini gösterecekti. Zira okul olmadığı zamanlarda, sakın boş zamanı ve sakın küçük evi kendine kaldığında, Bayan Peecher sırdaşı karatahtaya hayali bir tasvir çiziktirebilirdi; ılık bir akşam alacasında, köşedeki Pazar yerinde iki kişi görülmektedir, birincisi erkektir ve çıtı pıtı bir kadına doğru eğilmiştir, alçak sesle şu keli-

Her an tetikte, nakışını işlemekte olan Mary Anne elini kaldırdı.

“Evet, Mary Anne.”

“Lizzie, öğretmenim.”

“Bence böyle bir isim olamaz, Mary Anne,” dedi Bayan Peecher eğitici bir sesle. “Lizzie, Hıristiyan ismi mi Mary Anne?”

Mary Anne işini bırakıp ayağa kalktı, ellerini sorguya çekiliyormuş gibi arkada kavuşturdu ve cevap verdi: “Hayır, zamanla bozulmuş bir isimdir, Bayan Peecher.”

Alışkanlıkla, “Ona bu ismi kim vermiş?” diye devam ediyordu ki kendini tuttu Bayan Peecher çünkü Mary Anne’in vaftiz anneleri ve babaları diye cevap vermek için kıvrandığını görebiliyordu. “Yani hangi ismin bozulmuş halidir?” diye soruyu düzeltti.

“Elizabeth ya da Eliza, Bayan Peecher.”

“Aferin, Mary Anne. Hıristiyanlığın başlarında Lizzie diye bir isim olduğunu hiç zannetmiyorum.” Bayan Peecher müthiş ağırbaşlıydı. “Bu durumda, Hexam’ın ablasının Lizzie diye bilindiğini ama gerçek adının bu olmadığını söyleyebiliriz. Değil mi Mary Anne?”

“Evet, Bayan Peecher.”

“Peki,” diye devam etti Bayan Peecher, kendisi için değil de Mary Anne için gayri resmi bir sınav düzenlediği görüntüsü içinde gönlü rahat, “peki Lizzie diye bilinen ama gerçek adı Lizzie olmayan bu genç kadın nerede oturuyormuş? Cevap vermeden iyi düşün.”

“Millbank, Smith Meydanı, Church Sokağı’nda, öğretmenim.”

“Millbank, Smith Meydanı, Church Sokağı,” diye tek-

rar etti Bayan Peecher, bunun yazılı olduğu kitabı önceden okumuş gibi. “Aynen. Peki bu genç kadın ne iş yapıyormuş, Mary Anne? Acele etme.”

“Şehirde bir giyim mağazasında çalışıyormuş, hanfendi.”

“Ya!” dedi Bayan Peecher biraz düşünerek; ama onaylayan bir sesle hemen ilave etti, “Şehirde bir giyim mağazasında. Eee?”

“Charley diyor ki...” diye tam konuşmaya devam edecekti ki öğretmeninin bakışlarıyla karşılaştı. “Hexam diyecektim, Bayan Peecher.”

“Ben de senden bunu beklerdim, Mary Anne. Bunu söylemene sevindim. Hexam?”

“Abilasından memnun olmadığını söylüyor,” diye devam etti Mary Anne, “ablası onun tavsiyelerine kulak asmıyormuş, başka birinin sözüne göre davranıyormuş, bu da...”

“Bay Headstone geliyor!” diye bağırdı Bayan Peecher, çabucak aynada kızarmış yüzüne bakarak. “Çok güzel cevaplar verdin Mary Anne. Düşüncelerini açık ve net olarak tanzim etme alışkanlığı geliştiriyorsun, çok güzel. Şimdilik bu kadar yeter.”

Basiretli Mary Anne yerine ve sessizliğine geri dönerek nakışını işlemeye devam etti, işledi, işledi, ta ki öğretmenin gölgesi önden gelip birazdan orada olduğunu duyurana kadar.

“İyi akşamlar Bayan Peecher,” dedi öğretmen, gölgenin peşinden gelip onun yerini alarak.

“İyi akşamlar Bay Headstone. Mary Anne, sandalye getir.”

“Teşekkür ederim,” dedi Bradley, her zamanki mesafeli tavrıyla oturarak. “Fazla oturmayacağım. Komşunuz olarak sizden bir ricam var, onun için gitmeden uğrayayım dedim.”

“Gitmeden önce mi dediniz, Bay Headstone?” diye sordu Bayan Peecher.

“Evet şeye gidiyordum da – öyle çıkıyorum işte.”

“Millbank, Smith Meydanı, Church Sokağı,” diye tekrarladı Bayan Peecher içinden.

“Charley Hexam ihtiyacı olan kitapları almaya gitti, muhtemelen benden önce döner. Evi boş bıraktığımızdan, size danışmadan anahtarı buraya bırakacağımı söyledim. Sizin için bir sakıncası var mı?”

“Elbette yok, Bay Headstone. Yürüyüşe mi çıkıyorsunuz?”

“Hem yürüyüş hem – iş.”

“Millbank, Smith Meydanı, Church Sokağı’ndaki bir iş,” diye kendi kendine tekrarladı Bayan Peecher.

“Diyeceğimi dediğime göre,” diye devam etti Bradley, anahtarını masanın üzerine bırakarak, “yola koyulsam iyi olur. Bir isteğiniz var mı Bayan Peecher?”

“Teşekkür ederim, Bay Headstone. Ne tarafa gidiyorsunuz?”

“Westminster taraflarına.”

“Millbank,” diye tekrar etti Bayan Peecher zihninde. “Bir isteğim yok, teşekkür ederim, Bay Headstone; size zahmet vermeyeyim.”

“Zahmet olur mu hiç,” dedi öğretmen.

“Ya!” dedi Bayan Peecher ama yine içinden, “siz bana türlü zahmetler veriyorsunuz ama!” Halindeki ve gülüşündeki bütün sükûnete rağmen, öğretmen çıkarken içindeki duyguları zaptetmekte büyük zahmet çekiyordu.

Öğretmenin gideceği adresi doğru bilmişti. Bradley Headstone, atalarının inşa ettikleri dolambaçlı sokaklar-

da ifadesini bulan, hikmetinin izin verdiği ölçüde düz bir rota takip ederek bebek terzisinin evine yöneldi ve tek bir sabit fikre saplanmış kafasını yerden kaldırmadan yürüdü. Lizzie'yi gördüğü andan itibaren yerinden kımlıdatamadığı bir fikir olmuştu bu.

İçinde bastırabildiği her şeyi bastırmış, dizginleyebildiği her şeyi dizginlemiş gibi geliyordu ona ve kendi üzerindeki denetiminin –bir anda– kalkıverdiği o an gelmişti işte. İlk bakışta aşk, haddinden fazla tartışılmış bayat bir ifadedir; bu adamınki gibi için için yanan bazı mizaçlarda, başka ihtiraslar ustalıkla zincir altında tutulabilirken, bu ihtiras aniden alev alır ve rüzgârı arkasına almış yangın gibi her şeyi yakar geçer. Etrafta zayıf, taklitçi mizaçtan bol bir şey bulunmadığını ve bunların ortaya atılan doğru yanlış her türlü fikirle galeyana gelmeye meyilli olduğunu düşünürsek –bu aralar, hiç yapılmamış, yapılırsa da başka biri tarafından yapılmış bazı yararlılıklar için birilerinin göklere çıkarılması şeklinde vuku bulmakta– o kadar sıradan olmayan başka mizaçların, tek bir dokunuşta alev almak üzere senelerce uykuda beklemesine şaşmamalı.

Öğretmen kukumav kuşu gibi düşünerek yoluna devam etti. Endişeli yüzünde, bir kavgada yenilmiş olmanın izleri açıktı. Aslında Charley Hexam'ın ablasına duyduğu tutkuya yenilmenin buruk utancını halen içinde taşıyordu ama o sırada ihtirasını başarılı bir neticeye erdirme üzerine yoğunlaşmıştı.

Tek başına oturmuş işini yapan bebek terzisinin karşısına çıktı. “Aha!” dedi bu sert, genç şahıs, “demek sen geldin? Ben senin bütün numaralarını bilirim, dostum!”

“Hexam'ın ablası daha gelmedi mi?” diye sordu Bradley

Headstone.

“Nasıl da kandırırsın herkesi,” dedi Bayan Wren.

“Senin için bir sakıncası yoksa beklemek isterim çünkü onunla konuşmak istiyorum.”

“Öyle mi?” dedi Bayan Wren. “Otur. Umarım bu istek karşılıklıdır.”

Bradley, tekrar işine eğilen bu aksi yüze güvensizce baktı ve şüpheleri gidermek için sordu:

“Ziyaretimin Hexam’ın ablasının hoşuna gitmeyeceğini mi ima ediyorsun?”

“Ondan böyle bahsetme. Buna tahammül edemiyorum,” dedi Bayan Wren, parmaklarını sabırsızca arka arkaya şaklatarak, “çünkü Hexam’ı sevmiyorum.”

“Yaaa!”

“Aynen öyle.” Bayan Wren hoşnutsuzluğunu göstermek için burnunu kıristırdı. “Bencil. Kendinden başka kimseyi düşünmüyor. Hepiniz öylesiniz.”

“Hepimiz mi? Öyleyse beni de sevmiyorsun herhalde?”

“Olabilir,” dedi Bayan Wren omzunu silkip gülerek “Seni pek tanımiyorum.”

“Hepimizin böyle olduğunu bilmezdim doğrusu,” dedi Bradley, bu suçlamaya biraz incinmiş bir halde cevap vererek. “Bazılarımız desek daha iyi olmaz mı?”

“Yani,” dedi küçük mahlûk, “sen hariç hepsi. Hah! Şu hanımın yüzüne bak bir. Bu Bayan Hakikat. Haşmetmeapları. Tümüyle kuşanmış.”

Bradley ona doğru uzatılan bebeğe baktı –az önce tezgahta yüzüstü yatırmış elbiseyi sırtından dikiyordu bebek terzisi– sonra gözlerini kaçırdı.

“Haşmetmeapları Bayan H’yi tezgahın şu köşesine ko-

yuyorum, duvara dayıyorum ki mavi gözleri üzerinde parlarsın.” Bayan Wren bebeği dediği şekilde yerleştirdikten sonra iğnesiyle havada iki küçük hareket yaptı, Bradley’in gözlerine dokundurur gibi; “Şimdi Bayan H’nin şahitliğinde sana soruyorum, buraya niçin geldin?”

“Hexam’ın ablasını görmek için.”

“Deme şu lafı!” diye terslendi Bayan Wren çenesini kaldırarak. “Peki mevzu nedir?”

“Kendisi.”

“Ah Bayan H!” diye bağırdı Bayan Wren. “Duydun mu ne dedi!”

“Onunla konuşmak istiyorum,” diye devam etti Bradley, mevcut olanı hoş tutup, olmayana sinirlenerek; “kendi iyiliği için.”

“Ah Bayan H!” diye bağırdı terzi.

“Kendi iyiliği için,” diye tekrarladı Bradley öfkelenerek, “tabii kardeşinin de. Hiçbir çıkar olmayan birisi olarak buraya geldim.”

“Bak bak, Bayan H,” dedi terzi, “bunu da duyduk ya, en iyisi senin yüzünü duvara çevirelim.” O tam bu işi yaparken Lizzie Hexam geldi ve Bradley Headstone’u orada bulmaktan, Jenny’nin gözlerine yaklaştırdığı küçük yumruğunu ona doğru salladığını görmekten ve Haşmetmeaplar Bayan H’yi yüzü duvara dönük bulmaktan hayrete düştü.

“Hiçbir çıkarı olmayan bu bey, Lizzie’ciğim,” dedi bilmiş Bayan Wren, “senin ve kardeşinin iyiliği için konuşmaya gelmiş. Bak sen! Bu kadar nazik, bu kadar ciddi bir konu konuşulurken üçüncü şahısların bulunması hoş kaçmaz, sen iyisi mi üçüncü şahsı yukarı götür canım, üçüncü şahıs çekilsin.”

Lizzie, bebek terzisinin kalkmak için yardım almak üze-

re uzattığı elini tuttu ama sadece sorgulayan bir gülüşle baktı ve başka bir hamlede bulunmadı.

“Biliyorsun kendi başına bırakıldığında üçüncü şahıs çok fena topallıyor,” dedi Bayan Wren, “sırtı çok ağrıyor, bacakları da fena; senin yardımın olmadan saltanatla çekilemeyecek, Lizzie.”

“En iyisi oturduğu yerde otursun,” dedi Lizzie, kendisine uzanan eli bırakıp elini Bayan Jenny’nin bukleleri üzerine koydu. Sonra Bradley’e döndü: “Sizi Charley mi gönderdi beyefendi?”

Biraz kararsız bir tavırla ona beceriksiz bir bakış fırlatan Bradley, ayağa kalkıp yanına bir sandalye götürdükten sonra dönüp kendi sandalyesine oturdu.

“Aslında Charley’nin yanından geliyorum,” dedi, “çünkü ondan biraz önce ayrıldım ama onun tarafından görevlendirilmedim. Kendi kendime karar verdim.”

Dirseklerini tezgaha, çenesini ellerine dayamış olan Bayan Jenny Wren, yan yan bakarak onu dikkatle süzüyordu. Lizzie de kendi farklı tavrıyla ona bakmaktaydı.

“Aslını isterseniz,” diye başladı Bradley, ağzı öyle kurumuşt ki bazı kelimeleri telaffuz etmekte zorlanıyordu; bunun farkında olmak tavırlarına daha çekingen ve kararsız bir hal veriyordu; “doğrusunu isterseniz, (bildiğim kadarıyla) benden hiç sır saklamayan Charley meseleyi olduğu gibi itiraf etti.”

O susunca Lizzie sordu: “Hangi meseleyi, beyefendi?”

“Sanırım,” dedi öğretmen, bakışlarını ona kaldırıp beyhude orada tutmaya çalıştı ama gözleriyle karşılaşınca elinde olmadan yine yere indirdi, “bunu uzun uzadıya anlatmak münasebetsizlik olacak. Sözünü ettiğim şey kardeşinizin sizin için yaptığı planları dikkate almayıp, başkasının planları-

nı tercih etmeniz, Bay – Bay Eugene Wrayburn'dü sanırım.”

Bu isimden emin olmama numarasını da yine ona tedirgin bir bakış fırlatarak yapmış, o bakışlar da öncekiler gibi yere inmişti.

Karşı taraftan bir cevap gelmediğinden yeniden başlamak zorunda kaldı ve yeni bir mahcubiyetle başladı.

“Kardeşiniz planlarını bana ilk zihninde şekillenmeye başladığı zaman anlatmıştı. Aslında buraya geçen gelişimde, birlikte geri yürürken anlatmıştı, benim ablasına dair izlenimlerim henüz tazeyken.”

Belki özellikle yapmamıştı ama küçük terzi, çenesini tutan ellerinden birini uzatıp dalgın dalgın Haşmetmeapları Bayan H'nin yüzünü orada bulunanlara çevirmişti. Bunu yaptıktan sonra yine eski duruşuna geçti.

“Ben de onun fikirlerini destekledim,” dedi Bradley, tedirgin bakışları bebeğe çevrildi ve farkında olmadan orada daha fazla durdu, “hem böyle bir planı yapma hakkı doğal olarak kardeşinize ait olduğundan, hem de kendim bir katkıda bulunmayı umduğum için. Bir katkıda bulunmaktan tarif edilmez bir zevk duyacaktım, tarif edilmez bir ilgi duymuştum. Bu yüzden de itiraf etmeliyim ki kardeşiniz hayal kırıklığına uğradığında ben de uğradım. Niyetim herhangi bir şey gizlemeden açıkça konuşmak, bunu da söyleyeyim.”

Bu noktaya kadar gelebilmek ona cesaret vermiş gibiydi. Çok daha güvenli ve güçlü bir tonda devam etti. Gerçi yaralı olduğu halde bağırarak istemeyen bir adam gibi, dişlerini sıkarak ve sağ yumruğunu sol elinin içinde döndürmek gibi tuhaf bir davranış şekli benimsemişti.

“Ben güçlü hisleri olan bir adamım, bu hayal kırıklığını da çok güçlü yaşadım. Yaşıyorum. Hislerimi pek belli

etmem; bazılarımız hislerini bastırmayı alışkanlık haline getirmek zorundadır. Ben de bastırırım. Neyse, kardeşinize dönersek. Bu mesele ona o kadar dokundu ki gidip, adını yanlış hatırlamıyorsam, Bay Eugene Wrayburn'e serzenişte bulundu (ben de yanındaydım). Gerçi pek etkili olamadı. Bay... Bay Eugene Wrayburn'ün gerçek karakterine gözü kapalı olmayan herkes bunu tahmin edebilir."

Tekrar Lizzie'ye baktı ama bu sefer gözlerini kaçırmadı. Yüzü önce kıpkırmızı, sonra bembeyaz, sonra yeniden kıpkırmızı oldu, sonunda yine bembeyaz kesilip öyle de kaldı.

"Sonunda buraya tek başıma gelip sizden ricada bulunmaya karar verdim. Buraya tek başıma gelip sizden seçtiğiniz bu yolu değiştirmenizi rica etmeye karar verdim. Kardeşinize ve başkalarına karşı son derece küstah tavırlar sergileyen bir yabancıya güvenmek yerine, kardeşinizi ve onun arkadaşını tercih edin."

Öğretmenin tavrındaki değişikliklere göre Lizzie Hexam da renkten renge girmişti; şimdi yüzünde biraz öfke, daha çok hoşnutsuzluk, azıcık da korku vardı. Ama çok derli toplu bir cevap verdi.

"Bu ziyaretinizin iyi niyetle yapıldığına hiç şüphem yok, Bay Headstone. Charley'nin iyi arkadaşısınız, bu yüzden de niyetinizden şüphe etmeye hakkım yok. Charley'ye söyleyebileceğim tek şey var, bu kadar itiraz ettiği yardımı kabul ettiğim sırada benim için planlar olduğunu bilmiyordum; en azından henüz bana söylememişti. Çok düşünceli ve hassas bir yardım teklifiydi ve kabul etmemin de benim içimde ağırlığı olan sebepleri vardı ki Charley için de bunların bir ağırlığı olması gerekir. Bu konuda Charley'ye söyleyecek başka bir şeyim yok."

Lizzie'nin onu böyle yok sayması ve sözlerini sadece kardeşiyle sınırlaması Bradley'in açık kalan dudaklarını titretti.

"Charley'nin kendisi gelseydi ona da söyledim," diye devam etti, son anda aklına bir şey gelmiş gibi, "Jenny'yle ikimiz öğretmenimizden çok memnunuz, çok bilgili ve sabırlı bir hanım ve bizimle yakından ilgileniyor. Kendisi o kadar başarılı ki kısa bir süre sonra onu bırakıp kendi başımıza devam edebilecek hale geleceğiz. Charley öğretmenler konusunda bilgilidir, bizim öğretmenimizin de bu iş için eğitim veren bir enstitüden geldiğini bilseydi içi rahat ederdi."

"Sizden bir ricam olacaktı," dedi Bradley Headstone, kelimeleri paslı bir değirmende öğütür gibi ağızında gevelererek, "sizden bir ricam olacaktı, tabii yanlış anlamayın ama acaba bir itirazınız olur muydu – demek istediğim kardeşinizle birlikte buraya gelsem ve naçizane becerilerimi ve tecrübemi hizmetinize sunsam acaba ne derdiniz?"

"Teşekkür ederim, Bay Headstone."

"Ama korkarım," dedi, eliyle sandalyesine paramparça etmek ister gibi sıkı sıkı yapışmıştı, gözlerini yere indirmiş olan Lizzie'ye kederle bakıyordu, "benim mütevazı hizmetlerim sizi fazla ilgilendirmiyor?"

Lizzie cevap vermeyince, beyninden vurulmuş dönen sefil adam, büyük bir tutku ve ezayla yanıp tutuşarak kendiyle mücadele koyuldu. Bir süre sonra mendilini çıkarıp alnını ve ellerini sildi.

"Söylemek istediğim son bir şey daha var ama en önemlisi bu. Bu meseleye itiraz etmemde, size henüz açıklanmamış şahsi bir sebep var. Belki –mutlaka demiyorum– belki sizi farklı düşünmeye sevkedebilir. Şu anda bu konudan

bahsetmek imkânsız görünüyor. Bu konuyu konuşmak üzere bir görüşme daha yapmaya bir itirazınız olmaz değil mi?”

“Charley’le birlikte, değil mi Bay Headstone?”

“Charley – şey,” diye cevap verdi, mahvolmuş bir halde, “evet! Peki o da olsun. Bu konu kapanmadan önce daha uygun koşullarda bir görüşme daha yapmaya bir itirazınız olmaz değil mi?”

“Nereye varmaya çalıştığınızı anlamıyorum, Bay Headstone,” dedi Lizzie başını iki yana sallayarak.

“Bir yere varmaya çalışmıyorum, sadece konuyu olduğu gibi size nakledebilmek için başka bir görüşme talep ediyorum,” dedi.

“Ne konusu, Bay Headstone? Ne kaldı ki?”

“Bunu öteki görüşmede öğreneceksiniz.” Sonra bastırmadıgı bir umutsuzlukla ekledi, “Böyle bitirmeden bırakıyorum! Bana bir şeyler oldu galiba!” Sonra merhamet dilenir gibi, “İyi geceler!” dedi.

Elini uzattı. Lizzie açık bir tereddütle, hatta gönülsüzce eline dokunduğunda, bütün vücudu tuhaf bir biçimde titredi ve bembeyaz kesilen yüzü acıyla buruldu. Sonra çıkıp gitti.

Bebek terzisi, gözü onun çıktığı kapıda, duruşunu bozmadan oturmaya devam ediyordu. Lizzie’nin tezgahı kenara itip sandalyesini yanına çekmesiyle, daha önce Bradley’e ve kapıya baktığı şekilde ona bakmaya başladı. Sonra arada bir yaptığı üzere aniden çenelerini sertçe birbirine çarptı ve kollarını kavuşturarak arkasına yaslandı. “Hıh! Benimki – zamanı geldiğinde gelip bana kur yapacak adamı kastediyorum canım – bu türden bir şey olarsa hiç gelmeye zahmet etmesin. Bunun gibileri sağa sola koşturup işini gördüremezsin. Bir iş göreyim derken alev alıp patlar.”

“Fena mı, kurtulmuş olursun,” dedi Lizzie, ona takılarak.

“O kadar kolay değil,” dedi Bayan Wren. “Tek başına patlamaz böyleleri. İnsanı da kendisiyle birlikte götürür. Ben bilirim bunların numaralarını.”

“Yani sana zarar vermek mi ister?” diye sordu Lizzie.

“Tam olarak istemeyebilir, canım,” dedi Bayan Wren “ama yan odada barutu ateşe verseler, bu odada olmak bir şey değiştirmez.”

“Çok acayip bir adam,” dedi Lizzie düşünceli düşünceli.

“Acayip olmasındansa acayip uzakta olmasını tercih ederdim,” dedi hazırcevap ufaklık

Akşamları yalnız kaldıklarında, bebek terzisinin uzun sarı saçlarını tarayıp düzeltmek Lizzie’nin daimi meşgalesi olduğundan, ufaklığın çalışırken saçları önüne gelmesin diye bağladığı kurdeleyi çözdü; böyle güzelleştirici bir yağmura çok ihtiyaç duyan zavallı omuzlara sağanak sağanak döküldü saçlar. “Şimdi tarama Lizzie’ciğim,” dedi Jenny; “gel ateşin başında biraz laflayalım.” Bu sözleri söyledikten sonra arkadaşının siyah saçlarını açtı; iki gür dalga halinde, kendi ağırlıklarıyla göğsüne döküldü saçlar. Saçların renklerini kıyaslayıp, aralarındaki farkı hayranlıkla seyreder gibi yapan Jenny, hünerli ellerinin bir iki hareketiyle yanağını siyah dalgalar üzerine koyup, kendi kabarık bukleleriyle yüzünü ateşten başka hiçbir şeyin eremeyeceği şekilde gizledi, bu arada Lizzie’nin güzel yüzü ve alnı, hiçbir engel olmaksızın ağırbaşlı ışıktaki parlıyordu.

“Bay Eugene Wrayburn’dan bahsedelim,” dedi Jenny.

Siyah saçların üzerinde duran sarı saçlar arasında bir şey parladı; yıldız değilse –ki olamazdı– gözdü bu; gözse, Jenny Wren’in gözüydü, soyadını aldığı çıt kuşu gibi parlak ve tetikte.

“Neden Bay Wrayburn’den bahsedecekmişiz?” diye sordu Lizzie.

“İçimden öyle geldi de ondan. Acaba zengin mi?”

“Hayır, değil.”

“Fakir mi?”

“Galiba bir beyefendi için fakir.”

“Ha! Doğru ya! Beyefendi kendisi. Bizim gibilerden değil, di mi?” Lizzie başını dalgın dalgın iki yana salladı ve çok alçak bir sesle “İ-h, değil,” dedi.

Bebek tarzı, kolunu arkadaşının beline dolamıştı. Kolunun duruşunu düzeltirken, çaktırmadan yüzünün üzerindeki saçları üfledi; üzerindeki gölge biraz daha hafifleyen gözü daha bir parlayıp, daha bir dikkatli göründü o zaman.

“Benimki kesinlikle beyefendi olamaz; hemen kapının önüne oturturum. Gerçi Bay Wrayburn’den bahsetmiyorum, onun gönlünü fethetmedim. Birisi etmiş midir acaba!”

“Büyük ihtimalle.”

“Öyle mi? Kim acaba!”

“Bir hanımefendinin ona tutulmuş olması, Bay Wrayburn’ün de onu yürekten sevmesi muhtemel değil mi?”

“Belki. Bilmem. Sen hanımefendi olsan onun hakkında ne düşünürdün Lizzie?”

“Ben kim hanımefendi kim!” dedi gülerek “Ne hayal!”

“Evet. Ama adı üstünde hayal, farzı misal.”

“Benden ne hanımefendi olur ya! Zavallı babacığın nehirde kürekçilik yapan fukara bir kız! Onu ilk gördüğümde babamla birlikte nehirden dönmüştük! Bana bakmasından öyle utanmıştım ki kalkıp çıkmıştım!”

(“Demek hanımefendi olmadığın halde o akşam bile sana bakmış!” diye düşündü Bayan Wren.)

“Ben kim hanımefendi kim!” diye devam etti Lizzie alçak sesle, gözü ateşte. “Zavallı babamın mezarı bile hak etmediği o lekeden, o utançtan temizlenmedi, benim için Bay Wrayburn temizlemeye çalışıyor! Ben kim hanımefendi kim!”

“Adı üstünde, hayal et işte, farzı misal,” diye üsteledi Bayan Wren.

“Bu hayal bile edilemeyecek bir şey Jenny’ciğim! Benim hayalgücüm oralara çıkamaz.” Sönmekte olan ateşin ışıkları, hüznün ve efkarla gülümsediğini gösteriyordu.

“Ama ben bu konuda konuşmaktan hoşlanıyorum, senin de beni hoş tutman lazım Lizzie çünkü zavallı bir kızcağızım ben, yaramaz çocuğum da bugün burnumdan getirdi. Ateşe bak, eskiden değirmen olan o korkunç, eski evde yaptığın gibi, bana anlatırdın ya öyle. Sevmediğim kardeşine gelecekten haber verirken baktığın yere ne diyordun?”

“Alevlerin arasındaki boşlukta?”

“Hah! Tamam! Orada bir hanımefendi bulabileceğine eminim.”

“Alevlerin arasında hanımefendi bulmak, benimki gibi bir kumaştan hanımefendi yapmaktan çok daha kolay, Jenny.”

Parlayan göz, dalgın dalgın ateşe bakan yüze dikilmişti. “Ee?” dedi bebek tarzı. “Hanımefendiyi bulduk mu?”

Lizzie başını sallayıp sordu, “Zengin mi olsun?”

“Adam fakir olduğuna göre o zengin olsa daha iyi.”

“Çok zengin. Güzel mi olsun?”

“Sen bile güzel olabiliyorsun, Lizzie, o da olmalı.”

“Çok güzel.”

“Adam için ne diyor?” diye sordu Bayan Jenny alçak ses-

le, araya giren sessizlikte, ateşe bakan yüzü süzüyordu dik-katle.

“Zengin olmaktan çok memnun, parayı ona verebileceği için. Güzel olmaktan çok memnun, o kendisiyle gurur duyabileceği için. Zavallı kalbi...”

“Hı? Zavallı kalbi, öyle mi?” dedi Bayan Wren.

“Kalbi – kalbini bütün aşkı ve sadakatiyle ona vermiş. Onunla seve seve ölüme gider, hatta onun için seve seve ölüme gider. Bazı kusurları olduğunu biliyor ama bunun kendini akıntıya bırakmış olmasından, güvenecek, ilgilenecek, hakkında iyi düşünecek bir şeyi olmamasından kaynaklandığını düşünüyor. Benim yakınına bile yaklaşamayacağım o zengin ve güzel hanımefendi, ‘Beni o boş yere koy, bak gör kendimi nasıl hiç düşünmüyorum, anla senin için bir dünya şey yaparım, bir dünya şeye katlanırım; senin yanında lafi bile edilmeyecek, senden çok daha kötü olan benim sayemde, şimdi olduğundan bile çok daha iyi olacağını umuyorum,’ diyor ona.”

Ateşe bakan yüzün bu sözlerin heyecanıyla coştüğünü, kendini unuttüğünü gören ufaklık, saçlarını öteki eliyle iyice geriye atıp, samimi bir ilgi ve biraz da endişeyle ona baktı. Lizzie’nin susmasıyla başını tekrar onun göğsüne dayayıp inledi, “Of aman of!”

“Ağrın mı var Jenny’ciğim?” diye sordu Lizzie, uykudan uyanmış gibi.

“Evet ama o eski ağrılardan değil. Yatır beni. Bu gece yanımda kal. Kapıyı kilitle, yanımda dur.” Sonra yüzünü çevirerek kendi kendine fısıldadı, “Ah Lizzie’ciğim, zavallı Lizzie’ciğim! Ey mübarek çocuklar, uzun ışıltılı sıralar halinde inin gökten ama bu sefer ona gelin, bana değil! Onun

benden daha çok yardıma ihtiyacı var, ey mübarek çocuklar!”

Yüzünde ulvi, güzel bir ifadeyle ellerini kaldırmıştı, sonra dönüp kollarını Lizzie’nin boynuna doladı ve göğsüne kapandı.

XII

Başka Alıcı Kuşlar

Haydut Riderhood, Limehouse Hole'un derin ve karanlık dehlizlerinde, vinççilerin, direk, kürek, makara ustalarının, tekne ve yelken imalatçılarının arasında, kimi ondan daha düzgün olmayan, kimi ondan çok daha düzgün ama hiçbiri de ondan beter olmayan su kenarı şahsiyetleriyle dolu bir gemide yaşar gibi yaşırdı. Ahbap seçiminde genelde pek ince eleyip sık dokumayan Hole muhiti, Haydut'un ahbaplığına müşerref olmak hususunda bir miktar çekingendi; ona ellerini uzatmaktan çok sırtlarını dönerler, o ısmarlamadığı müddetçe birlikte içki içmezlerdi. Hole ahalisinin bir kısmı öyle çok topluluk ruhuna ve bireysel fazilete sahipti ki, böyle güçlü bir itici kuvvet bile onları, damgalı bir iftiracıyla sıkı fıkı olmaya sevk edemezdi. Gerçi bu yüce ahlakın da kusurları yok denemezdi, zira ona gönül verenler için Adalet karşısında yalancı şahitlik yapan birinden hemen sonra gelen istenmeyen kişi, doğru şahitlik yapandı.

Sık sık sözünü ettiği kızı olmasa, geçimini sağlamak bakımından Bay Riderhood için Hole, mezardan farksız olurdu. Ama Bayan Pleasant Riderhood'un, Limehouse Hole'da belli bir mevkii ve bazı bağlantıları vardı. Küçük mü küçük

bir ölçekte, ruhsatsız bir rehinciydi; halk arasında Bırakma Dükkânı denilen bir müessese işletmekte, kendisine teminat olarak bırakılan önemsiz öte beri karşılığı, önemsiz miktarda para ödünç vermektedir. Yirmi dört yaşındaki Pleasant bu mesleğe atılalı beş yılı bulmuştu bile. İş merhum annesi kurmuş, onun ölümüyle kızının eline elli şilin gizli sermaye geçmişti; merhumun anlaşılabilen, sır mahiyetindeki son sözleri, bir yastığın içinde saklanmakta bulunan bu sermayeye dair, daha sonra enfiye ve cinin etkisiyle, anlaşılabilirlik ve hayatiyetle bağdaşmayan bir koma durumuna intikal etmişti.

Kızına niçin hoş manasına gelen Pleasant adını taktığını açıklayabileceği bir dönem olmuştu muhtemelen merhum Bayan Riderhood'un, ama hiç açıklamamıştı. Kızının bu konuda hiç bilgisi yoktu. Kendini Pleasant olarak bulmuştu, değiştirmesi de mümkün değildi. Ne bu meselede ne de bir isim sahibi olmasını gerektirecek dünya gezegenine gelmesi konusunda kendisine danışılmıştı. Keza, o civarlarda dönerce göz denilen (babasından aldığı) gözlerini de, bu konudaki hisleri sual edilse istemeyebilirdi. Bunun dışında o kadar da çirkin sayılmazdı, gerçi biraz vesveseli, cılız, donuk benizliydi ve yaşını gösteriyordu.

Nasıl, bazı mahlûklara musallat olmak bazı köpeklerin kanında varsa ya da bunun için eğitiliyorlarsa –bu benzetme saygısızlık olarak alınmasın– Pleasant Riderhood'un da belli sınırlar dahilinde, denizcileri av olarak görmek kanında vardı ya da bunun için eğitilmişti. Mavi ceketli bir adam görmesin, mecazi anlamda, onu anında mihlardı. Yine de kafası fenalığa çalışan, kötü huylu biri olduğu söylenemezdi. Gelin talihsiz tecrübeleri sonucu dünyayı nasıl gördü-

güne bir bakalım. Pleasant Riderhood'a sokakta bir düğün gösterin, kavga etmek için ruhsat alan iki kişi görür. Ona bir vaftiz töreni gösterin, kendisine fuzuli bir isim verilen küçük, inançsız bir şahıs görür, nasılsa insanlar onu taciz edecek başka bir isim takacaklardır; bu küçük şahıs kimse tarafından istenmeyecek, birilerini itip kakacak hale gelene kadar da itilip kakılacaktır. Ona bir cenaze gösterin, siyah bir maskeli balo şeklinde faydasız bir tören görecektir, muazzam bir masraf karşılığı geçici bir kibarlık takınan davetliler, merhumun verdiği tek resmi davete katılmışlardır. Ona yaşayan bir baba gösterin, kendi babasının bir eşini görür, bebekliğinden itibaren kızına karşı babalık vazifesini nöbetler halinde yapmaya sıvanmıştır, yumruk ya da deri bir kayış şeklinde tezahür eden bu vazife daima can yakmıştır. Bu sebeple de her şey hesaba katıldığında Pleasant Riderhood hiç de o kadar kötü değildi. Hatta romantik bir yanı olduğu bile söylenebilirdi –Limehouse Hole'da ne kadar olursa artık– bazen ılık bir yaz akşamı, kollarını kavuşturmuş dükkânının kapısında dururken, leş gibi kokan sokaktan bakışlarını güneşin battığı gökyüzüne kaldırdığında, güney denizlerindeki ya da başka yerlerdeki (özel bir coğrafi tercihi yoktu) uzak adaların buğulu görüntüleri belirirdi gözlerinin önünde, ekmek ağacı koruları içinde münasip bir partnerle o korularda dolaşmak, medeniyetin kof limanlarından gelecek gemileri beklemek ne hoş olurdu. Zira gafil avlanacak denizciler Bayan Pleasant'ın cennetinin ayrılmaz parçalarıydı.

Ancak küçük dükkân kapısına çıkıp da, sokağın karşısındaki evin önünde duran adamın dikkatini çektiğinde bir yaz akşamı değildi. Soğuk, sert, rüzgârlı bir akşamdı, karanlık çökeli çok olmuştu. Pleasant Riderhood'un, Hole'un ba-

yan sakinleriyle paylaştığı bir özelliği de saçının çitişmiş bir düğüm halinde sırtında durmasıydı, öncelikle saçlarını toparlayıp yerli yerine koymadan hiçbir işe el atamazdı. Tam o anda, dışarı bakmak için henüz eşige gelmekte olduğundan, iki eliyle birden kendini bu modaya göre tanzim etmekteydi. Bu moda o kadar yaygındı ki, Hole’da bir kavga ya da başka bir arbede çıkması halinde, bütün kadınların dört bir yandan olay mahaline akın ederken bir taraftan da birbirinin tıpkısı hareketlerle saçlarını düğümledikleri görülürdü, hatta çoğunun telaştan tarağını ağzında unuttuğu olurdu.

Küçücük, sefil bir dükkândı, elini uzatsan tavana dokunurdun; üç basamakla inilirdi, mahzenden ya da mağaradan halliceydi. Yine de loş ışıklı vitrininde, birkaç süslü mendilin, kurumuş bezelye kabuğunun, kıymetsiz saat ve pusulaların, bir kavanoz tütünün ve çaprazlanmış iki piponun, bir şişe cevizli ketçapın ve birtakım korkunç tatlıların arasında –bu sevimsiz nesneler Bırakma Dükkânının gerçek işini perdelemek üzere konmuştu– DENİZCİ YATAKHANESİ tabelası göze çarpıyordu.

Pleasant Riderhood’u gören adam yolun karşısına o kadar hızlı geçti ki, yanına geldiğinde kadın halen saçlarını toplamakla uğraşmaktaydı. “Baban evde mi?” dedi.

“Galiba,” dedi Pleasant, kollarını indirerek; “içeri buyur.”

Adamda denizci tipi olduğundan otomatik verilmiş bir cevaptı bu. Babası evde değildi, Pleasant da bunu biliyordu. Adam içeri girdiğinde, “Ateşin yanına buyur,” dedi misafirperver bir tavırla, “senin işi yapanların burada başımızın üzerinde yeri var.”

“Saol,” dedi adam.

Hali tavrı tıpkı denizci gibiydi, elleri de denizci eliydi

ama yıpranmamıştı. Pleasant denizciden anlardı; güneşten yanmış oldukları halde ellerin renginde ve dokusundaki kullanılmamışlık dikkatini çekti, gevşeklik ve yumuşaklık da. Adam, sol eli rasgele sağ dizinin hemen üzerine bırakılmış, sağ eli de tahta koltuğun yanından aşağı sarkıtılmış şekilde oturuyordu, eli ne tam açık ne tam kapalıydı, bir halatı az önce bırakmış gibi.

“Kalacak bir yer mi arıyorsun?” diye sordu Pleasant, ateşin öteki tarafında gözlem duruşu alarak.

“Daha ne yapıcığırma karar vermedim,” dedi adam.

“Bırakma Dükkanını mı bakıyordun yoksa?”

“Hayır,” dedi adam.

“Hayır,” diye onayladı Pleasant, “üstünden başından belli oluyor zaten. Ama birinden birine ihtiyacın olursa burada ikisi de var.”

“Hı hı!” dedi adam, etrafa göz gezdirerek. “Biliyorum. Daha önce geldiydim.”

“Daha önce geldiğinde bir şey bırakmış mıydın?” diye sordu Pleasant mesleki bir ilgiyle.

“Hayır.” Adam başını iki yana salladı. “Yatakhane de kalmadın di mi?”

“Hayır.” Adam tekrar başını salladı.

“Önceki gelişinde burada ne yapmıştın?” diye sordu Pleasant. “Seni pek çıkaramadım da.”

“Çıkaramazsın. Sadece kapıda beklemiştim, şurada en alt basamakta, bir arkadaşım babanla konuşmak için uğramıştı buraya. İyi hatırlıyorum.” Garip bir tavırla etrafına baktı.

“Çok mu oldu?”

“He ya, epey oldu. Son seferimden döndüyüm.”

“Denize çıkmayalı çok oldu öyleyse?”

“Hı. Hastanedeydim, sonra da karada çalıştım.”

“Ya, ellerin ondan böyle demek.”

Adam onu yakalamış gibi, kurnaz bir bakışla aniden güldü ve tavrı değişiverdi. “Gözünden hiçbir şey kaçmıyor. Evet. Ellerim ondan böyle.”

Pleasant onun bu bakışından biraz rahatsız olmuştu, şüpheyle karşılık verdi. Hem tavrındaki değişiklik ani olmakla birlikte çok kontrollüydü, hem de yeniden döndüğü ilk halinde, bastırılmış bir güven, azıcık tehditkar gelen bir güç hissi vardı.

“Baban gecikir mi?” diye sordu.

“Bilmiyorum. Belli olmaz.”

“Evde olduğunu sandığına göre daha yeni mi çıktı yani? Nasıl oluyor?”

“Ben eve döndü sanmıştım,” dedi Pleasant.

“Ya! Demek eve döndü sanmıştın? O zaman dışarıdaydı? Nasıl oluyor?”

“Seni kandıracak değilim. Babam sandalıyla nehre açıldı.”

“Yine eski işler ha?” diye sordu adam.

“Ne diyorsun anlamadım,” dedi Pleasant, bir adım geri çekilerek. “Sen neyin peşindesin?”

“Babana zarar vermek istemem. İstesem zarar verebilirim demeye de getirmiyorum. Onunla konuşmak istiyorum. Bunda ne var? Senden gizli de değil; yanında konuşuruz. Hem Bayan Riderhood, besbelli bende söğüşlenecek bir şey yok. Ne Bırakma Dükkânına işim düşer ne Yatakhane, benden size beş kuruşluk fayda gelmez. Bu fikri bir kenara bırak, gül gibi geçinelim.”

“Ama denizcisin değil mi?” diye sordu Pleasant, sanki ondan fayda gelmesi için bu kadarı yeterliymiş gibi.

“Hem evet hem hayır. Eskiden denizciydim, belki tekrar olurum. Ama senin dişine göre değilim. Bana inanmıyor musun?”

Konuşma, Bayan Pleasant’ın saçlarının açılmasını haklı çıkaracak bir dönüm noktasına gelmişti. Saçlar açılıp dökülünce, başını eğip kaşlarının altından adama bakarak onları toparlamaya koyuldu. Adama-alışık sert-hava denizci kıyafetlerini tek tek envantere işledi, belindeki kınında elini attığı gibi çekebileceği şekilde duran ürkütücü bıçağını, boynunda asılı duran düdüğü, önü açık paltosunun iç cebinden tokmak şeklindeki kafasını uzatan, kısa, boğumlu sopayı da işledi. Adam oturmuş sakın sakın ona bakıyordu ama yer yer kendini gösteren bu uzantılarla ve birbirine karışmış, katran rengi saç sakalıyla ürkütücü bir görünümü vardı. “Bana inanmıyor musun?” diye sordu tekrar.

Pleasant kısa, sessiz bir baş hareketiyle cevap verdi. Adam da ona aynı şekilde mukabele etti. Sonra ayağa kalkıp kollarını kavuşturdu ve ateşin karşısına geçti. Pleasant da kollarını kavuşturmuş, şömineye yaslanmış, karşısında duruyordu.

“Baban gelene kadar vakit öldürmek için biraz sohbet edelim bari,” dedi, “nasıl, su kıyılarında eskisi gibi denizcileri soyup öldürüyorlar mı?”

“Hayır,” dedi Pelasant.

“Hiç mi?”

“Ratcliff ve Wapping dolaylarında böyle şikayetler oluyor bazen. Ama kimbilir kaç doğru?”

“Tabii. Hem de manasız.”

“Bence de,” dedi Pleasant. “Neden böyle bir şey yapsınlar ki? Denizciler sağolsun, soyulmasalar da ellerindekini tutmayı bilmezler.”

“Haklısın. Paralarını ellerinden almak için şiddete lüzum yok,” dedi adam.

“Doğru,” dedi Pleasant; “sonra da para kazanmak için tekrar denize açılırlar. Onlar için en hayırlısı da denizde olmak. Karada pek fenalar.”

“Neden sordum biliyor musun,” dedi misafir ateşe bakarak. “Bir keresinde bana öyle saldırıp öldüm diye bıraktılar.”

“Ya!” dedi Pleasant. “Nerde?”

“Yanlış hatırlamıyorsam,” dedi adam, sağ elini düşünceli düşünceli çenesine koyup, sol elini kalın paltosunun cebine sokarak, “buralarda bir yerdeydi. Taş çatlasa bir iki kilometre mesafede.”

“Sarhoş muydun?” diye sordu Pleasant.

“Kafam bulanmıştı ama sarhoşluktan değil. Öyle fazla bir şey içmemiştim. Bir yudum yetti.”

Pleasant ciddi bir bakışla başını salladı; ne olup bittiğini gayet iyi anladığını ve tasvip etmediğini gösteren bir hareketi bu.

“Namusunla ticaret başka,” dedi, “bu başka. Kimsenin denizcilere bunu yapmaya hakkı yok.”

“Aferin sana, güzel fikirler,” dedi adam acı bir gülüşle, sonra mırıldanarak ekledi, “hele babanın aynı fikirde olmadığı düşünülürse. Evet, çok zorda kaldım. Her şeyimi kaybettim, bütün takatsizliğime rağmen hayatta kalmak için mücadele ettim.”

“Bunu yapanlara cezalarını verdin mi?” diye sordu Pleasant.

“Cezalarını feci çektiler,” dedi adam ciddileşerek, “ama benim elimden değil.”

“Peki kimin elinden?” diye sordu Pleasant.

Adam işaret parmağıyla yukarıyı işaret ettikten sonra elini tekrar çenesine götürüp gözlerini ateşe dikti. Baba mirası gözleriyle ona bakan Pleasant Riderhood gittikçe daha büyük bir rahatsızlık hissediyordu, adamın tavırlar öyle gizemli, öyle kararlı ve kendinden emindi ki.

“Olsun,” dedi kız, “cezalarını çekmelerine sevindim. Denizcilerle namusunla ticaret yapmanın adını da kötüye çıkarıyorlar böyle şiddetle. Denizciler kendilerine uygulanan şiddete ne kadar karşıysa ben de o kadar karşıyım. Annem hayattayken de hep öyle derdi. Namusunla ticaretini yap, derdi, hırsızlık yok, kavga dövüş yok.” Ticaret babından, Bayan Pleasant bir haftalık yatak parası otuz şilin alırdı ki beş şilin bile bu iş için pahalıydı, Bırakma işini de aynı hakkaniyet anlayışıyla yürütürdü; yine de ticareti bir kenara bıraktığı anda vicdanı ve insanı duygular kabarır, denizcileri cansiperane savunurdu, hatta başka konularda hiç karşı çıkma adedinin olmadığı babasına karşı bile.

Ama o anda babasının öfkeyle, “Seni papağan seni!” diye bağırın sesiyle lafı bölündü, havada savurduğu şapkası da yüzüne indi. Babalık görevini bu şekilde yerine getirmesine alışık olduğundan, Pleasant sadece yüzünü (elbette açılmış olan) saçlarına silmekle yetindi, sonra da saçını arkada düğüm yaptı. Sözlü ya da yumruklu kavgalar esnasında, Hole kadınlarının sıkça tatbik ettiği bir diğer işlemdi bu.

“Konuşmayı öğrenmiş papağanlar arasında senin kadar gevezesi var mı acaba!” diye homurdandı Bay Riderhood şapkayı almak için eğilerek, sonra kafası ve sağ dirseğiyle kı-

zına dalacakmış gibi bir hamle yaptı; denizcileri soyma konusunda büyük hassasiyeti vardı ve şakasına bile tahammülü yoktu. “Şimdi ne zırvalıyorsun? Bütün gün papağan gibi caka etmekten başka işin yok mu senin?”

“Onu rahat bırak,” diye diklendi adam. “Benimle konuşuyordu.”

“Onu rahat bırak, demek!” diye çıkıştı Bay Riderhood, onu tepeden tırnağa süzerek. “Bu benim kızım biliyor musun?”

“Evet.”

“Kızımın papağanlık etmesine izin vermem, bu böyle biline. Önüne gelen adamın da bana papağanlık etmesine izin vermem. Sen kimsin, ne istiyorsun?”

“Sesini kesmezsen nasıl söyleyeyim?” dedi beriki huşunetle.

“Dediğini duymak için sesimi kesebilirim biraz,” dedi Bay Riderhood azıcık gerileyerek, “ama bana papağanlık yapma.”

Adam onun bakışlarına aynı şekilde karşılık verdikten sonra, yine haşın bir edayla, “İçmek ister misin?” diye sordu.

“İstemem mi?” dedi Riderhood, böyle saçma soru mu olur gibilerinden.

“Ne içersin?” diye sordu adam.

“Şarap,” dedi Bay Riderhood yine aynı aksi sesle, “paran yeterse.”

Adam elini cebine sokup yarım lira çıkardı ve Bayan Pleasant’tan bir şişe getirmesini rica etti. “Mantarı açılmış olsun,” diye ekledi, manalı manalı babaya bakarak.

“Yeminle,” diye mırıldandı Bay Riderhood, yavaşça kendini karanlık bir gülüşe bırakarak, “ne zaman ne yapa-

cağını iyi biliyorsun. Seni tanıyor muyum? Haayır, tanımıyorum.”

“Hayır tanımıyorsun!” dedi adam. Pleasant gelene kadar, birbirlerine ters ters bakarak oturdular.

“Rafta küçük bardaklar var,” dedi Riderhood kızına. “Bana ayaksız olanı ver. Alnının teriyle yaşayan adamım ben, bana o da yeter.” Alçakgönüllü, fedakârca bir davranış gibi görünüyordu bu ilk başta, ama çok geçmeden anlaşıldı ki bardak ayakta duramadığı için doldurulur doldurulmaz boşaltılması gerekiyor, böylece Bay Riderhood bire üç oranında içebiliyordu.

Fortunatus’un sihirli kesesinin kadeh hali elinde, masanın ateşin önündeki tarafına oturdu Bay Riderhood, yabancı da karşısına, Pleasant onunla ateş arasına bir tabure çekti. Mendiller, ceketler, gömlekler, şapkalar ve ‘Bırakılmış’ başka nesnelerle dolu arka plan dinleyen insanlar varmış gibi bir hava yaratıyordu; özellikle de siyah, parlak bir yağmurlukla şapkası, onların sözlerine kulak kabartmak için olduğu yerde duraklamış, sırtı onlara dönük, paltosunun yakasını da kulaklarına çekmeyi tam becerememiş, meraklı bir denizciyi andırıyordu.

Misafir önce şişeyi mum ışığına tutup inceledi, sonra da mantarına baktı. Kurcalanmadığına emin olunca göğüs cebinden paslı bir çakı çıkardı ve sapındaki tirbüşonla şarabı açtı. Sonra mantarı evirip çevirdi, tirbüşondan çıkardı, ikisini de ayrı ayrı masanın üzerine koydu ve boyunbağının ucuyla, şişenin ağzını iyice sildi. Bütün bunları büyük titizlikle yapmıştı.

Aşırı titiz yabancı kendini hazırlıklarına kaptırmış uğraşırken, Riderhood ilk başta ayaksız kadehi doldurulmayı bekler vaziyette bir kol boyu mesafede tutuyordu. Ama iş

uzadıkça eli önüne geri dönmüş, bardak yavaş yavaş yan yatmış, nihayet ters çevrilip masaya kapatılmıştı. Dikkati de merhale merhale çakı üzerine yoğunlaşmıştı. Adam şarabı dökmek için şişeyi uzattığında bu sefer Riderhood ayağa kalktı, çakıya yakından bakmak için masanın üzerine eğildi, sonra yabancıya baktı.

“Ne oldu?” diye sordu adam.

“Ben bu çakıyı biliyorum!” dedi Riderhood.

“Evet, bence de biliyorsun.”

Kadehi uzatmasını işaret etti, sonra doldurdu. Riderhood içindekini son damlasına kadar mideye indirip tekrar uzattı.

“Bu çakı...”

“Dur,” dedi adam sakın bir havayla. “Kızına kadeh kaldıracaktım. Sıhhatine, Bayan Riderhood.”

“Bu çakı, George Radfoot diye bir denizcinindi.”

“Öyleydi.”

“O denizciyi iyi tanırdım.”

“Evet.”

“Ona ne oldu?”

“Öldü. Çirkin bir ölüm. Sonra çok korkunç görünüyor-du,” dedi adam.

“Neden sonra?” diye sordu Riderhood kaşlarını çatarak.

“Öldürüldükten sonra.”

“Öldürüldü ha! Onu kim öldürdü?”

Omzunu silkerek cevap veren yabancı ayaksız kadehi doldurdu ve Riderhood anında kafaya dikti: Bir kızına bir misafire bakıyordu şaşkın şaşkın.

“Sen ne demeye getiriyorsun, benim gibi namuslu bir adama...” Boş kadehini tekrar uzatmak üzereydi ki gözü

yabancıнын paltosuna takıldı. Daha yakından bakmak için masanın üzerinden eğildi, yenini tuttu, içini çevirip astarına baktı (adam, tam bir sükûnetle, en ufak bir itirazda dahi bulunmuyordu), sonra bağırdı, “Bence bu palto da George Radfoot’undu!”

“Haklısın. Onu bu dünyada olup olacağı son görüşünde üzerindeydi.”

“Bana öyle geliyor ki yüzüme karşı onu öldürdüğünü söylüyorsun!” diye bağırdı Riderhood; yine de kadehinin doldurulmasına ses çıkarmadı.

Adam yine omzunu silki ve hiçbir tedirginlik belirtisi göstermedi.

“Bu adamın ne dolap çevirdiğini anlıyorsam arap olayım!” dedi Riderhood, ona bakıp son bardağı kafaya dikerek. “Ne menem adamsın anlayamadık. Açık bir şey söyle.”

“Söyleyeceğim,” dedi beriki, masanın üzerinden eğilip, alçak, etkili bir sesle konuşarak. “Yabancıнын tekisin sen!”

Dürüst şahit ayağa kalktı ve kadehini adamın suratına fırlatacakmış gibi bir hareket yaptı. Adam kılını bile kıpırdatmadan, yarı ruhunu okur gibi yar tehdit eder gibi parmağını sallayınca, namus timsali aklını başına toplayıp oturdu, kadehi de elinden bıraktı.

“Uydurma hikâyenle Temple’daki avukata gittiğinde,” dedi yabancı, insanı sinir eden bir rahatlık ve güvenle, “bir arkadaşın hakkında kuvvetli şüphelerin vardı.”

“Ben mi şüphelenmişim! Ne arkadaş?”

“Kimin çakısıydı bu, bir daha söylesene?” diye sordu adam.

“Bu çakı şeye aitti... demin dediydim ya,” dedi Riderhood, aptal aptal ismi söylememeye çalışarak.

“Kimin paltosuydu bu, bir daha söylesene?”

“Bu kıyafet de aynı şekilde şeye aitti, şey tarafından giyiliyordu... demin dediydim ya,” dedi yine mahkeme karşısındaymış gibi savuşturmaya çalışarak.

“Bana sorarsan, bu işi onun yaptığını ve kurnazca ortalıkta görünmediğini düşünüyordun. Ama ortalıkta görünmemesi kurnazlıktan değildi. Asıl kurnazlık, bir an için olsun gün ışığına çıkmak olurdu.”

“Başımıza taş yağacak,” diye homurdandı Bay Riderhood ayağa kalkarak, savunmaya geçmek zorunda kalmıştı, “ölmüş adamların kıyafetlerini giyen, ölmüş adamların bıçaklarını kuşanmış kabadayılar, ekmeğini alinteriyle kazanan, namuslu, canlı adamların evlerine geliyor, durduk yerde birtakım şeyler ortaya atıyor! Yok ondan şüphelerim varmış, neden olsun ki?”

“Çünkü onu tanıyordun,” dedi adam; “çünkü onunla birlikte çalışmıştın, düzgün dış görünüşü altında nasıl bir karakter yattığını biliyordun; çünkü sonradan cinayet gecesi olduğuna kanaat getirdiğin gece buraya gelmişti, rıhtıma yanaşan gemisinden ineli daha bir saat olmuştu, sana nerede kalacak yer bulacağını sormuştu. Yanında bir yabancı yok muydu?”

“Bay Annamemde yemin etsem başım ağrımaz, onun yanındaki sen değildin,” dedi Riderhood. “Bol keseden atıyorsun ama bana sorarsan sen de süttten çıkmış ak kaşık değilsin. George Radfoot’un ortadan kaybolduğunu, benim de hiç arkasını aramadığımı ima ediyorsun. Denizci için ortadan kaybolmak ne ki? Elli tane adam sayayım sana, gözden ırak gönülden ırak, ondan da uzun zamandır yoklar meydanda – başka başka isimlerle yazılırlar gemilere, döndüler mi hadi bi

daha— her gün burada birini görürsün, kimse de ses etmez. Kızıma sor. Ben gelmeden onunla papağanlık etmişsin zaten: na şimdi biraz da bunu papağanlık et. Neymiş, ondan şüphelendiğimden şüpheleniyormuş! Senden şüphelenmiyorum onu sorsana. Bana George Radfoot’un öldürüldüğünü söylüyorsun. Sana kim yaptı, nereden biliyorsun diye soruyorum. Çakısı cebinde, paltosu üstünde. Nerden eline geçtiğini soruyorum. Uzatsana şu şişeyi!” Bay Riderhood şişe kendi malıymış gibi bir görüntü verme uğraşındaydı. “Bana bak,” diye ekledi, ayaksız kadehi doldururken kızına dönüp, “şaraba acımasam bunu suratına fırlatırdım, bu adamla papağanlık ettiğin için. Bunun gibiler öyle papağanlıklardan şüphelenir. halbuki benim gibi adamların şüphelenmesi için sağlam kanıtlar lazım, ben ki doğuştan namusluyum, alnımın teriyle yaşıyorum.” Lafın burasında kadehi tekrar doldurdu ve içindekilerin yarısını çiğneyip öteki yarısını bardakta çevirerek ayağa kalktı; bu arada adı anılan Pleasant’ın saçları ona destek mahiyetinde yine çözüldüğünden, pazara satmaya götürülen bir atın kuyruğu gibi tekrar düğümlendi.

“Ee? Bitti mi?” diye sordu yabancı.

“Hayır,” dedi Riderhood. “Bitmedi. Bitmez de! George Radfoot’un nasıl öldüğünü, eşyalarının nasıl sana geçtiğini anlat bir hele.”

“Belki günün birinde öğrenirsin ama bugün değil.”

“Peki bir şey daha var,” dedi Riderhood, “acaba kimi suçluyorsun, şu şey için, cinayet...”

“Harmon cinayeti, baba,” diye yardımcı olmaya çalıştı Pleasant.

“Papağanlık istemem!” diye çıkıştı babası. “Kapa çeneni! O suç Bay George Radfoot’tan mı biliyorsun?”

“Belki günün birinde öğrenirsin ama bugün değil.”

“Sakın kendin işlemiş olmayasın cinayeti?” dedi Riderhood tehdide yeltenerek.

“O cinayetin sırlarını,” dedi adam, sert sert başını sallayarak, “sadece ben biliyorum. Uydurma hikâyenin doğru olmadığını sadece ben biliyorum. Baştan sona yalan olduğunu ve senin de yalan olduğunun pekâlâ farkında olduğunu sadece ben biliyorum. Bu gece buraya sana bildiklerimden bu kadarını anlatmaya geldim, daha fazlasını değil.”

Bay Riderhood şaşı gözlerini misafirine dikip bir iki dakika düşündü, sonra kadehini tekrar doldurup üç yudumda bitirdi.

“Dükkânın kapısını kapat!” dedi sonra kızına, aniden kadehi bırakarak. “Kapıyı kilitle, yanında dur! Bütün bunları biliyorsan, bayım,” konuşurken kapıyla ziyaretçi arasına geçmişti, “neden Avukat Lightwood’a gitmedin?”

“Bu da sadece benim bileceğim bir şey,” dedi adam seirinkanlılıkla.

“Bu cinayeti sen işlemediysen, bildiğini söylediğin şeyin değeri beş binle on bin pound arasında değişiyor, haberin yok mu?” diye sordu Riderhood.

“Haberim var, parayı aldığımda seninle paylaşacağım.” Namuslu adam durakladı, kapıdan biraz uzaklaşarak ziyaretçiye yaklaştı.

“Haberim var,” diye tekrarladı adam sükûnetle, “George Radfoot’la başka karanlık işler karıştırdığınızdan da haberim var; kan parası için masum bir adamı itham ettiğinden de haberim var Roger Riderhood; bana kafa tutmaya kalkışırsan, seni her ikisinden de ele veririm ve bizzat şahitlik yaparım – yeminle yaparım!”

“Baba!” diye bağırdı Pleasant kapıdan. “Ona kafa tutma, suyuna git! Başını daha fazla belaya sokma baba!”

“Papağanlığı bırakacak mısın sen?” diye bağırdı Bay Riderhood, ikisi arasında biraz kendini kaybetmiş gibi bir hali vardı. Sonra gönül almaya çalışarak, sürüngence devam etti: “Benden ne istediğini söylemedin, efendi! Benden ne istediğini söylemeden sana kafa tutmamdan bahsetmen adil mi, sana yakışıyor mu?”

“Fazla bir şey istemiyorum,” dedi adam. “Yaptığın itham ortada kalmamalı. Kan parası için yaptığın şeyi geri alacaksın.”

“İyi de Devrem...”

“Bana Devrem deme,” dedi adam.

“Kaptan diyeyim o zaman,” diye üsteledi Riderhood, “kaptana da itiraz edemezsin. Saygıdeğer bir unvan, sen de hak ediyorsun hani. Kaptan! Adam ölmedi mi? Elini vicdanına koy söyle. Gaffer ölmedi mi?”

“Evet öldü,” dedi öteki sabırsızca, “ne olmuş?”

“Laflar ölmüş adama zarar verir mi, Kaptan? Elini vicdanına koy da söyle.”

“Ölmüş adamın anısına zarar verir, hayattaki çocuklarına zarar verir. Bu adamın kaç çocuğu var?”

“Gaffer’ın mı Kaptan?”

“Kimi konuşuyoruz deminden beri?” dedi beriki, sanki Haydut Riderhood ruhen olduğu gibi bedenlen de önünde kıvranıyormuş da ona tekme atarmış gibi ayaklarını yere sertçe vurarak. “Bir kızı bir de oğlu varmış diye duydum. Meraktan soruyorum; kızına soruyorum; onunla konuşmayı tercih ederim. Hexam’ın kaç çocuğu vardı?”

Pleasant cevap vermek için izin almak üzere babasına baktığında, namuslu adam hınçla haykırdı:

“Kaptan’a ne demeye cevap vermiyorsun? Papağanlık etmemen gerektiğinde edersin ama, cadaloz!”

Babası tarafından bu şekilde teşvik edilen Pleasant, sadece Lizzie diye bir kızı, bir de oğlu olduğunu söyledi. İkisinin de şerefiyle yaşadığını ekledi.

“Üstlerinde bir leke kalması korkunç olur,” dedi ziyaretçi, bunu düşünmek bile öyle canını sıkıyordu ki aşağı yukarı dolaşmaya başladı, “Korkunç! Beklenmedik! Nasıl beklenebilirdi ki?” diye mırıldanıyordu kendi kendine. Durup yüksek sesle sordu: “Nerede oturuyorlar?”

Pleasant, baba kazara öldüğünde sadece kızının onunla yaşadığını, onun da olaydan hemen sonra mahalleden ayrıldığını anlattı.

“Biliyorum,” dedi adam, “soruşturma yapılırken oturdukları yere gitmiştim. Kimseye belli etmeden şimdi nerede oturduğunu öğrenebilir misin benim için?”

Elbette öğrenebilirdi Pleasant. Ne kadar sürerdi acaba? Bir gün kadar.

Ziyaretçi bunun münasip olduğunu ve bu bilgiyi almak üzere tekrar uğrayacağını söyledi. Riderhood bu konuşmayı sessizce dinlemişti, sonra dalkavukça konuşmaya başladı.

“Kaptan! Gaffer hakkında talihsiz şeyler söylemiş olabilirim ama o da az değildi hani, hırsızlıkta kimse eline su dökemezdi. Bilgi vermek için Avukat Lightwood’la öteki efendiye gittiğimde, adalet yerini bulsun diye biraz fazla acele etmiş olabilirim, daha doğrusu ortada o kadar para olunca insanın hisleri biraz kolay tahrik oluyor, kendisi için değil tabii de ailesi için. Hem efendilerin şarabı da içine bir şey katıştırılmıştı demiyorum ama zihin için pek sağlıklı da sayılmazdı. Hem unutulmaması gereken bir şey daha var,

Kaptan. Gaffer öldükten sonra ben söylediklerimde ısrar etmedim ki, efendilere gidip demedim ki, ‘Ben dediğim-de ısrarlıyım, dediğimin arkasındayım.’ Hayır. Lafı ağzımda gevelemeden dedim ki, ‘Belki ben yanlış anlamışımdır, düşündüm de bu konuda bir hata yapılmış olabilir, iyisi mi yemin etmeyeyim, belki benim için iyi düşünmeyeceksiniz ama olsun.’ Hem bildiğim kadarıyla,” diye lafını bağladı Bay Riderhood, karakterini kanıtlamak istercesine, “pek çok insan bu yüzden benim için iyi düşünmüyor –dediklerini yanlış anlamadıysam sen bile Kaptan– ama yalan yere yemin etmektense bunu tercih ederim. Bu iftiraysa, buyur bana iftiracı de!”

“İfadenin tümüyle yanlış olduğuna dair,” dedi ziyaretçi onun sözlerine hiç kulak asmadan, “bir kâğıt imzalayacaksın ve onu zavallı kıza vereceksin. Tekrar geldiğimde imzalaman için onu da yanımda getireceğim.”

“Acaba ne zaman geleceksin, Kaptan?” diye sordu Riderhood, yine şüpheli bir tavırla kapıyla onun arasına geçerek.

“Çok yakında. Seni hayal kırıklığına uğratmam korkma.”

“İsmi bırakmak ister miydin, Kaptan?”

“İstemem. Hiç öyle bir niyetim yok.”

“Emir kipi biraz ağır kaçınıyor mu, Kaptan,” diye üsteledi Riderhood, hâlâ üzerine gelen adamla kapı arasına geçmeye çalışarak. “Birine şu kağıdı imzalayacaksın deyince, böyle biraz yukarıdan almış, emretmiş olmuyor musun? Sana da öyle gelmiyor mu, Kaptan?”

Adam durup gözlerini öfkeyle ona dikti.

“Baba, baba!” diye yalvardı Pleasant kapının önünden, eli asabiyetle dudaklarının önünde titriyordu; “yapma! Artık başını daha fazla belaya sokma!”

“Hele bi dur, Kaptan, beni dinle! Gitmeden önce bir diyeceğim var,” dedi Bay Riderhood, yolundan çekilerek, “ödül konusunda bir şeyler demiştin hani.”

“Ödülü aldığımda,” dedi adam, ses tonundan ‘pis köpek’ gibi bazı kelimeleri söylememek için kendini zor tuttuğu açıkça anlaşılıyordu, “paylaşacaksın.”

Dik dik Riderhood’a bakarak, bu sefer ondaki mutlak kötülüğe bir nevi uğursuz hayranlık duyar gibi, yine alçak sesle söylendi, “Senden yalancısını görmedim!” ve bu iltifatın üzerine başını iki üç kere salladıktan sonra dükkândan dışarı çıktı. Ama Pleasant’a nezaketle iyi geceler demeyi ihmal etmedi.

Hayatını alnının teriyle kazanan namuslu adam, bir an sersemlemiş vaziyette durduktan sonra ayaksız kadehle bitmemiş şişeyi hatırladı. Bu hatırladığı şeyleri zihninden ellerine aktardı ve şarabın dibini de midesine. Bu işi de hallettikten sonra olup bitenin tek suçlusunun papağanlık olduğuna kanaat getirdi. Bu yüzden de babalık vazifesini ihmal etmemek uğruna, Pleasant’a bir çift denizci çizmesi fırlattı; kızcağız eğilerek bunları savuşturduktan sonra saçını mendil niyetine kullanarak ağlamaya başladı.

XIII

Solo ve Düet

Ziyaretçi dükkânın kapısından, Limehouse Hole'un kirli karanlığına çıktığında rüzgâr öyle sert esiyordu ki onu neredeyse tekrar içeri fırlatacaktı. Kapılar deli gibi çarpıyor, lambalar ya titreyiyor ya sönüyor, tabelalar çerçeveleri içinde tıngırıyor, oluklardaki sular rüzgârla havalanıp dağılarak yağmur gibi yağıyordu. Havayı umursamayan, hatta sokaklar boşalttığı için güzel havaya tercih eden adam, dikkatli dikkatli etrafı inceledi. "Buraya kadar biliyordum," diye mırıldandı. "O geceden beri buraya hiç gelmedim, o geceden önce de gelmemiştim ama buraya kadarını hatırladım. Acaba dükkândan çıktıktan sonra ne tarafa gitmiştik? Şimdi döndüğüm gibi sağa dönmüştük ama sonrasın hatırlamıyorum. Şu sokaktan mı gitmiştik? Yoksa şu dar ara sokaktan mı?"

İkisini de denedi ama ikisi de kafasında bir şey uyandırmadı ve tekrar ağır adımlarla başladığı noktaya döndü. "Üst pencerelerde çamaşır asmak için uzatılmış çubuklar vardı, basık bir meyhane vardı, önündeki dar geçide keman ve dans sesleri taşıyordu. Ama ara sokaktaki her şey bunlardan ibaret, sokakta da bunlar var yalnızca. Bunun dışında aklımda

sadece bir duvar, karanlık bir giriş kapısı, bir merdiven ve bir oda var.”

Başka bir yön denedi ama oradan da bir şey çıkmadı; duvar, karanlık giriş kapısı, merdiven ve odadan bol bir şey yoktu. Gideceği yolu bilmeyen çoğu kimse gibi bir daire çizip kendini başladığı noktada buldu. “Hapishaneden kaçış hikâyelerinde okumuştum bunu,” dedi, “kaçakların yürüdüğü yol, üzerinde yürüdükleri koca dünyanın şeklini alırdı; gizli bir kanun varmış gibi.”

Orada Bayan Pleasant Riderhood’un gördüğü kara saçlı kara sakallı adam olmaktan çıktı ve üzerindeki denizci paltosunun elverdiği ölçüde, aranan, kayıp Bay Julius Handford’a benzedi. Sevdiği rüzgârın, onunla birlikte insanlardan temizlediği, ıssız bir yere girmesiyle, uçuşan saçla sakalı hemencecik göğüs cebine tıktırdı. Ancak tam o sırada Sekreter de olmuştu, Bay Boffin’in sekreteri. Zira John Rokesmith de, aranan kayıp Bay Julius Handford’a bir elmanın öteki yarısı gibi benziyordu.

“Nerede öldüğüme dair en ufak bir ipucu yok,” dedi. “Gerçi artık önemi kalmadı. Ama tanınmayı göze alarak buraya geldiğime göre, yolun bir kısmını çıkarabilsem iyi olacaktı.” Bu tuhaf sözleri söyledikten sonra aramayı bırakarak Limehouse Hole’dan çıktı ve Limehouse Kilisesi’nin yanından geçen yola saptı. Kilise bahçesinin büyük demir kapısında durup içeri baktı. Hortlamış gibi rüzgâra direnen yüksek kuleye, beyaz mezar taşlarına baktı, beyaz kefenleri içindeki ölüleri hatırlatıyorlardı; çan kulesinde saatin doku-zu vurduğunu duydu.

“Çoğu faninin yaşamayacağı bir his bu,” dedi, “böyle fırtınalı bir gecede bir mezarlığa bakmak ve tıpkı bu ölüler

gibi diriler arasında yerim olmadığını hissetmek, hatta onlar burada gömülü yatarken, benim de başka bir yerde gömülü olduğumu bilmek. Hiçbir şey beni buna alıstıramaz. Eskiden insan olan bir ruh, insanların dikkatini çekmeden onların arasında dolaşırken, benim kadar yabancı, benim kadar yalnız hissedemez kendini.

“Ama bu işin hayal kısmı. Bir de gerçek kısmı var, hem öyle zorlu ki her gün düşündüğüm halde bir türlü –neye yoracağımı bilemiyorum. Şimdi eve dönerken azmedeyim de düşüneyim. Bunu düşünmekten kaçtığımın farkındayım ama çoğu insan böyle müşkül şeyleri düşünmekten kaçıyor herhalde. Ben kendiminkine mihlanmaya çalışayım. Kaçma John Harmon; kaçma; iyice düşün!

“Uzaklarda beni bulan yüklü miras haberleriyle, bende sadece kötü hatıraları olan İngiltere’ye döndüğümde, babamın parasını almak istemiyordum, babamın hatırasından uzak durmak istiyordum, paragöz bir kadınla evlenmek zorunda kalmaktan korkuyordum, babamın beni bu evliliğe ne niyetle zorladığını bilemiyordum, gözümü daha en baştan hırs bürümeye başladı diye tedirgindim, kalbi kırık ablamla benim hayatımızdaki yegane gün ışığı olan iki sevgili, asil, namuslu dostuma minnettarlıkta kusur etmekten korkuyordum. Çekine çekine döndüm geri, kafam ikiye bölünmüş, kendimden ve buradaki herkesten korkar halde, babamın servetinin sadece sefalet getirdiğini bile bile döndüm. Dur şimdi bir düşün, John Harmon. Böyle mi? Böyle.

“Gemide üçüncü kaptan George Radfoot’tu. Onun hakkında hiçbir şey bilmiyordum. Adını ilk olarak yola çıkmadan bir hafta önce duydum, gemi acentasında çalışan kâtiplerden biri bana yanlışlıkla ‘Bay Radfoot’ diye hitap etti.

Hazırlıklarımı tamamlamak için gemiye binmiştim. Güvertede dururken kâtip arkamdan gelip omzuma dokundu ve elindeki kâğıtları göstererek, ‘Bay Radfoot şunlara bakar mısınız?’ dedi. Bay Radfoot da benim adımla bir iki gün sonra başka bir kâtipten öğrendi. Gemi henüz limandayken kâtip arkadan gelip omzuna dokunmuş ve ‘Afedersiniz Bay Harmon...’ diye söze başlamıştı. Bence sadece yapımız benziyordu o kadar, hatta yanyana durup kıyaslandığımızda onun bile çok benzediği söylenemezdi.

“Ancak bu hatalar üzerine bir iki kelam etmekle kolayca tanıştık, hava sıcaktı, beni kendisinin yakınında serin bir kamaraya yerleştirdi, o da benim gibi ilkokulu Brüksel’de okumuştum, benim gibi Fransızca öğrenmişti ve benimkine benzeyen bir hikâyesi vardı – ne kadar doğru ne kadar yalan Allah bilir. Ben de gemilerde çalışmıştım. Böyle böyle yakınlaştık, bütün mürettebat söylentiler sayesinde gemiye neden bindiğimi bildiği için yakınlaşmak daha da kolay oldu. Zamanla içimin nasıl rahat olmadığını öğrendi, benim için eş olarak seçilmiş kadını, o beni tanımadan görmek ve onun hakkında bir fikir oluşturmak istiyordum; aynı zamanda Bayan Boffin’i de şöyle bir yoklayıp ona hoş bir sürpriz yapacaktım. Bunun üzerine şöyle bir plan yaptık, ikimiz de normal denizci kıyafeti giyerek Bella Wilfer’ın oturduğu mahalleye gidip onun karşısına çıkmaya ve yakaladığımız fırsatları değerlendirerek işleri olurlarına bırakmaya karar vermiştik. Londra’yı bildiği için bana o kılavuzluk yapacaktı. Bu plandan bir sonuç çıkmasa bile pek bir kaybım olmayacaktı, sadece Lightwood’a kendimi takdim etmekte birazcık gecikecektim. Bütün bunlar doğru mu? Evet. Noktası virgüle doğru.

“Burada onun yararına olan, bir süreliğine ortadan kaybolacak olmamdı. Bir, belki iki günlüğüne ama gemiden inerken mutlaka ortadan kaybolmalıydım yoksa tanınırdım, herkes hazırlığını yapardı, plan da başarısız olurdu. Bu yüzden de— kamarot Potterson’la yolculardan Bay Jacob Kibble’ın da sonradan hatırladığı gibi— elimde valizimle inip şu anda arkamda olan Limehouse Kilisesi’nin yanında onu karanlıkta bekledim.

“Londra limanından daima uzak durduğum için, kilisenin yerini bana gemiden eliyle işaret ederek göstermişti. Bir işe yarayacağına inansam, nehirden buraya yalnız başıma hangi yoldan geldiğimi çıkartırım; ama birlikte Riderhood’un dükkânına nasıl gittik hatırlamıyorum – oradan ayrıldıktan sonra nerelere saptığımızı, nerelerden iki kere geçtiğimizi de hatırlamadığım gibi. İzi kaybettirmek için özellikle öyle karmaşık bir yol izlemişti kuşkusuz.

“Ama sadece olaylar düşüneyim şimdi, yorumlarımla karıştırmayayım. Beni düz yoldan mı götürmüş eğri yoldan mı, şimdi ne işe yarayacak? İşine bak John Harmon.

“Riderhood’un dükkânında durduğumuzda ve Radfoot, o düzenbaza sadece kalabileceğimiz pansiyonlarla ilgili bir iki soru sorar gibi yaptığında ondan şüphelenmiş miydim hiç? Hayır. Çok sonra, kanıtı elime alana kadar şüphelenmedim. Beni sersemletmek için kullandığı ilaç mıdır nedir, onu bir kağıda sarılı halde Riderhood’dan almıştı herhalde ama emin değilim. Ama fesatlıktaki ortaklıklarının eskiye dayandığını rahatça söyleyebiliyorum bu gece. Saklamadıkları yakınlıkları ve Riderhood’un artık iyiden iyiye bildiğim karakteri, bu işi onlar için bir macera olmaktan çıkarıyordu. Ama ilaç konusunda emin değilim. Şüphelerimi üzerine

temellendirdiğim sadece iki olay var. Birincisi: Dükkândan dışarı çıktıktan sonra daha önce görmediğim bir kâğıt parçasını bir cebinden diğerine geçirdi. İkincisi: Riderhood'un daha önce de, böyle bir zehir verilmiş bahtsız bir denizciyi soymaktan hapis yattığını öğrendim sonradan.

“Duvar, karanlık giriş kapısı, merdiven ve oda, dükkândan topu topu bir, bir buçuk kilometre mesafedeydi sanırım. Gece çok karanlıktı ve şakır şakır yağmur yağıyordu. O geceyi düşündüğümde, üzeri açık geçidin taş kaldırımına dökülen yağmurun sesini duyar gibi oluyorum. Oda nehre bakıyordu ya da bir rıhtıma veya koya, sular çekilmişti. O ana kadar zamanı bir takıntı haline getirdiğimden saate bakarak suların çekilmiş olduğunu anlamıştım; ama kahve hazırlanırken (koyu kahve) perdeyi çekip dışarı baktım ve yakınlardaki ışıkları yansımalarından, aşağıda gelgitte açığa çıkan çamur olduğunu anladım.

“Kolunun altında taşıdığı bez bir çantası; içinde de takım elbisesi vardı. Benim yanımda iç çamaşırdan başka kıyafet yoktu çünkü denizci kıyafeti alacaktım. ‘Çok ıslanmışsın, Bay Harmon,’ –dediğini duyar gibi oluyorum– ‘ben bu güzel, su geçirmez paltonun altında kuru kaldım. Şu benim kıyafetlerimi giyiver. Bir bak dene, bence yarın almak istediğin denizci kıyafetleri kadar işini görür, hatta daha iyi görür. Sen üstünü değiştirirken ben de sıcak kahveyi yetiştiririm.’ Geri döndüğünde kıyafetleri üzerimdeydi, yanında uşak gibi keten ceket giyen zenci bir adam vardı, dumanı tüten kahveyi tepsiyle masanın üzerine bıraktı ve hiç yüzüme bakmadı. Şimdiye kadar tamı tamına anlattım mı her şeyi? Tamı tamına anlattım, eminim.

“Şimdi hastalıklı, karman çorman izlenimlere geçiyo-

rum; öyle güçlüler ki onlara itimadım tam; ama aralarında bazı boşluklar var ki hiçbir şey bilmiyorum ve bunlara herhangi bir zaman duygusu da eşlik etmiyor.

“Biraz kahve içmiştim ki gözümün önünde şişmeye başladı ve içimden bir şey beni ona saldırmaya sevketti. Kapının yanında boğuştuk. Nereye vurulacağını bilmediğim için benden kurtuldu, oda dönüyor, aramızda alevler parlıyordu. Düştüm. Yerde çaresizce yatarken birisi ayağıyla beni çevirdi. Ensemden tutulup bir köşeye çekildim. Birbiriyle konuşan adamlar vardı. Başka ayaklar da beni çevirdi. Kıyafetlerimi giymiş yatakta yatan bana benzer birini gördüm. Bana günler, haftalar, aylar, yıllar gibi gelen bir sessizlik, odada dövuşen adamların sesiyle bölündü. Bana benzeyen adama saldırmışlardı, valizim de elindeydi. Birileri bana takılıp üzerime düştü. Yumruk sesleri duydum, birisi baltayla ağaç kesiyor zannettim. Adımın John Harmon olduğunu söyleyemezdim – düşünemezdim – bilmiyordum – ama yumruk seslerini duyduğumda, ormancıyla baltasını düşündüm ve bir ormanda yattığıma dair ölü bir fikir geldi aklıma.

“Hâlâ doğru mu? Hâlâ doğru, tek bir eksikle, ben kelimesini kullanmadan bunu kendime anlatmamın imkanı yok. Ama ben değildim. Bildiğim kadarıyla ben diye bir şey yoktu.

“Ancak boru gibi bir şeyin içinden aşağı doğru kaydıktan, yangın gümbürtüsü gibi muazzam bir ses duyduktan sonra bilincim yerine geldi, ‘John Harmon boğuluyor! John Harmon davran yoksa öleceksin! John Harmon yaradana sığın, kendini kurtar!’ Sanırım bunları büyük acıyla, yüksek sesle söyledim, sonra ağır, korkunç, anlaşılmas bir şey ortadan kayboldu ve suda tek başına debelenen ben kaldım.

“Çok zayıf ve takatsizdim, üzerime korkunç bir uyku çullanıyordu ve gelgitle sürükleniyordum. Siyah suların üzerinde, iki kıyının ışıklarının hızla geçtiğini görüyordum, sanki bir an önce gidip beni ölüme terk etmeye can atıyorlardı. Sular çekiliyordu ama ben o zaman çekiliyor mu yükseliyor mu bilemiyordum. Azgın akıntıya rağmen, Allah’ın da yardımıyla kendimi suyun üzerinde tutabiliyordum. Sonunda bir rıhtım önüne çekilmiş tekneler arasında demirli bir tekneyi yakalamayı başardım, altına girdim ve öteki taraftan yarı ölü çıktım.

“Suda uzun mu kalmıştım? İçim üşüyecek kadar uzun ama tam ne kadar bilmiyorum. Yine de soğuk merhametliydi çünkü rıhtımın taşlar üzerinde beni kendime getiren soğuk gece havası ve yağmur oldu. Bu rıhtımın ait olduğu meyhaneye emekleye emekleye girdiğimde benim sarhoşluktan dengemi kaybedip düştüğümü zannettiler, çünkü nerede olduğuma dair en ufak bir fikrim yoktu ve konuşamıyordum –zehir beni uyuşturmuş, konuşma kabiliyetimi elimden almıştı– ve hava hâlâ karanlık olduğundan, yağmur da yağdığından o geceyi bir önceki gece sanıyordum. Aslında yirmi dört saat kaybetmiştim.

“Bu hesabı birkaç kere yaptım, meyhanede kendime gelene kadar en az iki gece yatmış olmalıyım. Bir düşünelim. Evet. Atlattığım tehlikeyi gizemli bir biçimde ortadan kaybolmamın bahanesi olarak kullanıp Bella’yı deneme fikri de ilk orada aklımdan geçti. Birbirimizle evlenmeye mecbur bırakılmanın ve babamın –kötülükten başka bir şey getirmemiş– servetinin kaderini sürdürmenin verdiği dehşet, ablacığımla ikimizin çocukluğumuzdan kalma ürkekliğime baskın çıktı.

“Şimdi bile tuzığa düşürüldüğüm yerle karaya çıktığım yerin farklı kıyılarda olmasını aklım almıyor. Şu anda, nehri arkamda bırakıp eve dönerken bile, benimle o nokta arasında aktığına, denizin de olduğu yerde olduğuna inanamıyorum. Ama böyle yapınca sırasıyla düşünmüş olmuyorum, şimdiye atlamış oluyorum.

“Vücudumun etrafındaki su geçirmez kuşak olmasa bunu yapamazdım. Yüzbinlerce pound miras kalmış biri için kırk kûsur pound fazla bir para değildi belki! Ama yeterliydi. O olmasa kendimi ele vermem gerekecekti. O olmasa Hazine Kahvehanesi'ne gidemez, Bayan Wilfer'ın kiraladığı odayı tutamazdım.

“Yirmi gün kadar o otelde yaşadım, Radfoot'un cesedini karakolda görene kadar. Zehir yüzünden katlandığım tarifsiz zihinsel işkence bu sürenin çok daha uzun olduğu hissi vermişti ama daha uzun olamaz. Bu ızdırap zamanla azaldı ve nöbetler halinde kendini göstermeye başladı, artık ondan tümüyle kurtulmuş olduğumu düşünüyorum; ama şimdi bile bazen düşünmem, kendimi tutmam, konuşmadan önce durmam gerekiyor, yoksa söylemek istediğim kelimeleri söyleyemiyorum.

“Yine kafam dağıldı. Daha sona da yaklaşmadım ki böyle ara verme isteği duyayım. Kafanı topla!

“Kayıp ilanımı görmek için her gün gazetelere bakıyordum ama bir şey yoktu. O gece yürüyüşe çıktığımda (zira hava aydınlıkken içeride kalıyordum) Whitehall'a asılmış bir ilanın etrafına toplanmış bir kalabalık gördüm. Beni, John Harmon'ı tarif ediyordu, nehirde ölmüş ve cesedim bozulmuş halde bulunmuştum, kuvvetli şüpheler vardı, kıyafetimi, ceplerimdeki belgeleri sıralıyor, cesedi teşhis edebilecek-

ler için adres veriyordu. Fevri, tedbirsiz bir hareketle oraya koştum ve –kılıpayı kurtulduğum ölüm, bütün iğrençliğiyle gözlerimin önünde durmaktaydı, o sırada etkisi had safhada olan zehrin dehşeti de buna ekleniyordu– Radfoot’un, beni öldürerek sahip olacağı parayı almak isteyen kimliği belirsiz şahıslar tarafından öldürüldüğünü ve muhtemelen ikimizin de aynı anda, aynı karanlık noktada, kuvvetli akıntıya bırakıldığımızı anladım.

“O gece neredeyse kendimi ifşa edecektim, gerçi kim-seden şüphelenmiyordum, verecek bilgim yoktu, öldürülen adamın ben değil de Radfoot olduğundan başka bilgim yoktu. Ertesi gün ne yapsam diye tereddüt ederken bütün ülke beni öldürmeye ahdetmiş gibi geldi. Polis öldüğümü ilan etmişti, hükümet öldüğümü tasdik etmişti; ateşimin başında oturup dışarıda konuşulanlara kulak kabarttığımda, öldüğümü duymadan beş dakika geçmiyordu.

“Böylece John Harmon öldü ve Julius Handford ortadan kayboldu ve John Rokesmith doğdu. John Rokesmith’in bu geceki maksadı, Lightwood üzerinden kulağına gelen, ihtimal dahi veremeyeceği bir haksızlığı tamir etmek, buna bir çare bulmak. John Rokesmith kendisine düşen bu vazifeyi yerine getirmek için sonuna kadar gitmek niyetinde.

“Her şey düşünüldü mü şimdi? Şimdiye kadar olan her şey? Unutulan bir şey kaldı mı? Kalmadı. Peki ya şimdiden sonra? Geleceği düşünmek, geçmişini düşünmekten daha kısa ama daha zorlu bir iş. John Harmon öldü. John Harmon dirilsin mi?

“Evetse, neden evet? Hayırsa, neden hayır?

“Önce evete bir bakalım. Adaletin tecelli etmesine yardımcı olmak, artık ondan fayda göremeyecek bir adam için,

ama belki de yaşıyan bir annesi vardır. Taş kaplı bir geçit, bir merdiven, kahverengi bir perde ve bir zenciyle adalete ışık tutmak için. Babamın parasını almak ve onunla sevdiğim güzel bir mahlûku alçakça satın almak için –aşığım elimde değil; akılla mantıkla alakası yok; akla rağmen aşığım– ama o köşedeki dilenciye ne kadar seviyorsa, beni de bu halimle o kadar sever. Parayla yapılacak iş mi bu, eskiden beri yapılagelen suistimallerden hiç farkı yok!

“Şimdi, hayıra bakalım. John Harmon neden dirilmemeli? Çünkü pasif kalarak, sevgili, eski, sadık dostlarının para sahibi olmasına izin verdi. Çünkü paranın onları mutlu ettiğini görüyor, parayı iyi kullanıyorlar, üzerindeki o eski pası küfü siliyorlar. Çünkü Bella’yı adeta evlat edindiler, ileride de bütün ihtiyaçlarını karşılayacaklar. Çünkü mizacında yeterince şefkat, yüreğinde yeterince sıcaklık var, uygun koşullar altında bunlar kalıcı olarak iyi bir şeye dönüşebilir. Çünkü kusurlar, babamın mirasındaki yeri yüzünden derinleşmiş ve daha şimdiden onlardan kurtulmaya başladı. Çünkü John Harmon’la evlenmesi, kendi ağzından da duyduğum üzre, irkiltici bir gülünçlük olacak ve ikimiz de bunun daima farkında olacağız ve her ikimizi de kendi zihinlerimizde ve birbirimiz karşısında küçültecek. Çünkü John Harmon dirilip de onunla evlenmezse, miras yine şu anda ona sahip olanların eline geçecek.

“Ne yapmalı? Ölüyken, eski sadık dostlarımı, ben yaşıyarken oldukları kadar vefalı, şefkatli ve sadık olduklarını, benim adıma yaptıkları hayırlı işlerde benim adımları yaşattıklarını gördüm. Ölüyken, adımları hiçe sayıp, hırsıyla mezarımın üzerinden atlayarak servete ve rahata koşmak yerine, saf yürekli çocuklar gibi, benim zavallı, ürkek bir çocuk olduğum

zamanlarda bana duydukları sevgiyi unutmadılar. Ölüyken, hayatta kalsam karım olacak kadının ağzından, bana karşı hiçbir şey hissetmediği halde, onu parayla, kendine köle alan bir sultan gibi satın alacağım gerçeğini, bu iğrenç gerçeği duydum.

“Ne yapmalı? Ölüler, dirilerin onları nasıl yad ettiklerini bilse, bilebilse, onca ölmüşler arasında benim kadar çıkar gözetmeyen bir sadakatle anılan kaç kişi çıkar? Bu benim için yeterli değil mi? Geri dönecek olsam o asil mahlûklar beni bağırırlarına basacaklar, sevinçle ağlayacaklar, her şeyi seve seve bana verecekler. Ben gelmediğim halde yerime geçtiler hiç bozulmadan. Onlar orada rahat etsin, Bella da kendi yerinde.

“Peki, ben nasıl bir yol izlesem? Şöyle. Tanınma ihtimalini dikkatle savuşturarak, aynı sakın Sekreter hayatını yaşamaya devam edeceğim; onlar yeni durumlarına biraz daha alışana, türlü isimler altındaki dolandırıcı sürüsü kendilerine yeni yem bulana kadar. O zamana kadar kurmaya çalıştığım ve her gün zar zor da olsa ikisine benimsetmeye çabaladığım düzen, tıkr tıkr işleyen bir makineye dönüşecek ve onlar da bu makineyi işletmeye devam edebilecekler. Onlardan cömertlik görmek için rica etmenin yeteceğini biliyorum. Zamanı geldiğinde beni eski hayatıma döndürecek kadar bir şey isteyeceğim onlardan ve John Rokesmith o hayattan olabildiğince razı olacak. Ama John Harmon bir daha geri dönmeyecek

“İleride günün birinde, Bella’ya açıktan açığa sorsam, beni sadece ben olduğum için kabul edebileceğine dair en ufak bir umudum olmasa da yine soracağım; böylece zaten bildiğim şeyi şüpheye yer bırakmayacak şekilde onaylatmış

olacağım. Şimdi baştan sona her şey düşünöldü ve artık kafam daha rahat.”

Yaşayan-ölü adam kendisiyle böyle hasbıhal etmeye kendini öyle kaptırmıştı ki ne rüzgâra aldırıldığı vardı ne gittiği yola; birinciye nasıl içgüdüleriyle direndiyse ikinciye de öyle takip etmişti. Ama artık Şehre varmış ve bir araba durağının yanına gelmiş olduğundan, evine mi gitsin yoksa önce Bay Boffin’e mi uğrasın karar veremedi. Önce Bay Boffin’e gitmeye karar verdi çünkü kolunda denizci palto-suyla Holloway’e gitse daha fazla dikkat çekerekdi. Hem Bayan Wilfer hem de Lavinia, kiracının her türlü eşyasına karşı muazzam bir merak besliyordu.

Eve geldiğinde Bay ve Bayan Boffin’in dışarıda olduklarını öğrendi ama Bayan Wilfer oturma odasındaıydı. Kendini iyi hissetmediği için evde kalmıştı ve akşamleyin Bay Rokesmith’in odasında olup olmadığını sormuştu.

“Bayan Wilfer’a selamlarımı iletin ve şimdi eve geldiğimi haber verin.” Bayan Wilfer da selamlarını iletiyor ve kendisi için zahmet olmayacaksa Bay Rokesmith’in çıkmadan önce uğrayıp uğrayamayacağını soruyordu. Zahmet olmayacaktı; Bay Rokesmith uğradı.

Ah, çok güzel görünüyordu, çok ama çok güzel! Müteveffa John Harmon parasını oğluna koşulsuz bırakmış olsaydı, oğlu bu sevimli kızı kendiliğinden bulmuş olsaydı ve onu sevimli olduğu kadar sevecen yapma bahtiyarlığına erebilseydi!

“Şu halinize bakın! Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz Bay Rokesmith?”

“Yo, iyiyim. Geldiğimde sizin iyi olmadığınızı duydum da ona üzöldüm.”

“Mühim değil. Başım ağrıyordu –şimdi geçti– tiyatrolunun sıcağına katlanamayacaktım, ben de evde kaldım. Kendinizi iyi hissetmiyor musunuz diye sordum çünkü yüzünüz kireç gibi.”

“Öyle mi? Akşam biraz fazla iş vardı.”

Ateşin başında alçak bir sedire oturmuştu, önünde mücevher gibi küçücük bir sehpa, yanında kitabıyla nakışı. Ah! Merhum John Harmon’ın ne kadar farklı bir hayatı olurdu, o sedirde yerini alabilse, kolunu o bele dolayabilse ve “Bensiz zaman geçmek bilmemiştir inşallah? Evimizin tanrıçası gibi görünüyorsun, sevgilim!” diyebilse.

Ama merhum John Harmon’dan çok uzaklarda olan John Rokesmith uzakta durmaya devam etti. Uzunluk bakımından küçük, mesafe bakımından büyük bir uzaklıkta.

“Bay Rokesmith,” dedi Bella, nakışını eline alıp köşelerini inceleyerek, “bir fırsat bulduğumda geçen gün size neden kaba davrandığımı açıklamak istiyordum. Benim için kötü düşünmeye hakkınız yok, beyefendi.”

Yarı incinmiş, yarı hırçın, o kısacık, zeki bakış, merhum John Harmon’ın çok hoşuna giderdi.

“Sizin için ne kadar iyi şeyler düşündüğümü bilmiyorsunuz, Bayan Wilfer.”

“Refaha kavuşunca kendi evimi, ailemi unuttuğuma ve ihmal ettiğime inandığınıza göre fazla da iyi şeyler düşünüyor olamazsınız, Bay Rokesmith.”

“Ben mi inanıyorum buna?”

“En azından inanıyordunuz,” dedi Bella.

“Haddimi aşarak, içine düştüğünüz küçük bir unutkanlığı hatırlatmıştım – kasıtlı olmayan, doğal bir unutkanlığı. Hepsisi bu.”

“Rica ederim size sormama izin verin, Bay Rokesmith,”

dedi Bella, “neden haddinizi aştınız? Lütfen alınmayın, bu kelimeleri kendiniz kullandınız.”

“Çünkü size karşı hakiki, derin, büyük bir ilgi duyuyorum, Bayan Wilfer. Çünkü sizi daima en iyi halinizle görmek isterim. Çünkü... Devam edeyim mi?”

“Hayır, beyefendi,” dedi Bella yüzü alev alev yanarak, “gereğinden fazlasını söylediniz. Rica ediyorum devam etmeyin. Cömertlikten, şereften biraz nasibinizi aldıysanız başka bir şey söylemezsiniz.”

Gözlerini indiren bu gururlu yüze ve güzel boynuna dökülen parlak kahverengi saçları titreten hızlı nefeslere bakan merhum John Harmon da muhtemelen sessiz kalırdı.

“Sizinle bir kerelik bir konuşma yapmak istiyorum, beyefendi,” dedi Bella, “ama nasıl yapacağımı bilmiyorum. Bütün akşam sizinle konuşmayı isteyerek, buna karar vererek ve bunu yapmak zorunda olduğumu hissederek oturdum durdum. Bir dakika izin verin lütfen.”

Rokesmith sessiz kaldı, Bella da yüzü öteki tarafa dönük, bazen dönüp konuşacakmış gibi küçük bir hareket yaparak öylece durdu. Bir süre sonra konuşmaya başlayabildi.

“Buradaki konumumu biliyorsunuz, beyefendi, evdeki konumumu da. Etrafımda benim adıma konuşmasını isteyebileceğim kimse olmadığından bu işi kendim yapmak zorundayım. Bana karşı bu şekilde davranmanız cömertlikle, şerefle bağdaşmıyor hiç.”

“Size candan bağlı olmak, size hayran olmak şerefsizlik midir?”

“Bu ne cüret!” dedi Bella.

Merhum John Harmon, bunun biraz aşağılayıcı ve büküklen bir red cümlesi olduğunu düşünürdü.

“Bu durumda kendimi devam etmek mecburiyetinde

hissediyorum,” dedi Sekreter, “gerçi sadece kendimi açıklamak ve savunmak için. Umarım size olan bağlılığımı dürüstçe ilan etmem –benim için bile– affedilmez bir hareket değildir, Bayan Wilfer.”

“Dürüstçe ilan!” diye tekrarladı Bella üstüne basa basa.

“Değil mi?”

“Rica ederim, beyefendi,” dedi Bella, tam zamanında siteme başvurarak, “beni sorguya çekmeyin. Sorguya çekilmeyi reddetmemi mazur görürsünüz herhalde.”

“Bu hiç de adil değil Bayan Wilfer! Size sadece sözümlü tekrarlamakla neyi ima ettiğinizi soruyorum. Yine de bu sorudan bile feragat edebilirim. Ama ilan ettiğim şeyin arkasında duruyorum. Size karşı samimi ve derin bir bağ duyduğumu söylemiştim, bunu geri almıyorum.”

“Bunu refüze ediyorum, beyefendi,” dedi Bella.

“Bu cevaba hazır olmamak için kör ve sağır olmam gerekirdi. Size verdiğim rahatsızlığı bağışlayın çünkü kendi cezasını da beraberinde getiriyor.”

“Ne cezası?” diye sordu Bella.

“Şu anda katlandığım şey ceza değil de nedir? Ama kusura bakmayın; sizi yeniden sorguya çekmek istemezdim.”

“Düşünmeden söylediğim bir kelimeyi kullanıyorsunuz,” dedi Bella, biraz kendine de kızarak, “beni şey gibi gösteriyorsunuz... şey gibi. O kelimeyi fazla düşünmeden söyledim. Size kötü geldiyse kusura bakmayın ama siz kasten tekrar ediyorsunuz ve bu da pek hoş sayılmaz. Mevzuya dönersek, aramızdaki bu şeyin sona ermesini sizden rica ediyorum, Bay Rokesmith, sonsuza kadar.”

“Sonsuza kadar,” diye tekrarladı.

“Evet. Size yalvarıyorum, beyefendi,” diye devam etti

Bella heyecanlanarak, “peşimi bırakın. Bu evdeki konumunuzu, benim konumumu sıkıntılı ve nahoş hale getirmek için kullanmayın. Karşılığı olmayan bu ilginizi, bana olduğu kadar Bayan Boffin’e de belli etme alışkanlığınızdan vazgeçmenizi rica ediyorum.”

“Öyle mi yapıyorum?”

“Bence öyle,” dedi Bella. “Gerçi öyle bile olsa sizin suçunuz değil Bay Rokesmith.”

“Bu izleniminizin doğru olmadığını umarım. Dedğiniz şekilde davranmışsam çok üzülürüm. Öyle davranmadığımı düşünüyorum. Gelecekte böyle bir şey olmayacak. Bitmiştir.”

“Bunu duymak beni çok rahatlatmış,” dedi Bella. “Benim hayattan başka beklentilerim var, siz de kendi hayatınızı neden boşa harcayasınız?”

“Benim!” dedi Sekreter. “Benim hayatım!”

Tuhaf ses tonu, Bella’yı, yüzündeki tuhaf tebessüme bakmaya sevketti. Göz göze gelir gelmez tebessüm kayboldu. “Kusura bakmayın, Bayan Wilfer,” diye devam etti Sekreter; “birtakım ağır sözler sarf ettiniz, eminim kafanızda benim anlayamadığım bir sebebi vardır. Cömert ve şerefli biri gibi davranmadığımı söylediniz. Ne hususta?”

“Bunu sormayın daha iyi,” dedi Bella, kibirle gözlerini kaçırarak.

“Ben de sormamak isterdim ama mecbur bırakıldım. Nezaket namına, yok ama, adalet namına açıklar mısınız lütfen?”

“Ama beyefendi!” dedi Bella, gözlerini onun gözlerine dikti, bir an konuşup konuşmamakta kararsız kaldı, “Bay ve Bayan Boffin’in size olan sevgisinin ve işteki başarınızın size verdiği gücü bana karşı kullanmak cömert ve şerefli bir hareket mi?”

“Size karşı?”

“Size hoşuma gitmediğini belli ettiğim ve kesinlikle re-füze ettiğimi söylediğim bir evlilik isteğini bana dayatmak için onların nüfuzunu kullanmayı planlamak cömert ve şerefli bir davranış mıdır?”

Merhum John Harmon çok şeylere tahammül edebilirdi ama böylesi bir şüphe onu can evinden vururdu.

“Benim buraya geleceğimi önceden tahmin ederek ya da bilerek ve bundan faydalanıp beni gafil avlamayı planlayarak, böyle bir vazifeye talip olmanız –tabii bunu yapıp yapmadığınızı bilmiyorum, umarım yapmamışsınızdır– sizce cömert ve şerefli mi?”

“Acımasızca ve hayasızca gafil avlamak,” dedi Sekreter.

“Evet,” diye onayladı Bella.

Sekreter bir an sustu, sonra sadece şunları söyledi: “Çok yanıyorsunuz, Bayan Wilfer; inanamayacağınız kadar yanıyorsunuz. Gerçi bunun sizin hatanız olduğunu söyleyemem. Sizin tarafınızdan bundan çok daha iyi bir muameleyi hak etsem de siz bunu bilmiyorsunuz.”

“En azından beyefendi,” diye diklendi Bella, eski küstahlığı içinde kabarak, “siz benim buraya nasıl geldiğimi biliyorsunuz. Bay Boffin’in ağzından, o mirasın her satırına, her kelimesine vakıf olduğunuzu duydum, diğer bütün işlerine de vakıfsınız. Bir at, köpek ya da kuş gibi yabancılara verilmem yetmedi mi; bütün şehir beni konuşmayı ve bana gülmeyi bırakır bırakmaz sizin de beni kafanızda bir yerlere havale etmeniz, benim üzerimden spekülasyon yapmanız şart mıydı? Sonsuza kadar yabancılardan malı mı olacağım ben?”

“İnanın bana,” dedi Sekreter, “feci yanıyorsunuz.”

“Sebebini öğrenmek isterdim,” dedi Bella.

“Öğrenebileceğinizi pek tahmin etmiyorum. İyi geceler. Elbette burada kaldığım müddetçe, bu konuşmanın izlerini Bay ve Bayan Boffin’den saklamak için elimden geleni yapacağım. Bana güvenebilirsiniz, şikayet ettiğiniz şeyi de sonsuza kadar nihayete ermiş bilin.”

“Madem öyle, konuştuğumuza memnun oldum Bay Rokesmith. Acılı ve zor bir konuşmaydı ama oldu bir kere. Sizi kırdıysam lütfen beni bağışlayın. Deneyimsiz ve patavatsızım, biraz da şımarık büyütüldüm; ama görüldüğüm kadar, sizin benim için düşündüğünüz kadar kötü değilim aslında.”

Tutarsız, keyfi bir biçimde yumuşayan Bella’nın bu son sözleri biter bitmez Bay Rokesmith odadan çıktı. Tek başına kalan Bella kendini tekrar sedire bıraktı ve “Güzel kadının böyle bir canavar olduğunu bilmiyordum!” dedi. Sonra ayağa kalkıp aynaya baktı ve kendi aksine, “Şişinmekten suratın şişmiş, salak şey!” dedi. Sonra sabırsızca odanın öteki ucuna yürüyüp döndü, “Keşke babam burada olup bana hırs için yapılan evliliklerden bahsetseydi; iyi ki uzakta, babacığım benim, burada olsa saçlarını çekmeden duramazdım,” dedi. Sonra nakışını bir kenara fırlattı, arkasından kitabını ve oturup bir şarkı mırıldanmaya başladı ama bir türlü tempoyu tutturamadı ve kendisiyle kavgaya koyuldu.

Peki John Rokesmith ne yaptı?

Odasına girip John Harmon’ı birkaç fersah daha derine gömdü. Şapkasını alıp dışarı çıktı ve Holloway’e ya da başka bir yere –nereye gittiği hiç umurunda değildi– giderken John Harmon’ın mezarı üzerine araba araba toprak attı. Şafak sökene kadar evden yana götürmedi onu adımları. Bütün gece John Harmon’ın mezarı üzerine ağırlık üzerine ağırlık

yıǒmakla öyle uğraşmıştı ki artık koca bir dağ sırası altında yatıyordu zavallı; yine de mezarıcı Rokesmith, “Ört üzerini, ez onu, sakın çıkmasın!” ağıtıyla çektiğı eziyeti hafifleterek üzerine dağlar yıǒmaya devam ediyordu.

XIV

Kararlılık

John Harmon'ın üzerine bütün gece toprak yığma işi deliksiz bir uykuyu beraberinde getirmemişti, yine de Rokesmith sabaha karşı bölük pörçük kestirmiş ve büyük bir kararlılıkla uyanmıştı. Artık her şey bitmişti. Bay ve Bayan Boffin'in huzurunu kaçırarak hayalet kalmamıştı; hayalet bir müddet daha, kendisinin ayrıldığı varoluş durumunu, görünmeden ve işitilmeden seyredecek, sonra da ait olmadığı bu yerlere musallat olmayı sonsuza kadar bırakacaktı.

Her şeyi baştan sona tekrar düşündü. Daha başka nicelelerinin yaptığı gibi, o da içinde bulunduğu farklı farklı durumların toplam etkisini hesaba katmadan kendini böyle bir konuma getirmişti. Sefil çocukluğunun ve babasıyla, babasının servetinin alanına giren her şey üzerindeki kötü etkisinin —o sırada bildiği tek bir iyi etki yoktu— verdiği güvensizlikle, küçük bir kandırmaca planlamıştı, kimseye zararı dokunmayacak, birkaç saat ya da gün sürecek, bir kapris sonucu kendisine dayatılan, kendisinin de ona dayatıldığı kızıdan başka kimseyi ilgilendirmeyecek, onun da iyiliği düşünülecekti. Çünkü bu evlilik ihtimalinin (gönlünü başka bir erkeğe kaptırmış olması ya da farklı bir sebeple) kızı mutsuz

ettiğini görecektir olursa ciddi ciddi şöyle diyecekti: “İnsanları sefil eden paranın sapkın kullanımlarından bir diğeri daha. Ablamla benim yegane dostlarımıza, bizi koruyan yegane kişilere bırakacağım onu.” İçine düştüğü tuzak ilk baştaki niyetinin fevkinde bir imkan sağlayınca, kendini Londra duvarlarında polis yetkilileri tarafından ölü ilan edilmiş bulunca, kafa karışıklığıyla göklerden gelen bu yardımı kabul etmiş, bu kararın serveti nasıl sağlam bir biçimde Boffinler’e intikal ettireceğini düşünmemişti. Onları gördüğünde, tanıdığında ve bir gözlemci olarak bile tek kusur bulamadığında, kendi kendine, “Bu insanlar parasız pulsuz bırakmak için mi hayata döneceğim?” diye sormuştu. Onları böyle zor bir durumda bırakmayı mazur gösterecek bir şey yoktu. O gece odayı kiralamaya gittiğinde, kapıyı çalacağı sırada, Bella’nın kendi ağzından, evliliği sadece para için yapacağını duymuştu. Bilinmeyen kimliği ve uydurma konumuyla, o zamandan beri Bella’yı denemiş ama girişimleri geri çevrilmekle kalmamış, bir de kınanmıştı. Onu satın almanın utancı ya da cezalandırmanın küçüklüğü, kendisine yakışır mıydı? Yine de hayata geri dönüp mirastaki şartı kabul ederse birinciyi yapması icap edecekti; hayata dönüp şartı reddederse ikinciyi.

Önceden düşünemediği bir başka sonuç da masum bir adamın, onu sözüm ona öldürmekle suçlanmasıydı. Onu itham eden adamın bu ithamı tümüyle geri çekmesini sağlayacak ve bu haksızlığı tamir edecekti; ama böyle bir kandırmaca planlamasa, böyle bir haksızlık da asla vuku bulmazdı. Ancak bu kandırmacanın ona verdiği bütün sıkıntı ve üzüntüleri, bütün sonuçlarıyla, nedametle kabul etmek ve hiç şikayette bulunmamak yakışırdı bir erkeğe.

Sabahleyin bunları düşünmekteydi John Rokesmith ve John Harmon'ı gece gömdüğünden fersah fersah derinlere gömmekteydi.

Her zamankinden daha erken bir saatte dışarı çıkarken kapıda kerubiyle karşılaştı. Belli bir yere kadar aynı yoldan gitmeleri gerektiği için birlikte yürüdüler.

Kerubinin görünüşündeki değişikliği fark etmemek imkânsızdı. Kerubi de bunun farkında olduğundan tevazuyla şöyle dedi: "Kızım Bella'nın hediyesi, Bay Rokesmith."

Bunu duymak Sekreter'i çok memnun etti çünkü elli poundu hatırladı, kıza da hâlâ âşıktı. Kuşkusuz pek hafif bir şeydi –bazıları hep hafif demek eğilimindedir– ama kıza âşıktı.

"Hiç Afrika seyahatleriyle ilgili kitaplar okudunuz mu, Bay Rokesmith?" dedi RW.

"Çok."

"Madem öyle, bilirsiniz, hep bir Kral George, Çocuk Kral, Kral Sambo, Bill, Bun, Rom, Kral Ivır Zıvır vardır, artık denizciler bunlara hangi ismi vermeyi uygun görmüşse."

"Nerede?" diye sordu Rokesmith.

"Her yerde. Yani Afrika'nın her yerinde. Hemen hemen her yerinde; herhalde zenci krallar çok ucuz –ve biraz da," dedi RW özür dilercesine, "hırçın."

"Ben de sizin gibi düşünüyorum, Bay Wilfer. Eee?"

"Şey diyecektim, bu kral genelde Londra'dan gelme bir şapka, Manchester yapımı pantolon askısı, tek bir apolet ya da bacaklarına geçirdiği bir asker ceketi giyer, öyle şeyler işte."

"Hı hı," dedi Sekreter.

"Size bir itirafta bulunacağım, Bay Rokesmith," dedi

sevimli kerubi, “evde bakacak boğaz sayısı daha fazlayken, kendime baktığımda o kralı görürdüm. Bekar bir adam olduğunuz için, insanın üzerindeki kıyafetin sadece tek bir parçasının düzgün olmasının nasıl bir müşkülât olduğunu bilemezsiniz.”

“Tahmin edebilirim, Bay Wilfer.”

“Size bunları anlatma sebebim,” dedi RW sıcak kalplilikle, “kızım Bella’nın ne kadar sıcak, hassas, düşünceli ve şefkatli olduğunu görmenizi sağlamak. Belki biraz şımarıktır ama şimdiki durumuna bakınca pek büyütülecek bir şey değil. Hayır hayır, hiç değil. Hem de çok güzeldir! Siz de güzel olduğunuz konusunda benimle hemfikir misiniz, Bay Rokesmith?”

“Kesinlikle. Herkes de olmalı.”

“Umarım öyledir,” dedi kerubi. “Benim hiç şüphem yok. Onun hayatında büyük bir ilerleme bu, Bay Rokesmith. İstikbali için çok önemli!”

“Bayan Wilfer, kendine Bay ve Bayan Boffin’den daha iyi iki arkadaş bulamazdı.”

“Bence de!” dedi kerubi. “Gerçekten de her şeyin böyle daha iyi olduğunu düşünmeye başladım. Bay John Harmon yaşasaydı...”

“İyi ki ölmüş,” dedi Sekreter.

“Hayır, ben o kadarını söylemezdim,” dedi kerubi, Sekreter’in kesin ve merhametsiz tonuna hafif serzenişte bulunarak; “ama belki o Bella’ya uymazdı ya da Bella ona uymazdı, elli çeşit şey olurdu ama şimdi kendi seçimini yapabilecek durumda.”

“Peki acaba –bu konuda bana emniyet edip konuştuğunuzla göre umarım sormamı mazur görürsünüz– seçimini yapmış olabilir mi?” diye sordu Sekreter dili dolanarak.

“Yok canım!” dedi RW.

“Genç hanımlar bazen,” dedi Rokesmith, “babalarına haber vermeden seçimlerini yapabiliyorlar.”

“Bu hanım öyle değil, Bay Rokesmith. Kızım ile aramda tam bir sırdaşlık paktı vardır. Daha geçen gün onaylandı. Onaylama tarihi bunlarla, başlıyor,” dedi kerubi, ceketinin yakasını ve pantolonunun ceplerini düzelterek. “Hayır, kimseyi seçmedi daha! Tabii George Sampson vardı, daha Bay John Harmon ...”

“Keşke doğmaz olaydı!” dedi Sekreter kederli bir ifadeyle.

RW, onun zavallı merhuma karşı anlaşılabilir bir hınç güttüğünü düşünerek şaşkınlıkla yüzüne baktıktan sonra kaldığı yerden devam etti: “Bay John Harmon’ın ortalıkta olmadığı zamanlarda genç George Sampson, Bella’nın peşinden ayrılmıyordu, o da göz yumuyordu. Öyle ciddi bir şey değildi ama, hele şimdi hiç değil. Çünkü Bella hırslı bir kız, Bay Rokesmith ve tahminim, zengin biriyle evlenecek. Bu sefer adamla servetini birlikte göreceksin ve gözleri açık seçim yapabilecek. Ben bu taraftan gidiyorum. Bu kadar erken ayrıldığımıza üzüldüm. İyi günler, beyefendi!”

Bu konuşmayla morali pek de düzelmeyen Sekreter yoluna devam etti ve Boffin malikânesine vardığında Betty Higden’i kendisini bekler buldu.

“Sizinle bir iki kelime etmeme izin verirseniz minnettar kalacağım,” dedi Betty.

İstedigi kadar kelime edebileceğini söyledi Sekreter ve onu odasına götürüp oturttu.

“Zifos’la ilgili bir şey,” dedi Betty. “Onun için tek başıma geldim. Size söyleyeceğim şeyden haberi olmasın diye ondan önce kalkıp buraya geldim.”

“Müthiş enerji,” dedi Rokesmith. “Benden gençsiniz.”

Betty Higden esefle başını salladı. “Bu yaşıma göre gücüm kuvvetim yerinde ama genç değilim, Allah’a şükür!”

“Genç olmadığınız için şükran mı duyuyorsunuz?”

“Evet, beyefendi. Genç olaydım, her şeyi baştan yaşamam gerekecekti ve sona ulaşmak için meşakkatli bir yol kat etmem gerekecekti. Ama şimdi beni boşverin, Zifos’tan bahsedelim.”

“Ona ne olmuş?”

“Ne kadar uğraşırsam uğraşayım, hem sizin iyi kalpli hanımınız ve beyinin gönlünü yapıp, hem de bana işimde yardım edebileceğini kafasına sokamıyorum. Yok, nafile. Geçimini sağlayacak iyi bir meslek edinmesi, ilerlemesi için beni bırakması lazım. Ama bırakmıyor.”

“Ona saygı duyuyorum,” dedi Rokesmith.

“Öyle mi, beyefendi? Valla ben ne duyuyorum bilemeyeceğim. Yine de aklına eseni yapması doğru değil. Madem o beni bırakmıyor ben onu bırakırım.”

“Nasıl Betty?”

“Ondan kaçacağım.”

İnatçı yaşlı yüze ve parlak gözlere hayretle bakan Sekreter, “Kaçacak mısınız?” diye sordu.

“Evet, efendim,” dedi Betty başını indirip kaldırarak. Bu hareketinde ve birbirine sıkıca yapışmış dudaklarında, şüpheye yer bırakmayacak bir kararlılık vardı.

“Olur mu ama!” dedi Sekreter. “Şunu etrafılıca bir konuşalım. Düşünüp taşınalım, işin aslını bir anlayalım, çözmenin doğru yolunu bulalım.”

“Bak, canım,” dedi ihtiyar Betty, “kusura bakma böyle samimi konuştum ama ninenin ninesi olacak yaştayım ne-

redeyse. Şimdi durum şudur. Benim şimdi yaptığım bu işin parası az, kendi zor, Zifos olmayaydı tek başıma bu kadar devam edemezdim. İşte iki başımıza bize yetti şimdiye kadar. Şimdi artık Johnny de gitti bir başıma kaldım, ateşin başında pinekleme yerine bir an önce ayaklanıp kendimi yormanın zamanıdır. Sebebini de diyeyim. Bazen üzerime bir geberiklik geliyor, hayat işte, ama benim hoşuma gitmiyor. Bir bakıyorum sanki Johnny kucağında – bir bakıyorum annesi – annesinin annesi – bir bakıyorum kendim çocuk olmuştum annemin kucağındayım – sonra hem düşüncem hem hislerim uyuşuyor, o zaman ayağa fırlıyorum, Darülaceze kapatılmış yaşlılar gibi olacam zannediyorum, belki görmüşsündür onları, bazen güneşli günlerde ısırınsınlar diye dışarı bırakırlar, zavallılar ürkek ürkek sokaklarda dolanırlar. Ben çocukluktan beri tez canlıyım, çalışmaktan hiç yılmam, o sevimli yüzünü ilk gördüğümde hanıma da söylediydim. Bıraksalar otuz kilometre yürürüm. Uyuşup gamlanmaktansa yürüyeyim daha iyi. İyi örgü öreri, satacak ufak tefek şeyler yapabilirim. Senin hanımla bey bana yirmi şilin ödünç verirse kendime bir sepet düzerim, benim için servet olur. Bütün memleketi dolaşırım, kendimi yorırım, geberiklikten kurtulurum, kendi emeğimle ekmeğimi kazanırım. Daha ne isterim?”

“Kaçma planınız bu mu?” diye sordu Sekreter.

“Daha iyisini söyle! Cancağızım, daha iyisini söyle! Ben de gayet iyi biliyorum,” dedi ihtiyar Betty Higden, “sen de biliyorsun, senin hanımla bey beni hayatımın geri kalanında kraliçeler gibi yaşatır, aramızda anlaşalım yeter ki. Ama anlayamayız. Ben şimdiye kadar kimseden sadaka almadım, benimkilere de aldırmadım. Böyle şimdi son anda taviz ver-

mek hem kendimi, hem ölmüş çocuklarımı, hem onların ölmüş çocuklarını hiçe saymak olur.”

“Ama belki en nihayet haklı ve kaçınılmaz bir hal alabilir,” dedi Sekreter, düşünceli bir tavırla. En nihayet lafını hafifçe vurgulamıştı.

“Umarım asla böyle bir şey olmaz! Gurur yaparak kimseye sıkıntı vermek istemem,” dedi ihtiyar kadın sadelikle, “ama ölene kadar kendi kendime bakmak istiyorum.”

“Tabii,” dedi Sekreter onu rahatlatmak için, “Zifos da sizin ona yaptığınız şeyin karşılığını vermek için can atıyordur.”

“Kalıbımı basarım!” dedi Betty neşeyle. “Ama elini biraz çabuk tutsa iyi olacak, artık iyice yaşımı başımı aldım. Ama gücüm kuvvetim de yerinde, dolaşmak da hava da bana bir şey yapmaz! Şimdi rica etsem senin hanım ve beyle konuşup, ne istediğimi ve neden istediğimi anlatır mısınız?”

Sekreter, bu cesur ihtiyar kahramanın isteklerine karşı çıkmamanın bir faydası olmayacağını düşündüğünden Bayan Boffin’in yanına gitti ve Betty Higden’in, en azından şimdilik içinden geldiği gibi davranmasına izin vermesini tavsiye etti. “Biliyorum ona bakmak sizin içinizi çok daha fazla rahatlatır,” dedi, “ama bağımsız ruhuna saygı göstermek de vazifemiz.” Bayan Boffin önüne konan bu düşünceye fazla itibar etmedi. Kendisiyle kocası da çalışmışlar, çöp dağlarından inançlar ve onurlar tertemiz çıkmışlardı. Betty Higden’a karşı bir vazifeleri varsa elbet bunu yerine getireceklerdi.

“Ama Betty,” dedi Bayan Boffin, John Rokesmith’le birlikte odasına gidip, aydınlık yüzüyle ihtiyar kadının karşısına geçince, “gerisini bilemeyeceğim ama yerinde olsam ben kaçmazdım.”

“Zifos için daha kolay olur,” dedi Bayan Higden, başını sallayarak. “Benim için de daha kolay olur. Ama siz bilirsiniz.”

“Ne zaman gideceksin?”

“Hemen,” dedi Betty çabucak. “Bugün, cancağızım, yarın. İnan olsun alışığım ben. Memleketin çok yerlerini biliyorum. İşsiz kaldığım zamanlarda bağda bahçede çok çalışmışlığım var.”

“Gitmene razı olursam, Betty – Bay Rokesmith böyle yapmam gerektiğini düşünüyor...”

Betty minnettarlıkla selam vererek ona teşekkür etti.

“Seni gözden kaybetmememiz lazım. Neredesin, ne yapıyorsun bilmemiz lazım.”

“Olur cancağızım ama mektupla olmaz çünkü bizim gibiler küçüklükte mektup yazmayı –ya da yazmanın başka türlüünü– öğrenemez. Ama buraya yolum düştükçe uğrarım. Senin cana can katan yüzünü görme fırsatını kaçırmam, korkma. Hem,” dedi Betty kendinden emin, “ödemem gereken bir borcum olacak, başka şey olmasa onun için geleceğim.”

“Bunu yapmak zorunda mıyız?” diye gönülsüzce sordu Bayan Boffin, Sekreter’e.

“Bence öyle.”

Kısa bir tartışmanın ardından bu işin yapılması gerektiği konusunda fikir birliğine vardılar ve Bayan Boffin, Betty’nin yeni işine başlaması için gereken şeylerin bir listesini yapması için Bella’yı çağırttı. “Sen beni merak etme, canım,” dedi kendinden emin, ihtiyar kadın, Bella’nın yüzünü gördükten sonra, “taşrada bir pazar yerinde, elime işimi alıp, tertemiz, hıtır hıtır örmeye başladığımda, oradaki çiftçi karıları ne kadar kazanıyorsa ben de o kadar kazanırım.”

Sekreter fırsattan istifade, Bay Zifos'un elinden ne işler geldiği sorusunu ortaya attı. Yeterince sermayesi olsa ondan çok iyi marangoz olacağını söyledi Bayan Higden. Tezgahı tamir etmek için ödünç aldığı aletleri kullanırken ya da kırılmış bir mobilyayı tamir ederken harikalar yarattığını görmüştü. Bakımlıklara da her gün, eline geçen her şeyden oyuncak yapardı. Bir keresinde de maymun oynatan adamın yabancı müzik aletini tamir edişindeki hüneri seyretmek için sokakta on on beş kişi toplanmıştı. "Güzel," dedi Sekreter. "Ona bir iş bulmak zor olmayacak."

John Harmon artık sıradağlar altına gömülmüş olduğundan, Sekreter hemen o gün onun işlerini halletmeye ve onunla hesabı kesmeye karar verdi. Haydut Riderhood'un imzalaması için ayrıntılı bir beyanat hazırladı (akşamle-yin bu sefer çok daha kısa bir ziyaretle imzayı alabileceğini biliyordu), sonra belgeyi kime versem diye düşündü. Hexam'ın oğluna mı, kızına mı? Hızla kızında karar kıldı. Ama kızı görmekten kaçınmak lazımdı çünkü oğlan Julius Handford'u görmüştü ve belki ikisi arasında bir bilgi alışve-rişi olabilirdi –ne kadar dikkat etse azdı– yoksa uyuyan şüpheler uyandırılabilir, bazı istenmeyen neticeler doğabilirdi. "Hatta kendi kendimi öldürmüş olmakla bile itham edilebi-lirim!" diye düşündü. Bu yüzden de en iyisi belgeyi kıza pos-tayla göndermekti. Pleasant Riderhood kızın adresini bul-ma işini üstlenmişti, hem belgelerin yanına tek kelimelik bir açıklama eklemeye bile gerek yoktu. Buraya kadar tamam.

Ama kız hakkında bildiği bütün her şeyi Bayan Boffin vasıtasıyla öğrenmişti. O da hikâye anlatma üslubuyla ün salmış, bu hikâyeyi de biraz sahiplenmiş Bay Lightwood'dan duymuştu. Hikâye ilgisini çektiğinden biraz daha bilgi edin-

mek istiyordu –mesela temize çıkarma mektubunu aldı mı, bu onu memnun etti mi– ama bunu Lightwood’dan başka bir kanaldan öğrenmek istiyordu: çünkü o da Julius Handford’u görmüştü, ilanla aratmıştı ve Sekreter herkesten çok ondan uzak durmaya çalışıyordu. “Ama gündelik işler beni her an onunla yüzyüze getirebilir, haftanın herhangi bir günü, günün herhangi bir saati.”

Bunun üzerine yeni bir kanal açma yolları üzerine düşünmeye başladı. Hexam’ın oğlu bir öğretmenin yanında eğitim alıyordu. Lightwood’un aile hakkındaki hikâyesinin en güzel bölümünü, kızın kardeşini bu işe yönlendirmesi teşkil ettiğinden, Sekreter bundan haberdardı. Genç Zifos’un da biraz eğitime ihtiyacı olacaktı. Sekreter bu eğitimi öğretmenin vermesini sağlayabilirse o kanal açılabilirdi. Peki acaba Bayan Boffin öğretmenin adını biliyor muydu? Hayır ama okulun yerini biliyordu. Bu kadarı yeterdi. Sekreter hemen o okulun öğretmenine bir mektup yazdı ve Bradley Headstone hemen o akşam bizzat kalkıp geldi.

Sekreter ona, Bay ve Bayan Boffin’in hayatta çalışarak faydalı bir yer edinmesini istedikleri bir genci akşamları ona eğitim görmesi için göndermek gibi bir amaçları olduğunu anlattı. Öğretmen böyle bir öğrenciyle ilgilenmeye hazırды. Sekreter şartları sordu. Öğretmen söyledi. Anlaştılar.

“Bir sakıncası yoksa size beni kimin tavsiye ettiğini sorabilir miyim beyefendi?” dedi Bradley Headstone.

“Burada işleri ben yürütmüyorum. Bay Boffin’in sekreteriyim. Muhtemelen kulağınıza çalınmıştır, Bay Boffin’e büyük bir miras kaldı, Bay Harmon’ın mirası.”

“Bay Harmon,” dedi Bradley, “öldürülmüş, sonra da nehirde bulunmuştu.” Kiminle konuştuğunu bilse şaşkınlığı

bir kat daha artardı. “Öldürülmüş ve nehirde bulunmuştu.”
“Tabii ki. ..”

“Hayır,” diye lafını kesti Sekreter gülümseyerek, “sizi tavsiye eden o değildi. Bay Boffin sizin isminizi Bay Lightwood diye bir beyden duymuş. Kendisini tanıyorsunuz herhalde ya da biliyorsunuz?”

“Bilmem gerektiği kadarını biliyorum, beyfendi. Bay Lightwood’la ahabplığım yok, olmasını da istemem. Bay Lightwood’a bir itirazım yok ama bazı arkadaşlarına var – daha doğrusu bir arkadaşına. En yakın arkadaşına.”

Eugene Wrayburn’ün kayıtsız ve aşağılayıcı duruşu zihninde belirdiğinde kanı öyle beynine sıçramıştı ki (büyük bir gayretle kendine hâkim olmaya çalışarak) bu sözleri bile zor söylemişti.

Sekreter, burada hassas bir noktada bazı güçlü duygular olduğunu sezerek konuyu değiştirmeyi düşünürken Bradley, çektiği sıkıntıya rağmen aynı mevzuda konuşmaya devam etti.

“Arkadaşının ismini söylemekten de çekinecek değilim,” dedi sebatla. “Hoşlanmadığım şahıs Bay Eugene Wrayburn.”

Sekreter onu hatırlıyordu. İlaçla mücadele ettiği gecenin karman çorman hatıraları arasında Eugene’in şahsı hayal meyal seçiliyordu ama adını, konuşma tarzını, cesedi görmeye onlarla birlikte gelişini, durduğu yeri ve söylediği sözleri hatırlıyordu.

“Bay Headstone, sizden rica etsem,” diye sordu tekrar konuyu değiştirmeye çalışarak, “genç Hexam’ın ablasının adını söyleyebilir misiniz?”

“Lizzie,” dedi öğretmen bütün yüzü kasılarak

“Bu genç hanımın çok müstesna bir karakteri varmış öyle mi?”

“Bay Wrayburn’ün çok fevkinde olacak kadar müstesna – gerçi herkes onun fevkindedir,” dedi öğretmen; “kusura bakmayın ama acaba bu iki ismi neden yan yana koyduğunuzu sorabilir miyim?”

“Sadece tesadüf,” dedi Sekreter. “Bay Wrayburn’den bahsetmek hoşunuza gitmediği için konuyu dağıtmaya çalışmıştım; pek başarılı olamadım anlaşılan.”

“Bay Wrayburn’ü tanıyor musunuz beyefendi?”

“Hayır.”

“Bu durumda, kendisi tarafından ima edilmiş herhangi bir şey üzerine bu iki ismi yan yana koymuş olamazsınız değil mi?”

“Kesinlikle hayır.”

“Haddim olmayarak bu soruyu sordum,” dedi Bradley gözlerini yere indirerek, “çünkü kendisi küstahlığının getirdiği o münasebetsiz şakacılıkla her türlü imada bulunabilen birisi. U-umarım beni yanlış anlamazsınız, beyefendi. Beben bu abla kardeşle çok ilgileniyorum ve bu konu bende güçlü duygular uyandırıyor. Çok güçlü.” Bradley titreyen eliyle mendilini çıkarıp alnını sildi.

Öğretmenin yüzüne bakan Sekreter gerçekten de burada bir kanal açtığını hissetti ve bunun beklenmedik ölçüde karanlık, derin, fırtınalı ve aşması zor bir konu olduğunu düşündü. Çalkantılı hislerinin ortasında Bradley aniden durdu ve onun bakışlarına meydan okudu. Sanki, “Bana bakınca ne görüyorsun?” diye sorar gibiydi.

“Burada sizi düşünmelerinin asıl sebebi genç Hexam oldu,” dedi Sekreter, yavaştan konuya geri dönerek; “Bay ve Bayan Boffin, onun sizin öğrenciniz olduğunu Bay Lighwood vasıtasıyla biliyordu. Abla kardeşle ilgili soruların,

konuya duyduğum ilgi yüzünden, kendi adıma sorulmuş sorulardır, resmi niteliği, Bay Boffin'le alakası yoktur. Bu konuya neden ilgi duyduğumu açıklamaya gerek yok. Bay Harmon'ın cesedinin bulunmasıyla babalarının ilişkisini biliyorsunuz herhalde?"

"Beyefendi," diye cevap verdi Bradley büyük bir huzursuzlukla, "bu vakayla ilgili her şeyi biliyorum."

"Size bir şey soracağım Bay Headstone," dedi Sekreter. "Babaya yapılan ve sonra da geri çekilen –temelsiz demek daha iyi olacak gerçi– ithamın üzerine düşürdüğü lekeden abla mustarip mi acaba?"

"Hayır beyefendi," dedi Bradley adeta öfkeyle.

"Bunu duyduğuma çok sevindim."

"Abla," dedi Bradley, kelimeyi bir ders kitabından okur gibi tane tane heceleyerek, "hayatta kendi gayretiyle adım adım yükselmiş, kusursuz karakterdeki bir adamın, onu kendi konumuna yerleştirmesine engel olacak bir şaibeden mustarip değil. Kendi konumuna yükseltecek demiyorum, yerleştirecek diyorum. Abla hiçbir şaibeden mustarip değil, kendi kendine talihsiz bir şaibe yaratmadığı müddetçe. Böyle bir adam bile onu eşiti olarak görebiliyorsa ve onun üzerinde en ufak bir leke olmadığına kendini ikna edebiliyorsa, bence bu kadarı yeterli olmalı."

"Böyle bir adamı mı var?" dedi Sekreter.

Bradley Headstone kaşlarını çatı, alt çenesini uzattı ve gözlerini o sırada lüzumsuz görünen bir kararlılıkla yere dikerek: "Böyle bir adam var," dedi.

Sekreter'in konuşmayı uzatmak için bir sebebi ya da bahanesi olmadığından konuşma burada bitti. Üç saat sonra zifiri saçlı hayalet bir kez daha Bırakma Dükkânına daldı ve

o gece Haydut Riderhood'un ifadesini geri çektiği beyanı, zarfın üzerinde Lizzie Hexam'ın doğru adresiyle postanedeki yerini aldı.

Bütün bu işler John Rokesmith'i o kadar meşgul etmişti ki Bella'yı ertesi güne kadar görmedi. Gördüğünde de Bay ve Bayan Boffin'in davranışlarında bir değişiklik fark etmesine izin vermeyecek ölçüde mesafeli bir tavır takınma kararı aralarında sözsüzce anlaşmaya bağlandı. İhtiyar Betty Higden'in yeni işi için gerekli ihtiyaçlarının karşılanması, hem Bella'yı meşgul ederek hem de genel ilgiyi üzerine toplayarak bu işi kolaylaştırmıştı.

Betty sepetini toparlarken, yere diz çökmüş ona yardım eden Bella dışında hepsi onun etrafında duruyorlardı. "Bence en azından cebinde, benim senin için yazacağım bir mektubu taşımalsın, Bayan Higden. Mektupta sadece Bay ve Bayan Boffin'in senin arkadaşın olduğu yazacak; hami demiyorum çünkü bu hiç hoşlarına gitmez."

"Yok, yok," dedi Bay Boffin; "himaye mimaye yok! Ne olursak olalım bu işlerden uzak duralım."

"Etrafta onlardan öyle çok var ki bir de bize gerek yok, değil mi Noddy?" dedi Bayan Boffin.

"Aynen öyle, hanım!" dedi Altın Çöpçü. "Hem ne biçim!"

"Ama insanlar bazen himaye edilmekten hoşlanırlar; değil mi efendim?" diye sordu Bella başını kaldırarak.

"Ben hoşlanmam. Hoşlanan varsa iyi düşünsün," dedi Bay Boffin. "Kadınlı erkekli bütün bu hamiler, hami yardımcılar, merhum hamiler, sabık hamiler, Rokesmith'in gırtlığına kadar gömüldüğü Hayırseverlik kitaplarında bunun ne manaya geldiğini iyi düşünsünler. Bay Tom Noakes, beş şilin

verdi mi hami olmuyor mu? Bayan Jack Styles beş şilin verdi mi hami olmuyor mu? Ne menem bir şey bu? Basbayağı arsızlık değil de ne?”

“Sinirini bozma, Noddy,” dedi Bayan Boffin.

“Bozmak mı!” diye bağırdı Bay Boffin. “Adamın sinirini tepesine fırlatmaya yeter bu. Nereye gitsem birileri beni himaye ediyor. Himaye edilmek istemiyorum. Bir çiçek fuarına, bir konsere ya da başka bir gösteriye bilet alıyorum, epey de yüklüce bir para veriyorum, bir de bakıyorum bunun hamileri var, sanki bana bedavadan ısmarlıyorlarmış gibi. İyi bir şey sırf iyi olduğu için yapılamaz mı? Hamiler neden kötü şeyleri düzeltmekle uğraşmıyor? Yine de yeni bir müessese inşa edileceği zaman, tuğlayla çimento, hamiler kadar dikkate alınmıyor sanki, başka şeyler de. Başka ülkelerde de bu kadar himaye var mı biri bana söylese! Bütün o hamiler de kendilerinden utanmıyorlar mı merak ediyorum. İlaç mı bunlar, saç toniği mi, sinir hapi mı, neye derman bunlar?”

Bu sözleri söyleyen Bay Boffin âdeti olduğu üzere, önce hızlı adımlarla uzaklaşıp sonra başladığı yere geri döndü.

“Mektuba gelince Rokesmith,” dedi Bay Boffin, “yerden göğe haklısın. Ona mektubu ver, gerekirse zorla ver, cebren cebine yerleştir. Hastalanabilir. Hastalanabilirsin, bunu sen de biliyorsun,” dedi Bay Boffin. “İnat kadınsın Bayan Higden ama bunu da inkâr edemezsin.”

İhtiyar Betty güldü ve mektubu minnettarlıkla kabul edeceğini söyledi.

“Aferin!” dedi Bay Boffin. “Aklın yolu birdir. Ayrıca bize minnettarlık duymana gerek yok çünkü bu işi Bay Rokesmith akıl etti, bizim aklımıza bile gelmedi.”

Mektup yazılıp Betty’ye okundu ve teslim edildi.

“Ee ne diyorsun?” dedi Bay Boffin. “Hoşuna gitti mi?”

“Mektup mu efendim?” dedi Betty. “He ya, çok güzel mektup olmuş!”

“Hayır hayır, mektup değil,” dedi Bay Boffin; “fikirden bahsediyorum. Bu fikrini gerçekleştirecek kadar güçlü olduğuna emin misin?”

“Bu şekilde hem daha güçlü olacağım hem geberikliği üstümden atacağım, başka şey de bana böyle yaramaz, efendim.”

“Öyle kestirip atma,” diye üsteledi Bay Boffin, “dünyanın türlü türlü hali var, insan kendine neyin yarayacağını bilemez. Mesela Köşk’e bakacak biri olsa fena olmaz. Köşk’ü bir görmek istemez misin, orada Wegg adında emekli bir okuryazar adam yaşıyor, tahta bacaklı, onunla tanışmak istemez misin?”

İhtiyar Betty bu cazip teklife bile hayır diyerek, siyah bonesiyle şalım kuşanmaya koyuldu.

“Madem kesin gidiyorsun, gitmene dünyada izin vermezdim onu söyleyeyim,” dedi Bay Boffin, “Zifos’u en kısa zamanda hem düzgün bir adam hem de iyi bir usta yapacağıma inanmasam hiç izin vermezdim. Şu ne orada Betty? Bebek mi?”

Johnny’nin yatağı başında nöbet bekleyen Muhafızdı bu. Yalnız, ihtiyar kadın bebeği çıkarıp gösterdikten sonra sükûnetle elbisesinin içine soktu. Sonra minnettarlıkla Bayan Boffin, Bay Boffin ve Rokesmith’le vedalaştı ve buruşuk, yaşlı kollarını Bella’nın güzel, genç boynuna dolayıp Johnny’nin sözlerini tekrarladı: “Güse hanıma öpücük.”

Sekreter kapıdan, bu şekilde kuşatılmış güse hanıma bakıyordu, kararlı ihtiyar kadın, azimli parlak gözleriyle,

felçten ve dilencilikten kaçmak için sokakları arşınlamaya başladığında, hâlâ aynı yerde tek başına duran güse kadına bakmaktaydı.

XV

Şimdiye Kadar Olanlar

Bradley Headstone, Lizzie Hexam'la yapacağı bir sonraki görüşmede ısrar etmişti. Bu görüşmeyi şart koştuğu sırada duyduğu çaresizlik onu terk etmemişti. Sekreter'le yaptığı konuşmadan kısa süre sonra, kurşuni bir akşam vakti, Charley Hexam'la ikisi, Bayan Peecher'ın bakışları altında, bu ümitsiz konuşmayı neticelendirmek üzere yola çıktılar.

“O bebek terzisi,” dedi Bradley, “ne senden hoşlanıyor ne de benden Hexam.”

“Ne kendini bilmez, ne deli kız, Bay Headstone! Eminim elinden gelse yolumuza taş koyar, münasebetsiz bir şey bulup buluşturur. Bu akşam ablamla görüşmek için Şehre gitmeyi bu yüzden teklif ettim.”

“Ben de öyle tahmin etmiştim,” dedi Bradley, yürürken sinirli ellerine eldivenlerini giyiyordu. “Ben de öyle tahmin etmiştim.”

“Ancak benim ablam,” diye devam etti Charley, “böyle acayip bir arkadaş bulur kendine. Gülünç bir heves, aklınca kendini başkası için feda edecek. Oraya gittiğimiz gece söyledi bana.”

“Kendini terzi için neden feda etsin ki?” diye sordu Bradley.

“Şey!” dedi oğlan kızarıp bozarak “İşte romantik fikirlerinden biri! Onu ikna etmeye çalıştım ama başaramadım. Bu akşam yapmamız gereken bu işi başarmak, Bay Headstone, gerisi gelir.”

“Seni ümitli gördüm, Hexam.”

“Elbette ümitliyim, efendim. Her şey bizden yana.”

“Bir ablan hariç,” diye düşündü Bradley. Ama sadece gamlı gamlı düşünmekle yetinip bir şey söylemedi.

“Her şey bizden yana,” diye tekrarladı oğlan, çocuksu bir güvenle. “Saygınlık, benim için mükemmel bir bağlantı, sağduyu, her şey!”

“Ablanın sana çok düşkün olduğuna şüphe yok,” dedi Bradley, umutlanmak uğruna buralara kadar düşmeye razıydı.

“Doğal olarak, Bay Headstone, onun üzerinde büyük etkim vardır. İlk bana açıldığınız, benimle konuştuğunuz için, tekrar söylüyorum, her şey bizden yana.”

Bradley tekrar düşündü, “Bir ablan hariç galiba.”

Londra’da gri, tozlu, soluk bir akşamı pek umutlu bir tarafı yoktur. Kapanmış depoları ve büroları üzerinde bir ölüm havası vardır, canlı renklere karşı duyulan milli korku da ortalığa matem hissi verir. Evlerle çevrelenmiş kiliselerin çan kuleleri, üzerlerine abanıyormuş gibi görünen gökyüzü kadar karanlık ve donuk görüntüleriyle, hakim kasveti hafifletmezler; bir kilise duvarındaki güneş saatinin, o işe yaramaz karanlık gölgesiyle, bir iş teşebbüsünde çuvalayıp topu atmış gibi bir hali vardır; melankolik kahyalar ve kapıcılar, melankolik çer çöpü çukurlara süpürür, melankolik sokak çocukları ve serseriler gelip bunları eğile kalka karıştırır, içinde satacak bir şey bulur muyum diye. Şehirden çıkan

insanlar, Hapishaneden çıkan mahkûmlar gibi görünür; kasvetli Newgate hapishanesi, yüce Belediye Başkanı için çok daha uygun bir ikametgah olacaktır.

Böyle akşamlarda, Şehrin tozu insanın tenine, saçlarına, gözlerine kaçmakta, üç beş mutsuz Şehir ağacının dökülmüş yaprakları, köşelerde rüzgârın tekerleri altıda ufalanmaktayken, öğretmenle öğrencisi, Leadenhall Sokağı tarafından çıkıp, doğudan gelecek Lizzie'yi kollamaya başladılar. Biraz erkencene geldikleri için onu beklerken bir köşeye sinmişlerdi. İkimizden en güzel görünenlerimiz bile bir köşeye sinmişken pek güzel görünmez; Bradley de bu olumsuzluktan payını almıştı.

“İşte geliyor, Bay Headstone! Gidip onu karşılayalım.”

Yaklaşırlarken Lizzie onların geldiğini görünce biraz rahatsız oldu. Ama kardeşini her zamanki sıcaklığıyla selamladı ve Bradley'in uzattığı eline şöyle bir dokundu.

“Nereye böyle, Charley'ciğim?” diye sordu.

“Bir yere gitmiyoruz. Seni görmeye geldik.”

“Beni görmeye mi?”

“Evet. Seninle birlikte yürüyelim. Ama herkesin yürüdüğü belli başlı sokaklardan gitmeyelim, yoksa konuştuğumuz şeyi duymayız. Sessiz arka sokaklardan gidelim. Şu kilisenin yanında büyük bir meydan var, sessiz de. Oraya gidelim.”

“Ama burası yolumuzun üzerinde değil ki Charley.”

“Evet, öyle,” dedi oğlan ters ters. “Benim yolumun üzerinde, benim yolum da senin yolundur.”

Ablası elini bırakmamıştı ve adeta soru sorar gibi yüzüne baktı. Charley, “Bu taraftan, Bay Headstone,” deme bahanesiyle gözlerini kaçırdı. Abla kardeş yanyana yürüyor, Bradley de kardeşin tarafında yürüyordu. Meydan onları bir

mezarlığa çıkardı; yerleri taş kaplı kare bir avlunun ortasında göğüs hizasında, etrafı parmaklıklarla çevrili bir toprak parçası vardı. Burada, yaşayanların seviyesinden pek münasip ve sağlıklı bir biçimde yükseltilmiş olan ölümler ve mezar taşları duruyordu; taşların bazıları söyledikleri yalanlardan utanır gibi yan yatmıştı.

Bütün meydana sıkıntılı ve rahatsız bir tavırla turladıktan sonra oğlan durup ablasına döndü: “Lizzie, Bay Headstone’un sana bir söyleyeceği var. Ben ne onu ne de seni rahatsız etmek istediğim için şöyle bir dolaşıp geri döneceğim. Bay Headstone’un söylemek istediği şeyi genel itibarıyla biliyorum ve onaylıyorum, umarım –daha doğrusu hiç şüphe etmiyorum– sen de onaylayacaksın. Bay Headstone’a çok şeyler borçlu olduğumu ve giriştiği her işte başarılı olmasını istediğimi söylememe gerek yok, Lizzie. Umarım –hiç şüphe etmiyorum– sen de benim gibi düşünüyorsundur.”

“Charley,” dedi ablası, kardeşinin çekmeye çalıştığı elini tutarak, “bence burada kalsan daha iyi olacak. Bence Bay Headstone söylemeyi düşündüğü şeyi söylemese daha iyi olacak.”

“Neden, ne diyeceğini nereden biliyorsun?” dedi oğlan.

“Belki bilmiyorum ama...”

“Belki bilmiyorsun! Hayır, Liz, bildiğini sanmıyorum. Ne olduğunu bilsen bana çok farklı bir cevap verirdin. Hadi bırak beni, aklını başına al. Bay Headstone bize bakıyor.”

Ablası nihayet onu bırakınca, Charley, “Liz, mantıklı bir kız ve iyi bir abla gibi davran, şimdi,” dedi ve yürüdü. Lizzie, Bradley Headstone’la yalnız kaldı ve o gözlerini kaldırına kadar adam konuşmadı.

“Geçen sefer,” dedi, “size açıklamadığım bir şey olduğunu,

sizi etkileyebilecek bir şey olduğunu söylemiştim. Bu akşam onu açıklamaya geldim. Umarım böyle tereddütlü konuşma-bakarak beni yargılamazsınız. Beni pek elverişsiz bir durumda görüyorsunuz. Ne yazık, beni en iyi halimle görmeyi isterdim, halbuki en kötü halimle gördüğünüzü biliyorum.”

Sustuğunda Lizzie biraz uzaklaştı, o da peşinden gitti.

“Kendim hakkında bu kadar çok şey söyleyerek başlamak bencilce görünüyor,” diye devam etti, “ama size söylemek istediğim her şey, kendi kulağıma bile, asıl söylemek istediğim şeyin çok aşağısında, ondan çok farklı geliyor. Elimde değil. Durum bu. Beni mahvettiniz.”

Son sözlerdeki ve onlara eşlik eden el hareketlerindeki tutku, Lizzie’yi irkiltti.

“Evet! Beni mahvettiniz – mahvettiniz – mahvettiniz. Siz yanımda olduğunuzda ya da sizi düşündüğümde kendimde güç bulamıyorum, kendime güvenimi kaybediyorum, kendimi idare edemiyorum. Son zamanlarda sürekli sizi düşünüyorum. Sizi gördüğüm andan beri hiç aklımdan çıkmadınız. Benim için ne korkunç gündü! Ne korkunç, ne sefil!”

Lizzie’nin ona duyduğu tiksintiye biraz acıma karıştı: “Bay Headstone, size zarar verdiğim için üzgünüm, bunu hiç istemezdim.”

“İşte!” diye bağırdı umutsuzca. “Şimdi de zihnimin ne halde olduğunu size göstermek yerine sitem etmiş gibi görünüyorum! Tahammül edin bana. İşin içinde siz olunca da ima yanlış şeyler yapıyorum. Bu benim felaketim.”

İçinde kendiyle savaşıırken, kirli camlarda kendisine yar-dım edecek bir şeyler yazılıymış gibi etraftaki evlerin ıssız pencerelerine bakıyordu, tekrar konuşabilmesi için tam bir tur atmaları gerekti.

“Aklımdakileri ifade etmeye çalışmalıyım; bunlar söyle-necek, söylenmeli. Beni böyle allak bullak görmenize rağmen –beni böyle çaresiz bırakmanıza rağmen– benim için iyi şey-ler düşünen çok insanlar var; bana büyük saygı duyan çok in-sanlar var; kendi kendime çok makbul bir konum edindim.”

“Elbette, Bay Headstone, inanırım. Zaten Charley bana hep anlattı bunları.”

“Kendi mesleğimden en beğenilen, en yetenekli, en seç-kin genç hanımlardan birine, evimi, mevkimi, bu hislerimi sunacak olsam, inanın bana, büyük ihtimalle kabul edilir. Hatta seve seve kabul edilir.”

“Buna hiç kuşku yok,” dedi Lizzie, gözlerini yerden kaldırmadan.

“Bazen böyle bir teklifte bulunmayı ve benim sınıfım-dan pek çok erkeğin yaptığı gibi düzenimi kurmayı düşün-düğüm olmuştur: ben okulun bir tarafında, karım öteki tara-fında, ikimiz de aynı meşgale içinde.”

“Peki neden yapmadınız?” diye sordu Lizzie Hexam. “Neden yapmıyorsunuz?”

“Neyse ki hiç böyle bir teklifte bulunmamışım! Şu son birkaç haftadır tek teselli kırıntısı bu benim için,” dedi yine aynı tutkulu tonla, iyice galeyana geldiğinde, kalbinin ka-rınını Lizzie’nin önündeki taşlara serpiyormuş gibi bir hare-ket yapıyordu elleriyle; “Şu son birkaç haftadır benim için tek teselli kırıntısı hiç böyle bir teklifte bulunmamış olmak. Çünkü o teklifi yapsaydım ve yine beni mahveden bu bü-yüye tutulsaydım, pamuk ipliği gibi koparır atardım o bağı, eminim.”

Lizzie ona korkuyla, kendini sakınmak ister gibi baktı. Sanki konuşmuş gibi cevap verdi Bradley.

“Hayır! İsteyerek yapmazdım bunu, tıpkı şimdi isteye-
rek burada olmadığım gibi. Beni kendinize çekiyorsunuz.
Bir hapishaneye kapatılmış olsam ben dışarı çekerdiniz. Size
ulaşmak için duvarlar yıkardım. Hasta yatağında yatıyor ol-
sam, beni kendinize çekerdiniz – ayaklarınızın dibine kadar
sürünür, orada ölürdüm.”

Adamın, iyice dizginlerinden boşanmış vahşi enerjisi
çok ürkütücüydü. Durup elini mezarlığın duvarına koydu,
sanki oradaki taşı dışarı çekecek gibi bir hali vardı.

“Zamanı gelene kadar kimse içinin derinliklerinde ne
olduğunu bilmez. Bazı insanlar için asla böyle bir zaman gel-
mez; ne mutlu onlara! Ama siz bana bunu getirdiniz, bunu
zorla açığa çıkardınız; o zamandan beri de bu kudurmuş
denizin tabanı hiç yatışmadı,” dedi göğsünü yumruklayarak.

“Bay Headstone, ben duyacağımı duydum. Rica ederim
artık susun. Böylesi ikimiz için de daha iyi. Lütfen kardeşimi
bulalım.”

“Daha değil. Bunlar söylenmeli, söylenecek. Daha önce
lafımı yarım bıraktığımdan beri çektiğim işkencenin had-
di hesabı yok. Korkuyorsunuz. Bir müşkülâtım daha var ki
sizinle ya da sizden konuşurken her hecede tökezliyorum,
tabii kontrolü hepten elden bırakıp aklıma eseni söylemez-
sem. Şu adam lambaları yakmaya gelmiş. Şimdi gider. Rica
ederim bir tur daha atalım. Böyle korkmanıza gerek yok;
kendime mukayet olabilirim, olacağım da.”

Lizzie bu ricayı kabul etti –elinden başka ne gelirdi?–
ve sessizce taşların üzerinde yürümeye başladılar. Işıklar, gri
kilise kulesini daha da uzaklaştırarak birbiri ardına yandı ve
tekrar yalnız kaldılar. Bradley, konuşmayı bıraktıkları yere
gelene kadar bir şey söylemedi; orada tekrar durup tekrar

aynı taşı tuttu. Daha önce konuşurken hiç Lizzie'ye bakmamış, taşa bakmış, onun karşısında kıvranmıştı.

“Ne diyeceğimi biliyorsun. Sana aşığım. Başka adamlar bu ifadeyi kullandıklarında ne kastederler bilmem; benim kastım, boşu boşuna direndiğim, beni alt eden, muazzam bir cazibenin etkisi altındayım. Beni ateşe, suya atabilirsin, beni darağacına götürebilirsin, beni her türlü ölüme götürebilirsin, bana en istemediğim şeyleri yaptırabilirsin, her türlü rezilliği, kepezeliği. Bu durum, düşüncelerimdeki bu karmaşa, hiçbir şeyi yapamaz hale gelmem, beni mahvettiğini söylerken kastım bu. Ama evlilik teklifime olumlu cevap verirsen, beni aynı kuvvetle her türlü iyiliğe itebilirsin. Maddi durumum epey rahat, hiç eksiğin olmaz. Şöhretim hayli iyidir, seninkine de kalkan olur. Beni işimin başında görürsen, nasıl başarılı olduğumu, bana nasıl saygı duyulduğunu görürsen, benimle gurur duymaya bile başlayabilirsin; bunun için her türlü gayreti gösteririm. Bu teklifi yapmadan önce aklıma gelen bütün sakıncalar içime sindirdim, bütün kalbimle yapıyorum. Kardeşin benim hakkımda çok iyi şeyler düşünüyor ve büyük ihtimalle birlikte yaşayıp birlikte çalışacağız; en azından nüfuzumu ve desteğimi daima arkasında bulacak. Bundan daha fazla ne söyleyebilirim bilmiyorum. Zaten pek kötü ifade ettiğim şeylerin etkisini azaltmaktan başka işe yaramaz. Bir tek şunu ekleyeceğim, ciddiyet senin için bir önem taşıyorsa, ciddiyim, hem de çok ciddi.”

Çekiştirdiği taşın altındaki toza dönüşmüş sıva, sözlerini doğrularcasına yere döküldü.

“Bay Headstone...”

“Dur! Yalvarım bana cevap vermeden önce bir tur daha

atalım. Senin düşüncek zamanın olur, benim de kuvvetimi toplayacak.”

Lizzie yine bu ricaya boyun eğdi ve bir tur atıp aynı yere döndüler ve Bradley yine taşla uğraşmaya başladı.

Dikkati tümüyle taşın üzerinde toplanmış gibi görüne-
rek sordu: “Evet mi, hayır mı?”

“Bay Headstone size samimiyetle, minnettarlıkla teşekkür ederim, umarım kısa sürede kendinize layık bir eş bulup mutlu olursunuz. Ama cevabım hayır.”

“Düşünmek için biraz zaman istemez misiniz; birkaç hafta ya da gün?” diye sordu Bradley boğulur gibi.

“Hayır.”

“Kesin kararınızı verdiniz mi, benim lehime bir değişiklik olması mümkün değil mi?”

“Karanın kesin, Bay Headstone, maalesef bir değişiklik olması da mümkün değil.”

“Madem öyle,” dedi Bradley, sesi aniden değişmişti, Lizzie’ye dönerek yumruk yaptığı elini aniden taşla indirip kanattı; “madem öyle, umarım onu öldürmem!”

Mosmor kesilmiş dudaklarından bu kelimeler dökülürken yüzünde beliren karanlık nefret ve intikam ifadesi ve kanlı elini ölümcül bir silah gibi tutuşu, son darbeyi indirip Lizzie’yi öyle korkutmuştu ki kaçmaya davrandı. Ama Bradley onu kolundan yakaladı.

“Bay Headstone bırakın gideyim! Bay Headstone, imdat diye bağıracağım şimdi!”

“Asıl ben bağırmalıyım,” dedi; “yardıma ne kadar ihtiyacım var bir bilsen.”

Yüzü öyle şekilden şekle giriyordu ki ne yapacağını bilmeden ondan kaçmaya çalışan, gözleriyle kardeşini arayan

Lizzie çılgılığı koparmak üzereydi ama Bradley bir anda kararlılıkla durup yüzüne hâkim oldu, üzerinden ölüm geçmiş gibi.

“Tamam! Bak kendimi topladım. Beni dinle.”

Kendi kendine yettiğini ve bu adama hesap vermek zorunda olmadığı hatırlamanın verdiği cesaretle Lizzie kolunu çekip dik dik suratına baktı. Bradley’in gözüne hiç bu kadar güzel görünmemişti. Ona bakarken gözleri karardı, gözlerindeki ışığı bile kendine çekmişti sanki kız.

“En azından bu sefer söylenmedik bir şey bırakmayacağım,” diye devam etti, belli ki fevri bir hareket yapmamak için ellerini önünde kavuşturarak; “en azından bu sefer kaybettığım bir fırsatı düşünerek işkence çekmek istemiyorum. Bay Eugene Wrayburn.”

“Zaptedemediğiniz bir öfke ve şiddetle bahsettiğiniz kişi o muydu?” diye sordu Lizzie Hexam sertçe.

Bradley dudağını ısırarak ona baktı ama tek kelime etmedi.

“Tehdit ettiğiniz kişi Bay Wrayburn müydü?”

Tekrar dudağını ısırarak ona baktı ama tek kelime etmedi.

“Sizi dinlememi istediniz ama konuşmuyorsunuz. Ben kardeşimi bulacağım.”

“Dur! Kimseyi tehdit etmedim ben.”

Lizzie’nin bakışları bir an kanayan eline indi. Headstone elini ağzına götürdü, yeline sildi ve tekrar öteki elinin üzerine kapattı. “Bay Eugene Wrayburn,” diye tekrar etti.

“Bu ismi neden tekrar tekrar söylüyorsunuz Bay Headstone?”

“Çünkü size söylemeyi istediğim son şey bu. Dikkat edin! Bunda bir tehdit yok. Hiç tehdit yok. Bir tehdit savu-

racak olursam beni durdurun, yüzüme vurun. Bay Eugene Wrayburn.”

Bu kelimeyi söylerken takındığı tavırdan daha tehditkar bir şey olamazdı.

“Peşinden ayrılmıyor. Onun yaptığı iyilikleri kabul ediyorsun. Onu dinlemeye isteklisin. Bunu onun kadar ben de biliyorum.”

“Bay Wrayburn bana karşı çok düşünceli ve iyi davrandı, beyefendi,” dedi Lizzie gururla, “özellikle de merhum babamın ölümü ve hatırası karşısında.”

“Şüphesiz. Mutlaka çok düşünceli ve iyi bir adamdır bu Bay Eugene Wrayburn.”

“Sizinle bir alakası olduğunu sanmıyorum,” dedi Lizzie, bastıramadığı bir öfkeyle.

“Olmaz mı, var! Orada yanılıyorsun. Benimle çok alakası var.”

“Nasıl olabilir?”

“Her şey bir yana rakibim olabilir,” dedi Bradley.

“Bay Headstone,” dedi Lizzie, yüzü alev alev, “benimle bu şekilde konuşmanız korkaklık. Ama bu sayede size bazı şeyleri söyleyebileceğim. Sizden hoşlanmıyorum, ilk gördüğüm andan itibaren hiç hoşlanmadım ve benim üzerimde oluşturduğunuz bu etkiyle başka bir canlının hiç mi hiç alakası yok.”

Headstone’un başı, üzerine bir ağırlık binmiş gibi aşağı eğildi, sonra dudaklarını ıslatarak tekrar doğruldu. “Geri kalan son birkaç şeyi de söylemek istiyorum. Sen beni kendine çekerken, ben bu Bay Eugene Wrayburn’ü hep biliyordum. Bu bilgiyle mücadele ettim ama boşuna. İçimde hiçbir şeyi değiştirmedim. Bay Eugene Wrayburn aklımın bir köşesinde olduğu halde aynen devam ettim. Bay Eugene Wrayburn

aklının bir köşesinde olduğu halde şimdi burada seninle konuştum. Bay Eugene Wrayburn aklının bir köşesinde olduğu halde bir kenara itildim.”

“Teklifiniz için size teşekkür edip, kabul etmeyişiime bu ismi veriyorsanız bu benim hatam mı Bay Headstone?” dedi Lizzie, adamın saklayamadığı o zorlu mücadeleden hem tiksiniyor, hem de ona acıyordu.

“Şikayet etmiyorum,” dedi Bradley, “sadece durumu ortaya koyuyorum. Bay Wrayburn’e rağmen üzerimdeki çekimine boyun eğdiğimde kendime olan saygımla mücadele etmem gerekti. Kendime olan saygımın artık ne kadar aşağılara düştüğünü tahmin edersin şimdi.”

Lizzie incinmiş ve kızmıştı ama Bradley’in çektiği ızdırabı ve kardeşinin arkadaşı olmasını hesaba katarak kendini tuttu.

“Kendime duyduğum saygı şimdi onun ayakları altında yatıyor,” dedi Bradley, kavuşturduğu kollarını kendini almayarak çözmüş, arnavut kaldırımına doğru fevri bir hareketle sallıyordu. “Bunu unutma! Onun ayakları altında yatıyor, o da bunu çiğniyor, üzerinde kabarıyor.”

“Böyle bir şey yapmıyor!” dedi Lizzie.

“Yapıyor!” dedi Bradley. “Onun karşısına çıktım, beni küçümsemesinin çamurunda boğdu ve üzerime basıp geçti. Neden? Çünkü bu gece beni bekleyen şeyi gayet iyi biliyordu, zaferinden emindi.”

“Ah, Bay Headstone, ağzınızdan çıkanı kulağınız duyusun!”

“Ben ne dediğimi biliyorum. Artık diyeceğimi dedim. Hiç kimseyi tehdit etmedim; sana sadece olanları anlattım, şimdiye kadar olanları.”

O anda Charley yakınlarda görüldü. Lizzie hemen ona doğru koşup elini tuttu. Bradley de arkasından gelip ağır elini çocuğun öteki omzuna koydu.

“Charley Hexam, ben eve gidiyorum. Bu akşam eve yalnız dönüp kendimi odama kapatmalı ve kimseyle konuşmamalıyım. Bana bir yarım saat ver, sabahleyin iş başı yapana kadar da kendi halime bırak. Sabahleyin her zamanki gibi sınıfımda olacağım.”

Ellerini kavuşturarak kısa, tekinsiz, kesik bir ah çekti ve yoluna gitti. Abla kardeş, ıssız kilise avlusunda, bir lambanın altında karşı karşıya kalmışlardı. Charley yüzü bulutlanıp karararak, sert bir sesle sordu: “Bu ne manaya geliyor? En iyi arkadaşıma ne yaptın? Doğruyu söyle!”

“Charley!” dedi ablası. “Biraz daha düşünceli konuş!”

“Düşünceli havamda değilim, saçmalık kaldıracak halim de yok,” dedi oğlan. “Ne yaptın? Bay Headstone neden öyle çekip gitti?”

“Bana –sen de biliyorsun– karısı olup olmayacağımı sordu, Charley.”

“Eee?” dedi oğlan sabırsızlıkla.

“Ben de olamayacağımı söylemek durumunda kaldım.”

“Söylemek durumunda kaldın!” diye tekrarladı oğlan öfkeyle, dişlerinin arasından ve ablasını hoyratça itti. “Söylemek durumunda kaldın! Senin gibi elli kıza bedel olduğunun farkında mısın?”

“Olabilir, Charley, ama onunla evlenemem.”

“Herhalde onu takdir ettiğini ama ona layık olamayacağının farkında olduğunu söylemeye çalışıyorsun.”

“Ondan hoşlanmadığımı söylemeye çalışıyorum, Charley ve onunla asla evlenmeyeceğimi.”

“İnanamıyorum!” diye bağırdı oğlan, “Senden de ne abla olur ya! Kendinden başka kimseyi düşündüğün yok! Geçmiş silmek ve dünyada kendime bir yer edinmek, seni de kendimle beraber yükseltmek için harcadığım bütün gayretler, senin bayağı kaprislerine yenik düştü öyle mi?”

“Sana sitem etmeyeceğim, Charley.”

“Şuna bak!” diye bağırdı oğlan, karanlıkta etrafına bakarak. “Bana sitem etmeyecekmiş! Hem benim hem de kendisinin istikbalini mahvetmek için elinden geleni yapıyor ama bana sitem etmeyecekmiş! Allah bilir şimdi de, Bay Headstone, mücevheri olduğu bir mevkiden gelip kendini senin ayaklarının altına attı ve senin tarafından reddedildi diye ona da sitem etmeyeceğini söyleyeceksin!”

“Hayır, Charley: Kendisine de söylediğim gibi sadece şunu söyleyeceğim, bunu yaptığı için kendisine teşekkür ederim ama onun adına üzgünüm, umarım kendine iyi birini bulur ve mutlu olur.”

Ablasına baktığında oğlanın katılaştıran kalbi bir nevi nedametle yumuşadı: Bebeklikteki küçük, sabırlı dadısı, çocuklukta sabırlı arkadaşı, danışmanı, eğitmeni, kendini hiçe sayarak onun için her şeyi yapmış ablası duruyordu karşısında. Ses tonu sakinleşti, koluna girdi.

“Hadi şimdi kavga etmeyelim Liz; sakın sakın, abla kardeş konuşalım. Beni dinleyecek misin?”

“Ah, Charley!” dedi gözleri yaşararak, “Hep dinlemedim mi seni, o acı şeyleri duymadım mı hep ağzından?”

“O zaman beni bağışla. Gerçekten üzgünüm Liz. Ama bazen beni öyle bir hale getiriyorsun ki! Şimdi. Bay Headstone senin için deli oluyor. Seni görmesi için onu getirdiğim günden beri bir an için kendinde olmadığını söyledi bana. Bizim orada Bayan Peecher diye bir öğretmen daha var –

genç, güzel, her şeyi tam– Bay Headstone’a da meyli var ama o dönüp bakmıyor, lafını bile ettirmiyor. Sana olan ilgisinde hiç çıkar gözetmiyor, değil mi? Bayan Peecher’la evlense, her açıdan çok daha rahat eder. Demek ki bundan hiçbir kazancı yok, değil mi?”

“Allah biliyor ya yok!”

“Peki öyleyse,” dedi oğlan; “bu onun lehine bir şey, güzel bir şey. Sonra ben varım. Bay Headstone beni hep tuttu, çok da nüfuzlu birisi, eğer eniştem olursa kuşkusuz beni şimdi-
kinden bile daha fazla tutar. Bay Headstone bana gelip çok düşünceli bir biçimde, ‘Ablanla evlenmem senin için uygun ve faydalı olacaktır değil mi Hexam?’ dediğinde, ‘Dünyada beni bundan daha fazla sevindirecek bir şey olamaz, Bay Headstone,’ dedim ona. ‘Madem öyle, beni yakından tanıdığına göre ablana benim hakkımda olumlu şeyler söyleyeceğine güvenebilir miyim, Hexam?’ dedi, ben de, ‘Elbette, Bay Headstone, doğal olarak benim iyiliğimi düşünür,’ dedim. Düşünürsün değil mi Liz?”

“Evet, Charley.”

“İyi dedin! Bak bu işi gerçekten abla kardeş konuşmaya başlayınca bir yerlere de gelmeye başladık. Çok güzel. Sonra sen varsın. Bay Headstone’un karısı olarak çok saygın bir konumun olacak, toplumda çok daha iyi bir yerin olacak, nehir kenarındaki mazinden ve oradaki nahoşluklardan kurtulacaksın, bebek terzilerinden ve ayyaş babalarından, bütün bunlardan kurtulacaksın. Bayan Jenny Wren’i kötülemek istemem: Kendince iyidir o da ama Bay Headstone’un karısı olunca senin yolun ondan ayrılacak Görüyorsun Liz, hem Bay Headstone, hem ben, hem de senin için bundan daha iyisi, daha uygunu olamaz.”

Oğlan konuşurken ağır ağır yürüyordu; sözün bura-

sında durup yarattığı etkiyi görmek istedi. Ablasının gözleri onun üzerine sabitlenmişti; ama bu gözlerde bir teslimiyet göremediği için ve herhangi bir şey söylemediği için, tekrar yürümeye başladı. Konuşmaya devam ederken, saklamaya çalışsa da sesinde bir huzursuzluk vardı.

“Senin üzerindeki etkim düşünüldüğünde Lizzie, belki de Bay Headstone konuşmadan önce ben gelip seninle biraz konuşsaydım daha iyi olacaktı. Ama olumlu yönleri o kadar açık, o kadar inkâr edilemez ki senin de daima ne kadar sağduyulu ve mantıklı olduğunu bildiğimden buna gerek görmedim. Hata etmişim. Yine de yakında her şey yoluna girer. İşleri yoluna sokmak için tek yapman gereken, eve gidip Bay Headstone’a her şeyin burada bitmediğini, zamanla düzeleceğini söylememe izin vermen.”

Tekrar durdu. Ablasını solgun yüzü ona endişe ve sevgiyle bakıyordu ama başını iki yana salladı.

“Konuşamıyor musun?” diye çıkıştı oğlan.

“Hiç konuşmak istemiyorum, Charley. Ama madem mecburum konuşayım. Bay Headstone’a böyle bir şey söylemeni isteyemem, böyle bir şey söylemene izin veremem. Ona bu gece söylediklerim dışında başka söyleyecek bir şeyim kalmadı, ebediyen.”

“Bu kız,” diye bağırды oğlan, onu tekrar küçümsemeyle iterek, “bir de kendine abla diyor!”

“Charley’ciğim bana bir vurmadığın kaldı, bak bu iki etti! Sözlerime kırılma. Bile isteye yaptığını söylemiyorum –Allah esirgesin– ama nasıl sert bir hareketle beni ittiğinin farkında değilsin.”

“Neyse ne!” dedi oğlan, bu siteme aldırmayıp kendi hayal kırıklığının peşinden giderek, “bunun ne manaya geldiğini biliyorum, beni rezil etmene izin vermeyeceğim.”

“Bu sadece sana söylediğim manaya geliyor Charley, başka manası yok.”

“Doğru değil,” dedi oğlan hiddetle, “sen de doğru olmadığını biliyorsun. Bu senin kıymetli Bay Wrayburn’ün manasına geliyor; işte bu.”

“Charley! Eski günlerimizin hatrına sus!”

“Ama beni rezil edemeyeceksin,” diye ısrarla devam etti oğlan. “Ben çamurun içinden kendimi kurtardıktan sonra beni geri çekemeyeceksin. Seninle bağım kalmazsa beni rezil edemezsin, bundan böyle seninle işim bitmiştir.”

“Charley! Bunun gibi, bundan beter ne geceler, kaldırma oturup seni kollarımda salladığımı bilirim. Özür dilemene gerek yok, bu sözlerini geri al yeter, kollarım sana hâlâ açık, kalbim de.”

“Geri almıyorum. Tekrar söylüyorum. Sen düşkün, kötü bir kızsın, berbat bir ablasın, seninle işim bitti. Artık kardeşin yok senin.”

Nankör, gaddar elini, aralarına bir sınır çizer gibi havaya kaldırdı, sonra arkasını döndü ve çekip gitti. Lizzie, ta ki kilisenin saati çalana kadar aynı noktada sessiz ve hareketsiz kaldı, sonra kendine gelip yürümeye başladı. Ama hareketsizliğinin bozulmasıyla, bencil oğlanın soğuk kalbinin dondurduğu suların buzu da eridi. “Ah keşke öleydim de buraya gömüleydim!” dedi taş duvara yasladığı ellerine kapanarak, “Ah, Charley, Charley, ateşteki resimlerimizin sonu olacak bu!”

Yanından birisi geçip gitti ama sonra durup ona baktı. Başı önünde yürüyen, geniş kenarlı alçak bir şapka, uzun bir palto giyen ihtiyar bir adamdı bu. Bir an tereddüt ettikten sonra geriye döndü ve nazik, şefkatli bir tavırla: “Kusura bakmayın kızım, sizinle konuşuyorum ama bana biraz kötü

göründünüz. Yanınızdan geçip, hiçbir şey olmamış gibi sizi böyle tek başına ağlarken bırakamadım. Size yardım edebilir miyim? Sizi rahatlatacak bir şey yapabilir miyim?”

Lizzie bu nazik sözleri duyunca başını kaldırdı ve sevinerek: “Bay Riah, siz misiniz?” dedi.

“Evladım,” dedi ihtiyar adam, “çok şaşırdım! Ben seni yabancı sanmıştım. Gel koluma gir. Neye üzüldün böyle? Bunu kim yaptı? Kızcağızım benim!”

“Kardeşim benimle kavga etti,” dedi Lizzie hıçkırarak, “beni kardeşlikten reddetti.”

“Nankör köpek,” dedi Yahudi öfkeyle. “Bırak gitsin. Eteğinin tozunu silkele, kurtul ondan. Gel kızım! Benimle eve gel –hemen şurası– birazcık kendini toparla, gözlerinin şişi insin, sonra ben seni eve bırakırım. Biraz geçce kalmışsın, yolun uzun, sokaklar da pek kalabalık bu gece.”

Lizzie kendisine sunulan desteği kabul etti ve ağır ağır avludan çıktılar. Tam anayola çıkacaklardı ki sıkıntılı sıkıntılı ortalıkta dolanıp sokağı süzen birisi hızla yanlarına geldi: “Lizzie! Nerelelidesin kuzum? Bu ne hal, bir şey mi oldu?”

Eugene Wrayburn ona bu şekilde hitap ettiğinde, Yahudi’ye biraz daha yaklaşıp başını öne eğdi. Tek bir keskin bakışla Eugene’e notunu veren Yahudi gözlerini yere indirip sessiz kaldı.

“Lizzie, neyin var?”

“Size şimdi anlatamam Bay Wrayburn. İlerde anlatabilir miyim bilmiyorum ama bu gece anlatamam. Rica ederim bırakın beni.”

“Ama Lizzie, özellikle seni bulmak için geldim. Burarlarda bir yerde yemek yedim, normalde kaçta çıktığını bildiğimden, birlikte eve yürürüz diye geldim. Onun için bu-

ralarda oyalanıyordum, böyle kahya gibi,” Riah’a şöyle bir bakıp ekledi, “eskici gibi.”

Yahudi gözlerini kaldırıp, Eugene’e tekrar notunu verdi.

“Bay Wrayburn, rica ederim beni koruyucumla bırakın. Bir şey daha var. Lütfen dikkatli olun.”

“Udolpho’nun Sırları.” dedi Eugene şaşkın bir bakışla. “Bu görmüş geçirmiş beyefendinin yanında sormamı mazur gör, ama bu nazik koruyucu kimdir acaba?”

“Emin bir dost,” dedi Lizzie.

“Emaneti ondan devralabilirim,” dedi Eugene. “Ama bana söylemek zorundasın, Lizzie, mesele nedir?”

“Kardeşi,” dedi ihtiyar adam, gözlerini tekrar kaldırarak.

“Mesele kardeşimiz öyle mi?” dedi Eugene hakir gören bir edayla. “Kardeşimiz değil tek bir gözyaşına, üzerinde düşünmeye bile değmez. Kardeşimiz ne yapmış?”

İhtiyar adam tekrar gözlerini kaldırıp, önce Wrayburn’e sonra halen yere bakmakta olan Lizzie’ye ciddi ciddi baktı. Bu iki bakış da öyle anlamlıydı ki, Eugene durumu hafife almayı bırakıp düşünceli bir “Of!” çekti.

Sessiz kalan ve gözlerini yerden kaldırmayan ihtiyar adam, mükemmel bir sabırla Lizzie’nin elini kolunda tutmaya devam ediyordu, sanki pasif tahammül alışkanlığı sayesinde, sabaha kadar orada dikilse gam yemeyecekti.

Çok geçmeden böyle dikilmekten yorulan Eugene, “Bay Agop,” dedi, “rica etsem emaneti bana devredebilir mi, böylece rahat rahat sinagoga yetişebilir. Bay Agop lütfeder misiniz?”

Ama ihtiyar adam milim kıpırdamıyordu.

“İyi akşamlar Bay Agop,” dedi Eugene nezaketle; “biz

* Ann Radcliffe’in çok tutulmuş gotik romanı. -fn

sizi tutmayalım.” Sonra Lizzie’ye döndü, “Arkadaşın biraz ağır mı işitiyor?”

“İşitmekle ilgili bir sorunum yok, Hristiyan beyefendi,” dedi ihtiyar adam sükûnetle; “ama bu gece bu kızı evine bırakmadan yanından ayrılmamı isteyen sadece tek bir sese kulak veririm. Eğer kendisi isterse yaparım. Başkası için yapmam.”

“Sebebini sorabilir miyim Bay Agop?” dedi Eugene, rahat tavrını hiç bozmadan.

“Kusura bakmayın. Kendisi isterse ona söyleyebilirim,” dedi ihtiyar adam. “Başkasına söylemem.”

“Sizden böyle bir şey istemiyorum,” dedi Lizzie, “lütfen beni eve götürün. Bay Wrayburn bu gece çok acı bir tecrübe yaşadım, umarım nankör, gizemli ya da değişken olduğumu düşünmezsiniz. Hiçbiri değilim, perişanım. Lütfen size söylediğimi unutmayın. Lütfen kendinize dikkat edin.”

“Sevgili Lizzie,” dedi alçak sesle, öteki taraftan kulağına eğilerek, “neye karşı? Kime karşı?”

“Kısa süre önce gördüğünüz ve kızdırdığınız birine karşı.”

Parmaklarını şaklatıp güldü. “Peki öyleyse,” dedi, “madem başka yolu yok, Bay Agop’la emaneti paylaşalım ve seni evine birlikte bırakalım. Bay Agop o tarafta, ben bu tarafta. Bay Agop’un da itirazı yoksa eşlikçiler yola koyulabilir.”

Onun üzerindeki gücünü biliyordu. Gitmesi için ısrar etmeyeceğini biliyordu. Onun için böyle korkuya kapılmışken gözünün önünde olmamasından rahatsızlık duyacağını biliyordu. Bütün uçar ve gamsız görünümüne rağmen onun yüreğinde işine gelen ne varsa biliyordu.

Kendisinden istenen şeyleri umursamadan onun yanında neşeyle yürümesi; talibinin sıkıcı kaskatılığı ve kardeşi-

nin bencil küstahlığı üzerinde şakaları ve kendine güveniyle yükselmesi; en yakınları ona ihanet ettiğinde gösterdiği sadakat; o gece ne büyük bir üstünlüğü, nasıl müthiş bir etkisi vardı! Bunlara ilaveten, zavallı kızcağız, onun kendisi yüzünden tehdit altına girdiğini duymuş, onun için acı çekmişti. Ses tonunda (onu rahatlatmak için takınılmış gibi görünen kayıtsızlığı bastırarak) zaman zaman beliren ciddi ilginin, en hafif temasının, karanlık sokakta yanındaki varlığının, büyümlü bir dünyadan manzaralar gibi görünmesine ve bu aydınlığa tahammül edemeyen kıskançlık, kötölük ve hainliğin, kötü ruhlar gibi ona saldırdığını düşünmesine şaşmamak lazım.

Riah'ın evine gitmek yeniden mevzu bahis edilmediğinden doğrudan Lizzie'nin oraya gittiler. Kapıya kısa bir mesafe kala onlarla vedalaşıp ayrıldı.

“Bay Agop,” dedi Eugene sokakta başbaşa kaldıklarında, “buraya kadar geldiğiniz için teşekkür ederim ama artık istemeyerek de olsa sizinle vedalaşmak durumundayım.”

“Beyefendi,” dedi ihtiyar, “size iyi geceler diliyorum. Keşke bu kadar düşüncesiz olmasaydınız.”

“Bay Agop,” dedi Eugene, “size iyi geceler diliyorum. Keşke bu kadar düşünceli olmasaydınız (zira biraz sıkıcı oluyorsunuz).”

Ama akşamki rolünü oynadığı için sırtını Yahudi'ye döndüğünde sahneden indi ve kendisi de düşünceli bir hal aldı. “Lightwood'un tekerlemesi nasıldı?” diye mırıldandı durup purosunu yakarken. “Bunun sonu nereye varır? Ne yapıyorsun? Nereye gidiyorsun? Yakında göreceğiz. Of!” dedi derin derin içini çekerek.

Aynı iç çekiş bir saat sonra adeta yankılanır gibi tekrar

etti, evin yakınlarında karanlık bir merdivende oturan Riah ayağa kalkıp, ölmüş bir zamanın hayaleti gibi, eski elbisesiyle sabırlı sabırlı yoluna gittiğinde.

XVI

Bir Yıldönümü

St. James Meydanı, Duke Sokağı'ndaki kiralık araba avlusuna bakan evinde giyinmekte olan ve aşağıdan atların tımar seslerini duyan mümtaz Twemlow, ahırdaki asil hayvanlarla kıyaslandığında avantajsız bir konumda buluyor kendini. Belki ona gürültüyle şaplak atan, kaba bir aksanla şu tarafa gel bu tarafa git diyen bir hizmetkârı yok ama başka türlü bir hizmetkârı da yok; munis beyefendinin parmak eklemleri ve diğer eklemleri sabah vakti öyle tutuk ki kendisinin bu zorlu hazırlıklarla uğraşması yerine, suratından odasının kapısına bağlasalar, ustaca temizleyip paklasalar, ovalasalar, tarasalar, giydirseler canına minnet.

Büyüleyici Tippins'in kendini erkeklerin başını döndürecek şekilde nasıl tezyin ettiğini bir ilham perileri biliyor bir de hizmetçisi; ama bu cerbezeli mahlûk bile, her ne kadar Twemlow kadar muhtaç hallere düşmemiş olsa da, cazibesini yeniden tesis etmek için her gün çektiği zahmetin büyük bölümünden fedakârlık edebilirdi, zira bu tapınılası ilahenin yüzü ve boynu, her gün kabuk değiştiren bir istiridye türü gibiydi – her öğlen vakti yeni bir kabuk üretiyor, onun sertleşmesini beklerken de ıssız bir yere çekilmesi gerekiyordu.

Mamafih Twemlow en nihayet yakasını, boyun bağı-nı, eklemlerine kadar inen manşetlerini kuşanmayı başarıp kahvaltıya gidiyor. Kime mi, Sackville Sokağı'nda oturan yakın komşuları Lammlelar'a, kendileri uzak akrabası Bay Fledgeby'yi görebileceğini de çıtlatmışlardı. Amansız Snigsworth, Fledgeby'yi yasaklamış, uzaklaştırmıştı belki ama barışçı Twemlow şöyle düşünüyor, "Onu kendim akrabam yapmadım ya, hem bir adamla tanışmak onu tanımak masasına gelmez."

Bay ve Bayan Lammle'ın mutlu evliliklerinin birinci yıldönümüydü ve bunu bir kahvaltıyla kutluyorlardı çünkü pek çok kişinin deliler gibi kıskandığı o varolmayan saray yavrusu malikâne büyüklüğünde bir mekân olmadan, arzu ettikleri görkemde bir akşam yemeği tertip etmek imkânsızdı. Twemlow biraz sakınarak Piccadilly'de yürüyor, eskisi kadar çevik olmadığıнын, hızlı vasıtaların kendisine çarpma olasılığının artık daha yüksek olduğunun farkında. Tabii o günlerde, bir şeyler yapmak, hayatta bir şey olmak için, korkunç Snigsworth'tan icazet bekliyordu, henüz o azametli Tatar, "Bundan bir şey olacağı yok, benim fakir beyefendi-maaşlılarımdan biri olacak, bundan böyle kendine maaşı bağlanmış bilsin" fermanını vermeden önce.

Ah benim Twemlow'um! De bana, titreke, minyon, ağarmış beyzadem, Hevese dair ne düşünceler geçiyor bugün içinden –gönlün henüz taze, saçların kahverengiyken seni yaralamış Hevese dair– bu yaşa kadar Hevese inanmış olmak iyi midir kötü mü, daha mı çok acı verir daha mı az, onun hırslı, zırlı bir timsah olduğunu bilmekten, yeleşinin altındaki o hassas, narin, duyarlı noktayı hayal dahi edemeyip, çuvaldızı batırdığını bilmekten. De bana Twemlow'um,

büyük bir adamın fakir akrabası olmak mı mutlu eder adamı, yoksa araba durağında, az önce senin de basmana ramak kalan çamurun içinde, sığ yalakta kira beygirlerine su vermek mi? Twemlow bir şey demeden yoluna devam ediyor.

Lammlelar'ın kapısına geldiğinde, ilahi Tippins'in tek atlı küçük arabası yanaşıyor kaldırıma. Pencereyi indiren Tippins, onu arabadan indirmek için bekleyen şövalyeye övgüler düzüyor oyuncul bir edayla. Twemlow, bayağı bayağı sahiciymiş gibi onu kibar bir ciddiyetle arabadan indiriyor ve yukarı çıkıyorlar: Tippins'in bacakları onu pek çekmiyor, bu titrek şeylerin doğal atıklık sonucu böyle savrulduğunu söyleme ihtiyacı hissediyor.

Sevgili Bay Lammle ve Bayan Lammle, sizler nasılsınız, ne zaman gideceksiniz, neydi şu yerin adı –hani şu Warwick Earl'ü Guy'ın– nasıldı? –o fil büyüklüğündeki ineği, Dun Cow'u yendiği yer hani – oraya gidip, evliliğinin ilk yılında hiç kavga etmemiş, hiç nedamet getirmemiş çiftlere verilen şu salam ödülünü alacak mısınız? Ah Mortimer, seni vefasız, beni haince terk ettiğin için seni âşıkларımın listesinden ebediyen çıkardım, sen nasılsın, hain? Bay Wrayburn, sizi burada görmek! Ne maksatla geldiniz acaba çünkü tek kelime bile etmeyeceğinize hepimiz en baştan eminiz!

Vekilimiz Veneering, Parlamento'da işler nasıl, o korkunç insanları ne zaman bizim lehimize çevireceksiniz? Sevgili Bayan Veneering, her akşam o boğucu yere gidip, adamların sıkıcı nutuklarını dinlediğiniz doğru olabilir mi? Bu arada Veneering, siz neden nutuk atmıyorsunuz, girdiniz gireli ağzınızı açtığınızı görmedik, doğrusu bize ne diyeceksiniz diye meraktan ölüyoruz. Bayan Podsnap, sizi görmek ne güzel. Babanız burada mı? Hayır! Ya anneniz? O da mı!

Ah, Bay Boots! Çok memnun oldum. Bay Brewer! Bütün ahablar toplanmış. Böyle konuşa konuşa gidiyor Tippins ve Fledgeby'yle tanımadığı başka insanları altın gözlüğüyle süzüyor, ortalıkta dönüp durdukça, masum masum, kıkırdarak mırıldanıyor, Başka tanıdık yok mu? Hayır, sanmıyorum. Burada yok. Şurada da yok. Hiçbir yerde yok.

Bay Lammle, ıslıl ıslıl, arkadaşı Fledgeby'yi takdim ediyor, Lady Tippins'le tanışma şerefine ermek için öldüğünü söylüyor. Takdim edilen Fledgeby bir an bir şey söyleyecek gibi oluyor, bir an bir şey söylemeyecekmiş gibi oluyor, sonra sırasıyla derin düşüncelere dalmış, içine kapanmış, kederlenmiş gibi oluyor, derken geri geri giderken Brewer'a çarpıyor, Boots'un etrafından dolanıyor ve son yokladığından beri arada geçen beş dakikada uzamış olabilirmiş gibi sakalım yoklayarak, arka tarafın derinliklerinde gözden kayboluyor.

Ama o daha gittiği toprakların kısırlığını tam olarak teyit edemedi Lammle onu tekrar geri getiriyor. Bu Fledgeby'nin sıhhati pek iyi olmasa gerek; zira Lammle onu takdim ederken yine öldüğünden bahsediyor. Bu sefer de Twemlow'la tanışmak için ölüyor.

Twemlow elini uzatıyor. Tanıştığına memnun olmuş. "Anneniz beni akrabamdı, beyefendi."

"Öyledir," diyor Fledgeby, "ama annem ailesinden ayrı düşmüştü."

"Şehirde mi kalıyorsunuz?" diye soruyor Twemlow.

"Zaten burada oturuyorum," diyor Fledgeby.

"Demek şehri seviyorsunuz," diyor Twemlow.

Fledgeby'nin hoşnutsuzlukla şehri sevmediğini söylemesiyle neye uğradığını şaşırıyor. Lammle, bazı insanların şehri sevmediğini söyleyerek, bu darbenin şiddetini azaltmaya çalışı-

yor.– Fledgeby’nin kendisinden başka kimseyi duymadığını söylemesiyle Twemlow tekrar nakavt oluyor.

“Bu sabah yeni havadis var mı?” diye soruyor Twemlow, kendini toplayıp cesaretle kaldığı noktaya dönerek.

Fledgeby duymamış.

“Hiç yeni havadis yok,” diyor Lammle.

“Bir zerre bile,” diye ekliyor Boots.

“Bir atom bile,” diye koroya katılıyor Brewer.

Bu küçük konser parçasının icrası bir şekilde orada bulunanlara neşe veriyor ve bir vazifeyi yerine getirmiş olmanın rahatlığıyla topluluk ruhunu pekiştiriyor. Herkes, herkesle bir arada bulunmanın felaketi karşısında, biraz daha eşit görünüyor. Bir pencere kenarında durmuş, sıkıntılı sıkıntılı perdenin püskülüyle oynayan Eugene bile, durumunda iyileşme olmuşçasına püskülü daha bir enerjik çekiştiriyor.

Kahvaltı sofrasına buyur ediliyorlar. Masanın üzerinde her şey gösterişli, cafcacılı ama üzerlerinde geçici, göçebe bir hava var, saray yavrusu malikânede çok daha gösterişli ve cafcacılı duracaklarıyla övünür gibiler. Bay Lammle’in özel uşağı sandalyesinin arkasında; Analitik, Veneering’in sandalyesinin arkasında; böyle uşaklar iki gruba ayrılır: efendisinin ahbablarına güvenmeyenler ve efendisine güvenmeyenler. Bay Lammle’in ikinci gruba giriyor. Polisin gelip de efendisini birinci derecede bir suçtan tutuklamakta bu kadar gecikmesine şaşmış ve bozulmuş gibi görünüyor.

MA Veneering, Bayan Lammle’in sağında; Twemlow solunda; MAK (Meclis Azasının Karısı) Bayan Veneering ve Lady Tippins, Bay Lammle’in iki yanında. Ama küçük Georgiana da muhakkak, Bay Lammle’in büyüleyici gözlerinin ve tebessümünün menzilinde. Yine Fledgeby de mu-

hakkak, aynı kızıl saçlı beyefendinin nazarları altında, küçük Georgiana'nın yakınında.

Kahvaltı esnasında Bay Twemlow iki ya da üç kere aniden Bayan Lammle'a dönüp sonra, "Ne buyurdunuz?" diyor. Twemlow'un her zaman yaptığı şey değil bu, peki bugün neden yapıyor? Aslına bakılırsa, Twemlow tekrar tekrar, Bayan Lammle'ın kendisiyle konuşmak üzere olduğu izlenimiyle boğuşmak durumunda kalıyor, ancak döndüğünde durumun böyle olmadığını, kadının gözlerinin Veneering'e kenetlenmiş olduğunu görüyor. İşin doğrusunu gördükten sonra bile tuhaftır, Twemlow bu izlenime kapılmaya devam ediyor.

Tabiatın meyvelerinden (greyfurt suyu dahil) bol miktarda sebeplenmekte olan Lady Tippins iyice neşeleniyor ve kendini Mortimer Lightwood'la latife etmeye veriyor. Kendisine aşına olanların bildikleri üzere, sadakatsiz bir âşık masada daima Lady Tippins'in karşısına oturtulur ki istediği gibi onu topa tutabilsin. Çiğneme ve yutma işlemine bir ara verdiğinde Lady Tippins, Mortimer'a bakarken, sevgili Veneeringler'in evinde ve burada mevcut bulunan şahısların huzurunda, sonradan dehşetengiz bir ilgiye mazhar olup feci ünlenen, biryerli adamın hikâyesini anlattığını hatırlıyor.

"Evet, Lady Tippins," diye onaylıyor Mortimer; "sahne-
de dedikleri gibi, Aynen öyle!"

"Madem öyle," diye cevabı yapııştırıyor sihirbaz, "şöhretinizi kaybetmemek için bize başka bir şey anlatın."

"Lady Tippins, o gün bir ömürlük hikâyemi anlattım, artık başka anlatacak şeyim kalmadı."

Başka yerlerde şakacı rolünü Eugene'in üstlendiğini ama bu muhitte Eugene sessiz kaldığı için o işin kendisine

düştüğünü, kendini eskiden beri benzetmeye çalıştığı arkadaşının kılığına büründüğünü düşünerek konuşuyor.

“Ama,” diyor büyüleyici Tippins, “senin ağzından daha fazlasını almaya kararlıyım. Seni hain! Başka bir kayıp daha varmış, o kimin nesi?”

“Madem duyan sizsiniz,” diyor Lightwood, “belki bize de anlatırsınız!”

“Seni canavar!” diye onu paylıyor Lady Tippins. “Senin Altın Çöpçün, senin ağzından anlattı bana.”

Bay Lammle burada yüksek sesle, biryerli adam hikâyesinin artık sona erdiğini ilan ediyor. Bu ilanata üzerine masaya sessizlik hakim oluyor.

“Sizi temin ederim,” diyor Lightwood, “anlatacak bir şeyim yok.” Ama Eugene’in alçak sesle, “Anlat, anlat!” demesi üzerine ekliyor, “Yani anlatmaya degecek bir şey yok.”

Boots’la Brewer anında anlatmaya çok degecek bir şey olduğu sonucuna vararak nezaket dairesinde seslerini yükseltiyorlar. Veneering de benzer bir sonuca varıyor. Ama Avam Kamarası’nda âdet olduğu üzere, dikkatinin biraz çabuk dağıldığı, pek devamlılığı olmadığı anlaşılıyor.

“Rica ederim öyle uzun boylu dinlemeye hazırlamayın kendinizi,” diyor Mortimer Lightwood, “çünkü siz daha dinleme pozu almadan ben bitirebilirim. Hani vardır ya...”

“Hani şu çocuk tekerlemesi vardır ya,” diye sabırsızca lafını böldü Eugene:

“Bir hikâye anlatayım size
Biri vardı Jack Manory diye,
Böyle başlar hikâye;
Alın size bir yenisi
Bizim Jack’le kardeşi

Bu da hikâyenin bitimi.

... Hadi bir an önce anlat da bitsin!”

Eugene bunu sinirli bir sesle söyleyerek arkasına yaslanıyor ve gazapla Lady Tippins’e bakıyor, hanımefendi ona küçük Ayıcık selamı vererek, kendisinin şu masaldaki Güzel onunsa Çirkin olduğunu ima ediyor bütün civelekliğiyle.

“Karşımda oturan, erkekleri köle eden, muhterem ve latif hanımefendinin bahsini ettikleri şey,” diyor Mortimer, “şu aşağıdaki gibidir. Hatırlayacağınız üzere biryerli adamın cesedini bulan, Jesse Hexam, namı diğer Gaffer’ın kızı, genç Lizzie Hexam, geçenlerde kimin gönderdiği bilinmeyen gizemli bir zarf aldı ve bu zarfın içinde Riderhood adındaki su kenarı şahsiyetinin daha önce babasına yönelttiği suçlamayı çektiğine dair imzalı bir belge vardı. Gerçi kimse bu suçlamayı ciddiye almamıştı çünkü adı batasıca Haydut Riderhood, daha önce söz konusu suçların hepsini işlemiş ve sonradan bırakmıştı. Ancak sözünü ettiğim ithamı geri alma beyanı, Lizzie Hexam’ın eline, siyah palto ve kenarları aşağı kıvrılmış şapka giyen, ismi belirsiz bir ulak tarafından geçmiş ve onun tarafından da babasının aklanması için müvekkilim Bay Boffin’e gönderilmiş. Mesleki terimler kullandığım için kusura bakmayın ama daha önce hiç müvekkilim olmadı, muhtemelen bundan sonra da olmayacak, eşsiz benzersiz bir doğa harikası olduğu için onunla gurur duyuyorum.”

Lightwood yüzeyde her zamanki gibi rahat görünse de alttan alta hiç öyle değil. Eugene’i hiç kaale almıyormuş gibi görünse de bu konunun onunla ilintili kısmının hiç güvenli olmadığına farkında.

“Mesleki müzemin yegane parçası olan bu doğa harikası,” diye devam ediyor, “bu olay üzerine Sekreteri’nden

–kendisi münzevi bir istiridye türü olsa gerek, adı da Chokesmith mi ne– gerçi hiç önemi yok –isterseniz sadece Simit deyin– neyse bu şahıstan Lizzie Hexam’la temasa geçmesini istemiş. Simit bu konuda hemen harekete geçmiş, elinden geleni yapmış ama başaramamış.”

“Neden başaramamış?” diye soruyor Boots.

“Nasıl başaramamış?” diye soruyor Brewer.

“Kusura bakmayın,” diyor Lightwood, “cevabı biraz geciktireceğim yoksa can alıcı noktayı erken anlatmış olurum. Neyse, Simit’in başarısız olması üzerine müvekkilim görevi bana verdi: Kendi yaptığı araştırmaya bir faydası olur diye düşünüyordu. Ben de bu hanımla temasa geçmek istedim; hatta onunla temasa geçmek için özel vasıtalarım da vardı,” burada Eugene’e bir bakış fırlatıyor, “ama ben de başaramadım çünkü kız ortadan kaybolmuştu.”

“Kaybolmuş!” diye tekrarladı herkes.

“Kaybolmuştu,” dedi Mortimer. “Kimse nasıl, ne zaman kaybolduğunu, nerede olduğunu bilmiyor. İşte karşımdaki muhterem ve latif hanımefendinin sözünü ettiği hikâye böyle son buluyor.”

Tippins büyüleyici küçük bir çılglıkla, hepimizin yataklarımızda öldürülmemiz gerektiğini söylüyor. Eugene, aramızdan bazıları öldürülse kendisi için kafi olacakmış gibi ona bakıyor. MAK Bayan Veneering, bu toplumsal muamelelerin, insanı bebeği yalnız başına bırakmaya korkuttuğunu söylüyor. MA Veneering (İçişleri Bakanını kendi makamında görmenin verdiği biraz yukarıdan alan bir tavırla) söz konusu kişinin kaçırılıp kaçırılmadığını ya da kendisine başka bir zarar verilip verilmediğini soruyor? Lightwood yerine Eugene cevap veriyor, biraz telaşlı ve sinirli bir halde:

“Hayır; bunu kastetmiyor; gönüllü olarak ortadan kaybol-
duğunu –ama tümüyle– hiç iz bırakmadan, söylemek isti-
yor.”

Ancak Bay ve Bayan Lammle’in mutluluğu gibi muaz-
zam bir konunun da diğer kayıplarla –katil, Julius Hand-
ford ve Lizzie Hexam’la– birlikte ortadan kaybolmasına izin
verilemezdi, bu yüzden de Veneering’in koyunları kaçtıkları
ağıla geri toplaması gerekiyordu. Dünyadaki en eski ve en
sevgili dostları Bay ve Bayan Lammle olduğuna göre bu iş
ona düşmeyip de kime düşecekti; dünyadaki en eski ve en
sevgili dostları olan, bu anlamlı dinleyici kitlesine dökme-
yip de kime dökecekti içini? Böylece Veneering ayağa kalkıp
iş resmiyete dökmeden, samimi bir konuşmaya başlıyor ve
sesi yavaş yavaş Parlamento nağmesine bürünüyor, on iki ay
önce sevgili dostu Lammle’a, sevgili dostu Sophronia’nın
elini veren sevgili dostu Twemlow’u görüyor masada, sev-
gili dostları Boots’la Brewer ona seçimlerde destek verdiği
sırada yine –en ön sıralarda– desteğini arkasına koyan sevgi-
li dostu Lady Tippins’i görüyor, hafızası baki kaldığı müd-
detçe bunu unutmayacak Genç dostu Georgiana tarafından
temsil edilse de, bu masada sevgili eski dostu Podsnap’ın
yokluğunu hissettiğini söylemekten kendini alamıyor. Yine
masanın bir ucunda (teleskobik güçleri olduğuyla böbürlē-
nir gibi kabarak) kendisine bu şekilde hitap etmesinin bir
mahsuru yoksa, dostu Bay Fledgeby’yi görüyor. İşte bütün
bu sebeplerle ve sizin gibi müstesna zekâ sahibi insanlara
kolayca malum olacağını gayet iyi bildiği başka sebepler-
le, yüreklerimiz kadehlerimizde, yaşlar gözlerimizde, du-
alar dudaklarımızda ve genel itibarıyla bol miktarda boş
laf duygu kilerlerimizde, hep birlikte sevgili dostlarımız

Lammlelar'a kadeh kaldırmanın zamanı geldiğini bildiriyor, onlara geçen yıl kadar mutlu geçecek daha nice yıllar diliyor ve başka dostların da onlar gibi birleştğini görmeyi umuyor. Şunu da eklemekten geçemiyor: Ona kur yaparak gönlünü kazanan erkeğe duyduğu bağlılık ve asaletle ifa ettiği kanlık vazifeleri bakımından Anastatia Veneering de (bir anda ağlamaya başladığı duyuluyor) sevgili eski dostu Sophronia Lammle'la aynı kalıptan dökülmüş.

Lafın sonunu nasıl bağlayacağını bilemeyen Veneering, belagat Pegasus'unun dizginlerine hızlı tarafından asılıp, "Lammle, Allah seni korusun!" nidasıyla tepe üstü yere çakılıyor.

Sonra Lammle. Her şeyi biraz fazla, kaba, biçimsiz; işgalci burnu biraz fazla; gülüşü gerçek olamayacak kadar fazla; kaş çatışı şaka olamayacak kadar fazla; iri dişleri her an ısırma hazır olduğunu düşündürecek kadar fazla. Sizlere teşekkür ediyor, sevgili dostlar, nazik kutlamalarınız için ve belki de bu mutlu hadisenin bir sonrakinde, sizleri hak ettiğiniz misafirperverliğe daha yaraşacak bir mekânda ağırlamayı ümit ediyor. Sophronia'yı ilk olarak Veneeringler'de gördüğünü asla unutmayacak Sophronia da onu ilk olarak Veneeringler'de gördüğünü asla unutmayacak Evlendikten kısa süre sonra aralarında bunu konuşmuşlar ve asla unutmayacakları hususunda fikir birliği etmişler. Aslında evlenmelerini Veneering'e borçlular. Günün birinde buna karşılık vermeyi umuyorlar ("Hiç olur mu öyle şey," diyor Veneering) –hem nasıl olur, bu konuda onlara güvensin, ellerinden geleni yapacaklar! Sophronia'yla evliliği ikisi için de bir çıkar evliliği değildi: Onun kendi küçük serveti vardı, bunun da kendi küçük serveti vardı. Küçük servetlerini birleştirmiş-

lerdi; sadece bir muhabbet ve uyum evliliği idi bu. Teşekkürler! Sophronia'yla gençleri seviyorlardı; ama bekar kalma niyetinde olan gençler için pek iyi bir yer değildi evleri, zira bu evde görecekle ri bahtiyarlık fikirlerini değıştirmelerine sebep olabilirdi. şu anda mevcut bulunanlara değildi bu sözleri; hele sevgili küçük Georgiana'larına hiç değ il. Tekrar teşekkürler! Bu arada dostu Fledgeby'ye de değ ildi. Ortak dostları Fledgeby'ye gönülden atıfta bulunduğ u için Veneering'e teşekkür ediyordu, zira Fledgeby'ye büyük değ er veriyordu. Teşekkürler. Doğrusu (beklenmedik bir biçimde Fledgeby'ye dönerek) insan onu tanıdıkça, daha da çok tanımak istiyor. Tekrar teşekkürler! Sevgili Sophronia'cığının adına ve kendi adına teşekkürler!

Bayan Lammle, gözleri masa örtüsünde, neredeyse hiç kıpırdamadan oturmuştu. Bay Lammle'in konuşması bittiğ inde, sıkça tekerrür eden o zandan, yani Bayan Lammle'in kendisiyle konuşacağı zannından kurtulamamış olan Twemlow, yine elinde olmayarak ona döndü. Bu sefer gerçekten de konuşuyor ama. Veneering'in öteki taraftaki komşusuna dönmesiyle alçak sesle konuşuyor.

“Bay Twemlow.”

“Ne buyurdunuz? Buyrun?” diyor yine şüpheyle, çünkü Bayan Lammle ona bakmıyor.

“Sizde tam bir beyefendi ruhu var, size güvenebileceğ imi biliyorum. Yukarı çıktığınızda size bir iki şey söylememe izin verir misiniz?”

“Elbette. Onur duyarım.”

“Ama rica ederim, özel bir şey konuşuyormuşuz gibi davranmayın ve tavırlarım sözlerimden daha kaygısız olursa sakın şaşırmayın. Gözetleniyor olabilirim.”

Hayretler içinde. Twemlow elini alnına koyup, derin düşüncelere dalarak sandalyesine gömülüyor. Bayan Lammle kalkıyor. Herkes kalkıyor. Hanımlar üst kata çıkıyor. Beyler de çok geçmeden peşlerinden gidiyor. Fledgeby aradan geçen zamanda, Boots'un sakalını, Brewer'in sakalını, Lammle'in sakalını inceliyor ve yanak cini ovalamalarına karşılık verse, ondan hangi modeli dileyeceğini düşünüyor.

Oturma odasında her zamanki gruplar oluşuyor. Ligh-twood, Boots ve Brewer, Lady Tippins'in –adeta bir kefen şekli alarak erimekte olan o sarı mumun– etrafında pervane oluyor. Yabancılar MA Veneering'in ve MAK Bayan Veneering'in künhüne varıyor. Lammle bir köşede, Mefisto gibi kollarını kavuşturmuş, Georgiana ve Fledgeby'yle konuşuyor. Bayan Lammle, sehpanın yanında bir divanda, Bay Twemlow'un dikkatini elindeki portreler kitabına çekiyor.

Bay Twemlow karşısında bir tabureye oturmuş, Bayan Lammle ona bir portre gösteriyor.

“Şaşırmakta haklısınız,” diyor alçak sesle, “ama lütfen belli etmeyin.” Kafası karışan Twemlow şaşkın görünmemeye çalıştıkça daha beter şaşkın görünüyor.

“Uzak akrabanızı daha önce hiç görmemiştiniz değil mi Bay Twemlow?”

“Görmedim.”

“Şimdi gördünüz, nasıl biri olduğunu anladınız. Onunla gurur duymuyorsunuz değil mi?”

“Doğrusunu isterseniz, hayır, Bayan Lammle.”

“Onu daha fazla tanısanız, akrabanız kabul etmeyi daha az istersiniz. Bir de şu portreye bakın. Nasıl buldunuz?”

Twemlow yüksek sesle: “Nasıl da benziyor! Çok iyi yapmışlar!” demeyi akıl edebildi.

“Kiminle ilgilendiğini fark etmişsinizdir belki. Şu anda nerede olduğunu, ne yaptığını görüyor musunuz?”

“Evet. Ama Bay Lammle...”

Kadın ona anlayamadığı bir bakış fırlatarak, yeni bir portre gösteriyor. “Çok güzel, değil mi?”

“Harika!” diyor Twemlow.

“O kadar benziyor ki insanın karikatür diyesi geliyor. Bay Twemlow, sizinle bu konuşmayı yapmadan önce kendimle ne kadar mücadele ettim anlatamam. Ancak bana kesinlikle ihanet etmeyeceğinize inanırsam devam edebilirim. Lütfen bana söz verin, size söylediklerimi kimseye söylemeyeceksiniz ve artık bana saygı duymasanız bile anlattıklarıma saygı duyacaksınız, benim için yemin yerine geçecek bu.”

“Hanfendi, fukara bir beyefendinin şerefi üzerine...”

“Teşekkür ederim. Bu kadarı bana yeter. Bay Twemlow, yalvarırım o çocuğu kurtarın!”

“Hangi çocuk?”

“Georgiana. Kurban edilecek. Kandırılıp sizin şu akrabanızla evlendirilecek Ortaklık kurdular, para spekülasyonu. Kızcağızın ne iradesi ne karakteri var kendini kurtaracak, ömrünün sonuna kadar sefalet çekmek için satılmak üzere.”

“İnanılmaz! Peki ben bunu engellemek için ne yapabiliyim?” diye soruyor Twemlow, dehşete kapılmış ve allak bulak olmuş bir halde.

“Bir de şu portreye bakın. O kadar da iyi değil, sizce?”

Bayan Lammle’in kaygısız bir tavırla portreyi eleştirmek için başını geri atışını afallayarak seyreden Twemlow, kendisinin de başını geri atması gerektiğini hayal meyal idrarak ederek icabını yapıyor. Ama portre Çin’de olsa ancak bu kadar görür.

“Hiç iyi değil,” diyor Bayan Lammle. “Kaskatı, abartılı!”

“Evet, ke...” tarumar olan Twemlow kelimenin kontrolünü kaybedip sona doğru sesini alçaltıyor, “...sinlikle öyle.”

“Bay Twemlow, kendinden başka kimseyi görmeyen, ki-birli babası sizin sözünüzü dinler. Ailenizi ne kadar önemse-diğini biliyorsunuz. Zaman kaybetmeyin. Onu uyarın.”

“Ama kime karşı?”

“Bana karşı.”

Şans eseri bu kritik noktada Twemlow’u dışarıdan bir uyarın kendine getirdi. Bu uyarın Lammle’in sesi-ydi.

“Sopronia, hayatım, Bay Twemlow’a kimlerin portrele-rini gösteriyorsun?”

“Meşhurların, Alfred.”

“Benim son portremi de göster.”

“Tabii, Alfred.”

Elindeki kitabı bırakıp bir başka kitap alıyor ve sayfaları karıştırarak bulduğu portreyi Twemlow’a gösteriyor.

“Bay Lammle’in son portresi. Sizce iyi mi? Babasını bana karşı uyarın. Bunu hak ediyorum çünkü baştan beri ben de bu kumpasın içindeyim. Kocam, akrabanız ve ben birlikte düzenledik bu kumpası. O zavallı küçük, aptal, seve-cen mahlûkun bir dosta, kurtarıcıya ihtiyacı olduğunu gös-termek için anlatıyorum bunları. Bunu babasına anlatmayın. Benim için ve kocam için bu kadarını yapın. Zira bu kutla-ma düzmecedenden ibaret ama o benim kocam ve hayatımızı sürdürmek zorundayız. Sizce benziyor mu?”

Feleği şaşan Twemlow, elindeki portreyi, Mefisto köşe-sinden ona bakan orjinaliyle kıyaslamış gibi yapıyor.

“Çok güzel gerçekten!” kelimelerini söyleyebiliyor bin-bir zahmetle.

“Beğenmenize sevindim. Ben de en çok bunu seviyorum. Ötekiler çok karanlık. Bakın burada Bay Lammle’in bir portresi daha...”

“Ama anlamıyorum; ne yapacağımı bilemiyorum,” diye kekeledi Twemlow, gözlüğüyle kitabın üzerine eğilerek “Nasıl olup da babasını hem uyarıp hem ona bir şey anlatmayacağım? Ne kadarını anlatacağım? İyice kafam karıştı.”

“Ona çöpçatan olduğumu söyleyin; saman altından su yürüten bir kadın olduğumu söyleyin; kızının benim evimden ve arkadaşılığımın uzak olmasının en hayırlısı olduğunu söyleyin. Bu tür şeyler diyebilirsiniz, hepsi de doğru. Ne kadar kendini beğenmiş bir adam olduğunu biliyorsanız, kolayca paniğe kapılmasını sağlayabilirsiniz. Ona paniğe kapılmasına ve kızına sahip çıkmasına yetecek kadarını söyleyin, ama beni daha fazla ele vermeyin. Bay Twemlow gözünüzden ne kadar düştüğümün farkındayım; kendi gözümde ne kadar düştüğümü bildiğimden, şu son birkaç dakikada bana nasıl değişmiş nazarlarla baktığınızı derinden hissediyorum. Ama konuşmaya başladığımda olduğu gibi şimdi de bana inanmanızı rica ediyorum. Bugün sizinle kaç kere konuşmaya yeltendiğimi bilerseniz halime acırdınız. Yeni bir söz vermenizi istemeyeceğim çünkü verdiğiniz söz benim için yeterli. Başka bir şey söylemeyi göze alamam çünkü gözetleniyorum. Babayla konuşmaya gidip, bu masum kızı kurtaracağınız hususunda teminat verip içimi rahatlatmak istiyorsanız, rica ederim kitabı bana vermeden önce kapatın, o zaman bu işi halledeceğinizi bilecek ve size bütün kalbimle teşekkür edeceğim. Alfred, Bay Twemlow sonuncunun en iyisi olduğunu düşünüyor, o da bizimle aynı fikirde.”

Alfred yaklaşıyor. Gruplar dağılıyor. Lady Tippins git-

mek üzere kalkıyor ve Bayan Veneering onu takip ediyor. Bayan Lammle hemen onların yanına gitmeyip, gözlüğüyle Alfred'in portresini inceleyen Twemlow'a dönüyor. Twemlow'un gözlüğü gözünden düşüp kurdelesinin ucunda sallanıyor, ayağa kalkıyor ve zarif ve naif peri kızı Tippins'i yerinden sıcratacak bir sertlikle kitabı kapatıyor.

Sonra hoşçakalın, hoşçakalın, Altın Çağa yakışır bir kutlama, en mutlu çift ödülü ve benzeri laflar sarfediliyor; Twemlow eli alnında sallana sallana Piccadilly'de yürüyor, hızla geçen bir posta arabasının altında kalacak gibi oluyor, nihayet kendini emniyetle koltuğuna atıyor, masum, cici beyefendi, eli hâlâ alnında, başı firdolayı dönmekte.

"*Müşterek Dostumuz*, hem buluş hem de üslup olarak gerçek bir başyapıt."

—ITALO CALVINO

Müşterek Dostumuz'da Dickens, dönemin kapitalizminin başkenti Londra'daki hayata dair muhteşem bir panorama sunar. En alt tabakalardan en üst tabakalara kadar mekik dokuyarak varlığın ve yokluğun portresini çizer.

Thames Nehri'ne düşen cesetleri toplamakla uğraşan ailenin rutin turlarından birinin tekinsiz betimlenişiyile başlayan hikâye hemen ardından yeni zengin Veneeringler'in hayatının alaycı ve olağanüstü absürt bir biçimde anlatılmasıyla devam eder.

Müthiş bir dil ve üslup çeşitliliğine sahip olan roman, eleştirel ve insani yönden de derinlikli bir eser.

İTHAKİ DÜNYA KLASİKLERİ

ithaki

@ /ithakiyayinlari

f /ithakiyayinlari

t /ithakiyayinlari

İki Cilt Fiyatı

49 TL

İnternet Satış:

www.ilknokta.com

www.ithaki.com.tr

9 786053 756880